

ACTA
ERUDITORUM

ANNO
M DCC X

publicata,

*Cum S. Cæsareæ Majestatis & Regis Pol.
atque Elect. Sax. Privilegiis.*

LIPSIÆ,
Prostant apud JOH. GROSSII Hæredes,
JOH. FRID. GLEDITSCH & FIL.
&
FRID. GROSCHUF.

TYPIS VIDEÆ CHRISTIANI GOEEL.
A. M DCC X.

LECTORI BENEVOLO

SALUTEM

Prodit Annus Actorum Eruditorum vigesimus nonus, cui si præter Annos reliquos addideris tres Supplementorum & duos Indicum primi & secundi Decennii tomos, habebis volumina integra triginta quatuor. Urgetur præterea adhuc Supplementorum Tomus quartus, cuius jam tum Sectio VIII prodiit, & prodibunt reliquæ intra paucas septimanas. Neque enim Te ignorare volumus, cum plures indies libri novi ex omnibus oris ad nos perferantur, & socii quoque laboris nostri ab aliquo tempore complures accesserint Viri eruditissimi ac maxime industrii, & plura subinde nos Supplementa edere, & his non libros tantum aliquot abhinc annis edi-

)(2

tos

tos, verum & recentissimos, atque omnis generis optimos inserere constituisse, ut adeo, qui suorum operum recensiones in ipsis Actis non invenerint, in Supplementis eas quaerere debeant. Cum vero et chartae hactenus angustia obstiterit, quo minus Eruditorum subinde extinctorum vitas fusius edisserere liceret, plurimum Te rogatum cupimus, Lector benevole, ut si qua tibi de Eruditis nostris, qui diem obierunt, innotuerint, ea nobiscum liberaliter communices, quo hunc quoque, si quis fuit, defectum supplere pro virgii nostra valeamus. Ceterum qualescunque conatus nostros favore, quo hactenus consuevisi, prosequere. Vale.

N. I. 3
A C T A
ERUDITORUM,

*publicata Lipsiæ
Calendis Januarii Anni M DCC X.*

CORNELII VAN BYNKERSHOEK, JCTI
& Senatoris, *Observationum Juris Romani Libri qua-
tuor, in quibus plurima Juris Civilis aliorumque
Autorum loca explicantur & emen-
dantur.*

Lugduni Batavorum, apud Joan. van der Linden, jun. 1710, 4.
Alph. 2 plag. 18.

EX quo in Curiam supremam, quæ Hollandiæ, Zeelandiæ,
Frisiæque nomine Hagæ Batavorum est, cooptatus fuit
Vir illustris, Cornelius van Bynkershoek, novum utique
ac splendidissimum sidus Jurisprudentiæ Romanæ affulisse dicen-
dum est. Laudavimusque erudita tanti Viri specimina dudum,
Tomo III Suppl. p. 219 & A. 1703 p. 322. Sed nunc sacro velut ac
venerabili ori illius longe plura debere se profitentur, quibus ma-
scula illa & solida Jurisprudentia, quæ in quovis foro certissimas
præstat regulas, & nunquam temere polluitur, cordi est. Quæ
enim latebant hæcenus inter Adversaria Dn. Autoris pridem col-
lecta, jam demum ex illis deprompta & curis secundis interpola-
ta, decore admodum in publicum prodeunt. Et quanquam po-
tuisset plurima addere ex Observationibus fori Belgici, hæcenus
tamen, quia ejus consilii distinctos videbat esse fines, abstinuit,
variasque interim Leges Juris Romani ab injuriis petulantium
Criticorum defendere, varias etiam, cum alia remedia non sup-
petèrent, emendare instituit. Postulasse autem ab ipso hoc stu-
dium erga Jus Romanum ipsam muneris sui rationem. Cum
enim in autoribus passim editis sensus tantum, & solus fere

ACTA ERUDITORUM

nitor perdatur, in iudicio sæpe perdi rem & fortunam hominis. Aliud quippe Juris esse posse, si hoc, quam si illo modo fuerit scriptum. *Ecce, inquit, ejus artis usum, quem in medio foro expertus sum.* Sempronius agit apud Senatum supremæ illius, quam diximus, Curia contra Mevium ad exhibendum. Mevius excipit, eum non dicere argumenta rei, de qua agebatur, l. 3. pr. ff. ad exhib. Ad hæc Sempronius, designaturum se tunc, ubi fuerit exhibitæ res, in actione vindicatoria. Ut vero nunc designet, describat & dicat illius argumenta, frustra exigi ante exhibitionem. Sic Senatum, ait Noster, 7 Febr. 1705 secundum Sempronium pronunciasse; & omnino recte. Cum autem obstarat autoritas d. l. 3. pr. se, cum rogaretur sententiam, respondisse, locum omnino mendosum videri, & una litera facile restitui, si pro *dicere* legamus *discere*. Nimirum ejus actionis ad exhibendum hanc causam esse, ut actor *omnia nosse debeat, & discere argumenta rei, de qua agitur*; in Rei Vindicatione vero dicere illa postmodum debere: hic ergo discere, ut ibi dicat. Atque ita pridem se emendasse in Adversariis, nec dubitasse amplius, postquam id notatum viderit in margine Editionis apud Sennetonios, Lugduni 1549. Vides, inquit, interim, quam utilitatem, etiam præsentem, habeat cura emendandi, & quanto in causis agendis & judicandis subsidio esse queat. Cautè tamen monet, se nullius unquam emendationis autorem fore, nisi de necessitate & de modestia constet, & detestari brutam crisin, quæ particulam, quam *salutarem* vocant, addit, demit, totos vericulos ejicit, alios rescribit, quaslibet notas fingit, Glossemata continuo increpat, quavis denique ratione ferre medicinam quærit. Enimvero scire se, ab una *particula salutari* pendere quandoque salutem hominis, & ea addita Titio deberi, quod nunc, si legem sequamur, deberetur Mevio. Neque etiam unius esse hominis, præscribere regulas emendandi in Jurisprudencia, sed sæpe ipsos illos falli, qui has quasi ex tripode dicant: semperque licere dubitare, an ea regula conveniat loco, de quo agitur. Esse in re Critica quandam quasi ingeniorum felicitatem, quæ, utut regulis istis soluta, emergat: dum alii, etiam profunde eruditi, & qui non emendant nisi ex formula, magnis tamen excidant ausis. Subsidii vero artis hujus No-
strum

Arum abunde instructum esse, passim apparet; adeo ut nisi Basilicis quoque sententiam rogatis, & adhibito Jurisprudentiæ Græcæ reliquo apparatu, solide neminem sapere arbitretur. Hæc nobis quum sola suppeditarit doctissimi operis Præfatio, pauciora ipsarum Observationum a nobis argumenta forte desiderabunt, & ad pulcherrimum thesaurum statim amplectendum ipsimet properabunt Lectores. In prima enim statim Observatione altius insidet Nostro reverentia Legum Romanarum, quam ut sibi persuadeat constitutum fuisse in XII Tabb. ut debitor pluribus creditoribus addictus ob inopiam in partes secari possit, attributa cuique eadaveris parte. Sic igitur exponit verba Gellii Ait. Noct. 20, 1, tertiis nundinis teneri debitorem in usuras sortis, in quam damnatus est; quod ibi dicitur, *capite pænas dabant. L. 2. C. de usur. rei judic. L. 40. ff. de reb. cred.* Si creditor usuris his contentus vel securus non sit, debitorem ei addicendum, ut manibus solvat ex opere, quod pecunia non potuit; vel trans Tiberim vendendum. Si plures sint creditores, vendendum debitorem in auctione publica ipsis nundinis; *tertiis nundinis partes secant; si plus minuve secuerint, sine fraude esto*, i. e. nemini hoc fraudi fore, cum res acta sit publice. Ubi Varronis Festi que testimonia afferuntur, & castigantur præterea, quæ a Claudio Salmasio, Desiderio Heraldio, & Annæo Roberto in hanc rem svere strictim dicta. Sed & Gellium ipsum & qui apud eum loquuntur, assecutos non videri priscum sermonem, eo que in alia omnia delapsos. Porro in *L. 4. pr. C. de Heret. & Manich.* dubitabat Noster Obs. XII Lib. 1, an bene habeat quod scriptum est, *Manichæos seu Manichæas, vel Donatistas persequimur.* Potuisse enim Manichæorum nomine etiam mulieres contineri, ut Arrianorum, Macedonianorum & ceterorum in *L. 5. C. cod.* Suspiciatur ergo, in textu fuisse *Manichæos seu Mannichæos*, imperitum autem ejus rei scribam bis eosdem dici existimasse atque adeo scripsisse *Manichæos seu Manichæas*, ut uterque sexus exprimeretur. Contra ostendit Noster ex Augustino de Hæres. §. 46, Marcetis discipulos præceptorem suum in Græcia, ut vitarent nomen *τῆς μανίας*, appellasse geminata N litera Mannichæum, quasi manna ludentem. Et hinc duplicem in textu nostro na-

4 ACTA ERUDITORUM.

tam scripturam, *Manicheos seu Mannichæos*. Basilicos tamen sequiorem sexum similiter expressisse; ut ita mendum, si mendum, antiquissimum sit. Absesse vero a Codice Theodosiano, l. 40 de Heret. Peracute omnia.

THE PHYSICIANS' PULSE-WATCH.

i. e.

PULSUUM HOROLOGIUM MEDICUM,
sive, Tentamen antiquam pulsum tangendi artem expla-
nandi, eamque horologii pulsum auxilio promo-
vendi; Autore JOHANNE FLOTER.

Londini, apud Sam. Smith & Benj. Walford, 1708, 8.

Alph. i plag. 6 $\frac{1}{2}$.

Cum Clariss. Autor insignem gustatus & odoratus in medica-
mentis aque ac humoribus explorandi utilitatem jamjam in
iis declaraverit opusculis, quæ *Lydiæ Lapidem Medicamentorum*
atque *de præternaturali statu animalium humorum* inscripsit,
quæque non minus ac duo alia, *de balneis frigidis* atque *asthma-
te*, in *Actis* recensuimus, in præsentis totus deprehenditur in egre-
gio pariter usu, qui ex tactu in Medicum redundat, dilucidando,
Vix enim aliud occurrere objectum reputat, in quo Medicus ex-
quisitum experiatur & comprobet tactum, quam pulsum, veluti
ad cuius differentias exacte dignoscendas vel multorum anno-
rum experientia, teste Galeno, requiratur. Veterum famen
Græcorum multum admiratur diligentiam, qua in cognitionem
usum effectuumque facultatis pulsificæ pervenerint, etiamsi ve-
ram pulsus causam, ipsis fatentibus, ignoraverint, multo minus
ullam mensuram certam ad pulsus excedentes & deficientes dis-
cernendos adhibuerint. Nullus proin dubitat, quin ex pulsu, si
hic ad aliquam examinetur mensuram, non solum cum Græcis
certior naturalis & præternaturalis sanguinis ac spirituum status
diagnosis & prognosis, sed & cum Sinensibus veriores indicatio-
nes pro morborum medela, valeant obtineri. Ipse siquidem ad
minutum horologii portatilis, pendulo instructi, pulsum ægro-
rum per multos primum exploravit annos; postea in clepsydræ
mari-

Præfat.

MENSIS JANUARIJ A. M. DCC. X.

marinam arenariam, minuta horarum quæ designat, incidens ad hanc pleraque in se ipso experimenta fecit; sed quia talis secum portari habeatur inepta, in ægrotum demum pulsus horologio inquisivit & adhuc inquiri, quod sexaginta secunda emittitur, interdum etiam clepsydra arenaria, quæ non nisi minuti dimidii mensuram comprehendit atque capsæ instar latæ secretæ versatili inhæret. Ultramque nihilominus machinam posteriorem ad clepsydram minutariam; tanquam normam, rectificare habuit necesse & aliquot pulsuum ictus demere vel addere, prout minuti cursum ab horologio paulo celerius, a clepsydra vero semiminutaria tardius, vidit absolvi. Sicque certæ mensuræ adminiculo in proclivi Nostro fuit accuratius, tum pulsus naturalem & præternaturalem cognoscere, tum ex præternaturali indicationes eruere, h. e. perspicere pariter, quæ pulsuum ictus minuti intervallo in statu, cum sano, tum morbo, edantur, atque ex pulsu, vel excedente, vel deficiente, indicationes elicere, omnia vero & cum Græcorum, maxime Galeni, cujus de pulsu libros magna cum cura evoluit, & cum Sinesium observatis conferre, utrorumque errores corrigere, atque in tres digesta partes, quæ ab aliis posthac conferrentur, in lucem hic emittere. Parte Cap. I. namque prima locis indigitatis, quibus Hippocrates ob morborum diagnosin & prognosin Medicis pulsus præcipit observandum, ante omnia circa Galeni de pulsus naturæ, utilitate & differentiis sententiam occupatur, alia in ea refutans, alia emendans, epitomen vero ejus de pulsu tyronibus magis, quam tractatum ipsum commendans, quod notionibus Logicis & Geometricis minus turgeat. Rejicit nempe, cor & arterias se folium instar dilatare atque a cordis ventriculo dextro sanguinem per venam cavam, a sinistro autem aerem per arteriam pulmonalem attrahi; rejicit, digitos pulsus explorantis ab arteriæ contractione feriri, pulsusve humidum vel siccum deprehendi. Curiosior em ducrum pulsus intervallorum distinctionem cum rhythmo aliisque Veterum de dimensionibus pulsus observationibus inutilitatis arguit: ostendit vero, quomodo uterque pulsus naturalis usus, quorum alterum in spirituum vitalium a corde generatione, alterum vero in fuliginum ab arteriis ex pulsione Galenus colloca-

vit, rite queant explanari. Hinc pulsificam Veterum facultatem verius in partium, sanguinis circulo inservientium, structura mechanica ita scrutatur, ut arteriæ pulsū sive diastolen ipsi sanguini, a corde propulso & pro roboris, magnitudinis, celeritatis, frequentiae & æqualitatis diversitate diversam in digitos impressionem facienti, adscribat, systolen vero propriis arteriæ adjudicet fibris annularibus, non magis se contrahentibus, quam a sanguine irruente fuerint dilatata. Et quia venæ quadruplo latiores existant arteriis, sanguis vero in arteriis contentus insequenti renitatur, arteriæque figuram obineant conicam, prioris intuitu sanguinem in arteriis triplo vel quadruplo celerius, quam in venis, ratione autem posteriorum, sanguinem in arteriæ principio celerius, quam in extremitatibus, moveri annotat, omnem sanguinis circulum in viro, pondus ℥ 160 adæquante ac tredecim sanguinis libras continente, vel vigesies intra horam absolvi ex eo colligens, quod, corde non nisi unciam unam, quantum videlicet dextra ejus auricula capit, propellente, sanguinis ℥ IV. & 3 VI minuti spatio, quo 70 pulsuum ictus in corpore sano repetunt, per cor soleant transferri. Naturalem tamen pulsū, qui magnitudine, robore, celeritate ac frequentia moderatus & æqualis habeatur, ab externo aeris calore, diversa sanguinis quantitate, diæta & medicamentis posse alterari, ultro concedit, qui sanguinis per venas reditum a circularibus harum fibris partium tono atque potissimum venæ cavæ & portæ inspirandum inter compressione, deducit ac triplicem circulationis sanguinis usum naturalem, in debita videlicet hujus crasi conservanda, spirituum animalium & humorum laudabilium secretionibus, excrementiorum autem humorum excretionibus promovendis, exponit.

3 Tum, etiamsi naturalis pulsus magnitudo non tam verbis describi, quam experientia longa in subjectis diversis discerni detur, pulsū nihilominus magnum & parvum, celerem & tardum, fortem & debilem, durum & mollem, frequentem & rarum, æqualem & inæqualem, non minus ac eorum combinationes diversas variasque significationes, studet enodare suisque e causis derivare, ex omnibus autem pulsuum differentiis eam ceu utilissimam & certissimam commendare, qua pulsū excedentem
 alium,

alium, alium deficientem statuminat. Per experientiam quippe supposito, pulsum in statu perfecte sano intra minutum septuagesies vel septuagesies quinquies recurrere, pulsura excedentem experientia itidem innixus appellat, qui in subjectis morbisque calidis a 75 ad 80, 85, 90, 100, vel 120 quovis minuti spatio repetat, deficientem contra, qui in subjectis atque morbis frigidis a 70 ad 65, 60 vel 55 intervallo minuti redeat. Ad res porro naturales, nonnaturales & præternaturales accessum faciens, a quibus pulsus alteretur, res inter naturales temperamentum, sexum, ætatem, anni tempora atque corporis habitum perpendit; & quemadmodum temperamento sanguineo pulsum moderatum attribuit; in quo 70 vel 75 ictus intra minutum observentur, ita temperamenti calidis pulsum excedentem, frigidis autem deficientem tali adsignat ratione, ut spatio minuti in temperamento cholericò a 75 ad 80, in salino sive calido salso, ab 80 ad 85, in atrabilario seu melancholico calido ab 85 ad 90, ex contrario in pituitoso a 70 ad 65, in seroso a 65 ad 60, in melancholico frigido a 60 ad 50 annotet pulsus ictus. Viris pulsum vehementiorem & majorem, quam foeminis, ceu calore plerumque viris cedentibus, æque largitur ac macilentis præ corpulentis; in senibus autem pulsum parvum, tardum & raram, in infantibus frequentem celerem & parvum, in juvenibus magnum & vehementem invenit. Vere ac autumno, dum aer occurrit temperatus, pulsum magnum & vehementem, æstate autem & in regionibus calidioribus, quoniam aer calidior, pulsum celerem & frequentem apprehendit. In specie ad æquatore, aere calidissimo ex stente, pulsum parvum, languidum, celerem & adeo frequentem, ut vel centies ac vigesies intra minutum repetat, circa gradum vero 45, ubi aer temperatus, pulsum quoque moderatum, i. e. 75 ictuum, suspicatur, cum in Anglia, Septentrioni viciniore, pulsus inter 70 & 75 remeet, sub Septentrione autem, tanquam climate frigidissimo, æque ac hyeme, pulsus minor & tardior habeatur & non nisi trigesies intervallo minuti recurrat. Autor in se ipso ultimo Januarii intra minutum mane 83, ab exercitio mediocri 100, ante meridiem 76, a meridie 86, sub hora octava vespertina 81 pulsus advertit ictus. Neque absimiles

Cap. 4.

Cap. 5.

pul:

- pulsus alterationes a rebus non naturalibus, in quantum hoc sanguinem & spiritus simili alterent modo, commemorantur, in parvis saltem thermometri mutationibus nullam pulsus mutationem significari, pulsus vero a diæta, exercitiis & affectibus animi insigniter alterari, proprio Autoris exemplo corroboratur.
- Cap. 6. Sed morbos quod concernit, ex pulsu, quem alterant, cognoscendos, equidem solidarum partium morbi, nec conformationis sive organici, nec compositionis sive continuitatis & contiguitatis ex pulsu innotescunt, quoniam vero in sanguinis & spirituum dispositionibus præternaturalibus pulsus afficitur, fuse præterea monstratur, quomodo pulsus in humorum abundantia sive plethora vel defectu, in eorundem ebullitionibus, in vasorum obstructionibus, præternaturalibus humorum evacuationibus, morbis spirituum aut denique ventriculi ipsius notabiliter alterentur, adeoque morbi a plethora, merasmus, febres, catarrhi, dolores, inflammationes, suppurationes, polypi, varices, scirrhi, multique alii ex pulsu queant indagari. Unde pulsus etiam eo majus in morbis periculum portendere asseritur, quo magis ille a naturali deprehendatur recedere, imprimis autem in febribus malignis a pulsu formicante & vermiculoso, in febribus intermittentibus a pulsu intermittente, & in pleuritide a pulsu vere parvo, duro ac frequente mortem denunciari; at humorum in febribus coctionem expectari, si pulsus parvus, languidus, inæqualis, celer, cum magno, vehemente, æquali, minusque celeri commutetur.
7. Pro pulsus denique exploratione dirigenda jubetur primum, ut pulsus naturalis ejusque usus solícite perpendatur, deinde ut pro cuiuslibet pulsu sano detegendo hic in statu optimæ valetudinis mane potissimum examinetur, antequam ciborum assumptione, exercitiis, aliisque casibus fortuitis ille alteretur, numerusque ictuum, intra minutum contingentium, ad Autoris exemplum computetur. Ideoque a prudentioribus etiam postulatur ægrotis, ut adhuc sani in pulsum proprium mane ad normam commendatam inquirent, quo de numero ictuum pulsus, quem in statu sano deprehenderunt, Medicum erudire effectumque remedium ab hoc præscriptorum in pulsu immutando percipere postea ipsi valeant.
8. Cognito enim pulsu naturali, in statu mor-
 bido

MENSIS JANUARI: A. M DCC X.

bido ex istum excessu vel defectu haud difficulter constare Medico, num pulsus excedat, an deficiat, adeoque an sanguis & spiritus rarefiant, secretiones amaræ, acres, salinæ, acidæ fiant, atque excretiones humorum secretorum violentius contingant, an e diverso sanguis & spiritus densiores, frigidiores & crudiores existant, omnesque secretiones perverse procedant, prout variè hoc morbis in specie denuo illustratur. Dum vero ratio simul rerum naturalium & præternaturalium, pulsus alteratum, debet haberi, pulsus vel per quadrantem horæ explorari meretur, non tam duobus vel tribus digitis, quam pro exactiori examine unico digito, & cum Autore pollice ipso, ubi manus prius aliquantum ad carpum arteriæ relaxandæ gratia fuerit inflexa, aut in pulsu debili potius extensa. Atque in hac Pulsus theoria, ex anatomica non minus ac medica experientia hæcenus deducta, nova fundatur methodus mechanica, cum sanitatem conservandi & vitam prolongandi, tum morbos curandi, quam Autor in Parte secunda uberius it propositum. Naturali enim pulsu per horologium investigato, talis debito rerum non naturalium usu suadetur conservandus, Anglisque, quorum aer ad frigus magis quam ad calorem vergit, liquores & balnea frigida in valetudinis tuendæ gratiam præscribuntur. Sin naturalis sanguinis circulatio immutari & vel decrementum, vel incrementum capere advertatur, ibi exercitia, frictiones, balnea tepida, diæta calida, calidi sapes & alimentorum, & medicamentorum, hic autem aer frigidus, diæta frigida, balnea frigida, somnus, quies, metus, sudorisque ac urinæ excretio, præcipiuntur; pulsusque semper a jejuniis, tam matutinis, quam vespertinis, itemque a transpiratione aucta, imminui, e diverso autem a ventriculo pleno & excernendis humoribus retentis augeri, pro certissimo asseritur. Neque vita difficulter prolongabitur, modo in vigore spirituum animalium, naturali sanguinis crasi & rarefactione, debitis secretionibus & excretionibus, ac rectâ partium solidarum & fluidarum dispositione, per media indigitata conservandis, impendatur opera. Longævorum tamen pulsus existente magno & raro, in tabula diversorum serum, qualis in nosocomio notatus fuerit, exprimitur pulsus, atque ille senex, cujus

Cap. I.

B

pul.

ACTA ERUDITORUM

Cap. 2.

- 10
 pulsus minuti spatio ante meridiem 60, a meridie vero 100 ictus erant, colligitur hecticus. Ast morborum medela quo mechanice procedat, in morbis calidis, ex pulsu excedente patentibus, non nisi methodus refrigerans, in frigidis autem morbis, qui per deficientem pulsum innuuntur, calefaciens postulatur methodus, variis nihilominus observatis cautelis, ne pulsus a Medico nimium aut intendatur aut deprimatur. Quævis morbis succurrendi ratio, arti sphygmicæ superstructa, tanto certior affirmatur, quanto certius ex pulsu non solum morbus, sed & remedium quantitas & qualitas, morbi itidem magnitudo ac robur ægroti, queant cognosci. Speciatim ad pulsus excedentis curationem, tum balnea frigida, quies, somnus, diætâ frigida, metus & tristitia, nec non humorum evacuationes, tum venæ sectio, cathartica lenia, & ex alterantibus frigidis, styptica, mucilaginosâ, acida, aquosa & opiata, balnea calida & exercitia multa, quatenus sudorem moveant, mercurialia, jejuniû, omnes sanguinis evacuationes, ligaturæ & pericarpia refrigerantia, motio musculorum tonica, arteriæ compressio, variaque aquæ frigidæ affusio, injunguntur. Econtra in pulsus deficientis medela, non solum exercitia, aer calidus, diætâ calida, gaudium & studia, vigiliæ atque excretiones retentæ, sed & remedia acria, caustica, aromatica, dulcia, amara, odorifera, salia alcalica fixa & volatilia, nauseosa, emetica, sternutatoria, liquores calidi, vesicatoria, balnea frigida, in quantum poros constipent, atque evacuationum solennium suppressiones, commendantur. Qua occasione acidulæ Bucostenienses, aliorum etiam translata, & sive frigida, sive calefacta haustæ, aliis acidulis & thermis, in pulsu augendo & pulmonibus hecticorum abstergendis, multum præferuntur, methodusque Autoris subveniendi hecticis per istas acidulas calefactas, venæsectionem, equitationem, corticem Peruvianum cum diacordio, atque balneum frigidum communicatur. Tandem omnem ejusmodi methodum mechanicam morbis ex pulsu mendendi Autor in Parte tertia per Sinensium artem, cum pulsum explorandi, tum pulsum præternaturalem curandi, illustraturus, partim ex *Samedo Lusitani & le Comte Relationibus, generali Sina descriptione a legatione Societatis Batavorum India Orientalis* edita

edita atque Dn. *Wotton* *Animadversionibus de Veterum ac Recentiorum Eruditione*, planum facit, quod Sinenses artem verum indagandi pulsum, longe etiam ante Galenum, invenerint, sententia tamen eorum de differentiis pulsum ex fundamentis veteris Anatomia debeant emendari, partim ostendit, quomodo a Sinensibus Praxis Medica in pulsum fundetur cognitione atque a nobis pariter veniat imitanda, omnibus aliis quaestionibus superhabitis, quae de loco affecto, symptomatibus &c. fieri alias solent. Eum in finem cum Cista Medica diversae adjunguntur Tabulae, quarum aliae pulsum naturalem secundum climata aequae ac aetates, aliae pulsum praeternaturalem, pulsumque mutationes, mensibus diversis annotatas & cum thermometris ac barometris collatas, aliae denique dietam ex vegetabilibus, & frigidam, & calidam, exhibeant: in Anglorum vero Cistae Medicae loculis medicamenta omnis generis, adstringentia, acida, mucilaginosa, dulcia, amara, aromatica, acria, foetida, corrosiva, praeparata chymica, atque ex animalibus desumpta, comprehenduntur. De cetero, quia Sinensium Artem investigandi pulsum, a *Cleyero* editam, Autori videre haud licuit, nisi tribus ad finem perductis Partibus, quas adhuc recensuimus, eundem Appendicis loco sistit excerptum, Sinensium primum in explorando pulsu directiones, deinde errores, tum differentias pulsum, hinc alterationes eorum per res naturales & non naturales, porro ex pulsu prognosin, atque pulsum demum praeternaturalis curationem per medicamenta simplicia annotandi.

Cap. 2:

JOHANNIS KEILL A. M. EX AEDE CHRISTI, in Academia Oxoniensi, Epistola ad Clarissimum Virum CHRISTIANUM WOLFIIUM in Academia Regia Fridericiana Mathematicum Professorem.

Perlegi nuper, Vir Cl. eruditum tuum de Aerometria tractatum, in quo multa sunt notatu digna, multa lectu jucundissima. Methodus certe tua, qua scientiam Physicam pertractandam censet, quaeque non alia est quam Geometrarum, mihi maxime placet; nec displicet, quod Introductionem meam ad

veram Physicam initio operis notaveris & in ea me pro existentia vacui disputantem paralogismum commisisse asserueris. Si enim in illo, quod pro vacuo adduxi argumentum, quicquam deprehendatur fallaciæ, lubentissimè errorem confitebor, at si ratiocinium illud ad accuratissimùm deductum examèn vim demonstrationis habere censeatur, exindè magis elucescet veritas & Physicæ nostræ firmiter stabilientur principia. Concedis, Vir doctissime, gravitates corporum esse quantitibus materiæ in iisdem proportionales meque illius demonstrationem exhibuisse in pag. 16, & quod inde infero, sc. corporis cujusque pondus ex aucta solummodo vel diminuta materiæ quantitate augeri vel minui, adeoque eadem manente materiæ quantitate idem manere pondus, dicis esse universaliter verum, si abstrahatur ab imminutione ponderis a resistentia fluidi, in quo gravitat, profecta: alias fallere potest. At dicis: *dum vacui existentiam exinde demonstrare contendo, paralogismum me committere, quod negari nequit.* Ratiocinium autem meum pro vacuo est ejusmodi. Ponamus duos globos, plumbi scilicet & suberis, æqualium magnitudinum, si in utroque eadem esset materiæ quantitas, per jam ostensa utrumque corpus æqualiter ponderaret, nam materia subtilissima poros suberis occupans ejusdem esset ponderis ac materia plumbi ipsi æqualis, cum vero magnum sit in hisce duobus globis ponderum discrimen, magnum quoque erit in iisdem materiæ discrimen, & si plumbum subere sit triplo gravius, triplo quoque major erit in plumbo contenta materia quam in subere, adeoque plures erunt in subere pori seu plura spatia absolute vacua. Vacuum igitur non tantum possibile est, sed actu datur. Dicis jam, me sic ratiocinantem paralogismum committere. Cum enim omnia corpora fluido subtilissimo innitent, quod eorum poros penetrat, eam quoque ponderis sui partem in hoc fluido amittunt, quæ gravitatem fluidi mole illis æqualis æquat. Unde impossibile est, ut materia subtilissima intra poros corporum recepta in eadem materia natantium pondus augeat; quemadmodum aqua vasis, quod replet, pondus intra aquam augere nequit.

Quamvis hæc a te objecta prima fronte satis speciosa appareant, nihilominus demonstrationem nostram esse firmissimam, cui

cui & ipse, si modo illam attentius perpendas, assentieris, atque ejus vim nullo modo illudi posse, affirmare non dubito. Et quoniam ad casum illum, in quo fundata est totius nostri ratiocinii vis, video te non respexisse, argumentum rursus proponam & ad casum tuum medii subtilissimi accommodabo.

Theorema I. Corpora, que in fluido quovis vi gravitatis eadem velocitate descendunt, habebunt pondera in fluido quantitibus materia proportionalia. Nam quoniam corpora eadem velocitate deorsum feruntur, erunt ipsorum momenta seu motuura quantitates ut quantitates materiae in iisdem per theor. nostrum secundum. At motuura quantitates sunt ut vires motum generantes & vires motum generantes sunt corporum gravitates in fluido, seu pondera quibus in fluido deorsum feruntur. Quare quantitates materiae in corporibus aequali velocitate descendentibus sunt ut ipsorum pondera in fluido. Cum vero Viri illustres Newtonus & Hugenius multiplici experientia comprobaverunt, corpora omnia abstrahendo ab aeris resistentia, spatia paria cadendo describere; necesse erit, ut pondera corporum sint quantitibus materiae in iisdem proportionalia, sive spatium, in quo descendunt corpora, sit omnino vacuum, sive materia quadam subtilissima plenum. Ponamus jam duos globos, suberis scilicet & plumbi, magnitudine aequales in spatio vel fluido subtilissimo eadem velocitate descendentes, si in utroque eadem esset materiae quantitas, per jam ostensa utrumque corpus sive in fluido, sive in vacuo aequaliter ponderaret, & materia subtilissima poros suberis occupans & una cum subere descendens aequale ponderaret ac materia plumbi ipsi aequalis, sunt enim pondera quantitibus materiae proportionalia. At quantitates materiae ex hypothese pleni sunt aequales, unde pondera quoque aequalia erunt. Verum horum corporum pondera multum inter se discrepant, unde non aequales erunt in utroque corpore quantitates materiae. Vacuum igitur non tantum possibile est, sed quoque actu datur.

Ut vero ad id, quod a te adjectum est, respondeam, dico corpora, quorum pondera in fluido quantitibus materiae non sunt proportionalia, non aequaliter descendere, quod ostenditur per

Theorema II. Velocitas corporis sua gravitate in fluido ca-

dentis est in ratione composita ex directa ratione differentia, qua
 ejus gravitas propria superat gravitatem fluidi & reciproca ratio-
 ne gravitatis propria ejusdem corporis. Sint duo corpora a & b,
 quorum moles sint ut a & b, sitque fluidum quodvis, cujus gravi-
 tas intensiva ceu propria sit ad gravitatem intensivam corporis a
 ut g ad c; ad gravitatem autem corporis b sit gravitas fluidi ut g ad
 d, & erit pondus seu materiae quantitas in corpore a ut ca, &
 pondus fluidi ipsi mole aequalis erit ut ga, ac proinde ponderum
 differentia erit ca—ga. Et similiter pondus corporis b est db &
 pondus fluidi mole aequalis est gb, ponderumque differentia est
 db—gb. Sed per prop. 7 Archimedis de insidentibus humido,
 momentum seu vis, qua corpus quodlibet in fluido descendit, est
 ut excessus quo ejus gravitas superat gravitatem fluidi mole sibi
 aequalis. Corporum autem momenta sunt ut quantitates ma-
 teriae & velocitates simul. Si itaque velocitas corporis a dicatur
 V, ejus momentum erit caV. Et, si velocitas corporis b dicatur v,
 ejus momentum erit dbv. Unde erit caV : dbv = ca—ga :
 db—gb; ac dividendo antecedentes per ca & consequentes per
 db, erit V : v = $\frac{c-g}{c} : \frac{d-g}{d}$. Q. e. d. Hinc si corpora sint ho-

mogenea seu ejusdem gravitatis intensivae, in fluido eadem velo-
 citate descendant. Nam in eo casu ob c=d erit $\frac{c-g}{c} = \frac{d-g}{d}$,

ac proinde V=v. Sic etiam vice versa si duo corpora eadem ve-
 locitate descendant, erunt ipsorum gravitates intensivae aequales,
 nam ob V=v erit $\frac{c-g}{c} = \frac{d-g}{d}$, ac proinde d=c. Hinc si in

fluido corpora aequaliter descendant, tam gravitates relativae
 seu pondera in fluido quam absolutae sunt quantitatibus materiae
 proportionales.

In hac demonstratione abstrahendum est a resistantia me-
 dii, quae oritur vel ex ejusdem tenacitate, vel ex velocitate cor-
 poris descendantis, & corpora consideramus tanquam libere ca-
 dentia ea vi, qua ipsorum gravitas superat gravitatem fluidi. Si
 vas sphaericum ex materia quavis gravi ut plumbo conficitur, cu-
 jus

jus quantitas sit ad capacitatem ut 1 ad 10, sitque plumbi gravitas propria ad gravitatem aquæ ut 10 ad 1, & vas aqua repleatur & in aqua demergatur, computum ineundo invenietur, velocitatem, quacum descendit vas aqua plenum, esse tantum dimidiam illius, qua descenderet sphaera solida ex plumbo ejusdem ponderis conflata. Hinc si daretur fluidum subtilissimum in corporibus perfectum planum efficiens, non eadem velocitate descenderent corpora. Sed uti dictum est, experientia comprobatur, omnia corpora eadem velocitate descendere, ac proinde nullum est istiusmodi fluidum subtilissimum, in quo descendunt corpora. Vacuum igitur necessario datur. Vides jam, Vir doctissime, demonstrationem meam firmam & inconcussam manere, nec profecto scio (deletis his, quæ a te objecta sunt) quid amplius in contrarium afferri possit.

TRAITE DE LA CONSTRUCTION ET
des principaux usages des instrumens de Ma-
thematique.

h. e.

TRACTATUS DE CONSTRUCTIONE ET
principis usibus Instrumentorum Mathematicorum; Au-
tore NICOLAO BION, Mechanico

Regio.

Parisiis, apud Viduam Johannis Boudot & rel. 1709, 8, ch. aug.
Constat 1 Alph. & 28. Tabb. æneis.

Qui Autoris Tractatum de Usu Globorum coelestium & ter-
restrium atque Sphaerarum, Parisiis 1699, & alterum de usu
Astrolabiorum tam universalium, quam particularium, ibidem
1702 sermone patrio editum evolverunt, non diffitebuntur, quod
accurate ac perspicue explicet, quæ proponit. Eandem laudem
in describendis omnibus Instrumentis Mathematicis in Mathesi
practica usurpari solitis meruit: quorum cum non modo con-
structionem, sed & usum tradat, omnem fere Mathesin practi-
cam, quatenus certis instrumentis peragitur, una exposuit. Ut
vero appareat, quantus sit instrumentorum ab eo descriptorum
appa-

apparatus & quarumnam potissimum disciplinarum Mathematicarum praxēs doceantur, contenta operis breviter recensibimus. Agit autem Lib. 1 de circino communi, regūla, pennis chalybeis, instrumento transportatorio, norma; Lib. 2 de circino proportionatorio & virgulis stereometricis; Lib. 3 de variis instrumentis tam in officinis artificum, quam in musæis eruditorum obviis, variis e. gr. circinorum generibus, instrumento ellipses describendi, caratio quo uniorum pondus exploratur, pantographio, pedometro, instrumento quo horologiorum artifices in dividendis rotis utuntur, armatura magnetis, variis librarum generibus, quas inter *Cassiniana*, non modo ponderi, sed & pretio mercis determinando inserviens, polyspoto, sclopeto pneumatico, æoli pila, microscopiis; Lib. 4 de instrumentis geodæticis; Lib. 5 de libellis seu instrumentis ad libellationem aquarum necessariis, itemque instrumentis, quorum in Pyrotechnia usus; Lib. 6 de instrumentis Astronomicis; Lib. 7 de instrumentis nauticis & tandem Lib. 8 de sciatheriis seu horologiis Solaribus & Lunaribus. Quæ de instrumentis Astronomicis eorumque in observando usu tradit, ex Philippi de la Hire Tabulis Astronomicis depromit. Opus utile non modo ad Mathesin practicam adspirantibus, sed artificibus quoque instrumenta elaborantibus.

DEMONSTRATIO TETRAGONISMI LUNULÆ Hippocratis, a FERDINANDO ERNESTO, Comite ab HERBERSTEIN, Analytice expedita.

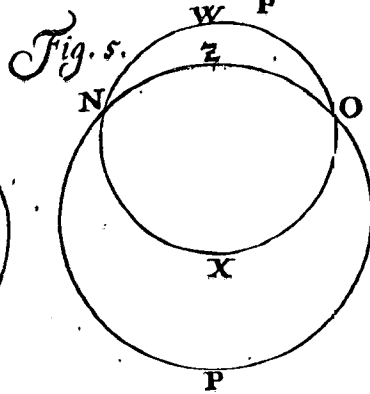
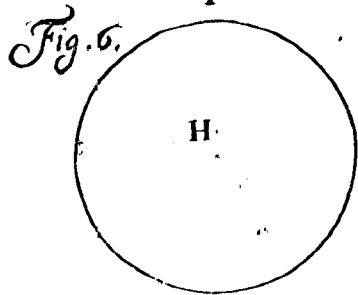
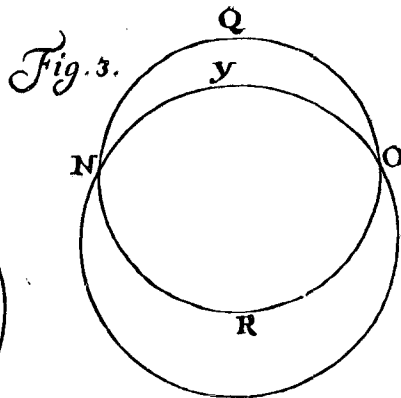
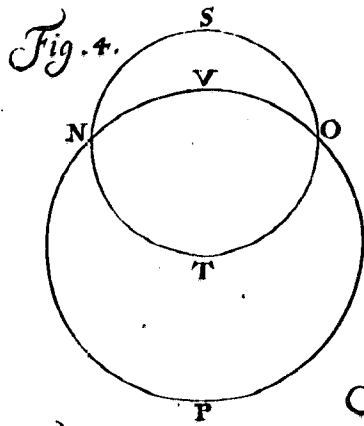
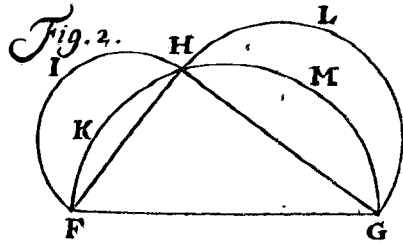
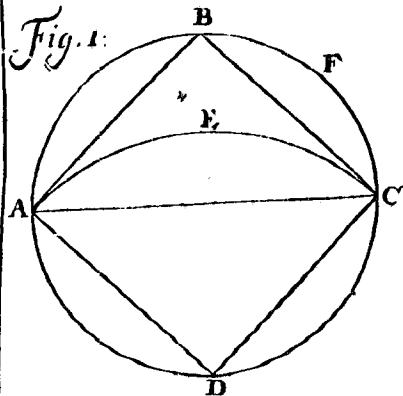
Alyseos restitutor acutissimus, Franciscus Vieta, ut lunulæ ex duorum circulorum existentium in ratione dupla circumferentiis descriptæ Quadraturam demonstraret, Lib. 8 Varior. de Reb. Mathem. Responsor. Cap. 9 Prop. 2 sat prolixo utitur ratiocinio, in quo artificium quoddam Analyticum contineri arbitratur; at si rem penitus lubeat intueri, patebit utique, hujus lunulæ Tetragonismum ex primis Analyseos tyrociniis reddi manifestum. Est enim Fig. 1 circulus $\equiv x^2$ eique inscriptum

TAB. I.
Fig. 1.

Quadratum $ABCD \equiv a^2$; quare segmentum BFC erit $\equiv (x^2 - a^2) / 4$ & si ex D velut centro radio DA describatur arcus AEC,

ex

TAB. I ad A. 1710 M. Jan. pag. 16.

ex ipsa constructione fit evidens segmentum AEC segmenti BFC esse duplum, atque adeo $= (x^2 - a^2) : 2$, illoque ablato ex semicirculo ABC $= x^2 : 2$, remanere lunulam AECBA $= a^2 : 2$, Liqueat, itaque Tetragonismum tam Lunulæ Hippocraticæ, quam aliarum, ex circumferentiis duorum circularum in ratione tripla & quadrupla aliterve multipla constatarum, resectis ambagibus atque independenter a speciali artificio posse demonstrari.

Simili methodo demonstratur, summam lunularum FKHIF, HMGLH Fig. 2 sub peripheriis FKH, HMG, circumferentiam semicirculi FKHMG adæquantibus, & circumferentiis FIH, HLG semicircularum super Diametris FH, HG descriptorum, contentarum, æquari Triangulo rectangulo FHG; positis etenim Triangulo FHG $= b^2$ segmento FKH $= x^2$, segmento HMG $= y^2$. Lunula FKHIF $= z^2$ Lunula HMGLH $= \omega^2$, cum semicirculis FKHG sit æqualis semicirculis FIH, HLG simul sumptis erit:

$b^2 + x^2 + y^2 = x^2 + z^2 + y^2 + \omega^2$
 demittisque $x^2 + y^2$, fiet $b^2 = z^2 + \omega^2$. Ceterum perspectum evadit Geometris, occasione demonstrationum hoc pacto expeditarum detegi fundamentum, cujus ope nullo fere negotio construi possunt Problemata sequentibus similia:

1. Tres circulos æquales NOP. (Fig. 3, 4 & 5) tribus aliis inæqualibus NQOR, NSOT, NWOX ita interfecare, ut excessus, quo summa lunularum NROPN, NTOPN superat lunulas NXOPN, NYOQN simul sumptas, dato circulo sit æqualis. 2. Determinare duos circulos NOP, & H (Fig. 4, 5 & 6) eorumque primum duobus circulis inæqualibus NSOT, NWOX, ita interfecare, ut differentia, qua summa lunularum NVOsn, NTOPN, NZOWN, NXOPN, excedit circulum H, ad rectilineum datum, habeat rationem imperatam.

HISTOIRE DE BRETAGNE.

i. e.

HISTORIA BRITANNIÆ MINORIS, EX
 Tabulis & Autoribus autographis composita; Autore
 C GUL-

GUIDONE ALEXIO LOBINEAU, Sacer-
dote Ordinis S. Benedicti e Congregatione S.
Mauri.

Tomii duo.

Parisis, apud Viduam Francisci Muguet, 1707, fol. ch. aug.
Constat Alph. 21 $\frac{1}{2}$ & Tabb: an. 43.

GAlliæ provincia, quæ olim *Armorica*, nunc autem *Britan-*
nia minor, incolis *Bretagne* dicitur, quondam tribus Histo-
ricis scribendi argumentum præbuit. Primus eorum fuit *Ala-*
nus Bouchard, cujus extat Chronicon magnum Britannæ, opus
cum imperfectum, tum fabulis anilibus refertum. Alter fuit
Petrus le Baud, anno 1505 mortuus, qui Historiam Britannæ,
in usus privatos concinnatam, jussu Annæ Reginae, quæ po-
strema suæ gentis fuit, retexit, sed ita, ut alii de erroribus admis-
sis, alii de rebus omissis, omnes autem de styli humilitate con-
quererentur. Postremus fuit *Bertranus d'Argentré*, anno
1390 defunctus, qui Baudium, quem passim etiam errantem se-
cutus est, usque ad interitum familiæ Ducalis continuavit. Post
illos Historiæ Britannicæ Triumviros equidem non defuerunt,
qui vitas Sanctorum Britannicorum, qui illustrium familiarum
Genealogias, qui bellorum civilium historias particulares, lite-
rarum monumentis consignarent: sed qui totius Britannæ mi-
noris Historiam universalem ab ultima gentis origine ad sua us-
que tempora iusta methodo pertexeret, toto, quod miramur,
seculo decimo septimo nemo repertus est. Egre hoc tulerunt
cum alii Britannæ proceres, tum imprimis *Franciscus de Coello-*
gon, Episcopus Corisopitanus, qui cum exploratum haberet, in
monasteriis Ordinis S. Benedicti e Congregatione S. Mauri multa
latere documenta manuscripta, ad historiam Britannæ perti-
nentia, autor fuit illius ordinis Patribus, ut ad novos Britannæ
annales condendos animam adjicerent. Placuit hoc consi-
lium imprimis *Mauvo Audreno*, Priori Landevenecensi, qui,
ascitis in societatem Viris sui ordinis doctissimis, novam patriæ
suæ historiam moliri cœpit. Primum igitur ex claustris Bene-
dictinis

diſtinis, deinde, cum non ſufficere videretur apparatus, etiam ex archivis provinciæ publicis, quicquid tabularum atque membranarum ad hunc finem ſpectantium reperiri potuit, conquiſitum & incredibilem labore in ordinem redactum eſt. Stylum qui adhiberet, delectus eſt *Antonius Gallois*, quem mors in ipſo operis exordio eripuit. In ejus igitur locum ſubſtitutus eſt *Guido Alexius Lobineau*, qui poſtquam aliquot annos in digerendis rerum geſtarum monumentis conſumpſerat, tandem ſe ad ſcribendum applicuit, vaſtumque opus intra ſeptem annos ad umbilicum perduxit. Quanquam autem omnes boni Hiſtorici partes ex amuſſim expleverat Lobinovius, autoritate tamen Statuum provincialium, quorum cenſuræ ſubjectum fuerat opus, delectus eſt R. P. de *Caumartin*, Abbas Buſejenſis, qui, antequam prelo committeretur nova hæc hiſtoria, omnium rerum atque verborum momenta denuo expenderet. Atque ſic tandem ſumptibus publicis impreſſum eſt opus incomparabile, deſtinatis ad hunc finem ex æſario provinciæ viginti librarum Gallicarum millibus: qua ſingulari ſtatuum provincialium munificentia effectum eſt, ut opus & typo & figuris ornatiffimum prodierit. Ipſum opus duobus Tomis abſolvitur, quorum prior hiſtoricus, poſterior autem diplomaticus eſt. Volumen hiſtoricum viginti duobus Libris conſtat, quorum argumenta ſtatim poſt Præſationem ſummatim exhibentur. Initium hiſtoriæ ſit ab anno Chriſti 458 ꝑ quo Britones a Saxonibus expulſi conſtantem in littore Armorico pedem fixerunt; ſinis autem incidit in annum 1532, quo Ciſmarina hæc Britannia cum univerſo Galliæ Regno in unum corpus coaluit. Varias autem fortunæ viciffitudines tam longo temporis tractu experta eſt Britannia. Riwalius, cujus ductu ſuſcepta fuit migratio, *Regem* ſe appellavit, quo nomine etiam ejus ſucceſſores aliquandiu gavili ſunt. Deinde vero, cum inter multos divideretur Regnum, *Comites* vocati ſunt Britanno- rum Reguli. Succeſſu temporis ruruſus quidem ad unum rediit ſuprema poteſtas, cujus tamen ſucceſſores *Ducali* dignitate contenti, ad Regiam maieltatem non adſpirarunt. Tandem poſt mortem ultimi Ducis Franciſci II tota Britannia per pacta matrimonialia ad Reges Galliæ devoluta eſt. Hæc ſigillatim ſecundum

dum annorum feriem ita persecutus est Autor diligentissimus, ut nihil plane, quod alicujus momenti sit, omissum esse videatur. Neque enim Regum, Ducum atque Comitum tantum vitas atque res gestas describit, præmissa etiam post Præfationem Tabula Genealogica, ne qua fieret personarum confusio, sed ministrotum etiam, & belli ducum, quorum opera vel Britanni contra Gallos, vel Galli contra Britannos usi sunt, e. g. Guesclini, Clissonii, Riufii, Landisii, aliorum facta atque fata satis prolixè recenset. His multa passim insperguntur, quæ ad historiam ecclesiasticam spectant: cujus generis sunt, quæ de *Roberto Arbrissello* ad annum 1100; de *Petro Abalardo*; cui cum S. Bernhardo contentio intercessit, p. 139; de *Eone a Stella*, qui Christum se mentitus est, male ad se applicatis verbis, quæ in exorcistis ecclesiasticis habentur: *per eum, qui venturus est judicare vivos & mortuos*; ad annum 1148 afferuntur. Ut taceamus de conciliis & synodis, v. g. *Turonensi* A. 461, 566 & 1095, *Veneticæ* A. 468, *Nannetensi* A. 658, 1105, 1110, 1163 & 1431, *Cabilonensi* A. 650, *Sveffionensi* A. 866 & 1121, *Parisiensi* A. 849, *Tullensi* A. 859, *Trecensi* A. 867, *Santonensi* A. 871 & 1080, *Remensi* A. 1048, 1119 & 1148, *Rbedonensi* A. 1079. 1133, 1175, 1209 & 1273; *Pitkaviensi* A. 1079 & 1100, *Incolimensi* A. 1118, *Dolensi* A. 1128, *Senonensi* A. 1140, *Clermontano* A. 1094, *Abrincensi* A. 1172, *Melodunensi* A. 1216, *Bituricensi* A. 1226, *Castrogonteriensis* A. 1299; *Constantiensi* A. 1414, *Basileensi* A. 1442, & *Pisano* A. 1510, quorum nullum intactum omisit.

Vitas singulorum Britanniarum Ducum excutere, multaque, Lectori forsitan non ingrata, huc transcribere, a scopo nostro alienum est: sed facere tamen non possumus, quin ad nuptias, quas Anna Britannica, in qua linea Ducalis defecit, primum cum Maximiliano Romanorum, & mox eo quidem adhuc vivo, cum Carolo Gallorum Rege contraxit, paulisper subsistamus. Sunt autem in hac historia duæ quæstiones facti, a quibus totius causæ justitia dependet, quarum prior est: *an Maximilianus matrimonium cum Anna contractum consummaverit?* posterior: *an hæc sponsa vel uxor Maximiliani a Carolo VIII rapta fuerit?* Quod prius

prius concernit, Autor non negat, nuptias cum Maximiliano A. 1490 solennissimę, sed per procuratores saltem, fuisse consummatas: *Legatum autem primarium, postquam nova nuptia in thalamo fuisset collocata, cubiculum cum literis procurationis ingressum, & astantibus multis tam viris, quam feminis primariis, tibiam suam ad genu usque nudatam, inter lintea nuptialia inseruisse, ut ceremonia illa consummationi & cognitioni actuali equipollere putaretur*, ipse quidem Autor non affirmat, mentionem tamen, velut in transitu injicit, quod *Baco de Verulamio* in Vita Henrici septimi singulare hoc rei gestę momentum annotaverit: neque quicquam præterea addit, ex quo Verulamii relatio vel confirmari, vel in dubium vocari queat. Ad alteram quæstionem quod attinet, si bene Auctorem nostrum assecuti sumus, inter coactionem physicam & politicam distinguere videtur. Nempe de crassa illa violentia, qua Anna, cum iter ad Maximilianum jam esset ingressa, in finibus Hannoniæ ab armata multitudine circumventa, & obtorto velut collo ad Carolum raptata, rerum Austriacarum scriptoribus quibusdam dicitur, altum in hoc opere est silentium. Sed coactionem tamen subtilem intercessisse, adeo non inficiatur Lobinovius, ut etiam suspicetur, Pontificem Romanum non sine causa consensum suum in literis, quarum copiam facit, sub hac conditione declarasse: *dummodo illustrissima Anna propter hoc rapta non fuerit*. Ceterum, quod tum optasse dicitur Maximilianus, *ut ex hoc monstro nuptiarum, quod ex raptu & adulterio compositum esset, nulla unquam in Gallia regnet posteritas*, ejus voti damnatum fuisse Imperatorem, ex tabulis Genealogicis in vulgus notum est. Posterior Tomus, sive Autoris diligentiam, sive typorum & figurarum elegantiam spectemus, priori nequaquam concedit. Exhibentur enim in eo non tantum Acta, Mandata, Rescripta, Edicta, Diplomata, Diaria, Itineraria, Privilegia, Testamenta, Epitaphia, fundationum literę, Donationumque tabulę, sed passim etiam integra Chronica, v. g. Britannicum p. 30, Nannetense p. 33, 35 & 368, Ruyense p. 369, Briocense p. 834, item Historia Johannis IV carmine Gallico conscripta p. 693; aliaque hujus farinae non pauca, quorum syllabus in fronte operis conspicitur. Post Indicem

rerum & verborum locupletissimum adjectum est *Glossarium* vocum peregrinarum. Colophonem tandem operi elaboratissimo quasi imponit farrago ducentorum & octoginta *sigillorum*, quibus nihil jucundius esse potest illis, qui ex ejusmodi monumentis Heraldicis illustrium familiarum antiquitatem indagare satagunt.

NUMISMATUM ANTIQUORUM STYLLOGE, Populis Græcis, Municipiis & Colonis Romanis censorum; ex Cimeliarchio Editoris.

Londini, apud Davidem Mortier, 1708, 4.

Plag. 6 & totidem tabulis æneis.

Selectiora hæc antiquitatis monumenta ex ruinis Asiaticarum Urbium, & Turcica barbarie redempta Autor Societati Londinensi Regiæ consecravit. Inter ea primum sibi locum vindicant numi a Julio Cæs. ad Aurelianum, uti Autor testatur in limine, at si ipsum inspicias scriptum, ad Carum, & si addenda hæc apponas, ad Heraclium usque. Accedit præterea Appendix numismatum quorundam Regum Syriae, Ægypti & urbium Græcarum. Maxima illorum pars jam a Patino, Mediobarbo, Valente, Spanhemio, Bebero, Harduino aliisque delineata est, atque in ære representata, sæpius etiam explicata prolixius. Placuit enim Autori nostro, numos brevissimis describere, adeo ut passim epigraphas tantum referat, ipsis numerum typis prætermittis, ex quibus de ipsorum pretio raritateque haud raro est judicandum. Interim tamen varios hic exhibet Autor, qui ad illustrationem pariter & emendationem aliorum egregie faciunt.

Verbi gratia p. 6 aversus Vespasiani numus hanc habet inscriptionem: ΕΠΙ ΜΑΡΚΟΥ ΚΕΡΑΤΙΟΥ ΠΑΝΣΑ ΠΡΕΣΒΕΤΤΟΥ, ΓΑ. *Sub Marco Neratio Pansa Legato Galatia.* Cum numi typum non indicet Autor, affirmare haud possumus, an is, quem Valens commemorat in Num. Imp. Græc. idem cum ipso numo sit. Quando vero Vir iste doctissimus in sequenti numerum Vespasiani atque Titi epigraphæ: ΕΠΙ Μ. ΠΑΝΣΑ ΠΡΕΤΣΒΕΤΤΟΥ

ΤΟΥ Γ. per annum tertium interpretatur, mallems illud, ut
 ΓΑ. hic per Γαλατίας exponere. Pag. 8 numus Traiani describi-
 tur cum verbis CEAEΤΚΕΩΝ ΠΕΙΡΙΑC (lege ΠΕΙΡΙΑC.) ZETC
 ΚΑCΙΟC. E. *Seleucensium Pieria Jupiter Casius anno quinto.* Ec-
 typon numi affert Patinus in Num. Imp. in quo tamen, quemad. p. 143.
 modum & in aliis Antonini atque Caracallæ, Π. CΤΡΙΑC legitur, 182, 243.
 id est, ut Patinus ipse eas explicat: Πέγριας Σύγριας, in *Pieria Syria.* 144.
 Sed cum in omnibus illis, quos Valens accurate refert, semper 30, 46, 74,
 ΠΕΙΡΙΑC, aut ΠΕΙΡΙΑC, aut ΠΙΕΙΡΙΑC deprehendamus, emen- 87, 110, 139.
 dandum esse putamus Patinum, sæpius in Græcis potissimum in-
 scriptionibus exhibendis insigniter errantem. P. 10 in Hadriano
 occurrit ΑΝΘΥΡΑΤΟC ΦΡΟΝΤΙΝΟC, *Frontinus Proconsul*
Asiæ, idem forsân cum eo, qui apud Valentem I. c. in numo Smyr- 36.
 næorum Prætor Frontinus Fuscus vocatur. P. 13 Lucii Veri nu-
 mus hanc præfert in averâ epigraphen: ΓΑΒΑΛΕΩΝ ΓΑC *Ga-*
balensium A. 237, id est, A. V. C. 939, ut Autor vult, seu 940.
 Hinc corrigendus error Valenti commissus, forsân typographicus,
 qui hunc Gabalensium annum in A. V. C. 740 cadere dicit. 263.
 Ectypon numi sistit Patinus, hoc tantum discrimine, ut pro ΓΑC. 195.
 male ΓΑC habeat. P. 16 in Juliæ Domnæ numo, a Smyrnæis cuso,
 Rufinus Strategus prænomine Κ id est, Κλαύδιος vocatur, quod
 cum in eodem plane numo apud Valentem deficiat, ibi ex Autore 95.
 nostro restituas. Ibidem ejusdem Juliæ alius est numus, in averâ
 hanc præferens inscriptionem: ΕΜΙCΩΝ ΚΟΛΩΝΙ. ΖΚΦ.
 *Εμισών Κολωνίας anno 327, seu V. C. 969. Similem ei repræ-
 sentat Patinus, in quo Εμισά epocha sic est corrupta CΙΚΦ. Lege 232.
 autem: ΕΤ. ΚΦ. & omnia erunt perspicua. P. 17 occurrit Ca-
 racallæ numus, quem ΜΗΤΡΟ. ΚΑΙCΑΡ. ΕΤ. ΙΓ. *Metropolis*
Cæsarea anno Imperii Caracallæ XIII cudi curavit. Alium de-
 dit delineatum Patinus, in quo ΕΤΡ. *annus centesimus.* Error sa- 241.
 tis crassus, sed facile hoc modo emendandus: ΕΤ. Β. *anno secun-*
do. P. 18 Caracallæ numus averâ sequenti gaudet epigraphen: ΕΠΙ
 ΑΝ. ΡΟΥΦΟΥ ΑΡΧ. Α. ΤΟ. Γ. ΧΡΥCΑΝΘΕΙΝΑ CΑΡΔΙΑΝΩΝ
 Β. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Cl. Valens I. c. post ΑΡΧ. omisit Α. quod agnoscit 110.
 etiam doctiss. Harduinus in Num. Urb. Deinde plane neglexit vo- 140.
 cem ΧΡΥCΑΝΘΕΙΝΑ, sive ut Harduinus, ΧΡΥCΑΝΘΙΝΑ, pro
 Β. ΝΕ-

- B. ΝΕΝΚΟΡΩΝ vero uterque ἔχει; adeo ut juxta illos & hic forsan τῆς Νεωνόρου legendum, P. 19 notandus venit numus a Petra metropoli Tertiæ Palæstinæ in Getæ honorem percussus, cum Harduinus, qui varia Petræ numismata in honorem Hadriani, M. Aureli & Severi signata producit, nullum Getæ commemoret, P. 27 numum Gallieni vides, a Smyrnæis cufum ΕΠ C. CEZCTOY. *sub Prætorè Sexto*, ex quo restitui potest Prætor, vetustate detritus in numo apud Patinum, P. 37 in Augusti numismate eques esse dicitur, & literæ: BIA. H. *Biatia Hispania Tarraconensis*. Equidem doctissimus Jac. de Wilde similem huic alium ad ejusdem nominis urbem in Messenia retulit, ductus auctoritate Harduini, cujus verba ex priorum Numorum Urbium & Populorum editione l. c. adduxit At Laur. Begerus Tom. I. Theauri Brandenb. Biatia eum, in Hispaniæ urbe, cufum fuisse contra utrumque pluribus docuit. Hinc Harduinus quoque mutavit sententiam, & in nuperrima ἐκδόσει Operum selectorum pro iis, & quam pluribus alijs pauca substituit sequentia; BIATE. *Numus Hispanicus: ex argento: cujus ectypa effigies ad nos missa est*, a doctiss. scilicet Wildio anno 1687. *Ex parte antica Augusti caput exhibet, capiti alteri superpositum: in aversa currentem equitem: infra, BIATE.* Jac. de Wilde l. c. Castoris atque Pollucis capita laureata; Andreas autem Moirellus in Epistola de numis Consularibus Honoris & Virtutis facies agnoscit. Denique p. 41 Autor Maximiani numum refert cum subsignatis in aversa literis: AT. Δ. *Attalia* signatus, Lydiæ; juxta quem emendandus est Fr. Mediobarbus, qui hoc in numo N. T. Δ. perperam legit.

Vid. Electa
Rei Num.
p. 66.
444.

- Quemadmodum vero ex numis huc usque adductis, aut illorum saltim occasione, alii non satis alibi integre descripti, emendati fuere; sic vicissim quoque non pauca in Sylloge hac corrupta ex alijs possunt integritati suæ restitui, ipsæque subinde Autoris expositiones aliunde refelli. Ex. gr. p. 2 Augusti numus est a municipio Augusta Bilbili percussus, L. COR. ALDO. L. SEMP. RULLO. II VIR. Et sic etiam Harduinus in Num. Urb. At lege RUTLO, id est, *Rutilo*, I enim in T latet. Pag. 4 Livii numus aversus hac epigraphæ gaudet: ΙΟΥΑΙΑ CE-
BACTH.

35.

BACTH. CTNKACTOC CMTPNAIQN. Aversus: CEBAC-
 TΩ TIBEPION EΠI ΠETPQNMOY. In qua descriptione duo
 observamus. Primum, quod Autes vocem IOYAIIA ex ingenio
 addiderit, cum numus ipse eo in loco corruptus sit, quem supplet
 integrior apud Patinum, qui pro IOYAIIA habet IEPONTMOY. p. 43.
 Deinde in numo Aitoris ipso non est CEBACTΩ TIBEPION, ut re-
 ste omnino legitur, sed CEBACTOC TIBEPIOC, qui quidem er-
 ror unde sculptori evenit, lector facile deprehendet ex collatio-
 ne numi Aitoris atque Patini, quos eum in finem hic exhibemus TAB. II.
 delineatos. P. 13. Lucillæ numus aversus inscriptionem sistit se- Fig. 1, 2.
 quentem: CTPA. TI. ZHAOT CMTPNAIQN, *Stratego Tito*
Zelo Smyrneorum. Valens eandem inscriptionem referens, flu- 66.
 at, utrum prænomen Zeli *Titus* sit, an *Tiberius*? Et merito.
 Licet enim apud Romanos TI. semper Tiberium, T. vero Ti-
 tum significet, adeo ut lapides, istud discrimen non ob-
 servantes, vitio laborent vel sculptoris vel exscriptoris, quem-
 admodum v. gr. inser. Memorix Bresciana, quæ Neronem 240.
 vocat nepotem T. AVG. *Titi Augusti*, perperam pro TI. AVG.
Tiberii Augusti; eandem tamen legem haud accurate semper
 servarunt Græci. Sic enim passim Antoninus Pius dicitur ΑΥΓΟ-
 ΚΕΑΤΩΡ ΚΑΙΣΑΡ ΤΙΤΟΣ ΑΙΑΙΟΣ, & Tiberius in numo Edessano-
 rum apud Jac. de Wilde in Sel. Num. T. ΚΑΙΣΑΡ. ΣΕΒΑΣΤΟΣ. 119.
 P. 17. numum Caracallæ refert, cujus aversam vetustate detritam Fig. 3.
 epigraphen ex altero huic statim adjecto Autor sic facile restituere
 potuisset: CETH. AAP. (non AAP. ut in numo Aitoris, ΜΗΤΡ.
 ΤΑΡΚΟΥ. Atque tunc; ni fallor, ipse deprehendisset, quod ex-
 plicatio literarum A. M. K. per Πρώτης Μητροπόλεως Κιλικί-
 ας hic stare non queat; quæ enim jam in epigraphæ metropolis
 fuit vocata, non illa eodem iterum modo in area absque ταυτε-
 λογία possit appellari. Equidem Patinus has ipsas literas ad nu- 269.
 mum Paulæ Augustæ cum Trifano per ΑΜαυικης Κιλικίας in-
 terpretatur, sed merito istam illorum sententiam Jac. de Wilde 157.
 rejecit. Eas itaque aut per Πρώτη Μόνη Κιλικίας, seu Κιλικίαν, 88, 111 sq.
 ut Valens passim in Num. Imp. Græcis & Autor quoque nôster in 115, 113, 171
 fine hujus paginæ, aut per Πρώτη Μεγάλης Κιλικίας, ut idem 179.
 Valens in Numis selectis Franciscule Camps exponeremus. Ne- 59, 86.
 que

- P. 165. que rejiciendus hic profus esset Harduinus, qui illas in Numis Urb. per AMΦοτέρας Κιλικίας reddit, nisi in descriptis & accurate etiam delineatis τὸ Α. a reliquis M. K. simili, nonnunquam etiam majori secerneretur distantia. Quando vero idem Harduinus l. c. numum Severi profert cum hisce vocabulis: ΑΔΡ CΕΤ. ΤΑΡ. ΕΝ. ΚΟΔΡΕΙ. CΕΤΗΡΕΙΑ. ΟΔΤΜΠΙΑ. ΕΠΙΝΙΚΙΑ. ΟΡΟΙ CΚΙΑΙ. ΚΩΝ. infra: ΓΑΙC ΑΜΚ. Γ. Β. nullo omnino sensu ΓΑΙC illud per γαισῶ, conio, exprimit. Nam ΓΑΙC, ultima est syllaba vocis ΕΝ. ΚΟΔΡΕΙ. in quadrigis; quod eo magis miramur non animadvertisse perspicax istud ingenium, cum paullo ante alium ejusdem Severi numum descripsit, in quo diserte ΕΝ. ΚΟΔΡΕΙ ΓΑΙC haud interrupta serie legitur. Sed redeamus ad Autorem. Is p. 19 Getæ delineat numum, a Smyrnæis percussum ΕΠΙ. CΤΡ. ΦΟΥΦΙΝΟΥ, sub Prætoris Rufinæ, cujus prænomen ΚΛ. Κλαύδιος est, quemadmodum constat ex simili profus huic numismate apud Valentem. Eadem pagina alius & perquam rarus Getæ producit numus, hic quoque representatus, in cujus aversa hæc inscriptio: ΖΗΤΙΤΩΝ ΤΟΥ ΠΙΟΝΤΟΥ ET. P. M. B. duplici laborat vitio. Nam primum lege ΖΗΑΙΤΩΝ. Deinde annus urbis CXLII, qui incidit in A. V. C. DCCCXLIX, corruptus haud dubie est, siquidem Geta integro fere sæculo post natus, anno demum V. C. DCCCCLIII, juxta epocham urbis Zelæ, anno CCXLVI, Cæsaris dignitatem accepit. Hinc, si conjecturam capere hic licet, literæ forsan in eo sint istæ: SMC. an. CCXLVI, P. 20 numus Elagabali aversus hac detrita inscr. gaudet: ΕΠΙ CΤ. ΑΔΡΑΜΤΤΗΝΩΝ. Alium exhibet Valens, at eodem in loco corruptum, legit tamen ΑΡΑΜΤΤΗΝΩΝ cum duplici ΤΤ, & sic etiam Harduinus in Numa Urb. ex quo nomen Prætoris restituas ita: ΕΠΙ CΤΡ. ΑΤΡ. ΓΑΡΟΥ, sub Prætoris Aurelio Caro. P. 23 notandi sunt numi Tranquillinæ, a Samiis & Sardonis cusi, in quorum priore Augusta hæc Furia Sabina Tranquillina, in posteriore Furia Tranquillina Sabina vocatur, si re vera in numo isto CA, uti vult Autor, & non potius CE, aut CEB. id est, Σεβαστή existet. Eadem pagina Autor hæc in Philippo A rabe: P. M. S. COL. VIM. AN. VI. ita interpretatur: Provincia Mæsia Superioris, Colonia Viminacium, anno sexto imperii Philippi Aug. Sed fallitur

119.
TAB. II.
Fig. 4.

p. 125.

6.

Leo. **LE** Leo Papa **LE** Adrianus. **AD** Karolus. **KR** Roma **RA** Benedictus. **BE**
 Stefanus. **SE** Hlotharius Imperator. **HS** Stephanus. **SE** Albericus **AL**
 Imperator. **IP** Pascalis. **PS** Nicolaus. **NI** Johannes. **JO** Anastasius. **AN** Agapitus Papa. **AG**

MENSIS JANUARIi A. M DCC X. 27

litur autor. Annus enim sextus coloniz deductæ & secundus Philippi est. Vide tantummodo Jo. Valentem in Num. Colon. Part. II p. 152 sq. cujus monitu & Harduinus quoque suum, quem in priori Numorum Urbium editione erraverat errorem, nuper correxit, nisi quod ipsi placuit, litteram M. non amplius, ut antea, per *Moesia*, sed per *Macedonia* exponere. Verba, quæ p. 25 de Epocha Rhelânesiorum Autor habet, ex Harduino desumpta sunt. In numo annus est L. HIP. juxta quem emenda p. 312. Patinum, qui Rhelânez epocham sic exhibet falsam: L. ΠΡ. Porro p. 26 insignis Volusiani numus describitur. In antica parte: ΑΤΤ. Κ. ΓΑ. ΦΙΝ. ΓΑΑ. ΟΥΕΝΔ. ΟΤΟΛΟΤΤΙΑΝΟC CEB, *Imp. Caesar Cajus Finius Gallus Vindex Volusianus Augustus*. In postica: ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ. ΜΗΤΡΟ. ΚΟΛΩΝ. Δ. Ε. Σ. C. Αντιοχείων Μητροπόλεως Κολωνίας Δόγματι Επαρχίας. Hic varia sunt notanda. Primum enim Volusianus cum duplici SS. scribitur, qui in permultis illis, quos Latinos pariter atque Græcos apud Mediobarbum, Patinum, Begerum, Valentem Wildiumque vidimus, semper cum s simplici occurrit. Ex loco sit perrarus itidem iste, Valenti commemoratus in Præstant. Num. IMP. C. Tom. II. VA. F. GAL. VEND. VOLVSIANO AVG. id est, juxta Valen- p. 351. tem: *Imperatori Cesari Vandalico, Finnico, Gallendico, Vendenco, Volusiano Augusto*; seu potius, ut has decurtatas litteras Harduinus exposuit in Historia Augusta p. 841 col. 2: *Imperatori Cajo Valerio Finnio Gallo Vendici Volusiano Augusto*. Secundum eas audacter quoque corrige hanc a Mediobarbo adductam inscriptionem: IMP. C. VAF. CAL. VIND, VOLVSIANO III. Denique Autor litteras 362. Δ. Ε. per Δόγματι Επαρχίας explicat, sed quam autoritate, quibusque nixus argumentis haud dixit. Ut verum fateamur, nulli omnino videmus, cur rejicienda sit communis hactenus illarum per Δημαρχικῆς Εξουσίας expositio, quam haud absque ratione Viri eruditissimi amplexi sunt; & cum iis Autor quoque ipse supra amplectitur; siquidem verba ista sæpissime in numis 20. integra deprehenduntur, non sic autem hæc: Δόγματι Επαρχίας, aut Δήμου Ευχῆ, quæ Harduini est in Num. Urb. & Pop. 22. proposita interpretatio. In fine ejusdem pag. 26 Gallieni numus

ACTA ERUDITORUM

mus: aversus sequentem vetustate detritam epigraphen exhibet:
 ΕΠΙ ΓΤΡΑ ΝΗΦΟΡΟΥ ΘΗΙΩΝ. Conjicimus, integrum
 Praetoris nomen *Aurelium* esse *Elpidophorum*, ducti: cum primis
 auctoritate numismatis, a Cumæis in Gallienum cussi, cujus aversa
 p. 181. facies, ut Valens refert, hæc habet inscripta: ΕΠΙ ΑΥΤ. ΕΛΠΙΔΗΦ-
 ΟΡΟΥ Β: ΚΥΜΑΙΩΝ.

Restat adhuc, ut de inscriptionibus quoque, ultimo loco
 positis, nonnulla dicantur. Inter eas familiam merito ducit
 Græca, quæ basi marmoreæ statuæ, Deï in honorem Theophila-
 sti erectæ, olim fuit inscripta. Reliquæ inscriptiones Latine
 sunt, numeroque tantummodo septem, ex quibus duas hic trans-
 scribere liceat. Altera tota, compendiose exarata ita se habet:

D. M. P. MAR. STE. VLR. ZOT. COR. DVL.

hoc est, ut Autor eam explicat: *Dis manibus, Publicæ Mariæ
 Stellatinæ (potius Stellatina) tribus Vlpium Zoticus (pro quo ob-
 scuro satis nomine sculptor notiozem sibi Zailum in tabula finxit),
 Conjugi dulcissimæ.* Quarta denique hæc est:

D. M.

AELIAE VRBICAE QVE VIXI AN. XVIII.
 MEN. VI. D. XXIII. FECER. VRBICVS AVG.
 ET MVIVIA IVCVND. PARENTES.

Primum hic pro MVIVIA lege MVLVIA. Sic enim apud
 Gruterum occurrit MVLVIA. C. F. PLACITA; & MVLVIA.
 p. 471. T. F. SEVERAE; nec non MVLVIVS SENECIO. M. MVL-
 494, 43. VIVS COMODVS, & Q. MVLVIVS PACIDIANVS. Dein-
 128, 301. de hæc ipsa inscriptio eo etiam magis observari meretur, quod pæt-
 Vid. Electa eruditus Genebrius inter monumenta, Urbicæ notata nomine,
 Rei Num. quæ in diss. de Magnia Urbica diligenter collegit, eam non ex-
 p. 240. sqq. hibet.

Atque hæc quidem de Autoris nostri Sylloge dicta in præ-
 senti sufficiant. Plura, quod fatemur, alia etiamnum in ea restant,
 quæ ulterius disserendi occasionem materiamque præbent quam
 optimam; sed cum prolixiorum illa discussionem postulent, alii
 sunt isthæc occasione reservanda.

ANTI-

MENSIS JANUARI A. MDCC X. 19
ANTIQUIORES PONTIFICUM ROMANO-
rum Denarii, nunc primum in lucem editi, notisque
illustrati.

Romæ, apud Rocchum Barnabejum, 1709, 4.
Plag. 10 cum fig. æn. insertis.

Norum hic monetæ genus & a nemine hæcenus susceptum illustrare aggreditur doctissimus scripti Autor *Job. Vignolius*. Equidem Leblancus denarios aliquot jam vulgavit; quia tamen pro Pontificiis nondum habiti fuerunt, atque interdum ab eo perperam expressit, ii etiã ut novi nunc demum editi quodammodo censerentur poterunt. Inter illos Hadrianus, A. Chr. DCCLXXII ordinatus, familiam ducit. Nam etsi ab aliis, qui Hadrianum præcesserunt, Pontificibus, a Stephano præsertim II, quem III vocant, a Paulo item & Stephano III, Romæ cudi moneta potuerit, nemo tamen adhuc illorum numos aspexit. Quem enim Baronius in *Annal.* ad A. C. 461 Leonis Papæ minus accurate protulit, non ad Leonem I, ut ille putavit, neque ad III, quæ Nic. Alemanni, Pagii, Papebrochii aliorumque fuit sententia, sed ad Leonem VIII Pseudopontificem pertinet. Agmen claudit Benedictus VII A. Chr. DCCCCLXXV electus, a quo usque ad Clementem V reliquorum Pontificum desiderantur denarii. Quod turbulentissimis iis Romanæ Ecclesiæ temporibus potissimum tribuendum Cl. Autori videtur. Cum etiam Noster de Eugenio II, Valentino, Sergio II & III, Hadriano III, Bonifacio VI, Stephano VI, VII, VIII, Romano, Theodoro II, Leone V, VI, VII, Lando, Johanne XI, XIII, Martino II, Benedicto VI, & Dono II, nullos Romæ reperit numos; hinc rogat extraneos, horum monumentorum possessores, ut eorundem, si quos habeant, ætyma cum ipso communicent. Interim in præsentis majoris operis specimine Vignolius primo loco annum electionis & mortis Pontificum, & Imperatores tunc temporis regnantes, paucis indicat, deinde ipsos exhibet denarios, a Joh. Petro Rossino accurate delineatos, iisque brevem illorum descriptionem explicationemque subjungit. Sed videamus cum denarios ipsos, tum Autoris potissimas observationes. Numorum horum externam si consideres faciem, defor-

mia quidem sunt figurarum lineamenta, rudes illorum caracte-
 res, a majestate & elegantia numorum veteris Imperii Romani
 insigniter recedentes, quos tamen, cum aliis extra Italiam eodem
 signatis tempore collatos, non omnino inelegantes prædices ad-
 spectuque indignos, quippe qui utilitate sua haud leviter sese
 commendant eruditibus. De antiqua & suprema Pontificum in
 urbem Romam autoritate hucusque disceptarunt scriptores: at
 ex numis his Autor in Præfatione testatur, satis constare Senatam
 Populumque Romanum, cum Imp. Græcorum imperio se sub-
 duxisset, neque Francorum Regibus, neque iisdem, Pontificum,
 ut putat, autoritate Occidentis Imperatoribus postea creatis, sed
 Pontificibus ipsis præstitisse obsequium. Idem quoque rem
 non minus falsam se esse docebunt, inquit Vignolius l. c. Leo-
 nem III suprema Urbis dominatione, sibi utili tantum retenta, se
 spoliasse, illamque in Carolum M. transtulisse. Porro varias
 ex iis cognoscimus nominum scriptiões, v. g. in Leone III *Ca-*
rolus Imp. scribitur CARLUS, in Paschali & aliis *Ludovicus*
Pius LUDOWICUS, in Gregorio IV *Lotharius* HLOIHA-
 RIUS, in Benedicto IV *Ludovicus III* CLVVDOICUS & LVV-
 DOICUS, in Johanne X *Berengarius* BERNEGARIUS. De-
 prehendimus item vocabula per compendium scripta, & ab Au-
 tore explicata sequentia: PP. GREGII, *Papa Gregorii*, IMP. P
 P. *Imperator perpetuo*, S. P. *Sanctus Petrus*, BNED. PA. *Be-*
neditus Papa, DOM. JOANES *Domnus Joannes*, seu potius
 Johannes, quemadmodum nomen illud in aliis hujus nominis
 Pontificum numis hic passim legitur, P. S. *Petrus Sanctus*, &
 AP. *Apostolus*. Videmus, quod non Petrus solum, sed Paulus
 quoque Apostolus in Stephano IV honorabilior quam Petrus
 occupat locum, quod in bullis quoque Pontificum observari no-
 tavimus in Actis anni superioris, p. 450. Denique cernimus
 etiam monogrammata, in quibus plerumque nulla nominis li-
 tera desideratur; quæ cum insignem iis utilitatem præbeant, qui
 antiquitates & diplomata mediæ ævi tractant, hic omnia cum Au-
 toris explicatione æri incidi curavimus, exceptis tantum mono-
 grammatibus vocabuli *Roma, Papa & Pius*, quippe quæ nulla diffi-
 cultate laborant. Non minoris momenti sunt, quæ Autor passim
 ipse

p. 7. 19.
 22. 44.
 49.

p. 23. 27.
 28. 57.

60, 64.
 18, 39.
 44.

TAB. II.
 Fig. 5.

ipse ad numerorum illustrationem eleganter inspersit. Ad Hadrianum statim de usu & origine vocis PAPA breviter disserit, p. 3. ostendens, quoscunque primum Episcopos *Papas* fuisse vocatos, ejusque etymon adhuc esse incertum, cum alii a *πάππα*, *pa-ter*, seu *πάππος*, *avus* illam derivarint, Barthius vero ex prioribus vocum PATER PATRUM syllabis, quæ compendio ita scribi solebant: PA. PA. conflatam putavit. Ad Leonem III observat, quod monogrammatum nunquam antea tam frequens ac familiaris, quam circa Leonis III & Caroli M. tempora usus extiterit; Carolum item istum neque primum, neque ex scribendi imperitia, ut cum aliis censuit Leblancus, hoc sui nominis compendium adinvenisse, siquidem jam ante eum Theodorici, Francorum Regis, Marciani, Justiniani & Justinii Imp. nomina monogrammate expressa, apud Buteruvium & Cangium occurrunt. Facile tamen credit Cl. Autor, Caroli M. exemplo Hadrianum Papam, mox Leonem III. sua nomina monogrammate implicasse, quum ante istos Pontificem alium id fecerit, haec haec ei non innotuerit, nisi potius cum ipso existimes, Carolum, Hadriani & Leonis in hanc rem vestigia secutum, ex Italia suum secum monogramma in Franciam detulisse. Deinde prolixus Noster est in refutando Leblanco, qui Pontificum numos, in quibus Imperatorum nomina Imperatoriis accensuit, atque in Dissertatione suahistorica de Numis aliquot Caroli M. Ludovici Pii, Lotharii, eorumque successorum Romæ obsignatis, Gallice edita, illorum opinionem refellere fuit conatus, qui sentiunt, hos Principes nullam unquam in ea urbe auctoritatem habuisse, quam consensu Pontificum. Ut vero Leblancus, seductor Pagii aliorumque, hos numos Imperatoribus falso adscriberet, non tam illorum nomina, in iis inscripta, quam Pontificum monogrammata, a se penitus ignorata in causa fuere; unde accidit illi, ut Johannis VIII denarium, etsi solum Pontificis nomine gaudet, omnique prorsus Imperatorii nominis vestigio caret, inter Carolorum Imperatorum numos recensuerit. Quando autem Leo III Caroli nomen in numis suis apposuit, & illud ipsum alii deinde Pontifices interdum fecerunt, honoris tantum gratia id factum Autori videtur; quod de Leone eo minus miran-

mirandum, cum alios idem honores, quos Carolo detulit, itidem denariis curaverit insculpi, quemadmodum Cl. Vignolius ex nummo quodam, Carolum cum Patriciatus insignibus sistente, plerumque demonstrare conatur. Ad Gregorium IV Autor emendat Mabillonium Tom. II Vet. Anal. p. 42; perperam asserentem Ludovico Imp. post mortem demum Pii cognomen tributum fuisse, qui tamen in duplici denario Gregorii IV vivus adhuc Pius vocatur. Hinc etiam contra Leblanci modo allatam sententiam urget, quod ipse monetarius designaverit, denarios istos non Ludovici aut Lotharii, qui itidem in iis commemorantur, sed ipsius Gregorii monetam esse. Similiter eundem errare docet, cum denarium quendam Benedicti III Ludovico I adscripsit. Quando deinde Leblancus miratur, cur Lotharius in Gregorio IV Pius cognominetur, nullam hic justam admirationis causam agnoscit Vignolius, docens, filium ejus, Ludovicum II in hoc denario eodem isto titulo vocari. Quamvis enim Ludovici I cognomen id esset, ob idem tamen religionis studium, atque ob eundem affectum, quem tum Lotharius, tum ipse Ludovicus II, & multi Imperatores, erga Romanam Ecclesiam illius jura tutando profitebantur, ita etiam rite poterant nuncupari. Arcum, qui cruci in averso Hadriano II, nomini Ludovici Imp. præfixæ superinducitur, majoris venerationis causa appositum fuisse putat, quoniam apud Anastasium arcus argenteos vel aureos a Pontificibus dono oblatos, & super martyrum reliquiarum conditoriis, quas *Confessiones* appellant, positos legimus. Sed veremur, ut speciosa magis quam vera sit hæc doctissimi Viri sententia. Si enim vel solum monetariorum tunc temporis consideremus ingenium, tantum abest, ut ejusmodi Pontificum donationis umbram in denariis expresserint, ut etiam illustriores illorum reges ne quidem commemoraverint, nudis plerumque nominibus, barbareque satis efficitis imaginibus numos implentes. Sæpius forsân esset dicere, lunulas istas ornatus tantum gratia a monetario adjectas cruci fuisse. Paulo inferius observatur, Ciacconium, Alemannum, Ducangium, Papebrochium aliosque monogramma Johannis VIII, perperam pro signo Nicolai Pape venditasse, cum quia in illo literæ L & G, in hoc vero H deficit,

cit, tum etiam, quia nomen Caroli, sive Calvus ille sit, sive Crassus, in iis occurrit denariis, & uterque Carolus a Johanne VIII longe post obitum Nicolai Imperator fuit coronatus. Eiusdem Johannis VIII alius exstat nūmus cum literis CANTVERB. ... Unde conjicit Autor, denarium istum *Cantuerberia*, seu *Cantuariae* in Anglia esse percussum, unumque forsan ex iis, qui denarii S. Petri nuncupabantur, quos singulos scilicet singulæ illius Regni domus beato Petro quotannis pensabant, quique per pontificios quæstores Romam mittebantur. Porro ex Marini denario optime servato refellit Noster Volaterranum & Platinam, qui cum aliis hunc Pontificem *Martinum II* appellent, & cum simili iidem errore Marinum II Martinis adscriperint, hic docet Autor, Martinum IV duntaxat Idem, Vtū vero tertium esse vocandum. Cum denique in denario Leonis VIII literæ DN. leguntur, ea occasione Barōni Alemannique interpretationem τῆ DN. per *Domino nostro* falsam esse pronuntiat, quia literas punctum non dividit, sed linea iis superadditur, taxatque insuper Leblancum, quod summam exinde dominationem Caroli M. in urbem Romam deducere voluit, haud attendens, Carolum Imp. neutiquam *Dominum Nostrum*, sed *Domnum* vocari, qui honoris per id tempus, non potestatis titulus erat.

In fine Clariss. Autor singulorum hujus speciminis denariorum pondera adjecit. Ex iis apparet, numos Nicolai I, Anastasi & Johannis X omnium esse levissimos. Prioris enim undecim tantum, & ultimorum denarii quatuordecim grana sustinent. Maximus vero est Gregorii IV, qui XXXVIII grana pondere suo æquat.

BIBLIA HEBRAICA EX OPTIMIS IMPRESSIS & MSS. editionibus itemque Masora aliisque principis Criticis accuratissime emendata, charactere illustri expressa, notis Hebraicis ac lemmatibus Latinis instructa a D. HENRICO OPITIO, S. Theol. P. P. & Con-

sistorii supremi Consiliario.

Kilonii, typis & sumtibus Autoris, 1709, 4.

Constat 8 Alph. 5 plag.

E

Quan-

TAB. II.

Fig. 7.

P. 36.

38.

60.

Quantum studium quantamque curam in expoliendo perficiendoque præstantissimo hoc opere Biblico infumserit Summe Rev. Autor, ut Lectori benevolo constare queat, e luculenta ejusdem Præfatione quædam adducere haud pœnitebit. Ante triginta, & quod excurrit, annos cum in Academia Jenensi Facult. Phil. Adjunctus adhuc esset, atque in Hebræorum Bibliorum variis, quas Auditores secum ferebant, editionibus infinitas prope varietates observaret, de nova eademque emaculata sacri Codicis editione aliquando vulganda consilium cepit, statimque de mediis, quibus scopum suum ex voto obtinere posset, sollicitam curam habuit, ac nihil eorum, quæ ad propositum illud facere videbantur, negligendum sibi duxit. Hinc quotidie Bibliothecam publicam frequentavit, inque illa præter ceteros codices, quos cum amicis quibusdam studiose admodum inter se contulit, Prophetarum posteriorum MSS. satis antiquum & ante pugnam Mühlbergensem eo Witteberga translatum, non sine voluptate consuluit. Sed cum, Propheta Esaiæ vix absolutò, in Academiam Kiloniensem evocatus esset, ut ibidem provinciam publice docendi Græc. & OO. LL. exornaret, luculentiorumque adeo ansam institutum suum exsequendi sibi datam esse vidisset, majorem etiam ardorem, quem semel susceperat, aggressus fuit laborem, atque omnem impendit operam, ut optimos undique impressos codices, vel proprio redemptos ære vel mutuo ab aliis acceptos sibi compararet. Inter illos autem, quorum usus ipsi obligit, sequentes referuntur. I Codex rarissimus, Brixia A. 1494, 12 excusus, quo B. Lutherus in adornanda sua versione usus fuit, & cujus perlustrandi copiam Dn. Opitii filio natu majore, Josæ Henrico, Ecclesiæ Tönningensis nunc Pastori dignissimo, Clariss. Esdras Edzardus, jam inter coelites degens, benignissime fecit. II Codex Bombergianus prior, 1523, fol. III Codex Bombergianus posterior, 1543, fol. IV Codex Venetus, 1521, 4. V Codex Venetus 1525, 4. VI Codex Venetus, 1639. VIII Editio Parisina, 1587, ex officina S. Andreana, fol. VIII Editio Roberti Stephani, 1536, 4. IX Editio Rob. Stephani, 12, 4 tomis. X Biblia Regia Philippi II auspiciis Antwerpia 1572, fol. 6 volum. XI Antwerpensis, 4, A. 1580.

XII Antwerpensis in 12, A. 1540. Præter hosce codices de Opere Polyglotto, 6 tom. fol. Londini A. 1657 edito, Buxtorffii, Menasseh Ben Israel, Eliæ Hutteri, Athiæ & quæ Francof. ad Ode-ram in 4 & 8 prodierunt, editionibus sibi quoque prospexit: atque hoc instructus apparatus opus ipsam aggredi cœpit atque Athiæ codicem cum summariis Cl. Leusdenii A. 1667 editum pura interspersit charta, & quolibet folio plicatura quadam in duo latera diviso, unum variantibus, quas deprehenderet, librorum scripturis, alterum Masoræ, iisq; quæ in Or thora, Schaar Hanneginoth, aliisque libris criticis occurrunt, observationibus destinavit. Post hæc singulis diebus per tres quatuorve horas cum duodecim Hebrææ linguæ peritoribus Auditoribus, quorum cuilibet peculiare e supra memoratis exemplar in manus dedit, accuratam codicum collationem instituit, atque tantam variantium lectionum, quæ aliquam probabilitatis aut veritatis speciem præ se ferrent, farraginem collegit, ut vix chartæ, quæ illis destinata erat, sufficeret angustia. Quo labore intra quadriennium vix absoluto, omnem movit lapidem, ut MSS. quoque sibi aliqua fieret copia, sed cum facile divinare posset, neminem in Holsatiam, bello undique tum pressam, tantos thesauros transmissurum esse, aliud iniecit consilium, atque e lectionibus variantibus, quas in codicibus impressis observaverat, maxime dubias aliquoties descripsit, & ad eruditos in diversis locis commorantes transmisit, ut quæ in suis invenirent MSS. sibi fideliter indicarent. Hinc magna undique variantium lectionum copia e duobus imprimis MSS. quorum unum Synagoga Amstelodamensis, alterum Judæi Hamburgenses observabant, ad manus ejus pervenit; & cum a Gallis Italisque opem frustra expectasset, ad Germanos iterum se convertens, a Dn. D. Majo ex famosissimo Reuchlini codice, quem is ab Imperatore Fridèrico III dono acceperat, specimen quoddam precibus suis obtinuit; sed, ubi plura desiderabat, codicem illum Duxlaco Basileam, ne Gallorum forte cederet rapinæ, translatum esse cognovit. Postea Dn. Müllerus, Greifenhagenius, Præpositus Berolinensis, e codicibus Bibliothecæ Berolinensis; Dn. Wegnerus, Diaconus tum Francofurtensis, ex elegantissimo suo Manuscripto; nec non Dn. Beckius, August.

Ecclesiæ olim Minister, e codicibus Erfurtensibus multa cum illo
 communicarunt. Atque hæc cum Celeb. Autori nondum satis-
 facerent, ipsum B. Wegneri codicem, Constantinopoli in Ger-
 maniam allatum, & jam ante quadringentos annos exaratum,
 Francofurto sibi transferendum curavit, eundemque una cum
 Filio suo natu maximo a capite ad calcem evolvit totum, atque
 cum Leusdeniano suo contulit, & quæcunque ab eo discrepabant,
 indefessa cura notavit. Neque hic illius substitit industria, sed
 ultra duodecim annos Masoram tam textualem quam finalem ex-
 cussit, totamque partim ipse vertit, partim aliis vertendam dedit,
 atque omnes utriusque Masoræ observationes, quarum aliquot
 myriades, herculeo labore excussit & ad sua loca transtulit.
 Denique R. Menachem de Lonzano varias lectiones, Schaar
 Hanneginoth observationes, Ben Ascher & Ben Naphtali dis-
 crepantias, & quas in Kimchio, Michlal Jophi aliisque Rabbino-
 rum Commentariis Grammaticis animadvertit notas, Leusdenia-
 no Codici adscripsit, atque tandem aliquando a colligendi opera
 acquiescendum esse putavit; sed tamen sibi temperare non po-
 tuit, quin Filio natu majori Berolinum transituro in mandatis da-
 ret, ut per menses aliquot ibidem commoraretur & Bibliothecæ
 publicæ Codices MSS. quorum usus, proxeneta Comite de Swe-
 rin, in hospitio ipsi concedebatur, totos evolveret, omniaque,
 quæ dubia adhuc viderentur, eorum ope expediret. Codex pri-
 mus, quem inspexit, 4 tomis in fol. chartæ majoris constabat,
 Targum, Masora magna & parva instructus, atque a Judæo quo-
 dam Sondalio, Filio Hillelis Gerson A 1455 scriptus & punctis ad-
 ornatus & admodum accuratus erat. Alter Codex, quem Step-
 hanus, Episcopus Brandenburgeris, A. 1437 comparaverat, tribus
 tomis in folio abolvebatur, Masoram utramque non item Tar-
 gum exhibebat, satisque accuratam lectionem sistebat, nisi quod
 in metricis quandoque ratione accentuum ab aliis exemplaribus
 abiret. Tertium MSS. in 8 ante quingentos annos, anonymo
 quodam judice, in membrana subtilissima scriptum aureisque
 nonnunquam literis interstinctum quinque libros Mosis eoque
 pertinentes Haphtaras, & quinque Megilloth, itemque Masoram
 utramque, Targum & Commentarium Rabbanicum continebat.

Præ-

Præter hæc MSS. aliquod in 12 formæ majoris, ante trecentos annos, ut clausula libri perhibet, sed quod Dn. Opitio non verosimile habetur, exaratum; nec non Pentateuchi Mosaici Volumen paraphrasi Chaldaica & Masora utraque instructum laudatus Dn. Opitius accurato oculo perlustravit, & cuncta, quæ in iisdem observaverat, cum venerando suo Parente communicavit. Communicavit quoque cum isto Dn. Wincklerus, LL. OO. Prof. Hamburgensis duos Codices, quorum unus Pentateuchum una cum quinque Megilloth & Haphtaris, Targum Hebræo textui interspersum & Jobum complectebatur, Masora item utraque gaudebat, suæque genuinæ antiquitatis manifesta signa prodebat: alter vero non eadem quidem antiquitate, bonitate tamen & scripturæ nitore se commendabilem reddebat, atque 4 tomis universam Scripturam exhibebat. His ita suffultus subsidiis ad ipsam Codicis Leusdeniani emendationem accessit, & ubi cum analogia MSS. & impressis codicibus, Masora aliisque principiis conveniret Leusdeniana lectio, eam veram æstimavit & retinuit; ubi autem discreparet, illam falsitatis damnavit atque rejecit. Cum inter codices impressos intercederet discrepantia, analogiam linguæ aut accentuum, MSS. & Masoram attendit, eamque elegit lectionem, pro qua vel omnia, vel pleraque, imprimis vero Masora militabat. Cum MSS. etiam inter se contenderent, lectionem, quam Masora approbat, licet esset anomalica, sibi sequendam esse duxit. Imo, cum vel omnes impressi vel MSS. Codices omnes in asserenda quadam lectione convenirent, Masoræ diversum tradentis autoritatem, modo istam genuinam esse constaret, præferre non dubitavit. Tandem nec id prætermittendum, in hac editione typum aliquanto majorem & chartam probam quidem, haud tamen nimis candidam, adhibitam fuisse, ut oculis consuleretur: cum Dn. Opitio primùm natu majorem, dein natu secundum Filium, ut & Fridericum Piernstiel & Abdiam Georgium Cramerum, Thuringos, in corrigendis vitiis typographicis indefessam curam adhibuisse, atque singula folia sex septemque ad minimum vicibus revidisse; unicuique capiti summaria & lemmata addita, eaque maximam partem ex Leusdenii & Jablonsky editionibus desumpta, notas

Keri & Cetibh appositas aliasque Observationes margini adspersas fuisse. Non dubitamus itaque, opus hoc Biblicum tanta cum cura tantaque cum industria adornatum, authentici textus æstimatoribus perplaciturum, eosque nobiscum summe Reverendo Autori integras animi juxta ac corporis vires apprecaturos esse, ut *Commentarium suum Criticum*, in quo omnium accentuum, vocalium & punctorum in sua editione expressorum rationes dare studebit, propediem publicare, atque suum *de notis Keri & Cetibh* judicium in singulari, quem promittit, libro cum cruditis communicare queat. Et cum spem faciat, Filium suum natu secundum, Paulum Fridericum, in studio Masoretico versatissimum, scriptum *de Masora magna, tam textuali, quam finali, ad Alphabeti ordinem disposita, cumque variis MSS. & inter se diligentissime collata, & emendata, & ab omnibus fere contradictionibus liberata*, editurum esse, nec id literato Orbi ingratum fore speramus.

**PHILIPPI JACOBI SPENERI CONSILIA
& Judicia Theologica Latina, opus posthumum.**

Francof, ad Moenum, apud Zunnerum & Jungium, 1709, 4.

Alph. 8 plag. 15.

UT Germanica lingua concepta B. Autoris Consilia & Judicia Theol. olim, ipso superstite, prodierunt, 4 Partibus digesta; quarum primam in Actis A. 1701 p. 102 ff. & secundam ib. p. 160 ff. recensuimus, ita fere eadē methodo ordinata hoc volumine Consilia habemus ab eodem Latina lingua concinnata. In prima nimirum Parte explicationes dictorum Scripturæ occurrunt, fideique articulorum, & rerum earum, quæ ad ministerium Ecclesiasticum pertinent, de quibus consultus ille fuerat. In altera Parte, quæ ad officia communia erga Deum, superiores & nos ipsos spectant: quibus accedunt matrimonialia, variique generis epistolæ excitatoriae & hortatoriae. Tertia autem Pars, epistolas continet Autoris, quibus ea, quæ triginta annorum ministerio in Ecclesiis, quibus ipse præfuit, evenerunt, sive ipsam ejus personam, sive doctrinam, sive Ecclesiarum statum, sive amicos concernentia, explicantur. Est

Est opus hoc ex genere eorum, quæ epitomes, vel delineationis studium omnino respuunt, cum infinita sit materiæ nullo nexu junctarum varietas. Solum Speneri nomen, pietas, doctrina, & tot annorum experientia satis esse potest ad salivam lectoribus movendam. Præterea tam nota ejus sive indoles, sive doctrinæ ratio, ex amplissima scriptorum ipsius, quæ prostant, messe omnibus esse poterat, ut ex isto opere non demum sit colligenda. Id quidem celare Lectorem studiosum nolumus, quod summam hic observare liceat ad intimæ familiaritatis Viros scriptorum cum publice explicatis & defensis harmoniam: & quod ipsum Virum Beatum ex istis monumentis pateat gravissimum extitisse multorum censorem, quorum vel autor vel fautor plurimis ad versariorum ipsius creditus fuit.

Imprimis vero in hac variorum ipsius Judiciorum collectione patet doctrinæ de justificatione & sanctificatione maxima puritas, summumque in Sacra oracula & scripta B. Lutheri studium, ex quibus concinnatum ipsis verbis Lutheri in integras Scripturas commentarium B. Autor, dum Francofurti adhuc esset, collegarum quibusdam adjutoribus usus prelo paraverat. De Libris illis, quos Symbolicos Ecclesia nostra veneratur, orta ex certa quadam vocatione occasione, ita mentem suam declarat: Imprimis facile prævideo, quod obligatio Librorum Symbolicorum inimicis præbitura sit occasionem me capiendi: qui enim ne nunc quidem ista solvi desideravi, non tamen tantam istorum auctoritatem agnosco, ut præter dogmata fidei, a quibus nihil recedere licet, in omnibus apicibus reliquis infallibilitas istis adscribatur, quod non semel professus sum. Sub potestate autem Theologorum, vel illo loco positus, ubi horum accusatio pondus habet, recessionis arguar hanc ipsam ob causam, quod non majorem, quam ipsi majores & autores tributam volebant, auctoritatem tribuam. Imprimis cum tantum non omnes Germaniæ Theologi nostræ Ecclesiæ in id conspirent, quod Chiliaismus, hoc nomine comprehensa omni de Regni Christi gloria adhuc majori futura sententiâ, A. C. articulo 17 sit condemnatus: & ipse adversus me ipsum sententiam dicere & si contra alios dicetur, huic subscribere jubeor aut perjurii esse reus. Hactenus Autor. Emeadant

dorum Ecclesie in praxi vera & disciplina defectuum præcipuus ubique labor Schismatis cavendi summum ubique præfert studium, & si quod tale metuendum apparet, nihil consulendo omittit, quod averti queat. Imo ne ejus rei species daretur, contestationes quorundam, promovendo studio pietatis & veritatis destinatas, qualis instituta a B. Jcto J. A. Friſchio *Societas Jesu frugifera*, & omitti maluit, neque ut ei adscriberetur, per moveri potuit. Reconciliationem cum Romana Ecclesia plane impossibilem statuit, nec illa admittit eo tendentia cœnsilia, quorum varia in hoc opere sese offert *isopia*: nil nisi destructionem Babylonis expectandam esse ducens. Cum Reformata vero Ecclesia pacem optare potius quam pro istorum temporum ratione sperare videtur: atque Durænam imprimis methodum improbat passim: sed & ipse, cum publica autoritate de eo negotio agere juberetur, circumspicte valde, & quod ipse non dissimulat, meticulose incedit: suspectam imprimis praxin habens Reformatorum, qui dum pacis studium maxime præ se ferant, maxime de acquirendis, ubi Lutherana floret religio, templis laborent: & integram hodiernam, saltem nunquam a Reformatis repudiatam Decretorum Dordracenorum autoritatem. In censuris scriptorum, maxime ad praxin pietatis pertinentium, utique mitior est, quam caperent nonnulli: neque propter nævos nonnullos, quos tamen non dissimulat, multo minus probat, ab ecclesie usibus penitus removeri vellet scripta Tauleri, Theologiam Germanicam, Grosgebaueri, Hohburgii, Statii, Betkii aliorumque ejus generis. P. III, p. 199. Jacobi Bohemi libros non probat, imo alicubi *praxin ejus a scribendi S. Spiritui consuetaratione abludentem sibi esse suspectam, quædam, si recte mentem Viri affectus sit, verbâ Dei adversa videri ait, damnare tamen non audeat, quod se intelligere minus fatetur.* Miraculorum & prophetiæ donum nostro ævo penitus cessasse concedere nolit, licet credendorum unicum principium Scripturam agnoscat. Sed taceo alia ejus generis, quæ infinitum esset omnia exponere: ipsum librum adire præstiterit, qui rerum varietate & copia facile legentium animos detinebit.

MENSIS JANUARIi A. M DCC X. 41
HISTOIRE DE LA LIGUE FAITE
à Cambray.

i. c.

HISTORIA FOEDERIS CAMERACI IN-
ter Julium II Pontificem, Maximilianum I Imp. Ludovicum
Galliarum, Ferdinandum V Arragonia Regem & Prin-
cipes Italos adversus Rempublicam Ve-
netam initi.

Tomi II.

Parisiis, apud Florentinum Delaulne, 1709, 12. ch. aug.

Alph. 1 plag. 20.

Non illi tantum de Historia bene mereri videntur, qui par-
tem illius novam, aut ab aliis nondum occupatam excolen-
dam sibi sumunt; sed & hi, qui ubi rem quandam memorabilem
ob diversa tamen Scriptorum instituta & in dolem varie habitam
animadvertunt, eandem ordini suoque nitore restituere laborant.
Alteram hanc viam ingressus est Anonymus Gallus, qui post Præfat.
Andream Mocenigum, quem juvenem admodum belli Camera-
censis varios eventus, arcanis tamen illorum causis prætermis-
sibus Latino sermone descripsisse constat, & *Varillasum* in *vita Ludov.* p. 9.
VII, scriptorem credulum, arrogantem & ἀρχαϊσμοῖς ubique
scatentem, ex melioris notæ Historicis, Gallis pariter & Italis,
Machiavello, *Bembo*, *Guicciardino*, *Jovio*, *Justiniano*, *Joanne*
de Sancto Gelasio, *Martino Bellajo*, aliisque istius ævi, foederis illius
fortunam variosque eventus magna libertate non sine elegantia
& prudentiæ laude quinque Libris complexus est. Principio
operis multa nos docet, quæ confœderatos ab instituto revocare
potuerint, Reipublicæ Venetæ status tum temporis florentissi- L. 1. p. 1.
mus, commercia, opes, res domi forisque bene constitutæ, di- seq.
versa deinceps studia Principum coeuntium inter se. Pontifi- p. 13.
cem quidem; quod ipsi a nulla alia re magis cavendum sit, quam
neterrarum denuo aliquid Imperator in Italia potiatur, qui non
solum supremum jus in Ecclesiæ Patrimonium sibi vindicet, sed p. 15
usque adeo in partibus nonnullis dominium, ut vocant, utile
Pontifici dubium reddat. Arragonis etiam ob utramque Sicili-
am,

F

am,

- am, cui imperabat, vicini, ejdem suspectam esse debuisse potentiam, neque causam adfuisse idoneam juvandi Gallum, quem odio alias prosequeretur, cujusve Minister, Ambrosianus Cardinalis, omnium arcanorum consiliorum particeps, periculosissimus fuerit competitor, cum de tiara Pontificali Julio II imponenda Purpuratorum suffragia in Conclavi colligerentur, quique ne tum quidem spem omnem dignitatis illius aliquando capessendæ abjecisset. Sic nec Ludovicum XII fidem habere debuisse Maximiliano, quem inimicissimum sibi sciebat, & ad nocendum Gallia, si occasio ferret, omnino promptum, neque e re fuisse Ludovici ad acquirendas novas terras Maximiliano suppeticas ferre, quæ devolutæ aliquando ad hujus ex Philippo Archiduce nepotem Carolum, ob matrem Johannam & Mariam aviam jam tum amplissimis successibus destinatum, non poterint non triste quid minari Gallicæ felicitati. Inter Maximilianum quoque & Ferdinandum ob administrationem Provinciarum ad Carolum nepotem spectantium intercedentes similitates, & odium, quod Gallus adversus Arragonem conceperat, ex quo possessione terrarum, quæ in divisione Regni Neapolitani instituta ipsi obvenerant, dejectum se videret, omnem reconciliationis suspicionem prohibuisse, Venetos tamen, quod & hostes suos alto supercilio spernerent, & sociorum commoda nequaquam curæ haberent, effecisse, ut Principes illi, in centore Julio II Pontifice, derepente Camera, quasi tentandæ amicitia ergo Carolum inter Principem Hispanum & Geldria Ducem, coirent, atque ad opprimendam Republicam d. 10. Dec. A. 1508 foedus percuterent. Notat hic Guicciardini lapsum, qui conventionem Caroli cum Geldria Duce, & confederationem Principum uni eidemque instrumento insertas, hancque posteriorem articulos secretos constituisse credidit, quem errorem suum deinde fecerit Varillasius. Leges foederis & facta belli, quod septennio demum post finit, non recensimus, neque omitemus tamen singulares, quas hinc inde inspersas animadvertimus, observationes. Primum locum tenet notatu digna clarigatio, quam armiger Ludovici ad Venetos missus in pleno Senatorum consensu solemnium formula protulit: Audite, Dux Venetorum, & qui has terras

ras incolitis. Ludovicus Rex Galliarum ablegavit me denunci-
 ciatum bellum vobis, hominibus malæ fidei &c. cui Dux conveni-
 enter respondit. Paucis interjectis, infelicem ad Adduam
 pugnam (*Gallis la journée d'Agadel*) & in ea fractas magna
 ex parte Venetorum vires memorans; quid de Oratione Antonii
 Justiniani, in qua nomine Reipublicæ omnia, quæ in continenti
 tenebat urbs perterrefacta, ultro offert Maximiliano, habendum
 sit, simul disquirit. Etsi verò imposturæ hic videat accusari
 Guicciardinum, qui primus eam e latebris suis protraxit, e Vene-
 tis scriptoribus, & in illis Johannes Baptista Leouurgeat, nil quid-
 quam tale in mandatis Justiniani inventi hodie posse, literarum
 quoque fiduciarum authenticum, quod suo adhuc tempore in
 manibus hæredum Justiniani fuerit, satis innuere, illum ab Im-
 peratore non admissum fuisse, cum alias mandatum illud Actis
 Cancellariæ fuisset inferendum; Petrus autem Justinianus, ex
 posteris istius Justiniani, & Paulus Paruta aliique alia adse-
 rant; ipse tamen in alteram illam sententiam, quam Autor *Ser-
 vintii libertatis Veneta*; quem Cardinalem de la Cueva facit, ad-
 seruerit, proniorem se fatetur. Observat autem, quod cum
 plures una Editiones Historiæ Guicciardini Venetiis prodierint,
 Collegium Decemvirorum, quod res longe minoris momenti
 reseverit, Orationem illam intactam semper reliquerit. Instru-
 ctionem, quam vidisse se gloriatur Leo, publicam procul dubio
 fuisse, solere tamen in causis tam arduis arcana insuper mandata
 Legatis dari. Literarum fiduciarum bina forte, ut alias moris
 est, fuisse exempla, quo, si unum periret, alterum præsto esset.
 Concordes in eo esse Autores Venetos, Justinianum bis post cla-
 dem Adduanam ad Imperatorem Maximilianum missum esse,
 & quanquam prima vice repudium passus sit, altera tamen cum
 Imperatore Lentii egisse, ibique eum Orationem hanc recitasse,
 ex ipsa Venetorum Scriptorum narratione probabile fieri. In-
 dicium quoque facere, quod Legatus Gallicus in sequenti anno in
 Comitibus libere dixerit: Venetos supplices pacem & misericor-
 diam exorasse. Neque credibile esse, Guicciardinum, hominem
 nobilem & qui vivus historiam sui temporis emiserit, famæ suæ
 adeo male fuisse consulturum. Addit his omnibus Anonymus,

p. 122.

148 seq.

dubitandum amplius non esse de rei veritate, postquam Jacobus Treterus, Duci Pomeraniæ a Consiliis, Orationem illam Latino, quo pronunciata fuerat a Justiniano, sermone A. 1613 vulgaverit. Eodem anno, quo ad Adduam pugnatum fuit, vi foederis Cameracensis investituram Mediolanensis Ducatus a Maximiliano de novo impetravit Ludovicus, quod prior illa, quam paucis annis ante d. 7 April. A. 1505 Hagenæ obtinuerat, nulla ibidem Valentiniæ e Vice-Comitum familia, aviæ Ludovici mentione facta, a sola concedentis gratia pendere videretur. Monet hic Anonymus, jus Ludovici innixum fuisse pactis dotalibus inter Ludovicum Aurelianensem Ducem, filium Caroli V Galliarum Regis, avum Ludovici XII, & Valentiniam Mediolanensem initis, quibus Valentiniæ pater Johannes Galeatus Vice-Comes, extincta stirpe masculula, filiam ejusdemque posteros ad successionem Mediolanensium ditionum vocabat. Cum autem fateri cogatur, Pacta illa ab Imperatore nunquam confirmata esse, non quidem ad Jo. vii & Cassani diverticula delabitur, ac si ea ætate revera vacasset Imperium, Electoribus de novo Principe eligendo a se invicem dissidentibus, vacante tamen eo saltem ob dementiam Wenceslai, satis fuisse, quod illa a Clemente VII Avenione sedente approbata, quem ut Pontificem tribuendarum Investiturarum Imperii Romani eo casu potestatem habuisse, ex Protestantium Jctis ne ipse quidem neget magnus Grotius, Pontificem ad minimum ea ætate in quietâ juris illius possessione fuisse, cum & ante id tempus Johannes & Luchinus Vice-Comites ex eadem gente investituram a Pontifice petierint. Johannem Galeatum, qui A. 1390 ex Vice-Comite Dux Mediolanensium beneficio Wenceslai factus est, æque ac antecessores suos Imperium suum non Imperatori, sed populo acceptum tulisse, eisdem honoris saltem gratia vicēs Vicariorum Imperii in se recepisse, specieque quadam homagii Imperatoribus se obstringi passos fuisse. Si in literis investituræ Joh. Galeatii, quas primus exhibuit integras Illustris Leibnizius, disertis verbis in feudum successio filiabus non tribuatur, nec exclusas ullibi legi: Wenceslaum quoque in Diplomate suo, cum bene nosset pacta, quæ præcesserant, eadem silentio suo rata ha-

habuisse: quæ omnia eo tendunt, ut Sfortiam jure Mediolanensis Ducatus possessione exutum a Ludovico ostendêret.

M. REINH. HENR, ROLLII, BIBLIOTHECA
Nobilium Theologorum, cum præfatione D. JO.

FECHTII, Theolog. Rostochiensis.

Rostochii & Lipsiæ, impensis Christ. Gotthold Garmasni, 1709, 8
 Alfab. 2.

HAnc de Nobilibus Theologis commentationem Alberto Joachimo de Krackewiz, Equiti Megalopolitano & Doctôri Theologo Rostochiensis, inscriptam, Cl. Autor tribus distinxit Sectionibus, quarum *prima* generalia capitibus duobus, *altera* historiam capitibus tribus exhibet, *tertia* denique judicium Theologicum capitibus rursus duobus supeditat. In Sectione *prima* de potioribus vocabulis in rubro occurrentibus agit, ac propositum suum declarat, indicans, se nec de Principibus Theologis, nec de illis Nobilibus hoc in loco acturum esse, qui, licet scriptis inclaruerint Theologicis, nullo tamen vel gradu Theologico, vel munere sacro fuerint conspicui. Exulare quoque hinc jubet Theologos, qui in ipso jam officio constituti, a Principe suo nobilitatis juribus & privilegiis donati fuerunt. Rationem vero se habiturum ait Nobilium ortu satæque talium, vel inter Lutheranos, vel Reformatos, vel Pontificios, sive gradum aliquem Theologicum, sive functionem quamcunque sacram consecutorum. Ad Sectionem *secundam*, quam historicam appellat, delatus, primo capite agit de Nobilibus Theologis Lutheranis, e quorum classe literarum seriem secutus producit Nicolaum Amstorffium, Nobilem Misnicum. Secundum locum Bernhardo, Nobili Burgundo, vindicat, qui, quamvis medio sub Papatu vixerit, tantum tamen abesse Autore ait, ut cum eo senserit, ut potius in omnibus ferme Articulis principalibus, nominatim de justificatione hominis peccatoris coram Deo, bonorum operum meritis, aliisque dogmata Lutherana firmissimis corroboraverit argumentis. Bernhardo subjungit Ambrosium Blaurerum, Nobilem Constantiensem, & Jo. Bosselium, Nobilem Misnicum. Ex illustri Bucholcerorum

rum familia Georgios binos, unumque Abrahamum, Bucholceos recenset. Hos excipiunt Carolus Augustus Bulovius, Nobilis Megalopolitanus, ex Dornkrellis ab Eberherg Tobias & Jacobus pater filiusque, Nobiles Lunaburgenses. Aliquo quoque modo in hunc censum venire putat Andream Dubitium, Nobilem Pannonium: omni vero ex parte inter nobiles Theologos Lutheranos locum obtinere adserit Petrum Edelingium, Pomeranum, Matth. Flacium Illyricum, Burchardum Harbardum, Borussum, Tilemannum Heshusium, Westphalum, Matthiam Hoeab Hoenegg, Austriacum, ex antiqua Krakevitziorum prosapia Barcholdum, Rugianum; Joachimum & Joachimum Albertum, hunc Megalopolitanum, illum Pomeranum, Nobiles. Neque excludendos esse a Nobilium Theologorum consortio judicat Leonhardum a Krentzheim, Francum, nobilemque Kromayerorum familiam, ac Liliorum gentem, quæ celeberrimos Ecclesiæ Theologos dederunt. Eidem classi adscripsit Jo. Machabaum, Scotò Britannum, Coelestinum Mislentam, Borussum, Nic. Hieron. Oelhasium, Noricum, Jo. Pappum, Lindaviensem, Balthasarem Henr. de Platen, Rugianum, Adolphum Frid. Preenium, Megalopolitanum, Erhardum Queis, Borussum, & Jacobum Rehsingium, Augustanum. His Casp. Swenckfeldium ab Olsing, Silesium, adnumerandum fuisse monet, nisi puram Evangelii doctrinam cum fanaticismo permutasset. Majori jure huic referri opinatur Paulum Speratum, Suevum, nec non Jo. Staupitium, Misnicum, Georgium Venetum, Borussum, Andream Virginium, & Samuelem Vossium, Megalopolitanum, omnes nobili prosapia ortos. Ex Wellerorum a Mollitorff antiquissima prosapia Hieronymum Wellerum, Nobilem Freibergensem, sistit; ejusque fratrem Petrum Wellerum obiter attingit, & de Jacobo Wellero prolixius agit. Theologorum Nobilium agmen claudit Bernhardus Zieglerus, Nobilis Misnicus. Non dissimili ratione de Nobilibus Theologis Reformatis agit capite secundo, & literarum seriem, ut antea, secutus, insignem eorum numerum sistit. Tertio capite ad Pontificios progressus ex innumeris Romanæ Ecclesiæ Theologis Nobilibus doctiores atque illustriores selegit. In *tertia* tandem eaq; ultima Sectione, quam pragmaticam Autor noster appellat, de eminentia Theologiæ inter

Inter ceteras disciplinas agit, & an Nobili conveniat studium Theologicum, erudite disquirat. Ceterum Theologos illos non tantum enumerat, verum & vitas illorum ac fata, scriptaque præcipua accurate recenset.

MEMORIÆ PHILOSOPHORUM, ORATORUM, Poetarum, Historicorum & Philologorum renovata. Decas I. collegit, recensuit & cum additamentis quibusdam edidit M. REINH. HENR. ROLLIIUS, Westphalus.

Rostochii, impensis Christ. Gotthold Garmanni, 1710, 8 Alph. 1 pl. 7

EXemplis summorum Virorum, Pippingii & Gozii, qui Theologorum memorias hætenus renovarunt, excitatus Cl. Rollius de Philosophis, Oratoribus item, Poetis, Historicis & Philologis bene mereri gestit, jamque primam exhibet illustrium Virorum Decadem lectu dignissimam. Hic primo loco Orationem de vita Rudolphi Agricolæ ex Melanchtonis Orationum Tomo II, deinde Hermanni Hamelmanni de vita Hermanni Buschii narrationem, e Johannis Goes opusculis de Westphalia, Nathanis Chytræi de vita Arnoldi Burenii Orationem ex iisdem opusculis, Joannis Caselii vitam, tum e Programmate publico, tum ex Jacobi Burckhardi Epistola, nobis A. MDCCVIII p. 92 seq. prolixius recensita, Marci Hassæi porro & Christiani Arndii vitas e Programmatibus funebribus, Melchioris Smidii Orationem in obitum Christophori Schraderi, denique Joachimi Lindemahni & Joachimi Reuffii vitas, pariter e Programmatibus exequialibus descriptas, videas, quibus ultimo loco Joannis Caselii Epistola ad Jo. Reccium; in qua de doctis nonnullis Westphalis eleganter egit, & ejusdem Reineccii elogium metricum Nicolai Gonizæi & Marci Hassæi carmen encomiasticum Præceptorum annectuntur.

NOVA LITTERARIA.

Veneris celeberrimus Vincentius Coronelli, editis jam octodecim *Bibliotheca Universalis Tomis*, ubi sub lit. C ad titulum *Cavalieri* pervenit, in eo nunc est, ut integram Bernardi Justianæ

niani Historiam Ordinum Equestrium (de qua egimus in Suppl. T. II Sect. XI) reculam vasto operi inferat. Quare publico programmate invitavit rerum harum curiosos, ut, si quid habeant, quo suppleri Justinianus posset, ad ipsum curent Venetias, suis tamen sumptibus, transmitti. Hac idem occasione alia hactenus a 1. edita opera indicat, in quibus sunt *Teatro della Guerra*, in fol. quod opus XXXIV Tomis, singuli vero Tomi 120 Tabulis Geographicis constat; 2. *Cronologia Univerfale, con numeroſe altre Cronologie particolari, Sacre e Profane*, in fol. 3. *Singolarità di Venezia*, in fol. quod opus templa, palatia aliaque, quæ Venetiis conſpiciuntur, elegantiffimis figuris repræſentata exhibet; 4. *Antiquæ Novæque Legis Eccleſiaſtici, nempe Hebræi, Latini ac Græci, tam Sæculares, quam Regulares, ac etiam Sanctimoniales, nec non Ordines equeſtres, iconibus 460 brevibusque inſcriptionibus in IV Partes expreſſi*, in fol. Ceterum multum hactenus inter Jacobum Laderchium (quem fama eſt in continuandis Baronii Annalibus nunc deſudare) & ejus Adverſarios de S. Creſcio diſceptatum fuit. Eam controverſiam edito nuper Florentiæ opere non inerudito componere tentavit Marcus Antonius de Mozzi, in quo procul odio & invidia nudam veritatem ſe propinſiſſe, finemque tandem liti huic impoſuiſſe ſperat.

Idem propoſitum fuiſſe videtur Anonymo Gallo, qui quæ inter Germonium ex una, & Mabillonium, Ruinartum Italosque nonnullos ſcriptores ex altera parte de Arte Diplomatica argute diſputata ſunt, in compendium rededit & Pariſiis ſub tit. *Hiſtoire des Contreſtations ſur la Diplomatique, avec l'Analyſe de cet Ouvrage, compoſé par le R. P. Dom JEAN MABILLON*, in 8 vulgavit.

Amſtelodami Novum Teſtamentum Græcum, ex recenſione Joannis Mill, a Ludolpho Kuſtero denuo multo ſtudio reviſum atque auctum, præmiſſa etiam a Jo. Clerico doctiſſima Epiftola, hoc ipſo anno prodiit. Roterodami quoque lucem adſpexit eodem hoc anno liber elegantiffimus & tempori imprimis accommodatus ſub tit. *Memoires ſur les dernieres Revolutions de la Pologne, ou on juſtifie le Retour du Roy AUGUSTE, par un Gentilhomme Polonois*, in 8.

A C T A ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Februarii, Anno M D C C X.

J. HARDUINI E S. J. OPERA SELECTA.

Amstelod. apud Jo. Ludov. de Lorme, 1709, fol. ch. aug.
Alph. 10 pl. 8.

EN foetum, quem dum nec parens tollere vult, nec patria, suscipiunt exteri, hoc majeri quidem aviditate, quo insolens magis fuit, status ei controversiam, antequam nasceretur, moveri. Harduini nempe hæc Opera factum hoc subiisse, quis nescit? cum ipse Autor, se non agnitorum hanc Editionem declaraverit, nihilominus autem impressam, ad se deferri Galli non patiantur. Nec profuit adeo multum Bibliopola cautio, qui, quo minus adversam experiretur sortem, Bignonii tutelæ, quem rei literariæ perhibent omnes in Gallia Tutanum, editionem suam tradiderat. Obfuit ei Jesuitarum declaratio, qua non probare se socii sui scripta, eorumque publicationem, aperte sunt testati, cum contingantur ibi cum aliâ paradoxâ, tum illa maxime de suppositis autoribus antiquis opinio, quam ipsi Societati dolent a quodam tribui. Postquam vero Patrum horum Societas universa, longe se ab hac abesse sententia demonstrasset, ipse Harduinus, quicquid ei ornandæ vel dixerat, vel erat dicturus, confessus est esse falsum, nec ullo modo se tueri. Utramque, tum Patrum, tum Harduini, declarationem exhibent *Bernardus* atque *Barnagius*, ille in *Republ. Litter. A. 1709 M. Jan. pag. 95, sq.* hic in *Historia Actor. Erudit. Anno 1709 Mens. Mart. pag. 118, seqr.*

Hæc Libri hujus Historia. Jam quod ad ipsam ejus collectionem attinet, conquistavit *Dn. de Lorme* scripta, tum quæ jam olim viderunt lucem, tum quæ edita nunquam fuerunt, illis tamen etiam novo velut habitu prodeuntibus, cum auctiora multo & emendatiora curis ipsius Harduini secundis ea sit fortitus. Comparent primo loco *Numi Populorum & Urbium illustrati*, qui prodire jam A. 1684, nobis anni sequentis mense Junio p. 279 memorati. Ex hoc Tractatu, quem tantam habiturum utilitatem sperabat Harduinus, ut Errata Antiquariorum inscribi potuisse censeret, resecurit quædam, plura tamen addidit, tum paucis contenta verbis, tum integris Dissertationibus, satis tamen quandoque brevibus. Tales sunt, *de Fortuna Antiochia & Tyri sub Augustis*, *de Bithynia Regibus*, *de numis Regum Cappadociae*, *de bello Judaico sub Adriano*, *de Regibus Mauritaniae*, *de numis, qui in epigraphæ habent nomen Narbonis*, *de mensibus Paphiorum*, *de numis Regum Ponti*, *de antiquis Sicilia Regibus*, & *de quibusdam veterum numorum symbolis*. Hæ ipsæ additiones & emendationes fuerunt in causa, quo minus *Autirrheticus Harduini adversus Vaillantium* olim editus (v. Act. Erud. Supplem. T. I p. 475) subjungeretur, mutatis nunc & suppletis, quibus id fieri debebat locis, parum utilis. Sequitur adeo de *Baptismo questio triplex*, itidem jam ante publicata A. 1687, ut liquet ex Actis nostris ejusdem anni p. 303. Auctus dicitur in Præfatione hic Tractatus nova dissertatione ad 1 Cor. XV, 29, quem locum etsi jam olim quoque explicaverit, mutavit tamen nunc plane suam de eo priorem sententiam Harduinus, ut infra videbimus. *Epistola Chrysostomi ad Cesarium*, quam A. 1689 primum edidit, (conf. Suppl. T. I p. 495) jam adjunxit Dissertationem *de mysterio fidei in consecratione calicis*, & *Defensionem contra Bibliotheca Universalis Autorem*, qui contenderat, non favere Chrysostomum Transsubstantiationi, pariter jam A. 1690 separatim vulgatam, cui respondit Bibliotheca Scriptor T. XIX pag. 527. Comparet quarto loco liber *de Numis Herodiadum*, auctus, ut dicitur in Præfatione, numis animadversionibusque permultis. Additur & *Epistola Gallica*, qua systema suum de

de Herodibus, contra celeberrimam *Basnagii Historiam Judaeorum* defendit. Anno 1693 hic de Herodiadum numis tractatus lucem primum aspexit, a nobis Supplem. T. II p. 375 est recensitus. Tractatui de *supremo Christi Paschate* A. 1693 edito, & a nobis Supplem. T. II p. 395 prolixè satis enucleato, adjunctæ sunt hic *duæ Defensiones* Gallicæ separatim antea emissæ, contra *Diarium Eruditorum Parisense & Lamium* directæ, altera sub *Dialogi*, sub *Epistola Eusebii ad Ireneum* formâ altera. Quinto loco comparent *seculi Constantiniani Numismata*, ex priori editione A. 1696 hic repetita, auctiusque multo & emendatius, Dissertationibus ad finem (præter ipsius contextus augmenta) quibusdam adjectis. Sequitur *Chronologia V. T. A.* 1697 & 1699 edita, nostrisque laboribus A. 1700 p. 180 perlustrata, quæ additionibus pariter ac emendationibus novum propemodum opus facta dicitur. Hanc excipiunt *Epistolæ, quædam Tetrici, Diocletiani, Maxentii numismata illustrantes*, editæ olim Luxemb. 1709, quibus nunc accessere duæ, defendendo Harduino inservientes. Octavura locum occupat liber plane novus, *Historia Augusta ex numis antiquis Græcis Latinisque restituta*, cujus infra dabimus conspectum. Claudunt agmen Dissertationes varix: 1. *de LXX hebdomadibus contra Bern. Lamy*; 2. *ad Act. VI, 9 de Synagoga Libertinorum*; 3. *ad numum Ludov. XII Gallie Regis, cujus est inscriptio: PERDAM BABYLONIS NOMEN*; 4. *ad Philippi Augusti quendam numum*; 5. *ad numum quendam rarissimum Justiniani*; 6. *Interpretatio Psalmi LXVII (LXVIII sec. Hebr.)* 7. *Explicatio subscriptionis Veronica, s. vera iconis Christi*; 8. *Dissertatio, qua Cepham a Paulo reprebensum Petrum non fuisse ostenditur.* Hæc primum editur, reliquæ ex Eruditorum in Gallia Diariis Epistolisque quibusdam Harduini sunt excerptæ. Jam aspiciamus age penitius hoc opus, & speciminis loco quædam deprimamus, ita tamen, ut eorum tantum habeatur ratio, quæ vel plane nova, vel a nobis nondum recensita fuerunt.

In *Numis Populorum & Urbium* non contemnendæ sunt pag. 4. additiones, quas huic Editioni videas accessisse. Multæ ad

stabiliendum Harduini systema de *rodeta* plurimorum ex antiquis Auctorum faciunt. Earum exempla quædam nunc dabitur. In Abydenorum numo, cujus inscriptio: ΗΡΩ ΑΗ-ΑΝΔΡΟΣ ΑΒΥΔΗΝΩΝ, Herò & Leander fabulis Poetarum noti frustra, ut Noster putat, quærentur, cum potius ex falsa hujus Epigraphes lectione nata sit fabula tantopere decantata, *Ληάνδρον* nempe monstrum esse, cum Leander apud Græcos *Λέανδρος* dicatur. Legendum igitur ΗΡΩΜΗ ΑΝΔΡΟΣ, *robur viri*, cum designent Abydeni fretum tures suas alluens a viris posse tranando superari, quod nautis ejus civitatis fuerit familiare. Contrahi scilicet sæpe duas literas in Inscriptionibus, ut adeo ex ΗΡΩΜΗ, ΗΡΩ *Ληάνδρος* fuerit factum ab impostoribus. Halicarnassensium numum unicum, ubi *Μητρόπολις* vocatur Halicarnassus, eo quod unicus sit, interpolatum censet Noster ex alio, in quo legitur: ΑΡΧ. ΣΤΡΑΤΟΚΛΕΟΥΣ, unde factum sit ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ. Cafacallam (vel ut ipse semper vocat, Antoninum Severi F.) & Getam primos in numis *Dominos nostros* vocari observat. De *Antiochia in Syria sub Augusto fortuna* differens, in tres classes numos ejus urbis disperditur, 1 percussos a Latinis ibi negotiantibus, vel totos Latinos, vel Græco Latinoque mixtos, omisso utrobique *Αντιοχείων* nomine, cum literis S. C. in averfa; 2 Græcè tantum inscriptos ab indigenis; 3 Augusti nomen Latinum habentes, Græcum civitatis. *Catalogum a Latinis percussorum* pertexit usque ad M. Antoninum: M. Aurelii, Commodi, Severi similes se non vidisse fatetur. Attamen in his quoque nocet, inde a Trajani temporibus Augusti nomen Græcè, servatis tamen S. C. Latinis literis, scribi solitum, quo testati sint, origine se Romanos, idiomate jam, post tot generationes ab Augusto repetendas, Græcos esse factos. Ex altero nummorum genere, Græcè scilicet omnino percussorum ab indigenis, usque ad Trajani suprema tempora, observat Harduinus sequentia. Eos ad illam usque periodum obnoxios Romanis neutiquam fuisse, sed foederatos quidem, attamen liberos,

Fœ-

P. 12.

19.

20 sq.

Fœdus primum pactum sub Augusto A. V. C. 723. Imperatorem usque ad dictum Trajani tempus ab iis non *αυτοκράτορα* sed *σεβαστον*, i. e. Venerandum dici. Fœdus hoc quotannis renovatum, rei memoriam per numos conservatam, addito æræ Augustanæ anno, quæ in Asia ab A. V. C. 723 incipiat, sæpe nec Augusti, nec magistratus cujusdam in illis mentionem fieri, ubi tamen fiat, (quod non inveniatur ante 25 ab isto fœdere annum,) magistratum intelligi talem, quo sequestro & intermedio fœdus sit renovatum, qui nunquam ab iis vocati sint *ηγεμῶνες*: nèque enim fuisse aliquos Syriæ Antiochiæ præsides, quicquid Josephus, Vellejus, Tacitus & antiquorum alii narrent, nec Augustum illis *αυτοκράτορα*, sed Augustum tantummodo, & quibus annis voluerint Antiocheni, *αρχιερέα* fuisse, quem ipsi honorem primum detulerint A. 25 æræ Augustanæ. Tiberii vultum & nomen eos insculpsisse numis, non tamen concessa potestate suprema. Sub Claudio postea *tertium nummorum genus* invaluisse, Latine scripto Augusti nomine, Græcè magistratum expressum annumque additum fœderis cum M. Antonio avo Claudii materno & C. Cæsare initi. Hanc autem linguarum diversitatem ab designandam populorum concordiam usurpari. Sub Hadriano dein & Antonino Pio receptam veterem consuetudinem anni duntaxat signandi æræ Antonianæ & Cæsarianæ, omisso Augustorum & magistratum nomine. Post Antoninum solo æquatam a Parthis Antiochiam autumat, cum nulli sub M. Aurelio, nulli sub Commodò & Severo ejus numi compareant, sub Caracalla autem colonia dicatur Antiochia, quæ deduci nisi in vacuum indigenis solum nequeat. Inde jam *αυτοκράτορας* Antiochiæ factos Imperatores Romanos, & in numis occurrere literas Δ. Ε. & Σ. C. illud notare *δημῶς ἐπιχῆ*, ex Antiocheni populi voto vel eo flagitante, Senatus vero Romani cōsulto renovatum fœdus. *Bithynia Reges* quinque fuisse conjicit, hæc serie sibi succedentes. 1 Prusias, qui Regis nomen in numis non habet; 2 Prusias *Βασιλεύς*; 3 *Βασίλειος* Nicomedes; 4 *Βασιλεύς* Prusias; 5 *Βασιλεύς* Ni-

p. 34.

- P. 75.] eomedes Epiphanes. *Quæ de Cappadocia Regibus* habet, consulto præterimus, cum vix satis queant contrahi. *Bellum Judaicum* sub *Adriano* nullum fuisse, contra *Dionem* aliosque ex antiquis asserit, *Gruteri* Inscriptiones malæ fidei accusat, *Oconis* denique numum, in quo *Judaicæ* expeditionis fiebat mentio, dicit adulterinum. *Mauritania Regum numos* expendens, refert aliquem *Jubæ junioris*, qui clavam *Herculis* exhibet *Mauritaniæ inferioris* symbolum, angulis clavæ adduntur hæc literæ *E T* superius (situs enim clavæ est oblongus) *M E* inferius. Has ita explicat *Harduinus* *Ἐνωσις Μαυρηλαίας τῆς ἰσαρέας*, cum *Juba* hic utriusque *Mauretaniæ* primus *Rex* fuerit. *Jubam* apud *Mauros* *Deum* post obitum factum negat, quippe qui *Regum ἀποθεώσεσι* non assueverint, & sic *Lactantii*, *Minutii Felicis*, *Tertulliani*, *Cypriani* negligit auctoritatem. Ceterum *Jubæ* pariter ac *Ptolemæi filii* numos *Latinos*, in quibus remissi vestigialis fiat mentio, *Narbonæ* a mercatoribus in *Mauretania* habentibus negotia cusos affirmat. In *Gallia Narbonensi* quoque plerosque *Latinos veterum Imperatorum*, *Augustorum*, *Cæsarum* numos fuisse, cusos existimat *Noster*, quam in rem addidit prolixam satis *Dissertationem de Numis ejusmodi*, quam post urbem *Narbo* inseruit. Sic in *Cæsaris* quodam numo, cujus inscriptio: *CAESAR, DICT. IN PERPETUO*, invenit: *Cæsar Dictator primus Narbone perpetuo*; unde concludit *Dictaturam* fuisse magistratum urbis, non orbis, in *Narbonensi* solum civitate hanc potestatem habuisse *Cæsarem*, *Dictaturam* inferiorem etiam *Consulatu* fuisse dicit, quod ei in numis postponatur. Præ aliis (quos multos affert, ubicunque enim *N* positum videt integrum vocabulum designans, *Narbonem* invenit) huc referendum arbitratu numum, qui inscribitur: *GENIO ANTIOCHENI APOLLONI SANCTO*, primis duabus vocibus anticæ, quæ mulierem turrito capite exhibet, appositis, posterioribus aversæ, quam ornat *Apollo* cum *Lyra* & *patera*. *Ingenio* autem miro hanc inscriptionem sic explicat: *Genio prima Narbonensis, Tutori Imperii, odio Christianorum*
- 102 seq.
- 112.
- 114.

porum etiam nobis inuito, Apolloni sancto. Quinque hujus generis numos vidisse se dicit Harduinus, variantibus literis in imia area, quandoque poni SMNS, vel SMNB, quod sit. *Societas Mercatorum Narbonensium secundum*, quandoque vero SMAH, quod explicat, *Societas Mercatorum adjacens Hispania*, &c. Hanc suam crisin per aliquot deinde paginas probat; an autem serio hic & alibi rem agat, aliorum esto judicium. Non minus abundant ingenio, quæ de *Paphiorum mensibus* suppeditat, quorum laterculum exhibet, ita ut monstraret quomodo traxerint illi suam originem ex Latina quadam sententia, tam ad Julium Cæsarem, quam ad Augustum accommodata. Optime, si inspiciamus ipsum, poterit de re judicari; en igitur inventum :

1. ΑΦροδίσιος	Veneris
2. Απογονικός	Soboles fuit
3. Αινικός	Aeneas
4. Ιῦλος	& Julius
5. Καισάριος	Cæsar
6. Σεβαστος	Augustus
7. Αυτοκρατορικός	Imperator
8. Δημαρχεξέστιος	Tribunicia potestatis
9. Πληθύπαιος	Consul sapissime
10. Αρχιερέυς	Pontifex Maximus
11. Ἑσίων	ex familia
12. Ρωμαίος	Romana fuit.

De *Ponti Paphlagonici* Regibus eorumque numis quæ disputat, non tangimus, nisi quod obiter perlustrando observavimus, Rhœmetalci numum, ad Thraciæ Reges relatum ab Ill. Spanhemio p. 499, eum Ponti hujus Regibus tribuere, ut & Corym, Rhescuporidem aliosque. Eadem eorum sit ratio, quæ de *Sicilia Regibus* habet, ubi Hieronymum Regem ultimum non Hieronis sed Agathoclis filium facit, eo quod uterque fulmen in numis cudi curaverit. Absoluto denique toto opere, de quibusdam veterum numorum symbolis appen-

p. 133.

139.

153.

183.

appendicis loco dispicit. Distinguit ea in *vocalia*, seu ex nominibus familiarum petita, quæ *Armes parlantes* Galli vocant, & *fabulosa*, vel potius ænigmatica. Inter illa notari tanquam singulare meretur, quod *Petronia Turpiliana* gentis insigne virum nudum usque ad femora faciat, quasi *turpia* habentem *ilia*, qualis comparet in Augusti quodam numo, pedibus, alis & cauda avium insignis, ac fistulam inflans, pro Sirene habitus ab antiquariis. Ista namque avis sonoræ insignia ad prænomen *Petronii* spectare, ex Pl. CIII, 12 deducit: *Super ea VOLUCRES cœli habitabunt, de medio PETRARUM dabunt voces.* Inter *fabulosa* seligit sibi tantum septem, Pegasus, Gryphum, Sphingem, Chimæram, Centaurum, Minotaurum & Capricornum, ostendit tamen, non *fabulosa* hæc esse, sed ænigmatica, fabulas vero ex male intellectis numis confictas. Sic *Gryphum* designare incolarum aquilinam velocitatem & leoninam fortitudinem; *Apollinem Grypho* insidentem, has dotès cum politiorum Musarum usu conjunctas significantem, occasionem fecisse fingendi *Gryphos Apollini servos*. *Pegasus* & *Bellerophonem* Corinthios nescivisse, sed pernicitatem equorum suorum, solertiamque in iis domandis commonstrasse.

237.

Questiones tres de Baptismo ponuntur prius integræ, quales sunt in Editione prima; subjungitur autem Epistola quædam Harduini, quæ sententiam suam de *Baptismo pro mortuis* plane mutat. En novam: *Baptizari* hic esse dicit variis immergi miseris atque ærumnis, quemadmodum accipiatur. Luc. XII, 50, Marc. X, 38, coll. Pl. CXXIII, 4, 5; *mortuos* autem significare convertendos incredulos. Quibus præstratis, locum I Cor. XV, 29 sic *ἡπάφθη*. *Quid facient, aut quæ spe ducuntur ii, qui immixtis ab adversariis fidei Christiana molestis ærumnisque, ut veluti quadam aquarum mole persunduntur, merguntur, obruuntur, pro incredulis, pro convertendis ad Deum Christumque gentibus ac Judæis, qui hæc veritatis luce destituti vere pro mortuis habendi sunt?* An autem ita hypothesi mutata, mutaverit & olim a se constitutum hermeneuticum Canonem, non esse a sensu nativo & maxime pro-

proprio discedendum, nec declinandum, vel ubi nihil cogat, ad *μετὰ φησικόν* verborum sensum confugiendum, non indicavit Harduinus.

De iis, quæ ad *Chrysofomi Epistolam* spectant, nihil nos curamus nisi *Embolium tertium de MYSTERIO FIDEI in consecratione calicis.* Scilicet hæc consecrandi formula: *Hic est enim calix sanguinis mei, novi & æterni Testamenti, MYSTERIUM FIDEI.* Hanc appellationem cum in Evangelistarum

nullo reperias, nec rituum. Ecclesiasticorum scriptores indicent, a quo sit addita, ipsum addidisse Christum autumat. Sic autem appellari dicit calicem, quod sanguis Christi totum fidei nostræ sit arcanum; arcanum quidem, quod diu latuit, nec nisi a Christo fuit revelatum; arcanum fidei, quod totius Christianæ religionis summam contineat sanguis Christi. Facere huc ipsi imprimis videtur locus 1 Petr. 1, 19, 20. Ne quis tamen de autore hujus additionis objiciat, non compare eam in Christi institutione, respondet per *εὐαγγέλιον*; non necesse tum fuisse, illud addere, quoniam doceret Christus tantummodo, quid facturi essent sacerdotes, post resurrectionem vero fuisse necessarium dici mysterium fidei, ut scirent, quo fructu sint illud facturi, & integra adeo de sanguine doctrina traderetur. Ea quæ defensionem Harduini contra Bibliothecæ Universalis Autorem respiciunt, non attingimus, tum quod non nunc primum eduntur, tum quod ipsa etiam Bibliotheca Universalis passim prostat, ex qua ea, quæ huc spectant, peti facile poterunt.

Profusionem de Herodiadum numis l. c. c. satis accurate dedimus enucleatam, indicatis etiam, quibus obviam iri posse Harduino credebamus, argumentis. Nunc mutatus in multis nobis se sistit iste Tractatus, sublatis & additis pluribus, in ipso quidem numerorum Catalogo ab initio statim quædam sustulit (& postea quoque in reliquis) ab A. 723 non 718, ut antea, jam incipiens, ectypos quoque aliquot numerorum, ærarumque plurium commemorationem addidit. In Notis vero ad hanc numerorum seriem non prætermittenda insignis circa

p. 351. Systema ipsius Genealogicum mutatio. Dabimus utramque, sicut & olim ab eo fuit consignata, & nunc corrigitur.

Genealogia Herodum prioris
Editionis.

HERODES, Ethnarcha primum Judææ
atque Samariæ, deinde Rex.

<i>Archelaus</i> Rex Judææ ac Sama- riæ, Matth. II, 22, ubi regnasse dicitur in Ju- dæa pro patre suo, h. e. Re- gnum obtinu- isse paternum eum Regio ti- tulo.	<i>Philippus</i> Te- trarcha Iu- rææ & Tra- chônitidis, uxor Hero- dias.	<i>Herodes</i> Te- trarcha pri- mum Ga- lilææ, dein- de Magnus Rex, adje- cta Ituræa & Tracho- nitide.
---	---	--

<i>Agrippa</i> Magnus Rex Galilææ & Iturææ cum Trachonitide, cujus ætate capta sunt Hierosolyma.	Uxor Be- renice, Astor. XXV.
--	---------------------------------------

Julius Agrippa, Rex, vice Cæsaris præ-
fectus rei militaris in Judæa & Pa-
læstina, usque ad suprema fere
Domitiani tempora.

Julia Berenice, Regina Magna.

Genealogia Herodum hujus
Editionis.

N.

<i>Herodes</i> Ethnarcha Judææ ac partis Samariæ.	<i>Zenodorus</i> Tetrar- cha Galilææ & Iturææ.
---	--

<i>Archelaus</i> Rex Ju- dææ & Sama- riæ, Matth. II, 22, ubi regnas- se dicitur in Ju- dæa pro patre suo, h. e. re- gnum obtinu- isse paternum integrum.	<i>Philippus</i> Tetrar- cha Iu- rææ & Tracho- nitidis, Uxor He- rodias.	<i>Herodes</i> , Tetrar- cha pri- mū Ga- lilææ, deinde Rex.
---	---	---

<i>Agrippa</i> Magnus Rex Galilææ & Iturææ cum Trachonitide, cujus ætate capta Hierosolyma.

<i>Berenice</i> .	<i>Agrippa</i> Rex vice Cæ- saris Præfectus rei militaris in Judæa & Palæstina, usque ad suprema fere Domitiani tempo- ra.
-------------------	--

Ad

Ad hanc igitur Genealogiam, qualis scilicet nunc ab Har- p. 334.
 duino repræsentatur, accomodatæ sunt etiam ejus Annotatio-
 nes. Herodem igitur priorem jam fratrem facit Zenodori Eth-
 narchæ, Philippum & Herodem posteriorem non affines, ut
 antea, sed filios ejusdem. Inscriptionem Sponianam, quam olim
 Herodi Tetrarchæ positam existimaverat, nunc spuriam, ut ple- 340.
 rasque e Græcia, indicat, quod Herodis Regis in illa dicatur
 filius. Pari modo, quæ difficulter se tuebatur, ut olim mon- 350.
 stravimus, sententiam de Herodum ex Athenis origine deserit,
 cum indignum censeat nisi eam lapide, cujus generis moni-
 menta nunc omnia dicit spuria, nullam forte aliam ob ratio-
 nem, quam quod cum Autoribus, & qui maximus ipsi est nu-
 gator, cum Josepho consentiant. Elevat igitur inscriptionis
 olim a se probatæ fidem, eo potissimum argumento, quod
 τῆς βασιλῆς τῆς ἐξ Απειρῶν πάλυς faciat mentionem, cum talis
 senatus nusquam fuerit; (conf. p. 634) quæ quidem omnia eo
 tendere quis non videt, ut neutiquam credendum vetustis scri-
 ptoribus persuadeat? Herodem vero utrumque cum sua fami- 350.
 lia ex Syria Palæstina nunc accersit. Jam facile quis divinet,
 cur capita, de gemino Agrippa, de Julii prænominis, de patria
 Herodis, prætermittat, cum subruo lapide, illi quoque cadere
 necesse fuerit. De diuione Herodis horum loco aliqua infe-
 rit, quæ nihil novi continent; Berenice vero Act. XXV eum
 jam sororem Agrippæ credere, patet ex tabula Genealogica.
 Hæc notare consultum putavimus ex ista prolusione, præter-
 mittentes alia, vel addita, vel mutata, de aris quibusdam, de nu-
 mis Cæsareæ Palæstina, ejusdemque anno Natali, de Antigono non
 Judææ, sed Macedonia Rege, &c. cum ὡς ἐν τραπεζῶν tantum a
 Nostro tangantur. Quæ Basnagio responderit, qui velit, ex ipso
 hauriat, illud tamen non observare non possumus, Dionem, ad
 cujus consensum cum Josepho provocat Basnagius, ab Har-
 duino existimari descripsisse Josephum.

Dum de supremo Christi Paschate dispiceremus, nihil inve-
 nimus mutatum, nisi quod in Harmonia Evangelistarum ad
 Matth. XVII, 23 didrachmum putet fuisse modum tributi sive 400.
 census in capita Herodi pendendi, cum existimasset prius, pre-
 tium

tium fuisse agni paschalis, singulis in Galilæa conferentibus drachmum in commune ad coemendos istiusmodi agros.

- p. 428. *Seculi Constantiniani Numismata*, cum primum ederentur, ad nos non pervenerunt, nec ulla hinc illorum a nobis usquam facta mentio. Nemo non videt, quantum hic expectare debeat ab Autore, cui non nisi paucissimi scriptores & hi quidem omnes Constantiniano seculo longe anteriores sunt genuini. Diserte tamen, ne quid hic dissimulemus, ipse profitetur, nihil se moliri adversus autores antiquos, quorum nullus sit a se repudiandus, nisi quem constat labefactatum ire, fidem per traditionem ab Apostolis, Episcopis Ecclesiæque Catholica dimanantem. In Constantinorum familia turbat cuncta, bonam nactus occasionem plures ex una fingendi personas, cum diversas in numis ejusdem viri facies observet. Ex Valeriorum quoque, Juliorum, Claudiorumque cognominibus in tres istas gentes adoptionis jure transisse Flavios concludit. Quin & omissa prænomena quandoque in numis, alias adjecta, multiplicant ipsi personas, nec eadem linea recta sibi subordinandos in gente Julia censet eos, qui Julii, Valerii, Claudii sint vocati. Hinc duos habet Fl. Jul. Constantios, quorum neuter tamen Constantini M. filius. Plures item Constantinos ex uno Constantino M. illum nempe, qui filius Augustorum (FIL. AUGG.) & pater Augustorum (PT. AUGG.) in numismatibus pariter vocatur, nullis vel Flavii vel Valerii additis prænominibus. Hinc inter Valeros tres habet Fl. Val. Constantios, cum unus tantum ad hæc tempora fuerit cognitus, tres rursus ex Constantino M. Constantinos, ex illo quoque peculiarem faciens, quod Fl. Constantinus Max. Aug. in numis quandoque dicitur. Hinc denique in Flaviorum Claudiorum stemmate pergit simul & desinit fabricare Constantinos. Magnum enim, qui vulgo dicitur, in duos rursus dividit, quorum alter in numis inscribitur: CONSTANTINUS AUG. in averfa BONO REIP, NATUS, alter autem VICTORIS nomine insignitur. Juniorem vero Fl. Cl. Constantinum facit duplicem, quoniam & Fl. Cl. *Constantinus Jun.* & *Constantinus* etiam simpliciter vocatur in numis.

Un-

Unde tamen *Flavium Cl. Constantium Casarem Juliani Apostata* & *Fl. Cl. Constantini Jun. fratrem* (ita enim eos componit, tanquam Constantini filios) exsculpat, nescire nos fatemur. Ceterum & *Fl. Valerem*, tanquam *Constantini junioris* filium, in isto stemmate connumerat. Ita quidem ista colligimus ex triplici generationum tribula, quam ipse tamen discursu quoque suo illustrat, ubi obiter monet ad *Valeriam* p. 431. antiquam sane gentem & nobilem referendum esse *Valentem* etiam *Augustum*, quod *Maximus* is appellatur, nomine *Valeris* consueto, contra fidem Historicorum, qui non nimis *euvev* eum perhibent. Diversam porro familiarum trium religionem notat, & aliquas postea, capitibus certis inclusas, de hoc argumento subjungit observationes; 1 de *votis quinquennalibus*, &c. quæ cum in *Antonini Pii* numis comparere primum, certum sit, non prius etiam concipi solita suspicatur; 2 de *genere numorum seculi Constantiniani*; 3 de *Indictione in numis quibusdam consignata*. Indictionum autem originem altius quam a *Constantino* repetit, in *Aureliani* jam numis ejus inveniens vestigia. Hinc numeros, quorum incognitam sibi significationem, falsi sunt huc usque *Viri eruditi*, explicat, v. g. *XXI. P. Vicesima prima primum tributum*, III. XX. I. *Tertia vicesima indictio*, &c. Per tributum hoc ævo intelligit honorarium, & sæculum certo numorum numero plenum a civitatibus Principi oblatum, sicut in Gallia sunt *les bourses des jerrons*. Alio modo *Heraclii* numum explicat, cujus aversa habet notatam *INDICTIONEM 5111* (quæ non est ipsi, rectius dixisset *octavam*, cum 5 sit V barbarum) infra *XX Christianos* exponit. 4 De *Topographia numismatum seculi Constantiniani* agens, circa locos, quibus cusi sunt numi, quibusque adeo a *SPQR* missi sint Rectores, quos *Augustos* appellarint, arguitur similem fere in modum, quo *Antiochenorum* numisma vidimus expositum. Exempli loco sit nobis, quod aliquoties in numis occurrit *CONOB* (de quo peculiarem etiam instituit disceptationem p. 425) quodque plerumque alias *Constantinopoli* *obsignata* exponitur. Hoc ille vertit: *Civitates omnes Narbonenses obtulerunt*, vel curæ

p. 431.

432.

432.

433.

434.

435.

- scriptum est KONOB; *Korporati omnes* &c. Tacemus merito hujus farinae, ne nimis obtundamus Lectores. His absolutis, *seculi Flaviani*, vel Constantiniani conspectum ponit ob oculos, ei, quam de variis Flaviorum familiis tuetur, hypothese omnino respondentem. Satis jam superque cognitum
442. habebit, qui ista legit, institutum Harduini: quapropter mittimus Chronologiam hujus seculi, quæ numos Imperatorum
493. secundum annorum seriem dispositos recenset. Hinc peculiarem rursus operam de numis CPoleos nomen præferentibus subjungit, quales non dari, magnis ausibus asserit, novam penitus Historiam urbis istius procudens, & ad Narbonem & Lugdunum numos, quos diximus, referens, additissimas quippe Flavis Claudis civitates, Mistimus & alia, quæ de *Despotis Byzantinis, de Regibus Romania minoris, de Regibus Thesalonica* commentatur. Quantum ad additiones cum quibus nunc scriptum istud prodiit; *Albareti Epistola* nil continet, præter nuncium de inventis numismatibus seculi Flaviani novis.
503. Ad *numum Gratiani*, cujus sub initium jam operis recensiti fecerat mentionem plura nunc commentatur. Inscriptionem: D. N. GRATIANUS AUG G AUG. valere putat idem quod *Augusti gener Augustus*, (forte & dices, quod *Augustorum filius Augustus*, filii namque vox sæpius omittitur) ipsum Gratianum ex Pescennia gente fuisse suspicatur. Ex averfa, GLORIA NOVI SECULI inscripta, æræ Christianæ (cujus jam tum usum fuisse censet)
506. annum 401 colligit. Circa numos porro antiquos hæc Harduino est sententia, *cusos eos in memoriam tantum Principis fuisse, non usui moneta publica*. Quam in rem dum argumenta colligit, fallitur Vir doctissimus, dum asserit, *nullam Imperatoris Romani effigiem habere monetam, nisi qua cudatur in Regno Hungarico*. Subiisse tamen concedit quandoque monetæ publicæ vicem, licet non per se, tamen Principis permisso, vel Senatus.
507. De numis, in quibus legitur vox R E S T. judicat, primo quidem majorum vultus a Principibus in numis ejusmodi expressos, post vero, cum in Augustæ familiæ locum Flavia Julia pulso Nerone succederet, nullis majoribus nobilis,
- infi-

insignium virorum exhibitos vultus, quorum virtutes Augusti restituisse dicantur, ut Augusti virtutes varias Titus pariter & Domitianus.

In *Chronologia Veteris Testamenti* tantum quasdam præcipuarum tum mutationum, tum additionum annotemus, ex quibus de reliquis fiat iudicium. Insuper de opere creationis secundæ diei phrasique Gen. I frequenti כִּי בַיּוֹם הַשֵּׁנִי אֱלֹהִים יָרַד מַבּוּל מַיִם מֵהַשָּׁמַיִם inveniatur discursum, quam non nisi de rebus adhiberi contendit, quarum ad hominem utilitas redundare poterat. Diluvii universalitatem multis probat, illud etiam observans singulare, quod nubes ante diluvium aut imbres nunquam fuerint. Paulo tamen ante p. 518 dixerat, suum hoc opus esse, docuisse Deum, quod insolito, veris scilicet tempore pluerit. Si vero nulli fuerunt imbres, omni tempore debuerunt esse insolentes. Flura dein ibidem de variis Bibliorum phrasibus, ut, *catenæ cali*, *abyssus rupta* &c. disserit. Veremur tamen ne propter nimis asseruerit, phrasim *aperiri calum* de solito imbri nunquam occurrere, cum admittat tamen, in siccitate, (quæ ex defectu solitorum imbrium venit) *calum* appellari *clausum*. Nec occurrit forte locus Mal. III, 10, disertè Harduino contrarius. *Vaticinium Jacobi*, quod post Archelaum in provinciam redacta Judæa credidit alias impletum fuisse, ita nunc *וְאֵין מֶלֶךְ בְּיִשְׂרָאֵל*: *Erunt ex Juda Reges, Principes, Duces, nec defuturi sunt ex ea Regum stirpe primogeniti, masculi, ex masculis ejusdem familia nati, qui sunt propterea hereditario jure, etsi non semper saltem, ut Jcti loquuntur, Reges ac Duces populi, donec veniat appareatque is, qui mittendus est.* &c. Initium nempe Regum in tribu Juda petendum a Davide, post quem ab ipsius familia non sit ablatum sceptrum, seu jus ad sceptrum, usque ad Josephum Christi patrem, cum masculi semper a masculis ejusdem familiae geniti fuerint hereditario jure gaudentes. Josepho hærede postremo mortuo, transmissum jure sponsaliorum jus etiam hereditatis paternæ ad Christum ibi manifestandum, cum agnoscerent jam Judæi, deficere post Josephum masculos Davidici Regni hæredes. *De nominibus Egyptiorum Regum,*

p. 517.

519 sq.
520.

523.

- ex quibus olim sententiam Christo convenientem exculpebat, pariter ut de nominibus *Assyriorum Regum*, quæ similiter explicabat, omittit olim dicta, *nugas esse professus, sed alienas tamen non suas, a se modo detectas*, i. e. quarendas in autoribus, quos rejiciendos suadet, qui omisis Regibus in Scriptura sacra, Herodoto, Plinio commemoratis, quippe non apta nomina fingendæ sententiæ habentibus, novos proderint.
- p. 527. *Ægyptios antè Christum circumcissionem adhibuisse negat, id ipsum etiam ex Jerem. IX, 25 eruens. Josuam Nave dici censeret, non quod Ναύη pro נָוִי ediderint Hellenistæ, ex quo sit corruptum Ναύη, sed quod fuerit נָוִי Propheta. De Isobosethi ætate, quem quadragenarium facit Scriptura, cum regnare cœpisset, 2 Reg. II, 10, statuit, hos annos numerari ab initio iudicii Samuelis, cum illa tunc ætate inter Judæos obtinuerit.*
532. *Dum ex Æschylo seriem Regum Persarum contexit, laudat eum tanquam Poetam optimum & vetustissimum, quales dicit esse alios multos, Homerum, Hesiodum, Euripidem, Sophoclem, Pindarum, Aristophanem, Theocritum, Callimachum, quos nunquam ipse scriptores esse suppositios suspicatus sit, sed ad veram texendam historiam nihil propemodum argumenti suppeditare dixerit. Thucydidem olim *veθείας* propterea insimularat, quod & Gillicismos usurparèt, & diceret εἰς χεῖρας εἰλθεῖν, *venir aux mains*. Jam cum Xenophon opponeretur eodem modo loquens, & eum errare contendit, & phrasin omnino non esse Græcam. Sed torquet se in Æschylo, cujus phrasin εἰλθεῖν τινὶ εἰς χεῖρας exponit, *bellum alicui inferre*; sed ipsam manuum confectionem hic intelligi, nexus loci totius manifeste suadet. Quid dicet autem, si simili ratione verbum ἐρχεσθαι ab Herodoto monstremus acceptum, VII, 9 ἐν ἡλθον εἰς τῆτον λόγον ὡς μάχεσθαι? Quid, si Ciceronem advocemus, qui *rem ad manus venire* dixit? Insignis est accessio Dissertationis, ad quam excurrit, *de Ægyptii Regibus post Alexandrum*, quorum varios ex variis exhibet laterculos, ipse suam postmodum Genealogiam ex Scriptura, numis, Plinio, Theocritoque subjungens, quam apud ipsum*

ipsum videri malumus. Observat autem, *Ῥεδν* Regum Syriæ & Ægypti nullum fuisse dictum, nisi qui ex quatuor ortus Regibus ipse Rex esset, similemque rationem in *Ῥεδν* quoque, Reginarum appellatione, obtinere, nec adeo vocis istius usum ex sola Principum voluntate petendum. Aliam vocum istarum apud Romanos significationem esse, nunc enim notare *Deum* vel *Deam*, cum postponatur, nunc *inter Divos relatum*, cum præponatur nominibus. Explicaturus, cur in numis Cleopatra jungatur cum Antonio, non amoris istud signum dicit, sed fœderis (ut est fœderum locuples) nomine Romanorum ab Antonio cum Cleopatra initi. Danielis caput XI dum perpetua paraphrasi illustrat, ad v. 45 notat, *כַּדְרֵי* nomen ænigmaticum esse Antiochi Epiphaniis, contractum vel ex *כַּדְרֵי אֶגְיֵפְטִים* *Regulus ad Ægyptum*, vel ex *כַּדְרֵי אֶרֶץ מִצְרַיִם* *furor ad Ægyptum*, ut vastatorem adeo Ægypti denotet. Ad annum æræ Græcorum, quo contigisse dicit Hierosolymorum per Antiochum Epiphaniem devastationem, Dan. caput VIII fuse *παροφράζει. Ἐπεργέτης* in Syriæ Regum nominibus & Luc. XXII, 25 dicit significare, quod Gallis est *Seigneurs de leurs vassaux*, vel tales, *qui beneficiario jure alteri aliquid concedunt*. De numis Samaritanis, (quorum tantum textu indicem) & de Hebræorum moneta per aliquot paginas differit, singula loca, quæ quidem monetæ faciunt mentionem, explicans, & ad Gallicæ pecuniæ valorem reducens. Sufficiat hic attulisse, explicationem Ezech. XLV, 12, ubi minam Prophetæ constituendam ait, *viginti, & viginti quinque, & quindecim siclorum*. Istas nempe summas non in unam colligi vult Harduinus, sed separatim accipi pro vario diversarum regionum pondere (est illi scilicet mina hoc loco pondus) ut in Judæa 20, in Samaria 25, in Galilæa 15 siclos appendat mina. *Ἐπιφανής* in Syrorum numis idem ipsi valet, quod *Ῥεδν* valere supra notavimus. Imo & in numis Sidoniorum, quando *ΣΙΔΩΝΟΣ ΘΕΑΣ* occurrit, exponitur ab eo, *Sidonis prænobilis & antiqua*. Sicut & *Ῥεδν Συρίαν* numen nullum fuisse credit. Hierapolin potius ita nominari, unde impostor quidam Luciani

p. 577.

578.

588.

586.

559.

600.

682 - 608.

607.

609.

612.

- p. 612. tractatum de Dea Syria efformaverit. *Venerem Genitricem* in numis non amplius per *Deos geniales* explicat, sed illos eam habere dictos asserit, qui haberent innatam urbanitatem, humanitatem, comitatem. Brutum & Cassium Cæsaris interfeciores negat, cum sicariis illud non viris nobilibus conveniat, Plinius autem eos non nominet, & cum Bruti numis E I D. M A R. *Idus Martias* inscriptas reperit, signum hoc familiæ Brutorum esse dicit, ob Reges Idibus Martiis expulsos. Non facile crediderit Romanus eorum temporum, sicarium fieri nobilem virum quemcunque in Tyrannicidio, nec Plinius rem omnem semper se narrare profiteatur tuto, nec temporis denique notam in familiarum insigne transisse credendum, cum præsertim non Idibus Martiis, sed eo tempore sint expulsæ Reges, quo quatuor duntaxat menses ad finem anni supererant. Sed hæc a Dionysio dicuntur falso, ut Noster censet, & suppositio. Reliquus tamen est Cicero, qui quidem disertis verbis in Philipp. II Harduino contradicit. De Cyrenio, cujus Luc. II fit mentio, occasione numi, in quo *ερασηγὸς* vocatur, disserit, qui cum sit Raphaneotarum, ipsi videtur monstrare, Syriam Decapoliitanam intelligendam apud sacrum Scriptorem. In Genealogia Christi illustranda *βιβλὴ γενεαίας* fieri putat mentionem quod non sint ista Matthæi, sed ex Codice genealogiarum, in Templo qui sit servatus, deprompta. Plures sunt aliæ mutationes, transpositiones, additiones, quas Lectori permitimus inquirendas ulterius.

618. Sequitur *Historia Augusta* ex numis antiquis restituta, ex Epistolis ordine suo dispositis collecta, ad seculum usque Constantinianum pertingens. Quid agatur hoc opere, ex peculiari ad illud Typographi Præfatione potest hauriri. Scilicet nullius fere numismatis non nova est explicatio, quot fere numis, tot argumentis labefactatur Romana profanorum scriptorum Historia. Chronologia vero & Genealogia uniuscujusque Augusti usque ad Diocletianum ab Augusto deducitur, resque gestæ ab Augustis, quas nemo adhuc intellèxit, explicantur. In Epistola I, quæ præfationis est loco, supponuntur duæ regulæ Chronologicæ, quarum prima: *In numis Græci annos Augustorum semper incipere*

a Septembri consequente Natalem Urbis, quo Tribunitia potestas concessa fuit Augusto vel prorogata, exceptis his, qui sunt inscripti ΕΤΟΥΣ ΝΕΟΥ ΙΕΡΟΥ. Secunda: In numis Latinis annos Tribunitia potestatis semper ducere initium a die Natali Urbis, seu XI Cal. Maj. exceptis Antonino Pio & Marco, quorum anni Tr. P. ab ipsis Cal. Januarii incipiant. Augustos usque ad liberos Constantini perpetuos nullos fuisse asserit, definito singulis per Senatum tempore gerendae potestatis, nec nepotibus etiam per legem licuisse statim post patrem & avum succedere. Caesares inter p. 683. se omnes cognatione fuisse junctos, non esse enim Caesaris appellationem merum dignitatis titulum, sed familiae. Hoc ut stabiliat, de nominibus sententiam suam declarat; nempe ea quae in ius desinunt, esse nomina propria gentium vel familiarum, quae in anus, translata primum ab uxoribus ad maritos, & soli postmodum primogenito imposita: neminem Caesarem, nisi vel natum ex Caesare, vel Caesaris filiae per matrimonium junctum, ut neminem Pium nisi Pio genitum. Simili modo Augusti quoque nomen esse proprium atque haereditarium. Quando 684. plura in numis nomina jungantur, non nisi a patre haec esse, vel matre, vel conjuge, ut vero quodque sit nobilissimum, vel clarissimum, ita maxime ceteris praeponi, addi tamen plerumque cognomen, vel proprium, vel paternum, quod solum quandoque scribatur. Filium neminem dici nisi qui partu vel adoptione sit filius, nepotem neminem, nisi cujus parens alteruter ab eo sit genitus, cujus dicatur nepos. In Germanico 685. tamen has appellationes καὶ ἀδελφῶν quandam partem agnoscit. Epistola 2 praemittit Metellae, Pompejæque, familiarum numos 686. & γένεσιν, a quibus Pios derivat, cum Pompejus ipse propterea dictus sit Pius, quod ex Metellis uxorem duceret, cujus familiae nomen istud fuerit proprium. Sed videat Harduinus, an non Pianus ita fuerit appellandus, ut Maximianus a Maxima. Inde jam ipsum opus aggreditur, Chronologice disponens numos, & stemmata Augustorum singulorum praemittens. Quod autem ad unum communem stipitem referri hos omnes velit, inde dicit fieri, quod *Eternitas Aug.* vel *Augg.* in plurimis numis praedicetur, nomen etiam Caesaris collocetur ita, ut ad

- familiam non dignitatem pertinere appareat. Specialiora qui voverit, ipsum aggrediatur, satis est nobis indicasse, quid promittere hinc sibi quis queat, inventurus tamen plura, quam sperare poterat, *παράδοξα*. Ex *Dissertationibus*, quæ claudunt hoc volumen, perlustrabimus ultimam solum, quippe quæ nunc primum editur, cum reliquæ jam ante fuerint divulgatæ. In ea Harduinus, Ecclesiæ suæ honori consulturus, demonstrandum sibi sumsit, *Cephæm, quem Gal. II, 11 reprehensum a se scribit Paulus, neutiquam esse Petrum*. Probationem ejus, quantum assequimur, ita videmus procedere. Paulus anno 14 post suam conversionem ascendit Hierosolyma ex revelatione, hic foedus cum eo jungunt Jacobus, Cephæ & Johannes, ipsi Judæis prædicaturi, Paulo Gentilium curam committentes. Paulo post Antiochiam abiit Cephæ, ubi cum paucis mensibus fuisset, veniunt Judæi a Jacobo, (Gal. II, 12) quorum metu Gentium consuetudini se subducunt Cephæ & Barnabas, quo tempore Cephæ in faciem resistit Paulus, ob eam quoque altercationem Hierosolyma missus cum Barnaba, manente interim Cephæ Antiochiæ, Petrum autem Hierosolymis adhuc invenit, sibi etiam plane suffragantem. Neque vero Petrum intelligi posse putat, nisi hæreseos & ipse fiat reus, & Scripturæ autoritas reddatur dubia, siquidem tantus vir ita titubare potuerit.
924. Nominis quoque posita Gal. II, 9 Cephæ a Petro fieri diversum. Quis enim, inquit, concilii aut collegii princeps medio solet loco appellari? Porro Cephæ Antiochiam eo veniebat, consilio, ut ad Galatas inde Corinthiosque pergeret, unde ad utrosque de Cephæ scribit Paulus, Petri nullam faciens mentionem, qui nec Galatas vidit, nec Corinthios. Barnabas autem in *ἁπόστολον* abreptus, non Cephæ autoritate, sed Judæorum. Ergo Cephæ non fuit Petrus, quin ipse Barnabas Cephæ fuit potior (Petro autem non poterat) ut ex emphasi sermonis v. 13 *ὅτι καὶ Βαρνάβας* &c. patet. Si Cephæ fuisset Petrus, peccasset Paulus, qui neglecto Christi præcepto Matth. XVIII, 15, reprehendisset eum publice, nisi hoc ex superiori quadam dignitate, quippe qui a Christo accepisset Apostolatum, facere posset; ipse vero primatum suum nonnunquam com-

commentorat. Judæum vocat Paulus Cepham, Petrus autem p. 927. fuit Galilæus. Istum igitur scopum esse præfixum dicit Paulo, ut tota hac Epistola, sua potius, quam Cephæ sententia, qui tum quoque *Ἰσθαλῆν* volebat Gentes, starent Galatæ. Eo igitur tendere cuncta, quæ de se C. 1 & 2 Paulus loquatur, ut Cepham inferiorem se demonstret. Propterea 1 Cor. I, 12, III, 22 Paulum se primo nominare loco, IV, 15 patrem ipsorum, se solum dicere, cum Petrus tamen fuerit pater Christianorum omnium, 1 Cor. IX, 5. Cepham fratribus Domini pariter, ac ceteris Apostolis contradistingui. Non posse probari, Cepham 1 Cor. XV, 5 potius esse Simonem Luc. XXIV, 34, quam Cleophae socium, Joh. I, 42. Synonyma quidem esse Cephas & Petrus, Christum tamen nihil aliud indicare, quam vocatum iri cum hoc vel altero nomine pro regionum varietate. Jam vero a sacris Scriptoribus ceteris nunquam vocari Cepham, cur igitur ita appelletur a Paulo solo? Hinc non Petrum Cepham esse, sed unum e LXX discipulis tandem concludit.

Habes igitur L. B. conspectum Operum Harduinianorum satis amplum, in quo lusus agnoscas multos, nec vulgarem eruditionem. Gratulare tandem nobiscum Viro doctissimo laborem in edendis Conciliis susceptum, & ut in illo publicando propediem desiderio nostro satisfaciat, ut & in communicandis, quorum spem subinde facit, Commentariis in N. T. ab illo contende.

VINDICIÆ VETERUM SCRIPTORUM,
contra JOHANNEM HARDUINI-
NUM, S. J. P.

Roterodami, apud Regnerum Leers, 1708, 12. ch. aug.
Plag. 13.

Serius forte, quem debebamus, hæc Vindicias exponimus Lectori, sed commodiore loco inferi non poterant, quam quo nunc post ipsa Harduini Opera comparent. Quod A. 1707 contra Harduinum pariter ac Germonium in Dissertationibus Gallicis (*Dissertations Historiques sur divers sujets*) Roterodami

dami *ἀπολύτως* editis, Tomo I disputare incepérat Dn. *La Croze*, Potentissimo Borussiae Regi a Bibliotheca, id hisce Vindiciis Harduino potissimum oppositis nititur absolvere. Illa scilicet Viro clarissimo sedet sententia, moliri *παράγειν ἢ δουρῶν πέρον* aliquid, antiquitatis nempe & literarum ruïnã, traditionum, vero excitationem, Jesuitas, Societatem tamen loco sibi adhuc cavisse post principia, donec videret, quales effectus Harduini machinæ sint daturæ. Et ne quis suspicari eum credat tantummodo, confirmare idem nititur quod dicit, ex pristino Turriani atque Higuerae Jesuitarum studio nova pro antiquis supponendi, & ex approbatione trium ex ista Societate Theologorum Chronologiæ V. T. Harduinianæ præmissa. Quin imo acerbe satis illis exprobrat, omnia Jesuitas, ut barbaries litteris inducatur, moliri. Ast consulto plura de his prætermittimus, ea inspecturi, quibus cominus Harduinum petit, quem, quæcunque scribat, Societatis suæ consilio scribere, affirmat. In Prolusione de Numis Herodiadum primum, post tabulam tamen latens Harduinus, suam de fictis Autoribus plerisque sententiam, sub aliena ab inanibus conjecturis, ut ipse vocat, persona, proposuerat, quam sibi quoque animo sedere in Chronologia V. T. postea demonstravit. Autoritatem vero antiquorum nulli, præter Ciceronem, Plinium, Maronis Georgica, Flaccii Sermones & Epistolas, Herodotum item atque Homerum reliquerat. Ceteros omnes Seculo XIII in Gallia confictos a cœtu hominum, quorum ætas & officina probe sibi sit nota, quique duce suum & præsidem Severum Archontium appellaverint, quod nominis apud Vopiscum est illi, qui Firmi Tyranni numos protulit. Hæc est illa, quam religioni tantopere rei que literariæ minari deprehendit Cl. *La Croze*, opinio, cum jamjam forte supponendis olim MStis illaborent Jesuitæ. Severum autem Archontium, fraudis tam insignis architectum, non alium esse Harduino quam Fridericum II Imperatorem, in quem characteres, quos suppeditat, ænigmatici quadrent optime, nititur demonstrare. Fraudis hujus eum finem fuisse prodicere Harduinus, ut religionis Christianæ capita per traditionem ab Apostolis usque ad nos propagata ruerent, ex quo clarissime patere

p. 19.

22.

23.

patere censet La Croze, eum hæc, ut Traditionibus conciliet
 autoritatem, fingere. Proposita sic opinione ad refellendam p. 29.
 eam accingitur, quæ ita est comparata, ut vix ipse Harduinus
 serio videri possit affirmare, seculo, quo ad interitum maxime
 spectabant elegantiores literæ; Scholasticis ingruentibus, tam
 diversa librorum argumenta, tantam seculorum discrepantiam,
 tam vario scribendi genere, paucorum annorum spatium ex una
 falsariorum aliquot officina venire potuisse. Cumque Tho-
 mas aliique cohortis ejus patrum sententias pro verustis citent,
 illos æquales impostoribus vel participes fraudis, vel turpiter
 fascinosos fuisse statuendum est, quod viris bonis pariter atque
 sagacibus parcius obijciendum, ne Jesuitæ quidem dissuadeant.
 Cumque MStorum Codicum varietas in literis pariter & emen- 32.
 data scribendi ratione, quæ seculi unius figmentum haud præ-
 se ferant, Harduino sociisque maxime obstiterit, submissum
 fuisse Germonium, qui, dum diplomatum antiquorum fidem
 neget, & ad XII sequensque seculum referat omnia, manifestas
 insidias MStis etiam struere Nostro creditur, quicquid ipse ad de-
 clinandam hanc invidiam scribat, Hinc Autor per maximam Tra-
 ctatus hujus partem varios Harduinæ errores, ex quibus detri-
 mentum Republicæ litteraria capere queat, observat, Josephum
 maxime, juxtaque cum hoc alios etiam auctores defendit. Sic cum 54.
 Μέγαν Agrippam a Josepho vocari falso & per Gallicismum,
 quo *le grand Agrippa* pro majori natu dicatur, quod manife-
 stum ficti in Gallia Josephi, qui Græce adeo nesciat, sit indi-
 cium, dixisset Harduinus, significatum hunc ex Homero & Ci-
 cerone Jesuitæ non suspectis firmat, quorum ille μέγας τῶ
 ἡρώω opponit, hic expresse κικέρων ὁ μικρὸς pro juniore di-
 cat. Et, ne quid hic excipiat, addit Scripturæ locum Marc. V,
 40, ubi *ἰακώβος ὁ μικρὸς* fit mentio. De vulgata quoque Bib- 66 sq.
 liorum versionis, τῶν LXX, Hebræi & Samaritani Codicis au-
 thoritate contra eum disserit. De Sibyllinorum porro quodam 71 sq.
 oraculo ænigmatico, Saxonice Copticeque linguarum, quam
 negaverat, antiquitate, cum eo contendit. Eusebium Cæsari- 101.
 ensensem, cujus sub Asidæi nomine (α ἸΩΝ Εβραίων quod
 ΕΥΣΕ-

ἐὐρεθῆναι notat) fidem elevaverat, ab iniquo censore vindicat.
 Dionysium Halicarnasenseum Jonica dialecto non usum miratur
 Harduinus, id vero factum propterea dicit La Croze, quod inde
 p. 120. ab Alexandri bellis Attica vel communis dialectus ceteras omnes
 133. obscuraverit, paucis admodum aliter scribentibus. Thucydi-
 dem, Gallicismorum accusatum, damnandum propterea mini-
 me monstrat, cum Herodotus, qui tantopere probatur Hardui-
 146. no, ejusdem criminis reus sit futurus. Plinii patriam Romam
 fuisse, vult Harduinus, Veronensem monstrat La Croze. Hoc
 modo suscepto labore defungitur Autor clarissimus, qui finem
 tamen dicendi facere non potest, antequam iteratis querelis ti-
 morem suum declarasset, ne audeant quando pejora Jesuitæ,
 falsa supponentes MStæ, quibus paradoxæ Harduini opiniones
 confirmantur, quod in Hispania quidam jam olim, Dextri Chro-
 nicon & Luitprandi aliqua supponendo, ausi fuere. Paræne-
 sin tandem ad Harduinum universamque Societatem (quam
 non nimis lenibus in hoc scripto verbis sæpius excipit) ad-
 jecit, ut metum hunc bonis omnibus eximere publica contra-
 rii professione laborent. Subjuncta legitur huic Tractatui E-
 pistola Chronologica adversus Harduinum Viri doctissimi A.
 Des-Vignoles, Verbi divini Ministri Dorotheopolitæ. In
 hac dignissima lectu Systema Harduini refellitur, (1) ex Astro-
 nomicis observationibus, quales Sec. 13 ineunte fingi per Eu-
 ropam ob defectum tabularum non poterant, quas tamen pas-
 sim exponunt antiqui Scriptores; (2) ex Fastis marmoreis
 consularibus, qui Sec. 16 demum detecti melius cum libris
 conveniunt sæpe, quam cum Fastis aliis, quos diutius habui-
 mus; (3) ex Catalogis Archontum Atheniensium, qui passim
 apud Historicos texuntur, quos fictos omnes nemini persuase-
 rit Harduinus, cum præsertim magnam partem cum insigni
 apud Oxonienses marmore consentiant; (4) ex mensibus Atti-
 cis Sec. 13 ignotis, & vix patrum memoria redactis in ordinem;
 (5) de Olympiadum denique Epœcha, quam Harduinus 12 an-
 nis altius repetit, quam solent, cum eo disputat, vulgarem hy-
 pothesin ex ipso Plinio, quo nitebatur Harduinus, demon-
 strans.

EXCERPTA E LITERIS CHRISTFRIDI WÆCHTLERI, J.C. ad J. B. M.

Certum est, Juris Romani elegantiam & gravitatem etiam medio in foro nos non deserere, animumque forensi opera solum oblectari & refici, cum his blanditiis murmura fori commutantur. Atque hæc ipsa, quæ Vir illustris, Cornelius van Bynkershoek, J.C. & Senator, in præfatione laudatissimi operis: *Observationum* magno nunc & testimonio comprobavit & exemplo, calcæ addent decoris ingenii, & ad curas ultiores excitabunt. Dicent enim, acutam utique esse lectionem L. 3 pr. ff. ad exhib. Actor in hac actione omnia, *discere* debet argumenta rei, de qua agitur, τὰ γνωρισμὰ καὶ τὰ πράγματα, indicia rei. Ergo nec nosse debere actorem omnia, sed *noscere*. *Livius III, 31*: missi legati Athenas, jussique Græciæ instituta, mores, juraque *noscere*. Basilica tamen, ὁφείλει λέγειν, dicere debet: Chevalloniana autem, quæ nunc succurrit, *noscere*. Et plura congescit in nostros usus Jo. Fred. Gronovius *de Pecun. Vet. Lib. 4. c. 3 p. 601 seqq.* Porro contendit, Decemviros utique nihil retulisse in LL. XII de capitali supplicio debitorum. Verba enim illa: *tertius nundinis capite pæna dabant*, non esse Legis, sed Gellii, orta ex sinistra interpretatione eorum, quæ sequuntur: *tertius nundinis partes secantur*. Mutilum autem esse fragmentum hoc Legis vetustissimæ. Neque tamen dubitandum, quin ibi dictum aliquid de licita venditione debitoris trans Tiberim. Et hunc morem ab Atheniënsibus jam ante receperant Romani, οἱ μὲν αὐτῆς δελεούτες, οἱ δ' ἐπὶ τῇ ξένη πιπρασκόμενοι, καὶ τὴν πώλην φεύγειν, apud Plutarchum, in Solone. Quod si Solonis legem sequi voluissent hic Romani, cum Legatos in Græciam legum causa mitterent, vetandum erat, ἐπὶ τοῖς σώμασι μηδὲν δαρίζειν, ne quis fenerator deinceps in corpore, καὶ ἕτερα τρόπον, addit Diodorus Siculus, Romani contra retinere etiam tunc adhuc quædam pristina majorum instituta, & ex non scriptis fecere scripta, v. *Dionys. Halicarnass. Lib. 10.*

Tota ergo Lex Decemviralis, quæ incipit, *aris confessi — plus dato*, contraria hic est legi Solonis: contraria etiam intentioni Servii Tullii, Regis, apud eundem, Lib. 2. Uterque enim edixerat, ne quis foenerator in corpora libera jus habeat. Gellius autem, eum videret verba fragmenti ultima esse abrupta: *tertiis nundinis partes secant*, novum erravit errorem, quo nihil immanius esse ipse profitetur. Nam si ne Græcis quidem antè Solonem jus creditorum ad supplicium capitis extendendum videbatur, quomodo id venire in mentem Romanis poterat, qui ad meliorem Solonis disciplinam correxisse omnia percipiebant judicari apud populum? Repugnat etiam tota illorum praxis temporum. Et sola ea seditio, quæ Marco Manlio exitium attulit, exprobratura hanc Decemviralis Legis absurditatem utique fuerat, si etiam ad capitis poenam detorsissent illam tunc foeneratores. Is vero homines prope CCC produxisse dicebatur, *quibus sine fenore expensas pecunias tulisset, quorum bona venire, quos Duci addictos prohibuisset*, Liv. VI, 20. Sed & victum, post annos non ita multos, ingens illud vinculum fidei, ait Livius, lex inquam illa XII Tabb. cautumque imposterum, ne necerentur, nisi qui noxam meruissent. Hactenus ergo una cum bonis debitoris corpus quidem obnoxium foeneratori, non vita, Lib. VIII, 28. Nec pugnabo, si legat aliquis apud Gellium: capite poenas dabant, & trans Tiberim peregre venum ibant. Atqui ille, dissecandos debitores in frustra, menti legis convenire perpetim opinabatur. Pertinet huc alter locus Livii, æque notabilis: In Veliternos veteres Cives Romanos, quod toties rebellassent, graviter sævitum — jussique *trans Tiberim* habitare: ut ejus, qui cis Tiberim deprehensus esset, usque ad mille pondo clarigatio esset, nec prius quam ære persoluto, is qui cepisset, extra vincula captum haberet, Lib. VIII, 14. Si stante adhuc Lege nostra XII Tabb. ne quidem in rebelles Veliternos captos jus necis capientibus permissum, quomodo civi in civem debitorem? Rectius Cicero, in fragmentis libri VI de Republica: Nostræ contra XII Tabulæ perpauca res capite cum sanxissent, in his hanc quoque sancendam putaverunt: *si quis occentavisset* &c.

Præ-

Præstabat, reor, meminisse debitorum, qui toties Romanis turbas cum discrimine totius Reipublicæ dederant, nisi aliam mens Ciceroni sedisset. Bene etiam Salmasius: *non moveor auctoritate Quintiliani, nec Tertulliani.* Vid. Observat. ad Jus Att. & Rom. c. XI. Quintilianus enim Ciceronis iudicio multum inferior, videturque idem illud vocabulum captasse, quod vicinus ætati ipsius Gellius, *partes secando.* Ergone in XII Tabb. dictum fuit, corpus debitoris inter creditores dividi licere, an eum potius sensum habuit, pretium venditi trans Tiberim debitoris in partes secandum? *Lib. III c. 8 non 6.* Hos Duces cum ante se invenisset Tertullianus, causam Christianorum adversus Gentiles Romanos gravius adstruere non potuit, Apolog. c. 4, cum dixit, si lex vestra prohibet esse Christianos, utique erravit; neque enim de cælo ruit. Nonne vos totam illam veterem sylvam legum novis Rescriptorum securibus truncatis & cæditis? Nonne leges erant, *quas vos dicitis*, iudicatos in partes secari a creditoribus? Consensu tamen publico crudelitas postea erasa est, & capitis pœna in pudoris notam conversa. Sufficere ergo in hac disputatione Tertulliano potuit, ad solum provocasse Quintilianum & Gellium. Nam & ipse idem illud vocabulum de partibus secandis, quod apud utrumque repererat, retinuit, neque alio tælo contra eos habuit opus. Cumque ad historiam præterea Romanam remittat Tertullianus, totidem verba Quintiliani iterum in eum retorfit. Eam legem, ait ille, mos publicus repudiavit. Noster; Lex ista consensu publico postea erasa est; digito tantum non ad Historiam Livii intento. Atqui in omni historia illorum retro temporum nullum vestigium de licita olim crudelitate ista fundendi sanguinis obælatorum Civium Romanorum inter Cives Romanos. Par ratio est Civium Atheniensium, de quibus Demosthenis locum adversus SC: Aristocratis, atque simul vim & notionem τῆ ἀγωγῆς, i. e. abducti debitoris tantopere urget Salmasius. Verum est, apud Diodorum Siculum & Plutarchum abductos debitores sæpius vocari ἀγωγῆς, etiam ubi de legibus Solonis sermo est. Sed Demosthe-

nes duobus post Solonem seculis novam vocabulo significatio-
nem minime imposuit, quasi omnis is, qui ex quacunque cau-
sâ sit ἀγώγιμος, i. e. quiprehenditur, vi vocis sit morti jure
obnoxius, ad arbitrium ejus, qui eum prehendi & abduci jus-
sit. Nam totus nervus Demosthenis eo pertinet. Scrum Ari-
stocratis deprehendendo eo, si quis occidisset Charidemum,
& deducendo Athenas, seu capite plectendo, esse conceptum
nimis generaliter, quod dicimus, absque clausula. Ac videri
adeo in ea latitudine includi & permitti ea omnia, quæ alias
lex ipsa prohibeat, πᾶσι δὲ αὖ ἀπειρήμεν ἢ νέμωσ, quod repu-
gnat. Nemo ergo hinc concludat, ex mente Demosthenis
omnem ἀγώγιμον vi vocis ab eo, a quo ducitur, impune in-
terfici, ac proinde etiam obratum civem a creditore suo, mul-
toque minus ex Lege Solonis ob hoc, quia eadem vox ibi oc-
currat. Satis pro tuenda laude Legis nostræ, quam inquinaverunt
Jacobus Rævardus, Paulus Merula, alii. Junius Rabirius de
origine Hæstarum & auctiorum, a Grævio nobis servatus, indi-
vulsa serie scripsit textum eo modo: *Si volet, plus daio. Ter-
tius mundinis partem secanto*; omissis reliquis omnibus. Idem
principio, *confessi æris*; sed fragmentum meliores agnoverunt,
ac plurimi, atque retinendum etiam putabant, *æris confessi debi-
tique jure judicatis XXX dies justis sunt*, i. e. debitori condem-
nato æris ab ipso confessi & debiti adeo liquidi. Sed neu-
tram tamen harum lectionum morabimur. Joannes Scheffe-
rus in Agrippa, sive Dissert. de Novis Tabulis, c. 3 ex Livii ver-
bis L. VI c. 37 *sanore trucidari plebem*, elici posse autumabat,
creditoribus licuisse aut membris mutilare, aut capitis etiam
supplicio afficere concives suos. Si figurata hæc admittuntur,
poterat *supplicia* captare potius ibidem, *corpus in nervum ac sup-
plicia dare*, c. 36. Acuta oppido est etiam observatio de Man-
nichæo, ad L. 4 pr. C. de Heret. & Manich. Juvatque eam
non parum conjectura Jacobi Gothofredi, hanc & ceteras de
Manichæis Honorii leges hanc alium quam Augustinum sua-
scerem habuisse, ad L. 35 L. 38 C. Theod. eod. Hoc enim si ve-
rum est, facile potuit ab Augustino mentio duplicis etiam illius
appel-

appellationis, quam diximus, in aula Cæsaris fieri, atque sanctioni huic publicæ inferi. Attamen dici possit contra, verba Augustini *de hæres. §. 46* non istud velle, quod discipuli Manichæi ipsum promiscue Mannichæum (Pancirolius ait, *Man-nem*, Theol. Var. Lect. II, 175) appellarint, sed in Græciâ tantum usus hac velut replica adversus Orthodoxos, quoties ipsis derivatio ἀπὸ τῆς μανιχæουσιν opponeretur: quasi dicereat, si derivationibus atque allusionibus Græcis certandum sit, se quoque similes in promptu habere ad declinandam invidiam. Et stante hac interpretatione verborum Augustini mirum non est, eum in epistolis ejusdem ætatis, in quibus tamen aliquando liberius loquimur, nullibi pungere Manichæos sive hoc sive alio aculeo derivationis vel scriptiois grammaticæ. Absit sane illud *Manichæas* a Codice Theodosiano in L. 40 eod. Sic autem peribit etiam altera scriptio, *Mannichæas*. Ast sufficit nobis, L. 7 C. Theod. eod. unice de Manichæis conceptam esse, & ibi ita legi: *Si qui Manichæus Manichæusve*. De utroque sexu hic loqui Theodosium M. monstrant, quæ sequuntur: *his tantum filiis paternorum vel maternorum successio deferatur, qui tali immunes a crimine*. Eo autem tempore, anno 381, Augustinus erat ipse adhuc Manichæus. Ac nondum ostensum fuit, in Græciâ jam tunc certatum esse istis derivationibus, quas vidimus. Neque adeo necessarium erat in L. 40 C. Theod. denuo scribi: *precipue Manichæos Manichæusve*. Quia contra Donatistas etiam, & Phrygas & Priscillianistas scripta est, adeoque in toto illo textu duplex sexus unius sectæ commode non potuit distingui, quod factum in L. 7. Poteratque Tribonianus in L. 4 tuto omittere, seu *Manichæas*. Nam cum Donatistas ex L. 54 C. Theod. transposuerit in L. 4 Justiniani, videlicet utique, Honorium in illa L. 54 *damna patrimonii imponere viris, mulieribus, personis singulis*. Quod ergo de solis Donatistis dictum fuerat hic, & supra de solis Manichæis in L. 7, id jam ad utrumque sexum hæreticæ illius pravitatis, sive Manichæi sint, sive Donatistæ, sive ex amplo illo censu L. 5 desumpti, ipso jure extenditur. Fuit hoc in L. 19 h. pr. *uterque parens i. e. pater & mater, — ceteris liberis, qui paternam*

vel maternam impiam affectionem secuti. Et in Authent. *Gazaros* (Καθαρός) & omnes hereticos utriusque sexus. Vides, quomodo factum sit, ut Græci in eadem hac L. 4 & Theodosium M. sequerentur, & Justinianum, τὰς Μανιχαίους καὶ τὰς Μανιχαίους, καὶ τὰς λεγομένους Δουατιζαίους. Vides, quare retinuerint ex Codice Theod. ascendentes & descendentes, sine sexus discrimine: & jam facile etiam intelligimus totam Nov. 109. Omnia hæc occasione unius Persæ, qui cum Cubricus amplius vocari nollet, Μάνης maluit: ut Persarum indole dialecticus alicujus nominis esse videretur, *Cyrillus Hierosol. catech. 6 fol. 57.* Augustinum vero, qui ex Cubrico fecit Urbicum, excusavit Petavius, *de Incarnat. Lib I c. 4 n. 12*, exemplo Latinorum illius sectæ.

C. W. RESPENSIO AD EPISTOLAM VIRI
Clarissimi JOHANNIS KEILL, A. M. ex Aede
Christi in Academia Oxoniensi & Reg. Societ. Socii,
Actis Mensis Januarii p. 11
insertam.

IN Elementis Aerometriæ, quæ in gratiam tyronum Mathematicos, ad Physicam experimentalem applicationem nosse desiderantium, fugiente calamo in chartam conjeci, tuam Vir Cl. de vacuo demonstrationem obiter notavi, adeoque argumentum quoddam ad hominem protulisse tum mihi suffecit. Quoniam vero Tibi in Actis hujus anni mense Januario ad objectionem meam respondere tuamque demonstrationem uberius confirmare libuit; ut meam quoque ea de re sententiam plenius exponam, necessarium videtur. Tenendum itaque, materiam distinguere in *coherentem*, quæ singulis corporibus propria, & *interlabentem*, quæ poros eorum libere permeat. Illam nomine *massæ* in Elementis meis indigitavi, ut ex definitione nona intelligitur, quæ ita habet: *Massa est quantitas materiæ coherentis, hoc est, ejus quæ ad corpus quodlibet in esse suo constituendum concurrat.* Materiam vero interlabentem.

bentem a massa sejungo, propterea quod in mutuo corporum inter se conflictu nulla ejus habenda est ratio: non tamen profusus negligendam censeo, cum ex ejus cum materia corporum coherente conflictu multorum phenomenorum reddenda sit ratio. Gravitates corporum massis, hoc est, quantitati materiae coherentes, nequaquam vero aggregato ex coherente & interlabente proportionales affirmo in *schol. 2 ax. 3 p. 16*. Nec profecto aliud evincunt experimenta Viri summi *Newtoni*: nec Tua etiam demonstratio, qua gravitates quantitati materiae corporum proportionales confirmas, aliud probat, quam illas materiae coherenti proportionales esse: uti mox ostendam. Atque hinc etiam a me admitti & commendari potuit. Jam cum theorema, de materia coherente tantummodo intelligendum, ad interlabentem quoque transferas, dum asserui, Te id facientem paralogismum committere, minime aberratum esse arbitror. Etenim committi paralogismum, dum, quod inferri non debebat, infertur, nemo dubitat. Ut vero tanto evidentius appareret, ad materiam interlabentem theorema illud applicari non posse, argumento ad hominem usus posui, sed non concessi, materiam interlabentem esse gravem, atque inde per principia Archimedeae deduxi, eandem pondus corporum ad bilancem examinandum augere non posse. Neque ullam adhuc video rationem, cur argumentum istud deferam, etiamsi ad casum aequalis corporum descensus, quem prolixè inculcas, respiciam. Theorema enim Tuum secundum non locum habet, nisi gravitas specifica fluidi ponderi corporis per illud descendens multum detrahat, ut in allato a Te exemplo gravitas aquae ponderi plumbi. Quoniam vero materia interlabens tenuior esse debet aere communi, cum hujus gravitas specifica ne quidem tantum ponderi corporum detrahat, ut in experimentis pendulorum decrementum fati sensibile notari queat, multo minus illa, etiamsi gravis ponatur, decrementum ponderis in istis perceptibile causabitur. Sed hæc in presenti non urgeo: quin potius secundum rei veritatem respondeo. Scilicet gravitatem esse vim primitivam, nemo affirmabit, nisi qui qualitates occultas in Physicam postliminio retroducere aut

cum

cum vulgo ad nuntium Dei immediatum provocare sustinuerit, ubi causæ phaenomenorum a sensu remotæ. Etenim ex Metaphysicis satis superque notum est, nihil esse possibile, cuius non aliqua detur ratio, cur possibile sit. Quare cum certa materiæ quantitas ad punctum aliquod continuo nitatur, & nisi impediatur, actu descendat; hujus conatus, h. e. gravitatis, aliqua detur causa necesse est. Ex motibus igitur nascitur gravitas, adeoque datur aliqua materia gravifica, quæ cum gravitatem efficiat, ipsa gravis esse nequit, & cum gravitas non corporum superficiebus, sed massis proportionalis deprehendatur, poros eorundem libere pervadere intelligitur. Et hæc ipsa materia, quia descensum gravium efficit, quantitati materiæ motæ utpote movens annumerari nequit, nec descensui eorum resistere valet. Vides itaque, Vir doctissime, demonstrationem tuam tantum valere, si theorema de massa corporum, seu quantitate materiæ cohærentis accipiatur. Quod si ad interlabentem idem extendis, in ejus demonstratione paralogismum committis, dum theorema de viribus massæ corporum, æquali velocitate motorum proportionalibus ultra suos limites extendis. Me adeo ubi convincere volueris, materiæ vim primitivam esse gravitatem, demonstrare necesse est; alias enim tuæ demonstrationes non impossibilitatem materiæ interlabentis persuadebunt, sed fortius confirmabunt, materiam interlabentem, cujus existentiam (præter alia phaenomena bene multa) gravitas requirit, si ex motibus nascatur, nec pondetare cum corpore, nec impetum cum eodem facere.

Commodam hanc occasionem nactus subjungo

MONITUM CIRCA EXPERIMENTUM DE CIRCULATIONE Aeris per poros ligni, ex Elementis Aerometria in Acta A. 1709 Mens. Jan. p. 28 translatum.

Dixi in coroll. prop. 79 *Element. Aerometr.* me sæpius iterato experimento nullo modo efficere potuisse, ut campana lignea vel leviter cum catino ad antliam firmato cohæreret. Tenendum vero, me tunc temporis aerem evacuassee ope antliæ non

non admodum capacis atque embolum eduxisse epistomio respectu campanæ aperto. Sed cum postea anliam multo majorem mihi comparassem, idem experimentum sæpius in præsentia multorum diversis temporibus iteravi & epistomium non aperui, nisi embolo educto. Animadvertitæ autem campanam ex abiete paratam, cujus diameter erat fere 4, altitudo circiter 5 digitorum Rhenanorum, crassities $\frac{1}{4}$ unius digiti, epistomio aperto adhæsisse catino. Sed cum aurem eidem propius admoveremus, susurrus quidam percipiebatur, qualis fere ab aqua ebulliente excitari solet. Quam primum vero is rursus cessabat, adhesio sublata erat. Ceterum cum ex incuria bibliopolæ, me absente, partim typothetæ, partim correctoris vitio in libellum innumera fere sphalmata (quod doleo) irreperint, ea & si qua forte alia fugienti calamo tribuenda occurrant, Lector pro dexteritate sua corriget.

*CAROLI NICOLAI LANGII, LUCERNENSIS,
Helvet. Phil. & Med. Acad. Cæs. Leopold. Societ. Reg.
Prussia, & Physico-Crit. Senens. Tractatus de Ori-
gine Lapidum Figuratorum.*

Lucernæ, sumptibus Autoris, 1709, 4.

Const. II plag.

Lapidum figuratorum originem tradituros rerum naturalium scrutatores in duas abire partes videmus. Sunt enim, qui eos pro diluvii universalis reliquiis ad montes translatis & tractu temporis petrificatis habent; alii vicissim suspicantur, minima conchyliorum semina per subterraneos meatus e mari in altissimos diffundi montes, & cum materia lapidescente, commixta in hujusmodi corpora lapidea conchis marinis simillima excrescere. Utriusque opinionis rationes & argumenta sedulo expendit Clarissimus Langius in præsentî Tractatu, postquam *Historiam Lapidum Figuratorum Helvetiæ* a nobis Anno superiore, mense Januario, pag. 17 commendatam luci publicæ exposuerat. Quod munus ut idem rite exequatur, in duos Libros hunc dispescit Tractatum, in quorum primo in

L X capita

X. capita diviso varias tam Veterum quam Recentiorum circa ortum Lapidum figuratorum opiniones proponit, historiam diluvii universalis tam ex Mose, quam Burneto & Woodwardio describit, ultimosque refutat, tandemque opinionem diluvianam de ortu Lapidum figuratorum corpora marina referentium, qui in montibus occurrunt, cum rationibus & fundamentis adducit. In II. vero, XI. capitibus circumscripto, tradita de generatione viventium in genere & in specie Testaceorum, horumque nutritione & accretione, substantiaque doctrina, opinionem de Lapidibus figuratis corpora marina referentibus a feminibus ortis cum rationibus & fundamentis expendit, diluvianorumque objectiones solvit. Speciminis loco utriusque hypotheseos rationes cum B. L. breviter jam communicabimus.

Quod Diluvianorum hypothesein attinet, dicunt hi, in universali Terræ diluvio arenulas maris una cum testaceis aut aliis corporibus marinis a fluctuantibus undis & horrendis procellis, quibus tunc mare agitabatur, hinc inde tam in superficie terræ, quam in ejus cavernis subterraneis in vastum acervum congestas fuisse, tractuque temporis debito sale lapidifico irrigatas simul cum contentis testaceis aliisque corporibus marinis in substantiam lapideam induruisse, a quo potioremontium lapidumque figuratorum, qui in iis reperiuntur, originem deducunt. Quemadmodum autem Lapides figurati duplici modo inveniuntur in montibus; vel enim materia lapidea ad testaceam substantiam accedente obducti sunt, vel e puro lapide arenaceo, siliceo, aut marcasitaceo constant; ita primos volunt esse ipsas conchas, per simplicem petrificationem una cum materia contenta in hujusmodi lapides figuratos conversas, reliquos vero, substantia testacea prorsus destitutos & spoliatos, putant esse materiam seu nucleum aut calculum intra conchas contentum, & tractu temporis petrificatum, consumptaque testa, cujus tanquam alicujus moduli vel formæ figuram acquirit, & retinet, adhuc superslitem. Argumenta, quæ pro confirmanda sua sententia allegant, ad tria capita reducuntur. Primum contra adversarios dirigitur, dum negant
hujus-

hujusmodi lapides in terra generari posse. Probat hoc 1, quia propter infinitos terræ meatus & diversissimam materiam heterogeneam seminium illud sine minima substantiæ jactura vel illibatum ad tantam terræ altitudinem penetrare non posset. 2 Si vel maxime illuc penetraret, non debitam matricem, nec legitimum nutrimentum illic inveniret. 3 Generatio hæc deberet fieri vel illico, vel successive; neutrum autem dici potest; non primo modo, quia semina viventium omnium successive tantum accrescere solent; nec secundo, quia materia, ex qua talis figura formari debet, illico petrificatur, nec admittit moram, semelque indurata motui principii interni non amplius auscultat. Dein deberent hujusmodi corpora indiscriminatim in omnibus quibuscunque saxi & mineralibus occurrere, & non in acervos congesta, prout in mari inveniri solent. 4 Sequeretur, quod e semine integri animalis neglecto reliquo corpore unica tantum pars animalis posset produci, e. g. testa tantum, dens, spina, vertebra, ramus, folium, &c. quod tamen rationi & experientiæ est contrarium. 5 Insuperabilis quasi naturæ difficultas videtur in producendis corporibus tam artificiose elaboratis e materia lapidescente intra montes & saxa, nisi aliqua externa forma figuram lapideæ substantiæ determinans accederet, hæc autem necessario in iis testaceis consistere debet, quorum imaginem lapides figurati præ se ferunt. 6 Figuræ salium non semper eundem angulum, eandem magnitudinem, eundem situm habent; quando majores & plures notandi essent defectus in corporibus figuram multo magis compositam habentibus, e. g. in partibus animalium. 7 Si echinus e. g. mediante semine e materia lapidescente generaretur, tum hæc tantum in corticem, corpus globosum echino simile efformantem, deberet expandi; hoc autem impossibile est, sine pisce posse fieri. 8 Deberent lapides figurati etiamnum generari, & inter de novo genitos & longævos aliquod discrimen deprehendi. Alterum argumentum est, quod omnes hujusmodi lapides figurati quoad figuram suam totaliter conveniant cum figura corporum marinarum, quæ repræsentant. Probat hoc ipsum 1, quod omnia cochlitarum genera cum

cochleis terrestribus & marinis quoad figuram, orbem, eorumque gyros, ora, strias atque tubercula conveniant; 2 nec echinitæ eorumque partes, quæ sunt scutula & radioli, ab echinis marinis eorumque partibus differant; 3 nullam concharum marinarum vel fluviatilium genus detur, quod non in conchitis deprehendatur, & utraque inter se maxime conveniant; 4 tubulitæ cujuscunque generis tubulis marinis prorsus assimilentur; 5 eadem similitudo in iis lapidibus figuratis observetur, qui partes animalium marinarum tantum præ se ferunt; 6 corallia in altissimis montibus reperta in omnibus corallia marina referant. Tertium argumentum respicit convenientiam multorum lapidum figuratorum cum corporibus marinis, non solum quoad figuram, sed etiam structuram & ipsam materiam, testaceam nimirum in suas laminas divisam, qua communiter conchæ marinæ constare solent. Hoc probant, 1 quia lapides figurati, qui conchas, cochleas, vel tubulos marinos exhibent, verum adhuc corticem testaceum continent, vel nudo vel armato oculo cognoscendum; 2 quia fossilibus & marinis eadem est gravitas & substantia, quam examini chymicum detexit; 3 quia echinites aqua maceratus partis corticalis echini marini structuram & interne células & concamerationes exhibet, quibus piscis ad functiones vitales obviandas utitur; 4 plures conchitæ non minus per laminas testaceas sibi invicem expositas & quarum superior semper minor est inferiore, constari videntur, ac ipsæ conchæ marinæ; 5 in cavitate terebratulæ observatus est piscis petrificatus; 6 plures glossopetræ & ipsa pars lapidea maxillæ tantum in superficie sua sunt petrificatæ, & induratæ, interna eorum substantia spongiosa remanente; 7 in corallitis aliquando adhuc levis apparet rubedo. His addunt alias rationes a situ petitas: scilicet quod omnes echinitæ oblique sitæ a mole terræ vel arenularum incumbente fuerint compressi, illæis illis, qui perpendiculariter jacebant; quod in pluribus locis quamplurimi lapides figurati in uno loco inveniuntur coacervati, in aliis vero ne unicus occurrat, idque vorticibus adscribunt aquæ subsidentis, copiose quisquillas marinas ingurgitantibus; & quod

quod intra echinitas nullum reperiatur corpus majus foraminibus in echinis marinis occurrentibus. Superest ratio moralis: Deum ipsum nobis tam evidentia universi hujus supplicii vestigia relinquere voluisse, ut nos imposterum per ejus memoriam ab improba vita absterreat, sanctumque & constantem sui amorem ac timorem in nobis eliciat.

Sed ad alteram opinionem accedimus, quæ vult, Lapides figuratos corpora marina referentes e seminibus per terram diffusis generari. Hypothesis talis est: Semen sensibile & formatum viventium marinorum cum parvum sit & leve, vel etiam insensibile & non formatum in partibus corporum demortuorum adhuc relictum, aut in ipsa mucedine partium jam putrefactarum superstes, hinc inde mediante aere, vaporibus, & aqua levi negotio elevatur, & per apertos terræ poros diffunditur, in subterraneis vero partim mediante ipso calore subterraneo, partim halitibus ab aqua subterranea, aliisque latentibus succis, fluoribusque excitatis e mari aliisque locis, in quibus delitescit, attollitur, & per hiantes subterraneos terræ meatus, faxorum fissuras, stratorumque pervia foramina distribuitur, usque dum in aliquam congruam matricem incidat, cui ob innatum magnetismum intime unitur, firmiterque adhæret, donec accedente calore subterraneo latens seminis vis plastica excitetur, materiamque fluidam proportionatam mediante spiritu lapidifico cum aura seminali quasi identificato taliter efformet, atque in tale corpus lapideum figat, quale in mari e materia testacea produxisset. Rationes quibus stabilitur hæc hypothesis sunt sequentes: Scilicet facilius intelligi potest, minutissima semina integra & illibata, quam jam formata & tenera, e. g. cornua Ammonis ad tantam montium altitudinem deferri posse; ad hæc inveniuntur integra saxa, lapides arenaei &c. minimis referti conchyulis, conchitas minutissimos intra se continentibus, quæ foeturae in suo primordio viscida tantum materia agglutinatae & inter se coherentes, sine separatione per impetuosas aquarum marinarum procellas ad altissimos montes deferri non potuerunt. Huc facit cornu Ammonis incompletum seu accrescens & revera statum adhuc em-

bryonatum præ se ferens repertum; item aliud, cujus substantia interna innumeris conchytilis referta fuit, quæ omnino in illo creverunt; ut & conchitæ membranæ e laminis reau'ssimis constantes, qui vel in mari non creverunt, vel absque sua substantiæ iactura ad montes deserti non potuerunt; denique terebratulæ oblongæ compressæ, lapides figurati monstrosi vel complicati. Porro substantia horum fossilium per totum suum corpus æqualis & a substantia illius corporis, quod repræsentat, profus aliena est; deinde lapides conchas, quarum valvæ artificiose sunt conjunctæ, præ se ferentes, eadem materia, ex qua matrix constat, impleti sunt. Armatura huc facit, quæ non a matrice, sed ex peculiari seminio ortum ducit; item externa substantia internæ similis, spicula crystallina intra lapides contenta &c. Pavet etiam huic hypothese infinitus Lapidum figuratorum numerus; & quod plerumque conchas pelagianas præ se ferant, quibus adde columnas terrigenas seu astroitos quosdam novæ figuræ, juncturis scilicet clausis, concavis, & non radiatis in Hybernia visos. Quemadmodum autem Clarissimus Langius huic ultimæ sententiæ adheret, ita quæ opinionem diluvianam in dubium vocant, proponit, & quò modo objectiones contra suam hypothesein solvi queant, allegat. In dubium scilicet revocat opinionem diluvianam systema Woodwardianum, utpote S. Scripturæ, rationi & experientiæ contrarium, sine quo tamen profundus lapidum figuratorum situs non potest concipi; adde quod animalium terrestrium partes petrificatæ non simul reperiantur, & quod lapides non in omnibus terrarum locis inveniantur, cum tamen diluvium fuerit universale. Ad objectiones supra allegatas regerit Noster: & quidem ad 1, quod seminium concharum omnino e mari intra montes sine principii intrinseci dissipatione æquè ac semen plantarum, insectorum &c. ab aere transportari queat; ad 2, quod congrua matrix pro fecundatione & expansione seminum detur, imprimis cum substantia concharum lapideæ substantiæ sit æqualis; ad 3, quod generatio fiat illico, quia sufficiens adest materiæ quantitas; ad 4, quod ex integro semine animalis unica tantum vel plures partes possint generari; ad 5, quod

5, quod naturæ non difficilius negotium facessat, producere corpus aliquod naturale intra terram ac in ipso mari; modo omnia requisita naturalia adsint; ad 6, quod magna sit disparitas inter productionem crystallorum, marcasitarum &c. & lapidum figuratorum; siquidem illæ a salibus tantum dependant casu quodam tantum concurrentibus, hi vero semper a semine interno producantur; ad 7 quod si materia sufficiens adsit, non necesse est, ut tantum in corticem, corpus globosum echino simile efformantem, expandatur, sed interna substantia lapidea repleatur; ad 8, quod detur differentia inter de novo generatos lapides figuratos & longævos, siquidem illi semper adhuc suos præ se ferunt fluores, isti nequaquam. Reliqua Diluvianorum argumenta pro sua militare sententia addit, existimans, substantiam testaceam in fossilibus nunquam apparere; pisciculum in rupta terebratula productum esse a semine illius terebratulæ, quod sub terrâ in sua matrice etiam materiam proportionatam ad pisciculum ipsum cum conchula formandum invenit. Et echinitos oblique sitos a mole terræ longo tempore post eorum ortum in aliquo terræ motu compressos fuisse.

FOEDERA, CONVENTIONES, LITERÆ ET CUJUSCUNQUE generis Acta Publica Anglicana; curante THOMA RYMER, Sereniss. Regina Historiographo.

Tomus II.

Londini, per A. & J. Churchill, 1705, fol.

Alphab. 12.

Cujus Operis specimen mensè Decembri A. 1709 dedimus, ejus nunc Tomum secundum perlustratum, excerptis inde quibusdam notari dignis repræsentamus. Eduardi I regnum per septem lustræ rerum insignium satis capax totus complectitur, resque gestas ab A. 1272 usque ad 1307 designat, ex quibus pro more nostro quædam delibabimus.

Henricus I Navarræ Rex Comitem Palatinum Campaniæ p. 18. & Briæ se appellat. Comites enim Campaniæ, ad quos tum Na-

P. 97.

- Navarræ Regnum pertinebat, jam olim ab Henrico III Imperatore, Regnum Arelatenſe recuperante, titulum hunc erant conſecuti. A. 1278 Brabantia Dux Lotharingia quoque Ducatum in titulo exhibet; conſuſis nempe duobus ejuſdem provinciæ nominibus, cum olim Brabanticus pagus Lotharingia inferiore contineretur; quod *Blondellus in Aſſert. Geneal. Franc. p. 270* jam obſervavit, notans ſcriptorum iſtius ævi negligentiam, mutatis & tranſpoſitis ſæpiſſime titulis, id quod in ipſius Ducis ad Regem literis & ab hoc ad illum viciffim datis paſſim obſerves. In unica tamén Regis ad Johannem II A. 1297 data Epiftola *Comes Lotricheria* (quæ eſt Lotharingia) non *Dux*, ut alias conſuetum, appellatur, quod quare factum ſit, aliis diſcutiendum relinquimus. Cum Interregno finito Rudolphus Habsburgicus fieret Imperator, Alphoſus X Caſtellæ Rex neglectam hucusque dignitatem capeſſere cupiebat, cui ſua contra Rudolphum auxilia pollicetur Eduardus. Paulo poſt vero, ſponte ab inceptis deſiſtente Alphoſo, non amicitia ſolum, ſed & affinitatis vinculum Angliæ Rex cum Rudolpho contraxit, Hartmanno ejus filio Johannam filiam loquens in matrimonium, ea conditione, ut ſi Rudolphum ipſum Imperiali diademate cingi contingeret, huic Hartmanno Alemannicum (h. e. Germanicum) juxta cum Arelatenſi Regno procuraret. Alemannicis mercatoribus, qui per Richardum Regem Romanorum Londini domum impetraverant, tutelam privilegiorumque conſervationem Eduardus confirmat. Lupos ex Anglia tum nondum fuiſſe extirpatos, mandatum Regis docet, quo *lupos, cum hominibus, canibus, & ingenita ſuis* (qua voce retia procul dubio intelliguntur) capi & deſtrui omnibus modis poſtulat. De Provinciæ Comitatu valde contenderunt Gallici ſcriptores, ab Imperio neutiſquam illuſpendere. Diſputavit contra eos egregie Conringius, cujuſ testimoniis aliquod addemus non proletarium. Scilicet, dum probat fiduciario jure ipſam familiam Gallia Regum Comitatum, hunc a Rudolpho Habsburgico tenuiſſe, cum Ludovici IX uxore ultimi Comitis fuerit filia, ſolam Nicolai III Papæ Epiftolam hanc in rem adducit. Nos veto jungemus huic Eduardi ad Gallia Reginam literas, (cum enim contra Carolum Siculum, qui

159.

qui

qui totam sibi Provinciam vindicaverat, vocat in auxilium) ubi diserte, homagium ipsam Alemanniæ Regi pro hac Provinciæ portione præstitisse, testatur. Vesperæ tum temporis in Sicilia Gallis adeo funestæ bello implicabant Petrum Arragoniæ Regem, qui sibi vindicabat Siciliam adversus Carolum Andegavensem, ejus usurpatorem. Convenit tum inter eos duello de summa rei p. 226 sqq. decernere, centenis ab utraque parte militibus inter se commissis Burdegalæ in Vasconia, quæ Anglis tum parebat, cui certamini uterque sub hypotheca bonorum suorum se obligabat. Sed impedivisse videtur Papa, interdicens judicis munus & arbitri E. 242. duardo; quin eo contra Petrum progrediebatur, ut Regnum ejus tanquam vacuum cuidam ex Gallici Regis filiis offerret. Ceterum in dictis de duello conventionibus diversa supp- tandorum annorum ratio tenetur, Carolo, *secundum Romanæ Ecclesiæ totiusque fere Italiæ consuetudinem*, 1283, à nativitate sc. Domini, Petro, *ex Aragoniæ plurimumque partium ultramontanarum more*, 1282 ab incarnatione, numerantibus. Ubi Caroli Salernitani Principis, qui Caroli Andegavensis erat filius, captivi apud Arragones negotio liberaturus igniscuit se Eduardus, supplicanti- bus ejus filiis, qui captivo patre *correlativa oppositionis sequestratum respectum, solo filiorum nomine relicto*, scribunt, operam huic negotio dedit tantam, ut cum conditiones omnes a Carolo statim impleri non possent, ipse de suis Arragonum Regi darét obsides, quæ cum reliquis ad istam historiæ partem pertinentibus facili negotio quamplurimorum documentorum subsidio deducéremus, nisi brevitati studere, 371 sqq. lex nobis esset. Sabaudia Comès Philippus, sine liberis decedens, potestatem Eduardo, matriquæ ejus facit; nominandi sibi ex agnatis suis successorem, testamentum etiam exequendi. Hinc simul patet, vixisse Philippum adhuc A. 1285, paulo post tamen mortuum, cum A. 1286 Amadeus successor ejus memoretur. Perperam igitur ab aliis in annum 1279 mors ejus incidisse perhibetur. Ex duobus Honorii IV Pontificis Bullis ulterius elucescit id, quod nuper harum rerum peritissimus Haineccius probavit ex Innocentii III Epistolis; Bullas nempe Papparum, ante consecrationem eorundem datas, signari quidem M appen-

- p. 427. appenso plumbo, cujus tamen illa pars, quæ nomen Pontificis habet inscriptum, vacet. Quin imo post aliquantum exhibetur Nicolai IV de Bullarum ejusmodi valore sententia, quem plenum illis, licet *defective* sint (*dimidia* vocantur alias) vindicat. Ericus Norwegiæ Rex mutuum 2000 Marcarum Sterlingorum ab Eduardo accipiens, obligat illi *se, regnum suum, homines & mercatores regni sui, ac omnia eorum bona, subjiciens ea voluntati Regis Angliæ, si defecerit solutio; obligat item se ac heredem suum Robertum* (quæ vox frustra quaeritur apud Ducan-gium, & sine dubio coercionem notat) *Domini Papa, ac omni censura Ecclesiastica, sub pœna excommunicationis & interdicti.*
- 327.
388. In obligatione quadam Carolus Salernitanus, qui proprium sibi sigillum post liberationem e carcere fieri nondum curaverat, annuli sui tres facies insculptas habentis signum apposuit, ad-dita propria manu voce *credatis*. In eadem vero omnibus Ju-ris Canonici Civilisque subsidiis legitur renunciasse. Cum post excessum Alexandri III Scotiæ Regis, ejus nepti Marga-rethæ, ad quam successio devolvebatur, filium suum matrimo-nii vinculo jungere cuperet Eduardus, promisit Scotis, Regnum istud *remansurum separatim & divisum & liberum in se, sine subjectione, a Regno Angliæ.* Cum tamen hoc *avropeyian* Sco-torum tantum respiceret, finiumque confusione prohibendæ, salvo item jure Regis Angliæ, esset concessum, non impedivit, quo minus supremum in Scotiam dominium Eduardus retine-ret.
- 482.
529. Agnoscunt id, mortua, priusquam nuberet, Margaretha, Regni competitorès, & ipsum adeo litis arbitrum constituunt.
539. Agnoscunt & Scotiæ magnates, qui concedunt præterea Regi-bus Angliæ jus, de rebus ad Scotiam pertinentibus in Angliæ judicandi, homagiumque ipsi, dum lis de successione penderet adhuc, præstant. Idem firmatur variis antiquorum Chronicor-um, Chartarum & Bullarum excerptis, ubi multa huc facien-tia non sine fructu legas. Neque minus scitu digna sunt ea, quæ in disceptatione de Regno coram Eduardo, secundum leges Scotiæ instituta, per plures paginas, a 542 ad 601, acta inveni-untur. Postquam cum Johannes demum Balliolus successio-nis
- 558.
- 559 sqq.
- 591, 593. jus esset adeptus, homagium ille fecit Eduardo, postea quoque tan-

quam ligius homo ad causam dicendam citatus Westmonasterium. His tamen irritatus Johannes, scedere cum Gallia Rege facto, *fidelitatem & homagium* Eduardo reddidit, victus autem paulo post, Scotiae terram gentemque totam cum homagiis eidem restituit. Pacata hoc modo Scotia, permittit Rex Episcopis Scotiae testamenti condendi jus, eadem cum Archiepiscopis & Episcopis Angliae libertate. Cum vero non diuturna pax ista esset, bellumque ab Eduardo Scotiae rursus inferretur, Papa Bonifacius VIII ipsum ab hoc incepto dehortatur, argumentis insigniter levibus contendens, ad Ecclesiam pertinere Regnum Scotiae, negans etiam, homagium Angliae Regibus de isto Regno factum unquam fuisse. Respondent autem Angliae proceres in Parlamento congregati, inaudita esse, quae Papa scribat, quippe cui nulla temporalis potestas competat in Scotiam, feudali jure semper Anglis ab antiquorum Brittonum temporibus subiectam. Respondet & ipse Rex, e fabulosis etiam historiae temporibus a Bruto Trojano usque jus Anglorum in Scotiam repetens. Insulae Euboniae (*Man*) incolae, dum protectioni se atque tutelae Eduardi tradunt, omnibus non solum juris remediis secularibus renunciant, si quidem perfidi deprehendantur, sed & gentium consuetudines in se valere nolunt. In Bulla de generali Christianorum ad Terram sanctam passagio, qua simul privilegia cruce signatorum recensentur, *Christianissimus Princeps* a Papa dicitur Eduardus, quemadmodum & alias Catholicum vocari videas. Eduardus postea citatus ad tribunal Gallicum Lutetiam, foedus cum Adolpho Romanorum Rege pepigit, *ad recuperandas, (ut sunt verba) bona, possessiones & terras Imperii per Reges Francia occupatas.* Ipsa quoque hic exhibetur citatio prima & repetita, cum secreto quodam tractatu, quo decepti fuerant Eduardus & frater ejus Edmundus, qui, ut res amice componeretur, ad Philippum erat profectus, ita ut Vasconiam universam sine armis in potestatem suam Galliae Rex redigeret. Nec illud forte sit obvium, Comitem Catti-Melibocensem (*Katzinlughogin* vocatur in documento) Eberhardum A. 1294 sacramentum fidelitatis praestitisse Eduardo propter castra de Hohenbergh & Steinheim, quae tum a nemine tenebat.

p. 605 sq.

707.

710.

732.

844.

873.

883.

492.

513.

659.

617, 634.

620.

663.

p. 688. bat. Quanta contentione patrum memoria de clauso mari & libero sit disceptatum, nemo nostrum ignorat. Clausi vero maris indicia his Eduardi temporibus A. 1295 invenimus, qui Hollandis, Zeelandis & Frisonibus permittit piscationem in mari suo prope Jernemuth (Gariensis ostium in Norfolkia) liberam. Hæc de secundo Tomo sufficiant, propediem ad reliquos progressuris. Illud adhuc observamus, Gallicam ab hoc tempore linguam in his Actis frequenter usurpatam, in negotiis maxime Galliam & Scotiam respicientibus.

FABULÆ ANTIQUÆ EX PHÆDRO FERÈ SERVATIS EJUS VERBIS DESUMPTÆ ET SOLUTA ORATIONE EXPOSITÆ; ACCEDUNT ROMULI FABULÆ ÆSOPICÆ; OMNES EX MSSIS DEPROMPTÆ ET ADJECTIS NOTIS EDITÆ AB JO. FREDERICO NILANT.

Lugd. Bat. apud Theodorum Haak, 1709, 12.

Plag. 14½.

Quando fabularum primarius scopus est, ut corrupti mortalium mores emendentur, & ad honestatis atque virtutis studium a vitiis obscenitate traducantur, monente Conrado Rittershusio in Epistola præliminari ad Joachimum Cameraarium de renovanda editione Fabularum Phædri, a Petro Pithæo tum primum repertarum: illi laude digni sunt, qui, ut fabulæ vel dilucidius exponantur, vel ignotæ in lucem proferrantur, curant. Utrumque præstitit Autor clarissimus, qui Phædri fabulas soluta oratione exposuit & ignotas ejusdem autoris, nec non Romuli Fabulas Æsopicas ex MSSis eruit. In Præfatione se debere profiteretur hunc libellum Avunculo suo, Jacobo Gronovio, & Senguerdio, in Academia Lugdunensi Bibliothecæ præfecto, quorum alter ex MSSis Isaaci Vossii, quæ Bibliothecæ publicæ pars sunt, collegerit, alter ipsam membranarum copiam suppeditaverit. In his picturas vix potuisse cognosci, testatur, nisi adjecta fabulæ narratio manifestasset; eademque implevisse omne paginarum spatium, unde illa versuum pariter & verborum confusio, magna obscuritatis causa. Videtur

deri quingentorum annorum, nec primam hanc esse descriptionem, ex Fabulis L & LV cognosci. Creberrimas lectiones luculento esse indicio, quanti a Christianis Phædrus fuerit æstimatus. In illis vero membranis comprehendit fabulas vel nunquam editas, vel ita editas; ut & stylus & fictio sit mutata, quod fecerit Camerarius, quem Gudius MSti fidenti secutum scribit, ipso Camerario in Epistola ad Rudingerum generum suum, dissentiente. Exponit deinde sollicitudinem obortam, quod ex Neveleto cognovisset, Rimicium quendam Fabulas has soluta oratione jam exposuisse, qua tamen liberasset ipsam Petrus Burmannus, clarissimi nominis in Ultrajectina Professor, misso in eam rem Rimicio; quo inspecto excitatus potius fuerit ad absolvendum pensum. Hinc vero de Romulo & Rimicio attentius cogitans, notat, quod nunc Romulus, nunc Romulius, Romalius, Rimicius, Rimiccus, Remiccus, Rinucius, Rinuncius occurrat; quæ etiam nomina nunc uni, nunc duabus personis tribuantur, & examinatis omnibus, exprimit sententiam singulari modestia. Nimirum Rimicium Fabulas tantum e Græco in Latinum vertisse, non vero autorem ipsum existisse, quod Neveletus & Gudius volvere, eundemque ante typographiam inventam, vel circa illud tempus vixisse. At Romuli Fabulas Æsopias quod concernit, quem autorem poetant fuisse, fabulasque carmine ad Tybertinum filium scripsisse, quidam volunt, Barthius vero Imperatoris cujusdam jussu jocosas fabulas contexuisse censet, Noster quidem opinatur, Fabulas a quodam *Φυλοῦδῳ* antiquiore, eoque Christiano, in unum corpusculum ex Phædro collectas inserviisse cuidam Romulo: vel nomen illud plane fictitium esse cujusdam, qui earum præceptis filium suum instruere voluisset. In notis vero ad Romuli Fabulas pag. 65 inquit: intelligendus est Romulus sive Momyllus Augustulus, ultimus Occidentis Imperator; de quo alii viderint.

ANTONINI ITER BRITANNIARUM, COMMENTARIIS ILLUSTRATUM THOMÆ GALE. Opus posthumum
M 3 1697

revidit, auxit, edidit R. G. Accessit Anonymi Ravennatis Britannia Chorographia.

Londini, impensis M. Atkins, 1709, 4.

Alph. 1 cum fig. æneis insertis.

Laborem haud inutilem suscepit Vir celeberrimus *Thomas Gale*, qui, cum Antonini hoc opusculum haud contemnendum præbeat usum antiquitatum, in primis Britannicarum, ruspatoribus, illud Commentario, dum viveret, luculentissimo illustravit. Revidit opus a Patre relictum doctissimus filius *Rogerus Gale*, eique ultimam manum imposuit, siquidem cum variis a Nostro commemoratis coëd. MStis illud conferte, multa item refecate, & plura adicere habuit necesse; in quibus tamen omnibus ita se gessit, ut vestigiis, quæ sese obtulerunt, pressius semper insistens, nunquam vel de tramite designato declinasse se affirmer, vel aliquid Lectori obruisse, quod non Autoris menti maxime consentaneum fuerit. De milliarium Romanorum & Anglicorum ratione nil dixit, quia Cl. E. Haleus proportionem, quam inter se tenent, in Tabula Chorographica libello, ut testatur Editor, præfixa accurate depinxit; quam quidem in illis, quæ hic nobis videre contigit, exemplis frustra quærivimus. In Commentario autem ipso ita procedit Autor, ut locorum ab Antonino indicatorum situm, nominumque etyma, & quomodo hodie vocentur, inquirat, quodque firmis non potuit argumentis, id conjecturis, probabilibus saltem, quodammodo evincat. Ex diversis MStorum lectionibus, quænam sit optima, haud raro ostendit. Sæpius etiam inscriptiones, licet nonnunquam insigniter vetustate detritas, atque ob literarum compendia explicari difficiles, aliaque remotissimæ antiquitatis ipsa, suis quælibet locis, ubi repperi fuere, subjicit. Sic pag. 1 incertum esse docet, cui ex Romanorum Augustis, an ulli ex his, qui nomen Antonini gesserunt, Itinerarium hoc tribuendum sit. Opus a diversis confutum Autori videtur, quod negari non posse putat, si vel minima pars ab aliquo Antoninorum Imp. descripta fuerit: quippe quorum ultimus longe ante CPolim, aliasque in eo commemoratas urbes fun-

fundatas vixerit. Inchoatum forsân ab Impp. istorum aliquo auxerunt alii, qui secuti sunt, prout occasio, vel stationes militares visitandi, vel nova præsidia ad Barbaros reprimendos collocandi, postularet. Pag. 2. observat, quod Romani insulam Britannorum & Britanniam, & Britannias vocaverint, etiam antequam illa in plures provincias divideretur, quarum antiquus ordo breviter hic repræsentatur. P. 19 sqq. Eburacum jam *colonia* jam *municipium* vocatur, ex more veterum, qui idem sæpe oppidum & coloniam & municipium appellarunt. Eburacum quoque Spartiano per excellentiam *civitas* audit, & insulæ olim fuit metropolis, siquidem tempore Constantini M. tractus iste, in quo sedet Eburacum, *Britannia prima* dicta, & inter Britannorum Episcopos primus collocatur in subscriptione Concilii Arelatensis *Eborius Episcopus*. Ceterum varia adhuc ibi residua sunt monumenta vetusta, v. g. Bellonæ Templum, Prætorium, in quo Papinianus jus dixit, Severi Palatium, & inscriptiones, & quibus quinque hic adducuntur. P. 33 sq. Bellatucædrum Deum fluvium fuisse conjicit, vel unum potius ex fontibus Itunæ, qui in limite Westmariæ paulo ultra oppidum *Caber* oritur. Nuper etiam *Ælicæ* hæc fuit detecta inscriptio: DEO MARTI BELATVCADRO RO. VR. RP. CAII ORV. SII. M. Neque incongrue ex Nostri sententia Mars ita cognominatur. *Cad* enim *prælium*, *Cader castrum*, & *Cadr fortis* Britannice sonant. P. 64, 66, 69 Londinum, cujus incunabula in statione quadam Romana quærit Cl. Auctor, jam Neronis tempore copia negotiatorum & comæatorum celebre fuit. De nominis etymo non conveniunt eruditi. Camdenus illud a *Llong* navis & *Dinas* civitas; Seldenus a *Llan Dïen*, templum Dianæ; Somnerus a *Llaun* plenus & *Dyn* homo; & Noster a *Llynn* nemus ac *Dinas* deducit, nemorosam hanc civitatem dictam existimans, P. 113 de Cunobelinis numus occurrit, quem ab Harduino in Num. Urb. & Popul. minus memoratum observamus. Adversa facies spicam sistit & literas CAMV, seu *Camulodunum*; aversa exhibet equum, ex pingui istius regionis pascua petulantem. Infra CVNO. id est, *Cunobel ni*. P. 119 inscriptio producit, apud Rigodunum (*Riblechester*) effossa, ex qua constat, Alam Sarmati-

maticam hic olim confedisse, licet de eo alium sit historicorum silentium. Exhibemus hic quoque illam, ut literarum in ea initialium explicationem ab Autore omissam ipsemet Lector tentare possit: DEO MARTI ET VICTORIAE DEC. ASIATIC. AL. SARMAT. SS. L. L. M. I. T. C. C. N. N. P. 122 sq. cum lateres plurimi, ad Conovium reperti, Legionem X stativa aliquando hic habuisse evincant, de Julii vero Caesaris legione decima nemo dixerit, eam huc usque penetrasse; suspicatur Autor, legionem istam fuisse decimam Antonianam, & sub Ostorio contra Silures & Ordévices meruisse, quæ tamen hæc in oris diuturnam haud traxerit moram, cum quia plane de ea silent historici, tum quod illa sub Vespasiano contra Judæos militavit, captisque Hierosolymis præsidio ibi a Tito fuit relicta, ubi & eam invenit Theodosius Junior. P. 129 eos, qui *Glevo*, seu *Gloucester* a Claudio Cesare *Claudiocestriam* nominatam voluit, prorsus ineptire putat; potius vero cum Constantinus M. Britanniam in quatuor partes divisit, atque ex his Flavia Cæsariensis ad ripam Sabrinæ jacuit, *Flavius* autem Britannicæ *Glouifon*at, hinc urbem illam *Glouicestre*, quæ ut olim, ita hodie quoque est caput provinciæ, appellari probat.

Ceterum Antonino comitem dedit Noster Anonymum, Ravennatem, qui *Britannia Chorographiam* conscripsit. Hanc, admodum mendose in lucem olim emissam, eo lubentius de novo typis curavit exscribi, quoniam Cl. Hudsonus collationes e Bibl. Vaticana Autori obtulit, quas una cum tot locorum nominibus hodiernis, quot iis aliqua ratione assignari potuerint, & cum nonnullis Patris sui conjecturis emendationibusque adjecit. Non omisit etiam variantes lectiones, ex autographo Gallico a Picquesto transmissas. Et hæc omnia eo ordine disposuit, ut oculo Lectoris uno eodemque intuitu subjiciantur. Apposuit insuper in margine numeros editionis, quæ usus est, Parisiensis. Horum ope loca, in Commentariis laudata, in Ravennate etiam investigari facillime possunt. Denique duplex ita sine Index cernitur, quorum primus stationes Itinerarii, alter vero loca, in Commentariis commemorata, exhibet.

Prostat Supplem. Tomi IV Sectio IV & V.

ACTA ERUDITORUM,

*publicata Lipsiæ
Calendis Martii, Anno MDCCX.*

ARISTOPHANIS COMŒDIÆ UNDECIM,
*Græcæ & Latine, ex Codd. MSS. emendatæ: cum Scholiis
antiquis & Notis Virorum Doctorum. Omnia collegit &
recensuit, Notasque in novem Comœdias & quatuor In-
dices in fine adjecit LUDOLPHUS KUSTERUS,*

J. U. D.

Amstelodami, sumptibus Th. Fritsch, Bibliop. Lips. 1710, fol.
Alph. 11.

INter omnes, quotquot hodie celebrantur, veteris Græciæ scriptores, nullum facile venustate Atticæque elegantiæ cultu Aristophanem, Comicoꝝ Principem, superare, apud omnes in confesso est, gravissimique & idonei harum rerum arbitri ac iudices, nominatim *Jo. Chrysostomus & Theod. Gaza* exemplo suo & autoritate confirmant, quippe qui non modo ipsi Aristophanem in delitiis habuere, nec unquam fere e manu deposuerunt, sed & omnibus Græcam linguam discere cupientibus hunc veluti perfectissimum illius magistrum assidua versandum manu commendarunt. Hujus igitur tam elegantis tamque venusti Poetæ undecim Comœdias, quæ ex LIV pluribusve fabulis sola festivissimi ingenii monumenta supersunt, a doctissimo Kustero pro insigni illa facultate, qua Suidam & Jamblichum ab eodem jam illustratos habemus, pulcerrime expolitas, ac longe splendidissimo ornatu indutas hac nova editione exhiberi, Musis certe Græcis magnopere gratulamur. Equidem nec laude sua defraudandæ sunt, quæ hanc præcesserunt; Aristophanis editiones, inprimis *Veneri* novem Comœdiarum, eademque omnium prima, quæ Aldi Manutii typis A. 1498 prodiit una cum

N

scho-

Scholii Græcis antiquis ex recensione Marci Musuri Græco textui subiunctis; *Florentina*, ad primæ illius exemplum ab hæredibus Philippi Junæ A. 1525 perquam nitide excusa, novisque scholiis ab Arsenio aucta; *Basileensis* undecim Comœdiarum, quæ iisdem scholiis & insigni rerum in illis explicatarum indice ornata, studio Sigismundi Gelenii & typis Hier. Frobenii A. 1547 vulgata est; tum vero maxime omnium, quæ adhuc prodire, locupletissima pariter atque præstantissima editio *Genevensis* Græco Latina, quam *Emilius Portus* A. 1607 procuravit. At enimvero licet pro illorum temporum, quibus singulæ lucem primum aspexerunt, ratione satis bonæ existimandæ sint editiones modo memoratæ, non tamen, uti videri volunt, Aristophanem *αὐτῶρα* exhibent; nec illum cultum atque nitorem referunt, qui dignus sit ea, qua nunc fruimur, litterarum luce; ut adeo Cl. Kusterus laudabili prorsus instituto Principem quondam Atticæ scenæ recentare, ac novo magisque convenienti ornatu illustriorem dare fuerit aggressus.

Ut igitur novæ huius editionis rationem breviter exponamus, in *textu Græco Aristophanis recensendo* Vir clarissimus imprimis exemplari Aldino, hæud paucis in locis veram germanamque lectionem, in posterioribus Editionibus depravatam, suppeditante, tum & Florentina ceterisque editionibus antiquis usus est; prætereaque Collationes Codd. MSS. Vaticanorum, Arundelliani, Bodlejani & Vossiani beneficio summorum Virorum obtinuit, quibus instructus quamplurima loca partim vitio librorum corrupta emendavit, partim mutila & hiantia supplevit integritatique suæ reddidit; ut ex notis, in quibus omnium harum aliarumque emendationum ratio uberius declaratur, luculenter patet. Quæmadmodum autem ad Aristophanem rite explicandum magnum omnino adjuvamentum præbent *Scholia Græca*, quibus tam pervetusti iidemque clarissimi nominis Grammatici, *Apollonius*, *Didymus*, *Symmachus*, *Aristarchus*, ceterique, qui in ipsis scholiis memorantur, quam recentiores, *Thomas Magister*, *Jo. Tzeizer* aliique forte illius ætatis Græculi ejusdem Comœdias explanarunt, quæque omnia ad Aldi Manutii preces ex variis codd. MSS. collegit & descripsit, tum etiam hinc & inde inter-

interpolavit *Marcus Musurus* Cretenſis: ita optimo cęrtę conſilio hi præſtantiffimi, veramque & priſcam illam eruditionem ſapientes commentarii in hac nova editione ipſi ſtatim textui Gręco ſubjecti ſunt, ſcholiſq; in novęm priores Comędias, ex Aldina editione expreſſis, ea, quę in *Lyſſitram* adhuc inedita præbuere Codicęs, Voſſianus & Baroccianus, acceſſerunt. Quin etiam, ne quidquam ſcilicet omiſſum videretur, quod in prioribus editionibus extaret, Scholiis Gręcis antiquis *recentiora* ſubjunxit Cl. Kuſterus, hincque adeo non modo quę ab editionis Florentinę curatore, *Arsenio*, hinc inde ad Muſurianam editionem ex Suida, Euthathio aliſque vulgatis ſcriptoribus adjecta fuere, addidit, certis que ſignis a Muſurianis diſtinxit, verum etiam, quę duó Galli, *Od. Biſcius* & *Æg. Bourdinus*, illę quidem in omnes Comędias Ariſtophanis, hic autem in ſolas *Theſmophoriazuſas* conſcribere ſcholia Gręca; licet illa ex Suida itidem atque Euthathio poſſimum conſarcinata ſint, hæc vero niſi tritum & vulgare contineant, ex editione Genęvenſi huc tranſfetenda curavit.

Jam vero textui Gręco, ſcholiis Gręcis hoc modo ſtipato, e regione adjuncta eſt *verſio Latina*, quę, quod ad priores quinque Comędias, itemque tres alias, *Veſpas* nimirum, *Pacem* & *Lyſſitram* attinet, metricę conſcripta autores habet *Nic. Friſchlinum* & *Q. S. Florentem Chriſtianum*, atque ſic eadem eſt ac illa, quę in editione Porti laudata exhibetur. Neque tamen ineptam illam *Divi Juſtinopolitani*, reliquis tribus fabulis a Porto additam, metaphraſin Latinam dignam judicavit Cl. Kuſterus, cui in hac editione ſua locum concederet, ideoque ejus loco *Ecceſtazuſarum* elegantem verſionem, a *Tanaquillo Fabro* jam ante ſeparatim editam; *Aviumque* novam interpretationem; Celebriffimi Amſtęlodamęnſium Profeſſoris, *Tib. Hemſterhüſii*, opera concinnatam in eam recepit, ac denique *Theſmophoriazuſas* ipſe Latine convertit. Et ſane optandum fuiſſet, ut priorum, quoque octo Comędiarum novam verſionem Latinam conſectam dare Cl. Editori per temporis anguſtiam licuiſſet, cum earundem metaphraſis poetica, licet ſatis docta ſit, eoque nomine omnino commendanda, obſcuritate tamen, communi omnium verſionum metricarum vitio, laboret, notamque paſſim mereatur.

Restat, ut de *Notis* doctorum Virorum in Aristophanis Comœdiis *Latinis*, uno separatoque volumine excusis, exquisitiorem paulo differendi rationem instituamus, quo major illarum est præstantia, majorque inde Kusteriana Editioni splendor accedere videtur. Neque vero hoc loco eas annotationes, quas vel editio Genevensis etiam complectitur, vel quæ antea seorsim prodierunt, (Caroli nimirum Girardi in *Plutium*; Florentis Christiani in *Vespas*, *Pacem* & *Lysistratam*; & Tanag. Fabri in *Ecclesiastus*) edisserere animus est; ac de *Notis*, quas ὁ πᾶσι Isaacus Casaubonus in *Equites alexandrius* reliquit, quæque ex autographo Bibliothecæ Regiæ Parisiensis descriptæ nunc primum eduntur, cum Editore id unice monemus, non æque elaboratas illas esse ac alia, quæ habemus, eruditissimi illius Viri opera, plurima tamen in illis occurrere ex interioribus literis depromta, subtiliterque & ingeniose excogitata, neque Autoris sui nomine indigna; Duorum autem summorum Virorum, quos Orbis eruditus hodie imprimis colit & admiratur, Illustriss. Ezechielis Spanhemii & Richardi Bentley, quæ huic editioni accesserunt, in priores Aristophanis Comœdiarum Observationes; itemque *Notas*, quibus ipse Cl. Kusterus omnes fabulas, duabus tantum, *Vespis* & *Pace*, exceptis, illustravit; ita delineare nobis constitutum est, ut Lectori, quantum illis tribuendum sit, quodammodo constare queat.

Quod igitur ad has, nempe doctissimi Editoris, *Notas* attinet, in illis Aristophanes, ejusdemque interpretes Græci, insigni exquisitarum rerum apparatu, nec minus grata brevitate explanantur. Ac primo quidem, ut earum rationem distincte exponamus, cum textus atque scholia in nova hac editione subinde fuerint emaculata, emendationes illæ in *Notis* exhibentur, & quibus præsidii menda sublata fuerint, simul declaratur. Sic verbi causa quando in *Pluto* v. 242 legitur:

Ἦν δ' ὡς παρὰ πλῆγ' ἀνθρώπων εἰσελθὼν τυχῶν
 pro *εἰς παρὰ πλῆγ'*, ut priores editiones habent, autoritate MSS. Vaticani, Urbinatis & Arundelliani, ὡς repositum fuisse monetur, ratioque emendandi hæc additur, quod Græci nunquam dicere soleant εἰσελθεῖν εἰς ἀνθρώπων τινα, pro *domum alicujus ingredi*, sed vel εἰς ἀνθρώπων τινός, sc. οἶκον, vel πρὸς (seu, quod Attice idem est, ὡς) ἀνθρώπων τινα. Quod si tamen nobis

bis quid de hac emendatione videatur, candidè dicendum est, lectionem vulgatam tolerandam fuisse existimamus, idque ex v. 237 proxime præcedente colligimus, ubi eadem loquendi ratione, & quidem consentientibus omnibus editionibus pariter atque MSS. dicitur:

Ἡ μὲν γὰρ εἰς Φειδῶλον εἰσελθὼν τύχῃ.

Quem ipsum verò locum Vir doctissimus, non aliò certe nomine, quam quod observationi suæ de phrasi εἰσελθὼν εἰς ἀνθρώπων τινα tanquam minus Græca repugnaret, sollicitat, hincque adeo legendum putat εἰς Φειδῶλόν τε & δίκον. Sed enimvero recte sese habet phrasis illa, quam Lysias & Divus Lucas auctoritate sua Græcam esse confirmant. Sic enim Orator ille Atticus, in *Oratione pro Aristophanis bonis* XV III p. 303 dicit: εἰσελθὼν εἰς τὸν πατέρα τὸν ἐμὸν. *Cumque patrem meum domi adisset.* Lucas autem, qui altera quæque illa phrasi εἰσελθὼν πρὸς ἀνθρώπων τινα frequenter, ut *Evang. I, 28, Act. X, 3, XI, 3, XVII, 3, XXVIII, 8* utitur, in eadem *Historia Apost. XVI, 40* de Paulo & Sila Philippis ex carcere liberatis ait: εἰσηλθὼν εἰς τὴν Λυδίαν, domum *Lydie* (nimirum *πρὸ Φυρροπώλιδος* illius antea conversæ) ingressi sunt. Sed hæc obiter. Ad illæ quidem correctiones, quæ in ipsum textum receptæ hic enarrantur, omnes vel meliorum Codicum fide nituntur, vel adeo planæ sunt, ut de earum veritate amplius dubitari haud queat. Quoniam verò quamplurima passim in Aristophane loca Cl. Kustero sese obtulerunt librarium vitio corrupta, ac imprimis metro luxato laborantes versus haud pauci, ubi hæc præsidia ipsum destituerunt, textum quidem absque Codd. auctoritate mutare religioni sibi duxit, at in Notis idem magna ingenii solertia illorum mendas eluere, hisque puritatem ac metrum restituere aggressus est. Id verò qua felicitate quove successu factum fuerit, vel ex unico exemplo intellegere juvat. In *Thestophoriæzusis* v. 853. Mnesilochus introducit, qui postquam Euripidem diu frustra præstolatus fuisset, ita loqui incipit: Ἰλλὸς γυγνήμας πρὸς δόκων, i. e. *Expectando strabus seu cæcus factus sum.* Locum hunc, quem omnes Editiones (nam Codices MSS. ad hanc Comædiam Editori desuerunt) sic repræsentant, commodo sensu destitui, adeoque

corruptum esse; quivis facile intelligit. Veram igitur pristinamque ejus lectionem Vir doctissimus hanc fuisse putat: *ἄσος γυγένηται προσδοκῶν*, i. e. *expectandi tadio pene enectus sum*; simulque vocem *ἄσος*, a Lexicographis nondum enucleatam, explicat & huic loco egregie convenire ostendit. Etenim *ἄσος* proprie quidem significat *aridus*; sed metaphorice ad plura alia transfertur. Sic *Lucianus* hominem bonis exhaustum, & qui omnia sua in meretrices effuderat, eleganter *ἄσον* i. e. *exsuccum* vocat; itemque illi, qui subito stupore vel metu pene exanimantur, & exsanguis fiunt, ab elegantissimo *Heliodoro* hoc vocabulo denotari solent. Pari modo de iis, qui diu aliquem expectaverant, vocem illam adhibuisse Græcos, clare testatur Scholiastes Aristoph. ad *Ran. v. 196*, ubi ait: *Οἱ πολλοὶ λέγοντες προσμενηνῆς τινὰς, εἰσθασι λέγειν Ἄσος γέγονα ΠΕΡΙΜΕΝΩΝ. Qui longo tempore aliquos expectarunt, dicere solent, expectando Ἄσος factus sum.* Hinc igitur, quam pulchra emendatione vox *ἄσος* loco huic Aristophanis restituta fuerit, luculenter patet, videturque ipsa hæc *ῥῆσις* Aristophanica, *ἄσος γέγονα προσδοκῶν*, deinde in numerum proverbiorum Græcorum posse referri. Quamvis autem Vir doctissimus hac ratione Comico nostro ejusdemque Scholiastæ haud paucis in locis nitorem puritatemque reddiderit; alicubi tamen, præcipue in scholiis, mendas tantum indicasse contentus, acutiore sanandas illas reliquit.

Verum missis jam emendationibus ad alia, quæ in Notis Kusterianis egregia sunt atque præclara, pergamus. Quippe *ῥῆσις* & loquendi rationes Aristophanicae, quæ apud Atticos peculiaris & in Lexicis vulgatis haud facile obviam significationem sustinent, vel Comice confictæ, aut singulari modo ex ingenio Aristophanis explicandæ sunt, magno in iisdem studio evolvuntur, erroresque tam veterum quam recentiorum interpretum ea occasione subinde castigantur. Sic verbi causa ad *Plat. v. 988* notatur, elegantissimam illam Atticorum phrasin, *ἰνδιδόνας τινὸς μαλακῶν τι*, i. e. *molle quid & remissum alicui præbere*, cujus vim atque sensum haud expressit Frischlinus, nec ullus Lexicographorum explanavit, Latine significare, *cedere alicui*; simulque

qua ratione Græci το ἐνδιδόναι vel ἐνδύναι, *præbere*, sapissime dicant pro *cedere*, (ut ἐνδύναι τῇ ἡδονῇ, vel, πρὸς ἡδονὴν, *voluptati cedere*, vel *succumbere*) nempe ut καὶ ἔλλειψιν subintelligant *μαλακῶν τι*, ex hoc aliisque locis, in quibus locutio integra occurrit, egregie declaratur. In *Nub. v. 416* τὰ ἀνόητα de amore libidinolo nimioque Veneris appetitu dici, auctoritate Etymologici M. Suidæ, veterisque Scholiastæ, qui per τὰ ἀφροδίσια vocem hanc l. c. exponunt, confirmatur. Inter alia autem loca, in quibus eadem vocis significatio occurrit, imprimis memoratur locus, qui est apud Philostratum in *Vita Apollon. l. VI c. 27*, ubi de Satyro, qui ante libidinosisissimus fuerat, dicitur: Πέπαιλαι γὰρ τῶν ἀνοήτων, i. e. *Desit enim amoris libidinoso indulgere*. Ita præclara sunt, quæ de differentia vocum affinis significationis, *ὀρχεῖσθαι*, *σμιθῆναι*, *χορεύειν*, quas Aristophanes in *Pluto v. 761* conjunxit, vulgo ignota in medium afferuntur, itemque ea, quæ de verbis mutuæ notionis, *πείθειν* & *πράττειν*, ad *Plut. v. 485* & *Nub. v. 234*, ac imprimis de vocabulis *Φθείρεισθαι*, *Φθορῆ* & *συνΦθείρεισθαι* ad *Plut. Schol. v. 530* Cl. Kusterus fusius disserit, ut multa alia nunc taceamus, quæ quidem omnia apud eruditos facile desiderium excitabunt operis illius, quo idem ille Vir doctissimus, quantum Lexicis vulgatis desit, accuratius aliquando se ostensurum pollicetur.

Præter illas peculiare vocum phrasiumque Atticarum significationes, ulterius quoque in gratiam *Φιλαττικῶν*, *ἁγμάλα*, constructiones concinniores, elegans & minime vulgaris particularum usus, & quæ sunt alia veteris Atticisimi elegantia, quibus Aristophanes & solus ferme scætet, in his Notis diligenter annotantur. Inter *ἁγμάλα* illa uti primum facile locum tenet, Atticisque frequentissima est *ἐναλλαγὴ*, ita haud pauca ejus exempla passim hic indicari illustrarique videas, ubi scil. Nominativus ponitur pro Genitivo, ut *Plut. v. 277*; Accusativus pro Nominativo, ut *Plut. v. 55*. *πυθοίμεθ' ἀν τὸν χησμόν*, ὅτι νοεῖ pro *πυθοίμεθ' ἀν*, ὁ χησμός ἡμῶν ὃ τι νοεῖ, &c. Præsens pro Futuro, ut *ib. v. 70* *ἀπειμι* pro *ἀπελεύσομαι*; ut alias ejusmodi non modo casuum atque temporum, sed & graduum, numerorum, modorum &c. permutationes, quæ ad purioris Atticisimi

cismi indolem revocantur, nunc taceamus. Pari modo circa reliqua quoque *ῥηματα* atque constructiones Atticas, quæ apud Aristophanem occurrunt, versatus est Cl. Kusterus; præ ceteris autem Ellipseos accuratam cognitionem ad interiora Græcarum literarum pertinere ratus, hoc *ῥημα*, orationis brevitati non minus quam elegantia egregie inserviens, eamque ob causam in Aristophanis fabulis ubivis fere obvium, diligenter exposuit, nec modo locutiones defectivas notavit, verum etiam, ex ipso Aristophane aliisque scriptoribus Atticis, Græcis itidem Grammaticis sapissime in consilium adhibitis, voces omissas suppleto, ad integram & justam structuram illas referre conatus est. Ita in principio periodi *Plut. v. 326* passimque alibi ante *ἔρας* subintelligendum esse *ὄρατα* vel *Φρονιτέτε*, ex *Equit. v. 685*; itemque in medio orationis *Plut. v. 468* post *ἔαν μὲν*, ubi *ὑπόδοσις* deest, futurum *παύσομαι* vel *ἡσυχάσω* subaudiendum relinqui, ex Eustathio observat. Ex particulis, quorum singularis & elegans usus explicatur, est vox *ἔτρα*, quæ in *Plut. v. 79* & apud alios interdum scriptores Atticos inservit interrogationibus, quæ cum admiratione vel indignatione conjunctæ sunt, & commode reddi potest per *itane vero*; quo modo etiam in Epistola ad Hebræos XII, 1 *τὸ ἔτρα* exponi debere, jam olim docuit H. Stephanus in *Diss. de stylo N. T. Græco*.

Jam verò quod ad leges, ritus atque mores Atheniensium attinet, qui in Aristophanis Comædiis ubivis tanguntur, & sine quorum cognitione Comicus rite intelligi haud potest, hi quoque passim in Notis a Kustero illustrantur, & luculentius paulo, quam in scholiis Græcis vel ab alio quoquam adhuc factum fuit, explicantur, ut vel ex iis intelligere licet, quæ de pallore & *ἀνυποδυσία* Philosophorum ad *Nub. v. 103*, de coma eorundem proluxa ad *Nub. v. 120*, ac de festo Steniorum, quod nec Meursius in *Græcia Fer.* nec alius quisquam recentiorum memoravit, ex Photii Lexico MS. ad *Tbesmophoriázus. v. 481* relata leguntur.

Ante vero, quam commemorationi huic finem imponamus, de ratione eorum, quæ ex Græcorum monumentis recentiorumque Criticorum scriptis desumpta Vir doctissimus Notis suis addidit, pauca quædam adhuc dicenda sunt. Quandoquidem enim,

eniam, quod ad scriptores Græcos attinet, eorum plurimi, ac imprimis Grammatici atque Lexicographi, nominatim *Pollux*, *Harpocratio*, *Hesychius*, *Suidas*, *Photius*, *Autor Etymologici M.*, *Eustathium* reliquiq; Poetarum enarratores, *Phrynichus* item & *Thomas Magister*, ad hunc veluti optimum Atticæ elegantia magistrum & luculentum antiquitatis interpretem respicientes, frequenter adeo Aristophanem citant, exposuere, vel etiam, quod de *Suida* constat, scholia antiqua descripserunt; tum vero *Lucianus* ceterique Atticistæ Comicorum venustissimum sæpe multumque imitati sunt: operæ pretium facturum se existimavit *Cl. Kusterus*, si, quæcunque demum Aristophanis loca hac ratione in Græcorum libris vel allegata vel illustrata invenisset, in Notis indicaret.

Recentiorum autem Criticorum Græcaque eruditione, longe clarissimorum Virorum scripta, imprimis quæ *Paulum Leopardum*, *Jf. Casaubonum*, *Jo. Meursium*, *Sam. Pétium*, *Jo. Frid. Gronovium*, *Æg. Menagium*, *Ez. Spanhemium*, *Rich. Bentlejum*, ac illud Mularum delictum, *Annam Fabri*, ut ceteros taceam, auctores habent, & in quibus Aristophanes passim vel emendatur, vel ex antiquitate elegantissime explicatur, cum inde ab initio perlegere instituisset, ex illis emendationes, conjecturas, tum & meliores verborum ac rerum, quæ in hisce fabulis occurrunt, expositiones excerpfit, & cum integris *Jac. Palmerii* in Aristophanem Exercitationibus in Notas suas congescit. Ubi tamen dissimulandum haud est, loca quadam Kusterum intacta reliquisse, quæ mendosa Viri docti haud infeliciter correxerunt, vel obscura luculenter explanarunt, ut adeo illorum scripta, quod in ejusmodi laboribus facile usu venire solet, haud evoluisse videatur. Id quod vel ex tribus locis cognoscere juvabit. In *Eccliazusis*, in qua fabula emendanda & interpretanda *Tanaquillus Faber* alias quidem egregiam operam præstitit, mulier quædam, viri personam suscipiens, accepta corona, verba facere aggreditur, mox autem, quod *μὰ τῶν Σεῶν*, i. e. *per Castorem & Pollucem*, vel, uti *Kusterus* rectius omnino vertit, *per Cererem & Proserpinam* jurasset, a *Praxagora* interpellatur, ut quæ muliebri jura-

mento adhibito viri personam bene effingere non noverit. Hæc igitur mulier (v. 163) ad Praxagoram, coronam auferentem:

Φέρε, inquit, τὸν στέφανον· ἐγὼ γὰρ αὖ λέξω πάλιν.
i. e. *Cedo coronam; nam rursus dicam.* Quæ quidem verba etsi nulla emendatione opus habere videantur, nec Aristophani aliisque scriptoribus Atticis infrequens sit, αὖ & πάλιν, quæ tævera idem sunt, conjungere; melioris tamen sensus causa Vir. doctissimus, *Gübertus Cuperus, Observationum L. II. c. 13. p. 232.* legendum censet: ἐγὼ γὰρ οὐδέξω πάλιν; ut nimirum mulier reprehensa a Praxagora, quod μὰ τῷ θεῷ jurasset, ideoque silere iussa, se illud non amplius dicturam, polliceri, & id quasi pro ratione ad reddendam sibi coronam allegare videatur. Eodem scilicet modo, quo mox v. 192 altera mulier, reprehensa quod per Venerem jurasset, respondet: Ἄλλ' ἐκ αὖ εἴπω. In eadem fabula, ubi vetula & juvencula convitiis se læcessant, hæc ait v. 906:

Αἱ, αἱ, τί ποτε πείσομαι; ἔχ' ἤκει μοι τ' ἔργον.

Eruditissimus ille Faber hic hæere se fatetur, aliosque de hoc loco dispicere jubet, quem quidem laudatus Cuperus l. c. minima emendatione ita restituit:

Αἱ, αἱ τί ποτε πείσομαι ἐν; ἤκει μοι δ' ἔργον.

Nempe præ timore, quod sola relicta esset, puella ita loquitur; eaque loquendi formula, illis temporibus usitata, vulgo nostro hodiernum solemnitas est. Sic quoque infra v. 1051 & seqq. adolescens præ timore id se facturum dicit, quod faciunt apud Phædrum canes, qui ad Jovem missi erant legati. Elegans denique est & arguta in *Lysistrata* sententia, qua notatur differentia vetulae virginis & senis proci. v. 595, 596, 597:

Ὁ μὲν γὰρ ἠκων, καὶ ἢ πόλιός, ταχὺ πάλιν κόρη γεγάμηκεν.

Τῆς δὲ γυναικὸς μικρὸς ὁ καιρὸς. καὶ τὰ μὴ πιλᾶθηται.
Ὀυδὲις ἐθέλει γῆμαι τάνην; ὀπνευμένη δὲ κάθηται.

ubi ultima verba interpres vertit: *sed amat sedem & varicina- tur.* Verum ὁ πᾶν Salmasius in epistola quadam ad Sartavianum, quæ est inter Sartavianas CLXXXVII (p. 191 edit. Ultrajectæ), de hoc loco consultus inter alia docet, ὀπνεύει non esse
vati-

vaticinari, sed rates consulere, auguriis & ominibus attendere, & quod Græci dicunt *καὶ δὸς*. Quippe hoc vetulæ virgines facere solebant, ut hariolos & sortilegos consulere de nuptiis suis; quando nimirum nupturæ essent, quales maritos habituræ? *auguria* etiam de his rebus *captarent*, uti Vir summus l. c. ostendit; cui Græcus Scholiastes, ex Cod. Vossiano nunc primum editus, plane consentit. *καὶ ταῦτα μὲν δὴ ταῦτα.*

Quippe instituti nostri ratio postulat, ut ad Notas, quas Vir summus, & tam splendido Regii Legati munere, quod inde a multis annis maxima omnium cum admiratione sustinet, quam stупenda & incredibili omnis generis doctrina Illustrissimus, *Ezechiel Spanhemius*, in tres priores Aristophanis Comœdias conscripsit, nunc quidem commemorandas deveniamus. Ac in Epistola quidem, quam ad Cl. Kusterum exaravit, quæque ipsis hisce Observationibus præmittitur, uti susceptæ ab illo novæ hujus Aristophanis editionis consilium vehementer probat, ita graviores aliquot causas recenset, quæ sollicitum se aliquamdiu tenuerint, num & ipse rogatus eam in rem symbolam suam conferret. In his nominari divini illius operis *de Præstantia Veterum Nummorum* consummandi studium, quippe cujus altero Volumini edendo, quicquid multo potiores curæ relinquunt temporis subsecivi, se impendere instituisse Perillustris Legatus testatur, tanquam rem, quæ communi Orbis eruditi voto ubique desideratur, hic obiter lato nuncio significamus. Interim verò *τύχη ἀγαθή* accidit, ut Vir incomparabilis ad Aristophanem a se olim adnotata excerpere dilucidiusque explanare in animum induceret, licet pluribus de causis ad tres priores tantum Comici fabulas Notas suas concinnandi instituto sibi acquiescendum judicaverit, quas ipsas subitaria quadam operâ contextas fuisse monet. Quo magis stupendum Viri ingenium miramur, qui Observationes tam copiosas, tantoque rerum exquisitarum apparatu refertas, tam brevi tempore, & quidem in tanta negotiorum arduorum varietate & multitudine, conscribere potuerit. Quanta enim quæso eruditionis luce loca Comici obscura & perplexa, vel quæ attentionem aliquam exposcere videbantur, perfundit; quam copiose mores atque ritus Græcorum explicat;

quo denique studio Atticos lepores Grajamque elegantiam ex omni scriptorum genere declarare ac patefacere conatur. Ex his quaedam excerpturi, illa potissimum loca seligemus, quae dum Illustrissimus Spanhemius exponit, sacrum simul codicem elegantissime illustrat, ut, quantum haec studia ad diviniorellas literas ornamentum afferant, inde Lectori innotescat. In *Ranis* v. 457 seqq. memorabilis omnino locus est, qui de Initiatorum post hanc vitam ac in inferis, juxta Graecorum scita, felicitate agit:

Μόνοις γὰρ ἡμῖν Ἡλίου
καὶ Φέγγος ἰλαεὶν ἔσιν,
Ὅσοι μεμνημεῖθ', εὐ-
σεβῆ τε δειγόμεθα
τροπῶν, περὶ τὸ ζῆναι,
καὶ τῶς ἰδιώτας.

Nos soli, inquit Initiatorum in inferis chorus, *clarissima multoque jucundissima Solis luce perpetuo hic fruimur, quicumque initiati pie seu benigne & juxta cum civibus exterisque vivimus.* Hanc igitur Graecorum opinionem Vir illustrissimus non modo ex Aristophane, tum etiam ex Sophocle, Platone aliisque Graecorum monumentis uberius explicat, sed & eandem consentaneam esse docet veterum Prophetarum & ipsi dein Christi Servatoris Theologiae, juxta quam de beatis post hanc vitam dicitur ab *Esaiâ LX, 30: Non occidet ultra Sol tuus, quia erit tibi Dominus Deus in invicem sempiternam: & Matth. XIII, 43: Tunc justi fulgebunt, sicut Sol in regno Patris eorum.* Deinde, quod ad vocem εὐσεβῆς attinet, misericordem illa h. l. denotari observat, quo sensu bis apud Æschylum *Suppl. v. 423. & v. 644* usurpatur, atque huc refert illud, quod potiori utique jure a Servatore dictum *Matth. V, 7: Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequuntur.* Denique ἰδιώται & ζῆνοι quinam sint, & qua ratione sibi invicem opponantur, ostendit. De more veterum Atheniensium, quo unguenta pretiosa, purpureaeque & variegatae vestes in nuptiis ac solemnibus sponzarum domum deductarum pompa adhibebantur, quemque Aristophanes in *Pluto v. 529, 530* clare indicat, ex historia sacra pariter atque profana fufius disserit, ut ritum hunc apud gentes plerasque omnes quon-
dam

Jam receptum fuisse, ac inde Christi sponsæ, unguentis delibutæ, ejusdemque vestium fragrantem odorem a sponso commendari, *Cantic. I, 2 & IV, 10* demonstraret. Inprimis autem ad hunc morem respexisse videtur Propheta *Ezechiel XVI, 9, 10*, ubi de Ecclesia Israelitarum, velut dilecta sponsa sua a se exornata, loquens inter alia dicit: *Καὶ ἐχρίσα σὲ ἐν ἔλαιῳ, καὶ ἐπέδυσά σε ποικίλα, & unxi te oleo, ac indui te variegata veste.* De juramento *per cælum ac terram* Gentilibus olim solemniter ad *Plut.* v. 129 observatis addit, id ipsum Judæis etiam familiare a summo Legislatore damnatum *Matth. V, 23*; ac inde etiam ab ejus discipulo Jacobo speciatim Christianis vetitum fuisse in *Ep. V, 12*. Neque vero minus egregie Vir illustrissimus dictionis Aristophanicæ, cujus alias vim atque rationem ex optimis scriptoribus Græcæque linguæ magistris, (quos inter est Eumœris in libello de dictionibus Atticis adhuc inedito) diligentissime declarare solet, in Novo Fœdere usum quandoque etiam exponit. Sic verbum ἀσπάζομαι, quod Aristophanes in *Pluto* v. 323 tanquam meliori salutatione, quam quæ cum voce χαίρειν fieri consueverat, utitur, salutem quandam magis intimam & benevolam notasse, quam vulgatum illud χαίρειν, ex usu veterum scriptorum confirmat, ut inde salutationis illius Apostolicæ, ἀσπάζομαι, ἀσπάζασθε, toties a D. Paulo, vel ultimo ad Romanos capite, repetitæ, ac a Divis quoque Petro ac Johanne adhibitæ, emphasis intelligatur. In *Ranis* v. 465 dicitur γέυσαι τῆς θύρας, i. e. *pulsa januam*; ubi ad exempla a Cl. Kustero jam adducta verbi hujus γέυσαι pro *experiri, tentare*, addi posse monet illud *Matthæi XVI, 28 γέυσοντες θανάτου*; unde etiam *Hesychius: γέυεις, ἀποπειράσεις.*

Illustre est *Richardi Bentleji* nomen, ob incomparabile iudicium, & sagacitatem, qua Vir supra cæptum sæculi sui doctus in veris Autorum sive Græcorum sive Latinorum sensibus indagandis pollet, prorsus eximiam. De Notis igitur seu Emendationibus in Aristophanis *Plutum* atque *Nubes*, ab eodem & quidem ex tempore scriptis, atque cum Cl. Kustero communicatis, quid aliud dicamus, quam eas tam inclyto Autore dignos esse, in iisque plurima Comici loca incredibili quadam εὐσεχίᾳ felicissime emaculari.

ACTA ERUDITORUM

Inter ceteras autem Viri eruditissimi emendationes, teste ipso Cl. Editore in peculiari Nota, quam in fine addidit, maxime insignis est ea, quam suggestit in locum hunc *Plauti*, jam inde a multis sæculis in tædæ cubantem, & ab ipsis Græcis Magistris frustra tentatum, v. 101: Νήλασον ἀν καὶ Βάτιον ὑπεροχέσο; ubi nempe ingeniose admodum & acute reponendum esse monet, Νήλασον ἀν καὶ Φάτιον ὑπεροχέσο. i. e. *Anaticulam* & *palumbulam* mihi blande vocabat. Anaticulas autem atque palumbulas, vel, quod idem est, columbulas inter ὑποκοιμήματα seu blanditias amantium vel primum locum obtinere ex notissimo *Plauti* loco, *Asinar. III, 3* Dic igitur me anaticulam, columbulam &c. probat, cui Cl. Kusterus in Nota illa opportune addit locum *Apuleji* *Metamorphos. L X p. 249*: Teneo te meum palumbulum. Ceterum uti Vir illustris suarum in ceteras quoque *Aristophanis* fabulas emendationum specimina quædam tam in eruditissimis ad *Callimachi* fragmenta Notis, quam in Epistola ad Jo. Millium, *Malala* Chronico annexa, & Dissertatione de Epistolis *Phalaridis*, in qua imprimis locus in *Vespis* v. 1472, 1481 egregie restituitur; obiter dedit, ita optamus fieri, ut iisdem in integrum *Aristophanem* οἱ Φιλαρῆσοφανεῖς aliquando frui queant.

Quod denique ad commendationem novæ hujus Editionis vel maxime pertinere videtur, non solum Prolegomena tam veterum quam recentiorum de Comœdia Græca ac ipso *Aristophane*, singulisque fabulis argumenta & ex *Sam. Petri* lib. I *Miscellanæ* quædam de tempore atque successu dramatum præmittuntur, verum etiam IV in fine accedunt præstantissimi Indices, singulari industria ab ipso Editore concinnati, I *Vocum & phrasum Græcarum* in textum *Aristophanis*, qui Lexici *Aristophanici* titulo jure insigniri posse videtur; II *Rerum* in Scholiastas veteres; III *Vocum & Glossarum*, quæ a Scholiastis obiter exponuntur; IV *Autorum* in scholiis veteribus laudatorum. Ipsum vero Notarum volumen necessariis indicibus destitui, omnino dolendum est. Et hæc quidem de ratione pariter atque præstantia *Kusterianæ* *Aristophanis* editionis dicta sufficere arbitramur; quæ cum ob sumtus in eam factos majoris sit pretii, quam

quam ut ab omnibus Græcarum literarum studiosis parari queat; Fritschius hoster, ut intra breve tempus Aristophanes in forma minori, absque Scholiis quidem Græcis, sed nova octo priorum Comædiarum interpretatione Latina, itemque Notis brevioribus & ad textum rite intelligendum imprimis accomodatis, opera & labore Græce doctissimi *Stephani Bergleri*, Transylvani, exornatus publicum Orbis eruditi theatrum subeat, pro laudabili suo in hisce literis promovendis studio curabit.

MENANDRI ET PHILEMONIS RELIQUIÆ,
quotquot reperiri potuerunt; Græce & Latine, cum No-
tis HUGONIS GROTTII & JOANNIS
CLERICI.

Amstelodami, apud Thomam Lombraïl, 1709, 8.

Alph. 1 plag. 3½.

Veteris Græcorum Comædiæ Principi en opportune succedunt novæ Comædiæ duo celeberrimi Poetæ, *Ménander* atque *Philemon*, quippe quorum non integras quidem fabulas, ut quæ una cum ceterorum Comicorum, præter Aristophanem, omnium dramatis tristi fato perierunt, sed reliquias tantum eodem fere tempore ac in eadem urbe Vir doctissimus, Joannes Clericus, novo ornatu conspicuas in scenam produxit. Quamvis enim veterum Comicorum sententias colligendi labore jam olim susceperint *Guil. Morellius*, *Jacobus Hertelius* & *Henricus Stephanus*; tum vero imprimis Vir incomparabilis omnique laude major, *Hugo Grotius*, Dramaticorum Græcorum Excerpta, summa cum diligentia industriaque ex priscis monumentis conquisita, nec minori felicitate locis innumeris restituta, pari quoque elegantia Latio donata dederit: nondum tamen omni ex parte huic instituto satisfactum fuisse dudum eruditissimi Viri animadverterunt, quod & plurima prætermissa, nec pauca mendosa relicta, ac præcipue scriptorum nomina & loca haud adjecta fuerint, unde singula fragmenta, tanquam e naufragio tabulæ creptæ; collecta sunt. Equidem & *Theodorus Canterus* magno studio eorundem reliquias in unum congestisse fertur; & illud li-

terata.

teratae Britanniae decus, supra a nobis laudatus *Bentlejus*, jam pridem fragmenta omnium Poetarum Graecorum cum emendationibus & notis grande opus edere in animum induxit; sed uti illius collectioni, qua ipse Grotius usus est, tam felici esse non licuit, ut lucem adspiceret, ita eruditissimus Bentlejus mutato vitae instituto pristinum consilium se abjecisse jam dudum in Epistola ad *Millium* Orbi erudito declaravit; quod eo gravius dolent harum literarum amantes, quo magis hic unus ei rei idoneus ab omnibus existimatur. Quare nunc demum e reliquis praestantissimorum Duumvirorum, Menandri atque Philemonis, fragmenta meliori ordine disposita, tum & integriora haud parum atque ornatiores Cl. Clerici opera exhibentur; quod ut eo melius intelligatur, de nova hac editione pro instituti nostri ratione pauca dicemus.

Primum igitur Vir doctissimus ex *Grotii* Excerptis atque *Stobaeo* omnia eorum fragmenta huc transtulit, & singula in Comoedias suas, secundum ordinem literarum dispositas, digessit; alia, quae unde deprimata essent haud constabat, ad finem rejecit. Hanc vero collectionem, jam ante factam, nova plurimorum fragmentorum undiquaque conquisitorum accessione auxit; nec quidquam, quod ullo modo ad Comicos illos pertinere videbatur, sibi praetermittendum ratus, etiam vocularum rationem habuit, easdemque vel suo loco, vel seorsim in Indice Graeco collocavit. Has inter imprimis commemoratione dignas judicat voces & loci, a *Phorio* in MS, Lexico, quod, quamvis mutilum passim & mancum, Oxonii extat, prolata, ac inde quondam a Cl. Collega nostro descripta & cum Cl. Editore communicata. Insignis maxime doctissimi Viri opera fuit in veterum scriptorum nominibus atque locis, e quibus singula fragmenta petita sunt, quaeque Grotius haud indicavit, adjiciendis; qua in re *Joannis Meursii* Bibliotheca Attica magnum ipsi adjumentum praebuit. In textu Graeco constituendo plerumque auctoritatem *Grotii*, nempe in iis quae ille habet, secutus est, quandoque tamen ab illo discessit, alienasque aut suas conjecturas praetulit, ejusque relationem in Notis breviter explicavit. Quandoquidem autem Virum clarissimum in textu ubivis emaculando & ad veteri leges sapissime violatas revocando necessaria codicum MSS. pra.

praesidia destituerunt, hinc factum est, ut quamplurima loca, quae absque illorum ope sanari posse haud videbantur, qualia extabant, hoc est, hiulca atque mendosa proferre fuerit coactus. Textui novam interpretationem prosa oratione a se adornatam addidit; tum vero eidem praeter Notas Grotianas, quibus lectiones mutatae potissimum declarantur, suas quoque subiecit, in quibus non solum textus recens emendati rationem reddit, verum etiam res atque locutiones praecipuas breviter exponit, ac inprimis occasionem, ob quam fragmenta haec a scriptoribus laudata inveniunt, diligenter indicat. Cum enim ab initio sententias Comicorum, veluti totius Antiquitatis consensu, collectis undequaque similiter dictis illustrare constitisset, postea hoc consilium optime, uti quidem nobis videtur, mutavit, ac ea tantum, quae fragmentis hisce recte intelligendis necessaria existimavit, in Notas suas congescit. Praeter testimonia aliquot veterum scriptorum, icones quoque Menandri atque Philemonis, ex *Fulvio Ursino & Leone Augustino* expressae, eorundem reliquiis praemittuntur; editionemque hanc claudunt duo praestantissimi Indices, rerum unus, alter vocum atque locutionum Graecarum, quibus illae etiam accesserunt, quae absque nomine Comediae apud Veteres, & in Photii Lexico MS. commemorantur, & in ipsa Collectione non exhibentur. Ceterum tantum abest, ut Clarissimus Clericus hanc collectionem suam tanquam perfectam ac omnibus numeris absolutam haberi velit, ut potius ad eam augendam, emendandam atque ornandam illos adhortetur, quicumque vel eximium quiddam invenerint, quod hic omissum sit, vel emendarint felicius, quam adhuc factum est; quo nomine id uti secum communicent, eosdem simul obtestatur.

Possemus quidem & ipsi nonnulla eam in rem hic addere, qui collectionem sententiarum Menandri alphabeticam, ex Bibliothecae Gudianae Codicis MS. descriptam, in qua pleraque monostichae, quae apud Grotium sine nomine extant, ad Menandrum autorem referuntur, tum & alia quaedam in hac editione neglecta habemus, nec pauca in Notis animadvertimus, quae corrigenda videntur. Sic v. c. ubi ex Eustachii Commentariis in Homerum

merum p. LXVI, 32 locum Menandri Clericus profert: *Εἰ μὲν δὴ τινα πόνον ἔχεις, εἰ δὲ μὴ νύνηκ' ἔγω.* recte quidem hæc verba, ut loquendi generis elliptici exemplum, Eustathium adduxisse monet, sed male post *ἔχεις* verbum *λέγε* subaudiri addit. Hic namque disertis verbis in loco Homérico, ubi post *εἰ μὲν*, cui in posteriori membro respondet *εἰ δὲ*, *ἀπόδοσις* committitur, deesse dicit *τὸ ἐφησυχάσω* vel *παύσομαι* vel simile quid. *Λείπει γὰρ*, inquit, *τὸ ἐφησυχάσω κ. λ.* Inter varia autem exempla, quibus usum ellipseos istius probat, tandem etiam Sophoclis locum affert: *Εἰ μὲν τις δὲ ἔξεισιν· εἰ δὲ μὴ, ΑΕΓΕ.* Ut adeo Clericus ex his verbis, minus accurate expensis, illud *λέγε*, quod apud Menandrum subaudiri notavit, desumpsisse videatur. Verum ea, quæ diximus, & forte multo plura, quæ librum hunc data opera perlecturi observabimus, alio tempore, aliâque occasione cum Cl. Viro communicare nobis constitutum est.

OSSERVAZIONI DI FRANCESCO DE FICORONI sopra l' antichità di Roma, &c.

hoc est:

FRANCISCI FICORONI OBSERVATIONES ad Antiquitates Romanas, quas in Diario Italico, A. 1702 edito, descripsit D. BERNARDUS DE MONTFAUCON.

In fine multa adjiciuntur singularia sub ruina antiquitatis nuper detecta.

Romæ, ex typographia Antonii Rossi, 1709, 4.

Plag. 9, cum fig. æneis insertis.

A Micorum rogatu hæc observationes egregias edidit doctissimus Autor. In illis obscure nonnunquam Montfauconio dicta paucis illustrat, & ubi in monumentorum veteris Romæ descriptionibus haud accuratum satis cautumque se præbuit Cl. Scriptor Diarii Italici, aut ubi statuas aliis, quam quos se vera exhibent istæ, adscripsit, aut in certis capitibus antiquitatis, adsignandaque monumentorum ætate, inscriptionum item & decurtatarum in iis literarum expositionibus, aut quocumque alio modo erravit, mode-

modeste non minus ac solide monstrat. Sic cum Montfauconius dicit, *in initio sexti seculi non solere annos Christi, sive incarnationis annotari*, hoc refutat Noster ex MSto quodam Arabico, in cuius fine annus CCC post ascensionem Christi numeratur. Pag. 21 sq. affert Montfauconius inscriptionem sepulcralem & insignia Pagani Petre Sanctae, eamque variis argumentis suspectam reddere conatur; at Ficoronius, refutatis primum ipsius rationibus, ipsum exhibet accurate aeri insculptum hoc monumentum, ex quo apparet, nimium ab egypto Montfauconium recessisse, & insignia quae putat Pagani, altare tantum esse duarum columnarum ad modum tabernaculi, in cuius interioribus forma panis divini. Auctor Diarii singularis raritatis iudicavit *plumbo impressum sigill. m. M. Aurelii ex una, & L. Veri vultum ex altera parte exhibens*. Sed eiusmodi plumbea antiquitatis ipsana non adeo rara iudicat Noster, referens, quadringentos se adservere parvos ex plumbo nummos cum: Deorum, Heroum & Imp. capitibus, nec non animalibus symbolisq; refertos, qui haud dubie in celebratione festorum, spectaculorum, & in congiariis usurpati fuerunt. Pag. 3 Montfauconius hanc inscriptionem producit: ANIA L. INGRATIVS HOMINE NVLLVM EST. & priores quinque literas per *Annia Liberta* interpretatur, Male, ex Ficoronii sententia. Inscriptio enim ista, recentioris omnino aetatis, ita se habet integra: *Animal ingratius homine nullum est*. Simili modo & aliae Montfauconio commemoratae inscriptiones a Nostro emendantur passim ac insuper integre representantur. Affirmat Montfauconius: *cinerarias urnas plerumq; non plus uno pede latic profundasq; esse*. Contrarium probat Cl. Ficoronius, diversas illarum magnitudines atque mensuras ex Montfauconio ipso ostendens. Idem pag. 173 arcum triumphalem Septimii Severi dicit a Caracalla ex aliorum aedificiorum spoliis maximam partem erectum. Utrumque falsum esse perhibet Noster, quoniam inscriptio huius arcus S. P. Q. Rnum auctores ejus diserte nominat, eoque tempore minime defuerunt sculptores atque marmorata. Montfauconius p. 223 vocem *Deane* a Graeco *δέανα* i.e. *Deam* derivat, ibidemq; templum exhibet delineatum Venere Sallustiae. Sic enim Venere vocat, ex Montfauconii sententia, haec statuae ipsius subjecta inscriptio: VENERI

p. 21.

6.

8.

71.

11.

16.

152.

32.

39.

30. NERI FELICI SACRUM SALLUSTIA HELPIDUS DD. Sed recte observat Cl. Ficoronus, quod *Deana* hic, ut in quampluribus aliis vetustatis reliquiis pro *Diana* occurrat, *Sallustia* vero non cognomen Dianæ sit, sed ipsa illa, quæ statua dedicaverat Vereri Felici, matrona. Ad inscriptionem SEMONI, non SIMONI,
34. ut Montf. p. 268, SANCO DEO FIDIO annotat Noster, quod Herculem ita vocaverint Sabini, numique ipsius cum literis D.S.S. *Deo Semoni Sanco*, & binis hisce aliis *TI. Tituria* aut alteri familiae, ex Sabinis ortæ, possint adscribi. Denique Montfauconius p. 451 insignem urnam sepulcralem dedit delineatam, eamque Philippus a Turre in Epistola ad eundem post sæculum Constantinianum adornatam putat, ductus tam togis trabeisque transversis, quibus induti ipsi videntur duumviri urnæ appicti, quam figuris aliis in operculo conspicuis, lapsum, ut putat, sculptoriam artem indicantibus. Nihilominus clarissimus tamen Ficoronus majori, quam
37. Montfauconius, *curiositas* denuo egregium hoc monumentum æri curavit insculpi, ostenditque optimi illud esse sæculi; cumque
38. in ejus descriptione hinc inde erraverit doctissimus Turrius, eum emendat, & novam haud inelegantem figurarum operculi interpretationem annectit, atque nonnullas insuper lectu jucundas observationes inspergit. Telam vero incombustibilem in eadem
60. urna repertam hodie hinc adeo raram difficilemque inventu censet Cl. Autor, quod barbaræ & auri cupidissimæ gentes ex sepulcris olim protraxerint eam disperserintque. Hac etiam occasione Noster refutat illos, qui putant, cadaverum combustionem
61. solummodo ad Antoninos usque durasse. Nam ossa combusta, unaque cum iis aureus numus Alexandri Severi, in urna marmorea A. 1692 reperta, & aversus Valerianus Jun. rogam exhibens, factis evincunt, quod etiam post Antoninorum tempora & sequiori etiam ætate Imperii mos iste floruerit.

OEUVRES D' HORACE EN LATIN ET
en François.

i. e.

HORATII OPERA, LATINE ET GALLICE

17.

*expressa, cum Animadversionibus Criticis & Historicis ;
Autore ANDREA DACERIO, Bibliotbecario Regio. E-
ditio tertia revisa, correcta & magnam partem
ab Autore aucta.*

Tomus X.

Parisii, apud J. B. Christophorum Ballard, 1709, 12.

Alph. 10.

ET si elegantissimi hujus operis, cum primum A. 1691 Parisiis prodisset, recensum in Actis anni sequentis p. 88 sq. dedimus, tot tamen accessionibus nova hæc Editio gaudet, ut eam nequaquam prætermittere valeamus. Nam ut de his nihil dicamus, quæ in singulis paginis magno studio ab Autore Cl. vel emendata vel aucta comparent, novas certe Dissertationes doctissimas tum ipsi operi, de origine, progressu & caractere Poeseos Lyricæ, tum speciatim Satyris Horatianis, de Satyræ origine & constitutione, præmissas observamus, e quibus pauca decerpere lubet.

Poesin Lyricam antiquissimam esse censet, Deorum quippe & heroum laudibus (unde Tragoedia postea orta) deinde & hominum vitiis perstringendis (unde Comœdia origo) adhibitam. Et hymnos quidem magno semper in pretio fuisse, quibus Dii celebrabantur, at Satyram minus cultam & levioribus ingenii relictam fuisse docet. Sic ipsos quoque Hebræos in hymnis & canticis eminuisse, quo refert ingeniosissimum canticum Mosis Exod. XXVII, quo Dei laudes post Pharaonem submersum decantavit: neque enim poesin Hebræam numero pedum aut mensura, sed sola fere dictionis sublimitate a prosa oratione existimat fuisse distinctam, & Platonem Tom. II p. 656, ubi Ægyptios testatur ad præceptum legislatoris sui, divini hominis, Poesin & Musicam rebus tantum divinis adhibuisse, Hebræos diu in Ægypto commorantes, atque adeo ipsum Mosen indigitasse, non dubitat. Apud Græcos quidem circa Olymp. XXVII Alcmane potissimum Autore Lyricum carmen eminuit, quem paulo post Stesichorus, Sappho, Alcaeus, Simonides, Ibycus, Ana-

Tom. 2.

Præf.

P. 5.

7.

9.

14.

17.

20.

creon, Pindarus & Bacchilides iusto ordine exceperere, plerique pro Græcorum illorum ingenio voluptatibus potius, quam Deorum cultui studentes; quo tempore Jambicum quoque carmen a Lyrico distinctum cultores suos habuit triumviros Quintiliano L. X Cap. 1 celebratos, Archilochum, Simonidem & Hipponactem. Cum vero antehac Odæ minus interruptæ essent, Pindarus primus dithyrambicorum & tragoediarum scriptores imitatus eas in strophæ, antistrophæ & epodum distinxit. Sed & mox Græci Lyrica fastidire cœpere, maxime cum dramata invaluerent, quæ Lyrici carminis reliquias quasdam in choro, quem dicunt, conservabant, unde factum, ut triginta Olympiadum spatio ultra centum Poetæ dramatici floruerint. Apud Romanos, ut de hymnis Saliorum, inconditisque carminibus, quibus olim heroum facta in epulis celebrabant, nihil dicamus, post septingentos fere annos primus & solus Lyricam poesin Anacreontis & similibus imitatione extulit Horatius: Catullum enim Jambicis potius quam Lyricis accensendum, Noster existimat. Quodque post Horatium nemo fere hoc carminis genus apud Romanos aggressus sit, difficultati carminis adscribit. Gallos ante Ronsardum, qui A. 1524 natus, ipsum Odæ nomen ignorasse putat, quem tamen longe superavit Malherba, qui si fuisset Philosophia paulo melius excultus, & non minus sustinere carminis majestatem quam extollere scivisset, propius ad Horatii ac Pindari genium accessisset. Hinc ad Horatium redit Dacierius & adductis plurimis exemplis ostendit, eum vix explicari a quoquam posse, qui non & Poeta, & Philosophus, & Criticus sit, veteresque Auctores, Oratores imprimis & Poetas, assidua manu volutaverit. Qua occasione, chorum utique hodie quoque ad Tragœdiam requiri, contra Joannem Dryden, Anglum, tuetur, palamque profitetur, Anglos, in Physicis, Medicis, Geometria satis felices, ea quidem, quæ ad Tragœdiam requirantur, minus perspicere, versumque addit:

Nam spirans tragicum nimis, infeliciter audet.

Hinc observationes de carmine Lyrico peringeniosas affert, ac postremo neminem docet recte in Poesi sapere, qui non veterum Poetarum Græcorum & Latinorum, qui ipsam naturam felicissime imitati sunt, vestigijs accurate insistat, eosque false ridet, qui se

se proprii tantum ingenii felicitate veterum Poetarum gloriam superaturos, absurde sperant.

Descendimus ad alteram Præfationem, quam Tomo VI Sa- T. VI.
tyris Horatii nunc primum præfixit Cl. Autor. Satyræ nomen, Præf.
Casaubonum secutus, cujus *de Satyrica Græcorum Poesi & Ro-* p. 2.
manorum Satira librum magnopere commendat, a *saturo* de- 3.
ducit, quod & plenum & e variis rebus compositum notat, unde 5.
Lanx satum, hoc est, plena, *Leges satura*, quæ varia capita & 6.
titulos continebant, ut *Fulia*, *Papia*, *Popæa*, quæ & *Miscella* dicta, 7.
historia satura, seu *per saturam* scriptæ, quales *Fescennius* *Fes-*
tus consignavit. Cumque adeo *Ennius*, *Lucilius*, *Horatius* va-
rietati studerent, eorum poemata *Satira* nomen accepisse procli-
ve est. Docet vero *Noster*, jam dudum ante poematum quod-
dam genus satiras dici suevisse, id quod *Casaubonus* minus ob-
servavit. Nam dum *Romani* per quadringentos annos specta-
culorum expertes fuissent, orta sunt forte inter illos *Saturnina* 8.
& *Fescennina* carmina, liberrima ac plena facetiis parum urbanis,
quibus tamen mox moderatius ludendi & pungendi genus suc-
cessit: quo spectat utique locus *T. Livii* Libro VII: *Vernaculis*
artificibus, quia Hister Tusco verbo Ludio vocabatur, nomen Hi-
strionibus inditum, qui non sicut ante Fescennino versu similem,
compositum temere ac rudem, alternis jaciebant; sed impletis
modis satiras, descripto jam ad tibicinem cantu, motuque con-
gruenti peragebant. Hinc cum *Livius Andronicus* dramata 9.
primus *Romanis* repræsentaret, neglecta est aliquandiu *Satira*,
mox tamen ad finem *Comœdiarum* sub nomine *Exodiorum* ad- 10.
jecta. At *Ennius* *Satiram* a *Comœdia* rursus separavit, quem 14.
secutus *Lucilius* tanta elegantia *Satiras* composuit, ut primus in 15.
eo carmine *Horatio* & *Quintiliano* dicatur. Sed alteram quoque
illo fere tempore *Satiræ* speciem, quam *Varronianam* seu *Me-* 19.
nippeam vocant, a *Terentio Varrone*, qui *Menippum* *Cynicum*
Philosophum imitatus est, apud *Romanos* introductam, eamque
partim *prosa oratione*, partim *versu compositam* fuisse, probat. Cu-
jus generis sunt *Senecæ* *Liber de morte Claudii*, *Boetij* *de consolati-* 21.
one Philosophica, & *Petronij* *Satyricon*. Transit denique *Noster*
ad *Horatianas Satiras*, easque *Sileni* *statuis* comparat, quæ *eminus*
con-

conspicere nihil habebant ornamenti, sed, cum propius accederes, pulcherrimæ deprehendebantur; neque adeo de vocibus tantum explicandis sollicitum se fuisse testatur, quod est Grammatici officium, sed ipsas potius res, quas describit Poeta, penitus considerasse, quod neminem ante ipsum præstitisse, facile largimur.

NOUVEAU DICTIONNAIRE FRAN-
cois, &c.

i. e.

NOVUM DICTIONARIUM GALLICUM,
contimens generatim verba omnia, obsoleta non minus,
quam qua hodie in usu sunt, una cum Observationibus
ad linguam Gallicam; Autore PETRO RICHELET.
Editio nova, Latinis Gallicisque vocibus, phrasibus
item proverbialibus & exemplis plurimis
aucta.

Tomi II.

Amstelodami, apud Joannem Elzevir, 1709, fol.

Alph. 6.

Dignissimum nactus est successorem Richeletus, quicumque is fuerit, qui ejus Dictionarium tanta cura revidit & insigni adeo accessione auxit, editione hac novissima, non Amstelodami quidem, ut titulus præfert, verum Lugduni potius in Gallia, ut accepimus, procurata. Præterquam enim quod accurate hic, quæ limam poscerent, emendata sunt, nihil fere in lingua Gallica intactum Noster prætermisit, imprimisque locutionum proverbialium, quarum nulla in prioribus editionibus mentio, rationem diligenter habuit, & ex Interpretibus, Oratoribus, Poetis Gallorum præstantissimis exempla longe plurima adduxit. Præterea de horum scriptorum vitâ & scriptis, Gallico imprimis idiomate consignatis, ut constaret Lectori, breviter nonnulla in præmissis operi syllabo exposuit, e quibus nobis quoque hac occasione quadam memorare placet. De Nicolao Perroto

d'Ablan-

D. Ablancourt testatur, quod abjuraverit vigesimo ætatis anno Protestantium sacra, ad quæ tamen quinto post anno redierit, merito ob liberiores versiones *audax* (*hardy*) cognominatus. *Academia Francica* decretum, quod A. 1637 de edendo Dictionario tulerat, A. 1694 demum exsecuta est. In eadem ut eloquentiæ pretium *Balsacius*, ita Poeti *Clermontinus de Tonnerre*, Episcopus Noviodunensis, constituisse dicitur. *Antonius Arnaldus*, celeberrimus Pontificiorum promachus, die 6 Febr. A. 1612 natus, purpuram sæpius oblatam continuo detrectavit, & annos fere 83 natus decessit die 8 Aug. A. 1694. *Dominicus Boubours*, post editos nonnullos elegantes libellos, Novi Testamenti versione justam Simonis censuram meruisse dicitur, defunctus Parisiis die 27 Maji A. 1702. *Ludovicus Bourdaloue*, e S. J. natus die 20 Aug. 1632, & mortuus die 13 Maji A. 1704, præstantissimus orator Ecclesiasticus ab aula Gallicana existimatus est, cujus conciones Bretonneus, ex eadem Soc. sex Tomis edidit. Inter *avjodidax* referendus *Boursault*, qui etsi nunquam studiis operam dederit, edidit tamen quædam haud vulgaria, in quibus ejus *Æsopus* est in pretio. *Guilielmus Colletet*, qui & edidit nonnulla, & molitus est Historiam Poëtarum Galloium, quam non absolvit, secundis nuptiis ancillam suam, toties antea in ipsius poematibus sub nomine *Claudine* celebratam, uxorem duxit; natus vero A. 1596 obiit die 19 Febr. A. 1659. *Carolus Cotinus*, e Sociis Academiæ Francicæ, deridendum se propinavit, editis Epistolis & Poematibus, neque minus Boileo passim ridetur, quam Molerio, qui eum in *Familiis eruditis* sub *Trissotini* nomine traducit: decessit A. 1682. *Elias Dupinius*, qui anno ætatis trigesimo Bibliothecam Ecclesiasticam edere cœpit, quam feliciter deduxit ad finem, nunc in eo esse perhibetur, ut de libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ justum opus componat. *Petrus du Ryer*, Historiographus Regius inter scriptores mercenarios refertur, ex quo factum Noster putat, ut versiones ejus ultimam limam haud expertæ fuerint. *Carolus Saxe-Emontius*, anno ætatis 16 militiam ingressus, non minus fortitudinis, quam ingenii specimina multa dedit; at cum liberio rem de pace Pyrenæa Epistolam ad Crequium dedisset, e Regno facere jussus, A. 1665 in Angliam concessit, ubi anno demum 1705

vivere desit, Abbatem *Barrin* autorem perhiberi versionis Gallicæ Heroïdum & Elegiarum Ovidii, in qua multa lasciviuscula. Noster testatur, quamvis ipse *Barrinus* constanter id diffiteatur. Abbatem *Faydit* in eo esse nuntiat, ut censuram in opera *Jo. Clarrici* edat, Socinianisque eum favere doceat. *Andreas Felibien*, qui multum amatus Colberto & Eruditis omnibus, natus A. 1619 & mortuus A. 1659, successorem habuit in studio literarum, quas ipse coluit, filium secundo genitum, qui & ipse Historiographi Regii Custodisque Antiquitatum munus indeptus est, & Academiæ Inscriptionum adscriptus. *Claudius Fleury* adhuc tredecim Historiæ Ecclesiasticæ Tomos in 4 edidisse, & in eo totum esse, ut ad hæc usque tempora deducatur, ex Nostro pariter discimus. *Joannes de la Fontaine*, qui immortalem famam Fabulis sibi peperit, A. 1695, annos natus 76, pauper admodum fertur decessisse. Insignem inter Poetas famam, parvis licet poematibus, consecuti sunt *Germanus & Philippus Habert*, fratres, quorum ille, qui & Abbas *de Cerisy* vocari solet, *oculorum Philidii in Astra Metamorphosi* nobilis obiit A. 1656, hic vero, qui *Templum Mortis* elegantissimo poemate condidit, post absolutum studiorum cursum arma sectatus & pyrotechnicæ præfectus in obsidione arcis Emerensis, quæ inter Montes & Vallencenas interjacet, sub mœnium ruina A. 1637 sepultus est. *Bernardus Lamy*, Presbyter Oratorii, qui ab altero, Benedictino, probe distinguendus, proxime edituros creditur, quam dudum promissit, *descriptionem Templi Hierosolymitani*. Inter præcoci ingenii viros connumerandus *Paulus Fontanier Pelisson*, qui natus A. 1624, anno ætatis decimo tertio in Cadurcensi Academia ad primos honoris gradus admotus, anno decimo septimo Paraphrasin Institutionum Justiniani & biennio post Historiam Academiæ Francicæ edidit. In eam deinde Academiam receptus, Pænegyricum in modernum Regem recitavit, qui in Hispanicam, Italicam, Anglicam, imo & Arabicam linguam translatus est, Jussus & ejusdem Regis res gestas describere, sed subito die 7 Jan. A. 1693 rebus mortalibus ereptus, cum pridem Reformatorum sacra deseruisset. Commendatur & *P. Poisson*, Presbyter Oratorii, qui juvenis Cartesium sectatus, de methodo Philosophiæ, de

Musica & Mechanica pulcre commentatus est, nec parum ad Cartesii vitam, ab Adriano Bailletto editam, contulit, sed magis ex eo Theologicis intentus, A. 1706 summas Conciliorum, duobus Voll. in fol. cum Notis ad canones difficilioreſ eruditissimis vulgavit. Itinerarium celebriſ Botániſ *Tournefortii*, quem Parisiſ A. 1708 ab equis currum trahentibus forte in via raptatum periſſe accepimus, mox proditurum, Noſter aſſerit. De *Claudio Fabro de Vaugelas* refertur, quod a Cardinali Richelío ipſi, ut Dictionario Academiæ Gallicanæ concinnando operam daret, conceſſa fuerit annua penſio mille librarum, unde cum gratiæ referendæ cauſa deinde conveniſſet Richelium, ita ſtatim hic eum compellatſe dicitur: *non omittes ad minimum in Dictionario tuo penſionis vocabulum*, ad quæ ille: *nequaquam, multo minus vero gratitudinis*, reſpondit: pauperrimus tamen & alieno ære pene oppreſſus obiit A. 1649. De foeminis ſcriptis & poematibus illuſtribus, *Deshulleria*, de la *Sablieres*, de la *Suze*, de *Ville Dieu*, & virginibus, *Scuderia*, *Cartesia*, *PHeritier*, *Bonamy* aliſque nihil addimus. Ceterum fallitur Noſter, ubi de *Samuele Baſnagio*, Miniſtro Eccleſiæ Gallicæ *Zutphanienſis*, agens, autorem eum credit *Diarii Gallici Hiſtoire des Ouvrages des Savans*, quod merito commendat; autorem enim ejus eſſe Henricum Baſnagium, cognomento *de Beauval*, Jacobi, qui *Roterodami claret*; Germanum, vel ex Baſio diſcere poterat, qui accurate in *Diſt. Crit.* de Baſnagiorum familia egit.

ESSAIS DE TRADUCTION, OU REMARQUES sur les Traductions Françoises du N. Testament.

h. e.

TENTAMEN VERSIONIS, SIVE OBSERVATIONES ad verſiones Gallicas N. T.

Parisiſ, apud Petrum Witte, 1709, 12 ch. aug.

Conſtat 6 plag.

Quamvis haſtenus variæ N. T. verſiones Gallicæ lucem publicam adſpexerint, nihilominus plurima loca, quæ ſpon-
Q
giana

giam merentur, superesse, Viri docti monuerunt. Hos inter Anonymus noster numerandus est, qui viginti tria N. T. loca nova & accuratiori interpretatione digna judicavit. Optime enim monuit, multas in versione Vulgata occurrere voces & phrasas, ex idiotismo Hebraeae linguae retentas, sed ab interpretibus minus recte intellectas, & in alium sensum tractas, vulgarem Latinorum significationem attendentibus. Hoc evidenter apparere existimat ex Matthaei I, 1, ubi verba Vulgatae: *Liber generationis Jesu Christi*, Galli vertunt; *Genealogie de Jesus Christ*, quam versionem neque argumento libri, neque locis parallelis V. T. respondere dicit. Non argumento libri, quia Matthaeus non tantum Genealogiam, sed & reliqua ejus gesta describere suscepit. Neque locis parallelis V. T. quia Gen. VI, 9 *Generatio Noachi*, non tam ejus Genealogiam, quam potius historiam totius vitae ejus significat, quo etiam sensu Gen. XXXVII eadem vox legitur. Eandem significationem, Judaeis notam, Salvatorem Luc. XVI, 8 respexisse putat, dicentem: *Filii hujus mundi prudentiores sunt in generationibus suis, quam filii lucis*. Hic enim generationes non de Genealogiis, sed potius de gestis filiorum Seculi accipiendae sunt, ut mens Salvatoris sit: Filios mundi in gestis & negotiis suis prudentiores esse filios lucis. Hunc secutus est Paulus Act. XIII, 36, *Davidem in generatione sua*, i. e. actionibus suis, *Deo servisse*, dicens. Deinde Observat. III aegre fert, quod Interpretes Galli Matth. I, 18, 19, 20 vocem vulgatae *desponsata*, verterint, *epousee*; nam Deut. XXI, 7 *filia desponsata* est filia sponso promissa, non vero in domum introducta. Conf. Deut. XXII, 23. Observatione IV in loco Matth. III, 15 *conveniens est nobis complere omnem justitiam*, observat vocem *omnis* Hebraeis superlativum, remque omni modo perfectam significare, adeoque sensum esse, quod perfectissimus actus virtutis jam exercendus sit. Observatione V explicat Matth. V, 19 vocem *κατα* de litera χ quae literae \aleph apponitur, quia χ non tantum literam, sed & apicem literae \aleph constituit. Sed alii *κατα* de egrollis, quae literis quondam impositae sunt, intelligere malunt. Hinc in sequenti versu 20 *praecepta minima* ipsi sunt praecipua negativa, quibus \aleph non proponitur, ubi in litera \aleph *κατα* five

five 7 minima litera conspicitur. Salvatorem enim mysteria Judæorum sub literis latentia cognovisse, ex Marc. XII, 28 evincere conatur. Interrogatus enim a Judaico Doctore, quodnam esset maximum præceptum? respondit: *Audi Israel, Dominus Deus noster Dominus unus est*, Deut. VI, 4, ubi in prima voce in codice Hebræo majusculum 7, & in ultima majusculum 7 apparet, quibus Judæi maximum præceptum indicarunt. E contrario præcepta, quibus 7 est præpositum, erunt minima, quia in litera 7 apex 7 minima litera scripta est. Christi itaque verbis: *neque jota, neque apex præteribit*, hunc sensum tribuit: neque ullum minimorum præceptorum præteribit; quæ sententia tamen variis dubiis involuta est, & aliorum discussione merito relinquatur. Denique verba v. 19 *minimus vocabitur in regno caelorum*, ipsi significat: peribit in æternum. Nam Ecclesiast. XXXII, 28 legitur, *qui confidit in Deo, non minorabitur* h. e. non peribit. Porro Observatione VI *panem super substantialem* Matth. VI, 11 ex Prov. XXX, 7 & 8 interpretatur, de victu aliisque rebus ad vitæ conservationem necessariis. Ultimam petitionem: *Et ne nos inducas in tentationem, sed libera nos a malo*, explicat de tentationibus carnis; cum homo inhiat divitiis, sensumque ex adducto Prov. Ioc. 3, & 1 ad Timoth. VI, 9 illustrat. Nec incommode Matth. VI, 34 *avējov crastinum* cum Hebræis de futuro tempore interpretatur, sensu ex Gen. XXX, 33 desumpto. Observatione nona verba Matth. VIII, 17 *ille in validudines nostras accepit, & morbos portavit*, confert cum Joh. I, 29 *ecce agnus Dei, qui portat peccata mundi*, quia vox 777 Hebræis est peccata remittere, uti ex 1 Reg. XV, 25 & Pl. CII, 1, 3 apparet. Observatione decima docet, quod numerus *septenarius* Hebræis numerus indefinitus sit, & tam quinque, vel sex, quam decem, duodecim, imo legionem Marc. V, 9 denotare possit. Hinc Matthæi XII, 45 *septem alii spiritus* ipsi significant plurimos alios spiritus. Fundamenti loco ponit 1 Reg. II, 4, 5, ubi mater *septem* filiorum, Hieronymo mater plurimorum filiorum est, quia Hanna sex tantum liberos peperit. Eodem sensu Davidem *septies* in die Deum laudasse, justumque *septies* cadere, existimat. Nec inapte Observatione XIII verba Salvatoris a Matthæo cap.

XVI, 28 adducta, de transfiguratione, capite sequenti descripta, exposuit, ut sensus sit: ad stare quosdam, qui mortem non sint gustaturi, antequam filium hominis in gloria sua apparentem viderint. Uti enim e Joh. IV, 2 *Christum venisse in carne*, est, Christum apparuisse in carne, & verum hominem esse natum, sic h. l. *venire in regno* est apparere & esse in regno: quod convenit cum phrasi Marci IX, 1 *regnum Dei venisse cum potentia*, h. e. regnum Dei in sua Majestate & gloria adesse. Ex his B. L. facile intelliget, plures ejusmodi explicationes ingenuis interpretibus gratas futuras, si Cl. Autor pari judicio & modestia grandius volumen in lucem edere constituisset.

*B. D. POLYCARPI LYSERI P. QUONDAM
Prot-Ecclesiasta in aula Electorali Saxonica &c. Prae-
lectiones Academicae in Prophetas minores, e MS. eruta
opera & studio Pronepotis, POLYCARPI LYSERI, S.
Theol. D. Electori Brunsv. Luneb. a consiliis Eccles. Ca-
pituli Wunstorp. Praesulis & Ecclesiarum Ducatus Calen-
berg. Superint. Generalis, qui & de suo Commen-
tationes in Haggaeum addidit ac sup-
plevit.*

Lipsiae & Goslariae, sumptibus Jo. Christophori König / 1709, 4.
Alph. 10.

NOVUM pietatis officium persolvit Proavo suo, Theologo post fata quoque mentis ac fama celeberrimo, ecclesiarum Ducatus Calenbergici Praesul summo Reverendus, editis ipsius in Prophetas minores commentariis, quae, perinde uti cetera viro- rum verae doctrinae & pietatis laude insignium scripta, merito suo *Sanctorum reliquiis* accensenda sunt, de quarum cultu cultusque abusu in Epistola nuncupatoria ad Reverendissimum & illustrem Virum, Dn. Gerhardum, Abbatem Luccensem, Celeberrimus Editor multa erudite disserit. Delituerant haec Prae- lectiones, in Academia Wittebergensi olim publice propositae, in scrinio B. D. Jacobi Tenzelii, Ecclesiae Arnstadiensis & in aula Schwartz.

Schwarzburgica primarii Antistitis, & Dicecefeos illius Comitatus Ephori, qui B. D. Wilhelmi Lyseri, Theologi Vittebergensis, Polycarpi Filii, discipulus, ac post ejus obitum factus gener, Exegemata illa tanti aestimavit, ut ex iis *Enarrationem Sæphonia Propheæ* Arnstadii 1683, 4 speciminis quasi loco in lucem publicam emitteret. A Tenzelio Patre opus MStum hæreditatis jure devolutum fuit ad filiorum primogenitum, Polyhistorum ac Philologum Clarissimum, Guil. Ernestum Tenzelium, Potentissimo Poloniarum Regi ac Electori Saxonie a Consiliis & Historiographum, qui illud publica luce dignissimum ratus, Lysero nostro benevole indulgit ac sponte obtulit. Hic igitur pro ea, qua in B. Proavi sui cineres fertur, pietate, de editione libri, quam plurimi eruditorum suaserunt, sollicitus, illum tandem typis excudendum tradidit, cumque factorum iniquitate ac temporis injuria prælectiones in Haggæum perierint, ipse, quo opus Commentationum in Prophetas minores restitueretur, ac lectorum oculis exponeretur integrum, Prophetiam Haggæi proprio studio explicatam addidit, suoque loco reposuit. Quæ dum eruditissimus libri promus in præmissa præfatione exponit, collectis variis elogiis, quibus B. Proavum suum plures eruditorum eo tempore fuerunt profecuti; quo B. D. Seeligmannus ad obeunda munera gravissima, quæ olim in aula Electorali ipse Lyserus cum laude gesserat, evocabatur, Apologiam quandam censuræ paulo severiori modeste opponit, qua Agnatus, Guilielmus Ernestus Tenzelius in *Curiosa Bibliotheca Reposit. III, Locul. VIII, Officium pietatis, & Syllogem Epistolarum* B. Proavi, triennio abhinc editam, perstrinxerat. Id enim reprehensione dignum existimaverat, quod & in Sylloge ista ea simul cum reliquis in lucem fuerint emissa, quæ forte rectius omitti potuissent, & ordo in disponendis epistolis magis accuratus desideretur; quibus ut responderet Lyserus suamque causam ageret, epistolam quidem ad Tenzelium exaraverat, quæ tamen, cum interea diem suum obiisset supremum, tradi ipsi haud potuit. Ne quis vero censuris Tenzelianis permotus de Lyseri nostri laboribus minus benigne forte judicet, ipsas literas, Apologeticæ instar responsionis futuras, maxima ex parte hic repetit, in quibus partim

rim objectiones in præfationibus Officio pietatis atque Epistolis præfixis se ipsum prævidisse atque diluisse monet; partim vitio sibi non vertendum esse contendit, si clavorum Virorum vestigia secutus integras epistolas easdemque singulas, licet non argumenti æque ponderosi & gravis, dare studuerit; partim culpam omnem *araziac* & indicis defectum, perinde ac ingentem sphalmatum typographicorum numerum, in Bibliopolam sumtus erogantem devolvit, utpote cui epistolas in ordinem redigendi & indices epistolarum ac Epistolographorum; nec non rerum præcipuarum rite instruendi negotium dederit modumque præscripsit.

Hac ratione sui ipsius vindicias contra Tenzelium illiusque animadversiones scribit Lyserus, qui tamen præterea operæ præmium se facturum credit, si in reliqua Præfationis parte B. Proavum suum quoque contra V. C. *Petrum Bælium* defenderet, qui in Dictionario suo ipsius mentionem faciens non tantum aliqua, quæ cum veritate historica non satis conveniunt & illustratione quædam indigent, in medium attulit, verum etiam haud pauca in pios tanti Viri manes iniquiora congestit. Ita verè quidem esse Noster monet, quæ de Parente Proavi sui Bælius referat, dum Pastoris & Superintendentis Winendensium munere eundem fuisse functum memoret, Nürtingensium tamen deinceps Antistitem ipsum evasisse, vel ex *Calvini* epistolis Bælio constare poterat. Idem cum scribat, Lyserum primum ab Electore Saxonie D. Augusto A. 1577. vocatum fuisse ecclesie Vittebergenis ministrum, vix autem in illa ecclesia specimen divinitus concessarum dotium dedisse, cum in numerum Theologiae Professorum reciperetur, non in uno Bælium falli dicitur, cum Polycarpus quidem circa auspiciam A. 1577 Gœllersdorffio Vittebergam demum venerit, A. 1576 tamen M. Octobr. litteris Electoris & Antistes ecclesie Vittebergenis, & vicinarum Ephorus & omnium earum, quæ ad circulum Electoralem spectant, Superintendens Generalis, nec non Professor Theologiae Primarius & Consistorii Electoralis Assessor fuerit vocatus. Hinc negatur Lyserum unum e præcipuis Libri Concordie Directoribus dici posse, uti Bælius asseruit. Eundem enim in Saxoniam ex

Austria

Austria nec venisse nec rediisse prius, quam omnes Theologorum conventus, hac de causa jussu & autoritate Electoris Palatini, Saxonici & Brandenburgici instituti, ad finem essent perducti; ac ipse liber a sex illis Theologis, qui negotium hoc dirigebant, post ultimam revisionem esset subscriptus; de quo se multo certiores esse Noster ait, cum ipsum autographum Formulæ Concordiæ sic subscriptum & ad marginem manu D. Martini Chemnitii ita emendatum, ut evulgatis exemplaribus plane concordet, secum adservet. Illud vero adfirmare non dubitat, B. Proavum suum primum omnium in Saxonia Electorali d. 26. Junii 1577 libro huic subscripsisse, quem deinde non tantum Theologi Wittebergenses reliqui, sed & ecclesiarum cæterarum sive Superintendentes, sive Ministri, suo quisque ordine, subscribendo *ἰδιογενῶς* sint secuti, id quod penes ipsum adhuc reconditæ subscriptiones authenticæ ostendant. Dum vero Bælius scribit, eum strenue exercuisse officium *Missionarii*, gravissimi erroris accusatur. Licet enim hanc loquendi rationem emollire studeat, itinera se respicere addens, quæ de urbe in urbem facere debuerit, ut exigeret subscriptiones & *Non-Conformistâs* abdicaret, licet etiam ad autoritatem & verba quædam Spizelii provocet, falli tamen in his Bælius dicitur, cum Jacobus Andræ illius negotii director, Lyserus vero fidus laborum socius ipsi additus fuerit, ut scilicet conformitas in doctrina plenaria inter omnes Doctores & subditos Electorales feliciter restauraretur; ejectionis vero & abdicationis *Non-Conformistarum*, quos vocat, nullam in historia illorum temporum mentionem fieri, nec illum titulum fere exosum & invisum *Missionarii* mereri, qui obedientiam Principi debitam demonstraturus, deque veritate Libri Concordiæ firmiter persuasus, eam aliis propinaturus, & præsertim restaurationem collapsæ in doctrina harmoniæ adjuturus, itinerum sibi demandatorum molestias citra ullius injuriam devoraverit. Corrigitur quoque Bælii narratio, qua Lysetum omnibus conventibus interfuisse tradit, qui vel hujus libri, vel réunionis Calvinistarum & Lutheranorum gratia, quam Legati Regis Navarræ solícite admodum quæsierint, fuerint habiti. Quævis enim sat multis Theologorum congressibus interque eos Hertzbergensi, Quedlinburgensi &

Lipsiensi præfens fuerit, de quibus Autor aliquando in Biographia B. Proavi pluribus se acturum promittit, multo tamen plures diversis temporibus, ast eadem de causa, coacti fuerunt conventus, quorum quidem nullum ille frequentavit. Neque eo conventuum istorum spectabat scopus, ut Calviniani Lutheranis reconciliarentur, sed ut intestina illa dissidia, quæ inter hos solos agitabantur, tollerentur. Equidem ad consultationes illas, quibus agitandis in aula Electorali Saxonica ansam dederat Jacobus Segurius Parthelianus, Delegatus Henrici Regis Navaræ, ab Electore Saxonie Augusto, una cum Johanne Sagittario sive Schüz, Theologo Wittebergensi, evocatum fuisse B. Proavum Pronepos se legisse meminit, ast conventum Theologorum hac de causa convocatum fuisse ipsum latet, quamvis non ignoret, alios S. R. I. Ordines Evangelicos, quos recenset, in consilium adhibitos, ac horum omnium nomine in hanc sententiam fuisse responsum, ut difficultatem imprimis negotii irenici ad pacem invitati atque sollicitati Principes demonstrare sategerint. Pari modo & alia, quæ Badius memorat, refelluntur, ac Christianum I Electorem Saxonie religionis avitæ non adeo fuisse tenacem, eundemque quæsitam a Lysero dimissionem latabundum excepisse ac lubentissime concessisse, negatur, præsertim cum ipse Polycarpus in Apologia Cælianis Amicis opposita, quam Tenzelius denuo divulgavit, causam suam hæc in re strenue defenderit, inque ea satis ostenderit, quod ipse dimissionem suam hæc ægerrime tulerit aut cum animi consternatione ingenti exceperit, quod itidem Badius affirmaverat. Idem in eo errasse dicitur, quando B. D. Wilhelmum Lysenum Dresdæ natum esse scribit, cum Brunsvigam patriam habuerit, filiis quoque B. Polycarpi alterum eorum, Fridericum, Theol. Doctorem & Ecclesie Ilenburgensis Antistitem ac Vicinarum Ephorum, a Badio omissum, addendum fuisse innuitur. Quæ denique circa dissidia, quæ Lysero cum Johanne Majore intercessere, ita Badius narrat, ut omnem dissensionis culpam in istum transferre videatur, argumentis quamplurimis ab Autore diluuntur, qui id sibi demonstrandum sumit, quod ille studio partium abductus potius scripserit quam nudam

nudam juxta Historicorum leges citra ullius injuriam detexerit
veritatem.

Et hæc ea sunt, quæ ex Præfatione repetere placuit. De
ipso vero Opere multa disserere supervacaneum est. Sane, qui
in continuatione Harmoniæ Evangelicæ a Chemnitio inchoatæ,
in Commentario in Genesin aliisque monumentis præstantissimis
ingenii ac doctrinæ laudem consecutus est Lyserus, idem & in
hisce Commentariis rerum pondere, styli perspicuitate, methodi
ratione, omnisque solidioris doctrinæ apparatu cunctis rerum
Theologicarum arbitris se commendabit, iisque, qui sacrarum li-
terarum studio tenentur, non levem usum afferet. Ipsæ quo-
que in Haggæum commentationes, quæ Celebratissimus Editor
addidit, ita comparatæ sunt, ut quamvis methodum ab ea, quam
B. Proavus præiverat, paulo diversam sequantur, ejusdem tamen
eruditionem, ac in explicandis sacris paginis peritiam felici ausu
imitentur. Subjiciuntur libro Indices utilissimi summoque stu-
dio adornati, quorum primus sacræ Scripturæ loca, quæ partim
explicantur, partim allegantur, secundus voces & loquendi for-
mulas Hebraicas, tertius denique rerum præcipuarum seriẽm
complectitur.

A VOYAGE TO THE ISLANDS, MADERA,
Barbados, Nieves, S. Christoffers and Jamaica.

id est,

*HISTORIA ITINERIS IN INSULAS, MA-
deram, Barbatam, Nivium, S. Christophori, & Jamaicam,
cum Historia Naturali herbarum, arborum, animalium,
aliorumque, qua in postrema harum Insularum reperiun-
tur; accessit Introductio, qua continet descriptionem in-
colarum, aeris, aquarum, morborum, disciplina &c. Au-
tore JOANNE SLOANE M. D. Socio Collegii Me-
dici & Societati Regiæ a secretis.*

Volumen primum.

R 2

Lon-

Londini, sumtibus Autoris, 1707, fol.

Alph. 3 pl. 15 & Fig. 21. Tabb. 156.

Octo & decem annis ante, quam splendidissimum hoc opus ederet Celeberrimus *Sloanius*, sub auspiciis Illustrissimi Ducis Albemarlîi Medicus factus, qui in itinere & in ipsa Jamaica & aliis Americae insulis sanitatem curaret, id egit, ut omnia, quæ ad naturæ historiam promovendam facerent, quam diligentissime observaret, atque hinc magnum sibi rariorum rerum naturalium thesaurum studiosissime collegit, cujus studii specimen in *Catalogo Plantarum, quæ in insula Jamaica sponte proveniunt, vel vulgo coluntur, cum earundem synonymis & locis natalibus, adjectis aliis quibusdam, quæ in insulis, Madera, Barbata, Nivium & S. Christophori nascuntur*, quam Historiæ Naturalis Jamaicae partem Prodromi Partem primam esse voluit, & Londini 1696 in 8 excudi curavit, exhibuit. Eorum autem, quorum nomina in hoc catalogo recensuit, in pleniori hoc opere integras descriptiones & figuras ad archetypum factas æriq; elegantissime incisas hic oculis legentium & simul spectantium obtulit, hoc instituto & ordine, ut, quotquot posset colligere, exsiccaret, quorum vero fructus hæc methodo conservari non poterant, penicillo sciti artificis, quem ad natalem plantarum locum deduxit, describi curaret. Hoc modo supra octingentas plantas, maximam partem novas, secum retulit in Angliam, ubi amicis liberaliter & ingenue eas ostendit, quo factum, ut, cum ipse Autor in conquirendis aliorum ante se factis observationibus occupatus esset, ab aliis, quibus ipse sua videnda dederat, vel qui apud amicos suos inspererant, vel audiendo tantum perceperant, in edendo anteverteretur, quamvis non ubique satis feliciter. Tandem ipse serio manum admovit operi, ut veras plantarum imagines naturali sua magnitudine exhiberet, eo potissimum ordine, quem celeberrimus *Rajus* sibi præscripsit, ab imperfectioribus ad perfectiora potissimum progrediendo per classes varias; quam tamen methodum Excellentissimi *Rivini* nostri invento, quo plantas secundum petalorum numerum & formam, atque seminis vasculorum rationem, in classes docuit dispescere, supplevit. Dolet vero, illo tempore, quo opus concin-

naret,

naret, nondum existisse magni nominis Botanici Tournefortii methodum, & multo minus plantarum Indiæ occidentalis descriptionem, quam Plumierius edidit, cujus accuratas plurium plantarum, præcipue filicum, delineationes tanti æstimavit, ut denuo eas æri incidi e re non esse duxerit. Ut autem propius paulo Lector perspiciat, quem in distribuendis plantarum generibus ordinem elegerit, summa ejus historiæ capita repetemus: *Primo* igitur *capite* de plantis submarinis agitur; *secundum* muscos, fungos & similia continet; *tertium* comprehendit filices & plantas capillares; *quartum* sistit plantas folio gramineo; *quintum* absolvunt herbæ flore imperfecto straminio; *sextum* complectitur, quæ sunt flore monopetalo; *septimo* capite describuntur verticillatæ; *octavo* leguminosa recensentur, vel quæ sunt flore papilionaceo; *nono* enarrantur tripetala & dipetala; tetrapetala *decimo*; pentapetala vasculifera *undecimo*; caput *duodecimum* continet umbelliferas & his affines; *tertium decimum* asperifolias dictas; *decimum quartum* exponit plantas, quæ semine nudo sunt; *decimum quintum* bacciferas & pomiferas; *decimum sextum* bulbosas radices eruit, & quæ iis sunt similes, uti etiam illas quæ vel sunt flore hexapetalo, vel polypetalo, item quæ foliis pictæ sunt; *decimum septimum* demum flores compositos explicat. Neque vero, uti in catalogo fecerat, nude recenset plantas, & varia eorum nomina adducit, ad scriptores remittens Lectorem, qui de illis quidquam observarunt: sed in allegandis synonymis parcius naturæ plantarum explicandæ majorem impendit operam, ut usus earum medicus simul appareat, atque Jamaicæ incolæ, Europæ pharmacopœicarum officinarum simplicibus destituti, discant ex suo solo salutem petere, quod profecto non parum ad operis commendationem potest facere. Exhibet autem hoc primum Volumen post Præfationem Introductionem in totum opus, in qua Jamaicæ historia perstringitur, præcipue naturalis & morborum in ea regnantium, circa quorum curationem, quæ diligenter observavit Autor, liberaliter communicat. Huic itineris enarratio ab Autore subnectitur, in qua plurima recensentur, quæ navigantibus solent obvenire, quæque in mari se videnda præbuerunt.

Tandem ipsa sequitur Historia naturalis Jamaicae, quae hoc volumine illarum plantarum species, quae in catalogo recensitae sunt, arboribus quidem exceptis, plenius exhibet. Nos ut curioso Lectori specimen proponamus rerum delineatarum, ad Autoris ductum aeri incisum transferemus fungum lapideum majorem undulatum, quem in Catalogo p. 2 descripsit, & plenius in Historia hac naturali p. 56, hujus superior pars exhibet semicirculum, vel potius qui per medium dissecti figuram; pugnum crassus est & in utraque parte striatas cavitates sinit, digitum recipere aptas, instar lapidis asperitatis undulati, & reliqua, quae ex Figura 1 Lector colligat. Altera Figura repraesentat arundinem sacchariferam, a multis eundem, quos magno numero adducit Sloanius, descriptam, a nemine tamen, quod novimus, haecenus accurate effictam; est illa ab Autore recensita pag. 108 Hist. Nat. ubi de succi ex canna expressi coagulatione notat, eam fieri non posse sine addito coagulo, quod vocant; quod suo experimento testatur, quo succus coctus antea haud coiret, quam vel calcem vivam vel lignorum adustorum cineres admisceret, quod coagulum pro diversitate soli, in quo arundo succrevit, quantitate differat necesse est. Secundum operis Voluminem historiam arborum, quadrupedum, avium, piscium, testaceorum animalium, complectetur, quod paulo citius ad nos deferri optamus.

NE EXHIBERE WUNDERBARE
Gartenlust.

hoc est,

AMOENITATES HORTENSES NOVAE AT-
que mirabiles.

Hamburgi, apud Henricum Dreyerum, 1710, in fol.

Constat plag. 7 & figuris aeneis 8.

Autor Anonymus longa atque multiplici experientia edoctus docet, quomodo pyramides fructiferae per novam gemmas arborum truncis inserendi artem cito gigni queant. Transplantandae sunt arbores per autumnum ramique omnes amputandi. Quam primum aestate subsequente datur, novis surculis avulsis

Fig. 3.

Fig. 4.

Fig. 2.

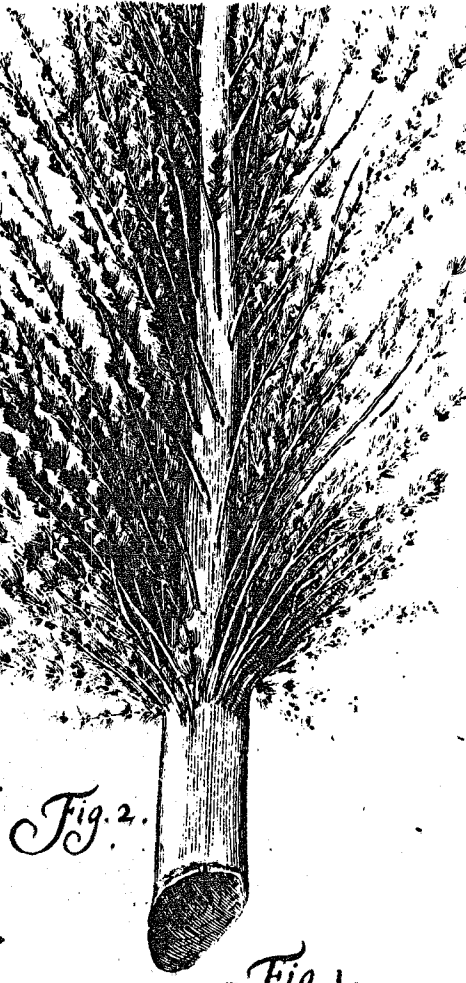
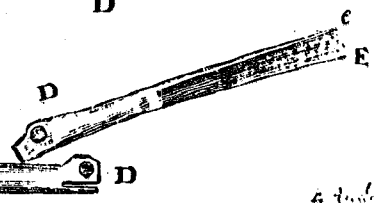
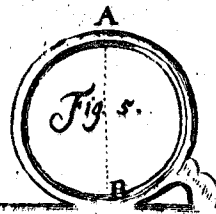
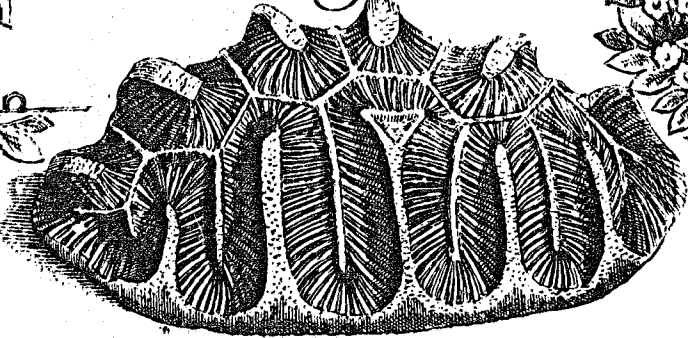

Fig. 1.

avulsis gemmæ immittendæ sunt situ inverso (id quod tum ad decorem pyramidum, tum ad fertilitatem facere notat) ea quidem lege, ut truncum arctè contingant, citra consuetam ligaturam cum eo coalituræ, & superiores ab inferioribus pede vix dimidio a se invicem distent, in qualibet autem peripheria non nisi tres conspiciantur. Quamvis vero etiam arborea 20, immo plures annos natas, gemmarum insertionem admittere didicerit, eligi tamen debere monet stirpes sanas atque succo plenas, quarum diameter vix unum alterumque digitum adæquat. Plantatæ palis fulciendæ, ne dum a ventis agitantur, nova radicum germina avellantur, & ne eadem putrescant, a stercoreatione abstinendum, quamdiu arbores nondum satis radicatæ. Gemmæ a ligno non prorsus separandæ, quod viride ac subfuscum sit necesse est, siquidem in ramos explicari debeant, nec longum, ut vulnus corticis citius sanetur. Quod si vero ex errore electionis quasdam emori contingat, in earum locum substituendæ sunt aliæ, 14 fere diebus elapsis datoque casu quolibet singulari ratio, cur spem eluserit eventus, non latebit. Vulnus corticis est linea unica horizonti TAB. III parallela, summitatem respiciat, non radices, cortex separatus a pul- Fig. 3, 4. pa, ne pluvia nocere possit. Virentem hoc modo obtinebis truncum circa autumnum ejusdem anni, vere anni sequentis floribus, æstate autem vel autumno fructibus superbientem, Ut labor tanto felicius succederet, peculiare adinvenit instrumentum, quod hic delineatum exhibemus. Luminis ansæ diameter AD est $\frac{1}{4}$ unius digiti, distan- Fig. 5, 6. tia articulorum CD $2\frac{5}{7}$ digitorum, cultelli DE chalybei longitudo $1\frac{5}{6}$, alterius orichalcei CG longitudo $1\frac{5}{6}$. Figura cultellorum est segmentum cylindri cavi, chorda arcus Ee $\frac{5}{8}$, sagitta ejusdem arcus $\frac{1}{8}$ existente. Ceterum cultellus ED non integer chalybeus: sed pars postica DF orichalcea. Exhibetur autem instrumentum, prouti in Tabula positum oculos incurrit. Superflua ramorum eo tempore refecari Auctor jubet, quo arbores succu turgidæ & ad incrementa pronæ; ita enim vulnus coalescet, ut vestigium ejus supersit nullum. Juramento solenni veritatem dictorum confirmat operisque continuationem promittit, si quidem plures paratam pecuniam ad editionem promovendam solverint. Qui vero librum desiderant, vel instrumentum, nummos ad *Dreyerum* Ham-

Hamburgum tempeſtively mittant, accepturi etiam, ſi deſiderent, gemmam rite præparatam. Notandum vero, quod ex quercu-
tiliis, imo roſarum fruticibus ſimiles pyramides progigni
queant. Hæc ex mente Autoris referre placuit, quæ utrum expe-
riencia confirmentur, nec ne, hortorum cultoribus examinandam
relinquimus.

DESCRIPTION EXACTE DES OS, &c.

i. e.

DESCRIPTIO EXACTA OSSIUM, TRIBUS

Tractatibus comprehenſa.

Lugduni Batavorum, apud Theodorum Hack, 1709, 8.

Plag. 17.

TRia de ossibus hic conjuncta ſiſtuntur ſcripta, quæ Viri cla-
riſſimi, *Courſial*, *Petit* atque *Lemery* A. 1704 & 1705 Pari-
ſiis ſeorſim edidere, quorumquæ duo poſteriora in *Actis noſtris*
A. 1706 *Menſe Aprilis* p. 157 & 161 jamjam recensuimus, etiamſi Dn.
Lemery de nutritione ossium diſſertatio, quæ cum altera editione
ejuſdem Tractatus de alimentis tum vendebatur, pro appendice
hujus haud debuiffet tunc venditari. Aſt *Observationum Ana-*
tomicarum, quas Dn. *Courſial*, celeberrimus Anatomicus *Toloſanus*
cum publico communicavit; aliæ ossa in genere, ossium forma-
tionem, ſtructuram, medullam, nutritionem, filtrationem, os-
ſiumque morboſ, ſpecialim ſtrepitum, fragilitatem, incurvatio-
nem, emollitionem ac molem majorem deprehenduntur ſpecta-
re; aliæ vero nova hepatis vaſa lymphatica, veſicularem veſicæ
urinariæ hydropem, vulnus cordis, ventriculorum perforatum,
membranofam intelliini recti conſtipationem, bubonocelen, li-
quorem pericardii, molam, ſpicam hordei deglutitam atque in-
fantem extra matricem repertum, commemorare, phyſica de-
mum diſſertatione de aeris natura & proprietatibus ſtipata. Ex
omnibus tamen iſtis non niſi ea liceat tranſcribere, quæ de mi-
randa bubonocèle, ſingulari ſpicæ hordei ingeſtæ per tumorem
externum egreſſu atq; ſtupendo foetus extra uterum in abdomine
matris deſunctæ ſitu, curioſius annotantur. Mirandum namque
eſt, virginem aliquam ex tali bubonocèle, quæ ſuppurata intelli-
ni prolapſa & ſphacelo corrupti vel dimidium pedem chirurgo re-
ſecan-

secundum præbuerit, perfecte convaluisse, fortassis quia duo intestini resecti extrema in medio mesenterii ac peritonæi, annulum veluti circumcirca efformantium, inter sese coaluerint. Frumenti equidem spinam involuntarie deglutitam subiade per supervenientem abscessum prodiisse, in Fernelio, Helmontio ac Miscellaneis Academiæ Naturæ Curiosorum legitur, singulare nihilominus plane est, quod ipse Auctor noster spicam hordei, quam tussici puer præter voluntatem deglutierat, ex tumore circa hypochondrium sinistrum subito post trium septimanarum intervallum a chirurgo adhuc recentem & granis tumidis viderit extractam, viamque ejusmodi insolitam, in ipsam spicam aculeatam, motu ventriculi aut intestinorum peristaltico per ventriculum, si non intestina, musculosque abdomini extrorsum protrudi aptam, referat. Stupendum denique habetur, foetum novimestrem in matris extinctæ abdomine ita locatum apparuisse, ut modo denatus capite in latere sinistro juxta spinam dorsii extra tunicas perruptas deorsum propendens pedes sursum sub ventriculo & colo protenderet, ac reliquum ejus corpus omento cooperiretur; placenta vero, quæ alias uterina dicitur, sub ventriculo & colo vasis epiploico gastricis adhereret. Cujus extraordinariæ connexionis duæ conjiciuntur causæ, vel quoniam ovulum maternum a semine masculino foecundatum tuba Fallopiana excipere non potuit, vel exceptum etiam paulo post denuo dimisit, utroque autem modo ovulum talè abdominis cavitatem incidere atque ventriculi & omenti vasis sanguiferis in nutritionis ac incrementi gratiam adhærescere valuit.

*EXCERPTA EX LITTERIS HENRICI L.
BAR. DE HUYSEN &c. ad I. B. M. Cracovia
missis.*

Meministi haud dubie monstri illius partus bicipitis, quem ante aliquot annos Moscua in lucem editum fuisse Tibi nuntiavi, & cujus delineationem Actis vestris A. 1706 M. Jan. p. 40 vidi insertam. Simile propemodum monstrum humanum hoc A. 1710 die 9 Febr. Cracoviæ edidit quædam Agnes, quæ annos nata 26 è vaga Venere gemellos suscepit, masculum nulla ex parte defor-

deformem & quarto post natiuitatem die defunctum, & deinde foemellam bicephalam, quam vivam quidem obstetrix extraxit & S Baptismatis fonte proluit, at caput sinistrum mox, dextrum vero aliquot post horas exspirasse visum est. Cadaver cultro anatomico subiectum examinavit Joannes Bernardus Sthaar Phil. & Med. Doctor, cujus hic accipe brevem descriptionem.

Erat constitutio extrinseca a pedibus ad regionem epigastricam usque naturalis, ab hac vero thorax ita ampliabatur, ut duplex appareret, & repræsentaret partus quasi amplexum ad invicem lateralem, ab unione humeri interni procedentem. Scapulae quatuor erant, quarum internæ, sibi coherentes, cavitatem internam, externe gibbositatem constituebant; acromium earundem prominebat, nulla intercedente clavicula. Capita illa bina ad formam optime constituta nihil ab extra deformabat. In abdomine viscera continebantur simplicia in situ naturali, præter hepar planum, ventriculorum obtegendero ad lienem usque extensum. In thorace bisurcabatur orificium ventriculi superius formando binum œsophagum; duplicatum erat os sterni una cum costis, quæ a duplici spina dorsali ortæ formabant amplam thoracis cavitatem; externæ erant sat longæ, internæ vero curvatim uniebantur scapulis illis duabus internis supra jam recensitis; spinæ vero binæ circa lumbarem regionem magis approximatæ in natibus terminabantur. Utrique abs duplicatione muscoli psoas, cor tamquam primum oriens, ultimum moriens, in suis involucris sat magnum absque mucrone cum ventriculis binis carnosio-fibrosis ac amplis inveniebatur; in pulmonum lobis præter magnitudinem binæ asperæ arteriæ in ipsa insertione bronchia unitim constituentes observabantur. Reliqua ex omni parte perfecta cernebantur.

EXPERIENCES DE PHYSIQUE,

h. e.

EXPERIMENTA PHYSICA AUTORE PETRO POLYNIERIO, Medicinæ Doctore.

Pari-

Parisii, apud Johannem de Laulne, Claudium Jombert & Jacobum Quillau, 1709, in 12.

Constat plag. 21 $\frac{1}{2}$ & Tabb. æn. 10.

Nisi quis Matheseos fuerit apprime peritus & multorum experimentorum noticia instructus, ad certam rerum naturalium cognitionem haud unquam pertinet. Monuimus in Actis anni superioris p. 25, Physici imprimis esse vires corporum naturalium metiri & leges, juxta quas effectuum quantitates in dato quolibet casu computentur, stabilire, cum inde & certitudo & utilitas doctrinarum Physicarum unice pendeat. Experimenta vero vires corporum naturalium indeque pendentes effectus manifestant: Mathesis easdem metitur & leges computandi effectuum quantitates constituit. Quemadmodum itaque & Autor Elementa Matheseos puræ, Geometriæ præsertim, egregia dexteritate explicavit, ut tyronibus ad divinam istam scientiam viam planam sterneret, in Actis A. 1707 p. 98 commendata; ita nunc quoque experimenta Physica non minus perspicue describit, instrumentorum ad ea necessariorum apparatus schematismis æri incisis illustrat, & effectuum rationes consuetas reddit. Præmissis experimentis Mechanicis & Hydrostaticis de æquilibrio præsertim fluidorum; ad ea progreditur, quæ aeris gravitatem solam, elaterem solum, & gravitatem atque elaterem una illustrent. His subjungit experimenta acustica de sono, & alia nonnulla de vi directiva, attractiva & communicativa Magnetis. Succedunt varia Chymica & Anatomica, tandemque colophonem libro utilissimo imponunt Optica de coloribus & lumine. Cum Autor insigni solertia non modo conquisiverit, quæ passim prostant, experimenta, sed & non simplici vice iteraverit; ad lectionem ejus invitatur, qui ad arcana naturæ rimanda animum appellendum ducunt. Quoniam aliunde jam constant talium gnaris, quæ ab Autore proferuntur, ut sigillatim quædam recensëamus opus non est, id monuisse contenti, quod se primum reperisse affirmet, monetam argenteam optime sonoram sonum fere omnem perdere, si argento vivo immergatur & extracta digitis fricetur; eundem vero recuperare, si aquæ forti aut spiritui

nitri immittatur, extractaque linteo abstergetur. Consuetas quoque experimentorum rationes reddit, ut adeo & de his agere supervacaneum censeatur.

LIBRI NOVI RUSSICO IDIOMATE CON-
scripti.

Cum aliquo abhinc tempore Vir Excellentissimus, Henricus de Baro de Huyssen, supremo Moscorum Monarchæ a justitiæ & belli Consiliis & Celsiss. Principis Russici Ephorus, pro eo quo bonas literas prosequitur studio, libros quosdam novos à Russia ad nos transmitti curaverit, operæ pretium nos facturos existimavimus, si de illis pauca hoc loco adderemus. Quod si in his typi elegantiam & chartæ puritatem spectes, in Gallia vel Belgio excusos juraveris, nec ad tabularum ænearum, quæ passim accessere, nitorem quidquam addi potest. Tum nova quodammodo descriptionis ratio in illis observatur. Nam cum Russico omnes idiomate conscripti sint, characterem tamen non pure Sclavonicum hic adhiberi videas, sed qui eum, quo in tachygraphia Russi utuntur, *skorrophis* vocant, imitatur. Itaque Typographus multos characteres, quibus hodie Latinam linguam exprimimus, ob convenientiam retinuit: quod primo intuitu rudiores, imo & in lingua Sclavonica exercitatos fallit. Conveniunt enim hic nonnullæ literæ forma & pronuntiatione in Latina & Russicâ lingua, ut A, E, I, O &c. in aliis formæ quidem eadem, sed pronuntiationis planè diversa est ratio. Sic character m est Russicum t, H Russicum n; contra ea n Latinum est Russicum p, & p Latinum Russicum r; X Latinum est Russicum ch & R inversum (**R**) est Russicum à sive ia: Latinum g est Russicum d: C Lat. Russicum s sive ss, & y Russicum Latinum U, &c. Præterea in ipsa quoque lingua Sclavonica, cujus hæcenus in impressis usus fuit, nonnihil mutatum videtur. Sic cum antea in libris legeretur *Grad* urbs, nunc ex Russicâ dialecto vocem *Goroda* assumitam deprehendimus. Unde facile patet, Russos sub Augustissimo, quo hodie reguntur, Principe non minus linguæ suæ cultum, quam commercia, atque artes imprimis militares, felicissime promovere. Sed de ipsis libris videamus.

KNI.

MENSIS MARTII A. MDCCX. 141
KNIHA O SPOSOBACH TWORYASCZYCH
Uodochozderice Swobodnoe.

i. e.

*TRACTATUS DE MEDIIS FLUMINA NAVI-
bus vehendis apta reddendi, editus consensu Czarea
Majestatis PÆTRI ALEXIOVITII C. & Sereni
Principis Rusfici, ALEXII PETROVITII.*

Moscuæ, Anno Domini 1708, Mense Julio, in 8.

Plag. 9 & Tabb. æn. 8.

Libellus utilissimus in linguam Russicam transferri meruit,
cum multa contineat ad Architecturam aquarum spectan-
tia prorsus egregia. Quoniam vero jam in Actis A. 1694 p.
78 & seqq. ejus recensum instituitur; hic saltem adhuc monere
libet, quod tantum non verborum ex opere Italico, a *Joanne
Meyero*, natione Batavo, Architecto militari & Academiæ
Physico-Mathematicæ Romanæ socio, sub titulo: *Par-
te di restituire à Roma la trasasciata navigazione del suo Te-
vere*, Romæ 1685 in fol. edito, exscriptus ab Autore, Gallo
Anonymo, fuerit; qui certe non male fecisset, si una *Jo-
hannis Baptiste Bammeri*, Architecti itidem militaris, Architec-
turam aquarum, Placentiæ 1656 in fol. publicatam, consulisset.
Ceterum & typus hic & charta, ut in reliquis, imprimis commen-
dandus, figuræ vero tam pulcre exculptæ, ut iis, quæ in Gallica
editione exstant, sint prorsus simillimæ.

POWEDAJVSCHTSCHAA KREPOST'

hoc est,

**MUNIMENTUM INEXPUGNABILE; AU-
tore ERNESTO FRIDERICO L. B. de BORGS-
DORF, S. Czarea Majestatis Architecto
Militari.**

Moscuæ, e Typographia Czarea, 1709, in fol.

Plag. 6 & Tabb. æn. 3.

S 3

POW-

POWERENNIE WOJNSKIE PRAWILA, &c.

hoc est,

NOVÆ PROPOSITIONES VIENNENSES

*de Munimentis vi oppugnandis; Autore ERNESTO**FRIDERICO L.B. de BORGS DORF; jussu &**autoritate Czarea Majestatis edita.*

Moscuæ, 1709, fol.

Plag. 10 & Tabb. æn. 6.

ERnestus Fridericus de Borgsdorf librum utrumque jam ante annos complures Czarea Majestati MS. obtulit: priorem nempe anno 1696, posteriorem vero anno 1697. Nunç vero jussu ejus lucem publicam adspexerunt. Fundamenta totius Architecturæ militaris concinne complectuntur. Prior enim Artem muniendi explicat: posterior praxin offensivam & defensivam exponit. Autoris in arte muniendi principia, tum ex Munimento ipsius inexpugnabili, a nobis A. 1683 Mensa Jan. p. 27 & seqq. recensito, tum ex alio scripto Germanico, anno 1687 Norimbergæ sub titulo, *Die befestigte Stütze eines Fürstenthums* (Firmum Principatuum Columen) harum rerum gnasis dudum cognita. Non igitur opus est, ut de iisdem in præsentî dicamus, vel etiam jam l. c. dicta hic denuo repetamus.

PRIEMI CIRCULA I LINEIKI ILI IS-brannéischœ natschalo, &c.

i. e.

USUS CIRCULI ET REGULÆ, SIVE

principia Geometria selectissima, &c.

Moscuæ, 1709, 8.

Constat Alph. 1 & Figg. æneis plurimis.

Idem hic est liber, qui Viennæ A. 1686 sub titulo: *Erzherzogliche handgriffe* in forma quarta prodit, Autore Antonio Ernesto Burckhard de Birckenstein; nec quiequam in versione hac immutatum observamus, nisi quod in titulo vocabuli *Erzherzogliche* ratio nulla habita, & in ipsis figuris, quæ hic nitidissimæ conspiciuntur, in locum Hungaricorum munimentorum, oblectamenti causa additorum, alias picturas artifex pro ingenio substituerit.

ARCHI-

MENSIS MARTII A. M DCC X. 143
ARCHITECTURA WOINSKAJÁ, GIPO-
tetitschesakja, i jeclektifcheskaja.

i. e.
ARCHITECTURA MILITARIS HYPOTHE-
tica & Eclectica; autore LEONHARDO CHRISTO-
PHORO STURMIO, Mathem. Prof. Publ.

Moscuz, 1709, 8.

Constat plag. 15 & figg. zn. Tabb. 55.

Jussu quoque Serenissimæ Czareæ Majestatis in linguam Sclavo-
nicam translata est Celeberrimi Sturmii Architectura Militaris,
cujus in Actis anni superioris p. 235 meminimus. Interpres Au-
torem ubique accurate sequitur; at in illis tamen, quæ in gratiam
Viri Principis, in Dialogo introducti, Autor inseruit, paulo bre-
vior est.

GENERALYE SIGNALY, NADSIRAE-
mye wo flotejego Tšarkago Welitschestwa.

i. e.

SIGNA GENERALIA, QUÆ IN SERENISS.
Czareæ Maj. classe dare Præfetti navibus aliis con-
suevere.

Moscuz, 1706, in 16.

Plag. 3½.

Vix equidem satis apparet, utrum hic quoque libellus ex alia
lingua translatus sit, nec ne. Illud vero observamus, varia
vocabula Belgica, ut *Vlak*, *Vlakstok*, *Wimpel*, *Schout by Nacht*,
item alia, ut *Admiral*, *Capitañ*, *arrieregarde*, *avaniguarde*
Sclavonico idiomati hic intermixta legi. Ceterum opusculum
octo Capitibus dividitur, quorum primum agit de signis, quæ
Præfectus classis navibus suis dat, quando anchoras demittere vel
solvere jubentur; ultimum refert signa, quæ dantur navibus
cælo obscuro.

NOVA LITTERARIA.

A Mstclodami T. Livii Opera X Tomis in 8 nuperrime elegan-
ti habitu prodire, cum animadversionibus Joannis Cleri-
ci. Nec cedit forte, nisi MSptorum collatorum numero, hæc
editio

editio nuperæ Oxoniensi, quam sibi nondum visam fuisse, cum hanc pararet, non diffidetur Cl. Clericus. Eidem Clerico acerba satis cum Petro Burmanno nuper nata est contentio: nam cum hic, incertum quo jure quave injuria provocatus, paulo atrocius in præfatione ad novam Petronii editionem (cujus propediem recensum dabimus) in illum invecus esset, non putavit id æquo animo ferendum Clericus, verum in Bibl. Sel. Tomo XIX, ubi editionis hujus mentionem fecit, acerrima in Burmannum tela contorsit; quam gravium doctorumque Virorum altercandi rationem num omnes probaturi sint, vehementer dubitamus. Recuditur ibidem liber Gallicus *L'Esprit de Guy Patin*, quem, tametsi in titulo Amstelodami apud H. Schelte impressus perhibeatur, in Gallia ipsa, & ut creditur, Parisiis produsse fama est.

Lipsiæ Th. Fritschius Thomæ Stanleji Historiam Philosophicam ex Anglico in Latinum idioma converti notisque illustrari curavit, quam propediem prelo subjiciet. Idem & Rei Rusticæ Autores Latinos, M. Porcium Catonem, M. Terentium Varronem, L. Junium Moderatum Columnam & Palladium Rutilium Taurico Æmilianum, cum Notis Phil. Beroaldi, P. Victorii, Aldi Manutii, Fulvii Ursini, Jo. Scaligeri, Aufonii Popmæ, Jo. Meursii, procurabit, ex recensione Christiani Schoetgenii, qui suas quoque annotationes & Indices addet. Ex ejus præterea officina prodit nunc Christiani Gryphii opus posthumum elegantissimum, de his qui res gestas Seculi XVII descripsere.

LIBRI NOVI.

Introduction a l' Ecriture Sainte, traduite du Latin du R. P. Lamy. Nouvelle Edition revue & augmentée. A Lyon, chez Jean Certe, 1709, 4.

Politique tirée des propres paroles de l' Ecriture Sainte. A Monseigneur Le Dauphin. Ouvrage Posthume de Messire Jacques Benigne Bossuet, &c. II Voll. A Paris, chez Pierre Cor, 1709, 12.

L' Histoire des Imaginations extravagantes de Monsieur Ouse, causées par la Lecture des livres, qui traitent de la Magie, &c. II Voll. A Paris, chez Nic. Gosselin, 1710, 12.

Jos. Conradi Barhusen Historia Medicina. Amsteladami, apud Jansonio Waesbergios, 1710, 8.

ACTA ERUDITORUM,

*publicata Lipsia
Calendis Aprilis, Anno M DCC X.*

ALLGEMEINES HISTORISCHES
LEXICON,

i. e.

LEXICON UNIVERSALE HISTORICUM,
juxta ordinem alphabeticum Germanico idiomate con-
cinnatum, curante JO. FRANCISCO BÜDDEO,
SS. Theol. Doct. & Prof. Publ.

Jenensi.

Tomi duo.

Lipsiæ, apud Thomam Fritsch, 1709, fol.

Alph. 28 plag. 7.

INter summa scientiarum augmenta, quibus nostra ætas super-
bit, haud ultimum sane locum obtinet provida literatorum in
conficiendis omnium disciplinarum compendiis atque Lexi-
cis cura, contra quæ umbratici quidem doctores debacchari inter-
dum e cathedra solent, non aliam enim vero ob causam, quam
quod illorum ope brevior ad Parnassum via, & quædam non vul-
garia veræ ac realis eruditionis subsidia indigentur. Sicut
ergo Historiarum & Geographiæ cultores Suidæ, Stephano By-
zantino, Thomæ Eliot, Erasmo Roterodamo, Joanni Cibenio,
Carolo ac Roberto Stephanis, Nicolao Lloydio, Abrahamo Or-
telio, Philippo Ferrario, Antonio Baudrando, Casari Rupefor-
tio & Boyerio; rei vero bibliothecariæ amatores Conrado Ges-
nero, Conrado Lycostheni, Josiæ Simlero, Joanni Jacobo Fri-
sio, Antonio Verderio, Joanni Hallervordio, Antonio Possi-
vino, Nicolao Antonio, Alegambio, Koenigio, Magiro, Hend-
reichio,

reichio, aliisque compluribus, insignes gratias debent: ita *Ludovici Moreri Galli Dictionarium Historico-Geographico-Genealogicum* palmam ceteris omnibus præripuisse videtur; cujus prima editio, quæ anno 1673 in lucem emissa est; tantum orbis literati applausum promeruit, ut ab illo tempore plus decupla vice impressio illius, modo in Belgio, modo in Gallia fuerit iterata. Id quidem negari haudquaquam potest, laborem in Lexico quodam adornando æternum quasi & vitijis perpetuo obnoxium esse, cum quod impossibile sit, rerum omnium in hoc studiorum genere accuratam notitiam habere, tum etiam, quod ob varias familiarum & rerum publicarum vicissitudines indies novi casus contingant, qui novas iterum emendationes, nova quotidie complementa sibi poscunt. Atque hinc etiam factum est, ut quicquid Jo. Clericus, quicquid Petrus Bælius, quicquid Valterius Parisiensis conati fuerint, tamen errores omnino omnes neutiquam tollere potuerint; interim tamen Morerii laborem Orbis politiori gratissimum fuisse, vel ex decies repetita libri editione constat, quem & Anglus quidam A. 1694 Anglice expressit, Bælius Dictionario Historico Critico, annis 1696 & 1702 edito, multum illustravit, Joannes vero Jacobus Hofmannus, qui Lexicon Universale Historico-Geographico-Poetico-Philologicum annis 1677, 1683 & 1698 Latino sermone publicavit, sæpius secutus videtur.

Quum ergo Latini idiomatis callentes in Hofmanni opere, Gallicæ vero linguæ gnari in Morerii & Bælii voluminibus acquiescere aliquantum possent, & Angli insuper sua vernacula simile quid haberent conscriptum, soli hæcenus Germani, tot alias in rem literariam meritis illustres, tot operosa pro adjuvanda eruditione volumina moliti, hujus generis Lexico caruerunt; quem tamen defectum anno superiore supplere conatus est Vir celeberrimus, Jo. Franciscus Buddeus, SS. Theologiæ in alma Jenensium Universitate Doctor ac Professor Publicus, cujus alia in lucem publicam edita schediasmata & scripta nostris quoque in Actis passim recensita fuere. Is ut communi Germanorum patriæ consuleret, cum Thomæ Fritschio, celebrato apud Lipsienses Bibliopola, de Lexico universali Historico-Geographico-Genealogico

conscribendo ac edendo convenit, & fundamenti quasi loco *novam Moreriani operis editionem* substravit, quam non tantum in Germanicum idioma convertendam, sed, quantum fieri licuit, ab omnibus *nævis* repurgandam, ultra bis mille novis articulis, iisque ad Germanicam maxime historiam illustrandam necessariis, instruendam, de cetero, ex Bælii Dictionario Historico. Critico aliisque innumeris autoribus castigandam, supplendam, augendam, & ut verbo quasi dicam, ita adornandam curavit, ut non pro compendio, sed systemate potius quodam universæ Mythologiæ, Historiæ Civilis, Ecclesiasticæ, Literariæ ac Philosophicæ, Antiquitatum, Geographiæ ac Genealogiæ habendum sit, quam postremam alias a Lexicorum foro exulare voluit Valterius. Evolvatur v. g. vox Anglia, Dania, Suecia, Persia, Bavaria, Saxonia, Livonia &c. & integram non solum regnorum horum & provinciarum descriptionem naturalem, ecclesiasticam & civilem, sed seriem etiam Regum vel Ducum, qui in iis imperio præfuerunt, Chronologicam offendes. Evolvantur dehinc singulorum Principum vel Regum nomina; nec quicquam, quod in historia eorum singulari momentum aliquod afferat, tibi deerit. His accedunt multorum stemmatum illustrium & nobilium, ut Abschatziorum, Alvenslebiorum, Althaniorum, Beustiorum, Bielkiorum, Carlowiziorum, Dieskauiorum, Fuchsiolorum, Gronsfeldiorum, Koetteritziorum, Liechtensteiniolorum, Metternichtiorum, Oxenstirniolorum, Pflugiorum, Sapieharum, Wartenbergiorum, Wertherorum, Zinzendorffiorum, aliorumque descriptiones Historiæ & Genealogicæ, quas in Morerio vel Bælio vel alibi etiam frustra quæsiveris. Ut taceamus accessiones historiæ literariæ, cumulatissimas; quorsum inter reliqua ex Theologorum ordine vitæ Arodiorum, Bechmannorum, Buxtorffiorum, Caloviorum, Carpviorum, Cramerorum, Edzardorum, Heidjeggerorum, Hulfemannorum, Sagittariolorum, Spenerorum, Wagenfiliolorum, ex venerandi Pippingii nostri Memorii Theologorum aliquam partem excerptæ; & ex ordine Jctorum vitæ Bacchoviorum, Befoldorum, Brunnemannorum, Carpviorum, Graswinkeliorum, Harprechtorum, Huberorum, Pufendorffiorum, Struviorum, Zieglerorum &c. ex Medi-

corum autem & Philosophorum aliorumque classe Bartholinorum, Begerorum, Bosiorum, Caseliorum, Cornarorum, Heurniorum, Fallopiorum, Meibomiorum, Gronoviorum, Gryphiorum, Hanckiorum, Menckeniorum, Morhofiorum, Schurzleischiorum, Wagenfeiliorum &c. vitæ & scripta enarrata spectant. Cum proinde ad tanti operis compilationem unius hominis vires aut subsidia otiumve minus sufficere viderentur, Buddeus ideo circa laboris a se suscepti initium Juvenis Nobilissimi ac Generosissimi, Ferdinandi Ludovici Bresleri ab Aschenburg, moderati in Republica Vratislaviensi Senatoris Amplissimi, tunc ipsius convictoris ac domestici suavissimi, opera adjutus est. Postea Duumviri Clarissimi M. Jo. Andreas Uhlenius, Uffenbaccensis, & imprimis D. Burcardus Gotthelf Struvius, Historiarum in Academia Jenensi Prof. Publ. cui quartam propemodum Lexici hujus partem deberi non diffitetur Cl. Buddeus, manum opitulatricem operi huic admoverunt: qui omnes partim ex Manuscriptis Codicibus bibliothecarum Alvenslebenæ; Guelpherbytanz, Vinariensis, (in quam Logaviana ex Silesia ante annos non ita multos illata fuit) Jenensis, Halensis, Crusianæ, aliisque, multa subsidia nacti fuerunt, quorum gratiosi pararii, & in his imprimis Illustris Leibnitijs, in Buddeana Præfatione merito laudantur; partim etiam ipsi omnem lapidem moverunt, ut communi Germanorum, quorum valde intererat, expectationi hac editione satisfaceret. Quicquid itaque in ordine Chronologico ob autorum, quibus usi sunt, diversas relationes defecerit, vel in familiarum illustrium Genealogijs & vitarum descriptionibus desiderari adhuc potuerit, id per novas quasdam tabulas Chronologicas ac Supplementa quantoque subsecutura supplebitur: reliquam vero totius operis œconomiam non tam doctissima reverendi Editoris Præfatio illustrat, sed ipsa potius amborum voluminum inspectio commendat: ut ita Cl. Buddeo, qui tantum opus absolvit, & Præstantissimo Fritschio, qui preciosissimo operi typis describendo sumtus hæud exiguos suppeditavit, æternas grates relatura sit Germania; omnesque ac singuli Proceres & Literati, publico totius rei literariæ nomine ac commodò exorandi videantur, ne sphalmata passim occurrentia male interpretari,

tari, sed potius stemmatum ac vitarum illustrium descriptiones cum editoribus communicare, & sic laborem universæ genti ac patriæ gloriosum, quibuscunque poterunt rationibus, lubenter adjuvare velint.

DE SCRIPTORIBUS BRITANNICIS COMMENTARIÛ JOANNIS LELANDI, Antiquarii; ex Autographo Lelandino nunc primum editi ab ANTONIO HALL, A. M.

Tomus I & II.

Oxonii, e theatro Sheldoniano, 1709, 8.

Alph. i plag. 15.

QUOD Jo. Balæus commaculatum foede & interpolatum in Cénturias suas traduxit opus Jo. Lelandi de Viris Britannia illustribus; & Jo. Pitseus, ut ut visum nunquam, sæpius tamen in suo de Britannia scriptoribus opere laudavit, id nunc sub auspiciis Viri Rev. Guil. Lancastræ, Academia Oxoniensis Vice-Cancellarii, Collegii Reginensis Socius, Antonius Hall, A. M. ex autographo Lelandino primus edere cœpit. Quatuor enim libris integrum opus Lelandi de Viris gentis suæ illustribus absolvitur; quorum duos priores nunc tantum in lucem Hallius e vetustis Codd. MSS. Bibliothecæ Bodlejanæ produxit, tertium prelo a se parari sub calcem Tomi secundi subindicat. Equidem tum Thomas Galeus, tum Thomas Tannerus idem etiam negotium in se suscipere olim statuerant. Verum cum Galeus, ad munus in Ecclesia amplissimum vocatus, curam hæc penitus deponere adactus fuerit; & Tannerus jam in eo sit, ut novam scriptorum Angliæ historiam pertextat: idcirco Hallius noster vel eo nomine editionem operis Lelandini non amplius remorandam sed ab interitu vindicandam, Lancastræ etiam autoritate accedente, duxit, quod hoc gentis Anglicanæ decus & gloria, præclara Lelandi eruditio & ingenium præstans, tot illustrium Virorum memoria rediviva, & styli longe supra seculi sui sortem venustas & elegantia (jam enim per duo ferme secula inter Archivorum

claustra cū blattis & tinois luctatum est,) exigeret, id quod Cævi eruditissimi iudicium est in epistola ad Halliū. Et poteramus sane lectu non indigna ex Aquilæ Prophetæ, Ambrosii Merlini, Gildæ Sapiētis, Willibrordi, Bedæ, Albini, Thomæ Doehendani, Jo. Paschalis, Marfilii de Ingen, Gallofridi Chauceri, Gualteri Venantii, Jo. Tiptoti aliorūquē vitis speciminis heic loco sistere: nisi & de operis Lelandini dignitate ac præstantia ex Balæo & Pitæo abunde omnibus constaret, nuper etiam Guil. Nicolsoni, Episcopi Carleodensis, & Thomæ Smithi testimoniis confirmata; & nobis consultum nunc magis visum fuisset, saltim ipsius Lelandi vitam, ab Hallio præmissam, heic paullo contractam exhibere.

Natus nimirum est Jo. Lelandus, Antiquarius gentis & ætatis suæ celeberrimus, Trenovanti (seu quod hodie dicimus, Londini) annis circiter postremis Henrici VII, & ab ipsis pueritiæ annis animum in literas mire semper propensum ostentavit. Hanc bonam in puero indolem ut Thomas Milo, fautor ingeniorum eximius, parentibus in ipsa Lelandi infantia extinctis, institutione optima promoveret, eum Guilielmo Lilio, nobili Trenovantum Grammatico, qui tum scholæ ad Pauli fanum præerat, educandum docendumque tradidit. Ex hujus scholæ annis maturioribus Grantum Girviorum (ita Cantabrigiam Noster appellat) se contulit, ibique in Collegio Christi studio eloquentiæ & bonarum artium se totum addixit, & Latii cum primis Veneres est exosculatus. Et cum per aliquot annos apud Grantanos artes liberales addidicisset, Isidis iudem Vadum (quod Oxonii per antiquum nomen est) adiit, & in Collegio Chichelegano, loco ad studia opportuno & Bibliothecæ Hunfridiniæ vicino, sedem sibi delegit, eo studiorum successu, ut variarum cognitione rerum contemporaneos suos omnes non modo æquasset, verum etiam longo intervallo superaret. Postmodum ut penitiorē linguæ Græcæ cognitionem hauriret, famosam tum temporis Parisiorum Academicam petiit, & præter ceteros Jacobo Fabro Stapulensi, Guilielmo Budæo, Paulo Emilio & Jo. Ruellio, Dioscoridis interpreti, innotuit, Francisco Sylvio familiarissime simul usus. Domum tandem reversus, linguæ Græcæ, Latinæ, Gallicæ & Hispanicæ

spanicæ valde gnarus, sacra Theologiæ munia suscepit, & Regi Henrico VIII a sacello factus, ita Principi erudito carus esse cœpit, ut illum non modo Bibliothecæ suæ præficeret, verum etiam Antiquarii titulo liberalissime donaret. Jam vero clades infanda omnibus monachorum per Britanniam cœnobiiis imminerebat; cum Lelandus diplomate Regio munitus & viatico amplo donatus mitteretur, ut universas per totam late Angliam Bibliothecas perlustraret, & libros rariores & vetustiores, ac imo materiam patriis antiquitatibus illustrandis aptam, undique conquireret. Quod ille negotium tanta per sexennium alacritate est executus, tantaque dexteritate, ut exemplaria plurima vetustissima in Bibliothecam Regiam ejus opera translata, & ingens itidem Collectaneorum copia Trenovantum cum ipso traducta fuerit. Sed cum his digerendis & perpoliendis sex fere annos alios Lelandus insumpisset, deplorando fato & labore forte immenso tam rude chaos in ordinem redigendi confectus, in phrenesin incidit, & ita etiam exspiravit, die 18 April. 1552 in Ecclesia S. Michaelis in Querno Londinate sepultus. Eminent ceterum inter scripta ejus, quorum elenchum Hallius vitæ Lelandi subjicit, Collectaneorum Volumina IV MSS. in Bibliotheca Bódlejána hæcenus custodita, quibus ut Patriæ laudes & gloriam posteritati, imo si fieri posset, æternitati commendaret, viribus omnibus est annisus.

ENCHIRIDION STUDIOSI ARABICE CONSCRIPTUM a BORHANEDDINO ALZERNOUCHI, cum versione duplici Latina, altera a FRIDERICO ROSTGAARD sub auspiciis JOSEPHI BANESE, Maronitæ Syri, altera ab ABRAHAMO ECHELLENSI elaborata; edidit HADRIANUS RELANDUS.

Trajecti ad Rhenum, apud Gulielmum Broedelet, 1709, 11.
Plag. 16.

Clarissimus Relandus in Præfatione enumerat libros, qui a renatis Arabum literis descripti & versione Latina ornati sunt. De Arabibus itaque versa sunt Opera Avicennæ, Alcoranus, Elementa Euclidis, libelli duo Astronomici Venetiis editi, Philosophus

phus *al-Jodidanos*, sive epistola de Hai Ebn Jokdhan, Abulfaragii Historia, Praefationes quaedam Maimonidis, Alfragani Astronomica, Poema Tograi cum versione Pocokiana & Gosianna, Eutychie Annales, Speculum mundum representans, Locmanni fabulae, Elmacini historia, Sjarumia, Tractatus de verborum conjugationibus a J. B. Raimundo editus, Cantica quaedam Mohammedica cum versione Kirstenii, historia Timuri (cujus versionem Golianam MS. exstare Cl. Editor meminuit) Testamentum Mohammedis, Geographia Nubiensis, prima capita Canonis Avicennae, quaedam ex Abulfeda, Adagia & Proverbia quaedam, Specimen Arabicum a Fabricio editum, sententiae Ali, Evangelium infantiae. Deinde quoque refert sacri Codicis versiones, Capita religionis Christianae Heidelbergae A. 1583 edita, vitas & Evangelistarum a Kirstenio editas, Professionem fidei Christianae e typographia Medicae, Bellarmini Catechismus e typographia Savariana, aliumque e Medicae descriptum, Grotium de veritate religionis Christianae, Cebetis Tabulam, quae partim non in Oriente, partim primitus lingua alia conscripta sunt. Quibus addimus narrationes Harirai, duoque carmina Abulolae, Erpenii Grammaticae a Golio adjecta, nec non Alagfarumijiu in Grammaticam Syntaxeos a Kirstenio versum & in locum tertii libri Grammaticae substitutum, ut & Maimonidis More Nebhochim, ab Aben Tybbon in Hebraeam, & a Buxtorffio in Latinam linguam translatum. Horum numerum auget nostrum Studiofi Enchiridion cum versione Rostgaardiana, quae vim vocum & phrasum Arabicarum exprimit, & Ecchellensis, quae magis Latini sermonis nitorem sequitur, & paraphraseos nomen aptius meretur. In opere ipso varia occurrunt monita, a bonarum artium & scientiarum cultoribus observanda. Postquam de virtutibus discipuli necessariis dixerat, suadet, ut quis duos in Academia menses expectet, antequam sibi Doctorem eligat, quem ante non deserat, quam prudentiam acquisiverit. Occasione seligendi contubernalis pii & diligentis, quemvis hominem Mohammedanum nasci, a parentibus vero Judaeis Judaeum, Christianis Christianum, Gentilibus Gentilem effici, autoritate sui Prophetae probat. De grato animo & honore Praeceptoribus debito acturus,

P. 35.

41.

rus, Ali Doctoris celeberrimi sententiam refert, qui se servum illius, a quo unam literam didicerat, professus est, & doctori insignnum honoris pro una litera mille drachmas deberi judicavit. Ob eundem honorem, januam Præceptoris pulsare discentem prohibet, & non solum Præceptorem, sed & ejusdem liberos honorare præcipit. Qua occasione de quodam celebri Doctore enarrat, quod in templo sedens suosque docens sapius surrexerit, interrogatusque, quem hoc honore afficeret, responderit, sui Præceptoris filium cum pueris in platea ludere, & subinde ad januam templi venire, quem quoties conspiceret, ex veneratione suo Præceptoris debita, hoc honore exciperet. Porro librum illotis manibus attingere, aut pedem super eum extendere, aut eum, ex quo discimus, aliis libris imponere, nefas esse dicit, & de Hulvani Sol Doctorum appellato narrat, quod eam ob causam tantam sibi eruditionem comparaverit, quod nunquam librum nisi cum purificatione in manus sumpserit. Præterea mores discentium ad honestatis regulas compositos requirens, dictum Apostoli sui adducit: non ingredi angelum in domum, in qua est canis vel imago. Ubi per canem malos mores, per imaginem superbiam, per angelum vero eruditionem intelligi ait. Prima studiorum initia quarto septimanæ die inchoanda esse statuit, quod illo luminaria cœli creata sint, çursumque studiosum ab incunabilis ad sepulchrum usque esse continuandum, Mohammedis testimonio confirmat. Mohammedem enim post mortem cuidam in somno apparuisse, & interrogatum, quomodo in statu agonizæ sese habuerit, respondisse narrat, se quæstionem quandam scholasticam considerasse, & spiritus exitum non advertisse. Verba Doctorum sollicitè calamo excipienda esse monet, & cujusdam, qui calamum uno atreo emerit, meminit. Læctionem Alcorani suasurus, præcipit, ut post quamcunque literam scriptam dicat: credo in Deum unum, omnia vincentem, unicum, solum, verum, non habentem socium, & abnego, quod est præter eum. Felicem memoriam conservaturo commendat absterisionem dentis, potum mellis, bibitionem lactis, mundicationem thuris cum sacharo, & viginti unius uvarum pressarum rubrarum, quæ memoriam augment & multas infirmitates sanant. Suas sententias non solum

P. 43.

45.

49.

55.

81.

115.

143.

145.

p. 113. lum Arabum, sed & Mosis, & nostri Salvatoris autoritate
 124. munivit. Ita tolerantiam calamitatum in itinere discentibus oppido necessariam esse, Mosen; & tolerandum insipientium unum, ut adipiscamur decem, Jesum Filium Mariæ dixisse asseverat. Sed veremur, ne utrumque testimonium fictum sit: tot enim imprimis dicta Mahumedis finxerunt, ut si omnia ille pronuntiasset, multo longior ætas ipsi adscribenda foret. Ceteram quo in censu ponendus sit hic liber, vel ex his, quæ retulimus, speciminibus, facile intelligitur.

HUGONIS GROTII DE VERITATE RELIGIONIS Christiana Editio accuratior, quam recensuit notulisque adjectis illustravit JOANNES CLERICUS, cujus accessit de eligenda inter Christianos dissentientes sententia Liber unicus.

Amstelodami, apud Franciscum van der Plaats, 1709, 8.
 Alph. 1.

HUGO GROTIUS DE VERITATE RELIGIONIS Christiana Editio novissima, in qua ejusdem Annotationes ipsius textus verbis subjecta sunt. Accedunt ERNESTI SALOMONIS CYPRIANI Analecta.

Lipsiæ, apud Jo. Fridericum Gleditsch, 1709, 8.
 Alph. 1.

NOtior est Hugonis Grotii de veritate Religionis Christianæ libellus, quam ut de eo hic quædam dici opus sit. Neque adeo de Amstelodamensi editione sæpius repetita quicquam addendum putamus, nisi ut ea breviter recenseamus, quæ a Cl. Clerico de eligenda inter Christianos dissentientes sententia adjuncta sunt. Probat scilicet, non sufficere, ut Christi discipuli simus, sed insuper requiri, ut nos tales esse coram hominibus profiteamur, & eos quæramus, qui ejusdem nobiscum sunt

sunt sententiæ, in unum cum iis cœtum coituri. Hunc autem cœtum reliquis præferendum judicat, qui maxime tuetur, quæ Christus & Apostoli docuerunt, adeoque tam credenda, quam facienda non urget, nisi quæ vel diserte in libris Novi Fœderis habentur, vel per necessariam consequentiam ex iisdem solis deducuntur, nulla alia præter eos norma admissa, quique liberum unicuique iudicium de sententia librorum Novi Testamenti relinquunt. Neque enim Scripturam esse adeo obscuram, ut non a quovis sanæ mentis & veri studioso summa religionis Christianæ apud omnes Christianorum cœtus eadem, & ex cuiusvis seculi scriptoribus superstitibus colligenda, recte ex ea hauriri queat. Quod si quæsieris, quinam sit ille cœtus, ubi præter Novum Testamentum nulla fidei formula obtruditur & prædicta libertas relinquunt? nullum in specie nominat, sed omnes a se intelligi putandum esse respondet, ubi quis illas notas deprehenderit. Addit autem e duabus Ecclesiis, in quibus alioquin æque pure ac caste Evangelium docetur, eam anteponendam esse, in qua Apostolica regiminis forma h. e. Episcopalis, qualis est in Anglia, obtinet. Obtinuisse enim proximo post Apostolos seculo, adeoque dubio procul esse institutionis Apostolicæ, Presbyterianam demum multis in locis Galliæ, Helvetiæ, Germaniæ & Belgii institutam esse ab iis, qui seculo XII ab ecclesia Romana secessionem fecerunt, ideo quod Episcopi emendationem concedere volebant. Christianismo equidem magis proficuum fuisse censet, si Episcopalis forma retenta fuisset: quoniam tamen Presbyteriana semel introducta sine turbis mutari nequeat, tolerandam esse arbitratur. Sub finem *Henrici de nova Villa ad Petrum Hieronymum Barcellinum*, ejusdem ad *Clericum & Alexandri Forresteri ad Franciscum Cholmondelejum* Epistolæ leguntur, ex quibus comparet, *Grotium* optime de Ecclesia Anglicana sensisse & in illa, si licuisset, libenter victurum fuisse.

Quod ad Editionem Lipsiensem attinet, vix ea Amstelodamensi typi nitore & chartæ elegantia cedit, præterea vero plurimum tum *Ernesti Salomonis Cypriani Analectis*, in fine additis, in quibus e Patrum aliorumque optimorum Autorum scriptis

egregie nonnulla illustrat, tum ex eo quoque commendatur, quod Jo. Christ. Herzog diligenti cura loca in Notis ab Ipso Grotio citata evoluit, & si qua se offerebant sphalmata, fustulit, quemadmodum vel ex præmissâ Gleditschii Præfatione satis constat.

ISAGOGE AD HISTORIAM SACRAM SICULAM; Autore P. OCTAVIO CAJETANO, Syracusano, S. J.

Panormi, apud Vincentium Toscanum, 1707, 4.

Alph. 2 plag. 6 cum fig. æn.

DE Sicularum rerum Scriptoribus quædam A. 1708 p. 537 sqq. *Mongitoris Bibliothecam Siculam* recensentes diximus, æqualis illi Bibliothecæ hic foetus est, cui delineando nunc dabimus operam. Non plane novus est, quantum ad originem, nam & posthumum titulus prodit, & unius fere Seculi spatio Panormi latuisse dicitur in Præfatione. Autor, Octavius Cajetanus, Syracusis ex nobilissima Marchionum Sortini familia A. 1566 prognatus, morum pariter innocentia, ac eruditione conspicuus dicitur. Molitus is erat *Sicularum Sanctorum justam Historiam*, cui parandæ, duplicem præmittere constituerat *Isagogen, sacram* scilicet & *profanam*, rebus Siculis in universum illustrandis inservituram. Morte vero, priusquam edere quicquam posset, A. 1620 præceptus, curam hanc reliquit aliis, quam, quantum ad Sanctorum vitas, Petrus Salernus e S. J. in se suscepit. *Isagogen Profanam* non absolverat; *Sacra*, quam A. 1618 consignavit, nunc datur, cujus eruditionem copiosissimam, & singularem methodum laudant Editores; nos pro more nostro quædam inde decerpemus.

Ut *sacram* clariori loco ponat Siciliam, de antiqua illius *Εἰδωλομανία* quædam præmittit a Cap. 3 ad 13. Hanc, cum Japheti stirps primum hanc Insulam incoluerit Elisa, ut putat, Japheti (vel potius Javanis) filio coloniarum autore, quo longius a Noachi temporibus posterius recesserint, eo magis invaluisse statuit. Antiquissimos in Sicilia idololatrias dicit Cyclopes. Dū tamen, qui *αὐλόχθονες* feruntur & pro antiquissimis nobis sunt cogniti, non ante Phœnicum vel Græcorum in Insulam adventura

tum videntur ibidem culti, quamvis Phœnices verius sint quam Græci, quos *Palicos* nominatos esse Deos novimus. Reliqua, quæ vel ex variis eò commigrantibus colonis accepere Siculi, vel cum reliquis gentibus fere omnibus habuere communia, vel aliis ipsi quoque dedere numina, satis accurato Capite 3 studio recensentur. Hinc Cap. 4 ad eorundem Deorum sacra progreditur, quæ in feralia, barbata, turpia & obscœna, futilia, atque præstigiola partitur. Humanarum vero victimarum immolationes in Sicilia tempestive cessavere, sub Herculis scilicet in Insulam hanc adventum, qui accidit, ut Chronologi supputant, annis ante Christum 1130. Gelo certe cum Carthaginensibus ea lege pacem iniit, ut liberos Saturnio non immolarent. Regnavit autem iste annis ante Christum fere quingentis. Capite 5 ad Dæmonomantiam explicandam se confert, oraculorum apud Siculos & vaticiniorum faciens catalogum. Imprimis jucunda sunt, quæ de Sibylla, cujus ad Lilybœum adhuc monstratur antrum, & de Lyssonis Dei disserit oraculis. Illa Cumana quibusdam, Erythræa visa fuit aliis. Cajetanus noster novam plane, nec sub Varro-nianis decem comprehensam, Sibyllam facit, Siculamque vocat, de antri hujus forma doctissime multa observans. Lysson Deus absquæ dubio fuit Bacchus, ΑΥΣΩΝ in numis non semel inscri- ptus. Cap. 6 Necrōmantiam maxime cum divinationibus ab extis exponit. Cap. 7 miracula Dæmoniacæ enumerat, quæ falsa esse omnia dicit. Est autem ipsi falsum miraculum effectus aliquis, nobis admirandus ex ignoracione causarum, ex quibus prove- niat; verum contra effectus supra creatæ naturæ vires, qui in bonum finem tendat. Curiosa sunt, quæ C. 8 de divinationibus ex igne & aqua commemorat, ubi cum Cottabismi quoque me- minit, Theocriti locum ex Pharmacevtr. v. 151:

ἔρωτος

Ἀρεάτω ἐπεχειτό,

explicat de Cottabo, cum & Scholia, & quantum scimus, inter- pretes alii de poculis ad nomen amasiæ salutemque ejusdem ex- haustis accipiant; quales Plautus representat in Stich. v. 4:

Bene vos, bene nos, bene nostrum etiam Stephanium.

Cap. 9 Divinationes ex ostentis atque monstris percenset, totam

augurum disciplinam eo referens, *fulmenque*, quod ara loco tarcto superimposita procurabatur, *conditum* dictum ex antiqua tabula observans, quod consecratum est, si credimus Nonio. Cap. 10 divinationes ex homine, membris, imo & actionibus ejusdem, quales sunt sternutare, in sinum despuere, &c. Cap. 11 de *ὄνειγματεία* & visionibus disserit; *ὄνειγματείας* autem magos fuisse censet. Locum insuper Hesychii emendat, *Γαλεοὶ, μάγεις, ἄτοι κατὰ Σικελίαν ἠκησαν* &c. ubi pro *Γαλεοὶ, Γαλεότεις* (forte *Γαλεώται*) censet legendum. Cap. 12 ad Ætnæ progreditur incendia, fauces inferni hunc montem asserens diserte, constitutumque a Deo propterea, ut æternorum suppliciorum semper admoneremur. Ignis istos, a condito mundo in terræ visceribus abditos, sub Idololatriæ initia evomi cœpisse, post illam autem oppressam, detumuisse montis furorē, ipsosque, qui prorumperent adhuc, ignes D. Agathæ velo sæpius restinctos. Cap. 13 ne Siciliam quidem prodigiis, quæ Christi nativitatem dicuntur antecessisse vel comitata, vacuum demonstrat. Collapsum scilicet Veneris Erycinæ templum, ipsa nativitatis Christi nocte, ut recentior *Hadria de Valle Mazara* statuat. Quod si *ἀπίδειξι* non habeat asseritum, probabile saltem esse, hoc autem pro certo posse affirmari, corruisse hanc ædem Augusti tempore, seu ante paulo, seu postquam Christus nasceretur, illud sit factum. Eo terræ motu, qui Christo moriente factus est, magnum vallis hiatus ad radices Neptunii montis factum asserit. An vero Tyn-
daridis urbis, abscissæ in sui mediq, historiam huc, an ad primum A. 3 Tiberii terræ motum referat, ipsi non satis est expeditum. Cap. 19 fausta Christianæ religionis in Sicilia declarat initia. Pancratium, dicit, & Marcianum, Antiochenos ex Syria, ubi & A. C. 39 a Petro conversi, præmississe hunc Apostolum ad Siculos, antequam in Occidentem ipse veniret, statim post constitutam in Oriente Ecclesiam Antiochenam, ut adeo primæ regionum Occidentalium hæc Insula veritatem agnoverit. Illud; expedita quæstione de tempore divisionis terrarum inter Apostolos factæ, ipsorumque in illas profectiois, A. C. 40 accidisse statuit, & Marcianum adeo Syraculis, Pancratium apud Tauromenitas Episcopatum obiisse. Cap. 25 Syraculis primam prædicatam Ev-

angelii doctrinam, ibi templum ad antra Pelopia constitutum a Marciano, quod nunc ab instauratore S. Gregorii dicatur, vas item marmoreum, quo ad baptizandum ille sit usus, adhuc in Maniaciæ arcis sacello videri edocet. Cap. 16 ostendit, Apostolos in constituendis Metropolitanis Ecclesiis, provinciarum semper secutos Metropoles, quales Alexandria, Antiochia, Ephesus &c. fuerint. Eadem ex ratione cum Metropolis haud dubie Siciliae fuerint Syracusæ, primatem etiam insulæ Marcianum a Petro factum, unde subsequenter quoque temporibus hujus urbis antistes Siciliae Archiepiscopus κατ' ἐξοχήν sit appellatus. Observant tamen Editores, his de argumentis Autori nostro rerum Panormitanarum imprimis scriptores adversari. Cap. 17 similes apud Tauromentis Pancratii successus memorat, corruentibus passim simulacris, obmutescentibus oraculis, Xanthippo etiam Philosopho per visionem divinitus oblatam hac de prædicatione monito. Cap. 18 Petri Apostoli adventum in Siciliam contra *Paulum Æmilium Sanctorium* adstruit, tam ex Sicularum Ecclesiarum traditionibus, quam ex Metaphraste, schedis MSS. Constantini Lascaris, Chrysostomum testem allegantis, recentioribusque, Vincentio Belluacensi, Gvilielmo Spirensi, Galefinio atque Baronio. Eo tempore varios Ecclesiis Siculis a Petro datos esse Episcopos, Catanensisque potissimum antiquitatem asserit. Cap. 19 pariter Pauli declarat Syracusas adventum, atque de *Melita* probat erudite, *Maltam*, quæ nunc vocatur, eam esse, demonstrans ex Ptolemæo & Strabone, Siculum etiam mare sub Adriatici comprehensum appellatione, Τὸ Φοινικὸν autem ventum per Euroclidonem potius, quam Euroaquilonem verti a Latino Interprete debuisse dicens. Monumenta denique, Paulum in hac Insula divertisse testantia, dinumerat, qui tanto ibi spiritu prædicaverit, ut in proxima Insula Gauilo exauditus perhibeatur, virtuteque divina effecerit, ut a venenatis animalibus non libera solum, sed & illis adversa plane nunc sit Melita. Publium vero, qui πρώτος τῆς νήσου vocatur Act. XXVIII, 7, non Proprætorem, sed opibus inter Melitenses eminentem fuisse, contra Lorinum defendit. Idem argumentum de Paulo sequen-

sequentibus aliquot capitibus continuatur, & Cap. 20 quidem accurate ex Chronologicis rationibus annus naufragii Paulini, adventusque in Melitam Siciliamque definitur, quem A. C. 59 ponit Noster, secus ac Baronius, Bedam etiam & Uliardum potius se, quam Annalium scriptorem sequi professus. Traditis inde, quæ Syraculis & in agro circumjacente per triduum peregisse videatur Apostolus, Cap. 21 eundem, dum litora legeret Siciliae, divertisse ad illa subinde, per traditiones plerumque confirmatur. Cap. 22 Messaniam Paulum tum venisse, penitus falsum affirmat, & Constantini Lascaris fuites nugas, quas in præfatione ad Epistolam quandam a Delpara missam (ut dicitur) ad Messanenſes audacter protulerat, solide tum ex S. Literis tum ex temporum rationibus convellit. Cap. 23 Mamertinum fretum, quod infestum & latronibus & tempestatibus & bellicis veteres narrant, tum trajectu Petri Paulique, tum transvectis per illud Bartholomæi atque Jacobi post mortem ipsorum corporibus, nunc plane pacatum affirmat; Bartholomæum autem in Sicilia fuisse vivum, contra Wilh. Eisengremium & Jac. Middedorpium constanter negat. Cap. 24 quomodo facti quasi agmine Viri sancti ex oris maritimis ad mediterranea Siciliae perrexerint, fidæique doctrinam promoverint, indicatis etiam eorum nominibus, ostendit; Bucchingerum autem & Gotfridum Viterbiensem confutat, a Carlo demum Magno Siciliae conversam dicentes. Viterbiensem accusaverat Autor, quod Regis Siciliae tum baptizati faciat mentionem, cum Orientis Imperatoribus Insula paruerit. Observant tamen Editores, Prætores Siciliae Regis nomine solitum appellari. Felix Siculorum Christianorum oportet fuisse conditio, siquidem verum est, statim ab initio templis usos esse Ghristianos, ut Cap. 25 narratur, (nisi spelunæ subterraneæ templa sint autori) quam tamen si habuerint, etiam non diu nimis tenuerunt. Cap. 26 enim, quantum a persecutionibus sint passi, deducitur, restituti denique sub Constantino halcyoniis, quæ cum a Vandalis & Saracenis essent turbata, his tandem per Nortmannos ejectis, redierunt. Cap. 27 de sepulcris martyrum vel ab angelis vel hominibus sepulcorum & ad eadem solennitatibus miracu-

raculisque tractatur. Cap. 28 de cryptis quibusdam, quas, dubium ipsi sit, num ad gentiles an ad Christianos referat, disquirat. Tolletur forte difficultas, si promiscue sepelitos ob temporum angustiam credas. Cap. 29, Thermarum in Insula, quarum magnus olim ad voluptatem abusus, historia continetur, & quare ratione purgatæ sint per Sanctos a Dæmonibus, illas insidentibus, exponitur. Syracusanas Daphne dictas a delitiis putat, pro quibus, id vocabuli usurpetur in numo quodam Constantini, qui circa trophæum aliquod habeat inscriptionem: *Constantiniana Daphne*, i. e. Constantini delitiæ. Cap. 30 alia refert loca, quibus Dæmones pulsos a confessoribus piis asserit. Cap. 31, quomodo templa Deorum vel everta, vel ad veri Numinis cultum consecrata fuerint, ejectionis crucis virtute Dæmonibus, recensetur. Cap. 32, quantum item Virgo Deipara fidem adjuverit, ostenditur, ea jam a primis Sicularum Apostolis Marciano & Pancratio simul cum Christo laudata in prædicationibus, quod ex Actis horum SS. Græcis (quæ ipse tamen Autor sublestæ fidei non semel accusat) probare nititur. Omnia hæc ut & quæ Cap. 33 de antiquo Deiparæ penes Siculos cultu habentur, translata in ejusdem Autoris Tractatum *de illustribus Deiparæ per Siciliam adibus*, jam pridem vulgatum dicuntur. Cap. 34 Hæreticos ex Sicilia nunquam prodisse declarat. Porphyrium hæreticum Siculum non fuisse, contra Doctores Parisienses defendit, & si alius is sit a celebri Philosopho, cujus habemus scripta, neququam nominandum addit hæreticum. Fridericum II Imperatorem, in Lugdunensi Concilio hæreseos insimulatum, Ecclesiastico sensu hæreticum non fuisse dicit; quò facit observatio nostra A. 1709 M. Dec. p. 533, hæreticos pro rebellibus eo tempore dictos. Ipsi etiam Friderici testamentum insertum huic capiti legas. Cap. 35, quam cito Pelagii hæresis sit oppressa, quantoque zelo expulsi Judæi, exponitur. Cap. 36 refertur, quam studiosi veritatis divinæ Siculi fuerint, missis ad omnia concilia, repetito a Nicæno I ad Tridentinum usque nexu, legatis, ad Arii, Nestorii, Eulychis &c. errores profligandos. Licet enim subscripsisse Nicænis decretis non legantur, Autor tamen, excidisse

Patrum plerorumque, Occidentalium autem maxime, nomina monet. Cap. 37 Siciliae urbes Episcopali dignitate conspicuas exhibet, de quarum aetate & dignitate disseritur. Syracusis tribuuntur primae, contradicentibus tamen *Invegio* & *Pirrho* Panormitanis scriptoribus, quin & argumenta pro Syracusis, subjunctis *naſa* *πὸδα* responſionibus *Canelli*, hic proponuntur. Agitur & de reſtauratis poſt pulſos Saracenos Episcopatibus, unde ſuffraganeus nunc eſt Syracuſanus Episcopus. Cap. 38, a Romania ſede pependiſſe nullo non tempore Siciliam, demonſtratur, licet CPlitanus Patriarcha nonnunquam illius jura tentaret, titulos uſurpans maxime, ipsis tamen ſedibus ob Saracenorum oppreſſionem vacuis. Cap. 39, qua ratione ditatae ſint olim Eccleſiae Siciliae, deducitur. Cap. 40 docetur, in Sicilia ſedem Romanam habuiſſe patrimonium, donec Leo Iſauricus illud eriperet, nunquam reſtitutum, ſupervenientibus poſt etiam Saracenis. Ceterum & donationis formulam, quam ſerunt Conſtantini, plane fictam nec extra hanc vel a Conſtantino vel a ſucceſſoribus Siciliae Papae conſeſſam, ſerie continua monſtrat. Poſteaquam vero Leonem Iſauricum Iconomachum omnibus Occidentis provinciis ſpoliaſſet Papa, Romanos ſe Italosque in ſidem Romani Pontificis, jurato etiam obſequio, contuliſſe. Siciliae adhuc Orientales tenuiſſe, quae poſteaquam Carolus M. Imperator fuerit renunciatus, in ejus poteſtatem venerit, a Ludovico deinde Pio donata Pontifici A. 817, ex quo tempore Normannicae ſtirpis Reges & Duces eam ſeudatario jure a Papa habuiſſe monſtrantur, quin & poſt Henricum VI Imperatorem Fridericus filius, omnesque ad Philippum III, quem vocat, Hispaniae Regem, inſulae Domini. Cap. 41 Virginum collegia, per Pancratium apud Jauromenios inſtituta, Eremitas & Monachos jam A. 90 in Sicilia notos, & antiquiſſimos hinc eſſe omnium, contendit. Cap. 42 linguam in Sicilia Graecam ab Eliſa uſque, donec Normanni occuparent eandem, obtinuiſſe, poſt quod tempus in ipſa hac inſula Hetruſcum, quod Italianam univerſam permanavit, idioma ſit effectum. Cap. 43, quomodo recta ſit ab Auguſto inde ad annum 1621 uſque Sicilia, praetoria primum provincia, magistratibus tamen dictis pro-

conſu-

consularibus, post varias dein mutationes ad Reges Hispaniæ devoluta, monstratur. Denique Cap. 44, quas clades subinde Sicilia sustinuerit, usque ad Caroli Andegavensis tempora exponit, tum quidem Fridericum Austriacum Saracenorum classem ad suppetias ferendas Conradino duxisse, affirmans.

TRAITE DES CONTRATS DE MARIAGE, &c.

i. e.

TRACTATUS DE CONTRACTIBUS MATRIMONIALIBUS, continens epitomen Regularum & Clausularum in iis caute adhibendarum, secundum disciplinam Provinciarum Gallicanarum.

Parisius, apud Damianum Benigne, 1708, 12.

Alph. 1. plag. 17.

Literis tantum initialibus G. D. T. innotescere nobis cupiens Clarissimus Autor, Advocati personam Parisiensis ultra viginti annorum spatium sustinuit. Cumque industria illius postularetur a multis, qui circa hæc negotia opem ipsius implorassent, videretque, scientiam hæc articulorum & tabularum nuptialium vel dotalium plus fovere profunditatis ac subtilitatis, quæ vulgo quidem existimetur, manum ad scribendum libellum huncce appulit. Laudat in eo ante omnia eminentissimum characterem Conjugii, apud omnes nationes communi consensu approbatum. Veteres sanè Romanos, utur Gentiles, probe intellexisse, non subesse his actionem aliquam vulgarem, sed quæ multum habeat mysterii, atque ex Jure Divino ortum trahat, ex sententia Modestini, *L. 1 ff. de rit. nupt.* Dóctores deinde Juris Canonici apud Christianos nihil amplius præter dignitatem Sacramenti hic considerasse, anamque adeo datam fuisse Ecclesiæ & Régibus, Gallorum imprimis, determinandi requisita conjugiorum essentialia, quorum numerum ample enarrat Noster. Quanquam

C. 2.

vero consensus, non contractus faciat matrimonium, omne tamen genus clausularum, pactionum & conventionum, etiam heredum institutiones & substitutiones, apud Gallos locum suum invenire in tabulis hisce nuptialibus, dum non repugnent bonis moribus, neque bono publico. Peculiarem etiam hic cerni inviolabilitatem, qualis non occurrat in contractibus alijs, adeo ut nec mutuo partium contrahentium consensu, in præjudicium natorum vel nascentorum, quorum hic velut tertiorum interfit, convelli quidquam, re non amplius integra, possit vel debeat. Societatem bonorum inter conjuges expendit deinceps, hodiernum apud Gallos receptam, secundum jus consuetudinarium multarum Provinciarum, apud alias tamen, quæ jure Regni scripto utantur, non obtinentem. Esse vero nihilofecius in potestate neonuptarum, convenire pactionibus, societati illi etiam plane contrariis, facta scilicet separatione bonorum, ita ut neutra pars ab altera dependeat circa illorum curam. Sed nec hoc tamen casu adimi marito administrationem bonorum uxoris, nisi hanc etiam sibi illa reservet. Quodsi etiam facultatem alienandi vel aliter disponendi de bonis suis concesserit illi maritus in his pactis, ad speciales tamen actus accedere adhuc debere auctoritatem maritalem, judicat Noster: neque desinere adeo uxorem esse sub potestate viri, cui conventio ista nequeat obstare, prohibente Jure Divino & lege publica. Sed & violari alias existimat dignitatem conjugii sacramentalem. Ex quarto Capite, quod de Dote agit, juvat annotasse, valere utique uxoris renunciationem successionis futuræ, accepta dote a parentibus, propter dubium bonorum circa tempus mortis ipsorum eventum. Dotem autem tunc debere ita esse comparatam, ut sustinere queat locum Legitimæ Jure Naturæ ex bonis parentum competentis. Sin minus, legem ipsam insurgere adversus talem renunciationem factam, & eam declarare nullam. Atque ideo communi assensu omnium JCorum, qui hanc doctrinam tractent, pro nulla haberi in Gallia renunciationem factam a Maria Theresia in contractu matrimoniali, cum moderno Galliarum Rege die 7 Nov. A. 1659 inito. Summam enim ibi in stipulationem deductam utique

4.

atque non esse proportionatam juribus, quibus illa renunciaverit. Imo Philippum IV, Patrem Mariæ Theresiæ, nihil plane de bonis suis, habita ratione hereditatis maternæ, & fratris, Balthasaris, donasse in vim renunciandæ successionis in Hispaniam, quo casu nullitas totius renunciationis in aperto sit. Recitatque Noster verba pactorum dotalium in illustri hac controversia, cujus momentis fata totius Europæ eventusque armorum jam pridem est quod librantur. Moribus porro Galliarum potest uxor futura dives in prædiis, sed carens pecunia aliisque mobilibus, in pactis, de quibus loquimur, partem immobilium mutare per fictionem in qualitatem mobilium, intuitu societatis conjugalis, quod vocant *l'ameublisement*. Mortuo marito succedit Duarium Viduæ, *le Douaire*, ordinatum in iisdem tabulis, veluti pensio alimentaria: etiam aliis populis vicinis sueta. Aliud deinde est *jus præcipui* (*du præcipu*) viduæ pariter atque viduo superviventi destinatum præter portionem ex ipsa societate bonorum debitam, acceditque illud ad naturam Geradæ & Heergewettæ Saxonicæ. Si vero pendente ista societate alienata sint quædam ex bonis alterutrius conjugum, de eo resarciendo ante omnia, si solvatur matrimonium, conveniunt: neque juri huic posse renunciari. Rursus etiam viduæ, si expresse ita stipuletur, permittitur renunciare, defuncto marito, societati bonorum, ut gaudeat bonis suis propriis, & duario, atque præcipuo, libereturque ab ære illius alieno; quæ renunciatio marito communis non est. De iis, qui ad secunda vel tertia vota convolant, acriter contendit Noster, secundum jura Gallogum; si habeant liberos primi matrimonii, eorumque pacta certis similiter regulis includit. Atque hæc omnia tanta libertate ingenii judicii explicat, ut etiam exteri multa hinc apertius, quam ante, discant intelligantque.

EXCERPTA EX LITTERIS GUILIELMI
BEST, Jcti Batavi, ad J. B. M.

PRO delineatione libelli mei de Ratione emendandi Leges,
quam in Actis A. MDCCVIII M. Julio p. 303 non sine tacita

C. 5.

6.

7.

8.

9.

10.

elogii deprædicatione exhibuistis, gratias habeo maximas. Unum hoc admoneo, pag. 307 per errorem typographi editum esse: utrum eorum dotalem malit, loco *dotalem esse malit.* Non probavi cuncta mea Orbi erudito, neque etiam hoc mihi arrogans sum pollicitus. Dissensere sermonibus plurimi, epistolis nonnulli, scriptis, quod sciam, duo; alter illorum est Vir Clarissimus, Christfridus Wæchtlerus, cujus *epistolarum* ad Caput libelli mei primum Acta M. Novembris A, MDCCVIII p. 513 nobiscum communicarunt. Gratissimum mihi quidem fuit, mea isto labore digna visa fuisse Viro Clarissimo; dolui tamen, quod solum istud Cap. I, in quo præter regulas propositas nihil est adeo elaboratum, fuerit aggressus. Nam non nisi obiter & speciminis loco exempla quædam illic sunt proposita. Longe alia sperans hætenus tacitus sedi; nunc, quia video nihil ultra moliri Virum Clariss. ad ejus Epistolam respondebo. Præter querelam subindicatam, etiam hoc mihi non parum displicuisse credas, quod me occulte a Viro Cl. in plagii suspicionem adductum videam, ubi minime merebar. Ita ad lectiones a me commendatas in *L. 18 ff. de verb. obl.* in *L. 1 §. 33 ff. de pos.* in *L. 67 ff. de proc.* ubi ipse non sola ratione sed autoritate quoque aliorum utor, notat etiam alios eadem præmonuisse, nec me primum scripsisse: quasi vero ego illa pro meis venditasset. Conjecturam proposui de lectione *L. 183 ff. de Verb. sign.* nec displicuit ea Viro Clar. monet tamen, eo jam collinasse Haloandrum, Grotium & Menagium, cum illi *nam* vel *nempe* reponant, ego vero *nomen* loco *et non*. Video phrasin dubiam: sed de illa obscuritate queror. Hæc tamen festinationi Viri Clariss. non vero malignæ oblectationi libenter adscribo. Non nego equidem, nonnullas ex conjecturis meis aliis jam ante in mentem venisse: neque aliter fert humani ingenii conditio. In Præfatione ipse hoc monui. Jam addo, in *L. 8 §. 2 ff. de pecul. p. 137* etiam Portam edidisse *quod aliter alteri debet.* Scipionem Gentilem in *L. 1 §. 7 ff. si quadr. paup. p. 229* jam olim emendasse *palpatus esset.* Tandem in *L. 4 Cod. de Crim. expil. hered. p. 251* *domum suscipitur* itidem ante me alios reposuisse, docuerunt me

me Ampl. & doctissimi *Bynkershoekii* Observationes. Ipse anteriorēs lectionēs post deprehendi. Ad Græcos identidem provocat Cl. *Wachtlerus*; laudo institutum. Potest tamen *Φελλαννεία* transversum agere. Cum quæstio est, an alii, an verò alius in genitivo, ut vocant, sit legendum, parum apte Græci advocantur, qui habent *ἑλέγξ*. Ipse autem ignorantiam Græcorum sum confessus; quod etiam a vobis est adnotatum. Postea accuratius illos consului, deprehendique, illos aut aperte firmare, aut tacite approbare conjecturas meas aut explanationes de L. 3 §. pen. ff. de minor. p. 79, de L. 14 ff. de fidej. p. 81, de L. 22 ff. sol. mat. p. 138, de L. 1 ff. de migrando p. 147, de L. 10 §. 20 quæ in fraud. cred. p. 156, de L. 7 §. 2 quib. mod. pign. p. 249, de L. 14 §. 2 de bon. libert. p. 269, de L. 51 pr. ff. locat. p. 275. eisdem nihil omnino profunt in aliis locis longe plurimis: solent enim Græci, omissis sæpe disputationibus Consultorum, quæ in Digestis habentur, tantum perspicue & breviter sententiam eorum proponere. Prorsus autem eisdem repugnant emendationi *L. uli. §. 6 ff. qua in fraud. cred.* Nondum tamen me ab illa dimoverunt. Jam pressius Clar. *Wachtleri* legam vestigia. Quod *Jacobus Gottofredus* in L. 5. C. Theod. de reparat. variantem lectionem ne quidem annotaverit, mea parum refert. Exhibet eam *Tilianus* editio anni 1550, qua tunc utebar. *Nec vacuam* pro nequaquam in L. 78 §. 1 de contr. emt. jam aliis placuisse, quod me admoneat Vir doctissimus, gratus agnosco. Illis inventionis laus debita tamen meam regulam confirmabit. An *Taurellius* in L. 21 §. 2. ff. quod met. caus. viderit, alios recte legisse per geminationem *ἢ ἀβέβ*, equidem ignoro. Crediderim tamen, eam statim fuisse placituram Viro erudito, utpote ex regula a se in præfatione Pandectis præposita facillime fluentem. De Græcorum lectione in *L. 1 ff. de solut.* jam ora editionis *Pacianæ* me admonuerat, non tamen persuasit Clar. *Wachtlerus*: nam utique sola adspiratio *haut* pro *aut* rem conficit. Sensum enim eundem habes, quem dabit trajectio vocis *non*. En verba: *Creditor solutum debet accipere in id debitum, quod non est in controversia, haut in illud,*

illud, quod pro alio quis fidejussit &c. Nonne, ad sensum quod attinet, plane eadem sunt cum hisce; debet acceptum ferre, non in id debitum quod est in controversia, ac in illud quod pro alio quis fidejussit. Ideoque ego hic adspirationem præferendam censui transpositioni, quamvis hæc foret magis perspicua. Neque ego hæsi in *L. 3 §. 2 ff. pro soc.* sensus enim erat planus, constructio impedita, quam ego reponendo *si* pro *si* facillime explicui. In *L. un. si mul. ventr.* ego pro *is* refinxit *si*. Cl. Wachtlero perinde videtur, si legas *et*. Sed major hæc est mutatio; quam ideo, licet ad marginem notaretur, sequi non placuit. Stante lectione vulgata *L. 82 ff. de jur. dot.* verba *Et id fecisse dicatur* possent etiam ad uxorem referri; quod tamen, ductoribus Cræcis & Cl. Wachtlero, fieri non debet; ideoque illud *id* mutavi in *is*. *L. 1 §. 14 ff. de agn. Et al. lib.* explicare totam scopus meus non fuit; sed tantum obiter docere, quod illis verbis legis *ceterum si esse satis injuriosum ait* certissime corruptis sensus restituatur *si* in *sic* mutando; quæ sane medicina fortis est. Porta autem edit *si cesser*, ut postea deprehendi. In *L. 3 §. 1 ff. ubi pup. educ.* Contio posthac lectionem illam *sed semper sic*, a Cl. Wachtlero edoctus, adscribam; qui itidem recte Laurentio Theodoro Gronovio tribuit, quod ego errans de Jacobo monueram. Porta & Parisiensis editio in *L. 15 §. 1 ff. quando dies leg.* plane tollere *et si* non dubitarunt, quia videbant id facile posse abesse. Ego tamen mutationem, quam sublationem malo. Verum est, me in *L. 9 ff. de serv. export.* Haloandri lectionem integram non enarravisse, sed solum id, quod ad oram Pacianæ editionis erat notatum, attulisse. Neque etiam nunc illam, quia nimis a Mediceo codice recedit, probare possum, cum mutatio levis *Et* in *ut rem omnem peragat*. Si in *L. 28 §. 1 ff. de lib. leg.* mecum reponas *ut quaque*, ad legata sola pertinebit quaestio; si retineas *Et quaque*, ad alia etiam respicias oportet; quod fieri oportere, cum ipse Vir Clar. neget, non poterit rejici mea emendatio. Quamvis ex *gestis* difficilius derivetur *gestis* ut in *L. 41 §. 10 ff. de fid. lib.* malim tamen vestigia antiquæ manus *gestis* & reponentis sequi, quam eum Paris.

ris. ed. infarcire *quod*, cujus vestigium Florentiæ non extat. Nec conjecturam Viri doct. quo emendantis, scilicet tempore, damnaverim; idem tamen sensus ex vulgata potest elici. Quod vero de tempore XIV annorum docent apices Græci, huc non pertinet, sed ad verba sequentia *nam alteram conditionem* &c. adeoque ad scopum Viri Cl. nihil faciunt. De Martialis loco, ob hariolationem dubitanter propositam litigare nolo: potest tamen retineri vulgata, cum dictio & nunquam admirationi inserviat; cujus rei me admonuit *Cornelius van Eck*, Antecessor Trajectinus celeberrimus mihiq; amicissimus. Quod emendationem meam in *L. 100 §. 3 de leg. 3* probet Cl. Wächterus; mihi gratulor. Non tamen ejus explicationi subscribere possum: aliud enim est ex voluntate testatoris rem omnem derivare, ut Labeo; aliud ad materiam vasorum tantum attendere, ut Proculus, qui proinde non potest largiri, tam Labeonis quam Trebatii *omnia vera esse*; certe Ulpianus illos commississe videtur, scribens *Proculus vero* &c. In expositione *L. 17 §. 1 ff. de adopt. fluctuat Vir Clarissimus*. Et certe fatendum est, illa verba *vel sanctissima affectione ducti* duriuscule ad adoptandos referri. Ideoque tentavi, an non longe melius legeretur: *Eorum duntaxat pupillorum adrogatio permittenda est, quos (pro qui) vel naturali cognatione vel sanctissima affectione ducti adoptarent*. Græci, quod verba attinet, nil juvant. Principium enim *L. 17* ad finem rejecerunt, in hæc verba compactum, *ἡ ἀδοξία τῶν ὑπ' αὐτῶν ἐπιδοξουμένων*. Idem non dispulerunt obscuritatem ex *L. 9 §. 1 ff. de fund. dot.* quæ in solis erat verbis. Fluit optime Cl. Wächterus emendatio, sed ego ex verbis *utrum eorum dotalem esse malit*, consultius putavi per unius vocis trajectionem formare *dotalem malit, esse*, quam *τὸ malit* retrahere ante *dotalem*. Soleo enim & in re minima esse religiosior. Si alii in gignendi casu adeo quibusdam placeat, ego nulli hæc invideo delicias, modo Archaismum esse fateantur, & quidem adeo *inustatum*, ut in libris nostris non temere alibi reperiat. Græcos huc non pertinere, supra est monitum. Bene habet, quod iidem conjecturam meam stabiliant

in *L. 26 pr. de fideic. lib.* Jam tegat nos eorum auctoritas. An mentem Viri Cl. recte perceperim de Callistrati loco in *L. 5 S. 3 de extr. cogn. dubito*. Videtur ille voluisse, ut inserto quoties, legatur: & quoties libertas adimitur. Sed ita prorsus eadem erit sententia, quam ego ex Mediceo Codice mutando *id est in idem est*, ut saepe fieri solet, elicui. Ideoque advenam vocem civitate haud donaverim. Obscuritas in *L. 3 S. 2 ff. naut. caup.* facile perit, dum legas *siquidem exercentes negotium suum recipiunt*. Sed ego malim quo, quod in textu est, mutare in *quando*, quam in *siquidem*, ne omnia plane incerta reddantur, & ex quolibet fiat quilibet fingendi potestas. In his verbis *L. 2 C. Theod. de inoff. test. removeant parentum voluntatem testamenta* esse glossam, infalli certe plurimum, puto cuius facile apparere: non tamen unquam putavi, multum nos ex illo lucrari; neque etiam agebatur de salute Græciæ. Hæc habui, quæ ad Clar. Wæchtleri Epistolam adnotanda putavi: in quibus neque candorem neque modestiam doctissimum Virum desideraturum spero. Quod si etiam reliquum libelli mei corpus examine suo dignum judicare velit, rem præstabit mihi sane gratissimam, & majoris cujusdam momenti.

Alter autem ex duobus illis, qui etiam scripto diversas a meis prodiderunt opiniones, quoniam video sub manum opus crevisse, quisnam sit, nondum effari puto satius: si enim absque rationibus ullis nomen nudum impugnare isthoc pacto auderem, non dubito, quin multum detrimenti causa nostra foret passura: quapropter illa differam, donec vobis hæc non displicuisse intellexerim.

DISSERTATIONE DELLE MORTE IMPROVIFI.

i. e.

DISSERTATIO DE MORTIBUS IMPROVIFI, in qua judicium de capillamentis atque acidis fertur; una cum discursu de Nutricum electione; Autore ANTONIO NICOLAÒ BERNABEO, Picentino, Philosopho & Medico Romano.

Roma.

Quamvis apoplexia Romæ A. 1694 & 1695 satis deprehenderetur frequens, frequentior tamen, quàm A. 1706 ibidem fuit, nobilissimo nostro Autori non minus, ac celeberrimo *Lancisio*, cujus *de Moribus subitaneis libros duos* A. 1708 *Mense Aprili* recensuimus, ansam præbuit in mortium improvisarum causas inquirendi. Cum vero pro hisce detegendis *Lancisius* laudatus multos incidi curaverit, ex omnibus eandem apoplectici sexagenarii ac plethorici Anatonien, quam nos pariter Mense allegato p. 177 transcripsimus, Noster ita commemorat, ut non solummodo rupturam venæ cavæ prope dextram cordis auriculam, sed & aliorum vasorum sanguiferorum cerebri meningum indigitet, hæsitetque, an non vasorum ejusmodi rupturæ, a se quoque in tribus subjectis observatæ, spasms potius, sub mortis articulo contingentibus, debeantur, quod in corporibus athleticis, dum ex improvise moriuntur, humores corrosivi erodentes abundare videantur atque causæ morborum, tum chronicorum, tum acutorum, adeoque mortium itidem subitaneorum, in ventre infimo latere. Præcipiti quippe morte sublatorum pro trium ventrum diversitate tres constituens classes, in prima harum eos collocat, qui ex syncope stomachica decesserunt, qualesque plures ex plebe fuere, vitio nunc ciborum & aeris, nunc etiam remediorum mercurialium, antimonialium aliorumque propter luem Gallicam copiose ingestorum, & ex diversorum salium in visceribus occurso motus varios convulsivos, vasorumque sanguiferorum compressorum interventu aneurysmata, polypos, rupturas, ulcera, similesque morbos organicos excitantium. Mortem talem improvise a doloribus totius, & maxime ventriculi prælagiri, exemplo alicujus sexagenarii confirmat, mense Aprili A. 1706, ubi sanus surrexisset, ex parco aquæ vitæ haultu gravissimis ventriculi doloribus correpti, ut panni calidi regioni epigastricæ admoti haud impedire valuerint, quo minus sudor frigidus

ex facie cadaverosa erumperet, ipseque animam efflaret. Neque dubitat, quin tum repentinæ mortis causa in abdomine hujus cadaveris, quemadmodum aliorum, speciatim in ventriculo, liene, hepate, ac folliculo fellis, cultro anatomico potuisset reperiri; fatetur quippe, se ipsam binis jam vicibus ex syncope stomachica pedem alterum in cymba Charontis habuisse. Altera hinc classe omnes complectitur, qui ex catarrho suffocativo, ab humorum nimiorum vel acidorum in pulmonibus stagnatione suborto, celeriter perierunt; tametsi duo viri, eques alter, summo loco natus, alter artifex opulentus, A. 1705 ejusmodi catarrho idiopathico per promptam & largam venæ sectionem fuerint liberati. Ultimam denique classem ab apoplexia vera jugulatis consecrans, ante omnia ipsam apoplexiam in catarrhum suffocativum aliquando mutari, exemplo equitis, in sexagesimo quarto ætatis anno constituti edocet, utpote qui mense Martio A. 1706 a primo quidem insultu apoplectico pulveris cornachini atque vesicatoriorum usu, ut & ab altero, die quarto revertente, post venam jugularem incisam, fuerit excitatus, sed mox tribus post horis a superveniente catarrho suffocativo expiraverit, cum die secundo, quo febris acuta cum facie humida accesserat, omnem sanguinis missionem respuisset. Stertor siquidem, cum solitaria etiam combinatus apoplexia, ex qua pater Autoris a brevi itinere in radiis solaribus confecto A. 1680 mense Septembri defecit, spirituum animalium motui intercepto adscribitur. Tum de apoplexiæ non modo disquiritur causis, sed & cur apoplexiæ frequentius, quam alii morbi, irruant, curque tales Romæ potissimum, quam alibi, crebriores observentur. Nempe quicquid motum sanguinis, a quo spiritus animales in cerebro pro sensatione ac motione ad nervos secerni solent, valet lædere, illud æque ac quod spirituum animalium secretionem immittit aut tollit, motumve per nervos intercipit, cum *Malpighio* pro apoplexiæ, sensum & motum cito inhibentis, reputatur causa, atque cum *Bellino* ad solam compressionem vasorum, glandularum cerebri aliarumque partium animalium revocatur. Ut mors tamen repentina tales excipiat causas, hæ non
quales-

qualescunque verum fortes ac violentæ requiruntur cum instrumento exquisitæ sensationis motuque celeri ac impetuoso, iustar motuum convulsivorum, in syncope, catarrho suffocativo & nervorum impedimentis concurrentium; uno verbo, æquilibrium omne spirituum animalium & sanguinis, in quo vita consistit, tollentes. Quæ enim ab istorum fluidorum æquilibrium, saltem plus minus imminuto, in cerebro paralytes, motus convulsivi, epilepsiæ, in corde autem syncopes, dolores cardiaci & palpitationes originem habent, ideo diu aliquando protrahuntur, quod motus pectoris & cordis, seu musculis antagonists destitutus, paucioribus spiritibus animalibus *Bellino* perhibeatur indigere, adeoque in multis quoque apoplecticis ex ipsa structura cordis & artiarum pulsus non febrilis, sed rarus & æqualis advertatur. Apoplexia vero quo malum evadat universale, populare & sporadicum, universalis oportet accedat causa, quæ vel sola, vel cum aliis complicata universalem producat effectum, qualis aer venditatur, omnis generis effluvijs, præsertim bituminosis, sulphureis, arsenicalibus, vitriolicis, similibusque occasione terræ motuum exhalantibus, Romæ turgidus, e diverso alijs, quibus nix putredinem arcens efficitur, plane privatus, prout nix per plures quam duodécim annos atmosphæra Romanâ exulaverit. Et licet aer omnibus corporis partibus, & solidis, & fluidis, sese insinuans, pro harum diversitate, modo catarrhum suffocativum, modo syncopem stomachicam vel cardiacam, modo apoplexiam inferendi extiterit aptus, hanc nihilominus tanto crebrius provocasse asseritur, quanto promptius tenerissima filamenta cerebri, tanquam sensorii communis, ab heterogeneis atmosphæra corpusculis queant lædi, quantoque majorem etiam tales aeris moleculæ obtineant habitudinem cerebrum potius, quam aliam partem lædendi. Nec in aliam causam, quam singularem aeris Romani constitutionem, ratione camporum circumditorum, Tiberis transfluentis, multorum locorum paludosorum, ventorum australium, &c. rejicitur, quod apoplexiæ sæpius Romæ, quam alibi occurrant, infantium jamjam capitibus dispositione ad epilepsiam & apople-

xiám eo majori inducta, quo minus ciustæ lactæ, infantes ab epilepsia alias æque præservantis, ac fonticulus nuchæ inustus, Romæ concedatur egressus. In præservationis demum gratiam ignibus salutaribus, in habitationibus locorum ventis occidentalibus expositorum, odoriferis, nicotianæ sub forma sive pulveris sternutatorii, sive fumi, sive masticatorii, adhibitæ usu moderato, haustuque matutino vel liquoris alicujus spirituosus parco, cum pane bis cocto, vel potus coffeæ, theæ, salviæ, succolatae &c. aer tam corrigi præcipitur, quam caput roborari totumque corpus recte sustentari. Etenim robur capiti promittitur, si parum Theriacæ, Mithridatii, Diascordii, Confectionis de Hyacintho vel Alkermes cum pulvere Radicis Valerianæ, Cinnabaris nativæ, succini &c. sub noctem assumatur, singulisque mensibus pilulæ de succino Cratonis interponantur, capiti autem calvo ita capillamentum mundum commendatur, ut varia simul perstringantur damna, quæ ex coma falsa in nobiles pariter ac plebejos soleant redundare. In diætâ vero dum convenientis victus affectuumque animi regimen cum purgatione vernali & autumnali injungitur, abusus quidem vini cocti, aquæ vitæ, vinorum acidorum atque aquæ per canales plumbeos fluentis, declaratur nocivus, nonhulorum tamen acidorum usus simul vindicatur, veluti humores biliosos, corrosivos aliosque acidos salutariter corrigentium, quemadmodum in moniali quadam, humorem in ore sæpius acidissimum & vitriolicum percipiente, non nisi acetum profuerit, lapilli autem cancrorum nocuerint. Ceterum primis, tam improvise mortis, quam vitæ longæ, staminibus a lacte resultantibus, quod infans, & in utero, & a mammis matris aut nutricis haurit, in Discursu adjecto qualitates nutricis, cui infans nutriendus imprimis debeat committi, exponuntur. Talis videlicet præ aliis eligitur nutritrix, quæ probis sit moribus, non timida, nec iræ aut vino dedita, vidua potius, quam marita, modicis minusque duris prædita mammis, pustulis, ulceribus, fluore albo, lippitudine oculorum aliisque morbis hæud foedata, neque infra viginti, neque supra triginta ætatis annos constituta; quæ bis, aut saltem non plus, quam quinquies pepererit, cujusque partus ultimus duos aut tres men-

ses non

ses non superet; quæ sedulam quidem nutritionis & sanitatis Infantis gerat curam, non omni tamen momento hunc mammis admoveat, sed ipsa victum & potum noxium evitans, in inquietudinis ac plâctus tenelli causas sedulo inquireat ac potissimum caveat, ne crustæ lactææ eruptionem impediendo, pulmentum maturius ingerendo, liberioremque artubus motum citius permittendo lactantem lædat pusillum.

SPECIMEN ARCHIMEDÆUM, QUO FERDINANDUS ERNESTUS Comes ab HERBERSTEIN cuicumque Sphæra data inscribit cylindrum rectum, habentem ad ipsam Sphæram eam proportionem, quam conii aequaliteri eidem Sphæra inscripti superficies ad superficiem Sphære.

Constat Orbi Geometrico, quanta facilitate & perspicuitate conterraneus meus, magnum illud Geometriæ lumen, R. P. Andreas Tacquet, e Societate JESU, tum Euclidis Elementa, tum selecta ex Archimede Theoremata demonstraverit, absolutissimis his lucubrationibus id consecutus, quod Geometra neque Euclidi secundus, nec impar Archimedi deprædicari mereatur. Utut autem methodus a Viro hoc acutissimo adhibita prorsus singularis sit ac elegans; negari attamen nequit, ductu analyseos breviori nonnunquam semita ad veritatis agnitionem perveniri. Ut enim demonstretur, superficiem Sphære, superficiem cylindri quadrati Sphære inscripti esse duplam (quod ipsum laudatus P. Tacquet Prop. inter selectas Archimedæas 33 eleganter præstat) ponatur

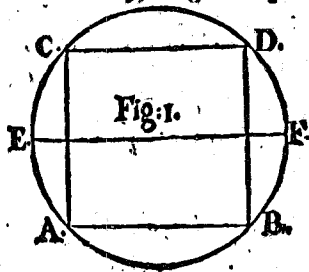

Fig. 1 Sphære circulus maximus $AECDFB = x^2$. AB latus quadrati ABCD circulo inscripti = a, erit proinde $EF = \sqrt{2}a^2$, & circulus super AB descriptus = $\frac{x^2}{2}$, ipsa vero Sphære superficies = $4x^2$. Cumque Prop. 12 inter selectas priorum demon-

demonstrata sit hæc analogia: $\frac{1}{4} : a$ seu $1 : 4 = \frac{x^2}{2} : 2x^2$,
 unica illatione innotescit, & cylindri quadrati sphaerae in-
 scripti superficiem esse $= 2x^2$, & sphaerae superficiem $= 4x^2$,
 cylindricæ hujus superficiem esse duplam.

Pariformiter demonstrata semel vi Prop. 35 hac veritate:
 Hemisphaerii nimirum superficiem ad superficiem conii maximi
 inscripti eam habere rationem, quam in quadrato Diameter ad
 latus, immediata sequela infertur, eandem Hemisphaerii Super-
 ficiem esse ad conii similis circumscripti superficiem, ut latus
 in quadrato ad Diametrum; Esto enim

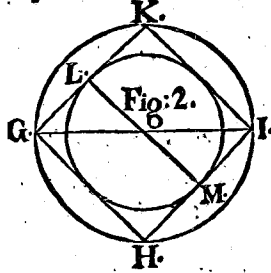

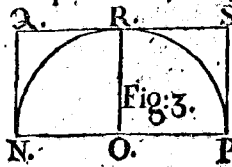
Fig. 2. super Diametro LM descriptus
 semicirculus sphaerae maximus $= x^2$.
 $GI = a$. superficies conii recti GKI
 $= y^2$. erit proinde semicirculus su-
 per GI descriptus $= 2x^2$. $GK =$
 $r \frac{a^2}{2}$. superficies Hemisphaerii mino-
 ris $= 4x^2$. majoris vero $= 8x^2$.
 cum igitur, $a : r \frac{a^2}{2} = 8x^2 : y^2$,

erit dimidiando antecedentes $\frac{a}{2} : r \frac{a^2}{2} = 4x^2 : y^2$. Q.E.D

Iisdem porro manentibus facile demonstratur sphaeram
 ad quadratum rhombum conicum sibi circumscriptum & su-
 perficie & soliditate eam proportionem habere, quam in qua-
 drato latus ad Diametrum; cum enim sit, $a : r \frac{a^2}{2} = 4x^2 :$
 y^2 , erit duplicando consequentes $\frac{a}{2} : 2r \frac{a^2}{2} = 4x^2 : 2y^2$.
 & quadrando, $\frac{a^2}{4} : 2a^2$ seu, $1 : 8 = 16x^2 : 4y^2$. hincque
 $11 r 8 = 4x^2 : 2y^2$. & duplicando antecedentes $2 : r 8 =$
 $8x^2 : 2y^2$. praeterea, cum sphaerae superficies sit $= 8x^2$, basis
 vero conii $= 4x^2$, erit sphaerae soliditas $= x^2 r 8 \frac{a^2}{3}$ solidi-
 tas vero rhombi quadrati circumscripti $= \frac{4ax^2}{3}$, atque adeo,
 $r 8 \frac{a^2}{3} : \frac{4a}{3} = x^2 r 8 \frac{a^2}{3} : \frac{4ax^2}{3}$.

Lubet hic quoque insignis illius Theorematis, ab Archi-
 mede tantopere aestimati, ut tumulo suo sphaeram cylindro in-
 scri-

scriptam apponi voluerit, veritatem, cylindrum nempe rectum, Sphæræ, cui circumscribitur, & soliditate & superficie tota esse sesquialterum, analytice demonstrare: possitis itaque

S. Fig. 3. $NP = 2r$ $NO = NQ = OR = r$, circulo Radio NO descripto = x^2 , erit cylindri ex circumvolutione Rectanguli NPQS geniti soliditas = $2rx^2$; soliditas vero Sphæræ = $\frac{4rx^2}{3}$. Ergo, $2r: \frac{4r}{3} = 2rx^2: \frac{4rx^2}{3}$.

Sed, $2r: \frac{4r}{3} = 3:2$, est igitur cylindrus rectus Sphæræ, cui circumscribitur, soliditate sesquialter; cumque quarta pars Diametri Basæ sit ad cylindri latus, ut ipsa Basîs, ad cylindri superficiem, seclusis ipsius Basibus, in cylindro autem genito ex circumvolutione Rectanguli NPQS Diameter Basæ æquetur lateri NP, eritque $\frac{2r}{x}: 2r$ seu $1:4 = x^2:4x^2 =$ superficiæ cylindri demtis Basibus: quibus proinde additis, emergit tota cylindri superficies = $6x^2$ habens ad Sphæræ superficiem = $4x^2$ Rationem sesquialteram.

Pari facilitate ostendi potest, superficiem Sphæræ ad totam Coni Æquilateri sibi inscripti superficiem eam proportionem habere, quam 16 ad 9; ponatur enim

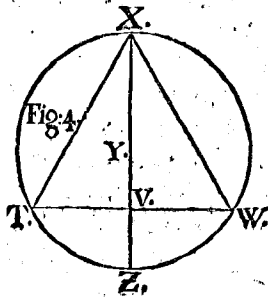

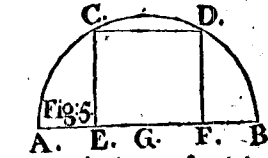
Fig. 4. Radius ZY = a. circulus super TW descriptus = x^2 . Coni Æquilateri TXW superficies demta Basî = y^2 : erit itaque TW = $\sqrt{3}a$ & circulus TXWZ = $4x^2$. atque hinc Sphæræ superficies = $\frac{16x^2}{3}$, & quia TV est ad TW ut

circulus super TW descriptus ad Coni Æquilateri superficiem exclusa Basî, erit

$\sqrt{\frac{3}{4}}a^2: \sqrt{3}a^2 = x^2: y^2$ & quadrando $\frac{3}{4}: 3a^2$ seu $1:4 = x^2: y^2$ & $1:2 = x^2: y^2 = 2x^2$. unde tota Coni Æquilateri superficies est = $3x^2$, hincque $\frac{16}{3}: 3$ sive $16:9 = \frac{16x^2}{3}: 3x^2$, quo

Z præ-

præcognito, Speciminis Archimedæi hoc pacto absolvetur.

Constructio. Sit Fig. 5 Semicirculus ACBD data Sphære maximus: secetur ejus Diameter AB, quadrifariam in E & F. erectisque normalibus EC. FD. connectantur puncta C & D. Recta C D. Dico Sphæram genitam ex circumvolutione semicirculi ACDB, ad cylindrum ex simultanea circumvolutione Rectanguli CEDF genitum eam proportionem habere, quam 16 ad 9; Esto enim $AG = EF = CD = r$, circulus Radio GE descriptus $= x^2$. erit igitur $AB = 2r$. $AE = \frac{r}{2}$. $EB = \frac{3r}{2}$. $EC = r \sqrt{\frac{3}{4}}$; circulus autem Radio AG descriptus $= \frac{4}{3}x^2$. cylindri proinde soliditas erit $= rx^2$; ipsa vero Sphæra $= \frac{16rx^2}{9}$; est autem $\frac{16r}{9} : r$. sive $16:9 = \frac{16rx^2}{9} : rx^2$, habet igitur cylindrus determinatus ad Sphæram datam eam Proportionem, quam tota Coni Equilateri eidem Sphære inscripti superficies ad superficiem Sphære. Q. E. F.

Manitissam adjicio circa determinationem Rationis, quam Sphære superficies habet ad superficiem conicam, eidem Sphære inscribi possibilem maximam, occupatam: indubitatum autem est, hanc superficiem obtineri, si Triangulum Rectangulum

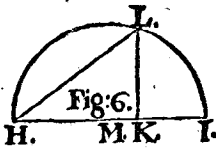

Fig. 6 HLK. sub cujus hypothenusa HL. & latere LK comprehensum sit Rectangulum possibilem maximum, sui circumvolutione conum describere concipiatur; quod ipsum Triangulum hoc pacto determinatur; positis nimirum $H I = a$ Rectangulo omnium possibilem maximo $= y^2$. $H K = x$. hincque $K I = a - x$ $KL = \sqrt{ax - x^2}$ & $HL = \sqrt{ax}$, erit $\sqrt{ax} \sqrt{ax - x^2} = y^2$. & quadrando $a^2x^2 - ax^2 = y^2$. quare $2a^2xdx - 3ax^2 dx = 4y^2dy$. atque adeo

adeo $\frac{2a^2x - 3ax^2}{4y^2} = \frac{dy}{dx} = 0$. unde $2a^2x - 3ax^2 = 0$. pro-

indeque $2a^2x = 3ax^2$ & $\frac{2a}{3} = x$. Est igitur $KI = \frac{2a}{3}$. $KL = \sqrt{\frac{2a^2}{9}}$ $HL = \sqrt{\frac{2a^2}{3}}$. ponatur superficies conica $= \omega^2$. circulus Sphaerae maximus Radio HM. descriptus $= z^2$. erue- tur itaque circulus Radio KL descriptus, si fiat $\frac{a^2}{4} : \frac{2a^2}{9}$ seu $9 : 8 = z^2 : \frac{8z^2}{9}$ quibus positis, esto Triangulum Rectangulum OPQ

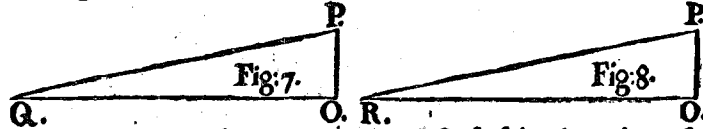

Fig. 7, cujus unum latus PO alterius OQ sit subquintuplum, fiat porro Fig. 8 OR æqualis PQ, ducaturque Recta RP. Dico, super- ficiem Sphaerae ad superficiem coni ex circumvolutione Trianguli Rectanguli HKL geniti eam habere proportionem, quam PR ad duplam OP. cum enim ex demonstratis ab Archimede sit $\sqrt{\frac{2a^2}{9}}$ $\sqrt{\frac{2a^2}{3}} = 8z^2 : \omega^2$, erit quadrando $\frac{2a^2}{9} : \frac{2a^2}{3}$ seu $1 : 3 = \frac{64z^4}{81} : \omega^4$. atque adeo $1 : \sqrt{3} = 8z^2 : \omega^2$ & $1 : \sqrt{3} = 8z^2 : 9\omega^2$ hincque $\frac{1}{\sqrt{3}} : \frac{1}{9}\sqrt{3} = 4z^2 : \omega^2$, & quadrando $\frac{1}{3} : \frac{1}{81}$ seu $27 : 4 = 16z^4 : \omega^4$, ac proinde $\sqrt{27} : 2 = 4z^2 : \omega^2$. Sed PR ad duplam OP est ut $\sqrt{27}$ ad 2: assumpta enim OP pro unita- te, erit PQ = OR = $\sqrt{26}$, hincque PR = $\sqrt{27}$. Quare ut PR ad duplam OP, ita superficies Sphaerae ad superficiem co- ni ex circumvolutione Trianguli HKL. geniti. Q. E. D.

C. A. H. CONJECTURA CRITICA DE PHI- losophumenis, quæ sub ORIGENIS nomine & a plerisque laudantur, & a Cl. GRONOVIO edita sunt To- mo X Thesauri Antiquitatum Gra- carum.

Originem hujus libri Autorem haberi posse, a Cl. *Wolffo*, qui libellum istum cum doctissimis annotationibus separatim edidit, merito adversus Celeb. *Gronovium* negatur, eo potissimum argumento, quod inter *Origenis* scripta, sive edita, sive ἀνεκδότῃα, sive deperdita, nulla fiat illius libri mentio. Alii proinde eruditi Viri inspiciendos sibi putarunt deperditorum librorum titulos, eo consilio, ut inde verum Autorem probabili conjectura assequerentur. Sed nemini res ex voto adhuc successit. *Huetii* enim de *Epiphano* & *Galei* de *Actio* conjectura firmis rationibus a Cl. *Wolffo* rejecta est. Lectori igitur artis criticæ intelligenti expendendum relinquo, quantum roboris insit meæ sententiæ, qua *Didymo*, celeberrimo illi scholæ Alexandrinæ theologicæ præfecto, libellum illum assertum eo. Id ut rite fiat, primum observo, verum illius libelli titulum esse: Ἐλεγγος κατὰ πᾶσῶν αἰρέσεων, *Refutatio heresum omnium*. Uti enim ipsum hoc argumentum in proœmio & conclusionē hujus libri perspicue indicatur: ita & ipse ille titulus ab ipso Autore proponitur statim prima pagina editionis *Wolffianæ*. Recte & *Mabillonius* in *Museo Italico* T. I P. I p. 168 MStum hunc codicem, quem *Gronovius* descripsit, occasione Bibliothecæ Laurentianæ commemorans, vocat *librum contra sectas & hereses, sed mutilum ab ea parte, qua refutationem continebat*. Scriptum autem esse istum librum cum sequentibus, qui jam desiderantur, contra hæreticos in ecclesia Christiana, non contra sectas Philisophorum, quippe ex quibus tantum hæresium incunabula deducere Auctor conatus est, indidem patet, nempe & ex proœmio superstitis libri & ex conclusionē. Porro eundem Autorem antea scripsisse breviorē libellum *de dogmatibus hæreticorum*, perspicue ipse indicat in proœmio pag. 7 hisce verbis: ἀν (subaudi, *hæreticorum*) καὶ πάλαι μερῶς τὰ ΔΟΓΜΑΤΑ ἐξέθεμεθα. Jam vero dilucide probabo, *Didymum* illum & de hæreticorum sectis copiosius, & de dogmatibus eorundem strictius scriptis libris egisse.

Hoc primum aliorum, deinde & ipsius *Didymi* firmabo testimonis. *Hieronymus*, qui aliquo tempore discipulus *Didymi*

dyymi fuit, in *Catalogo Scriptorum ecclesiasticorum cap. CIX* discrete refert, *Didymum* scripsisse librum *de Dogmatibus*. *Theodoritus*, quoque *lib. IV Hist. Eccl. cap. 29* commemorat, *Didymum* libros *Dogmatum* edidisse adversus hostes veritatis. Sed audiamus ipsam *Didymum*, cujus libros *III de Spiritu Sancto*, ab *Hieronymo* versos, inter hujus Opera *Tomo IX* editionis *Fridericiana* reperire licet. Hic *libro II p. 332* hæc leguntur: *Ex quibus ostenditur, esse Spiritum Sanctum creatorem, ut jam in DOGMATUM volumine breviter ostendimus. Breviter, inquit: plane ut in Philosophumenis p. 7: ΜΕΤΡΙΩΣ τὰ δῖναλα ἐξελείψα.* Porro idem *Didymus* bis *libro primo* testatur, se copiosius & liberius scripsisse contra sectas sive hæreses. Ita enim *p. 323* scripsit: *Quod autem ab aliis capiatur Spiritus Sanctus, & alia non capiat, & nunc & in SECTARUM volumine, prout potuimus, expressimus. Et prorsus in fine ejusdem libri: Spiritus Sanctus, inquit, non accipiens aliunde sapientiam, dictus est spiritus sapientia. Hoc enim ipsam, quod subsistit, spiritus sapientia est, & natura ejus nihil aliud est, nisi spiritus veritatis & spiritus DEI: de quibus jam ABUNDANTER in SECTARUM volumine disputavimus.* Ex quibus verbis primum id efficitur, quod ex silentio *Hieronymi* in *Catalogo* non possit argumentum duci, ut negetur, *Didymum* de sectis sive adversus hæreticos scripsisse. Ut enim omittam, *Hieronymum* in aliorum quoque libris recensendis interdum unum alterumque prætulisse: hoc unum sufficit, quod ipse id *Didymus* fatetur, & iis quidem libris, quos, nisi *Hieronymi* diligentia fuisset, haberemus. Deinde & hoc ex superioribus colligo, libros illos *Didymi* de sectis oppositos fuisse omnibus hæreticis ea tempestate notis, eosdemque amplos & copiosos fuisse, ut adeo minima eorum pars ad nos pervenerit. Quapropter & *Caspar Baribius Adversar. lib. LIV cap. 10* recte *Volumen illud Dogmaticum Didymi* ab ejusdem *contra sectas* libris distinguit. Contra doctissimus *Dupinius* omnino in errore versatur, cum in *Bibliotheca Auctorum ecclesiasticorum Tomo II p. 223 (edit. Lat.)* *Didymi* librum *de Dogmatibus* cum ejusdem *de sectis* opere manifesto

confundit. An vero ex altero *Didymi* libro deprompta sit sententia illa *Pythagora*, quam ex *Epitome Didymi* producit *Stobaeus* p. 557, (edit. Gesneri A. 1543) me fallor ignorare. Quod idem mihi dicendum est de alio *Stobaei* loco, quem ex *Didymi de Seclis* opere affert, testibus *Jonsio* lib. III de *Scriptor. hist. Philos. cap. 2* p. 221, & *Scheffero de Philos. Ital. cap. I* p. 3 & *cap. VI* p. 38. Neque hunc locum in *Stobaeo* trihi, quanquam diligenter investiganti, invenire licuit. Illud tamen agnosco, majori verosimilitudine locos illos *Stobaei* nostro *Didymo* tribui, quam alteri *Didymo Alexandrino* Grammatico, cujus librum περὶ Πυθαγορικῆς Φιλοσοφίας memorat *Clemens Alexandrinus* libro primo *Sromatum*. Hic enim, ut ex allato titulo patet, non de seclis in universum scripsit: quod vero a nostro *Didymo* factum esse, tam firmiter probatum existimo, ut, qui negare id ausit, loqui contra *Solem* videatur.

Verum ut pergam in afferendis iis, quæ faciunt ad vulgata illa a *Gronovio* & *Wolffio* Φιλοσοφύμενα *Didymo* vindicanda, ipse hic libellus non contemnenda suppeditat indicia. Primum enim magna ex eo libro elucet *Historiæ Philosophicæ* peritia. Atqui *Didymum* ejus fuisse imprimis gnarum, *Sozomenus* testatur lib. III *Hist. Eccl. cap. 14*, *Didymum*, scribens, *Philosophorum opiniones accurate percelluisse*. Quem sequitur *Nicephorus*, lib. IX *Hist. cap. 17*: hæc tradens de *Didymo*: Επὶ τόσον ἴσας διαφόρους δόξας τῶν Φιλοσόφων ἠκέλευσεν, ὡς ἄλλο μὴδὲν εἶδεναι δεκῆν. Deinde multa ex *Didymi de Spiritu Sancto* libris ita consona sunt quibusdam locis horum Φιλοσοφύμενων, nihil ut dubitem, utraque ab eodem autore profecta esse. En duo exempla! *Didymus* libro I de *Spir. S.* ab initio: Quoniam, inquit, quidam temeritate potius, quam recta via etiam in superna eriguntur, & hæc de *Spiritu Sancto* jactant, qua neque in *Scripturis* lecta, neque a quoquam *Ecclesiasticorum veterum* usurpata sunt, cetera. Jam vide plane ἀδελφὰ τέτοις in proœmio τῶν Φιλοσοφύμενων pag. 16 & 17: Hæc ausi sunt (hæretici) nihil eorum adepti ex sanctis *Scripturis*, neque alicujus *Viri sancti* dogmata sequentes.

tes. Verba Græca hæc sunt: Μηδὲν ἐξ ἀγίων γραφῶν λαβόντες ταῦτα ἐπεχείρησαν, ἢ τινὸς αἰγίᾳ διαδοχὴν φυλάξοντες ἐπὶ ταῦτα ὄρησαν. Rursus *Didymus* libro II de Spiritu S. p. 333: *Satis hæc abundeque juxta ingenii nostri paupertatem de præsentis evangelii capitulo dixisse sufficiat. Si quibus autem Dominus revelaverit, & in viciniam veritatis adducti sunt, magisque possunt cernere veritatem, disputationi illorum concedatur meliora, quibus ille suffragatur, qui est spiritus veritatis, & petimus eos, qui lecturi sunt, ut ignoscant imperitiæ, studioque dent veniam, cupienti totum DEO offerre, quod potuit, licet suam non quiverit implere voluntatem. Non longe ab his recedunt, quæ in proœmio τῶν Φιλοσοφημένων pag. 14 & 15 leguntur his verbis, ex Latina versione brevitatis studio adductis: sed neque universis animi & corporis viribus laborantes defetiscimus, dignam digne DEI beneficio gratiam referre conantes: res tamen sic æqua vice compensantes, nisi quod neutiquam in iis remittamus, quæ nobis sunt credita, sed exsequamur cujusque temporis officia, & quæcumque suppeditat Sanctus Spiritus, ea sine livore cum omnibus communicantes.*

Jactis hisce sententiæ meæ fundamentis, refellam, quæ opponi videntur posse. Præter silentium *Hieronymi*, quod quo minus mihi fraudi esset, jam antea prospexi, illud contra conjecturam meam potest afferri, quod Auctor τῶν Φιλοσοφημένων in proœmio p. 14 ἀρχιερατείαν sibi tribuit, quam vocem ecclesiastici Scriptores Græci interdum adhibent ad dignitatem *Episcopi* designandam. Hoc idem vocabulum & *Huetio* in *Origenianis*, atque *Cl. Wolfio* in præfatione sua §. III & IV ob stare visum est, quo minus is, de quo loquor, libellus *Origeni* tribui possit: quippe cum is *Episcopi* gradum nunquam sit consecutus. Quæ ratio si firma est, ego quoque frustra sim necesse est, qui *Didymo* eum librum vindicare aggrediar, nec ipsi unquam ad illud in ecclesia fastigium evecto. Sed salva res est, & ipso illo ex loco responsionem depromam, quæ Lectori non nimis pertinaci satis possit facere. Id ut rectius fiat, ipsa illa verba ex pag. 13 & 14 τῶν Φιλοσοφημένων appo-

apponenda duco, quæ ita fluunt: *Nec ea refellet alius, quam Spiritus Sanctus, quem priores adepti Apostoli, eundem rectè a se de præditiis impertivere: ὡν ἡμεῖς διάδοχοι ἰσχυρόντες τῆς ταύτης χάριτος μετέχοντες ἀρχιερατείας τῆς διδασκαλίας, καὶ Ἐπίσκοποι τῆς Εκκλησίας λελογισμένοι, i. e. quorum nos successores facti participes ejusdem gratiæ cum archiepiscopi cum doctrinæ, atque custodes ecclesiæ habiti, cetera.* Ex his verbis liquet, ejusmodi ἀρχιερατείας intelligi, quali gavisi sunt Apostoli. Unde dicitur τῆς αὐτῆς, ejusdem ἀρχιερατείας. Jam vero Apostolorum ἀρχιερατεία non consistebat in dignitate Episcopali, quæ nec primo illi seculo nota fuit, nec ab Apostolis geri poterat, sed in munere docendi. Hic statim, ne obscuritati forte locus esset, ipse Auctor suorum se verborum interpretem præbet, cum ἀρχιερατείας illam exponit per διδασκαλίαν. Ac sane doctores Christianissimi non inconcinne vocari possunt ἀρχιερεῖς. Cum enim stylo Scripturæ sacræ omnes Christiani sint ἱερεῖς, ut constat ex prioris Petrinæ Epistolæ cap. II, 9 & Apocal. V, 10: merito doctores eorum ἀρχιερεῖς appellari queunt. Quid? quod diserte testatur *Theodoreus* in *Dialogis*, omnes ecclesiæ ministros olim certa ratione ἀρχιερεῖς appellatos esse. *Origenem* autem ac *Didymum* illud nominis potiori jure mereri, non est, quod dubites, cum uterque scholæ Ecclesiasticæ doctor fuerit Alexandriæ: id quod de posteriori constat ex *Ruffino Hist. Eccl. lib. II cap. 7*, & *Sozomeno lib. III cap. 24*. Quali profecto qui funguntur munere, nihil obstat, quo minus & Ἐπίσκοποι τῆς Εκκλησίας habeantur dicanturque: quem in modum *Cicero* in *Orat. ad Quir. post red. cap. IV C. Marium custodem civitatis* & *cap. X consules tribunosque plebis custodes Reip.* vocavit. Præterea etiam doctissimus vir, *Jo. Caspar Suicerus*, in *Thesaurò Ecclesiastico* (sub voce ἱερεὺς) docet certo sensu omnes Christianos a Patribus ecclesiæ vocatos esse ἱερεῖς & ἀρχιερεῖς.

Reliquum est, ut dispiciam, quæ fuerit occasio, hunc librum tribuendi *Origeni*. Celeberrimus ille *Gronovius* videtur quadam styli *συμφωνία* adductus esse, ut crederet libellum istum ab *Origene* profectum esse. Unde complures hujus libri

bri voces phrasasque cum Origenianis contendit. Sed ut taceam, Cl. *Wolffium* in *Præfat. §. X, XI, XII & XIII* luculenter ostendisse, illam styli similitudinem esse ejusmodi, eodem ut argumento cuius veterum Græcorum ille liber tribui possit: illud animadverti velim, non esse mirandum, si vel maxime oratio propius accedat ad formam dictionis Origenianæ. *Origenis* enim tantus cultor fuit, *Hieronymo* teste, *Didymus*, ut vel errores ipsius amplexatus sit: quod & inde manifestum fit, quod *Didymus*, commentatus est in *Origenis* libros *de principiis*, eosdemque acriter contra *Origenis* adversarios defendit, quod relatam legimus a *Socrate lib. IV Hist. Eccl. cap. 20.* Quis jam magnopere miretur, si *Didymi* scribendi ratio colorem traxerit styli Origeniani? Sed a *Gronovio* progredior ad librarium, perscrutaturus, qua re is inductus sit ad credendum aliisque persuadendum, factum illum esse *Origenis*. Potuit quidem accidere, ut librarius lucelli cupidine flagrans illustrissima *Origenis* nomen fronti libri affixerit: quod olim sæpe factum nemo ignorat. Veruntamen crediderim, suppositionem illam non tam fraudi, quam errori librarii esse tribuendam. Cum enim libellus iste & titulo careret & sine, nec tamen lectione videretur indignus ob argumenti jucunditatem, facile a se librarius impetravit, ut suspicaretur, libellum tam doctum ab *Origene* confectum esse, cujus cum eruditio singularis satis esset explorata ac testata, etiam ex *Eusebii Historia Ecclesiastica lib. VI cap. 19* ipsius *Origenis* verba nosse potuit, quibus fatetur, se diligenter perscrutatam esse dogmata Philosophorum veterum.

ANDREÆ ADAMI HOCHSTETTERI COL-
legium PUFENDORFIANUM, super Libris
duobus de Officio Hominis & Civis XII Exercitatio-
nibus institutum.

Tubingæ, sumtibus Gottofredi Stollii, 1710, 4.

Alph. 3 plag. 18.

Q uod iteratis, post magnam Verulamium, concordibusque desiderarunt votis eruditi, extare in Practica Philosophia,

Aa

ac

ac Jure potissimum universali opus, quod servato naturali pædia ordine, rem omnem ex principis, tanquam causis deduceret, positisque lucidis argumentorum definitionibus divisionibusque, fundamenta decisionum exceptionumque constitueret, & Alumnis scientiæ tam necessariæ tamque fructuosæ certam rationem præberet, omissa supplendi, errata emendaandi, & quousque hodie, divino beneficio, Virorumque cordatorum industria provecta disciplina sit, uno velut obtutu inspicendi; ejus equidem instituti specimen in præsentî libro exhibet Celeberrimus Autor, *Andreas Adamus Hochstetterus*, S. Theol. D. & Professor ordinarius ac Superintendens in Ecclesia & Academia Tubingensi, noster a multis annis Collega perindustrius, indito ei Collegii Pufendorfiani titulo, quod anno jam 1700 in celeberrima Universitate Tubingensi instituit, cum demandato sub id adhuc tempus Philosophiæ Practicæ Professoris officio fungeretur. Nimirum cum longa rerum experientia didicisset, quantum Reip. Litterariæ damni adferat inordinata disciplinarum tractatio, & ut Verulamius dixit, Inventariorum in iis defectus; se practicarum, qua patent, disciplinarum promtuarium condendi Viris doctis occasionem & magni justamque in molem evalituri operis initium suppeditaturum existimavit. Quibus, si hac plana facillique via incedere, neque, quod quibusdam cum ingenti dissentium damno disciplinarumque confusione in more esse docet, vel nova de iisdem rebus vocabula comminisci, vel sub singulari eruditionis specie jam reperta adspernari placuerit, non jam difficile futurum esse monet, suâ opera collectis inventisque plura addere, quibus de augmento utilissimæ scientiæ boni omnes merito sint gratulaturi. In quam etiam spem eo magis erigitur Summe Rev. Autor, quo commodior hunc in finem Pufendorfi libellus sit, si molem, exiguus, at si ordinatissimam rerum practicarum prope omnium compagem, infinitorumque conceptuum nexum spectes, vere magnus, imo fere inexhaustus. Quod illos omnium optime judicatos censet, qui post lectos Cicêrones, Gentiles, Grotios, & in hos Commentatores, Annotatores, Observatores, ipsumque Pufendorfi opus de J. N. & G. ad hoc opusculum de Officio denuo regressi, attenti id repetierint, atque

ceum par est, velut illorum omnium compendium, & quod pauci capiunt, admirabile supplementum evolverint. Ceterum Commentariam non scribere se ait, qualem, cepto jam labore suo, ediderit Consultissimus Titius, & apud Gissenfes, Vir Cel. Immanuel Weberus. Inde factum esse, ut singula signanda magis duceret, quam copiose tractanda, etsi nihil necessarii temere fuerit prætermisissimum. A quorum doctrinis recesserit, eos tamen censet de violatis modestiæ limitibus causam conquerendi habituros nullam; suum etiam se cuique tribuisse, ostensa in aliorum laudibus ingenuitate, statutoque eorum laboribus pretio, ac repetita Virorum de his studiis bene meritorum memoria. Et cum ipse quotidianum libellorum proventum doleat, quorum præcipuus videatur usus esse, ut antiquiores melioresque studiosæ juventutis manibus excutiantur: ideo Noster ad antiquos probatosque scriptores lectorem constanter manu duxit, multiplici dato specimine, non nova esse, sed a præstantissimis jam olim Viris tradita, quæ pro novis solent haberi. Jurisprudentiæ etiam universalis dogmata assumtis et sanctiore disciplina exemplis, ad vitæ honestæ & Christianæ usum illustravit, ac leges præcipue Mosaicæ forenses plerasque, & rationes earum interiores examinavit, illasque non minus, quam exempla in sacris obvia luculenter exposuit. Denique cum Theologia Moralis nihil aliud quam pars doctrinæ Moralis de officio Christiani sit, pari fere ordine, eademque methodo, qua illa de officio hominis & civis, tractanda: primas simul ejus disciplinæ lineas duxit, ad quarum deinceps normam, positisque his generalioribus & ubique agnitis fundamentis, hac alibi seric hacque amplitudine non obviis, Theologiæ Studiosos ad exactiorem Theologiæ Moralis prædiam manuducere, quæque in natura deficiunt, e gratiæ promptuario supplere decrevit. Accessit operi sub finem triplex index, primus in tabula mnemonica totius libelli Pufendorfiani, & hujus quoque, quod recensemus, Collégii conspectum nexumque exhibens; alter Legum Mosaicarum exemplorumque ac aliorum locorum Scripturæ sacræ, tertius denique rerum notabiliorum. Quem excipit Tractatio synoptica de JURE POENARUM, secundum nunc edita, aucta, & a nobis Anno M DCC VII fuisse

recensita. Ceterum ut ex ingenti rerum in compendio propositarum copia nonnulla excerpamus, Lectoremque ad ipsius operis lectionem invitemus, in prima quidem Exercitatione Philosophiæ Practicæ historiam omnem ad nostra usque tempora pertexit, atque ipsius etiam *Sam. Pufendorfi*, cujus familiari olim, in peregrinatione literaria, conversatione usus est, vitæ operumque ac animi non minus quam corporis characterem habitumque signanter describit. In altera Exercitatione, quid officium? quid Moralitas objectiva? quid intellectus? quid indifferentia? quid conscientia? ex instituto ostenditur, addito notabili de Prudentia cum in genere, tum in specie, supplemento; cui lulentia argumenti de Decoro & characteristia corporis tractatio accedit. In tertia de jure ac lege disquiritur, *Lexque* potissimum positiva universalis adversus nuperas Viri celebres exceptiones defenditur; cum argumento de *collisione* Legum. Quarta principium cognoscendi ea quæ sunt Juris naturalis exhibet, instituta memorabili societatis cum ex ipsa hominis natura tum aliis argumentis demonstratione, repetitoque Ciceronis consensu, ac examinatis aliorum propositionibus, imprimis Hobbesiana, cujus Autor temere gloriatus sit, philosophiam suam non antiquiorem esse libro, quem de Cive ipse scripserit. Eodem loco, quomodo Lex Naturæ cordibus dicatur inscripta, declaratur: & locus de Naamane II Reg. V, 18, 19 pro dispensatione in lege naturali facta adferri solitus ita exponitur; condonet, quæso, Dominus, quod in Rimmonis æde incurvavi me. Inde ad officium erga Deum proceditur, & adversus Atheos ex professo disputatur, hocque inter alia monetur, ut, antequam cum Atheo in disceptationem congregiare, postules ab ipso, ut argumenta prius nostra destruat: deinceps, ut plausibiliores adferat rationes: ac postremo, ut probet, per Atheismum humanæ societati magis consili quam per catholicam de existentia Numinis professionem. Quæ postulanti non possit non denegare, ac suam forte professurus sit stoliditatem. Examinatur etiam nupera Viri Cl. propositio: non posse paganum ex ratione convinci, quod Sol, quem adorat, non sit causa rerum prima; explo-

P. 63 ff.

176.

178.

sa

sa ejusdem distinctione idololatriæ in rationabilem & irrationabilem; ac ostenso, cultum Dei externum utique ex lumine naturali posse demonstrari. Phrasis etiam Pufendorffii, quod *religio naturalis in hac vita terminetur*, exponitur; subjuncta demonstratione Providentiæ divinæ, ac discussis adversus eam objectionibus. In quinta Dissertatione de cura animi & corporis, de defensione sui violenta, de duellis, de jure iræ ac necessitatis; in sexta de Restitutione, argumento paucis tacto, ac summo opere necessario, ac in specie etiam de officio erga defunctos agitur, memorabilisque inscriptio monimenti Judaici, quod Basileæ, cum studiis ibi operaretur Cl. Autor, observavit; inferitur. In septima doctrinæ de pactis ac promissis, de veritate item ac mendaciorum, diligenter & cum judicio proponuntur, expensis præcipue exemplis, quæ in Sacris occurrunt, & a magnis quoque Viris & Theologis, ob moralis disciplinæ imperitiã, non satis potuerunt exponi. Accedit luculenta tractatio de Juramentis, & quæstionis, quam Kulpisius proposuit, sed non resolvit: an, si Atheus juret per Deum, quem nullum credit, verum dici possit juramentum? resolutio. Octava de Dominio agit, ejusque translationem, pretium item ac varios contrahendi modos exponit, cum doctrina de Interpretatione. Speciatim, quid communiõ sit, ostenditur, & contra Virum doctissimum disputatur: an in statu integro locum habuisset proprietas? Digna etiam de communiõne primorum Christianorum observatio, quæ expendatur. In nona Exercitatione de statu naturali ac de societate matrimoniali; disquiritur, expensis, præter plures alias, quæstionibus: an vagi concubitus sint contra I. N? an matrimonium certis in gradibus I. N. prohibitum? atque imprimis, occasione nuperrimæ litis, an defunctæ uxoris sororem ducere liceat? Rursus; quod fundamentum turpitudinis in incestu Parentum & liberorum? cujus rei difficultates magno studio solvuntur; adjuncta luculenta argumenti de Polygamia tractatione, & alatis Friderici Barbarossæ ac Philippi Hassi exemplis; ut & argumento de Jure divortii, solutisque Jo. Miltoni objectionibus, quem repudiata sexta uxore in Anglis famosum esse

p. 204.

206.

258.

407.

402.

P. 411.

ex litteraria peregrinatione memorat Auctor. Decima imperium paternum ac legem difficilem Deut. XXI, 18 de filio immorigero expendit, addito specimine amplissimo demonstrationis a necessitate FINIS ad jus mediorum. In undecima de generatione Civitatis, ac quaestione inprimis: an Majestas immediate sit a DEO? moderate & cum judicio disquiritur. 465. Jus Regis 1 Reg. VIII, 10 tot difficultatibus obnoxium de Regno ejusque statu constituendo exponitur. Tum enim Fisco seu patrimonio Principatus opus fuisse, ad quem constituendum agros, vineas, decimas, aliosque redditus destinari, & a privatis Civium possessionibus decerpi necessarium omnino eoque & justum esse, eo loco declarat Deus. Sed fisco constituto peccasse Ahabum, vinea sua Nabothum privando, 1 Reg. XXI, 2 seq. Quam expositionem ceteris antefert Auctor, cum quod iis, quae reliquos sententias premunt, difficultatibus obnoxia non videatur, tum quod vim textui non faciat, & Regis pariter ac Civium Jura illibata tueatur. Quibus ita expositis, quidquid de Juribus Majestatis, belli praecipue ac pacis, de successione in civitatibus, de foederibus, de Dominio eminenti, de civibus denique in Jurisprudencia Universali memorabile occurrat, ex fundamento atque perspicue docetur; subjuncto epiphonemate:

Nil scribitur totum: quis hoc mare effundet?

Multum valeat recisa parva de magnis.

Divina diligenter & fide sancta

Suffecerit tractasse; nullus absolvat.

NOVA LITTERARIA.

Tiguri in Helvetia *Johannes Schenckzerus*, Med. D. Acad. Naturae Curios. Collega, dictus *Philippus*, propositum de edendo novo Opere Agrostographico publicavit edita schedula, quam in gratiam Orbis eruditi hoc loco inserere placuit:

Dedi haud ita pridem in Lucem Agrostographiae Helveticae Prodrumum, (vide Acta anni superioris p. 79) ubi binas Graminum Helveticorum Decades, ari incisae, ac quam fieri potuit, accuratissime descriptas Orbi Erudito, speciatim Botanico, exposui. Species, quas descripsi, plerumque novae sunt, aut ob
inqui

inquisitionis difficultatem haud multum ab ipsa novitate distantes. Hocce Specimen cum viderim ab eximio in re Botanica Viris quodam cum applausu exceptum, ipsum Opus Agrostographicum moliri mecum ipse constitui, ut tandem Botanice quoad materiam Graminum (qua difficillima dici facile mereatur) reddatur magis perspecta, qua hucusque tenebricosis difficultatum tricis haeret involuta. Ducentas & quod excurrit, possideo Graminum Helveticorum species, quas tum in certum quendam rangere ordinem, tum accuratissimo describere, simulque ari nitidissime incidere curare animus est. Multiplicandi adhuc haec species ansa daretur, si eadem juxta Auctores Botanicos jam distinctas, & eandem saepe speciem, sub multiplici nomine diversaeque speciei schemate occurrentem, relinquere ducerem conveniens, quod tamen vetant ipsae, quas quaedam Graminum species subeunt, successiva metamorphoses, de quibus haecenus vel nihil, vel perparum ab Autoribus memoratum fuit. Hoc in Opere difficultates, quae in Raubinerum Operibus quoad Gramina sunt frequentes, pro viribus diluere, atque descriptionibus accuratissimis ita illustrare conabor, ut posthac in aliis Europa Regionibus degentibus Botanicis tanto facilius prepararetur via, ipsa apud eosdem provenientia Gramina cum nostratibus conferendi, & illa quae in Opere, aut Herbario meo non occurrunt exactius describendi, & in ordinem reducendi. Quod vel ex hoc solo intuitu necessarium videtur, quod Raubinerum opera Helveticas praecipue plantas describant, & descriptionibus ab invicem distinguant nimis brevibus, & haec aeo, quo Botanice summum quasi nata est fastidium, non amplius proportionatis. Hoc meum opus Agrostographicum, ut intra biennium, vel ad summum intra triennium ad umbilicum perducatur, promoveri poterunt ipsi variarum Regionum Botanopholi, ad quos praesens Charta Invitatoria pertigerit, quibus etiam dilucidatio occurrentium in Botanica notitia difficultatum cura est, si quilibet, qui meos sublevare conatus benevole gestit, pro tabula una ari incidenda, sive pro solvendis duobus Ludovicis aureis sese subscribere dignetur. Talium ultra centum requirit Tabularum ari incidendarum multitudo. Numerum sufficientem subscriptorum postquam

natus

nactus fuero, ipsum opus illico & sculptori & typographo tradam, hocque singulis subscriptoribus per literas significabo, sequentesque conditiones sedulo observabo.

1. Cuilibet Subscriptori liberum esto duos Ludovicos aureos vel in ipso operis initio mihi tradere, vel ejusdem quanti saltem dimidium ab initio statim solvere, reliquum autem, operis parte dimidia absoluta.

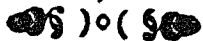
2. Singulorum Subscriptorum nomina cujus Tabula incidenda curabo juxta ordinem Alphabeticum, qui naturalissimus est & dignitatis omnem prerogativam excludit.

3. Operis dimidiam partem absolutam statim ac prelum evaserit, Subscriptori cujus transmittam, vel pro lubitu opere absoluto integrum opus simul & semel.

4. Imprimi dictum opus curabo Charta scriptoria optima & nitida, prout in ipso Prodromo edendo idem observatum fuit.

In Foro Livii (Forli) in Italia Joannes Peregrinus Dandi Abbas, qui ante Diarium Parmense ediderat, haecenus interruptum, novum Diarii genus sub titulo: *Fatti eruditi della Biblioteca Volante*, sub auspicio Marchionis Ferdinandi Centurioni, atque duodecim doctissimorum Virorum ope, edere hoc anno coepit, quavis septimana continuandum; cui & Nova Literaria, seu ut vocat, *Effemeridi del Mondo Novellistico* addere suevit. Cumque praeterea octo sonulos (*sonetti*) quavis die Dominica publicare constituerit, novam quoque Academiam erexit, quam vocat *Academia dell' Onore Letterario*, cujus symbolum est examen apum flores circumfidentium, cum epigraphe: *& nobis & aliis*. Vidimus & M. Januarium Diarii novi Veneti, cui hic est praemissus titulus: *Giornale de Letterati d' Italia, Tomo primo, Anno MDCCX. All. Altezza Serenissima di Ferdinando III Principe di Toscana. In Venetia, 1710; appresso Gio. Gabriello Erz, in 12.*

Prodit nuperrime Amstelodami & prostat Lipsia apud Jo. Fredericum Gleditsch & Fil. Novum Testamentum Graecum cum Lect. variantibus &c. fol. antea a Jo. Millio Oxonii editum, & nunc a Ludolpho Kustero meliori ordine dispositum, novisque accessionibus locupletatum, cui editioni Jo. Clericus Epistolam de utilitate hujus editionis praemisit.

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Maji, Anno M DCC X.

HISTOIRE GENEALOGIQUE DE LA MAISON
d' Auvergne.

i. e.

HISTORIA GENEALOGICA DOMUS ALVERNENSIS;
Autore STEPHANO BALUZIO.

Tomi duo.

Parisiis, apud Carolum Dezallier, 1708, fol. ch. aug.

Constat Alphab. 16, plag. 15, Tabb. æn. 17 & Figuris plurimis
passim insertis.

Celeberrimus Baluzius, quem tot annorum in Ecclesiasticis monumentis labores omnibus fecere notum, novum nunc metæ jam propinquior cursum est orsus, infinito propemodum studio feliciter peractum. Sic igitur plane cum *Justello* componendus, qui cum Ecclesiasticis tractavit etiam Genealogica, hanc ipsam scientiam edito *de Vicecomitum Turenorum familia* Commentario illustrans. Hunc cum avidius rerum patriarum amore perlustraret Noster, eo perductus est, ut, cujus gentis unicam familiam descripserat *Justellus*, illam totam hoc libro explicatam daret ipse, non sine consensu forte Illustrissimorum ejus Capitum, quod ex splendore libri privatos sumtus excedente colligas. Historiam igitur Alvernensis domus, ex antiquis Aquitaniæ Ducibus, Alvernisque Comitibus oriundæ texit. In varias prius familias gens ista diducebatur, nunc in solis adhuc Dominis de Turre (*de la Tour d' Auvergne*) Bullionii Ducibus subsistens. Et hujus potissimum familiæ gratia (forte & sumti-

Bb

bns)

bus) suscepta videtur a Baluzio hæc opera, firmandis eorum ex Alvernensi genere originibus impensa. Quapropter in ipsa Præfatione hanc in rem aliquot collegit testimonia, ex antiquorum sigillorum ætypis, ubi conjunctim Dominorum de Turre insignia cum Alvernensibus repræsentantur, ipsas quoque familias necessitudine junctas demonstrans. Hinc *Justellum* allegat, qui primus in publicum has origines ante hos sexaginta annos protraxerit, qui que suam sententiam, multis licet argumentis destitutam, quorum postea facta sit copia, *Sammartianis* fratribus probaverit. Variis postea ex decimi quinti usque seculi historia testimoniis non frustra, ut quidem videtur, utitur.

Progreditur inde ad insignium in hisce familiis descriptionem, eos se non sequi declarans, qui usum eorum primum ad expeditionum in Terram sanctam initia referant. Ad illam potius inclinat opinionem, quam *Casanova* (de Caseneuve) in *Gallica lingua originibus* tuetur, fixa familiarum insignia & hæreditaria cepisse tum, cum sub Hugone Capeto feuda bonorum fierent hæreditaria. Ceterum Alvernæ Comites vexillum habent pro insigni, quod cum antiquitus virtutis fuerit symbolum, variæ sunt opiniones de occasione, qua Comites hi illud acceperint, aliis dissentibus, eos signiferos Ecclesiæ quinto jam seculo fuisse, aliis illud ad sanctas expeditiones referentibus, quod & Noster facit, Guilielmo ex seculo XI primum illud tribuens. Domini de Turre, de quibus agitur ex instituto, turrem prius solam habuerunt, cui addita postmodum sub Philippo Augusto lilia circa turrem undique disseminata. Hinc & de *scutariis telamonibus* (*supports*) *galeisque* (*timbres*) quædam disserit. Utrumque olim non necessarii fuisse usus, nec constantis, demonstrat. Curiosum est ex hac parte, quod exculpi propterea curavimus insigne Mariæ Comitis Alvernæ & Bononiæ. Eius enim apici omnia galea leo inambulat, a lateribus autem duo cygni sustinere illud videntur.

TAB. IV.
Fig. 1.

Opus quidem ipsum duobus distinguitur Tomis, quorum alter est historicus, alter diplomaticus, monumenta continens, quibus confirmatur Historia. Prior Tomus in quinque porro Libros dispescitur, quorum *primus* complectitur eos Alvernæ Comites, qui ab Anno 886 usque ad 1416 vixerunt,

secundus

secundus Delphinos Alverniæ ab A. 1166 usque ad 1436, *tertius* Ilpifæ & Combrondæ Dominos ex Alvernensibus oriundos ab anno 1414 usque ad 1439, *quartus* Dominos de Turre ab anno 928 usque ad 1501 & *quintus* denique ex Dominis de Turre genitos Vicecomites Turenios, Duces Bulionenses Alverniæque Comites ab anno 1315 usque ad nostra tempora percenset.

Libro I illos statim reprehendit, qui arcibus nimium limitibus circumscribant Alverniæ Comitatum, quippe qui non Claramontanam solum regionem, sed Lugdunenses etiam, Augustodunenses & Nivernenses sit complexus. Inter Comites, quorum hic sit mentio, memoratu maxime digni sunt sequentes. *Bernhardus*, Pater omnium, quas supra memoravimus, familiarum, qui A. 886 contra Bosonem Burgundum pugnans est occisus. *Wilhelmus I*, qui anno 892 Aquitaniz prioris, ubi Biturigum urbs erat metropolis, Dux est creatus. *Afredus I*, Adelindæ Bernhardi filiz conjux, ipse quidem non nisi Biturigum & Carcassonum Comes, ut Autor contra Chesnium & Justellum existimat, attamen ex hac uxore omnium Alverniæ Comitum & familiarum eo pertinentium genitor. *Bernhardus II*, genitor Minorum de Turre, in quo series Comitum Alvernensium est interrupta, usurpante Comitatum Geraldo Aquitaniz Duce. *Gvido I*, ad quem post quadraginta annos Comitatus iste, tanquam ad justum Dominum, postliminio rediit. *Robertus V*, qui primus fuit Comes Bononiæ inter Alvernenses, quamvis jam pater ejus per matrimonium hunc Comitatum acquisivisset.

Libro II *Delphinus* occurrit primo loco, Wilhelmi VII Alverniæ Comitatis filius, successione per Wilhelmum VIII patrum exclusus, qui Delphini postea nomen, cum novo Delphini insigni, per familiam suam propagavit. Postrema est *Johanna*, post cujus obitum ad Borbonicam domum Delphinatus Alverniæ matrimonii jure transit. Inter *S. Ilpidii* Dominos, quorum Libro III sit recensio, primus est *Robertus*, Roberti III Delphini Alvernensis filius, ultimus *Gvichardus II*, quem fatale cum Anglis in Atrebatibus prælium rebus humanis eripuit.

Libro IV Dominorum de Turre, qui nunc, ut supra monitum, soli restant ex Alvernensi gente, primus *Gerardus* est, ne-

P. 6.

10.

13.

15.

26.

99.

158.

211.

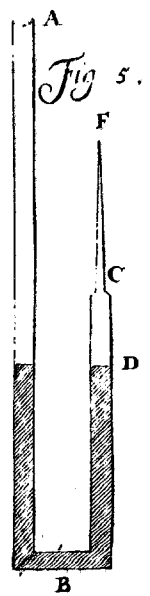
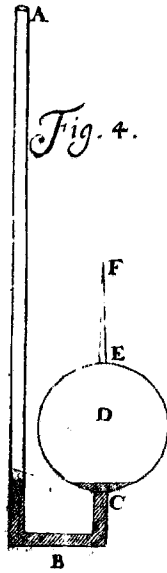
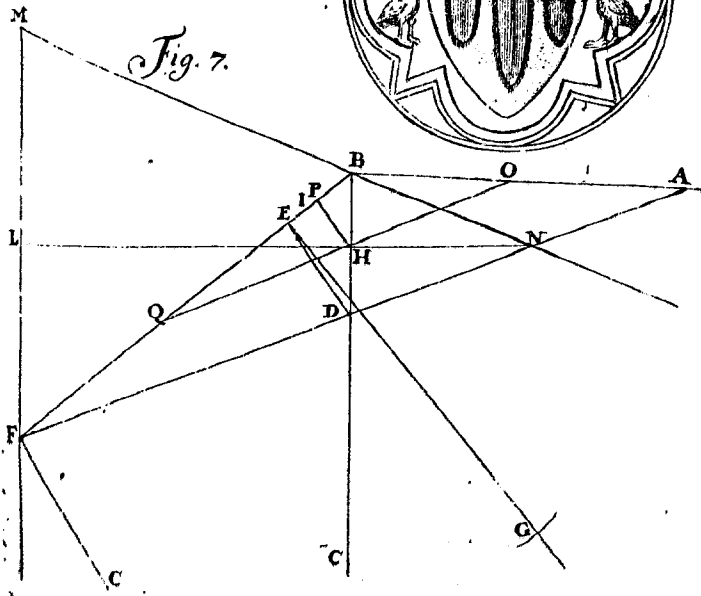
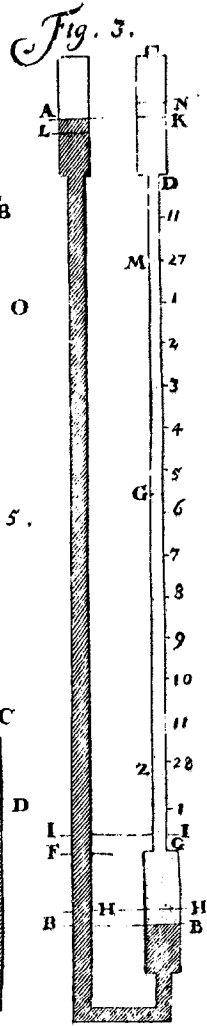
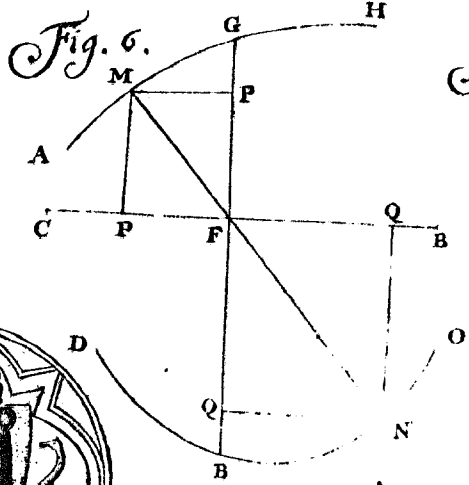
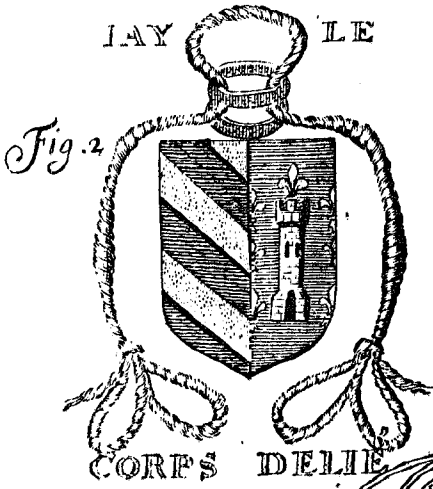
216.

239.

271.

- p. 259. pos Alfredi I Alvernix Comitis ex filio Bernardo. Hujus
 350. deinde filii partim *Dominis de Turre Dupiniis*, partim *Turriani*
 nostri Historia deducitur. Ultimus est *Johannes III*, avus *Catharina Medicea*, Galliarum Regi matrimonio junctæ; cujus bre-
 358. vem dat Autor Historiam, illa maxime tangens quæ ab Imperato-
 re sunt mota, quo minus istud contraheretur matrimonium.
- Antequam Libro V ad Bullionenses Duces accedatur, qui so-
 371. li nunc ex hac gente restant, Domini *Oliergii* (d'Oliergues) recen-
 sentur, a quibus hi Duces trahunt originem. Horum primus (ex
 Alvernensium scilicet progenie) est *Bertrandus*, Bertrandi III
 Domini de Turre filius, qui a Ludovico Hutino, Gallix Rege
 speciale obtinuit privilegium, ut ejus Dominatus Coronæ (qui
 398. stylus est istorum temporum) annecteretur. Anno 1445 *Anne-*
 403. *tus IV* Oliergii Dominus per matrimonium suæ genti acquisi-
 431. vit *Bellofortum & Vice-Comitatum Turenensem*, terminans ita
 controversiam ante diu agitatum. *Henricus* eodem modo *Bul-*
lionensem Ducatum & Principatum Sedanensem pristinis familiæ
 suæ ditionibus junxit, & cum in Reformatorum transisset castra,
 bellis sub Henrico III civilibus in Gallia nomen sibi fecit maxi-
 mum. Filius autem Henrici hujus, *Fredericus Mauritius*, qui
 Romanæ etiam religioni se rursus addixit, Richelii Cardinalis ar-
 457. tibus Sedanum Regi tradere fuit coactus. Alter ejus filius *Hen-*
ricus, sub uno *Turenii* nominis satis notus, itidem Romanam re-
 ligionem amplexus, ictu tormenti, quod omnibus notum, in Ger-
 mania occubuit. Et hujus etiam elogiis ex oratione parentali
 Lamoignonii, & Evremontii scriptis, Operis hujus Tomus I fini-
 tur, inter quem & Tomum II interjicitur *Epistola* Anno 1698
 Parisiis a Baluzio edita, qua antiquitas Bullionensis familiæ, &
 ejus ex Comitibus antiquis Alvernix ortus, contra quædam scri-
 37. pta illam negantia defenditur. Ceterum sunt etiam in hoc
 opere plurima velut *Episodia* satis curiosa. Sic, quid *Defensor*
Monachorum antiquitus fuerit, explicat. Monachos scilicet fun-
 dadores suos cum eorum posteritate pastorum quasi laicorum &
 tutorum loco habuisse, quibus & ipsi postea castellum aliquod vel
 regionis portionem feudi jure tradiderint, in symbolum susceptæ
 ab

IAY LE

ab illis defensionis. Seculo XIII non infrequens fuisse observat, ut Principes etiam foeminae amarent Poetas & ab illis redamari cuperent, quem tamen amore honoris causa exercitum nihil contaminari inhonesti. *Nutritum* pro notho dici, & in Burgundia filios naturales appellari *donatos* (donnes) docet. More illo homagium faciendi Ecclesiis ob certam terrarum portionem non feudale quoddam constrictum fuisse vinculum asserit, sed eum pro actu habendum religioso, quo divina protectio tanto certius istis regionibus concilietur. Non statim de falsitate chartarum antiquarum statuumendum esse dicit ex erroribus ibi quandoque obviis. Probat enim exemplis pluribus, irrepsisse hos ex scribarum incogitantia, quibus datum fuerit stylum (seu, ut nos loquimur, Curialia) moderari, quibusque saepius aliquid exciderit, alias consuetum, in hac vero vel illa charta minus opportunum, utpote annorum numerus atque dierum, Regum nomina & reliqua. De contrafigillis notatu digna sunt, quae observat, illa scilicet non plurium solum provinciarum fuisse signata, quod egregie deduxit summe Reverendus Heineccius in syntagm. de Sigillis, p. 166, sed & materna Principum signa saepissime contrafigillo impressa deprehendi. De fune, qui viduarum sigilla solet ambire, differens ejus originem non ad Annam Britannicam Galliae Reginam, sed Ludovicam de Turre Sec. XV foeminam docet esse referendam, cujus exhibet in signo hoc ornamento conspicuum, additis verbis: *J'ai le corps delié*, unde nomen *Cordeliere*, quo funis hic appellatur, deducit. Variarum praeterea familiarum, quibus aliqua cum Alvernensibus conjunctio intercessit, genealogiae identidem ab Autore illustrantur, ut *Comitum Bonouensium* (Boulogne) p. 88, *Ducum Ventaduriorum* p. 384, *Paparum Clementis VI & Gregorii XI* p. 315. Haec adeo de hoc opere, tum typis, tum insignium & monumentorum ectypis commendatissimo dixisse sufficiat. De Tomo enim altero, qui meris documentis constat, nihil addere necesse est.

p. 159.

185.
266.

271.

290.

327.

TAB. IV.
Fig. 2.

IS. CASAUBONI EPISTOLAE, ACCEDUNT HUIC TERTIAE editioni praeter 300 ineditas Epistolas, IS. CASAUBONI Vita, ejusdem Dedications, Praefationes, Prolegomena, Poemata, Fragmentum de Libertate Ecclesiastica, item

MERICI CASAUBONI *Epistolæ, Dedications, Præfationes, Prolegomena & Tractatus quidam variores, curante THEODORO JANSONIO ab ALMELOVEEN.*

Roterodami, typis Casparis Fritsch & Mich. Boehm, 1709, fol.
Alph. 13 pl. 17.

POST harum Epistolarum editiones a Cl. Gronovio, Grævioque adornatas, illas etiam, quas Colomesius & ipse Mericus Casaubonus moliti sunt, interceptas, celeberrimus Editor adjunctus amplissimis symbolis Eduardi Bernhadi, Thomæ Smithi, Joannis Batelii, Joannis Hudsonii, Joannis Harduini, nec non Petri Burmanni, novam hanc est aggressus. Is Epistolas secundum annorum, quibus consignatæ sunt, seriem disposuit, paucis exceptis, quæ aut sero ad manus ejus pervenerunt, aut sine anni indicatione scriptæ, in finem sunt rejectæ. Præterea numerum Epistolarum Scaligeri, Baudii, Lipsii, aliorumque, ad quas Noster respondet, nec non quo loco illorum ad Casaubonianas responsoriæ legantur, indicavit. Aliorum vero quasdam adhuc ineditas, cum suo loco, tum in fine adjunxit. Ubique clavam Pauli Colomesii ad oram apposuit, non paucis vero ipse lucem affudit. Vitas Casaubonorum, quæ merito hæcenus a multis desideratæ sunt, diligenter congeffit, præsertim ex ipsis Epistolis ac diario Isaaci. Natus hic est Genævæ A. 1559 die XII Cal. Mart. quem diem ipse indicat Ep. 162, sed Ep. 453 ait, se natum esse 8 Februarii, & Ep. 931 die 18 Februarii in anno Gregoriano, Patrem Arnoldum habuit, qui Burdegala Delphinatus oppidulo Genevam propter vivicomburii periculum confugerat: ipse tamen Ep. 453 ex Vasconia, & Ep. 879 ex Aquitania Parentes suos profugisse testatur. Inde vero Christam seu Christam, exiguum in Episcopatu Valentiniensi oppidum, ad ministerium vocatus, Dia seu Dex Vocontiorum A. 1586 ætatis climacterico LXIII placide obiit. Immanis itaque est impudentia Andreæ Eudæmono-Johannis, Cretensis, qui quod Jaqueo sibi guttur fregerit, rei capitalis damnatus, exprobrare Isaaco audeat. Hic vix novem annos natus cum Latine non loqui solum expedite sciret, sed & scribere, annum tamen duodeci-

p. 3, 3.

mm

num ingressus, ne proprium quidem nomen declinare potuit. Pater enim, quo præceptore utebatur, officii causa abfuerat; reversus vero studia diligentissime redintegavit, & cum uterq; lanienæ Parisinæ tempore persecutorum crudelitatem per sylvarum montiumque latibula fugeret, Græcarum literarum elementis eum imbuat. In iis proprio deinde Marte tantum profecit, ut Genevæ A. 1578 missus, ætatis anno XXIV Præceptori suo, Francisco Portæ, Cretensi, in Linguæ Græcæ professione successor constitueretur pene invitus. Ubi cum A. 1584, sub Isaaci Hortiboni nomine, Theocriticas lectiones Henrico Stephano inscriberet, eo ipso sibi consuetudinem præstantissimæ Stephanorum familiæ reclusit. Ex qua etiam filiam Henrici Florentiam A. 1586 die 29 Apr. in matrimonium duxit, viginti liberorum matrem, & eximiiis virtutibus ita cumulatam, ut ipse postea fateretur, iis secundum Deum tribuendum esse, quicquid sibi literæ debeant, aut debitorum essent. Fractus postea laborum gravitate, quippe cum Philologicis Philosophiæ quoque & Jurisprudentiæ studia conjungens, gravissime decubuit. Cum vero convalesceret, ad Sacra studia animum applicabat, utque ad ea paratus accederet, Rabbiniis literis sub Præceptore Petro Cevalerio navabat operam sedulam. Quibus postea Parisiis Arabicæ linguæ studia junxit, Hadriani imperialis Guilielmi, Flissingensis, Stephani Huberti, & Thomæ Erpenii institutione usus. Attamen steriles postea Musas Genevæ expertus, rei familiaris angustia, soceri morositate, aliisque calamitatibus domesticis eo adactus est, ut post aliquot annorum tergiversationem, oblatam Montispessulani professionem, maximorum amicorum consiliis morem gesturus, tandem A. 1597 in se reciperet. Hic summis primum honoribus exceptus, moxque a Senatu, promissis non stante, jejune sordideque habitus, ac multo ædio ex suo & uxoris morbis, cladibusque aliis domesticis pene confectus, literis Henrici IV. biennio post A. 1599 ad Professionem Parisinam evocatus est, & licet bis ab itinere propter difficultates atque injurias domesticas Genevæ retractus, Lutetiam A. 1600 venit. Quanquam nec hic satis prospectum sibi fore, facile prævidit, ob incredibilem Professorum aliquot, præcipue Theodori Marcili, fastum. Nec vanus metus fuit, Amicorum enim

p. 4, 5.

6, 7.

74.

8.

31, 32.

11, 12.

23. seq.

15. seq.

pe-

- perfidia, inter quos ipse quondam ejus amicissimus Philippus Canajus a Fraxinis, Jesuitarum insultibus, rumoribus de facto ad Pontificios transitu, invidia, calumniis, rei familiaris angustia, mirum quantum exagitatus, a publica Professione vero ob religionem remotus, plenam molestiarum vitam traxit. Cumque tandem post trium annorum vanam expectationem Custos Bibliothecæ Regiæ constitueretur A. 1603, quo ejus antecessor Gosselinus, morosus senex, misere erat fato functus; frendebant cum ipso Pontifice adversarii, aut Scaligerum, aut Lipsium, aut ipsum denique Grotium commendantes. Illorum machinationibus accedebant A. 1605, publicus novæ lanienæ metus, necessariorum funera & extremæ miseriæ, continuæque cum vaferimis Pontificiorum disputationes, quibus illum Cardinalis Peronius aliquando jam prope ad incitas redegerat. Nec multum A. 1608 aberat, quia cum uxore filiisque, Joanne & Merico, in flumine perisset, cum scapha, quæ Carantonium S. Synaxin celebraturos vehebat, repentino magnæ navis ictu percussa subsideret. Inter tam indigna & tristia Dux Bullioneus Sedanum eum trahere nitebatur: ipse vero modo in Germania, modo paulo ante parricidium Henrici in Angliâ moliores fortunas querere constituebat. Neque tum tamen, neque cum a Nematensibus A. 1605 ad ornandam Academiam vocaretur (Ep. 456) impetrare abeundi veniam a Rege ipsius amantissimo potuit. Qui ne quidem indulsit, ut A. 1601 amicos in Belgio inviseret, ut est in Ep. 225. Clemens VIII autem frustra spe stipendii 900 aureorum & Baronius humanissimis aliquot literis eum Romam trahere sunt anni, aureas quippe illas libertatis suæ compedes avertantem, in Ep. 878. Et Heidelbergensis vocatio, cujus A. 1608 facta spes erat, parum ex voto succedebat. Tandem A. 1610 post luctuosissimum sibi filii Johannis, quem Augustinum alii falso nominant, ad Pontificios transitum, & Regem ipsum trucidatum, Angliam mense Octobri petiit. In illa magnus Ecclesiæ Episcopalis astumator incredibili clementia Regis, stipendioque amplissimo exceptus, maxima tamen Bibliothecæ, in qua comparanda res omnes exhanserat, parte destitutus, quæ apud Thuanum doliis compacta latebat, cum neque eam neque plenam dimissio-

missionem a Gallica aula impetrare posset, præcipuam operam refutando Baronio, quod maxime urgebat Rex, impendit, Interuenit deinde mors A. 1614 cal. Jul. postquam aliquot menses tulli; febrî, dysuria & stranguria, ex monstruosa vesica oriundis, misere erat confectus. Indole fuit prorsus ad uitam composita, sine superstitione pius, fidei tenacissimus, & fere cum aliqua *ἐκλογῇ* patiens, sobrius, modestus, natura quamvis ad iram concitior, candidus, facilis, ad officia promptus, amicorum obseruantissimus, uxoris liberorumque mire amans, in necessarios beneficentissimus, ab avaritia, quam obijcere Pontificii solebant, alienus, & rei familiaris tantum propter numerosam familiam studiosus, Corpusculum illi fuit exsangue & tenuè, color citreus, pilus niger, oculus cæcus, sed vividus, ingenium acre quidem & velox, tenax tamen simul, quæque vel ante triginta annos legerat, oportune expromens, & laboris patientissimum, siquidem adeo infuso oculis aceto somnum subinde pepulit. Quæ nunc demum prodeunt ejus Epistolæ, asterisco adoram ab antea jam editis distinctæ, maxima quidem sui parte aut ad privatas tantum res optimi Viri faciunt, aut ea complectuntur, de quibus jam ex prioribus constabat. Habent tamen & singularia quædam de Doctorum laboribus, quamvis postea interceptis. In Ep. 1 A. 1584 Josiæ Mercero Juvenalem & Persium edituro varias suas lectiones; & Ep. 220 A. 1601 Joanni Arcerio novam editionem Jamblichi adornanti suas observationes promittit. Ep. 382 A. 1604 scribit, impositum sibi a magnis Viris negotium emendandi ex antiquis membranis Historiam Naturalem Plinii, & propterea a Jano Lernutio exemplum, in quo id jam præstiterat Victor Gisalinus, petit. Ep. 654 A. 1610 ad Joan. Rutgersium, optat, ut Jos. Scaligeri Diatriba de Numis, Lege Atticæ, & alia inedita prodirent, cujus propositum vitam Scaligeri explicandi valde laudat & urget Ep. 666. Johannem Serranum ad edendos Commentarios suos de Platonice & Aristotelice Philosophiæ collatione hortatur Ep. 976 A. 1594. Interdum & judicat de Viris sive antiqua, sive sua ætate claris,

60—68

65.

551.

73.

eorundemque operibus. Sic Ep. 648 A. 1609 Mericum tum puerum jubet Terentium totum memoriæ mandare, additque: nemo latine loquetur bene, qui Terentium non contriverit. Ep. 707 A. 1611 ad Thuanum, Regis suisque verbis dolet, quod ille in consiguandis Mariæ Scoticæ rebus, Buchanani fidem sit secutus, quem meliorem Poetam quam civem appellat, affirmatque, curare Jacobum, novam eamque verissimam a Nobili Scoto illarum rerum Historiam edi, ab ipso Rege recensendam, & Thuano ut suam emendaret, transmittendam. Ep. 839 A. 1612 ad Cardinalem Perronium ait, ignorare eruditionem Theologicam Jacobi Regis, quotquot illum aliena industria in controversiis fidei uti credant. Ep. 996 A. 1594 magnifice prædicat Joachimos Camerarios, & præcipue Patrem amplissime laudat. De Leunclavio autem ad Marcum Velsorum, qui spem fecerat *Noum* Græci, quod ille congesserat, edendi, scribit, in Dione ita versatum esse, ut propter multa crassa & foeda peccata juraret aliquis, nec linguæ Græcæ, nec Historiæ Romanæ, nec Juris ullam eum habuisse cognitionem, Ep. 994 A. 1595. Joannis Stanislai Sapiehæ, Patris & Filii, Magnatum Polonorum, affectum in literas, & hujus imprimis ingenium laudat Ep. 675 & 1041. Reboullum seu Rebulii virulenti adversus Jacobum Regem libelli autorem, ob ipsam illam impotentiam, Abbatem autem du Bois, Gallum, potissimum ob odium suum in Jesuitas suspendio Romæ necatos memorat in Epistolis 1050 & 1051, A. 1612 scriptis. Et Jesuitis, post patricidium Henrici potestatem docendi, a Regina impetratam, in Curia quoque Parisiensi ambientibus, hac lege eam promissam esse, si ipsorum Generalis sequentibus articulis subscripsisset: 1 Concilium esse supra Papam, 2 Papam in temporalibus nullum jus habere in Reges, neque posse Regem Galliæ excommunicare, 3 Regem in suo Regno summum jus obtinere, etiam in ecclesiasticos, 4 Confessionem in periculo publico aut alias magno esse detegendam, in Ep. 1050 narrat. Aliquando illum una Epistola bis usum esse, & ita una fidelia duos dealbasse parietes, deprehendet, qui Ep. 1099 ad Philippum

lippum Canajum a Fraxinis cum 6; ad Jo. Stanislaum Sapienam contulerit. Ex illis, quorum ad Casaubonum literæ insertæ sunt, Ep. 335 A. 1603 Daniel Eremita apostasiæ suæ culpam partim diluere, partim defendere conatur. Ep. 662 A. 1610 Erpenius Salmurio scribit, parum abfuisse, quin plane Arabicis Musis valedixisset, cum illas, licet patrimonio sat amplo pollens, spe honesti & opimi officii destitutas vidisset, doletque, neglecta a se Græcæ Latinæque linguæ studia, & opus se moliri scribit de Ebrææ, Arameæ & Arabicæ affinitate, coque multa V. T. dubia solutum iri. Idem Ep. 680 Kirstenium, qui Avicennæ versionem aggressus erat, nugatorem coeptisque suis vocat impari, ejusque Grammaticam lectu indignam esse pronuntiat in Ep. 38, quæ est inter annexas in fine aliorum literas, petitque, ut vendat sibi Alcoranum, cui multa Hadrianus Guilielmus annotaverat. Ep. 796 Petrus Bertius suam sententiam vindicat, asseritque, Bezam, dum Pelagii errorem vitare voluit, in Manichæum incidisse. Ep. 811 Frater Paulus Venetus (Sarpus) petit, ut Regi studia sua commendet, geniumque Baronii ita delineat, ut magis stupidæ levitatis & securitatis, quam fraudis & doli mali reum agi posse arbitretur, hominem simplicem, & ex alienis judiciis pendentem. Respondet Casaubonus, constituisse Regem, paratum semper illi asylum præbere. Sed ni fallimur has duas jam olim Jo. Gottl. Möllerus Bocleri Historiæ universali subjecit, præmissas etiam Kortholti Disquisitionibus Anti-Baronianis. De Dedicacionibus, Præfationibus aliisque Isaaci opusculis, quæ hic recusa deprehenduntur, nihil addimus.

Pars II destinata est Merico Casaubono. Ille natus Genevæ A. 1599 die 19 cal. Septembris, primum in Ludo Sedanensi, & postea in Academia Oxoniensi, ubi *Ædis Christi* alumnus erat, institutus, anno ætatis 21 Artium Magister factus, & hinc in Clerum receptus, Ecclesiæ Cantuariensis Præbendarius, ut vocant, & Rector Jækhamiensis, ad quartum inde lapidem, anno vero ætatis 36 Professor Theologiæ est constitutus. Utroque munere excidit bello civili, cum Regi adhereret, quo tempore etiam maxi-

nam propriæ Bibliothecæ partem (Paternæ enim pars Parisiis manserat, pars in Bibliothecam Regiam Londinensem venerat) divididit, ne pejus, quod parti jam contigerat, periret ut est in Merici Ep. 16. Vixitque ut plurimum ruri procul ab urbe librisque, donec Carolo II restituto & ipse restitueretur. Obiit Cantuaræ, cum lectulo plerumque hærens, ægritudine, ætate, atque valetudine fractus, a multis annis, quid in Rep. Literaria gereretur, ignorasset, A. 1671 d. 14 Julii, anno ætatis, ut in epitaphio refertur, 75; quanquam ita calculus annorum quos vixit, male subductus videatur. Uxorem optimæ indolis, & opulentam, quam post diuturnum morbum A. 1651 amisit, filiamque bene moratam & Latinæ linguæ gnaram habuit; filium autem degenerem, ut ipse queritur in Ep. 12. Librorum, quos edidit, catalogus exhibetur p. 74 & 75. Præter illa multum Stanlejo suppeditavit in Æschylum, nec parum juvit Seldenum in exponendis Marmoribus Arundelianis. Non pauca habuit in Livium, & Platonem, in quo mille fere loca a Serrano male versa deprehenderat. Insuper Indicem etiam Græcum molitus est omnium verborum Philosophicorum, quæ apud Antoninum leguntur, cum Latinis propriè iis respondentibus ex Seneca, Cicerone, aliis. In Gassendum quoque stringere calamum voluit, probaturus, quod ubique loca in gratiam Epicuri corruperit. Ex opusculis ejus Pietas in Patrem, Vindicatio adversus Impostores, qui sub Isaaci nomine librum de Idololatria vulgaverunt, Diatriba de verborum usu, & Epistola de editione Homeri Hackiana, denuo hic Præfationibus ejus & Epistolis sunt adjunctæ. Promittit & in præfatione Cl. Editor Commentationis de IV Linguis Partem I de Lingua Ebræa & Saxonica sed frustra eam hic quæsiveris, Epistolæ tantum sunt XVIII, quarum illas, quas ad Jo. Fridericum Gronovium dedit, communicavit filius Jacobus. Ep. 6 graviter apud Thomam Gatakerum conqueritur, quod in suo Antonino acrius infectatus sit suas hallucinationes, quas tamen ante 20 jam annos, in secunda Anglicæ versionis editione correxerat; & quod multas conjecturas, quibus in Græco-Lai-
na

na ejus editione & textum & versionem Xylandri sanaverat restitueratque, modo dissimulaverit, modo pro suis, neglecto Casauboni nomine, venditaverit. (Conf. Ep. 15.) Eadem commendat urgetque Cl. Grævii institutum edendi Philostratum, in quem, (præcipue in ejus vitam Apollonii,) multa sibi fuisse notata, librum vero cum aliis divenditum, testatur Ep. 13. Cartesianam quoque Philosophiam ibidem queritur literas in Anglia in magnum periculum adducere, cum juvenibus bonos libros e manibus excutiat. In Ep. 9 Antonio Clementio, Plauti editionem adornanti, operam suam promittit. Sed hæc speciminis loco suffecerint.

CASauboniana, sive ISAACI CASauboni varia de Scriptoribus librisque Judicia, Observationes sacrae in utriusque Fœderis loca, Philologica item & Ecclesiastica, &c. nunc primum eruta notisque illustrata a JO. CHRISTOPHORO WOLFIO, Prof.

Publ. Philosophiæ Extraord. in Academia

Wittebergensi.

Hamburgi, sumtibus Christiani Libezeit, 1710, 8.

Alph. 1 pl. 4.

EN alium Isaaci Casauboni factum, quem dignum utique censuit Cl. Editor, quem in publicam lucem protraheret. Collectus is est ex variis Adversariorum, Collectæorum & Ephemeridum voluminibus, quæ ipsius Casauboni manu exarata in Bibliotheca Bodlejana hodie adservantur, in quam ex Albertici Filii, Canonici quondam Cantuariensis, donatione pervenerant. Ad hæc excutienda admissus Cl. Editor ea hinc inde conquisivit, quæ ad Historiam literariam, ac Philologiam sacram pariter & profanam illustrandam referuntur. Primo loco exstant varia de scriptoribus librisque judicia, quæ in Ephemerides suas referre Autor consueverat, ubi a læctione libri cujuscunque recessisset. Boethii de disciplina Scholarium librum mirum scriptum vocat pag. 1, quem imperitissimi hominis par-

Cc 3 tum

tum esse jures, cum illa tam multa spectes fatua & inepta, toto libro sparsa, quanquam rursus eruditionis non prostrata multa ibi appareant vestigia. Ubbonis Emmii Historiam Frisicarum rerum laudat p. 2, eumque Virum pium probum atque eruditum appellat. Agrippæ librum de vanitate & incertitudine Scientiarum non magni quidem facit p. 3, sed eo tamen nomine commendat, quod Pontificius de erroribus Pontificiis multa præclare disputet. De Possevini Apparatu sacro judicans p. 5, cum alia de hoc opere egregie monet, tum scriptorem multæ diligentæ, eruditionis mediocris, judicii oppido exigui vocat. Lipsii superstitionem & levitatem, imo impietatem, ob Mariam, Deæ Divæque nomine appellatam, castigat p. 6. Votum pium exstat p. 8, quod nuncupavit, cum se scriptioni Anti-Baronianæ accingeret. Catechesin Ecclesiarum Polonicarum graviter detestatur p. 9. Varia in Photii Bibliotheca, imprimis autem ordinem & accuratorem, desiderat p. 12. Plethonis Chorographiam Thessaliæ ait esse *Ψευδοπειρα-Φου* & totam ex Strabone desumptam, p. 14. In Palæphati libro de Incredilibus depravata quædam loca restituit p. 14. Postremos duos Dioscoridis libros non ab alio, quod Cornarius & Guilandinus statuunt, sed ab ipso Dioscoride scriptos esse p. 15 sq. & MSS. autoritate & stili ratione demonstrat, ac de ipso opere alia non vulgaria observat. Aristotelis libros XIV de Mystica Philosophia spurios esse probat contra Carpentarium p. 18, quem non ex Arabico, ceu videri vult, sed Petri Nicolai Faventini versionis Latina suam fecisse & incrustasse evincit. Epistolas Melanchthonis ad Camerarium & ipsum Melanchthonem laudat p. 22. De Serario multa legas p. 25 sq. de Sixto Senensi p. 26 sq. Camerarii Vitam Melanchthonis & Epistolas laudat p. 29 sq. De scriptis a Paulo Sarpio & Bellarmino in causa Reip. Venetæ, quam Paulus V P. R. fulmine percusserat, editis multa leguntur p. 31 sq. De Cassandro sententiam dicit p. 37. In Robertello *δοκνησιοφίαν* & maledicentiam in Viros magnos exercitam reprehendit, ac dissertationi ejus de arte corrigendi antiquorum libros parum tribuit p. 38. Alia id genus

genus commemorare hic omittimus, cum ex his de reliquis facile judicari possit. Inter Philologicas observationes numeramus eas, quæ veterum phrasas, *κοινωνία ἀπὸ συμβόλων* & *ἐξάγειν εἰς πῦρ* exponunt p. 49 sq. Sic Herodiani locus quidam emendatur p. 51 & p. 52 sq. varia θαυμασιωτῶν genera recensentur, ex quibus manifestum fiet, quid sint *λοιχοβαλαί* quid *χοινοβαλαί*, quid *λεροχοπαίειν*, quid *κύβισσις*. Magna industria collecta sunt ex Græcis æque ac Latinis scriptoribus verba, quibus animalium quorumcunque e. g. aquilarum, apum, canum &c. soni exprimuntur. Collectio ista secundum animalium nomina ordine literarum disposita exstat p. 56 sq. Hinc patet, anseribus βινγρίτῳ, apibus bombitionem & βομβεῖν, aquilis κλαγγήν, βρυχηθμῆς & clangores, asinis βρωμάθαι, caribus ἰυγήν, ἀρρυθμόν, δρυγμόν &c. tribu. Stricturæ quædam Casauboni ad oram operis Bellarminiani exaratæ leguntur p. 64 sq. Observationes elegantissimæ de stilo Polybii ejusque cum dictione Novi Instrumenti convenientia exstant p. 69 sq. Polybium cum Livio comparat p. 73. Sequuntur Annotationes in varia S. Scripturæ loca, quæ sacro Codici ex profanis potissimum scriptoribus eorumque ratione dicendi lucem affundunt. Sic p. 74 exponit, quid sit Cor. III, 15 *σώζεσθαι ὡς διὰ πύργου*. Luc. XIV, 18 *ἀπὸ μιᾶς* interpretatur p. 75 per *similiter, pariter*, suspicaturque, Græcam esse locutionem, e circo petitam cum supplemento *βαλβίδος*. Marc. IX, 18 *τὸ ἔρησασθαι* palæstræ verbum esse, ostendit p. 76. Locum 2 Cor. XII, 2 ex ineditis Anastasii Contemplationibus Anagogicis explicat p. 77. Hebr. IV, 13 *τὸ τραχηλίζειν* de victima ad extispicium aperta olim dictum putat. Quid sit *πυρφόρος* in versione *Ἰωὴν LXX* Obadiæ v. 18, edisseritur p. 79. Idem Interpretes in Psal. XII illustrentur p. 80, ut & in Ecclesiaste p. 81 sq. De voce *παραβλάσθεσθαι* Phil. II, 30, an rectius cum *παραβόλευσθαι* permutetur, erudite disputat p. 83. Vox *κεχαρισμένη* Luc. I, 28 a Pontificiorum *ψευδερμηνεία* vindicatur p. 85 sq. idemque esse ostenditur, quod Latine dicitur *gratia repleta*. *Τὸ περιίσατο* 2 Tim. II, 16 vertendum putat per *devita* p. 90. *Σκυθῶτες*

θεωπὲς Matth. VI, 16, ait esse *mastos & turbatos* p. 91. Quid sint κεφάλια Luc. XV, 16 explicat p. 96. De loco 2 Tim. III, 16 disquirat p. 97. Jo. V, 39 per imperativum ἵδ' ἐξενάτε interpretandum censet. Omitimus cetera id genus, observationum Ecclesiasticarum nunc etiam exempla quædam tradituri. De ἀκυρολογίαις Patrum quædam observat p. 100. Patrum de Eucharistia sententiam, adductis veterum locis, explicat p. 101 sq. Novitatem xcelibatus Clericis injuncti evincit p. 103 sq. Iconolatriam itidem recens in Ecclesiam investam esse, p. 105 sq. idoneis Scriptorum testimoniis demonstrat. Varia loca ex ineditis Anastasii Contemplationibus Anagogicis afferuntur p. 107 sq. Quid apud veteres in S. Coena ἵδ' ἀλίτυπον significet, disquirat p. 109, itemque, quid de Arcani disciplina & laicorum Sacerdotio sit habendum, p. 111, 112. Hinc, explicatis p. 119 vocibus quibusdam Punicis, speciatim illis, quæ in Plauti Pœnulo leguntur, exhibentur p. 123 sqq. animadversiones Anti-Baronianæ hætenus ineditæ, quas Casaubonus in exteriori Annalium Baronianorum margine ad Tomos IX priores sua manu scripserat. Inter eas multas observes, quæ Baronium vel imperitiæ vel malæ fidei arguunt. Imprimis autem dignæ sunt, quæ p. 134 legantur de Pauli stilo observationes. Sequuntur p. 180 sqq. binæ Casauboni Epistolæ ad explicandam vocem περπερεύεσθαι, qua Paulus & Cicero usi sunt, & illustrandam phrasin Græcam 2 Maccab. IV, 12 ὑπὸ πείρασον ἀγειν pertinentes, quæ nec in Gronoviana nec Græviana Epistolarum Casauboni editione leguntur. Περπερεύεσθαι itaque p. 183 ait esse idem, quod μίσθ' ἀλακείας ἐπαίεσθαι h. e. ad ostentationem alicujus rei, quam quis habet, laude dignum dicere aliquid aut facere. Τὸ ὑπὸ πείρασον ἀγειν p. 186 denotare putat *imbuere disciplina & moribus Græcicis*. Subjicitur p. 189 sq. præfatio, qua Casaubonus librum suum de libertate Ecclesiastica ex parte editum & raro nunc obvium instruxerat. Ista omnia p. 199 excipiunt Notæ Cl. Editoris in Casauboniana, quales ad singula fere eorum momenta vel illustranda vel confirmanda vel nonnunquam etiam emendanda spectant. Sic p. 201 sq. mul.

sq. multa afferuntur de controversia, quæ quondam in Academia Cantabrigiensi inter Episcopum Vintoniensem & Jo. Cheecum circa genuinam Græcæ linguæ pronuntiationem agitata fuit. De Mariolatia Pontificiorum varia observantur p. 206, de Lancelotti cum Bellarmino controversia p. 208, de Eduardo Livelejo ejusque in rem literariam meritis p. 211 sq. de Jo. Rainoldo ejusque miro cum Guilielmo Fratre certamine, religionis causa suscepto, p. 214, de opere Dionysii Thracis Grammatico p. 220, de Th. Erasto, ejusque scriptis Theologicis p. 229, de epistolis & ingenio Melanchthonis p. 230, de Balæi & Lelandi commentariis ad historiam scriptorum Britannicorum pertinentibus p. 236, de Paulo Sarpio p. 243. sq. de imperfecto Casauboni libro de libertate Ecclesiastica p. 245, de Thesauro Orthodoxæ Fidei Nicetæ Choniatæ p. 252, de scriptoribus Harmoniæ Evangelistarum æspeciatim de Adamo Osiandro & ejus *ἑμοψύχοις* p. 255, de sensu plantarum p. 267, de Curis Casauboni Polybianis *ἀνεκδότοις* p. 272, & quæ sunt hujus generis alia. Loca etiam varia Scripturæ S. illustrata sunt, e. g. p. 208 1 Cor. II, 4, Hebr. IV, 13 p. 283, Matth. XVI, 18 p. 285, Matth. VI, 11 p. 288, 1 Tim. III, 15 &c. De Patrum circa Eucharistiam sententia disputatur p. 299, de Clericorum coelibatu, p. 302, de iconolatia p. 303. ubi simul ex MS. Nicetæ Choniatæ Thesauro quædam hæcenus inedita & Thomæ Barlovii, Episc. Lincoln. observationes de eodem argumento ex MS. exhibentur. De purgatorio ex Gentilismo derivando dicuntur nonnulla p. 303, de Catechumenorum desiderio scriptoribus Ecclesiasticis celebrato p. 311, & p. 312 locus quidam *Ἰωὴν Φιλοσοφουμένων*, sub Origenis nomine a Cl. Gronovio primum ex Codice Mediceo editorum, & Hamburgi ab ipso Casaubonianorum Editore prelo iterum subjectorum integritatis suæ, misere antea depravatus, restituitur, beneficio collationis cujusdam cum ipso illo Mediceo Codice institutæ, ex qua alia ejusdem opusculi loca alias emendaturum se idem pollicetur. Sic etiam spem facit fragmentorum variorum ex Græco Panopliæ Euthymianæ Codice, in Bodlejana Bibliotheca obvio, edendo-

rum. Nominatim ea ex hoc opere promittit p. 233, quæ de hæresi Bogomilorum in eo relata leguntur, eodem consilio vulganda, quo Jacobus Tollius olim ex eodem Codice illa edidit, quæ ad Messalianorum hæresin spectant. Alia etiam sperare jubet p. 253 ex Nicetæ Choniaræ Thesauro Orthodoxæ fidei, quem Græco sermone elegantissime & luculenter scriptum in Bodlejana Bibliotheca usurpavit. Præmissa est his Casaubonianis Præfatio longior, qua differitur de Scaligeranis, Menagianis & omnibus illis scriptis, quæ sub eadem inscriptionis ratione prodierunt. De istis nihil nunc dicemus, præter illud, quod §. 29 *J. mesiana & Gronoviana* promitti videantur.

S. IGNATII EPISTOLÆ GENUINÆ, JUNTA exemplar Medicæ denuo recensita, una cum veteri Latina versione: annotationibus D. JO. PEARSONI & THOMÆ SMITHI illustrata. Accedunt Acta Martyrii S. Ignatii, Epistola Polycarpi ad Philippenses, & Smyrnenæsis ecclesiæ Epistola de S. Polycarpi Martyrio, cum veteribus versionibus, & annotationibus,

THOMÆ SMITHI.

Oxonli, e Theatro Sheldoniano, 1709, 4.

Alph. 1 pl. 4,

Quam varix prostent Epistolarum *Ignatii* editiones, quarumque de iis orta sint inter eruditos controversiæ, alienum est ab hoc loco recensere. Factum hoc jam est a Celeberrimo nostro quondam Ittigio in dissertatione, *Bibliotheca Patrum Apostolicorum* præfixa, §. 84 sqq. p. 260 sqq. Illud autem prætermitti non debet, ab Anglis illis, quos hierarchicos & Episcopales vocant, ex omnibus Ignatio tributis Epistolis septem probari, a Vossio & Usserio editas, nempe *ad Smyrnenos, ad Polycarpum, ad Ephesios, ad Magnesios, ad Philadelphenses, ad Trallianos, & ad Romanos*. Has illi libenter pro genuinis admittunt, propterea quod inde contra Genevensis disciplinæ cultores dilucide probari possit, discrimen inter Episco-

piscopos & Presbyteros jam Ignatii avo observatum. Contra confictas omnino & subditias eas esse, contenderunt alii doctrina & iudicio præstantissimi viri, Salmasius, Blondellus, Albertinus, Dallæus, Larroquanus, Samuel Basnagius, nec Spanhemio juniori, refragante: quibus ex nostris post Centuriatores Magdeburgicos & Martinum Chemnitium accessere Josua Arndius & Tenzelius. Nec facile Lector ab omni partium studio alienus horum posteriorum sententiam damnare poterit, quippe quam Canon ille criticus firmat: *Quicumque liber non refert animum & affectum ejus, cujus præ se nomen fert, sed plane deversum, is non potest non esse suppositivus.* Uti enim hinc recte colligimus, Pauli ad Senecam epistolas esse ὑποβουλιαίους, cum haudquaquam spirent robur illud animi, sapientiam & affectum illum Christianum, quo Paulum constat fuisse præditum: ita nec vitio cuiquam verti posse videtur, qui præter alias Ignatio perperam tributas Epistolas, etiam septem illas, Anglis Episcopalibus nimis caras, repudiat, cum omnia in illis sint frigida, jejuna, inepti tumoris affectatæque grandiloquentiæ plena. Nec multum earum patronos tutoresque juvat Eusebii ac Hieronymi, easdem nominatim laudantium, auctoritas: cum non ignotum sit, ab hoc etiam putidas illas nænias, quæ sub Pauli nomine ad Senecam exstant, probatas esse, & plerosque Ecclesiæ Patrum non tam fuisse acutos, quin Sibyllinis carminibus aliisque hujus furfuris libellis imponi sibi paterentur. Præterea dubitari non potest, quin in Critica omni quæstione argumentum externum (quale est illud ab Hieronymi & Eusebii citatione ductum) interno, quod paulo anteprolatus canon criticus continet, sit postponendum. Verum hæc immorari nobis non licet, diserturis potius paulisper de præsentis editione. Nimirum Jo. Pearsonus, Episcopus Cestriensis, in *Vindiciis Ignatianis P. II cap. 15 p. 203* receperat, se novam harum Epistolarum editionem, uberius dilucidatam notis, adornaturum, idque promissum ut exsolveret, nihil fecerat reliqui, variasque annotationes in illas Epistolas studiose congesterat. Cum vero earum editionem mors ipsius præ-

vertisset, inciderunt in manus Joannis Alleni, Collegii S. Trin. Socii, a quo eas accepit edendas Thomas Smithus, vir aliis quoque monumentis in orbe litterario clarissimus. Postea cum eodem Smitho (qui hæc grato animo in Præfatione indicat) Joannes Thanus, sororis Pearsoni filius, communicavit observationes Pearsoni MStas in epigraphen Epistolæ Ignatii ad Smyrnæos, & schedas Jo. Ledgardi, complexas varietates lectionis, quas rogatu Pearsoni Florentiæ olim ex collatione editionis Amstelodamensis cum codice originali, ex quo Is. Vossius primus has Epistolas Græcæ edidit, collegerat. Smithus itaque hæc Pearsoni annotationes posthumas, nec ab autore revisas inque ordinem redactas, cum multum bonæ frugis in iis deprehenderet, publica lucē dignas existimavit. Initio autem septem illas Ignatio a plerisque tributas Epistolas exhibet, facta e Mediceo codice eorum emendatione, quæ in Vossiana editione præ festinatione omissa vel perperam exscripta fuerant: & in ima pagina subinde additis conjecturis criticis & perbreuibus scholiis. Apposuit item veterem Latinam versionem ab Usserio primum ex codice MS. Cantabrigiensi, ante quadringentos circiter annos scripto, publicatam, quam Pearsonus in suis annotationibus subinde corrigit, quamque p. 23 putat ante annum Christi 650 factam fuisse. Cum vero a codice Mediceo illa ad Romanos Epistola abesset, ejus Græcum textum, cui vetus illa Latina versio fere in omnibus respondet, a Theodorico Ruinaro e MS. Colbertino primum Parisiis 1689 editum, hic adjunxit. Subjunxit Smithus Acta Martyrii S. Ignatii, præmissaque his singulari præfatijuncula, ostendit, paucissimis exceptis, quibus tamen nihil detrahatur horum Actorum *à Vossio*, pura ea esse atque genuina. Tum sequitur S. Polycarpi ad Philippenses Epistola, quam facilius credas esse genuinam, a Petro Halloixio primum vulgata, cujus itidem antiquam versionem, quanquam mendosissimam, Smithus retinuit. Agmen denique claudunt Acta Martyrii S. Polycarpi quondam jam ab Usserio edita: quorum etiam versio, quam & ipsam *passim mendosam, ineptam & corruptam*

ptam pronuntiat Smithus, hic retenta est vetustatis suæ causa. Nunc demum sequuntur Annotationes Pearsoni in septem illas Ignatianas Epistolas, quibus subnexa est brevis ejusdem Dissertatio, qua probandum suscepit, Ignatium ad bestias damnatum sub finem Anni Christiani 116, eodemque anno has scriptas esse Epistolas: quam sententiam etiam Guilielmo Lloydio & Antonio Pagio probatam esse, in Præfatione monet Smithus. Tandem libro finem imponunt ipsius Smithi annotationes, non in Ignatii solum epistolas, sed & in Acta Martyrii ejus, item in Epistolam Polycarpi & ejusdem Acta Martyrii. De utriusque doctissimi Viri, annotationibus generatim observandum, esse eas quidem doctissimas, ac Pearsonum annotationibus philologicis, Smithum paraphrasibus lucem Epistolis illis foenerari studuisse: sed indidem simul apparere, utrumque id negotii sibi datum esse credidisse, ut frigidis affectusque Ignatii (hunc enim verum harum Epistolarum auctorem esse neutri dubium est,) dictis commodus concilietur sensus. Quo consilio & prætereunt interdum, quæ nimium difficultatis habent. Nam cum Ignatii Græcis verbis quædam Latina sint immixta, ut p. 6 n. XII, p. 12 n. II & p. 31 n. III ἐξemplάριον, exemplarium sive exemplar; p. 9 n. VI δεσέζω, desertor, & δεπόσιτα deposita; item p. 10 ἀκκεπτα, accepta; a neutro ad hæc loca monitum quippiam invenias. Ceterum ut ex his annotationibus nonnulla delibemus, p. 1 Pearsonus agit de nomine Ignatii, quod Romanum esse credit, factum ex Egnatius, nomine olim perquam usitato: non ab igne, ut putarunt alii. Quæ opinio Lectori se facile probabit, recordanti, multa Romanorum nomina ab urbibus deducta esse. Uti enim a Vitellia Vitellius, a Corfinio Corfinius; ab Hadria Hadrianus, a Laurento Laurentius, & ἀναλόγως a Tarento Tarentius, post mutatum in Terentius, a Ponia Pontius, a Tiberi fluvio Tiberius; ita ab Egnatia, urbe Apuliæ, Egnatius, quod proclivi nec insolenti μεταβολῇ transit in Ignatius. P. 26 sq. docte docet, præmia athletarum a veteribus vocari solita esse θέρμαλα. P. 25 putat, ex loco Mathazi

VIII, 17 colligi posse videri, Matthæum suum Evāgelium Hebraice scripsisse, cum ibi sequatur Hebræum codicem, non LXX intérpretes. Quando vero Pearsonus p. 22 existimat, ἀσύντακτον in Epistola ad Smyrnæos vertendum esse *incomparabilem*, Smithum non habet consentientem, qui p. 66 statuit, esse nomen proprium, cum idem occurrat in Epistola Pauli ad Rom. XV, 14. Contra cum Smithus p. 8 n. IV in Epistola Ignatii ad Polycarpum pro ὁ ὁ δὲ legendum censet σὺ δὲ, scilicet inductus a malo interprete, oblitus est, interpretem eo loco p. 28 jam correctum, & vulgatam lectionem acute defensam esse. P. 100 sq. Smithus eorum tuetur sententiam, qui dictum Ignatii: Ὁ ἑμὸς ἕως ἑσθ' ἀυράς, de Christo capunt. Porro cum in Epistola ecclesiæ Smyrnensis de Martyrio Polycarpi §. XVI p. 72 tradatur, corpore viri sancti gladio transfixo, non solum sanguinis copiam protinus profluxisse, sed & columbam de ipsius processisse corpore: Smithus ad h. l. putat, hanc historiolum, omnibus vetustis scriptoribus tacitam ac proinde fabulosam, inde ortam esse, quod pius aliquis lector sui codicis margini eo loco adscripserit vocem περιστέρα, alludens ad morem ἀποθεώσεως Romanæ, quo accensa pyra aquila dimitti solebat, versus cœlum avolatura: quæ deinceps in textum a librario sit intrusa. Verum ipsemet Autor merito dubitat, an hæc conjectura sagaci se Lectori sit probatura. Ex criticis Smithi conjecturis unam attingere liceat, qua p. 55 in Epist. Polycarpi ad Philipp. n. II pro: ἐν ᾧ μελέω μελεῖτε, legendum censet: ᾧ μελέω μετεῖτε. Sed in priori quidem emendatione aberravit, suspicatus, eum locum desumptum esse ex Luca VI, 38: cum tamen petitus sit ex Matth. VII, 2, ubi eadem plane verba habentur. Alterum vero μετεῖτε rectissime repositum est, quippe quod & in Matthæo extat & in Luca.

ENTRETIENS SUR LA RELIGION.

i. e.

DIALOGI DE RELIGIONE.

Rotæ

Roterodami, apud Abrahamum Acher, 8.

Alph. 1 plag. 14 & dimidia.

Amplior forma hujus tituli est, quam materia libri, qui contra solos Romanenses conscriptus videtur, nisi quod sub finem generalia quaedam annectantur, & creditur ejusdem Autor doctissimus apud Roterodamenses Basnagius.

In Praefatione recitatur non levis illa sacrorum in Flandria catastrophe, quando, liberata ex Gallorum potestate haud exigua eius regionis parte, plura hominum millia ad cultum Reformatorum publicum rediere, quorum majores sub Hispanico Gallisque jugo opè Novi Testamenti & aliquorum libellorum Polemicorum clanculum veritatem animo retinuerint. Simile quid in Gallis eventurum sperat Autor, atque hunc in finem edidisse praesentem librum videtur. Qui quindecim Colloquiis absolvitur, dignis, quae diligenter excutiantur. Nam primo ille Colloquio rem ex obliquo aggreditur, fingens, Romanae Ecclesiae asseclam quempiam exprobrare homini ex Reformatis ad sacra Romani Pontificis nuper traducto, quod aliud mente recondat, quam ore profiteatur, ac interiori animi cum averfatione ad Missae cum primis ritum accedat. Equidem perfonatus quidem hic apostata nihil non excusationum conquirat, quibus illi, qui Indifferentismum moluntur ac defendunt, uti solent; confutatur autem ab adversario tam valide, ut tandem vitium suae simulationi inesse fateatur, ac ingenue Pontificiorum errores reprobet. Hinc secundo Colloquio de secessione Protestantium a coetu Romanensi agitur, evinciturque, illam fuisse oppido necessariam, neque unitatem illam Ecclesiae, quam Christus poscit & quae fidei sit, hac ratione solutam esse, etsi mere humana confociatio in commoda Romani Pontificis facta, & temporum caliginosorum lapsu confirmata, graviter concussa sit. Tertio Colloquio de salute in coetu Romano-Catholico acquirenda disputatur, & negatur, tum ob errores, tum ob superstitionem illis admixtam (quam in ipso mortis articulo hostiam allatam adorantes servant) salutem Pontificis

eiis adscribi posse, etsi de illis, qui ex ignorantia peccent, non sit
 plane desperandum, sed preces, exemplo Christi, pro iis fun-
 dendæ. Hinc de Henrici IV cumprimis & Principis cujus-
 dam Serenissimæ exemplo sigillatim disquiritur, negaturque,
 Theologos Protestantés impunitatem secedendi a nostris sacris
 unquam illis fecisse, aut suavisse etiam, docendo, quod in Eccle-
 sia Romana salus obtineri possit. Hic, excussis subinde cir-
 cumstantiis, defenduntur maxime Helmstadienses, quæque de
 consilio ab illis dato sparsa sunt, discutiuntur, ipsius autem con-
 siliî hypotheses examinantur ac refutantur, p. 18 sq. Quarto Collo-
 quio sigillatim de Missæ sacro agi conceptum est, & impugna-
 tur ipsa realis corporis Christi in S. Coena præsentia, constipa-
 tis fere omnibus, quæ hætenus contra eundem produci solita
 sunt, maxime ex Patribus, quos plane ab illa alienos fuisse, Au-
 tor evincere studet. Quinto Colloquio evertitur Transsub-
 stantiatio argumentis satis solidis, id quod in sexto Colloquio
 ipsi etiam Missæ sacrificio accidit. Postquam enim de Calice
 Laicis erepto graviter disputatum fuerat, excutiuntur latibula
 Romanensium prope omnia, illa maxime quæ celeberrimus
 Bossuetus pro sacrificio incruento asserendo adornavit. Præclare
 Autor p. 233 ex Mabillonii Liturgia Gallicana ostendit, quam
 longe a Missæ ritu hodierno & erroribus illi adscitis aliena fue-
 rit vetus Ecclesia Gallicana, ut vel maxime ista omnia repudiarit.
 Septimo Colloquio adoratio & circumgestatio hostiæ, quam vo-
 cant, consecratæ idoneis rationibus enervatur, argumentis a-
 liquam partem a I. B. Thiers petitis, qui peculiari libro eandem
 oppugnavit. Quæ p. 258 sq. ex libro de ceremoniis sacris
 Aquisextiensibus recitantur ceremoniæ sacrorum scenicorum
 tam paganorum, quam Judaicorum & Christianorum, & pu-
 blicæ pompæ, legi merentur. Colloquium octavum invocationem
 Sanctorum tanquam indignam Christiano nomine & absurda
 plurima secum ferentem, sub censuram vocat; nonum vero reliqui-
 arum cultum, ubi cumprimis de reliquiis umbilici & lacruma-
 rum Christi multa singularia & lectu digna commemorantur,
 maxime controversia illa, qua Cabilonensi nuper Episcopo cum
 Cle.

Clericis Diœcesanis de umbilico isto, quem turpiter confectum Episcopus in solenni visitatione deprehenderat, intercessit. De imaginum veneratione Colloquium decimum tractat, ostenditque, fraudulenter agere illos Romanensium Doctores, qui negent, imaginibus cultum exhiberi & intrinsecam virtutem ac efficaciam tribui. Undecimum colloquium contemplatur Pœnitentiam & Confessionem, duodecimum satisfactiones, indulgentias & purgatorium, decimum tertium denique doctrinam de Justificatione, brevius paulo quam præcedentia. Postremo recapitulatio aliqua capitum religionis Christianæ præcipuorum Colloquio decimo quarto instituitur, ut nexus veritatum necessario retinendarum in promptu sit, & ultimo præterea Colloquio testes defensionis hæcenus veritatis per omnia secula nec non superstitionis incrementa commonstrantur. Additur Cabilonensis Episcopi Epistola ad Procuratorem generalem Parisinum de controversia, quam supra commemoravimus.

CODE MILITAIRE OU COMPILATION
des reglemens & ordonnances de Louis XIV
Roy de France &c.

h. e.

*CODEX MILITARIS, SIVE COLLECTIO
Legum & Diplomatum Ludovici XIV Galliarum Regis
ab anno 1651 usque ad præsentia tempora publicatorum in
causis militaribus; Autore Dn. de SPARRE,
Equite & Duce bellico.*

Parisii, apud Dionys. Mariette & Jo. Baptist. de Lespine, 1708, 12.

Alph. 1 plag. 3.

IN prima statim juventute atque anno ætatis adeo decimo quinto ad arma bellumque assuefactus illustris Autor didicisse se profiteretur, quam sit difficile plurimis, magistris æque militiæ militibusque ipsis notitiam Legum omnium militarium verumque intellectum earum sibi comparasse. Tantam enim

E e

illa-

illarum esse multitudinem, ut XVI pene Volumina occupent; easque magnam partem iterum mutatas, vel augmento adjecto, vel resectis partibus aliis, aliisque renovatis, prout ratio temporum id postulare videbatur. In novo tamen Duce castrorum perinde atque in quocunque milite, qui ipso actu rerum sit constitutus, perfectam requiri harum rerum scientiam. Et cum in iis, quæ extant, compendiaris Tractationibus servatus fuerit solus ordo publicationis, sprete omni coherencia materiarum, quæ ibi proponuntur, applicandum ad distinctiorem elaborationem illarum esse calamum rectissime arbitratus est Illustris Dn. Autor. Incipit enim, veluti in formam artis redacturus opus totum, a primo quasi momento, quo quisque ad sequenda castra invitatur primum & albo illorum inscribitur: delatusque inde ad recensendam totam disciplinam militarem, & officia, quæ cuique incumbunt, ordinem naturæ secutus, desinit tandem in plenaria iterum dimissione a vinculo illo bellico. Ita vero cum totum apparatus Legum Gallicarum per dimidiam seculi partem & quod excurrit, libris XI, qui titulis suis iterum distinguuntur, mira brevitate absolvisset, nihil attulit, cui alibi jam derogatum aliquid, vel quod plane foret abolitum. Neque etiam recedendum sibi putavit a tenore verborum, sed pressè sequitur scripturam atque contextum ipsarum legum: omissis tandem præloquiis, & quæ sub finem subinde repetuntur, iisdem ubique clausulis. Factum vero hac ratione cernimus, ut articuli cujusque Tituli ex pluribus componerentur ut plurimum Edictis atque Diplomatis Regiis, quæ diversissimis temporibus quandoque prodierunt, & de eodem quidem argumento, sensu tamen magis perspicuo quam alibi, concepta sunt. Qua in parte laudem industriæ exactissime meretur Illustris Dn. de Sparre, neque potuit vires ingenii sui, quod supra captum genii militaris cultum est, in argumento nobiliore, postquam quieti suæ redditus fuit, experiri. *Hereux*, ait ipse, *si par mon travail je puis épargner jusqu' au simple Soldat un seul moment d' Arrest, ou la moindre reprimande des fautes, qu' il pourroit commet-*

tre par ignominie. Et sola hæc observatio excusabit nos apud omnes Martis alumnos, si intacta tota hæc sacra, citra suam alias nobis excerpti libertatem, ipsis relinquamus. Sunt enim quidam libri ea arte compositi, ut nisi toti inspiciantur, pulchritudo ipsorum intelligi nequeat. Et vero ab illa schola bellorum, quæ sub auspiciis tanti Regis ad invidiam seculi adhucdum excelsissime effloruit, nihil utique debet expectari, nisi profundum, & subtiliter ad omnes cardines occurrentium negotiorum æquumque publicorum exhauriendosexcogitatum. Nam & ultimo libro nondum defecit copia dicendorum, sed recitatur quoddam edictum Regium A. 1691, quod alibi forte vix deprehendas: ubi nimirum ducibus æque & reliquis omnibus cujusvis sexus & qualitatis ludi complures, *de Hoca, Pbammon, seu Barbacole, & de la Bassette, seu Pour- & contre*, sub quocunque nomine vel forma occultentur, severissime prohibentur: mille librarum multa dicta ludentibus, & mille librarum iis, qui lusus istos apud se aliis quacunque vice permiserint: & quatuor mensium carcere vel arresto statuto prioribus, posterioribus autem unius anni, si nummis destituantur: ademptaque præterea omni licentia excipiendi adversus executionem vel adeo appellandi etiam. Libro quarto Tit. 2 exhibuerat Autor nervum Edicti Regii A. 1677 adversus Duella ducum militarium. Ad calcem Codicis autem integrum enarrat Edictum recentius A. 1679 de iisdem, articulis adeo XXXV conceptum. Ubi in principio laudat Ludovicus XIV hoc veluti beneficium divinum maxime insigne, firmitatem scilicet constantiamque consilii a Deo sibi inspirati ad exequendam strictissime prohibitionem Duellorum, ab antecessoribus frustra tentatam. Certat ibi sapientia inventrix multorum argumentorum, quæ ex recondita plane philosophia deprompta sunt, cum pondere prudentiæ regnatricis, quæ ex omni genere casuum ibi decisorum sponte intelligitur. Neque dissimulandum est, per Electoralem nostram Saxoniam A. 1706 publicatum fuisse Mandatum Regium ejusdem ferme speciei, quod volupe fuerit Lectoribus, instituta comparandi arte, invicem penitius

intueri. Et ecce in fine Codicis Declarationem Ludovici XIV adhuc aliam peculiarem ex illo genere Diplomatum Regiorum, quæ vocantur *les Lettres d'Etat*, A. 1702, cui magis congruus locus vix poterat reperiri. Favore Ducum istorum militarium, quorum vita pro defendendo Rege & salute publica exponitur, concepta est articulis XXVIII adversus molestias litium forensium, quibus ab adversariis in judiciis eo tempore vexantur apud suos. Viderat Rex, Justitium hoc varie limitandum ac circumscribendum esse ad coercendos illius abusus. Neque quenquam Lectorum pœnitebit, accuratius inspexisse sapientissimum ejus contextum.

HISTOIRE DE L' ACADEMIE ROYALE
des Sciences. Année M DCC VIII.

b. e.

*HISTORIA ACADEMIÆ REGIÆ SCIEN-
tiarum Anni 1708, cum Commentariis Mathema-
ticis & Physicis.*

Parisiis, apud Johannem Boudot, 1709, 4.

Constat Alph. 3 plag. 11 Tabb. æn. 17.

Notum est experimentum, quo *Lemery* genesis fulguris atque tonitru illustravit. Si scilicet Spiritui Vitrioli aqua limpida affundatur & Martis limatura addatur; halitus produci- tur sulphureus, qui admoto ceræo inflammatur & tonitru in- star fragorem edit. Imo ipsimet experti sumus, quod halitus, si orificio vitri obdurato exitus negaretur, ipsum perfoderit. Cumque aliquando in vitro satis amplo copiosum accendere- mus, tanto id fragore in mille frustra disjecit, ut in adstantibus ad tempus surditatem efficeret. Idem succedit, si oleum vitri- oli spiritui substituas. Enimvero materia semel accensa dis- sipatur, novoque fulguri producendo novus destinatur halitus. In nubibus contra fulgur unum continuo excipit alterum. Cau- sam hanc reddit *Homborgius*, quod aer superior ob tenuitatem
suam

suam ascensum negans halitui accenso impediatur, quo minus dissipetur. Unde idem iteratæ fulguris productioni inservire potest, donec tandem per fluvias dissipatio fiat. Cum mutationes in Tubo *Torricelliano* non satis notabiles existant, *Hugenius* in Diario Gallico A. 1672 aliud proposuerat barometri genus, in quo graduatio longe major erat quam in communi. Id ulterius perfecit *Dn. de la Hire*, ut mutationes aeris adhuc leviores indicare queat. Constructionem ipsam Figura 3 declarat: ad quam nota, vasorum A & B diametrum esse $4\frac{1}{2}$ linearum, tubi CD nonnisi unius, altitudinem vero duorum digitorum. Distantiam vasorum A & B esse $28\frac{1}{2}$ digitorum. Utrumque ex parte Mercurio, reliquum vero vasis B cum tubo GD oleo Tartari, vasdenique superius D petroleo repleti. Quodsi jam aucto pondere atmospheræ Mercurius ex L in A ascendat, oleum Tartari ex M in G & petroleum ex N in K descendat. Mutatæ igitur gravitati aeris respondet effectus MG, cum in simplici non respondeat nisi LA vel KN. Cum idem *de la Hire* alia paulo ratione, quam *Amonions* fecerat, vim aquæ ebullientis in augendo aeris elatere examinaret, incrementum semper minus tertia parte ponderis atmospherici (quam mensuram constituerat *Amonions*) nec tamen omni tempore idem deprehendit. Usus vero est tubo recurvo ABC cum globo vitreo D, cui tubulus capillaris EF annexebatur, hermetice sigillatus, quamprimum Mercurius per orificium A fuerat infusus. Idem experimentum sumsit in tubo recurvo ABC globo destituto, ita ut pars tubi CD aere repleta trium digitorum existeret, ut constaret, num quantitas aeris varietatem aliquam inducere valeret: sed majus fere in hoc, quam in altero casu elateris incrementum notavit. Ulterius eam in rem inquirens didicit aerem humidum magis dilatari minus humido; cum enim parietibus instrumenti prioris interioribus si granorum aqua adhereret, aeris expansi spatium erat octuplum ejus, quod in instrumento probe exsiccato occupabat. De eodem argumento experimentum Bononia ad *Cassinum* perscripsit *Stancari*, qui aerem ex tubo aquæ ebullienti immisso expellens posteaque frigidam in illius locum

TAB. IV.

Fig. 3.

Fig. 4.

Fig. 5.

cum ascendere passus didicit, plus aquæ frigidæ ascendere, ubi tubus a præcedente experimento adhuc madebat, quam ubi madefactus non fuerat. Hinc rationem reddit *Fourenellius*, cur aer liber non comprimatur in ratione ponderum, quemadmodum in incluso notarunt *Boyle* atque *Mariotte*, & post ipsos alii, quia scilicet superior ob humiditatem magis elasticus, His & similibus experimentis inductus *Parent* aeris elaterem in dubium vocat ejusque dilatationem a quantitate materiæ ætheriæ ac rapidiore ipsius agitatione deducit. Hypothesin suam sequente experimento illustrat. Pluribus globis vitreis (quorum diameter erat unius digiti, colli longitudo 8 vel 10 digitorum, diameter unius lineæ) diversorum fluidorum, aquæ nimirum, vini, spiritus vini, olei Tartari, petrolei, Mercurii exiguam quandam portionem infudit & collis vasi ad antliam aptato immisis aerem eduxit, tandemque tubos ad flammam lampadis liquefactos hermetice sigillavit. Una cum hisce globis alios solo aere plenos carbonibus candentibus imposuit: illi cum fragore disjiciebantur, hi liquefacti per foramen exiguum aerem sine sibilo emittebant. Inde infert, materiam ætheriam non potuisse eam vim adhibere adversus interiores globorum parietes mediantibus aeris, quam liquorum crassiorum particulis. *Parentianis* hisce objectionibus doctrina de vi elastica aeris non oppugnari videtur, plurimi enim eam per motum rapidum materiæ ætheriæ partes corporum crassiorum disgregantis dudum explicarunt. Nec mirum est, quod aer humidus calore magis dilatatur, quia aquam ei inclusam vi caloris vapores elasticos emittere constat. Præterea obiter notamus, globos quoque vitreos solo aere plenos cum fragore disjici, modo carbones candentes non contingant, sed soli calori exhalanti admoveantur, ut liquefactio contingere nequeat, quæ a liquore infuso (uti in vulgus constat) in reliquis prohibetur: quemadmodum globum cupreum rite afferruminatum maximo cum fragore & impetu disjici, si solo aere plenus carbonibus candentibus imponatur, & ipsi experti sumus, & ante nos experti sunt alii. *Système Hall-*
janum

Janum de acus magneticæ declinatione novis observationibus confirmatur in itineribus maritimis annotatis. *Homborgius* in foco lentis 13 digitorum laminam elasticam vibrationes eadem observavit, radorum solarium vim percutiendi inde colligens. Idem glaciem in vacuo facilius liqueferi, quam in aere expertus est. Causa conjicitur in copiam materiæ ætheriæ. Ex nimia in solennitatibus quadragesimalibus saltatione in febriam acutam & hinc porro in delirium incidit non nemo; sed medicorum ope frustra implorata morti fere vicinus intra horæ quadrantem per Musicam curatus.

Methodum Geometrarum, qua exemplo *Slusii* æquationes per duorum Locorum combinationem construunt, omnibus modis deficere contendit *Rollius*. Falso enim credi, tot esse radices reales, quot sunt intersectiones linearum, quæ ad construendum adhibentur, quoniam sæpissime plures esse possunt quam linearum intersectiones, immo radices reales dentur, Curvis se prorsus non intersecantibus; contra plures sæpius sunt intersectiones quam radices, immo multæ intersectiones fiant, radicibus omnibus imaginariis; & quod majus est, tot sæpius fiant intersectiones, quot sunt radices reales, nulla tamen illarum ullam harum prodat. Urget præterea, quod methodo ista usus in Loca imaginaria frequenter incidat, quæ nec Curvam nec rectam exprimunt. Ad hæc quidam verentur, ne Dn. *Rollii* objectiones contra Methodum *Slusianam* non sint fortiores, quam quas olim dedit contra *Leibnitianam*, dudum a viris doctrina insignibus dissolutas. Laudandus interim est, quod difficultates proponit, quæ enodari merentur, etsi ab ipso pro insolubilibus haberi videantur. *De la Hire* symptomata infinitarum Conchoidum in genere considerat, pro lineis rectis in genesi *Nicomedeæ* curvas quascunque ad libitum variatas supponens. *Nicole* rectificationem Cycloidum ex rotatione circuli super alio circulo quocunque formatarum ad rectificationem Ellipseos reducit. *De Reaumur* earum Curvarum symptomata Analytice expendit, quarum genesis ita concipitur. Sit *AMGH* linea quæcunque sive recta, sive curva, TAB. IV.
Fig. 6.
CBli.

TAB. IV.
Fig. 7.

CB linea recta, F punctum fixum in ea ad libitum assumtum. Moveatur recta MN ita, ut semper hæreat in puncto F, altera vero sui extremitate M percutrat Curvam AMGH, describet punctum N Curvam ONBD. De la Hire methodum proponit magnos arcus sectionum Conicarum describendi, in Tangentium quadam proprietate fundatam: quæ cum usui esse possit in praxi Architectonica, eam huc transcribere libet. Sint duæ tangentæ BABF Curvæ, sibi mutuo occurrentes in B illam contingentes in punctis A & F. Sit FC pars alicujus diametri per punctum F transeuntis. Ducta AF bisecetur in D, eritque BDC pars alicujus diametri. Ex puncto D ducatur DE ipsi FC parallela, quæ rectæ FB in E occurret. Bisecetur BE in P & ex E erigatur EG ad FB perpendicularis, ex P vero tanquam centro describatur radio PF arcus rectam EG interfecans in G. Hinc ducatur FM parallela ipsi BDC fiatque FL = EG aut parti ipsius aliquotæ, & per B agatur recta MN. Tandem agatur NL, quæ secabit BD in H. Erit H punctum Curvæ. Per H ducatur QHO parallela ipsi FA, quæ Curvam in puncto H modo invento tanget; & assumtis tangentibus QF, QH vel OA, OH eodem modo, quo ante inveniatur aliud Curvæ punctum. Et ita porro.

Die 16 Junii A. 1708 h. 8. 5/2 *Maraldi* reditum maculæ in disco Jovis advertit, sæpius olim a *Cassino* observatæ & ex qua is motum vertiginis Jovis collegerat 9 h. 56. *Cassinus* nimirum primus eandem conspexit A. 1665, continuoque apparentem notavit usque ad annum 1667. Redibat rursus anno 1671, sed 1674 denuo disparsens usque ad A. 1677 latebat. Ut autem illo anno se conspiciendum præberet, mox tamen conspectui se rursus subtraheret & usque ad annum 1685 occultabatur, quo cum rediisset, usque ad annum 1687 quotidie comparebat. Occultabatur hinc usque ad annum 1690, quo per breve tempus videbatur. Anno tamen 1692 rursus aderat, & circa finem 1693 abibat. Visa a *Cassino* ultimo A. 1694 & ab eo tempore frustra quæsita usque ad annum 1708, quo *Maraldi* reditum ejus notavit, & ex ejus revolutione motum verti-

vertiginis Jovis deduxit 9 h. 57 58. *Cassinus* globum construxit perpetuum in cuius superficie circa Polum Eclipticæ descriptus est circulus, ut in ejus peripheria Polus Æquatoris ad datum tempus assumi queat. Cometa, quem *Cassinus* Parisiis, *Manfredus* & *Stanonis* Bononiæ a die 25 Nov. 1707 usque ad priores dies Januarii A. 1708 in constellatione Capricorni observarunt, & stationarius & retrogradus Planetarum instar visus. Nudo oculo instar stellæ nebulosæ apparebat, ad Jovis tamen magnitudinem accedebat. Per telescopium in medio nucleus detegebatur comatus, qui lumine admodum debili fulgens non satis rotundus erat, sed hinc inde interruptus. Noctibus subsequens magnitudo apparens continuo crescebat, ita ut d. 16 Dec. nudo oculo detegi non posset. Omni cauda constantè carebat. D. 30 Jul. 1708 circa Solis occasum *de la Hire* vidit Iridem rubro unice colore tinctam eoque admodum vivido. Spatium arcu semicirculari comprehensum eodem colore, debiliore tamen, revulgebat. Extra arcum cœlum nigricabat, & in ea cœli parte alius adhuc arcus, coloris tamen multo debilioris, constituebatur. Alias observationes Astronomicas, quæ larga manu promuntur, recensere prohibemur.

Quamvis vero Academia Scientiarum non curiose inquirat, quid veteres sciverint, sed in id potius omnibus viribus incumbat, ut, quæ jam scimus, vel ulterius illustret, vel promoveat, & quæ nondum scimus, detegat; haud quaquam tamen ipsi displicuit, quod *de la Hire* contra receptam opinionem locum ex *Aristophanis* Nubibus adduxerit, ubi disertis verbis habetur, lentes causticas veteribus etiam fuisse cognitæ. Similiter ex *Plinii* lib. 36 & 37 atque *Lactantii* libro de Ira Dei liquet, constitisse veteribus, quod radii Solis globo vitreo aqua pleno collecti incendunt. Denique *Parent* quædam de resistentia trabium meditatur, & *Varignonius* ingeniosas de resistentia mediæ, in quo corpora moventur, meditationes proluxe continuat.

Mortuus est anno 1708 d. 28 Dec. Botanicus celeberrimus

mus, *Josephus Pitton de Tournefort*, qui Aquis Sextis in Provincia ex nobili profapia die 5 Jul. 1656 natus, Philosophiæ Scholasticæ, quam a Jesuitis docebatur, pertæsus invito parente principia Philosophiæ *Cartesii* multa cum voluptate in prima juventute evolvit, plantarumque cognitioni non admonitus totum se dedit. Mortuo A. 1677 parente, genio suo indulgens anno subsequente montes Delphinatus & Sabaudia plantarum colligendarum ergo percurrit, cumque anno 1679 Monte Pessulano studio Anatomico & Medico iacumberet, omnem circa urbem tractum indefesso pede ad plurimum leucarum distantiam emetitus, collegit, quicquid Plantarum sibi nondum cognitarum reperire poterat. A. 1681 mense Aprili montes in Catalonia visitavit montesque Pyrenæos perlustravit. Domum rediit Herbarium vivum ex plantis in Provincia, Occitania, Delphinatu, Alpibus & montibus Pyrenæis indefesso studio conquistis construxit. A. 1683 Parisiis hortus Medico Regio præfectus & Professor Botanices est constitutus; quæ tamen sparta non impedit, quo minus denuo in Hispaniam & in ipsam Portugalliam excurreret. Bataviam quoque & Angliam peragravit, cumque *Hermannus* in ejus favorem Professioni Botanices in Academia Lugdunensi valedicere vellet, ut senex successorem dignum nancisceretur, illam modeste recusavit. A. 1691 illustris Abbatis *Bignonii* beneficio in Academiam Scientiarum Regiam receptus, A. 1694 Elementa Botanices edidit & in numerum Doctorum Medicinæ Facultatis Parisiensis admittus A. 1698 Historiam plantarum circa urbem Parisiorum nascentium publicavit. Elementorum Gallicæ scriptorum versionem Latinam multoque auctiorem sub titulo Institutionum Rei herbariæ; Voll. in 4 A. 1700 dedit: quo ipso anno jussu Régis, comitibus *Gundelsheimero*, Potentissimi Borussia Régis p. t. Archiatro, atque pictore quodam perito, ad plantas exoticas conquirendas in Asiam profectus, de quibus Corollarium Institutionum Rei herbariæ A. 1703 impressum testatur. Locum denati in Academia Scientiarum occupavit *Magnolius*.

De Medicis Observationibus, quæ in hoc Volumine occurrunt, dicemus alio tempore.

JOAN.

JOANNIS CONRADI BARCHUSEN *Historia Medicina; in qua si non omnia, pleraque saltem Medicorum ratiocinia, dogmata, hypotheses, sectæ &c. quæ ab exordio Medicinae usque ad nostra tempora inclaruerunt, pertractantur.*

Amstelodami, apud Janfonio-Waesbergios, 1710, 8.

Constat Alfab. 1 plag. 20.

Quamquam plures sint, qui Historiam Medicinæ evolverunt, quos inter *Daniclem Clericum* nominasse sufficiat, neminem tamen sibi successurum, vel vitio versurum esse confidit Clarissimus Barchusen, cujus peritia Chymica & Pharmaceutica hæcenus nota satis & inscriptis aliquoties comprobata fuit, quod idem thema tractandum sumserit, & quæ ipse lectione quantacunque profecit, cum urbe literato communicaverit. In Dialogos vero coercuit, quæcunque dicenda erant, eorumque XIX constituit, in quorum I de origine & progressu Medicinæ in genere; in II de Elementis, Natura & Causis; in III de Anatomia usu in Medicina; in IV de Natura hominis, semine genitali, sede animæ & sanitate; in V de Temperamentis & Facultatibus naturalibus; in VI de Morbis, symptomatibus, Morborum quorundam novitate; Medicamentorum inventionione, & facultatibus, de Magia, Arte gymnastica, Frictione, & Balneis; in VII de secta Empiricorum. in VIII, de secta Methodicorum; in IX. de Doctrina Hippocratis; in X de quorundam veterum Dogmaticorum placitis; in XI de Astrologia; in XII de placitis Aesclepiadis, Celsi, de Pneumaticæ, Episynteticæ, & Eclecticæ sectæ decretis; in XIII de placitis Galeni; in XIV de Typis, & de Græcorum, Arabum, Latinorumque, qui post Galeni excessum inclaruerunt, ut & de Chinesium Medicorum placitis; in XV de Doctrina Paracelsi; in XVI de Severini Grollii, Scheunemanni & Helmontii hypothesibus; in XVII de sententia Takenii, Sylvii & Willisii; in XVIII de ratiociniis theoriæ Geometricarum vel Mechanicarum nixis; in XIX de

Andry, de Moor, & Stahl's placitis sermonem facit; quibus sub calcem libri orationem de Nephenthe subjunxit. Nos specimen loco, quæ de ultimi inter recensitos Medicos, Stahl's nempe, opinionibus disseruit Noster, jam communicabimus, cujus mentem num assecutus fuerit hic, judicium sit p̄enes Lectorem.

Scilicet in *Physiologicis* duo jacet Stahl's Theoriæ Medicæ fundamenta, quæ innituntur consideratione corporis, quatenus id mixtum & vivum est. In mixtionē corporis considerat partim materiam, subtilem scilicet terram, pinguedinem & aquam, partim finem, qui in eo ponitur, ut corporis constitutio sit flexilis, tenax, minimeque fragilis. Vitam dicit esse conservationem corporis, ejusdemque mixtionis ab omni corruptione, cui alias id respectu materiæ obnoxium est, hancque conservationem fieri absolute motu; quem revera rem incorpoream vocat, corpori adjunctam, genericè ejusdem indolis, qualis ipsa anima est. In numero actionum, quas vulgo vitales appellant, duplicis generis ponit actus vel motus, altero ea, quæ corpori adversaria sunt, removeri, altero, quæ quoquo pacto fuere sublata, illis partibus admoveri. Hujus generis est nutritio, illius secretio & excretio. Secretionum & excretionum negotium in materiæ movendæ proportionē rectius, quam in ulla organorum necessitate consistere putat. Enumeratas actiones peragi pergit præcipue partium solidarum motu, eoque duplici, quorum alter intrinsecus ordiatur, & forinsecus terminetur, quaquaversum, singulariter, æqualiter, & generaliter pulsu cordis, & quadantenus respiratione, alter a foris introsum quaquaversum, singulariter, & inæqualiter motu partium tonico perficiatur, cujus ope partes modo relaxentur, modo constringantur. In fluidis itidem motum concedit, eumque progressivum, quem in sanguine duplici impulsu perfici existimat, altero intestino, cordis videlicet contractione, altero externo, distentione partium solidarum mollium, seu motu tonico, præcipue vero musculorum. Præterea differentiam facit inter tonicum, spasticum, & convulsivum mo-

motum. Illum dicit naturalem, & partibus solidis mollibus familiarem, lenem, successivum, & a nemine hætenus observatum; istum motus tonici repentinam exacerbationem, contractoriam, singularem, in quibusdam musculis exortam; hunc vero motus tonici completi, nempe contractorii & relaxatorii, exacerbationem in musculis factam. In doctrina spirituum hæret Stahlius, existimat potius, motus quoslibet corporis vitales revera ab anima administrari: corpus vero propter animam rationalem subsistere, ideoque hanc re ipsa non modo tali corpori inesse, verum per istud agere, sentiendo, in istud agere, motus producendo. Eam enim omnium, quæ in corpore fiunt, actionum reatricem esse putat, peragereque singula, motu secundum incorporeas circumstantias: id est, secundum gradum, tempus, loci directionem, organicæ electionem, imo ad corporis temperamentum se accommodare; quod in legitima pœnit partium solidarum & fluidarum inter se mutua proportione, qua utrarumque debitus motus, purgatio & conservatio per secretiones & excretiones in fluidis, & debita flexibilitas in solidis continuatur. Qualiscunque nunc corporis sit conditio, animam illum typum, quem primæ ac jugiter peragendæ vitalium actionum principi, motui humorum videlicet per meatus certæ proportionis adhibet, servare eidemque parere consuescere in tantum, ut illum plerisque omnibus actionibus quoque adhibeat; unde huic motuum typo respondere etiam morum seu intentionis ac proportionis omnium actionum typum. *Pathologica* quod spectat; quod homines crebrius brutis ægrotent, id Stahlius animæ tribuit, cujus perturbationes non solum motus vitales alterare, sed etiam illorum ordinem atque legitimum progressum & decursum juxta novas ideas immutare possunt; quibus pervertos animi mores & errores in diætâ adjungit. Morbos plerosque statuit minime respectu mixtionis & structuræ læsæ, sed imprimis ratione motus oboriri. Imo motuum læsionem, inæqualitatem & pervertitatem plus pollere ad morbos quosvis progignendos, quam ullam humorum intemperiem, Inde verum generalissimumq; ægritudinis
sub.

subiectum perturbatam ait ideam regiminis ipsius oeconomiae animalis, creditque, morbum esse motum, ab ipsa natura materiam perniciosam expugnandi gratia susceptum; ideoque ad conservationem vitae necessarium. Causarum tria genera statuit; plethoram, cacochymiam, & rheumatismum, vel motum, non tamen excludit res nonnaturales, & violentas, similesque a foris in corpus ingruentes. His addit habitudines corporis consuetudinem & affectus hereditarios. In specie de inflammatione ita sentit. Ab aliqua sanguinis portione, intra partium poros stagnante, coagulata nil nisi corruptionem ejus putridam esse expectandam. Licet hac praesente sanguis coagulatus rursus ita dissolvatur, ut mollior ac fluidior, quam antehac erat, evadat, interim tamen eundem non adeo fluidum reddi, ut ita per se iterum ex illa statione decedere valeat. Et quamvis putredinis particeps sanguis adeo fluidus fieret, ut reliquis humoribus apto commisceri possit, expedit tamen, id non fieri, quia partem suam simili labe inficeret. Medici igitur esse, subvenire sanguini subsistenti per solitos motus vitales i. e. sanguinis per partem laesam progressu. Id autem accidere vix posse, quin simul pars affecta magis ac magis expandatur, inflatur, intumescat, & ob copiam intromissi sanguinis rubescat. Colorem vero augeri, quia propter vegetiorem tonica directione appulsum, & rigidiorem partis istius distensionem haec loca transit, atque ad eorum fibras & ad moleculas sanguinis coagulati solidascentes allidit impingitque; quin imo si modo materia subsistens non nimis densa fuerit, ab adaucto sanguinis motu nonnullas illius particulas simul abradi hinc illam mole dimitti. Sin vero moleculae adeo crassae cedere e loco nesciant, contingere tum, ut interiorem suae mixtionis dissolutionem sensim subeant. Quandoquidem autem rei mixtae partes tenuissimae & ad secessum maxime proclives, ut sulphureae, primum commoventur; fieri inde, ut illis abactis dissipatisve, quod reliquum est, veram putredinem non in resolutione simplici sed in nova subtiliorque partium conjunctione positam suscipiat. Fugatis tali modo subtilioribus

ribus, sulphureis utpote particulis, ruboris sanguinis autoribus, accidere tunc, ut id, quod superest, album tantummodo appareat, esseque idem, quod puris nomine cognitum est. Verum enim vero sicubi talis motus progrediens, abstergens, auferens non concitetur, produci tunc sphacelum, vel ipsam putredinem. Quod febrium theoriam attinet, hanc actum vocat per secretionem & excretionem materiam nocivam ad conservationem corporis tendentem. Causam efficientem esse putat naturam vel animam conservationi corporis organici intentam. Materiam peccantem esse rem aliquam corpoream aptam ad corruptionem putridam; si non precipuis, saltem quibusdam corporis partibus inferendam, & ex concretis salino-sulphureis terræ plus minus substantiæ subtili implicatis constat; quæ facile ab actu putrefaciendi & fermentandi jugiter commota extenuari & per varias subtiles secretionem ex corpore excerni potest. Calorem oriri existimat ab augmento motus verticosi corpusculorum sanguineorum circa suum axem, præsertim vero hujusmodi verticosam motus calidi intentionem adscribit rapidiori transitui & affricui corpusculorum ad solidas fibras meatuumque parietes; frigus vero contrario modo se habere. Ad *Therapiam* denique quinque ejus spectant præcepta: I Non movendum, ubi nihil est movendum. II Ubi aliquid adest, quod moveri debet, admovendum tamen ineptum, illud ad motum, & quidem generalior rem impelli non debere. III Ubi res mobilis, motus vero languidus est, nullum motum concitari debere. IV Omnia temporis, mensuræ & loco convenienter ratione motus agenda esse. V Inæqualitates motuum aliunde coortas, mitigandas, refranandas & in ordinem inqueviam reduendas esse.

EXCERPTA EX LITTERIS JOANNIS BERNARDI STHAAR, Ph. & Med. Doct. ad Illustrissimam atq; Excellentissimum HENRICUM L. Bar. de HUYSEN S. Czareæ Maj. Consil. Bell. &c. Cracovia missis, de Peste Polonica.

Ut

UT Tibi, qua truculentia contagio plurimas Poloniæ partes peragrando depopulata sit, quantum rescire licuit, satisfaciam, non solum huic civitati Cracoviæ a neglectu negotii sanitatis publici, verum & n. cerore, timore & immunditie hæc febris pestilens immissa est, quæ a tempore Caniculatorum circa decimum octavum mensis Augusti anni 1707 non tantum ab esu nimio cucumerum in copia existentium plerumque immaturorum & plus solito acidorum producta, sed & ex vicinis locis, præcipue Leopoli, ubi jam ultra biennium grassata est absque ulla curacione aut præservatione, per Hebræos huc translata fuit. Præterea ab æstate eadem præter modum sicca & calore excedente corpora aut cacochymica aut macie consumpta ita erant disposita, ut facillime luem hæc reciperent. Præter plebejos enim inopes vix divitum unus aut alter inficiebatur. Consistebat morbus hic epidemicus contagiosus, aut in tarda & impedita sanguineæ massæ circulatione, ab acido minus volatili & corrosivo inducta, aut ab ejusdem massæ tentura dissoluta & relaxata cum apparentia exanthematum variorum colorum præcipue nigrorum, & symptomatum horrendo apparatu, unde ita variabat, ut ad nullam hæctenus observatam pestilentem febrem referri possit, Protheoque mutabilior extiterit. Mox enim miasmata illa contagiosa agebant in corpora, ita dissolvendo compagem sanguinis, ut in serosum abierit liquorem, & ad accendendum fuerit plane ineptus, unde cessabat pneumatosis tam in corde quam in cerebro, corporaque manebant vappida prostrata. Mox in aliis figebatur massa sanguinea. Hinc phænomena oriebantur valde diversa, modo corripiebat hæc malignitas homines cum febre epiala, modo cum lypiria, quæ sequebantur anxietates præcordiorum, tristitia summa, vomitus croceus aut viridis viscosus, cum vigore & horrore totius leni, mox calore notabili subsequente, quibus se jungebant lassitudo spontanea, membrorum omnium quasi contractio, cephalalgia intolerabilis cum facie horribili, deliriis & jactationibus continuis; imo foeminae multæ sine pudore nudæ ad instar maniacarum plateas percurrerant donec includerentur; tremebant pedibus & quasi convellebantur, tor-
mina

mina ventris circa regionem glandularum pancreaticarum percipiebant subtilia, urinam plurimi mittebant cruentam, pulsus erat parvus, languidus & inæqualis, sitis modo inexpugnabilis, modo nulla; lymphæ in partibus glandulosis turbata ac collecta stagnando in tumores attollebatur, unde bubones aut sub axillis aut in inguinibus, præcipue in ultimis, plus minus lethales, si tractati fuissent, nullis apparentibus carbunculis, oriebantur; maculæ sive petechiæ a vasorum capillarum corrosione & laceratione, ubi sanguis instar sugillationis extravasatus stagnabat, plerumque nigræ, non in omnibus tamen, observabantur. Et ita lues nullo particulari distincta symptomate plurimos alias sanos intra tertium diem absumpsit, multumque de morbo capitali seu febre Hungarica participare & per contagium propagari videbatur, quod contagium a squalore & effluviis varie inter se concretescentibus & colluctantibus, qua data porta, ab infectis expiratis corpus ingrediebatur, brevique ob fermenti mumialis symbolisationem dramata ludebat functionissima. A salinis siquidem particulis meninges inflammabantur, unde deliria phrenetica exurgebant horrenda, uti mihi observari contigit in quodam stabuli præfecto, qui nona die phreneticus obiit. In aliis jam affectus soporosi ex crassioribus & viscidioribus particulis nervorum principia obstruentibus producebantur, hyemali tempore in plateis correptorum artus sphacelabantur, & ita nefanda lues plurimos devoravit. Cui malo nulla præservatio aut curatio superstructa fuit, cum sane omnia, quæ sanguinis mixtionem rectam servassent, necessario observanda ac administranda fuissent, imprimis diætæ, in rerum non naturalium omnium, præcipue animi, pathematum regimine consistens; & licet alias serenissimus minime pestiferis imprægnatus particulis aer, circa domicilia solum infectus, & ab effluviis ac miasmatibus, a cadaveribus expiratis & per contagium communicatis, infelix hic editus sit partus, nil tamen consultius sibi bene habentes duxerunt, quam juxta illud tritum hæcenus securissimum pestis prophylacticum & præsidium potentissimum, *Mox, longe, tarde, cede, recede, redi*, periculo sese subducere: id quod & magistratus ipse & artis periti,

denegato centies stipendio, fecere. Unde invaluit malum a mœrore & metu: miseri enim derelicti, quo se verterent, ignorabant, quo se præservarent, non habebant; ubi quis jam infectus credebatur, statim cum ceteris sanis ædibus occludebatur; nec sanis ad edendum, nec infectis ad medicandum porrigebatur; inde peribant miseri. Aliis ad nosocomium locum miserimum delatis ex ordinatione Consulis purgantia ac vomitiva hebdomatim exhibebantur, quibus morbo plerumque in vigore existente moriebantur, ubi tamen bene ordinatum vomitivum hac in occasione primo insultu exhibitum verum fuisset antidotum, quatenus cruditates acidæ ventriculi poris impactæ statim ab initio expressæ liberas effluviis reddidissent vias, quæ in membranosis illis partibus stagnantes & continuo lacescentes & roedentes, inquietudines & anxietates circa præcordia instituebant; imo ad depravata contenta educenda vomitorio nihil fuisset salutaris, uti observatum fuit per D. Schönbergerum S. R. P. Med. campestrum jam ætate & arthritide in lecto detentum, qui ultra trecentos partim vomitorio partim suo Elixirio antipestilentiali ab orci faucibus redemit & præservavit. Constat Elix. ex tinct. bezoard, f. a. elix. prop. f. a. tinct. rad. gent. essent. Camph. aa. cujus Compositi a 40 ad 60 guttas in cremato pro præservatione, in cerevisia vero calida pro curatione, addendo eidem in nausea aut vomitu imprimis foeminarum spirit. vitr. coag. ad gratam aciditatem exhibuit: vomitorium fuit tartarus Emet. a iij gr. ad summum, ceteris omnibus merito non tam ratione securitatis quam effectus anteferendus. Balsamum quendam in oleis aromaticis cum croco solis interne ad 7 gutt. in ovo sorbili vel spiritu vini rectific. camph. externe ad serobiculum cordis inungendum præbuit, unde juvamen per sudores & motum circularem restitutum expertus est. Alias præter crematum, panaceam Polonicam, angelicatum unicum omnium solatium acetum theriacale variaz descriptionis sumebant. Cetera alexipharmaca ignorabant, nec aderat qui experiretur aliud hujus luis antidotum præter spiritum vini camphoratum quem nonnunquam etiam pro potu ordinario, loco bezoardicorum, sanguinis circulum promoventium, & lenium dia-

pho-

phoreticorum, quæ omnem fere absolvissent curam, hauriebant; nitrosa quandoque aut alcalica fixa & volatilia adhibita appetitum dejecerunt, insuper debilitatem diarrhæamque causarunt, qua ultima intra diem succumbebant. Et hæc erat methodus Cracoviensis universalis, præter quam symptomatum nulla habebatur ratio, quorum complura apparebant, quibus ut plurimum correpti tertio aut quinto die interibant, raro septimum vel nonum superabant aut attingebant, quo tamen superato aliqua de salute spes aderat. Duravit sæviendo in vulgus malum tres circiter menses, quolibet die ultra quadraginta deglutendo, neminique etiam alio morbo detento pepercit; proximante vero mense Novembri, ubi frigus incidit, paululum mitius agere coepit, ita ut quinto aut septimo die infecti plus minus septem tantum succumberent; in Decembri vero, & Januario anni 1703 undecimum diem correpti jam attingebant & plerumque evadebant, unde constabat, luem a pestilentiali in malignam simplicem jam transisse, uti postmodum in Februario in continuas quotidianas transiit, quibus pariter ad vigesimum primum Maji usque interierunt, quo, incidente eadem nocte pluvia pruinosâ, aliquot cum pestiferis signis defunctæ sunt personæ. A quo tempore in dies ita remisit nefanda lues, ut jam a duobus ferme annis ad hunc usque diem hæc civitas una cum vicinia permaneret immunis, paulatimque in eam profugi cives redierunt. Circa Natales tamen Domini in quadam domo in suburbio malignitas suboriebatur, in qua quinque personæ consanguineæ intra 15 dies successive eodem morbo detentæ tertio quolibet die iisdem symptomatibus moriebantur, in quibus ab extrinseco nil præter cadaverum relaxationem a sanguine dissoluto ortam observabatur, quod etiam hoc mense Martio in revisione fabri lignarii, qui peste interiisse ferebatur, cum suggillatione scapularum observatum fuit, qui ratione decubitus quarto, invasionis vero decimo tertio obiit; sed latius malum non serpsit. Numerus Cracoviæ intra & extra urbem computatis Judæis ad octodecim millia fere se extendit, inter quos vix unus aut alter melioris fortunæ alumnus numeratur, qui percepto de pestilentia rumore rus

se omnes contulerant. Hæc sunt, Vir, Illustris atque Excellentissimè quæ rescivi, & tibi communicanda credidi.

LEBEN DER BERÜHMTESTEN NACH-
chen-Lehrer und Scribenten/ etc.

hoc est.

VITÆ CELEBERRIMORUM DOCTORUM
atque Scriptorum Ecclesiasticorum Seculi a Nato Christo
XVI & XVII; Autore M. ERDMANNO
UHSEO.

Lipsiæ, apud Fridericum Groschuffium, 1710, 8.

Alphab. 2 plag. 21.

PRodromus hic est Historiæ Seculi 16 & 17 a nato Christo Ecclesiasticæ, idiomate Germanico propediem edendæ. Representat vero Autor in eodem fere 550 Eruditos, qui Ecclesiæ vel voce vel calamo inservierunt, ejusque commoda promoverunt. Immixti quandoque & nonnulli alii ideo, quia in libris de Historia Ecclesiastica conscriptis inter Viros Scriptoresque celeberrimos memorari solent, quorum adeo vitas cognoscere pariter Lectores amant. Neque tamen soli Lutherani, verum etiam Reformati & Pontificii, hoc in libro locum inveniunt, quorum & primicerii, Lutherus, Calvinus & Bellarminus, æri incisi hæc exhibentur. Prolixius tamen recensentur Eruditi Sec. XVI quam sequentis, quia verendum fuit, ne liber nimium excresceret suaque mole emtores deterreret. Ceterum placuit Autori in tractatione ordo Alphabeticus, ut adeo scriptum hoc alicujus Lexici instar esse possit. In recensione vitæ cujuslibet patria, parentes, tempus, quo natus, locus, ubi studiis cum scholasticis tum academicis incubuit, peregrinationes, si quas instituit, gradus, quibus ornatus est, Academici, officia, fata, genius, si modo is describi accurate potuit, conjugium, mors, libri denique ab ipso exarati, imprimis illi, qui tractant argumenta theologica & ecclesiastica, annotantur.

ELO-

ELOGIUM FRATRUM ITTIGIORUM.

Abstulit nobis superior mensis Aprilis magno Academiae nostrae luctu celeberrimos Fratres Ittigios, Thomam alterum, Theologum, alterum Gottfridum Nicolaum, Ictum incomparabilem, Joannis Ittigii, Phil. & Med. Doct. ac Physicæ in Academia nostra Professoris meritissimi filios, e nobilissima Ittigiorum stirpe oriundos; in quibus clarus imprimis sub Reformationis initia fuit horum abavus M. Franciscus Ittigius, primus instaurati Gymnasii Schleusingenensis Rector, cujus eruditionem in Epistolis suis prædicat Philippus Melanchthon. Uterque in Schola nostra Nicolaitana ab Hornschuchio aliisque doctissimis Viris & privatim a Valentino Alberti, postea Doctore Theologiæ & Professore, accurate institutus, egregiæ indolis documenta mature dedit. Et Thomas quidem Ittigius, tum in nostra, tum Rostochiensis & Argentoratensis Academia summos Philosophos & Theologos, Franckensteinium, Thomasium, Kortholtum, Mauritium, Ottonem, Dannhauerum, Seb. Schmidium, Bebelium, alios audivit, & sub D. Kromayero de tractu hominum ad Christum exaltatum respondens, profectus suos Theologicos demonstravit, & D. Scherzeri Collegiis sedulo adfuit. Mox deinde apud nos inter Assessores a Facultate Philosophica receptus, tractatum de Montium Incendiis typis excudi curavit. Jamque omnes sperabamus fore, ut publicum Artium & Philosophiæ Professore propediem acciperemus: sed Deus constituerat hunc per vestigia avorum suorum, a postremo fere loco ad primum Ministerii Ecclesiastici in hac urbe ducere. Inde factum est, ut Amplissimus Senatus A. 1670 ad Pastoratum in Templo Johannis suburbano vocaret, A. 1674 Concionatorem in Templo Thomano meridianum, sequente anno pomeridianum constitueret, A. 1685 in Templum Nicolaitanum transferret, & A. 1686 Archidiaconum faceret. Eodem anno Facultas Theologica Licentiatum creavit; A. 1697 Professionem Theologicam Extraordinariam a Sereniss. Rege & Electore nostro, præter expectationem suam, & anno sequenti Ordinariam sibi demandatam obtinuit. A. 1699 Senatus ei Pastoratum in Templo Nicolaitano contulit, cui, clementissime annuente Serenissimo, Superintendentis munus & Assessura in Consistorio

acceserunt; Academia Doctori Theologiæ renuntiato Canonicatum Misnensem dedit. Itaque & de Ecclesia & de Academia nostra bene meruit, & operam quoque in his Actis ornandis per complures annos posuit, nec nuper adeo nobis negavit, quippe, quæ in Actis anni superioris p. 97, 99, 377, 385, 473 & Suppl. T. IV Sect. V p. 210 seq. leguntur, ejus operæ debentur. Ceterum prostant ejus scripta eruditissima, Dissertatio de Hæresiarchis Ævi Apostolici eique proximi, Appendix de Hæresiarchis, Prolegomena ad Josephi Opera, Bibliotheca Patrum Apostolicorum Græco-Latina, Historia Synodorum Nationalium in Gallia a Reformatis habitatum, liber de Bibliothecis & Catenis Patrum, Exercitationes Theologicæ, Historiæ Ecclesiasticæ tum seculi I, quæ prostant, tum seculi II, quæ sub prelo sunt, selecta capita, nobis exterisque maximi æstimata, locupletissimæ Bibliothecæ, quam conquistavit, testimonia; Conciones typis expressas aliaque non commemoramus. Uxor ipsi obtigit d. 16 Febr. A. 1685; Sophia Elisabetha, nata Bœschia, Jo. Sigism. Sultzbergeri, Præfecti Schleusingensis, vidua, quæ mox sequente anno mortua, nullam prolem dedit. Denique morbus beati Theologi fuit Chronicus, ante quinque annos initium capiens a vehementibus vomitionibus & doloribus ventris, quos lapillorum aliquorum excretio comitata est, signum calculi. Adhibita Medicorum opera morbi intervalla fecit, quibus officiorum suorum partes, licet aliquando infirmus admodum, & fere deficientibus viribus peragebat. At recurrentes sæpe impetus morbi, conjuncti cum dysuria cruciante, senile corpus prorsus debilitarunt. Data nuper medicina malum indies ingravescens non valuit solvere, sed ægrotantem in lectum se recipere & prorsus decumbere d. V Aprilis oportuit, unde d. VII Aprilis prorsus defecit, lenissimo resolutus obitu, cum annuum LXVI vivendo supergressus esset. Alter Gottfridus Nicolaus Ittigius, cum Juri animum applicasset, A. 1664 Rostochii Laurenbergium aliosque integro triennio, & Lipsiæ denique Augustum Benedictum Carpzovium & Barthol. Leonh. Schwendendorferum audivit, sæpiusque tum in cathedra Philosophica tum Juridica disputavit. Hinc per
vari-

varios gradus ascendens A. 1679 honores Doctorales, A. 1684 Professionem Juris inferiorem, A. 1705 Pandectarum & nuper Codicis obtinuit, Collegiaturam quoque, ut vocant, in minoris Principum Collegio, & Cañonicatum Martisburgensem, Academiaeque Decemviratum subinde nactus. Sic per complures annos indefessam instruendae in utroque Jure juventuti operam navavit, & modestia, pietate, fide non JCtis modo, sed ipsis etiam Theologis praeluxit; & saepe apud suos aliosque praedicavit singularem Dei curam, quod cum per negligentiam ancillae gerariae ex basternis in tertia aedium contignatione delaberetur, parum tamen laederetur. Nuptias bis celebravit, & e postremis tres filios, patriarum virtutum haeredes, filiam unicam, L. Christiano Ludovico, Professore in Academia nostra Publico, nuptam, superstites post se reliquit. Valetudine quidem utebatur haud satis firma & defluxionibus crebris valde affligebatur. Unde quia metus erat, ne apoplexia aliquando corripereetur, avertendi eam media habuit praescripta. Verum consternatio ex morte fratris dilectissimi auxit & acceleravit malum, quod timebatur: nam statim paralysis aliqua dextri lateris secuta est. Hac sanata rursus exiit domo munia sua obiens: at die Döm. Quasimodogeniti, quae incidit in 17 April. post cultum Deo publicum mane exhibitum, dum domi est nihilque timet, fortis apoplexiae insultus loquendi facultatem omnem ei abstulit, itaque aegrotus paucas post horas exspiravit, annos propemodum natus LXV.

NOVA LITTERARIA.

Augustae Taurinorum sub finem superioris anni decessit Vir celeberrimus, P. Sebastianus Valfre, e Congregatione Oratorii & Serenissimi Sabaudiae Ducis confessarius, singulare prudentiae, eruditionis ac pietatis exemplum; & qui Archiepiscopalem dignitatem sibi oblatam humiliter deprecatus est. Edidit inter alia *Divota istruttione, dedicata all' amabilissimo Gesu Salvatore del Mondo*, qui liber apud Italos multo est in pretio. Genuae nuper prodire Acta Caussae Rituum seu Ceremoniarum Sinensium cum Edicto Caroli Thomae Mail-
lard

lard de Tournon, Nankini die 25 Jan. 1707 publicato, adjectis memorabilibus Romanensium adnotationibus. Romæ Vir editis nuper de Origine Juris libris clarissimus, Jo. Vincentius Gravina Orationes suas elegantissimas in unum collegit fasciculum, quas propediem prelo submittet. Absolvit & idem Institutiones Juris Civilis, quibus de Jurisdictione tractatum subjunget. Neque minus prelo paratum habet de Romano Imperio librum multa cura conscriptum, & Pontificii Juris Institutiones veteri novaque disciplina instructas. Prodiit ibidem superiori anno Dominici Mistichelli, Firmensis, in Academia patria Professoris & Medici ordinarii Romani, Tractatus Italicus de Apoplexia, quem meditationibus Physicis curiosis & novis Observationibus Anatomicis illustravit, proposito insuper præsentissimo adversus apoplexiam remedio, in 4. Florentiæ vero Benedicti Averanii, Florentini, in Pisano Lyceo quondam Literarum humaniorum Professoris, Orationes habitæ Pisis & Carmina Latina duobus Voll. eodem anno in 4 prodire.

Cracoviæ Aquilinus Michael Gorinski, Canonicus Regularis Lateranensis Professor, prelo tantum non absolvit opus elegans de Viris illustribus sui Ordinis, in fol. duabus Partibus distinctum, in quarum prima, nonnullis de origine, institutione & reformatione hujus Ordinis ad mentem Joannis de Nigra Valle breviter præmissis, Pontifices, Cardinales, Reges & Principes, Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, Martyres Virosque eruditos, qui huic Ordini adscripti fuere, recenset; in altera speciatim de Basilica S. Corporis Christi, quæ Casimiræ est, prope Cracoviam, deque Canonicis Regularibus eo traductis, tum eruditione, tum sanctitatis opinione insignibus, agit. Ibidem Onuphrius Bonfigli, Florentinus, Medicus practicus Cracoviensis famigeratissimus, Commentarium Medico-Physicum de Plica consignavit, typis ræox excudendum, de quo alia forte occasione fusius dicemus.

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Junii, Anno MDCCX.

FOEDERA, CONVENTIONES, LITERÆ ET
cujuscunque generis Acta publica.

Tomus III.

Londini, per A. & J. Churchil, 1706, fol.
Alphab. 11 plag. 12.

Tomus IV.

Londini, apud eosdem, 1707, fol.
Alph. 10 plag. 11.

Difficillimi temporis imperium sub *Eduardo II* Tomus III
complectitur. Ille quantum sibi regnoque suo fami-
liaritatibus, quas colebat, fecerit damni, perquam est
notum. *Gavestonius* primus in illas se insinuaverat, quem
licet a patre relegatum revocavit non solum, sed & Cornubiæ
Comitatu, quod in limine statim libri notatur, donavit. Ad-
ditis etiam in Aquitania ditionibus Regni custodem eum, in
Galliam transiturus, Angliæ constituit. Sed proceribus Regni
graviter illud ferentibus, & per Cantuariensem Archiepisco-
pum Gavestonium excommunicantibus, ni sponte susciperet exi-
tum, ab Eduardo in Hiberniam pro Rege missus est. Aliquot
annis post procerum consilio iterum ejectus Brabantiam petiis-
se videtur. Reversus tamen bona cum Regis voluntate a ma-
gnatibus denique captus est & occisus. Anno 1307 Eduardus,
licet jam fervor in sacras expeditiones refrigesceret, Episcopum
Liddensem aliosque misit ad orientales partes, qui veritatem
ibi divinam prædicarent. Hos commendat non Armeno so-
lum Regi, sed & Tartarorum Imperatori, quem, ut insistat suo

p. 2.

49.
47, 53.

91.
92.
279, 299.
298.

334, 306.
442.

33, 34.

H k

de

de Mahometano cultu eradican- do proposito hortatur, cum in libris praesertim Mahometanorum hoc tempore secta haec interitura praedictetur. Eo tempore contra *Templarios*, nefandorum criminum accusatos, a Rege Galliae & Papa procedebatur, & ad Eduardum etiam ea de re rumores perferebantur, quibus cum initio fidem non haberet, ad Papam, Castellae, Siciliae & Arragoniae Reges pro Templariis scribit intercessorias. Cum vero Bulla Clementis ad ipsum esset perlata, qua criminum & nominatim abnegationis Christi & Idololatriae illos fere convictos per propriam confessionem declarabat, & ut uno die per Angliam omnes caperentur pariter, ut in Gallia erat factum, petebat; jussit Rex ut illud per Angliam, Hiberniam & Walliam ita fieret. Archiepiscopis dein Cantuariensi & Eboracensi cum Episcopis adhuc aliis Inquisitorum munus per bullam Papalem demandatum. Illi, qui sub seculari habitu latere voluerant, tanquam Apostatae capiebantur, & tantum erat eorum ubivis odium, ut Rex cuidam, qui ob votum barbam alebat, literas concederet patentes, ne ob barbam prolixam pro Templario haberetur. Tandem in Concilio Viennensi A. 1312 non quidem per modum diffinitivae sententiae, cum illa secundum inquisitiones & processus habitos jure ferri non posset, sed per viam provisionis, seu ordinationis Apostolicae, sublatus est hic ordo, bonis ejusdem omnibus ad Hospitalarios translatis, exceptis tamen illis, quae in Castellae, Arragoniae, Portugalliae & Majoricarum Regnis erant sitae. Eduardus consentire prius volebat, tandem vero, facta prius protestatione, qua sibi subditisque suis jura reservabat in haec bona, Hospitalariis ea tradebat, hoc illis imponens oneris, ut de bonis hisce Templariorum singulis in Monasteria ad poenitentiam peragendam detractis quatuor per diem denarios distribuissent. Sub hoc etiam Rege primum Pontificum labefactari coepisse jura per Angliam, non praeter rem observatur. Creaverat Papa Armaehanum Archiepiscopum, cui ut *temporalia* post mortem antecessoris in manus Regis capta restituat Eduardus, hortatur. Sed antequam Archiepiscopus iste reciperetur, publice renuntiare cogebatur *omnibus Bulla Papalis clausulis, quae quomodocunque juri*

p. 36, 37.
30.

34, 43, 45.

101.

194.

250.

323.

337.

451.

454.

472.

4.

13.

juri Regio poterant esse præjudiciales, imprimis isti de temporali-
 bus, quæ non vi literarum Apostolicarum, *cum de iis ad Pa-*
pam omnino nihil pertineret, sed ex Regia solum gratia, se te-
 nere profitebatur. Illud dein semper in receptione Episco-
 porum a Papa nominatorum observatum, & frequentissimæ
 sunt per hunc Tomum querelæ Regis ad Pontificem & Car-
 dinales de violatis juribus Regiis, innumeris fere locis proban-
 dæ. Patet hinc, circa vacans Ecclesiarum regimen Angliæ Re-
 ges jus, quod vocatur in Gallia *Regalia*, sibi vindicasse, [per
 quod bona Ecclesiæ administrarent, & beneficia simplicia (*non*
curæ) conferrent lites etiam his de rebus ortas non coram Pon-
 tifice, sed in Regno suo dirimi curarent. Electio nulla nisi Re-
 gis consensu petito fieri, nulla nisi Rege confirmante rata ha-
 beri poterat. Judicium in Episcopos, quod sibi solis vindicant
 Pontifices, & potestatem eos tenendi in vinculis arrogabat Edu-
 ardus sibi, annalia quoque beneficiorum Ecclesiasticorum Papæ
 dari prohibens. Quin & Nuntiis Papalibus non alia ratione
 protectionem in Regno suo pollicetur, nisi si contra *Jura Co-*
ronæ nihil tentent, quod si facerent, in carcerem eos conjici-
 endi potestatem suis permittit. Eos qui alium, ut ad Papam
 compareat, citent, vel ad Romanam curiam provocent, in vincu-
 la duci jubet. Nuntio Pontificis, in Anglia moranti, severis-
 sime, quomodo sibi ab injuriis in Anglos, maxime circa exacti-
 onem denarii Petri exercitis, temperare debeat, præcipit, ipsum-
 que Pontificem, quod variis abusibus incuria sua relinquat lo-
 cum, reprehendit, non obscure violentis se, si recusetur, mediis
 usurum significans. Et hæc quidem sunt prolixiores materiæ
 atque per totum librum se diffundentes, præter quas inveni-
 untur & aliæ breviores non minus curiosæ.

Coronatio Regis succincte describitur, additis procerum
 in insignibus portandis muneribus. Investituram *per tradi-*
tionem unius cuspidei, cujus in literis Regiis aliquando fit men-
 tio, non aliam esse arbitramur, quam quæ alias per cultelli tradi-
 tionem fieri solebat. Ad Regem quoque per Scotiæ consuetudines
 Episcoporum defunctorum bona pertinuisse, docemur. Ex
 literis Henrici Luxemburgi Imperatoris, quibus coronatio-

p. 38.

55.

73 sq. 96.

208.

277, 466.
694, 696.

726.

770.

63.

71.

194.

301.

- mem suam Eduardo exponit, discimus, eum A. 1311 sine controversia Romæ consentiente Papa receptum, & per aliquot Cardinales fuisse coronatum, Brixiam vero, priusquam conveniret, multum ei fecisse negotii. Pontifex in Bulla ad Senescallum Vasconiae pro causa positæ in Gallia sedis allegat pacis cupidinem, inter Galliae Regem & Angliæ perpetuo conservandæ. Tum quidem temporis in more fuisse positum advertimus, ut & ipsi Regum filii solennitate multa cingerentur armis militaribus, quod vocamus *wehthafft machen*. Ad ejusmodi namque festivitatem in filio suo peragendam Galliae Rex Philippus Pulcher Eduardum invitaverat; qua occasione observamus & illud, filium hunc Regis, qui Ludovicus Huttinus appellatur apud Historicos, jam tum Navarrae Regis titulo fuisse præditum. Ut Missionariis, quos vocant, qui in Orientem excurrerant, saluum esset iter, Eduardus ad *Jurgianorum* sive Georgianorum Regem, nec non ad *Imperatorem de Cathaym*, *Persarum Medorumque Imperatorem Carpente* (quod nomen, quantum meminimus, inter Persarum ejus temporis Reges non alias occurrit) *Imperatorem Trapezundarum* & *Imperatorem Aquilonarem*, cui veri luminis agnitionem precatur, pro iis dat literas. Cum post Clementis V obitum Cardinales in Vasconia novum eligere vellent Pontificem, Vascones armati Conclave circumfoderunt, clamantes: *Moriantur Cardinales Italici, volumus Papam, volumus Papam*, & Cardinales adeo, ut clanculum se proriperent, adigentes, de quo ad Eduardum graviter conqueruntur. Johannes XXII Pontifex in quadam ad Regem Bulla satis arroganter, *se supra jus positum & a jure solutum* asserit. A Clericis conjugatis, qui a tallia, quam vocant, alias erant liberi, ut tributum ob vendita publice vina ad mercatorum instar exigatur, jubet Eduardus. A. 1320 severe Rex interdicit, ne qua *Notariorum Imperialium* per Angliam universam sit autoritas. Cum alias ordinis Prædicatorum fratres silentium servare sint obstricti, Rex tamen a Pontifice Confessori suo (vel Confessario) qui erat ejus ordinis, licentiam loquendi impetrat. Ad Provinciae & Focalquerii partem jus aliquod contra Robertum Siciliae Regem, qui omnem regionem occupaverat solus sibi vindicat
- P. 341.
- 393.
- 405.
- 414.
- 494
- 633.
- 666.
- 819
- 896.
- 995, 996.

dicat Eduardus, cum Berengarius ultimus Provinciæ Comes unam ex quatuor filiis Henrico avo suo dederit in matrimonium. In formula induciarum cum Roberto Brussio Scotiæ Rege initarum, quem bello, nec satis feliciter, profecutus erat Eduardus, sub initium Robertus Regem se non appellat, facta vero, de quibus convenerat, induciarum mentione, id nominis sibi sumit. Inter inimicos Regis, quos in Regno suo habebat plurimos, fuerat, dum viveret, *Thomas Lancastriæ Comes*. Ad illius e vita sublatis effigiem, in templo S. Pauli Londini erectam, tanquam ad Sancti & miraculosam accedebat populus. In quem ab usum graviter Rex invehitur, Episcopo Londinensi diserte exprobrans, quod quæstus & turpis lucri causa patiatur falsa miracula pro veris venditari.

Tomus IV pertexit telam tertio inceptam, Eduardi II vitam ducens ad finem, & partem Eduardi III præterea tangens. Offerunt se in limine fere contra *Rogerium de Mortuo Mari* (Mortimer) acta, qui cum summam prius apud Regem obtinuisset, gratiam ut plena cum potestate eum pro Rege mitteret in Hiberniam, jam perpetuo carceri addictus, postquam ex eo se liberasset, omni cura perquirebatur. Vidimus M. Majo, cum Arverniciæ Historiam recenseremus, quosdam hujus Provinciæ Comites pro *vexillariis Ecclesiæ Romanæ* fuisse habitos; eundem nunc titulum Arragoniæ Regi tribuit Eduardus, *Ammirantium* etiam & *Capitaneum Generalem* Ecclesiæ illum appellans. Legatum suum ad Papam, qui non recte Regis negotia curarat, *Pseudonuntium* vocat Eduardus ipse. Cum inter Scotos & Eduardum Papa studio summo pacis conciliationem quæreret, nec tamen Robertus Brussius de illa vellet tractare, nisi dato sibi Regis titulo, ut id sibi liceret, ab Eduardo petit Pontifex, id quod tamen minime fuit concessum. Quin potius animum Pontificis ita contra Scotos exacerbare tentabat Eduardus, ut in suspicionem etiam hæreticæ pravitatis eos adduceret, & ut crucis signatione procederetur adversus illos, rogaret. Quæ omnia ex processu contra Episcopum Wintoniensem, Pseudonuntium supra dictum, & quem, quod mirum in illo tempore, ad suum trahebat iudicium Eduardus, hauriri possunt.

Hh 3 Cum

p. 1030.

1033.

v. T. III p. 580.

8, 22.

15.

10.

28.

46.

31, 32.

- v. T. III p. 633, 648. 100. Cum Gallis in media licet pace nunquam non tamen continuata sunt discordia, ut ex Bajonensium & Burdegalensium in T. III. querelis patet. Jam vero plane res ad arma spectare Carolo IV Rege Gallia A. 1324 ad Aquitaniam occupandam cum exercitu pergente, calumniamque prætendente, quod homagium sibi non fecerit Anglus, de qua tamen & aliis ad Pontificem se purgat, peculiari scheda totum exponens factum, Eduardus. Ad pacem vero stabiliendam cum Nuntii nil efficerent, Isabellam uxorem in Galliam ad Regem misit Eduardus A. 1325, qua id tandem cum Gallo paciscebatur, ut nisi homagio facto nihil restitueretur Anglo, & ex ejus regionibus belli sumtus redderentur Ludovico. Et ad homagium quidem statim se paratum obtulit Anglus, reliqua cum proceribus communicaturus. Attamen nolens deinceps, ut videtur, homagium ipse præstare Gallo, infirmam primo causabatur valetudinem, dein Aquitania Ducatum & Comitatum Pontivi filio Eduardo donabat, a quo etiam recepturum se homagium pollicetur Carolus; interim tamen Eduardi gubernator & administrator fuit pater. Rebus hunc in modum confectis, nolebat tamen Isabella cum Eduardo reverti in Angliam, periculum instare sibi ab Hugone Spencero, qui post Gavestonium factus erat Regi familiarissimus, causata. Hæc enim omnia per Rogerium de Mortuo Mari suggesta Regina fuerant, ad quam ille, qui diu ante fugisset ex Anglia, cum moraretur in Gallia, venerat. Hic idem eo rem redigebat, ut vi redire proponeret Regina, alias non secura sibi fore omnia, persuasa. Hinc Gallorum sulca præsidii, & eorum freta voluntate, quos in Anglia contra Regem male noverat affectos, reditum parabat. Quin imo per Galliam tum rumores erant frequentissimi, Regiam & filium mandato Eduardi exclusos Anglia, de quo ad Pontificem Rex se purgat, & quod adeo a Rogerio aliisque rebellibus inclinari se filiumque patiatur Isabella, conqueritur. Cum autem nihil querelis proficeret, vim vi propellere constituebat, portus custodiri, naves armari, Gallos expelli jubens, & postquam nihilominus cum Gallis in Angliam penetrasset Regina, omnem movens lapidem, ut ceptis ejus mature ponere posset obicem.

quæ suo, filii, Edmundique, qui frater Regis erat & Comes Cantia, nomine promulgabat, se ad opprimendam Spenceri tyrannidem, & liberandum ab enormi onere populum & Ecclesiam, in Angliam ut venirent, fuisse adactos. Tandem Rex illorum potentia coactus cedere fugit e Regno, quo tempore filium ipsius custodem Regni fecerunt proceres. Cum autem esset re-
 236.
 237.
 243.
 272, 299.
 315 199.
 versus, fastigio suo se ipsum deturbare fuit adactus, quæ voluntaria dicitur abdicatio communi procerum consensu facta, in partibus Eduardi III, postquam regimen susceperat, literis. Eduardus quoq; Archiepiscopus Eboracensis confirmavit privilegium ab Athelstano quondam iis concessum, ut in aqua portus Hullensis omnibus fruerentur libertatibus, quas cor cogitare possit sive oculus videre. Memorata maxime digna Bulla Papalis est, contra Marsilium de Padua & Johannem de Janduno hæreticos deolaratos, quod pro Ludovico Bavaro tum ex communicato scriberent, promulgata, qui cum suprematum in Cæsate, non in Papa esse vellent ostendere, summum Curia Romanæ odium incurrebant. Hæreticos autem incusantur, quod statuunt, Christum tributum Cæsari ex necessitate solvisse, & propterea Temporalia Ecclesiarum Imperatori subesse; Patrum non plus autoritatis habuisse, quam Apostolos reliquos; Christum Ecclesie nullum caput vel vicarium constituisse: ad Imperatorem electionem Papæ & judicium de eo spectare: ex institutione Christi, omnes Archiepiscopos, Episcopos, sacerdotes, imo Papam ipsum, esse æquales, & quod differant potestate, habere ab Imperatore, ob quas hypotheses, quæ in Bulla perfunctorie factis, ut ipse loquitur Pontifex, confutantur, pro Hæreticis & impiis Marsilius iste & Johannes condemnantur.

Cum jam satis diu bellum eum Scotis durasset, demum noster Eduardus juri suo renuntiat, Roberto Brussio Scotiam divisam ab Anglia, absque qualicunque subjectione, servitute, clamore vel demanda permittens. A. 1329 ad Gerhardum Comitem Holsatiae Regis extat Epistola, qui Dacia (Danicæ) custos dicitur, quod propterea hic notamus, quoniam Christophorus II Danicæ Rex anno demum 1032 Gerhardum hunc bello adortus & ab
 337.
 382.
 eo vi-

- p. 384. eo victus dicitur, quod consistere cum dicto Gerhardi titulo ante usurpato non potest. Eodem anno Eduardus homines quosdam, qui per artem Alkemoniæ (Alchymia) argentum conficere posse credebantur, tanquam regno suo valde futuros proficuos, ad se jubet perducere. Sub hoc Rege circa annum 1331 textura pannorum in Angliam primum videtur inducta, ut ex privilegio textoribus cunctis dato, qui ex partibus transmarinis in Angliam venirent, colligas. Vidimus paulo ante Regem omne, quod ad Scotiam habebat, jus dimisisse; jam post Roberti mortem, Eduardo Balliolo ad Regium fastigium Anglorum auxiliis evecto, recuperat illud Anglus, in fidem Eduardi Angli se recipiente Scoto, cui postea, ut *Marescallum & Constabularium* habeat in exercitu, permittit. Ad controversiam de *maris dominio* pertinet, quod dicat Eduardus III in literis parentibus, *progenitores suos, Reges Angliæ, in turbationibus, inter ipsos & alios terrarum exteriorum dominos motis, maris & transmarini passagii dominos totis præteritis temporibus extitisse*. Licet Gallorum auxilio ad imperium elatus esset Eduardus, simultates tamen subinde oriebantur. Hinc jam A. 1328 jura sua recuperare in Galliam statuerat, attamen A. 1329 homagium præstat Philippo Gallia Regi. Nun: vero, quæ jam diu non satis quieverant odia, erumpere velle videbantur A. 1337, quo cum Ludovico Imperatore foedus contra *Philippum, pro Rege Francorum se gerentem* inicit, ad Imperii jura & servanda & recuperanda fidem suam obstringens. Regnum dein Gallia vindicat & Vicarium Generalem in illa constituit, Regis etiam Francia titulum usurpat, & licet ab hisce cæptis Pontifex eum dehortaretur, illi tamen se purgat, & quod in sententia sit persistiturus, declarat. Hæc sunt belli sequentibus temporibus Gallia tam funesti principia. Licet enim invasionem Francia Eduardus propter Apostolica sedis reverentiam differret, sequentibus tamen Tomis, quomodo tandem eruperit ignis in favilla latens, videbimus.
- 496.
- 536.
- 636.
- 722.
- 344 sqq.
- 354.
- 389.
- 798.
- 818 sqq.
- 826.
- 833.

MENSIS JUNII A. M DCC X.

233

פירוש הזורה מהחכם השלם רון יצחק
אברבנאל

h. e.

*R. ISAACI ABRABANELIS LUSITANI
Commentarius in Pentateuchum Moysi, secunda vice
editus ab HENRICO JACOBO van BASHUYSEN, Ha-
noviensi, S. Theol. D. ejusdemque & Philol. S. in Gymna-
sio Patrio Professore, & Eccl. Reform. majoris
Past. ordin. & Consistoriali.*

Hanoviae, A. C. 1710, fol.

Alph. 7 pl. 16.

A Barbanelis supra aliquoties mentionem fecimus, cum A. 1684 mense Jan. p. 10 ejus Prooemium in Leviticum, A. 1686 mense Nov. p. 527 ejus Commentarium in Prophetas prioribus, & ibid. p. 535 ejus Commentarium in Hoseam recensere-
mus. His jam Commentarium in Pentateuchum, a Christianis æque ac Judæis desideratum, addimus. Hic commentarius prima vice Venetiis A. M. 339 supp. min. h. e. A. C. 1579 est editus, ut R. Schapthai in Siphte Jeschenim fol. 2 col. 3 testatur, ex quo hæc nova editio descripta est; sed præter hanc alia ibidem recusa est A. M. 344, h. e. A. C. 1584 mandato Domini Suan Bragadin filii Dn. Aloisii Bragadin, quam non nisi rarissime hodie exstantem habemus in manibus. Desiderio itaque eruditorum Cl. Bashuysen satisfacturus, novam editionem Veneta illa multo correctiorem adornavit, & allegationes marginales, distinctionum puncta, indicesque necessarios Latinos ad modum Commentarii in Prophetas minores, hic Lipsiæ editi, multo studio adjecit, lectionemque faciliorem reddidit. Methodus, qua Abarbanel in interpretandis Prophetis prioribus & posterioribus usus est, eadem in hoc commentario est observata. Nimirum vel integrum caput, vel ejus partem considerat, variasque quæstiones movet, quas deinde prolixè resolvit. Sententias, quas proponit, non cæca majorum autoritate, sed rationibus confirmare studet, ideoque frequen-

li

ter

ter a Talmudicis vel plane recedit, vel eos ita explicat, ut se- cum consentiant. Sic Angelorum creationem concionatores in Breschis Rabba, vel ad secundum diem, quo firmamentum creatum est, vel ad quintum diem, quo aves productæ sunt, referunt, primo verò die Angelos creatos esse, ideo negant, ne quis Deum in creatione socios & adjuutores habuisse dicat. Sed noster Abarbanel angelos primo statim die cum luce formatos esse statuit, quia Scriptura eos nobis sub luminis symbolo proponit, sine quo alias a nostro intellectu non percipiuntur. Hoc R. Simonis dicto confirmat, *Deum lumen divisisse, partemque sibi servasse*, dicentis, quæ verba & Rabbag de luce intellectuali interpretatus est. Lapsum protoplastorum naturali modo factum esse existimat, at Evam cum serpente collocutam esse negat, rejectisque aliorum sententiis dicit, quod Eva serpentem sæpius de arbore vetita sine damno comedere viderit, qua occasione ipsi dubium natum sit, utrum Deus etiam vere arboris illius usu sibi interdixerit, quod cum removisset postea, Dei mandatum in memoriam sibi revocans, aliam cogitationem eidem succurrisse dicit, quod fortasse Deus propriæ emolumentum gratia præceptum hoc dederit, ne homo de hac arbore comedens virtutem generandi acquireret, & uti Deus homines producendo, bonum & malum cognosceret, quia liberi sunt boni, si eorum productionem, & mali, si eorum educationem consideres. Caput XLIX Gen. interpretaturus, etiam in vaticinium Jacobi de Juda inquit: *non recedet sceptrum de Juda, donec veniat Sibilo*. Obstare hic dicit, 1 quod Rex primus Saul fuerit ex tribu Benjamin, & non ex tribu Juda; 2 quod Jeroboam reliquique Israelis Reges non fuerint ex tribu Juda; 3 quod in templo secundo Chasmonæi & familiae Herodis non fuerint ex tribu Juda; 4 quod post destructum templum secundum Regnum Judæ & reliquarum tribuum plane cessaverit. Antequam ad hæc dubia respondeat, variorum interpretum sententias adducit, easque rationibus non contemnendis refutat. Tandem hunc sensum adstruit, semper aliquod regimen penes tribum Judæ obtinuisse, a tempore editi vaticinii usque ad Messiam, idque etiam ipsis Messicæ temporibus firmam

mum esse mansurum. Quam sententiam confirmaturus, dicit, quod sceptrum, laxiori significato, quamvis potentiam, dignitatem, & dominium significet, quodque Juda semper reliquis fratribus superior fuerit: nam tempore Josephi reliqui fratres consilium Judæ secuti sunt, uti Gen. XXXVI, 26 legimus. Sic castra Judæ versus orientem erant posita, & vexillum Judæ in processionibus reliquis præibat. In encæniis templi Nachson ex tribu Juda primo die sacrificavit. Et cum Moses viros constitueret, qui cum Eleasare & Josua Israelitis terram Canaan distribuant, primum Calebum ex tribu Juda nominat. Quando Israelitæ bellum cum hostibus iniverunt, Juda ex Dei mandato semper præcessit. In occupatione terræ Canaan prima hæreditas cecit filiis Judæ &c. in quibus omnibus tribui Judæ prærogativa quædam præ reliquis tribuitur. Deinde imperante Saulo tribum Judæ reliquas semper dignitate & gloria superasse, Regno vero Davidi ejusque posteris collato, hoc vaticinium luculentius impletum fuisse affirmat. Nec obstare pergit, quod post Salomonis mortem Regnum divisum sit, quia duæ tribus sub dominio Judaici Regis persisterunt. Nec in captivitate hanc tribum omnem excellentiam amisisse existimat, quia antiqui sapientes Judæorum dixerunt, quod optimates in captivitate ex tribu Judæ fuerint. Majorem deinde dignitatem consecutam esse tribum Judæ post templi secundi destructionem, statuit: quamvis enim Chasmonæi bella contra hostes gesserint, Hierosolymis tamen semper Ducem quendam ex tribu Judæ habitasse, qui Præses Synedrii Magni fuerit, uti Josephus Ben Gorion narrat, & Mose Darschan docuit. Ut adeo vaticinium impletum sit toto tempore, quo Judæi habitaverunt in Canaan. Post destructum templum secundum tantum reliqua vaticinii verba impleri, & nunquam legis lectorem, h. e. præfectum quendam ex tribu Juda defuisse asserit. Quæ de dominio tribus Judæ in primo & secundo templo disseruit, Christiani in dubium non vocabunt; quando vero post destructum templum secundum prærogativam quandam eidem asserere ausus est, nihil agit, quia ipsi Judæi tribuum commixtionem & confusionem hoc nostro tempore

confitentur. Nec ipse Abarbanel sceptrum aliquod Judæis post destructum templum secundum tribuit, sed potius illud ablatum esse tacite confitetur. Plura sunt in hoc libro, quæ Theologorum meditationem merentur, ut nulli dubitemus Cl. Bashuysum hac nova editione apud plurimos Eruditorum gratiam initurum.

*EXCERPTA EX LITTERIS CHRISTFRIDI
WÆCHTLERI IC. ad J. B. M.*

UTique laudandus est candor Cl. Bestii, laudanda modestia. Et absit adeo ab utroque nostrum omnis obrectatio. Nos enim hac a scabie tenemus unguës, quod apud Martialem est. Eodem autem ordine, quo scripta est mea Epistola, deuo tangam textus aliquot Juris Romani. Si verum est, quod ait Cujacius, in ipso libro Florentino legi, *id eo jure*, in L. 18 ff. de V. O. nemo sollicitabit hanc lectionem. Sentio autem, quam necessaria nobis sit circa omnes omnino textus dubios inspectio ipsius Codicis Medicei. Non quod præceptum judicium ferre nolim de hac vel illa parte libri, quem neque ego vidi, neque nostrates. Vidit illum sane uterque Taurellus, Lælius & Franciscus, ac toto ferme decennio summa tractarunt diligentia, putabantque, se omnes figuras, minutissimas etiam, exemplaris ejus bona fide repræsentasse: præterquam sicubi quædam, manifesto calami, aut dormitantis aut Græcanico ritu Latina parum cognita describentis librarii lapsu, perperam excidissent. Contulerant etiam libros totos Angeli Politiani, Etrusci, quos ille sua manu ex Florentinorum voluminum evolutione reconcinnaverat. Sed Angelus ille, Juris Romani ignarus, & præmaturo etiam fato abreptus, magnam spem de se conceptam destituit; ita tamen, ut Antonius Augustinus fateatur, Politiani laboribus multa Digestorum loca accepta ferenda esse, quæ alii, ejus libris usi, ediderint. Et ille quidem diligentissimus sane semper non fuit, neque Ludovicus Bologninus, qui Politiani collecta iterum descripsit, mentem illius perpetim est asssecutus, nec ejus notas, quales quisque

que suas frequentes habet, cum sibi soli quædam describit, expressit, ut oportuit; nec eruditione instructus, & Græcarum literarum, quibus abundabat Angelus, expertus. Quodsi in hujus libros Gregorius Haloander incidisset, vel in ipsos Florentinos, bene actum fortasse foret cum nostra Juris disciplina. Nunc ille, ceu confidenter scripsit Antonius Augustinus, neutros vidit; tametsi jactet contraria omnia; & Bolognini descriptione tantum usus est. Itaque spes omnis redit ad diligentiam Taurellorum. Nam ipse Antonius Augustinus brevitemporibus mensibus adeo, singula non potuit absolvere. Vidit tamen, figuram literarum Florentinarum Romanæ Græcæque veteri scripturæ proxime accedere, nisi quod quædam a Gothicis accepta esse quodammodo agnosceret, & fugientibus ob vetustatem literis, & aliquot locis emendatorum audacia obliteratis. Illud præterea cognovit, e Græcia codicem istum in Italiam allatum, non in Italia aut a Latinis hominibus scriptum. Hic vero industriæ Laur. Theod. Gronovii multum debemus, qui & Sanctorum Marci atque Laurentii, & Sanctæ Crucis codices Manuscriptos per tres quatuorve menses calide tractavit, nobisque genuinam Taurellianæ editionis faciem non parum detexit. Inde didici, quid sit ibi GUBERNANTEP, (quod nemo per tot secula viderat,) quid DIPPONIT, quid PRAEPDIP, quid IIEIPETAS, & DEPP, quidque credendum de sententiâ Taurelliana, sæpe unam literam poni pro duabus. Nam perperam dixeris ibi legi *bonorum possessionum multitudinem*, cum in MSC. sit, *possessio multitudine*, i. e. possessionis. Sic perperam ibi legas, vel *proptereptionem*, cum clare legatur, VEL PROPTERLECTIONEM, i. e. *lectionem* vel *electionem*. Similiter manifeste deprehendit vocem PROPRIAM, ubi in editis est, *copiam*, Gronovius autem eruit, *probe viam*. Idem pro *Berytiensum* deprehendit *Beryticum*, legitque *Beryticum*. Quæ sola evincunt, vere isti librario Græco parum cognita fuisse Latina. Quoties igitur nitimur fideli hac exhibitione textus alicujus, possumus quodammodo indulgere ingenio nostro, & Medicinam afferre. Nisi quod nemo adhucdum repertus sit, qui totum Codicem Medicum nobis tanta, quanta tentavit Gronovius forte

primus, dexteritate depinxit. Ubicunque vero desituo certa fide de lectionis Florentinæ structura in eo loco, quem in oculis gero, fatebor me semper esse in lucta, an medicina nostra sit textui congrua; quem nondum vidi in suis veluti sedibus æ fontibus. Neque in eo statim acquievero, si quis persuadeat, hanc & non aliam in illa parte occurrere scriptiois seriem. Nam totius præterea operis concentus, & perpetua illa analogia, tum dictionum tum phrasium, & uniuersa habitudo omnium librorum Juris & capitum, sola est mensura nostræ certitudinis. Ut ergo redeam ad L. 18 ff. de V. O. non credo hæcenus, Cujacium exquisivisse totum genium Librorum Florentinorum, neque asseverare potuisse, an ibi sic vel aliter, secundum intentionem Icti, qui loquitur in illo textu, scriptum fuerit, neque etiam tuto credam, si errasset librarius, lectionem ex ingenio nostro recte emendari. Semper enim recurrit prior ista dubitatio, an non securiores essemus, si totum libri concentum & singulas ejus dotes nobis exacte liceret intueri. Tunc enim sua sponte textus textum & una scriptio librarii alteram, sola comparandi arte feliciter adhibita, & per uniuersos libros Juris sibi consentanea, illustraret. Succederent autem in locum librorum Latinorum Pandectæ Thalelæi Icti Græci, si ab ætate Justiniani adhuc *κατὰ πρόδα* extarent. Nunc cum Basilii Macedonis institutum fuerit, ex Digestis reliquisque libris Justiniani excerpta tantum & fragmenta quædam, recisis reliquis omnibus & avulsis, relinquere, contenti vix erimus certone isto, nisi ubi fortuito contigerit, textum Juris, qui in manu est, in fragmentum aliquod Græcum incidisse. Saltem enim id disco tunc ex Græco idiomate, quomodo legerit hunc textum ætas Basilii, nec poterit me contemplatio illa facile transversum agere, si consonantia & dissonantia ætatis Justinianicæ caute per omnia attendatur. Itaque in L. 1 §. 3 ff. de pos. nondum gaudebo, si ex ingenio legerim *ejus dem*, pro *ejusdem*. Utraque enim lectio habet egregios auctores modernos. Et quandoquidem fieri potuit, ut in ipso etiam libro Florentino duæ hæ voces, per imperitiam librarii Græci, cui Latina erant patrum sæcæ, coalescerent in unam, sola comparatio scriptio-

nis ex

nis ex toto titulo de statu liberis me tranquillum poterit reddere, si membrana istius in nostra esset manu. Certum autem est ex Græcis, Basilium Macedonem similiter sua ætate legisse, *eius dem*, & jam propemodum hic acquiesco. Subinde tamen minore cura emendamus, quæ statim in sensus quasi nostros incurrunt. Sic in L. 15 ff. de leg. 3 nemo hæsiterit, disjunctim legendum *hæ res*. At, vero in Codice Theodosiano delituimur & Græcorum & Florentinorum subsidiis. Magna est sane Jacobi Gothofredi in isto opere sagacitas: & laudavimus illius lectionem circa L. 9 de malef. & Mathem. & L. 3 de reparat. app. applaudente Cl. Bestio. Illustris etiam Bynckershoekius lib. 1 Obs. c. 10 hujus Viri eruditionem suspicit ac stupet, sed in ea tamen parte Critices, quæ in emendandis autoribus tum Juris, tum aliis absolvitur, *ferè est*, inquit, *ut infelicissime versatum ausim dicere*. Quid fiet ergo ex Codice tuo Theodosiano, pace tua, Jacobe? Fata, opinor, etiam tunc viam invenient. Porro fit, ut his sola sit de diversitate scriptionis antiquæ & modernæ. Tunc enim de sensu nemo adeo dubitat. Attulitque in hanc rem locum Quintilianî diligentissimus Bestius, ubi O & U, F & D veluti per quandam agnationem permutantur. Nam multam aliquando rerum subtilitatem, quæ non modo acucere ingenia puerilia, sed exercere altissimam quoque eruditionem ac scientiam possit, hic quaesivit Quintilianus. *Quid stultum*, inquit, *stultesque? quare minus mirum, si vetustatis operibus urbis nostræ & celeberrimis templis legantur scriptiones antiquæ*. Enimvero librarius noster Græcus, cui Latina parum erant cognita, his plane impar, eoque mire recessit ab ætatis etiam suæ scriptoribus Latinis, neque in eo studium veterum lectionum, de quibus Quintilianus, ullibi enituit. Itaque in L. 78 §. 1 ff. de contrah. empt. *neq. vacuam* non potuit non placere JCtis nostris. Sed laus inventionis deberetur consonantiæ cum tot aliis locis Codicis Medicei, si quis ea haberet in promptu. Et non tam ad regulas hic confugiam, ceu monuit etiam graviter illustris Dn. Bynckershoekius lectorem, quam ad sedulam collationem aliorum locorum apud eundem librarium, si ve illa sit per omnia

omnia conformis, sive error hinc inde errorem prodat. An enim corruptus autor hoc vel illo modo scripserit, utique facti quaestio est. Similiter, an librarius voluerit sic vel aliter scribere, & lapsus sit, non vitio codicis, quem describebat, sed quia linguæ illius genius illi parum erat cognitus, & eundem errorem adeo non potuit non errare sapiuscule. A notioribus autem cum ascendamus semper ad ignotiora; promptum etiam est, ex loci nobis magis familiaris intellectu ascendere ad hatiolandam veram lectionem loci paulo magis obscuri, dummodo eadem, aut certe affinia apud eundem librarium deprehendamus vestigia. Fitque hoc etiam tunc, quando integræ voces nonnunquam, postulante sensu, geminandæ sunt. Et in L. 21 §. 2 ff. quod met. caus. Taurellum non dubito vidisse lectionem Haloandri & Portæ; sic enim ait in Prefatione, *Haloandrini, & Hervagiani libri, & quos Hugo a Porta proximo biennio edidit, inter omnes versantur.* Diximus, Haloandrum accepisse sua a Ludovico Bolognino, & hunc iterum, sed impuris admodum rivulis, ab Angelo Politiano. Esto autem, Haloandrum etiam ex suo ingenio multa in iis emendasse, nihil tamen illorum facile fugere potuit Taurellos, patrem & filium. Esto porro, in Codice Florentino non apparere vestigium geminandæ vocis, *abest*, dubium tamen non est, alia occurrere ibi loca, ubi necessitas geminandi se statim ingerat cauto lectori. Nec mirum adeo Taurellum hunc locum non expressisse caractere majori. Nam & illa, quæ lineolis inclusit, ad indicandum perfectum rectumque sensum videbantur ei necessaria, licet librarius ille Græcus ista omisisset. Haloander autem & Porta, & qui iis successere, circellos illos abjecerunt plane, spretis hisce vestigiis antiquitatis, quæ ab errore hominis Græci unice ortum duxissent. Sic in L. 67 ff. de proc. rectius retinuit Taurellus *negotia agere*; multum enim id distat a *gerent*, pro *gererent*, siquidem hic sumus paulo religiosiores. Et Gronovius agnovit eandem literam sapius duplicatam in Tusco hoc libro nonnunquam in spongiam incidere: neque adeo mysterium antiquitatis ibi quaerendum. Sed & literam *S* persæpe etiam in optima membrana abesse

abesse in sine vocabuli & necessario suppleri. De L. 1 ff. de solut. fatetur D. Bestius, transpositionem, quam habent Græci, esse magis perspicuam. Funguntur ergo saltem hac vice partibus boni interpretis, neque poterunt nos hic transversos agere. Deinde video, pro *aut* positum *at*, incertum, qua mente. Omittuntur etiam verba ultima, *aut* *cujus dies nondum venerat*. Repetitio autem hæc, quæ innuit, negationem etiam inesse verbis ultimis, similiter ostendit, negativam illam pertinere haud dubie simul ad verba media. Duo enim exemplâ horum casuum æquipollent ei debito, quod est in controversia. Sive enim debitum sit in controversia, sive ortum habeat ex fidejussione, sive dies ejus nondum venerit, hic perinde est. Jam infer: solutum debet institui in id debitum, quod non est in controversia, *aut* *cujus dies nondum venerat*, (hic exulat plane adspiratio, salvo textu & sensu,) & substitute similiter, *aut* *in illud, ubi fidejusseris*. Si vero nulla præcessisset negatio, *solutum debet constitui in id debitum, quod est liquidum*, tunc cessaret utrumque *aut*, & opus esset oppositione negativa; perit enim æquipollentia. Analogia juris supplet in his omnem Criticam, & omnem auctoritatem libri etiam cujuscunque. Velim tamen & hic gaudere certitudine lectionis vere Florentinæ: ne videamur pronuntiasse quidquam, fundo nondum accurate inspecto; quod est quodammodo incivile. Apud Horatium nil muto: Communiter quaritis, quid expediat? aut pars melior (quaritis) carere malis laboribus bellorum civilium. At enim in L. 3 §. 2 ff. pro soc. param impedita est locutio, *si ita societas*. Formatio enim questionis, *de illo quaritur*, apte connectitur cum particula, *si*, & ellipsis tunc sponte intelligitur. Scribe etiam: *si ita sit societas*, jam abundat, *coita*: quæ vox toties antecedit, & sequitur. Et dic mihi, an exulet hic omnis geminatio, de qua paulo ante? *ita coita*. In mente tuto retinetur alterum vocabulum, quod alteri jam inesse conspicitur. Sed quilibet suo abundet judicio. Vitiosam esse lectionem Florentinam, ad oram certe non notabo, quod passim fecerunt alii, etiam non inspecto libro, quem damnant. In L. un. §. 6 ff. si mul.

ventr. statim patet mens Ulpiani, si legamus, *vel coheredi, vel qui substitutus fuit, vel qui ab intestato succedere potuit*. Causus enim dandi pertinet, nemine etiam monente, ad utrumque membrum posterius, & ubique tacite subest, *ei*. Abundat ergo *is*. Dic mihi autem, an illud *is* in Mediceo sit ab antiqua & genuina manu, an ab aliena? Taurellus enim hic silet. Antonius Augustinus non diffitetur, *nos illa ipsa menda & errores eisdem bene literis & lituris, cum Tuscis libris accepisse*. Deinde ait, in iis menda frequentia partim sublata, partim scriptorem adhuc desiderare. Et quæ ablata sunt, ostendunt, ad alicujus libri exemplum eos libros emendatos, Gronovius contra tantum non ubique intendit aciem oculorum, ut discerneret in tribus illis Epistolis; manum antiquiorem a lasciva & fera. Vidit etiam, aliquando aliud atramentum, nunc nigrum, nunc rubrum, diversitatem hominum hanc illamve vocem vel literam superscribentium revelare. Et tunc, opinor, proniores fuerimus ad inveniendam veritatem. Chevalloniana tamen A. 1527: *vel ei, qui substitutus fuit, incertum, qua fide, quoque auspicio*. Neque arbitror, verba L. 82 ff. de jur. dot. *& id fecisse dicatur*, posse etiam ad uxorem referri. Sequitur enim, *utrum eam dotem suo, an uxoris nomine dedit*. Quod de solo marito exaudiendum est. Ergo nec turbatur constructio, stante lectione vulgata. Verum est, hiulca videri verba illa L. 1 §. 14 ff. de agn. & al. lib. de quibus quaeritur. Sed sensus ideo non restituitur, *si in se mutando*. Nam si ad anteriora pertinere dixeris, pugnabit cum toto textu Ulpiani, injuriam fieri marito, si alere cogatur; cum facta uxoris denuntiatione, non negaverit, eam ex se prænantem esse. Dico, Ulpianum novum caput legis proponere, *Ceterum esse satis injuriosum ait Julianus, si quis suum heredem ei nasci*. Hoc est, eo casu suus heres ei non nascetur, sed recusare poterit filium. Satis id enim foret injuriosum alias. Ita vero abundat plane *si*, nec mutandum in *se*. Perperam etiam Chevalloniana nostra, *Ceterum si cesset, satis injuriosum ait*. Falsumque est, quod ibi sequitur per modum novæ sententiæ: *Si quis suum heredem ei nasci*. Sola distinctio corrumpit scopum JCTi.

Inven-

Invento autem scopo, inventa est etiam fortis medicina. Juvat me perpetua ratio scribendi Ulpiano sueta L. 3 §. 6 L. 5 §. 8 & 19 h. L. 1 §. 8 de inspic. ventr. L. 1 §. 2 L. 5 pr. de impens. in res dot. L. 2 §. 1 L. 22 §. 1 L. 29 pr. L. 64 §. 5 solut. matr. & passim. Spero etiam plane, si quis accurate intenderit aciem in librum Mediceum, disparituras tenebras Taurellanas. Non tam Contio adscribenda est lectio L. 3 §. 1 ff. ubi pup. educ. quam iis, qui primi inciderunt in genuinum membranæ sensum. Nam & in Chevalloniana, *sed semper sic*. Quoties autem deprehendit Gronovius, Taurellianam aberrasse a recta edendi lege? Semperque adeo de iis bene sperandum est, qui nihil damnant, nisi quod viderunt ipsi. Et tunc ipsa religio suggeret forte in L. 15 §. 1 ff. quand. dies leg. omnino abundare sive *is*, sive *si*. Nec poterit facile afferri similis locutio Papiniani, vel aliorum. Ad L. 9 ff. de serv. export. dixerim, Paulum potuisse utroque modo scribere, sive uti Haloander extulit, sive uti vulgo editum est. Recurrendum est igitur imprimis ad examen membranæ, neque credendum statim, Florentiæ & exhiberi, quod vulgo perhibent: maxime in textibus Pauli. Alias eadem libertate legam, *nam posterior*, item, *cum posterior*. Quid si per transpositionem exponenda essent verba: *moratus sit, & posterior magis admonendâ e. e. l. s. e. l. repetierit, potior habendus est, qui auctor fuit legis*. Cl. Bestius autem utroque oculo respicit ad suam regulam; de qua tamen adhuc liceat dubitare, an ea loco præsentis conveniat, monente Illustri Bynckershoekio. Facile legas in L. 28 §. 1 ff. de liber. leg. *ut quaque scripta sunt*. Sed in verbis testatoris, quæ hic recitantur, nihil mutamus; & quasi hoc ordine exponuntur: *quibus legata dedi, & quaque in eo testamento scripta sunt, omnia rata esse volo*. Utiq; mens testatoris non extendi debuit ad illam quantitatem, quæ post illud testamentum deberi demum coepit: quia de ea nihil ibi scriptum est. Si dixerat testator, *ut quaque scripta sunt*, plane inepta erat dubitatio debitorum. Iterum ergo de tenore testamenti lis oritur. In L. 41 §. 10 ff. de fideic. lib. negat Taurellus & haberi, ideoque a se adhibitam ad reddendum

dum sensum perfectum, & circellis inclusum. His positis, desunt sane vestigia antiquæ manus. Et supra dixerat Cl. Be-
 stius, *solusne Taurellus hac dignitate supplendi est donatus?* Sen-
 sum autem non accusem. Quærebatur enim, an servus eas quo-
 que rationes, q. t. p. l. e. reddere tenatur? Hoc dubium non sol-
 vas, sive *Œ* scribas, sive *ut*. Notaverat autem Gronovius,
 nonnunquam in spongiam incidisse literam sæpius duplicatam.
 Sin minus id placeat hic, idoneus erit sensus omnis, qui
 rationes servi distinguit a rationibus reliquis, quas tu-
 tores suo periculo egerunt. Nam Scævola respondet, il-
 lud tantum a servo recte desiderari, quod ipse ges-
 sit. Si ergo omne illud reddiderit, perit nova lectio, *ut recte*
desiderari potest. Græci utramque conditionem complexi
 sunt laudabili brevitate, *ὁ δὲ λόγος διδῶς, ἃ Φανῆ χειρωσῶν, γίνε-
 ται ἐλεύθερος, servus reddens, quæ eum debere apparuerit, li-
 ber fit, καθ' ὃν χρόνον ἐπλήρη* &c. Vides, immediate hæc
 conjuncta esse. Si quæras ex Græcis, quænam appereat eum
 reddere debere, respondebunt, ea recte desiderari ex servo, quæ
 gessit, & quæ tempus XVI annorum attingunt. In Martia-
 lis loco *Œ* habet vim negandi, quæ non est in omni admira-
 tione. Poniturque pro *etiam*, & eadem ratione interrogatio
 hic occurrit, uti versu sequente. Antonio Augustino lib. 4
 emend. c. 16 nunc pene magis crediderim, quam Taurello,
 L. 100 §. 3 ff. de Leg. 3 in membrana ita scribi, *Labeo id non probat,*
si eas βάσεις testator numero vasorum habuit. Ex eadem er-
 go religione tentarem, hanc mentem Labeonis fuisse: si con-
 stet, testatorem βάσεις eas non habuisse pro pedamentis tan-
 tum, sed inter ipsa vasa sua retulisse, non posse illas accedere
 legato vasorum Corinthiorum, quæ sola ille determinaverit.
 Et sic cessat nova lectio, *nisi eas*. Aut dicendum foret, testa-
 torem eas βάσεις in numero illorum vasorum, quæ legaverat,
 habuisse simul. Et sic nulla erat ratio dubitandi Labeoni.
 Proculus vero priori interpretationi valde favet, & negat de-
 beri, nisi Corinthia sint: si ænea autem, omnino non deberi,
 sive pro pedamentis habeantur, sive pro vasisipsis. Fere hoc
 accedit ad mentem Labeonis. Nec rejicit Javolenus senten-
 tiam

tiam Trebatii & Labeonis, sed laudat, eam a Proculo bene & perspicue expositam. Neque fluctuo in exponenda L. 17 §. 1 ff. de adopt. Sed plane opinor, activam formam hic non deberi mutari in passivam. Lis sola est, an *eorum* pertineat ad *pupillarum*? Vulgo ajunt. Sed textus anteriores docent, describi adoptantes, & illis tantum permitti arrogationem, qui interiore nec simulato affectu ducuntur ad adoptandum. Quales ergo hic prohibentur, tales admittuntur in genere oppositorum. Noster autem nunc quidem consentit; sed nondum constat, an Tusca membrana patiatur *quos* pro *qui*. Nec fuero justo tunc religiosior. Græci & rem stabiliant & verba. Verba, dum pro *eorum*, in casu secundo, ponunt casum primum, *ἂν δὲ ἰς δόματα, nemo potest arrogare*. Et hoc est principium §. 1 Legis nostræ. Ultima vero verba §. non sunt omnino in controversia; an sit in potestate tutorum, adoptare tutelæ suæ commissos? Perinde ergo, quo loco & ordine hoc negetur. Et omni favore prosecutus est Græcos Illustris Bynckershoekius, eosque nisi adhibeamus, solide nos non putabat sapere. In L. 9 §. 1 ff. de fund. dot. fatetur Noster, suum tantum locum verbis defuisse. Rem ergo elocuti sunt etiam Græci, & sive cum illis collocetur ordo, sive aliter, totidem retinebimus verba & eundem sensum. Dixi porro, Græcos effugere hic notam Archaismi: ergo non advocantur a me ut testes, sed transmittuntur, in L. 156 §. 2 de R. J. Brissonius autem nunquam dubitavit, in ipsis Pandectis veteres *alteri* in casu secundo usurpasse, sicut & *alii*, & *uni*. Æque etiam inusitatum ibi dicent alii, *si quis alii in locum successerit*, certe apud Ulpianum L. 3 ff. de itin. actuque priv. Firmat, quod dixi sæpius, membrana Tusca in L. 26 pr. ff. de fideic. lib. oculum Taurelli non vidisse ibi omnia &c. multa adhuc servari iis, qui post Gronovium aciem oculorum recte intendunt. Geminatur autem similis dictio apud Martialem *viribus hic operi non est, hic utilis annis*, i. e. uterque non utilis, lib. 11, 81. Recte percepit Noster mentem de L. 5 §. 3 de extr. cognit. Et scopum textus tetigisse contentus, eam admitto lectionem, quæ ad genuinam scripturam libri Tusci proxime accedit. Hactenus enim nihil desino,

nio, neque advenam vocem obtrudo. Verba Græcorum deprompta sunt ex Lib. 46 Tit. 2 cum scholils. Sed neque integrum mihi est, in L. 3 §. 2 ff. naut. caup. *quo* mutare in *siquidem*. Optime Chevalloniana, *qui*: dummodo ferat id examen oculare. Si conjecturis nitimur solis, poteram dicere, *si* omnino supplendum ob verba sequentia, incidisse autem in spongiam; duplicatur enim hæc litera in fine vocabuli antecedentis, *stabularii*. Deinde si certum est, *quo* ortum habere ex Notis, utique potuit scriptum esse *siquid*, vel *si quod*, vel *siquidem*. Nam in L. 7 §. 2 idem Ulpianus, *sed siquid*; ubi Chevalloniana, *sed siquod*, Haloander, *sed siquidem*. In tanta varietate omnia redduntur incerta, nisi accedat iudicium oculi probe instructi & tantum non armati, consensu scilicet perpetuo totius idiomatis Etrusci: quo hæcenus destituimur. Iterum beneficio Notarum in L. 183 ff. de V. S. gaudere visus est Noster. Sed Antonius Augustinus, qui librarium illum *multis locis* numerorum & verborum notis usum affirmat, in fine lib. 1, c. 1, negat se in ista Lege notam observasse, c. 2 sub finem. Quod si dixeris, *paucas* ibi esse notas, & plerumque a manu recentiori, non constabit sibi Ant. Augustinus, Et post ætatem hujus Viri nondum omnes occidere Soles. Quin imo Taurellus nulla Scripturæ compendia ibi recepta esse, ne in numero quidem librorum significando, aut rarissima, præterquam in titulo de LL. testatur. Sæpe tamen in versuum fine lineam occurrere, quæ loco *n* aut *m* superimponitur. Dic mihi, cui ergo credendum? Nam ex ipso defectu compendiorum probare Taurellus voluit antiquitatem libri. Augustinus vero eandem probat maxime ex hoc signo notarum in multis locis. Si scriptum in textu nostro erat, *non*, prompta est medela, *nomen*. Sed & aliæ fingi possunt notæ, de quarum tamen indice nemo temere judicet, neque distinguere poteris recentiores & suspectas a vetustis. Denique in L. 2 C. Theod. de inoff. testam. malim proferri verba eo ordine, quo recitat ipse Jac. Gothofredus, *ut removeant parentum voluntatem, testamenta*. Sola enim sectio illa liberam suppedu-

ditat supplementi copiam. Pro voluntatem autem valeant, durius. Sed plura ad cap. XXVII de isto Codice.

EXCERPTA MEDICA EX HISTORIA ACADEMIA REGIA SCIENTIARUM ANNI MDCCVIII.

Placet hoc loco inferere, quæ superiori Mense promissimus, excerpta Medica.

In Anatomicis, circulum sanguinis matrem atque foetum medio placenta uterina intercedere, *Mery* singulari confirmat exemplo mulieris alicujus ultimo mense gravidæ, infelici lapsu subito enectæ ac in dissectione abdominis cavitatem sanguine turgidam, e diverso cuncta vasa sanguifera, tum propria, tum foetus una mortui, prorsus vacua exhibentis, cum placenta nihilominus uterina matri etiamnum integra sine ulla sanguinis extravasatione adhæresceret. Diu equidem dubitarunt, num in iis, qui cataracta reputantur laborare, hujusque chirurgiam sustinent, condensatus potius humor crystallinus, quam peculiaris membrana deprimeretur, prout Chirurgus Antonius Maitre, *jean* in Tractatu de Morbis oculorum, in *Actis A. 1708 p. 68* a nobis recensito, atque Medicus *Brisseau* in libello de Cataracta & Glaucomate Parisiis edito, sed nondum ad nos translato, per experientiam asseruerant & prout *Guernerus* quoque *Rolfincius* binis vicibus olim cognoverat & in *Dissertat. Anatom. L. 1 c. 13 p. 179* annotaverat. Verum nunc sententiam istam calculo suo approbare deprehenditur laudatus *Mery*, postquam in duobus oculis, quorum cataracta n membranae deberi crediderat, ipsum humorem crystallinum glaucomate affectum, tam solenni modo a se ipso detrusum, quam nova ratione per incisam corneam a *Petito* extractum fuisse vidit. Tunc tamen revera talem pelliculam præter naturalem subesse, qualem *Lietre* in oculo aliquando per Anatomem Societati monstravit, haud difficile conceditur, si cataracta ad modum ejus, quam *Wolhouse*, celeberrimum Ocularium Angliæ, deponuisse *Godofredus* affirmavit, parum longa, sed latior & amplior tumore crystallino apparet, neque pupillam perfecte obturaret. In operatione interim chirurgica, aut membranam, aut lentem crystallinam, a pupilla fuisse separatam atque e loco dimotam, ex visu postea colligitur, si hic vel

finis

sine omni lente optica vel non nisi cum tali queat celebrari. Qui capitis dolor foeminam quandam in 36 atatis anno sub fronte lateris dextri versus nares aliquandiu continuo atque atrocissime excrucieverat, mox cessavit, ubi ab usu pulveris sternutatorii vermem sex pollices longum & duas lineas latum, conglobatum tamen, cum paucis sanguine eliminasset, quem vermem in sinu frontali substituisse & operationis pariter chirurgicae adminiculo eximi potuisse; *Littre* nullus dubitat. In alia vero foemina quomodo insignem cephalalgiam flamma cerei sub vesperam fortuito calanticam nocturnam accendens frontemque cum aliqua syncipitis parte aliquantum comburens mox sedaverit, *Homborgius* commemorat, similique exemplo aequae modo Javonum in diversis affectibus dolorosis urendi illustrat. De cochlearum seu androgynarum generatione varia *du Verney* singularia & curiosa prolixè innuuntur observata, quorum tamen rationes in commentario ab ipso nunc evolvi morbus prohibuit. Cum *Salmon* a mari apportari curasset sepiæ racemum ovorum, hæc cuncta parum continuere sepiam optime formatam & per ligamentum satis longum magno trunco sive chordæ communi, unde quævis ligamenta invicem implicita prodibant, adnexam: quorum ligamentorum vestigia quia nulla in vesicaria marina occurrunt, in dubium vocatur hominum marinorum sententia, eundem pro exsiccato racemo ovorum sepiæ a pisciculis exclusis venditantium.

In Chymicis *Lemery* ceræ & mannæ destillando & fermentando, alveo vero *Boulduc* extrahendo instituit analysin. Ceræ nempe uncia octo destillationi expositæ spiritum sive phlegma acidum concessere, cum superstite butyro molliori, quod rectificatum denuo acidum præbuit phlegma, sine omni terra olei clari, instar communis, uncia una cum sex drachmis resistente. Ex mannæ autem unciis octo paratus liquor vinosus in destillatione spiritus ardentis unciam unam cum semisse suppeditavit; residuus hinc per sesquiannum in loco calido asservatus & in acorem mutatus, non solummodo salis essentialis drachmas septem ad fundum demisit, sed & post destillationem viginti uncias materiæ crassioris sub consistentiâ mel-
lis

lis reliquit, quæ fortissimo demum igne destillata in spiritum obscurum, empyreumaticum & acrem paucasque olei nigri guttulas abiit, carbonis rarefacti, levis, insipidi, parumque ferri continentis, unciis quatuor remanentibus. Sed in aloe succotrina minus resinæ sive sulphuris; plus salis comprehendit, quam in hepatica, caballinam vero, veluti impuriorem, de multo majori terræ, quam sulphuris & salis participare quantitate, per extractionem patuit. Suggestuntur præterea, quæ *Morin* & *Chomel* de nonnullis Galliarum aquis mineralibus observaverint, & quæ de ferri productione *Godofredus* ac *Lemery* filius disceptare pergant, dum prior ex argilla, oleo lini admixto, plus ferri obtineri affirmat, quam in illa prius queat ostendi, posterior vero sequelam hanc impugnat, quod non omnis ferri portio in argilla latens facile detegi posse videatur, nisi lini prius oleum fuerit associatum. Neque parvi habenda, quæ *Godofredus* de Coralliorum aliarumque plantarum petrosarum analysi, tum a Comite Marsiglio, tum a se ipso facta, quæque *Homburgius* de acidorum & alcalium differentia fuisse tradiderunt.

In Botanicis caulium plantarum perpendiculararem ascensum, radicum vero descensum *de la Hire* a succi nutritii subtilioris & crassioris deducit diversitate, subtilissimum rorem, qui tempore verno citri & mali aureæ foliis agglutinatur, pro peculiari mannæ specie eo probabilius habens, quo magis mellis liquidi consistentiam saccharique dulcedinem ille obtinet. Ne transcribamus, quæ vel *Renalmus* de modo frumenti grana conservandi, vel *Godofredus* junior de plantula *Nolletia* amplius differuisse deprehenduntur.

**CHRISTIANI GRYPHII, RECTORIS OLIM
apud Vratislavienses Magdalensæ, Apparatus sive Dissertatio
Isagogica de Scriptoribus Histeriam Seculi
XVII illustrantibus.**

- E**legantissimus hic est Viri in historia versatissimi foetus, cui nihil deesse videtur, nisi quod ipse Autor, qui eum in privatum tantum usum conscripisse videtur, morte, quo minus ipse ederet in lucem, præventus fuit. Nam & huic, quod posthumis solet, accidit, ut scribarum incuria errores nonnulli in orthographiam, imprimis nominum & annorum, irrepserint, quamvis plures fuerint Bibliopolæ cura sublatis. Ceterum & methodus hic & selectus commendari debet. Ita enim plerumque agit de Scriptoribus, qui res Seculi XVII illustrarunt, ut præmissis his, qui vel chorographiam, vel statum politicum, vel historiam universalis scriptores, quotquot vel minimam Seculi illius partem attigerunt, tum vero singulorum Regum historias & quæ ad illas spectant, Acta publica, vitas item virorum in Republica illustriam; qui eodem Seculo vixerent, nec non pompas & triumphos solennes; Epistolas porro, Orationes, Poemata, satyras fabulasque Milesias & miscella scripta, quæ quocunque modo historiam juvare possunt, describat; in quibus singulis iudicium ostendit exquisitissimum & studium plane singulare, ut merito mireris, eum in minimis etiam libellis tanta cum cura esse versatum. Sed ut pateat, haud vulgaria hic deprehendi, pauca quædam velut in transcurso delibabimus. In ipso Præloquio, ubi inter alia triumphos quoque pompas funebres & hastiludia ad historiam illustrandam facere posse ostendit, commendat imprimis Francisci Modii *Pandælarum triumphalium* volumina duo, quem scriptorem ob rerum selectum dignum utique censet, quem hoc nitens scribaci seculo non illi tantum, quibus manus & digiti pruriunt, sed iudicio quoque pollentes viri imitentur. Lucam de Linda in *Descriptione Orbis* ut plurimum observat arasse Galli cujusdam scriptoris vitulo, qui sub literis D. T. V. Y. edidit librum *Les Etats, Empires & Royaumes principales du Monde*, quem & postea sub t. *Archontologia Cosmica* Latine transtulit Jo. Ludovicus Gothofredus, & Germanice cum continuatione edidit Georgius Christophorus Haynius. Eandem *Archontologiam*
cum
- p. 2.
- 9.

cum luculentis accessionibus & continuatione nova edere antehac constituisse testatur Virum celeberrimum Jo. Christoph. Bechmannum, ab hoc forte instituto Historiæ Anhaltinæ labore hæcenus avocatum, quo tamen nuper eum feliciter defunctum esse novimus. De Georgio Hornio notat, quod libellos suos sine ulla diligentia, inter Nicotianæ suffitum, conscribillaverit, & quicquid in buccam veniret, effuderit. Continuationem, Thuani Historiæ, Franc. 1628 editæ, libris XI subjunctam, nomine Thuani indignam esse, at huic tamen rhapsodo pleraque Oseam Schædeum, qui Sleidanum Germanicum cum continuatione edidit, debere, notat. Victoris Sirci scripta historica, quæ Noster, Boeclerum secutus, extollit, non Cafaliis quidem, ut aliquot tomi præferunt, verum potius Parisiis in ipsa Lupara typis regis impressa existimat, *Theatri Europæi* primum tomum laude sua non carere, nec contemnendum esse secundum, in tertio editoribus hæere aquam, quintum vero cum Annalibus Volusianis plane comparandum censet. Petri Valckeneri *Europam turbatam* ejusque continuationem Belgicam multum commendat, at in Andreæ Müllerii continuatione Germanica nihil putat esse commendatione dignum, præter figuras. Londorpil *Actorum publicorum* editiones priores, A. 1621 seq. procuratas, multum præfert recentiori, in qua multa sunt castrata. Jo. Georgii Culpisii Epistolam *de studio Juris publici recte instituendo*, quam sub anagrammatico Sulpicii nomine A. 1688 vulgavit, vehementer commendat. Limnæi notas egregias ad Capitulationes, aula Cæsareæ admodum ingratas, eoque in ipsis quasi incunabulis suppressas, nunc desflagante invidia impune per ora doctorum circumvolitare, ejusque Viri scripta alia, etsi plurima e Disputationum Basileensium voluminibus octo sint transcripta, laude sua non fraudanda ostendit. Hippolyti a Lapide *de statu Imperii Germanici* pleraque suspicatur, si non omnia, Axelii Oxenstirnæ rerum Suecicarum tunc temporis arbitro, fortassis etiam Salvio, Suecorum ad comitia pacis Monasteriensis legato, deberi, quamvis alii Boguslao Philippo a Chemnitz, sed falso, hoc Schediasma tribuerint; ejus quidem viri Historiam belli

p. 10.

11.

14.

15.

18.

20.

22.

45.

46.

50.

49, 59.

69.

L I 2

belli

- belli Suecici commendat, & posteriorem ejus partem ex Oxenstirnae illius Commentariis maximam partem desuntam; observat. Illustrem Seckendorffium in gratiam Filiorum Ernesti Pii Synopsis publici Juris Germanicæ composuisse notat, quæ postea A. 1687 absque Autoris nomine prodierit. Anonymi
64. *Epitomen rerum Germanicarum, ab A. 1617 ad 1643 gestarum,* magno cum judicio magnaque cum libertate scriptam, Papo Canonico Constantiensi vulgo adscribi testatur.
66. Memorias Legatorum Gallicorum, Caroli Engolismensium Ducis & Bethunii, (qui a Ludovico XIII ad Principes Germanos & ipsum Ferdinandum II missi res Austriacorum non parum adjuvarunt, dum Protestantium proceres miris artibus a Friderico Palatino distraxerunt, & pacti Ulmensis; quod Bohemis fatale fuit, auctores existere) Lutetia 1665 editas, inter præcipua historiae hujus seculi instrumenta optimo jure reponenda censet.
85. *Annalium Boicorum Adlzreitterianorum,* quorum novam editionem nuperrime editam brevi recensimus, verum autorem perhiberi testatur Forquevauxium, Jesuitam Lotharingum. Jo. Justum Winckelmannum ait, jam ab annis bene multis Annales Hassiacos, opus sane ingens, moliri, quod huc usque quo minus in publicum prodierit, nihil aliud obstiterit, quam chartæ majoris per hæc belli tempora inopia. Librum sub tit. *Ominosa rerum series* quondam a Venatore, Consiliario Palatino, ut quidam credunt, conscriptum, resque circa capitulationem Cæsaream gestas complexum, oppido elegantem & ingeniosum vocat. Bohuslai Balbini, quem multum odio & gratiæ dedisse Schutzfleischius crediderat, Noster potius candorem prædicat, & integrum ei fuisse demiratur, ea calamo signare, quæ profecto verbis per jugulum reductis consent, eoque conferri jubet; quæ Miscell. Dec. I Lib. 5 Cap. 15 p. 614, Cap. 16 p. 619, nec non p. 620, 621, 625 & imprimis 630 liberrime scripta legantur; optatque, Slavatae Commentarios MS. & Annales Kefenhüllerianos, quorum pars tantum eaque rarissime prostat, integros edi. Albinæ Historiam (*Histoire du Sieur d'Aubigné*) cum horrida libertate scriptam, auctori suo nihil aliud nisi exilium peperisse notat. Scipionem du Pleix ad Volusianos

nos scriptores relegat, & insignem in ejus historiam Animad-
 versionum libellum, a Bassompètra Par. 1665 editum, commen-
 dat, in quo, ut par sit, acri lixivio perfundatur insulsus scriptor.
 De libro rarissimo Gabrielis Naudæi, qui sub tit. *Le Mascarat,*
ou de tout ce qui a été imprimé contre le Cardinal Mazarin,
 Par. 1650 in 4 absque nomine Autoris prodiit, fusius disserit,
 ejusque duò tantum in Germania exstare credit exemploria,
 quorum quidem alterum e Bibliotheca Carpzoviana in Wima-
 riensem Ducalem translatum fuisse novimus. Patini Epistolis
 non semper tuto fidem haberi putat, quippe nimis libere scri-
 ptis, in quibus Autor aulicis, imprimis Mazarino, quo jure qua-
 ve injuria, passim insultet; optat tamen Latinas quoque ejus
 epistolas typis excudi, stylo facili & jucundo concinnatas.
 De Josephi Ripamontii *Historia Mediolanensi* affert Petri Pauli
 Bofchæ Hemidec. de orig. & statu Bibl. Ambros. p. 7 judicium,
 quippe qui illum Livii & Taciti imitatione tanta ubique castimo-
 nia Latina sermonis usum fuisse testatur, ut in veteri Latio, non
 inter Infubres facile natus videatur. De *Scrutinio Veneto*, qui
 liber, si titulo credimus, Mirandulæ primum 1612 prodiit, pro-
 lixius agit, ejusque Autorem ab aliis ipsum Alphonsum de Cueva,
 Marchionem Bedemarum, ab aliis Marcum Velsèrum, ab aliis de-
 nique Antonium Albizium, nobilem Florentinum haberi osten-
 dit. Multos quoque passim pseudonymos detegit doctissimus
 Autor. Sic sub Fabii Hercyniani nomine Jacobum Kellerum
 p. 97, sub Theodosii Berenici Matthiam Berneggerum p. 114, sub
 Petri Siringi Justum Springerum p. 115, sub Antonii de Bembello-
 na Bartholomæum Goericium p. 116, sub Justii Asterii Tilemani-
 num Stellam p. 129, sub Ernesti de Eusebiis, vel ipsum Fabium
 Chisium, vel Henricum Wagnereccium, Jesuitam, p. 131, sub Ire-
 næi Eubuli Hermannum Conringium p. 132, sub Amandi Fla-
 viani Davidem Blondellum p. 134, sub Theodosii Berenici No-
 rici Christophorum Forstnerum p. 157, sub Petri deniq; Firmiani
 nomine Zachariam Liseux, Capuccinum, p. 286 latere docet. Et ut
 de Anonymis quoque exemplum afferamus, libelli Epigramma-
 tuum elegantium, qui sub *Scena Europæa* nomine prodiit, Auto-
 rem esse Jo. Joachimum a Rusdorff, scriptis pro causa Palatina

P. 259.

290 seq.

437.

453.

clarum, docet p. 162. Atque illud quoque commendatione dignum, quod subinde, ubi Satyrica scripta recenset, ciavem quoque nobiscum communisat; ut Dramatum, quæ Jo. Micrælius, Theol. sub tit. *Pomeri tragedia, Parthenia & Agathander* scripsit, p. 163, nec non fabulæ venustissimæ, quam Jo. Franc. Lauredanus sub t. *Diaeca* edidit, quæque insidias Ferdinando II a Wallensteinio structas delineat, p. 166, fabularum item Jo. Baptistæ Commirii sub schematibus Æsopicis lepide conceptarum, p. 277 seq. fabulæ heroicæ ab Anonymo, sed jubente Richelio, sub t. *Europæa* repræsentatæ, p. 183 seq. *Lacrymarum veritatis*, quam satyram Barclaji imitatione, tanquam quintam Euphormionis partem Gabriel Barthol. Morisfottus composuit, p. 286, satyrarum Petri Firmiani p. 287, characterum Bruyori p. 288 & imprimis ingeniosissimæ in aulam Romanam satyræ *Eudemia* a Jano Niclo Erythro conscriptæ, p. 492 ff. Ipsum quoque Comicum Gallum Molerium in prologo Amphitruonis sub Jove modernum Galliarum Regem, sub Nocte Ducem Montauseriam & sub Mercurio Aignonium Ducem, & in Turtuffo Episcopum Augustodunensem in Burgundia, hominem admodum quidem consceleratum, sed vultu & gestibus tertium quendam Catonem præferentem, vivis coloribus delineatum fuisse testatur p. 285. Præterea specimina quoque curiosiora ex ipsis libris nonnunquam inspergit, ut p. 24 ex Ulrici Huberi Commentario rerum in orbe gestarum, p. 90 ex Actis Brunsvicensibus (*Braunschweigische Händel*) in quibus pientissimum Theologum Joannem Arndium semel atque iterum tanquam turbarum incentorem acerbe perstringi observat, p. 168 ex Thomæ Carve Itinerario, p. 322 sq. ex Thomæ Herberti Narratione de ultimis Caroli I Regis Angliæ, p. 362 e Seldenianis, & passim ex aliis. Denique nec hoc tacendum, quod MSta subinde commendat rariora, ut Annales Noricos ab origine urbis ad A. 1643 p. 85 Chronicon Hamburgense, quod ad A. 1678 deductum Uratislavie in Bibliotheca Viri illustris asservatur, p. 88, Krumbkrügeri dubia circa privilegia Glogoviensia & alia p. 175, Christophori Manlii Commentarios rerum Lusaticarum, in Bibliotheca Menckeniæ extantes, p. 176, nec non Notitias duas Ve-

netiarum, quarum Autor esse fertur Marchio Bedemarus, cujus supra mentionem fecimus, p. 452. Sed hæc ex elegantissimo libro notasse sufficiat.

NOVA LIBRORUM RARIORUM COLLECTIO, qui vel integri inseruntur, vel accurate recensentur.

Fasciculus I & II, 1709, 8.

Fasciculus III, 1710, 8.

Halis Magdeburg. in officina Rengeriana,

Alph. 1 plag. II.

Institutum doctissimi Autoris, Henrici Augustini Groschupf, quod vel ex titulo operis patere arbitramur, illud est, ut libros rariores colligat, eosque pro argumenti, quod continent, dignitate vel integros inserat, vel si moles obstat, accurate recensentur. In primo Fasciculo verbosiorum præfationem Cl. Autor dedit de libris rarioribus, in qua tum ipsos libros non ubique obvios enumerat, tum raritatis causam subjungit. Post hanc varii generis libri recensentur, nempe *Casparis Varrerii consilia in Pseudo Berosum*, quæ Romæ olim 1565 evulgata est. Sane autor eleganter demonstrat, Berosi librum esse supposititium, idque plurimis ac verissimis argumentis evincit. Subsequitur *Holofernis Kriegsoederi* sive, qui sub nomine isto latere voluit, *Casparis Scioppii, responsio ad Epistolam Isaaci Casoboni pro Gaspare Scioppio*, quæ truculenta est satyra, & horrenda Casaubonorum flagitia exponit, Ingolstadtii primum A. 1615 emissa. Succedit *Emmuisii Sacchini de ratione librorum cum profectu legendi* opusculum Romæ 1650 excusum. Istud excipiunt *Casparis Scioppii Priapeia* commentariis lucidissimis illustrata, quæ quod nimis Latine loquerentur, puduit Scioppium postea hujus impurissimi fetus & Melchiori Goldasto tribuere eum conatus est. Post hæc prodeunt *Catulli casta carmina* a Raphaele Eglino Iconio, miri ingenii homine, collecta & Francofurti A. 1605 edita. Et isthæc quidem, quæ modo enumeravimus, tantum in hoc Fasciculo recensentur; integri vero inserti sunt sequentes, primum *Joachimi Camerarii Er-*
tatura

natum Noribergæ A. 1535 evulgatum. Opus sane perelegans ac curiosum, in quo & suos & aliorum errores, quos in scriptis passim observavit, enumerat. Integræ etiam hic apparent *Gasparis Scioppii note* in Claudii Verderii censionem, quæ egregie hominem depectunt, eumque in Latina lingua parum versatum esse arguunt. In fine adjectæ sunt *Epistola nonnulla a Nicolao Heinsio ad Isaacum Vossium* perscriptæ & primum editæ. Continent istæ varia erudita, curiosa & jucunda. Videbis hic aulæ Christianæ Reginae Suevicæ statum, & ardorem in literarum studia quandoque remissiore: animadvertes capitale Heinsii odium adversus Salmasium, & qui arcana quædam de uxore Salmasiana nosse desiderant, non frustra hic inquirent; sed nos iis recensendis plane supersedemus, hæc in Lectoris gratiam indicasse contenti.

Fasciculus secundus brevi recensu sistit nobis *Recensionem operum historicorum Thuaneorum*, a *Jobanne Petro Titio* conscriptam editamque A. 1685. Enumerantur hic omnes Thuani editiones, quotquot in diversis terris prodierunt, & accurata exemplorum collatione facta, diversitas editionum egregie demonstratur. Autor collectionis meliore ordine omnia disposuit & additiones novas adjecit, qui præterea in notis errasse observat Titium, quod primam Parisinam putat illam A. 1604 in octava forma exscriptam, cum tamen ista extet antiquior, eodem quidem anno Parisiis, sed in maxima forma evulgata. *Philalethis Polyopiensis*, auctoris personati, Forcianæ quæstiones, in quibus varia Italorum ingenia explicantur, Neapoli primum A. 1536 excusæ sunt, & hic quoque breviter enumerantur. Quibus adjungitur *Erichi Beringeri* discursus de veri historici officio. Liber certe non inutilis, in quo autor seculi sui historicos maxime perstrinxit, vitiaque eorum, quibus laborant, non infeliciter detexit. Integri libri, qui accedunt, sunt hi: nempe *Eubuli Theodati Sarcemastii*, sive, ut vero nomine autorem appellemus, *Conradi Samuelis Schurtzfleischii* iudicia de novissimis prudentiæ civilis scriptoribus. Salsa est satyra in clarissimos ævi sui viros emissa, dictio elegans, tersa & ad priscorum Romanorum indolem efficta, multum inest salis, plurimum acrimoniarum, nec parum aculei. Perstringit

stringit autem Hermannum Conringium, Johannem Henricum Boeclerum, Severinum de Monzambano, Philippum Andream Burgoldensem, Cyriacum Lentulum, Samuelem Rachelium, Nicolai Martini, Samuelem Pufendorffium, Johannem Theodorum Sprengerum, Joh. Fridericum Hornium, Jacobum le Bleu, Georgium Hornium, Philippum Jacobum Spenerum, W. Resendo Heromontanum. Adjicitur deinde *gentis Burrhorum natiuita & monumentum Francisco Josepbo Burrho sacrum*. Utrumque a Joh. Frischmanno, Regis Galliae in urbe Argentoratensi Residente, in honorem Franc. Jos. Burrhi editum, refert Autor collectionis. In priore scripto gentem Burrhianam ab antiquissima Burrhorum Romanorum familia deducere conatus est, qua fide & ex quibus tabulis, non est nostrum judicare: in altero nimis adulatur Burrho, tantisque laudibus ipsum invidiose decantat, ut nihil supra. Qua occasione Autor collectionis conflictum istum acerrimum, qui inter Boeclerum & ipsum Burrhum agitatus fuit, in notis subjunctis refert. *Anonymi* etiam *Germania milite destituta & literatis seu mole laborans* in scenam producitur. Libellus iste homini ignoto admodum, cui *Grünewaldus* nomen est, vindicatur, in Bataavorum terris 1676 emissus. In fine leguntur *tres Epistolae MSS. Jacobi Tollii*, quas Florentia ad Fellerum & Carpzovium, viros eruditissimos, transmisit. Deprehendes hic hominem exultantem bonis suis, & manuscriptis tum Graecis tum Latinis, quae conferebat, multum insudantem; videbis etiam vicum indignantem ob bibliothecam Budensem, de cujus praestantia cum multus ubique sermo fuerit, Tollius nihil eximii in ea latere, & carbones pro thesauris vendi asserit.

Fasciculus tertius continet primum *Johannis Baptiste Galli* notationes in Thuani historiam, Ingolstadii 1614 editas. Jesuita Macaldus, is enim est verus harum notationum auctor, graviter incusat Thuanum, quod haereticos (Reformatos) in opere historico plenissime collaudaverit. Et quamvis elevare fidem Thuani enixissime studeat, nihil tamen profecisse creditur. Autor collectionis ait, hanc famosam schedam ipsis etiam Parisiensibus displicuisse & decreto curiae igni publice traditam

fuisse, idque ideo factum putat, quod Pontificis auctoritati nimium indulserit & Reges Galliarum subjectos Pontificum imperio volnerit, quæ gens Gallica liberior paululum ferre non potuit. Subsequuntur *Acta & scripta Theologorum Wirtembergensium* & Hieremiæ Patriarchæ Constantinopolitani, quæ Wittebergæ 1584 in fol. prodire. Exponitur hic, quicquid in religionis negotio cum Græcis hodiernis actum est, ex quibus constat, Græcos non ubique cum Pontificiis sentire, quod nonnulli evincere ausi sunt. Monet Autor collectionis varia de isto opere, & primum quidem, istud *ἀνορύμωσ*, sed autore Martino Crusio, collectum & editum esse, deinde, mutilum esse literarum commercium, suppleri tamen posse ex ejusdem Crusii Turco-Græcia, idque exemplo probat. Ad duos hos priores libros quod attinet, isti quidem cum brevi rerum enarratione adducuntur, sed qui subsequuntur libri, integri fasciculo inserti sunt, quorum primus est *Catalogus librorum MSS. Græcorum*, qui Constantinopoli apud Christianos olim asservabantur. Depromptus est ille ex Michaelis Neandri libello Germanice edito, de ratione studiorum, puerilium i. e. *wie ein Knabe zu unterweissen*. Observamus, ex isto librorum numero, qui adducuntur, multos esse integros & perfectos, quos tamen ætas nostra mutilos & truncatos habet. Asservatæ sunt Constantinopoli omnes Libanii epistolæ, Menandri comœdiæ integræ XXIV, a Michaeli Psello explicatæ, Aristophanis comœdiæ universæ, Sophoclis omnia, in quæ operæ pretium esset inquirere. Autor collectionis in notis alium subjicit catalogum, sed brevissimum, & ex Chytræi statu ecclesiarum in Græcia desumptum. His adjungitur *Eubuli Theosd. Sarckmasii* continuatio judiciorum de novissimis prudentiæ civilis scriptoribus, quæ ex manuscriptis nunc primum proferuntur. Schurzfleischus quidem in prima censione continuationem hanc promiserat, sed cum omnium in se odium isthoc invidioso facto concitasset, abstinuit libenter, nec quicquam eorum publicavit. Ista vero nunc in manus collectoris inciderunt. Stringit autem virgulam in Joh. Loccenium, Joh. a Felde, Adamum Piszki a Kranichsfeld, Magnum Hefenthalerum, Ernestum Gockelium, Joh. Brandes, Joh.

Joh. Paulum Feiwingerum, J. W. Textorem, Joh. Schmidelium, Joh. Bernhard Mülzium, Nicolaum Mislerium, in Autorem mediorum pacis in imperio conservandæ, in Autorem morientis Poloniæ, in Autorem consilii pro redintegrando Polonorum Regno, in Auberium, autorem Regiæ christianissimæ Jurium in Brabantiam, & Michaellem de Montaigne. Post hæc *Joh. Henrici Meibomii* Epistola de *ΚυνοΦογία* seu canis portatione ignominiosa affertur primum Helmstadii A. 1661 emissa. Quam excipit doctissima Dissertatio *Jacobi Thomasi* de Doctoribus Scholasticis Latinis, quæ legi omnino meretur. Denique ultimo loco *excerpta* dantur *literarum* a Viris clarissimis ad Joh. Meursium scriptarum. Codex istarum epistolarum MSS. ex quo hæc deprompta sunt, extat in Bibliotheca nostra Paulina & varia autographa Heinsii, Scaligeri, Schotti, Casauboni & aliorum continet. Auctor collectionis, rescisis iis, quæ curas domesticas exponunt, illa solum excerpfit, quæ meliora sunt. Legimus hic varia philologica, historica, literaria & qui Meursii fata nosse cupiunt, iis Jani Rutgersii epistola, quæ integra pag. 580 inserta est, satis suppeditabit. Hæc sunt, quæ in tribus Fasciculis continentur. Bene vero merebitur de Orbe erudito doctissimus Autor, si plures quoque Fasciculos pari selectu deinceps prodet.

L'HISTOIRE DES IMAGINATIONS EXTRAVAGANTES de Monsieur Oufle, causées par la lecture des Livres, qui traitent de la Magic, &c.

h. e.

HISTORIA IMAGINATIONUM EXTRAORDINARIARUM Dn. Ousli, ex lectione librorum magicorum excitatarum. Tomi duo.

Parisii, apud Nicol. Gosselinum & Car. Clericum, 1710, 12.

Alph. 1 pl. 10 & Fig. æn. 2.

CL. Auctor anonymus eum in finem hunc librum collegisse videtur, ut opiniones supersticiosas de Magia, veneficiis, spectris, lycæonibus, apparitionibus, incantationibus, divinationibus, Astrologia judiciaria &c. tolleret, & quibus modis creduli fa-

M m 2

cile

cile decipiantur, ostendéret. Ut vero lectu sit jucundior, Oufii, hâc rebus deditissimi hominis, historiam vel potius fabulam narrat, quæque is corrupta imaginatione abreptus egerit, describit. Bibliothecam ejus, magicis similibusque libris locupletissimam, recenset Cap. II, ex quo nos repetemus, quos judicio aliquo noster Anonymus notavit. Cornelii Agrippæ *Philosophiam occultam* plus eruditionis, quam certitudinis præferre existimat. Delancii librum *Tableau de l'inconstance des mauvais Anges & Demons* ideo adduxit, quod ille liber quam optime sagarum convivium, quod Galli *Sabbat* vocant, & quale nostri semel quotannis in Monte Bruçero (Bloxberg) celebrari fingunt, descripsit. Gabrielis Naudæi Apologiam summorum Virorum, qui Magiæ accusati sunt, cum Baltharis Beckeri Mundo incantato conjungit, doletque, quod Oufius ex horum lectione parum profecerit. Dæmonomaniam Bodini dicit majori studio, quam judicio fuisse conscriptam. Historiam Doctoris Faustii etiam lectu jucundam esse putat, qui præstigia non amant. Petri Mafé librum *de l'Imposure des Diabes* divinationum & sortilegiorum fraudes detegere, asserit. In Disquisitionibus Magicis, a Delrio scriptis & ab Andrea Duchesnio Gallice translatis, tam operose superstitiones magicas tradi censet, quasi hic de re maxime creditu necessaria ageretur. Oracula, quæ tradunt, Magica Zoroastris per tot secula conservata fuisse, admodum dubitat. Quæ Vincentius Pons de potentia & scientia Dæmonum commentatus est, rationi, æque ut Beckeriana, maxime consentanea putat. Secreta admirabilia aliaque Alberto Magno, falso quidem, adjudicari, sed a credulis in magno pretio haberi, asserit. Enchiridion Leonis Papæ multa secreta, superstitionis imprimis grata, referre judicat. Claviculæ Salomonis judicium subjunxit, quod Delrio L. 2. quæst. 3. p. 98 de ea tulit: *Prætexunt etiam Salomonis auctoritatem, cujus quandam claviculam (quam egregie refutat Bap. Segnius lib. de vero studio Christiano c. 7) & aliud ingens volumen in septem distinctum obtrudunt, plenum sacrificiis & incantationibus demonum. Hunc librum Judæi & Arabes in Hispania suis posteris hereditario jure relinquebant, & per eum*

mir.

mira quædam atque incredibilia operabantur. Sed quotquot inveniri potuerunt exemplaria, justissime flammis inquisitores fidei concremarunt; & utinam ultimum exemplar nacti fuissent! In libro, *le Grimoire* appellato, ipsum noster Autor Diaboli sigillum repræsentatum ridet. Bælii opus decantatissimum *Pensées diverses sur le Comete* Noster ideo laudat, quod multos vulgi errores tollat. Sequitur Thiersii Tractatus Gallicus de Superstitione, quo, quicquid est superstitionum, damnandum operose censet. Fontenellii de Oraculis opus multum commendat, frustra que hætenus laborasse ait, qui ei confutando volumina paulo grandiora, Græcorum Latino- rumque scriptorum allegatis referta, conscripserit. Sed ut omittamus reliquos hujus generis, quos magno numero hic collectos legimus, libros, progrediamur ad gesta, quæ haud dubie finguntur, Ouslii, ab Auctore nostro stilo satis jucundo descripta. Primo loco de Lycaonibus, quos Galli *Loups garoux* & Germani *Bärwölfe* appellare solent, æcturus, Ouslium ab infantia opinione vulgi de illis imbutum, & lectione librorum superstitionum confirmatum fuisse, fingit. Quam quidem hominis in lupum transformationem Noster in Notis, quas narrationi subjecit, ex ea causa refutat, quod neque anima, neque corpus ejusmodi metamorphosin patiatur. Non anima, sic enim foret mortalis; neque corpus, quia anima humana in nullo alio corpore habitare possit. Noster vero Ouslius omnibus de transformatione corporum fabulis fidem adhibens, nec quicquam emendatus, si apud auctores legeret, tale quid vel turbatæ imaginationi, quem morbum Lycanthropiam Medici appellant, vel fraudibus hominum, aliis terrorem incutientium, tribuendum esse, firmiter sibi persvaserat, mercatorem quendam in ranam (v. Delrio Disquisit. Mag. p. 124) alium quempiam in castorem, alium in asinum (v. Dæmonom. Bodini p. 199) transformatum esse. Ex quo tandem factum, ut ipse Ouslius se in lupum repente mutatum crederet. Nam ut Lectori, qualia hic quærenda sint, pateat, fingitur Ouslius, cum aliquando vinum solito largius hausisset, e lecto, cum somnum capere non posset, surrexisse, & forte in ædibus deambulans larvam ex ursi pelle

p. 29.

p. 31.

p. 35.

p. 39. sqq.

confutata, qua filius ejus in Bachanalibus uti siveerat, conspexisse, qua induta uxori terrorem incutere decernit, quod hæc narrationibus suis de hominum transformationibus fidem sapius denegasset. Sed cum servam cum uxore colloquentem audiret, cameram suam repetit, servæ abitum expectaturus. Interea in libro quodam de metamorphosi hominum legens, obdormiscit. Serva vero forte ante ejus januam vasculo quodam projecto strepitum excitat, quo hic expergefactus atque urfi pelle se indutum cernens, nec, unde hoc factum, satis recordatus, mox se in ursum transformatum esse credit, inque plateam procurrit, & ululatu suo multos transeuntes terret. Tandem eum filius ex convivio redux in platea offendit, patrem agnoscit, eumque in curru, quo vehebatur, domum reducit, omnem adhibens operam, ne factum ridiculum emanaret. Cap. VII & seq. narrat Noster, quibus mediis magicis Ouflius fidem conjugis, quæ illi nulla justa causa suspecta erat, explorare voluerit. Missis aliis, unicum subnectemus. Legerat Ouflius in Thiersii tractatu de superstitione T. I p. 210, quod, si quis velit experiri, quæ inter tres foeminas præcipuo erga ipsum amore flagraret, tres capere debeat carduos, spinisque amputatis nomina foeminarum schedulis inscripta alligare singulis, eosque nocte sub suo cervicali reponere: eam enim, cujus carduus novas spinas emittet, vehementius amare. Noster itaque præter alias duas foeminas, quarum nomina reliquis carduis inscripserat, tertium nomine conjugis notaverat, & sub capite reposuerat. Paulo post, illo dormiente, conjux quoque lectum petens, e libro, quem in mensa apertum videt, hoc remedium magicum cognoscit, & sub cervicali carduos repositos inquirens reperit. Ut itaque superstitionem eam marito improbraret, alios quærit carduos, illosque, nominibus Michaelis, Gabrielis, & Beelzebubi additis, spinisque in Beelzebubi carduo relictis, in locum priorum reponit. Maritus somno solutus mirabatur, se a Beelzebubo maxime amari; sed sequenti nocte idem experimentum referebat, unde uxor substituto iterum carduo alio, suo nomine notato & aculeato, mariti superstitione pulcre fruebat. Eodem modo Cl. Auctor de phyltris, de ap-
pari-

partitionibus spectrorum, de Planetarum, signorum cœlestium, cometarum, & Eclipsium influxu, de prædictionibus Astrologorum, de amuletorum virtutibus, reliquisque Astrologiæ judicariæ chimeris, loquitur. In Tomo quoque secundo superstitionum opiniones de Diabolo ejusque focis, sub formæ canum, porcorum, muscarum, papilionum apparentibus, refert & eleganter refutat, & magicis artibus tum ditescendi, tum occulta cognoscendi, aut incantandi destructis, tandem conventum veneficorum, Gallis *Sabbat* appellatum, prolixè describit, & æri incisum Lectorum oculis subjicit.

CHRISTIANI JUNCCKERI, HISTORIOGRAPHI Ducalis Saxo-Hennebergici, Commentarius de Vita scriptisque ac meritis illustris Viri JOBI LUDOLFI, Consiliarii quondam Serenissimorum Saxonie Ducum intimi.

Lipsiæ & Francofurti, apud Jo. Frid. Braun, 1710, 8.

Pl. 16.

Undecim sunt anni, ex quo Nobilissimus Commentarii hujus Scriptor D. Lutheri nostri Vitam, nummis illustratam compluribus, ornatamque aliquot insuper imaginibus, luci dedit publicæ, quam variis deinde accessionibus amplificatam Germanico etiam idiomate prodire jussit. Nunc idem Politici Ordinis Viri, Jobi videlicet Ludolfi, Vitam simili orationis filo exponendam sibi sumsit, & ut meritorum ista copia atque curiosissimarum rerum varietate ab aliis distingvitur, ita stilo eam venusto admodum & terso, cujus artifex imprimis peritus Noster est, descripsit. Floruit Jobus Ludolfus, Erfurti A. 1624 natus, per integrum semiseculum, & quod excurrit, multarum rerum vasta scientia, & notitia maxime linguarum, quarum, supra vernaculam, xxv fertur calluisse. Has inter Habessinorum utriusque, tum antiquæ illi Æthiopicæ, tum Antiharicæ quoque, quæ vernacula Regis & castrorum regionum est, jam inde a vigesimo ætatis anno studium dicaverat indefessum; cumque Gregorium Habessinum in Italia commoran-

tem

tem familiarius coepisset nosse, ipsique in Germaniam accito beneficam D. Ernesti Saxoniae Ducis voluntatem conciliaisset, (in cujus aula Gothana per menses aliquot Gregorius subsistit, & Ludolfum mores gentis suae & consuetudines, insuperque linguae omnem rationem edocuit) ea praestitit deinceps unus in Europa in Aethiopum explicandis rebus & sermone, quae obstupesceret literatus orbis, posterique nunquam non mirabuntur. Enimvero Grammaticam non modo Amharicae linguae & Lexicon etiam Amharico - Latinum sed separatim insuper Aethiopicam Linguae Grammaticam, itemque Lexicon Aethiopico-Latinum, cuius rudimenta a nemine adjutus sola ingenii sui sagacitate obstetricante ex Potkenii Psalterio juvenis admodum hauserat, tum & Historiam Aethiopicam, quem librum in linguas, Anglicam, Gallicam, Belgicam & Moscoviticam transferri contigit, atque Commentarium tandem ad ipsam illam Historiam, exquisitam ubivis eruditionem suam prodens, evulgavit. Ad haec peregrinationes plurimas ad externos suscepit, & in his non solum Belgium lustravit, sed Galliam etiam tribus adiit vicibus, & omnem pene, qua patet, peragravit; tum & Britanniam ad breve salutavit tempus, atque in Italiam concessit quoque, Christianae Suecorum Reginae mandato Romam commoratus, ut quae documenta Jo. Magnus e Suecia Romam secum tulerat, e quibus Chronicon deinde de Sueciae Regibus confecit, investigaret; tandemque in Suecia aliquantum haesit, domumque rediturus per Daniam transit, ingenii sui opes adaugendi nactus ubique occasionem, versatusque cum Viris in aulis juxta atque literaria republica spectatissimis, e quorum amicitia sermonibusque fructus tulit longe uberri- mos. Idem vero Ludolfus munerum etiam innotuit amplitudine, & Legationi a Duce Saxoniae Ernesto Ratisbonam missae ad comitia a secretis primum, & deinde filiorum ipsius Ephorus fuit; mox in Consiliariorum aulicorum numerum receptus, Alberto Ernesti filio in itinere versus Arctum suscepto Orbem comes ivit, & mortuo Ernesto a successore Friderico redituum Principatus Altenburgici curam jussus est agere, Ca-
merae

meræ Directoris titulo maclatus, quem deinde, cum A. 1677 otii quietisque desiderio missionem petisset, cum illa Saxoniae Ducum intimi Consilarii appellatione commutari contigit, sicut & Palatino Electori Carolo consiliis suis adfuit ab eodem Camerae Directoris insignitus dignitate, & Francofurti, ubi A. 1704 suum obiit diem, Saxoniae Electorum D. Jo. Georgii III & IV negotia Residentis nomine curavit, Praesesque idem Collegii Imperialis Historici, quod sub finem seculi superioris celebrari coepit, fuit nuncupatus. Haec omnia dum e Commentariis maxime, in quos ipse Ludolfus de vita & peregrinationibus suis potissima congesserat, Clariss. Junckerus accurato studio describit, scitu dignissima varia vel ad ipsam Illustris Viri vitae consuetudinem spectantia, vel ab eodem etiam observata, passim inspergit. Inter alia hoc refert, quod Ludolfus Musicae artis adeo fuerit peritus, ut & cithara atque testudine fidibusque & tibia tubaque cecinerit; ab eodem vero Samuellem Bochartum, magnum inter doctos Galliae Viros nomen, jam quinquagenarium linguam Aethiopicam haud puduerit discere. Insuper fodinas Sueciae metallicas ad oppidum, quod a cupro nomen habet, a nemine adhuc dum delineatas, e schedulis Ludolfi Noster describit; atque Gerhardi etiam a Danckelman literas ad Ludolfum Latino sermone elegantissime exaratas laudat. Alibi hunc a Barone de Helwig, celebri ex artis Chymicae scientia, audivisse scribit, verum principium & materiam primam Chymiae huius & totius arcani in hoc latere anagrammate: *Vis aliena tessa i. e. essentia salivæ;* & Scholae Latinitatis, quae auspiciis Ernesti Ducis in usum Ludorum literariorum exiit, ipsum esse Ludolfum autorem, quicquid videatur aliis, qui eundem vel Boeclero, vel Seckendorffio etiam, aut Andreae Reihero, Scholae Gothanae tum Rectori, adscribunt. Adjecit excerpta ex Epistolis nonnullis summorum Virorum manu ad Jobum Ludolfum exaratis, in quarum una Christoph. Arnoldus Interpresem Latinum, qui Eduardi Brerewodii Scrutinium religionum transtulit, notat, quod novem integra capita, quae decimum quartum antecedunt, nec non caput ultimum, una cum duplici praefatione doctissima turpiter omiserit. In

alia Allardus Uchtmannus, Professor Lugdunensis apud Batavos, queritur, Ebræa & Syriaca negligiam in ista Academia, & Arabicam Professionem a morte Jacobi Golii octennium plane cessare, nullo doctore vel successore, nullis quoque auditoribus, qui illi sese studio addicant. Alibi Nicolaus Witsius in Tartariæ & Siberiæ tabulis Geographicis sudare se memorat, in quarum confiniis ipse juvenis sit peregrinatus; Melchior vero Leideckerus pellem in Java majore adeo ignotam esse, ut, quo expriment illam, vix nomen habeant, & inter Promontorii Bonæ Spei incolas nunquam variolos vel morbillos visos esse, testatur, & quæ sunt alia. Tandem collectio quædam vocabulorum Hottentotticorum sub calcem libri comparet, quam idem Nobiliss. Amstelodamensium Consul Nicol. Witsius ad Ludolfum curaverat perferendam, ut constet nimirum, fari etiam scire istos barbaros homines, atque falsa esse adeo, quæ de sono quodam incondito, quo desideria sua interpretentur, itemque quod omni Numinis alicujus notitia destituantur prorsus, quidam sibi passi sunt persuaderi. Vocabula illa Belgicam versionem ad latus positam habent, cui Latinam suam Junckerus in eorum adjecit gratiam, qui Belgicæ non satis gnari sunt.

JOANNIS HENRICI ACKERI METHODUS
Scribendarum Epistolarum, ad fontes purioris Latii confirmata & continuis exemplis illustrata.

Rudolstadtii, sumtu Jo. Martini Golneri, 1710, 8.

Plag. 14.

Nobilissimus atque doctissimus Autor contra aliorum instituta & præcepta methodo naturæ incedit, orditurque ab elocutionis doctrina, fundamento totius eloquentiæ. Hic vero imprimis urget scribendi rationem erudito Latine probatam & consuetam, exemplo præceptorum suorum, G. Schurbarti, Chr. Cellarii, & Jo. Philippi Schlevogti, quorum erga se merita grato ubique effert præconio. Quando vero puritas non tam in verbis singulis, quam in conjunctis & periodis imprimis

primis cernitur, ad hanc se convertit, partiturque ita, ut 1 definitionem, 2 originem, 3 partes, 4 divisionem, 5 imitandi rationem tractet, & quidem eam, qua numerus, quem Sturmius artificiosum dictionis sonum nominat, facillime acquiri possit. Quibus addit fontes elocutionis; & Ciceronianos imprimis laudat, legendique rationem monstrat. In doctrina inventionis, quæ sequitur, distinctione in argumenta inartificialia & artificialia facta ostendit, quomodi λόγῳ, ἡθῆ, καὶ θῆ proponi debeant. Λόγῳ non tam ex locis dialecticis, quam ex intima rerum natura deducendos putat. Ἠθῆ in prudentiæ, probitatis & benevolentiae demonstratione consistere, omnibusque hoc moratæ scriptoris studium necessarium, imprimis vero advocatis, libellos vel controversiarum commentarios confecturis; neque abduci debere ab hac cura odio nominis Scholastici, cum & ipsi legum decretis Scholastici appellentur. Commendat in hanc rem Aristotelem, Horatium, Scaligerum, Theophrastum, Brüyerium, qui de moribus scripserunt; ex iis vero, qui scribendo expresserunt, Ciceronem & Virgilium, probatum politissimo viro J. Guilielmo Bergero in Virgilio Oratore. Affectus excitaturis commendat primum Morhofii vias, deinde Horatianæ artis præceptum, tandem exempla affectuum in bonæ notæ scriptoribus imitari suadet, & exemplum ex Cicerone subjicit. Quod ad dispositionem attinet, distinguit familiares a gravioribus, atque illis libertatem relinquit, in his vero exquisitiorum cultum poscit, triplicique methodo tales formari ait. Frequentissimam esse Balbinianam, quæ in verisimilibus literarum humaniorum traditur, ubi præcedunt verba humanitatis plena, sequitur scopus una cum argumentis & clausula. Secundam, explicare thesî, a qua ad hypothesin & clausulam deferamur, quam elegantissimo exemplo illustrat, quod Jo. Ge. Grævius, Belgii ex superiore Germania decus, in epistola ad Carolum Sanctamaurium Ducem Montoserium dedit, cui Caselianam Epistolam simili ordine scriptam jungit. Tertiam methodum, Poetarum propriam, exemplo Ovidii illustrat, & sequenti mox epistola imitatur. His præmissis ad varia epistolarum genera

progređitur, reprehendens, qui multiplicant pręter necessitatem in unam speciem concludenda, vel epistolas etiam docent, quę doceri nunquam possunt, sed vel ab effectu vel natura pendunt. Pręceptis ubique exempla miscet, unde lux affulgere possit clarior hujus studii cultoribus. Finit opusculum triga epistolarum Celeb. Jo. Philippi Schlevogtii, quibus is Cl. Autori de sparta in Lyceo Rudolstadiensi oblata gratulatus, uberiores, quos meretur, studiorum elegantissimorum fructus apprecatur.

LA DECOUVERTE ENTIERE DE LA VILLE
de d' Antre en Franche-Comté &c.

i. e.

HISTORIA PLENE DETECTÆ CIVITATIS
Antrensis in Comitatu Burgundię. Partes duę.

Amstelodami, apud Thomam Lombraille, 1709, 12, ch. aug.
Constat 22 plag.

Iam sub finem superioris seculi innotuerunt rudera antiquę cujusdam & splendidissimę quondam urbis, in Comitatu Burgundię ad lacum Antrensem prope fines Helvetiorum detecta. In his cum Viri quidam eruditi vetus *Aquanicum*, cujus Notitia Imperii Occidentalis, Ptolemęus & alii scriptores antiqui inter quinque palmarias Sequanorum civitates mentionem faciunt, sibi deprehendisse viderentur, non defuerunt, qui publicis scriptis non modo hanc sententiam rejicerent, verum etiam, ullam in iis locis urbem olim floruisse, negarent. Quę de causa Autor noster anonymus, re diligentius explorata, & rudibus ipsis perlustratis, presentis libro, in quinque dissertationes diviso, veritatem ejus ex instituto sibi confirmandam sumpsit.

Dissertatio I, urbem quandam florentissimam ad lacum Antrensem sitam fuisse, plurimis argumentis probat, quę potissimum petuntur 1 a vestigiis munimentorum, templorum, balnearum, aquę ductuum, theatri, amphitheatri, aliorumque edificiorum publicorum pariter ac privatorum, quorum præstantia & amplitudo non vulgaris aut mediocris urbis indicia præbent.

benf. 2 A plurimis nummis Imperatorum Romanorum aureis, argenteis & æneis eo loco repertis. 3 A statuarum, inscriptionum aliorumque monumentorum fragmentis ibidem deprehensis. 4 Ab auctoritate magnorum doctorumque Virorum, qui hæc omnia oculis usurparunt, & pro haud dubiis urbis cujusdam antiquæ reliquiis agnoverunt. In his præcipuo loco merito numeratur ipse Comitatus Burgundiæ Præses, Dominus de Vaubourg, qui A. 1698 fossoribus publico Regis jussu sumtuque adhibitis, accuratius in rei veritatem inquisivit, totiusque urbis situm, qualis olim fuisse colligitur, in tabula delineatum Ludovico XIV obtulit, quin & publico mandato cavuit, ne quis amplius lapides & marmora adhuc residua dirueret vel auferret. 5 A refutatione omnium objectionum pro contraria sententia allatarum.

Dissertatio II, urbem hanc Antrensem non aliam, quam Avanticum fuisse, ex situ potissimum terrestri ac coelesti, quem Ptolemæus huic tribuit, cum illius loco situque collato satis evidenter demonstrat, rejecto ac fuscè confutato vulgari illo & communi fere omnium Geographorum errore, quo Avanticum Sequanorum in Helvetiis ac speciatim in pago Bernensi ponitur. Hujus enim urbem, Gallis *Avanche*, & Latine vulgo Avanticum dictam, verò nomine olim *Forum Tiberii* vocatam fuisse, demonstrat. Verum autem Avanticum non modo primariam quandam Sequanorum civitatem, sed & unam e sex illis, quas solas in Occidente jus cudendæ monetæ habuisse, docet *Notitia Imperii Occid. Cap. 37 de procurat. moneta*, ac præterea propriam summi Druidum sacerdotis sedem fuisse, conjecturis quibusdam dudus opinatur, ex qua, velut communi oraculo tota fere Gallia responsa petierit. Ceterum urbs ista, cum auspicio Vespasiani & Titi Imp. præcipue per mineras auri, ob quas etiam *Avanticum Elvitiarum* dicebatur, ad summum florem fastigiumque ascendisset, Seculo V per Hunnorum ac Vandalorum incursiones diruta ac vastata, & sequentibus deinde seculis rudibus ac literarum, in illis præsertim locis, fere expertibus in oblivionem deducta est.

Dissert. IV errores ab adversariis admissos ob oculos ponit.

Dissertatio V utilitatem detectæ hujus antiquitatis in historia Comitatus Burgundiæ. Civili & Ecclesiastica ostendit, Noticiam Imperii Occidentalis huc spectantem emendat, & singularum urbium & castellorum, quæ in ea ad veterem Sequanorum provinciam referuntur, locum accuratius investigat. Ita v. g. *Didati-um* in urbe Dola, *civitatem Equestrum* non Neviduni (Gall. Nyon) ad lacum Lemanum, ut inscriptio quidem portæ cuidam hujus urbis imposita, ex communi errore, falso jactat, sed haud procul Polinio, *Augustam Rauracorum* non Basileæ, sed in loco hodiernæ Manduræ (Gall. Mandeuire) item *castrum Argenta-riense* in Monte pessulano, *castellum Rauracense* Basileæ, *castellum Virodunense* Viriduni quærenda esse docet, & contrarias opinio-nes pariter ac objectiones fuse refellit.

HISTOIRE DE SCANDERBEG ROY D' AL- banie.

i. e.

HISTORIA SCANDERBEGI REGIS ALBANIÆ; Autore DU PONCET, S. J.

Parisiis, apud Jo. Mariettum, 1709, 12.

Const. 1 Alph. 2 plag.

Res gestas fortissimi Albanæ & Epiri Principis, Georgii Ca-
striotæ, cognomine Scanderbegi, seculo XV plurimis Turca-
rum cladibus nobilitati, primus omnium & solus fere inter scri-
ptores evacuos literis mandavit *Marinus Barletius*, Scodra, Al-
banæ oppido oriundus, qui, se ipsum, antequam muneri Eccle-
siastico admoveretur, expeditionibus Turcicis eo tempore susce-
ptis interfuisse, testatur. Hujus ergo fidem atque auctoritatem
reliqui omnes in hoc argumento secuti sunt. Ac præter cete-
ros quidem *Jacobus de Lavardin* libros ejus jam A. 1597 Gallice
vertit, semel iterumque deinceps recufos. Sed cum Noster in il-
lis præter veterem ac absoletam dialectum, nimis longas digres-
siones, crebras orationes militares & invectivas aliaque multa
deprehenderet, quæ lectori tædium aut remoram asferre possent,
his partim neglectis, partim in compendium missis, partim in
commodiorem ordinem reductis, omnia elegantiori sermone ac
ratione

ratione ad præsentis sæculi genium accommodata exposuit, atque adeo Barleii laboribus velut commentariis usus est ad justam Scanderbegi historiam conficiendam. Interim tamen nihil eorum, quæ ad rem ipsam pertinere videbantur, omisit, quin minimas interdum circumstantias, interiores consiliorum rationes, & quæcunque institutum hoc ornare, aut laudes tanti herois illustrare poterant, a prima juventute usque ad mortem ejus continua serie diligentissime persecutus est.

Longum & supervacaneum foret, quæ singulis Libris continentur, fusius recensere. Unum atque alterum ex potioribus momentis, quæ in illis occurrunt, quasi exempli loco attulisse suffecerit. Libro I p. 99 seqq. famosa illa Ungarorum clades Varnensis & causæ ejus ob oculos ponuntur. Lib. III p. 224 sqq. memorabilis est perniciosæ superstitionis militum Dibriensium, professione Christianorum, sed variis erroribus, præsertim Manichæis infectorum, omnibus, quæ cadaveribus tacta fuerant, adeo pertinaciter abstinentium, ut, post canem a proditore quodam in puteum urbis Sfetigardensis, quam diu fortiter adversus Turcarum insultus defenderant, injectum, nulla alia de causâ præfectum ad deditionem compellerent, quam ne aquæ illius potu inquinarentur. Lib. IV p. 347 funesta obsidio & expugnatione Cplis prolixè describitur. Pag. 304, Mahometem II, urbis hujus expugnatorem, olim fundamenta religionis Christianæ a matre sua, Principis Servix filia, Amarathis II uxore hausisse, quin & formulas precationum Christianarum didicisse, memoratur. Interim tamen p. 301 fabulis annumeratur, quod vulgo tradunt, eum vero Mahometi, Amurathis filio, inter alios captivos Romam abducto, & cura Nicolai V P. R. Sacris Christi initio suppositum fuisse. In medio ceteroquin p. 303 relinquit, utrum pro Mahometis hujus fratre agnoscendus sit, qui pro eo ab ipso Callisto III P. R. baptizatus, deinde in aula Friderici III Imp. splendide habitus & honoribus tali Principe dignis affectus est.

NOVA LITERARIA.

Romæ Franciscus Blanchini, Veronensis, qui & Historiam sacram utriusque Testamenti e marmoribus & numismatibus descripsit, nunc in eo est, ut Historiæ Universalis (*La storia uni-*
ver-

versale) cujus Tomum I, A. 1697 editum, in Actis A. 1698 p. 91 recensuimus, secundum Tomum, quem pariter antiquis monimentis & symbolis illustravit, prelo propediem subiciat. Neque minus Dominicus Bernini Historiæ omnium Hæresium (*Historia di tutte l' Heresie*) cujus priorem Tomum, A. 1705 vulgatum, ad Acta A. 1708 p. 495 tetulimus, Tomum secundum prelo paratum habet. Joannes Maria Lancisius, intimus Cubicularius & Archia-ter Pontificius, Medicus & Philosophus insignis, opus egregium molitur de aere urbis Romæ ejusque in corpora operatione diversa, cui mox ultimam imponet manum. Celeb. Justus Fontanini Annales Aquilejenses parat, novamque de supremo Apostolicæ sedis Dominio in urbem Comitatumque Comachium exercitationem absolvit.

In Belgio Jo. Clericus Commentarium suum in Pentateuchum multis modis emendatum atque auctum prelo denuo subjecit, proxime mense Augusto vulgandum; idemque Pauli Orosii Opera cum MSptis collata Notisque illustrata edere parat. Hadrianus Relandus Loca Geographica Josephi justo Commentario illustrare constituit. Melchior Leydeckerus opus satis prolixum sub tit. *De vario Statu Reip. Hebræorum a Captivitate Assyriaco-Babylonica usque ad Christi tempora* jam pridem prelo absolvit, sed nescimus quo malo vel typographi vel librarii fato hactenus nondum vulgatum: est vero pars altera majoris operis, quod de Hebræorum statu a condita eorum Republica ad nostra usque tempora dudum molitus est, cujus & Partem primam ante complures annos edidit. Promittit vero nunc etiam Partem tertiam, qua Historiam Hebræorum a C. N. ad nostra usque tempora complectetur. Philippus Limborch Commentarius Theologicus in Acta Apostolorum & Epistolas ad Romanos & Hebræos jam ultra dimidiam sui partem prelo fertur absolutus. Cl. Hemsterhuy-sius in edendis Jamblichi Orationibus Protrepticis totus occupatur, quibus & ejusdem Librum IV de vita Pythagoræ addere constituit, si Codicis MS. qui in Anglia asservatur, copiam impetrare valeat.

ERRATA MENSIS MAJI.

Pag. 167 lin. 25 pro *pratulisse* lege *praterisse*: lin. 27 pro *haberemus* lege *non haberemus*: pag. 170 lin. 12 pro *Hic* lege *Hinc*.

* * *

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsia

Calendis Julii, Anno MDCC X.

JOHANNIS MABILLONII LIBRI VI DE RE
*Diplomatica; editio secunda ab ipso Autore recognita,
emendata & aucta.*

Lutetiae Paris. sumptibus Caroli Robustel, 1709, fol. ch. Reg.
Alph. 9 plag. 2 cum figg. æn. plurimis.

EN novam hanc nitidissimam, jam a multis abhinc annis promissam, & summopere expetitam Mabillonii de Re Diplomatica editionem, Cui operi supplendo aut emendando nemo forte par videri poterat, quam ipse Celeb. Autor, qui, qua erat mentis sagacitate & stupenda industria, se ipsum in hoc genere superavit. Sane enim cum liber incomparabilis anno MDCLXXXII in forma augusta primum prodiret, qui anno etiam subsequenti in Actis nostris pag. 126 recensitus fuit, magno Eruditorum plausu, ob singularis argumenti dignitatem, quod continet, exceptus est. Nec minori in pretio habitum fuit *Supplementum*, quod anno MDCCIV Parisiis evulgatum & in Actis itidem ad annum MDCCVI pag. 358 cum brevium enumeratione adductum est. Istæ eruditionis pars, quæ doctrinam diplomaticam complectitur, quamvis jam doctè elaborata, lucidissimeque exposita & ad summum pene fastigium erecta videretur plurimis, eo tamen non contentus Vir immortalis memoriæ Mabillonius, ad majora animum intendit, & opus quotidie lambendo, perfectius nobis edere annitebatur. Notum est, qua fide, cura, circumspicione versatus fuerit in contexendo hoc opere, quam nullum exhorruerit laborem in perscrutandis, conferendis & examinandis ve-

O o

terum

terum chartis ac diplomatibus. Sed nihilominus multa sunt, quæ in hoc tempore Virum solertissimum effugerunt, neque pauca, quæ ut dubia & incerta relinquere certioribus monumentis desistunt cogebatur. Jam longa dies, jam ætas, jam ratio, jam usus frequentior, jam repetita monumentorum veterum inspectio & major diplomatum apparatus, quæ subinde ex manuscriptis cum cætu litterarum communicantur, additionibus novis vel etiam emendationibus occasionem facile suppeditant. Et in tam vasto doctrinæ genere, tam recondito & intricato maxime studio, quis ausit sibi polliceri, quo minus, etiam cum se attentum maxime & cautum putet, vel inivius non erret? Sed ad aliena delabimur, qui istud agere intendimus, ut, quibus modis hæc postrema editio priori præter, collatis utrinque exemplis Lectori demonstramus. Ex ipsa vero nova Præfatione huic editioni a doctissimo *Theoderico Ruinarto* præmissa intelligimus, Autorem in medio quasi laborum cursu defatigatum, cum opus nondum absolutum adhuc sub prelo esset, satis decessisse, id quod merito dolendum est, cum præter ea, quæ hic vel emendata vel aucta leguntur, & alia multa præmeditatus fuerit. In primis hac nova editione duo sibi proposuerat Mabillonius, nempe novam præfationem operi præmittendam, in qua de V. C. *Georgii Hicessi* Thesauri Linguarum Septentrionalium nonnihil edisserturns erat, tum & appendicem novam, aliquot vetera monumentorum rudera continentem, in sine adiciere meditabatur. Ille itaque morte immatura præreptus, cum neutrum exequi potuerit, Vir doctissimus *Theodericus Ruinartus*, quem modo diximus, illud munus in se suscepit, & non solum operi addidit Præfationem, sed & appendicem aliquas vetustatis reliquias sistentem, tum suo, tum Mabillonii studio collectam, adiecit. Præfatio maximam partem contra Hicessum directa est, qui quamvis opus Mabillonii collaudet, ac multum commendat, sit tamen Ruinartus, eum non tam sequi Mabillonium, ut non interdum dissentiat. Observat præterea Ruinartus, regulas vera a falsis discernendi, a Mabillonio constitutas, tales videri Hicessio, ut illis abuti non minus, quam uti æque facile sit, adeo ut

nisi recte intelligantur, chartæ etiam fidelissima eorum opera facile excusari possint. Cui sententiæ de Cællimus Ruinartus se opponit, & Mabillonii regulas vel minus recte perceptas vel secus explicatas fuisse docet. Hactenus de Præfatione. Quod ad ipsum novum opus attinet, hæc secunda editio numero paginarum respondet pene per omnia cum prioris editionis exemplo, sed subinde additis nonnullis, demptis, aut etiam immutatis. Has vero curas per omnes libros licet observare, cuius rei ut exempla Lectori repræsentemus, placet nobis auferri ab ultimo, hoc est, sexto Libro, ubi & diplomata, chartæ atque vetera instrumenta ex tabulis producuntur & notis a Mabillonio illustrantur. Idque tanto libentius facimus, quod observamus Libro sexto frequentiores accessisse observationes, multaque incerta vel confirmata, vel refutata, obscura elucidata, & quæ minus recte ex apographis vel ipsis etiam authenticis excepta erant, accurata revisione restituta & correctæ esse. Sic Num. VIII prioris editionis in Notis dicit Mabillonius *Chrodecarium fuisse Corbejensem Abbatem*: sed in nova editione mentem mutavit, non videtur, inquit, fuisse *Corbejenfis Chrodecarius seu Rogarius dictus, cui Theodfridus Abbas, factus Episcopus, Abbatiam resignavit, probante Theoderico Rege adcoque post mortem Chlotharii, ut Theodericus ipse testatur in literis, quibus Eremberti Chrodecarii successoris electionem confirmavit. Forte is est Grotcarius Abbas beatæ Mariæ ad Ligèrim, de quo infra pag. 478 in charta Agiradi Episcopi Carnutenfis.* Num. XIV in adducto diplomate pro *Landoinus corpore*, quod prima habet editio, legendum esse *Vando in corpore* ex accuratiori inspectione monet Autor; hinc & errorem corrigit in Notis, qui ex hoc loco duas sibi *Fontanellas* monasteria, unum *Landoini*, alterum *Wandregisili*, ex hac corrupta lectione confinxerat; docet enim nos Mabillonius, *Fontanellam* monasterium esse *Wandregisili* in pago *Calerensi*, qui *Vando* seu *Wando* alio nomine vocetur. Num. XVIII veteris editionis editur *Chlodovei placitum*, ubi subscriptio diplomatis sic habet: *Chlodovius Rex subscripsit*; sed mendosam lectionem esse monet Autor, & pro istis reponendum: *Chlodovius recognovit.*

p. 469.

472.

473.

504.

- p. 504. Num. LVIII veteris editionis refert Mabillonius in Notis, *monasterium S. Laurentii* nomine insignitum, nunc vocari *S. Aniani*, vulgo, de *S. Chignan* a suo Conditore, primitus *S. Laurentio* sacrum. Sed in nova editione duo esse correcta deprehendimus: primum loco vocis *S. Chignan* restituit nobis *Chinian*, & cum illud monasterium Laurentio primitus sacrum dixerit, ex diplomate Ludovici & Lotharii Imperatorum *S. Annianum* Confessorem pro isto restituit, cui hoc monasterium primitus fuerit sacratum.
546. Num. CVI in priore exemplo producit *Caroli Calvi praeceptum*, quo *Hilderico Camensi Abbati* confirmat immunitatem a *Carolo Magno concessam* & *bonae ejus monasterii*, sed monet Mabillonius in secundis curis, hoc praeceptum non *Carolo Calvo*, ut in priore exemplo factum, sed *Carolo Simplici* tribuendum esse, quod vel ipsa formula initialis: *Carolus Gratia Dei Rex* probet, quae *Simplici* sit propria.
578. Num. CXLVI sermo est de *Cenobio de Campellis*, ubi Mabillonius in notis ad priorem editionem ait, hoc Cenobium vulgo de *Champeaux* situm esse in Brieglo tractu Diocesis Parisiensis, sed in iterata editione certiora nobis profert Autor, nempe situm esse in *Diocesi Lingonensi*, haud procul a Besuensi, & aliud omnino esse a Campellensi Ecclesia Collegiata Diocesis Parisiensis in Brieglo tractu.
581. Num. CLI in prima editione Mabillonius notam diplomati subjecit, sed hac deleta prorsus plane novam nobis substituit recens editio.
585. Num. CLVII adducitur *Henrici Trecentium Comitum* charta, ubi Autor doctissimus observat, hanc chartam extra ordinem hic positam esse, per incogitantiam, sed ne indicum ordo turbaretur, noluisse se loco nunc movere illam, id quod in compluribus adhuc locis non diffitetur. Quae cum toties legissemus, opinabamur plane in toto corpore nihil immutatum, quod ad ordinem attinet, sed ex collatione postea patuit, diplomata quaedam accuratiore ordine interdum esse disposita, cujus rei exemplo esse poterunt in eodem Libro VI numeri XV, XVI, XVII, qui aliter in priore, aliter in posteriore editione collocantur. Qui attendent, in ipsis quoque Diplomatum non pauca emendata vel addita observabunt. Quod etsi ex superioribus exemplis aliquo modo constet nobis

nobis tamen unicum hic saltem adjicere liceat. In eodem Libro sexto Num. XCVII producitur in priore editione *Caroli Calvi preceptum*, quo villam Scindelitias Monachis Dionysianis attribuit, ex *archivo Compendiensi*, ut in margine annotatur, desumptum, mancum est illud, mutilum & valde imperfectum, mendis etiam ut plurimis conspersum: quod tamen nitore pristino ac integritati restitutum ex ipso autographo doctissimus Ruinartus in nova editione nobis dedit. Plura diligens harum rerum indagator invenire poterit, sed nolumus Lectorem pluribus obruere. Accedit, quod istæ gemulæ, si a corpore eximantur, gratiam amittere videntur, & nonnihil tædii parere legentibus, cum si corpori intertextæ legantur, egregie Lectoris animum afficiant, ac multum lucis affundant historiæ. Hoc unice addimus, aliquas emendationes doctissimi Ruinarti studio additas esse operi, id quod tamen raro fieri solet, & de hoc ipso Lector semper admonetur. Accesserunt etiam sub finem in hoc novo curato opere additiones quædam, partim a doctissimo Ruinarto, partim ab ipso Mabillonio collectæ, ut jam supra diximus, quæ in priore editione plane desiderantur. Enumeramus omnia breviter. Primo producuntur quinque nova antiquarum scripturarum specimina. Inter quæ recensetur primum Romana illa & elegantissimis characteribus exarata scriptura, ex Virgilii fragmento quodam expressa, quod ex bibliotheca Pithecana accepit olim Mabillonius, & cum Ruinarto aliisque non sine summæ voluptatis sensu communicavit. Sed audiamus, quid Ruinartus de hoc fragmento judicet: *Nunquam librum tam præclaris tamque grandibus literis ex toto conscriptum videre sicut. Versus autem, qui hic habentur, in tabella expressi initio pagina scripti erant, unde conjicimus, primam cujusque pagella literam eodem modo, quo in ista videre licet, ceteris multo majoris formæ existisse. Non enim versus, qui primus hic occurrit, initium est alicujus libri aut narrationis, sed e contrario cum antecedente ita conjungi debet, ut nullo vel minori commate ab eo debeat separari. &c.* Cui adjungitur epigraphium Gordiani, legati Galliæ, jam antea in Mabillonii Itineræ Italico p. 141 exhibitum. Subsequitur *alphabetum* ex fa-

p. 538.

635.

636.

mosis illis Pandectarum Florentinarum voluminibus confectum a Mabillonio in itinere. Sed curiosissimum est exemplum illud, quod ex veteri codice Bibliothecæ Pithecæ depromitur, utpote ex quo Franciscus Juretus olim Sedulii libros quinque operis Paschalis evulgavit Parisiis A. MDLXXXV. *Forma hujus codicis, ut describitur a Ruinatto, est minima, & longe dissimilis ab ea, quam præferunt volumina Pandectarum, at littere quadratæ, & characteres, quibus exaratus est, probare videntur, utraque ejusdem firmæ esse ætatis.* Sane si literas accuratius inspexeris, non ovum ovo, aut aqua aquæ similior est, quam hæc litteræ conveniunt cum illis, quæ in Pandectis Florentinis sunt obviæ. Adjicitur etiam *specimen veteris sacramentarii* ante mille annos exarati, quod in monasterio Bobiensi in Alpibus Cottis sito invenit Mabillonius. II Agitur nonnihil de *litteris a Chilperico rege adinventis.* Controversantur de istis non parum eruditi, & in diversas abeunt sententias. Ruinartus ea, quæ de his litteris in codicibus editis & manuscriptis tam Gregorii quam Aimoini observavit, nobiscum communicat. Ait vero, tres Aimoini editiones vidisse se, & ex his unam Valesianam, easque has literas Græcis characteribus exaratas cum vulgato earum sono representare, nempe ω, χ ch, θ th, φ ph. His editis consentire codicem ante annos circiter centum manu exaratum, at alterum codicem multo vetuliorem quingentorum annorum longe aliter exhibere has literas, & quidem eodem fere modo efformatas, quo apud Gregorium habeantur. Et quamvis ex his una ad ψ Græci formam accedat, diversum tamen ei sonum in hoc codice ab Aimoino tribui. Sic enim legi: *Addidit autem Chilpericus nostris litteris ω othomegam Græcam & tres alias, quarum characteres ab ipso inventos cum propriis sonis hic subscripsimus ψ as T the amy directisque &c.* Exinde colligit observator, tres posteriores illas literas etiam juxta Aimoini sensum a Græcis omnino diversas fuisse. III Adducitur breve *opusculum de ratione punctandi*, quod Mabillonius ex Codice MS. monasterii Principis Vallumbrosani in Etruria transcripsit. IV Sequitur *bulle lectu difficilis Gregorii Papa V recensio per Bar-*

F. 638.

639.

169.

tholomæum Majoris monasterii abbatem. V Sucedunt ob-
servationes quadam in bullas haud usitatas, VI. Nonnihil
 edisseritur de *Loriaco* pagi *Wastinensis* oppido & ejus loci pala-
 tio, ubi etiam nonnullæ veteres chartæ adjiciuntur, ad
 istud negotium omnino pertinentes. VII *Dua* proferuntur
 aliæ *chartæ* a doctissimo *Ruinarto*, in gratiam *Dionysiani mona-*
sterii a *Carolomanno* & *Carolo* fratribus quondam datæ, qui-
 bus VIII accedit *Caroli Calvi Pancharta pro ecclesia Rotoma-*
gensis, quam idem *Ruinartus* ex authentico transcripsit. IX *Ex-*
positio continetur *locorum in Abbonis testamento memoratorum.*
 Relatum est illud testamentum in *Librum VI Num. LXII*, in
 quo cum multa recensentur loca nemini excussa, placuit *Anto-*
nio Lanceloto (is enim est harum expositionum autor) ingenium
 periclitari, & obscura illa in lucem protrahere. Et hæc qui-
 dem satis de accessionibus. Denique superest *Supplementum*
 illud, quod jam A. MDCCIV prodisse supra diximus, sed
 quoniam in isto nihil immutatum & auctum, & ipsum etiam
 annum veterem, quo excusus est olim, servat, nihil attinet de
 isto quicquam addere. De cetero rogamus doctissimum
Ruinartum, velit & reliquias ceteras *Mabillonianas*, de quibus
 spem facit, cum *Orbe literario* communicare, eoque excellentis
 magistri sui famam ulterius promovere.

p. 640.

641.

644.

646.

647.

BIBLIOTHEQUE, OU RECUEIL DE DI-
 verses pieces critiques, &c.

hoc est,

BIBLIOTHECA CRITICA, SBU COLLECTIO
 variorum Scriptorum Criticorum, publicata a Dn.
 DE SAINJORE, cum ejusdem Notis.

Tomus I & II.

Amstelodami, apud Jo. Ludov. de Lormes, 1708, 8.

Const. Alph. 2.

Constituit Bibliothecæ hujus Autor, (quem accepimus esse
 Ccelebrem illum *Rich. Simonium*; id quod eo confirmatur,
 quod

quod T. 1 Cap. 22 a p. 299 usque ad 340 exhibetur ejus defensio contra *Arnaldum*, quemadmodum & alia pro Simonio in hac Bibliotheca scripta occurrunt,) dare in publicum opuscula, quæ vel nondum edita latent in scriniis, vel post editionem facta sunt rarissima. Maxime vero ejusmodi argumenta selegit, quæ de criticis rebus tractant. Nec vero integra semper scripta exhibet, sed librorum non admodum exiguorum, sed itidem vel nondum editorum vel raro occurrentium, contenta duntaxat & ἀνάλυσιν proponit, eodem plane instituto, quo Ephemeridum scriptores librorum recens vulgatorum recensent argumentum. Quod auctoris consilium uti confidimus omnibus litterarum amantibus probatum iri, ita pro more nostro nonnulla inde, salivam doctioribus facile motura, excerpemus. *Tomi I* (qui continet capita 34,) *caput 2* exhibet *Molinæi* Dissertationem ἀνέκδοτον, qua docetur, Benedictinos monachos in controversia circa libros *de Imitatione Christi* produxisse MStos codices manifeste corruptos: idque compluribus demonstratur exemplis. Refertur quoque, Patrem quendam Parisiensem, Anselmum, librum contexuisse, quo firmiter probarit, *Joannem Gessenium* vel *Gersanium*, cui Benedictini illum vindicare librum aggressi sunt, nunquam fuisse in hoc orbe terrarum: additur tamen, ejus libri editionem pacis amore suppressam fuisse. Inprimis vero Itali monachi accusantur criminis falsi in MStis Thomæ de Kempis libris commissi. Inde quatuor evincitur argumentis, Thomam a Kempis autorem esse libelli *de Imitatione Christi*, nempe (1) autoritate testium vetustiorum fideque dignorum, (2) editionibus illius libri, quæ omnes ac singulæ ab A. 1486 usque ad A. 1616 constanter Thomæ Kempensis nomen in fronte gerant, (3) gemina styli facie, cum eadem sæpius verba occurrant in certis Thomæ illius libris, & in hoc *de Imitatione Christi* opusculo: id quod allatis exemplis ob oculos ponitur, (4) idiotismis, qui haudquaquam Italum redoleant scriptorem, sed Germanum. Contra docetur, Joannis Gessen ne nomen quidem auditum fuisse ante A. 1613, nec librum *de Imitatione Christi* sub ejus nomine editum ante A. 1616, nec ullum præ-

terea ipsius librum existare uspiam. Nemo facile negaverit, allata argumenta plurimum ponderis habere. Nos de postremo solum addimus, id adeo verum esse, quod scilicet liber de Imitatione Christi meris Germanis scateat, ut confidenter negemus, quenquam ejus idoneum esse posse interpretem, nisi Germanum vel Germanicæ linguæ peritissimum: id quod, si instituti ratio permitteret, infinitis possemus comprobare exemplis. Ejusdem argumenti est *Caput 7*, in quo Autor excerpt quædam ex Naudæi Libello adversus Benedictinos monachos, ad confirmandum, eos non solum in controversia de laudato libro falsarios se præbuisse, verum etiam aliis in rebus idem illud crimen admisisse sæpissime. Hoc tamen Naudæi scriptum Simonius judicat non ea eruditione & accuratatione elucubratum esse, quam lector a Naudæo speraret: nihilo minus in tota urbe Parisiensi approbatum fuisse ideo, quod causam justam defenderet. *Caput 3* de Michaelis Serveti libris agit, eorumque duo duntaxat exemplaria Lutetiæ latere refert, alterum idque mutilum in Regia, alterum idemque integrum in Colbertina Bibliotheca. Est autem scripti 119 foliis in 12mo constantis hic titulus: *De Trinitatis erroribus Libri VII. Per Michaelem Servetum, alias de Revés ab Arragonia Hispanum. Anno 1531.* Præter septem hos Libros in eadem Bibliotheca latent duo ejusdem exigua opuscula, anno sequenti eadem forma edita, & ita præscripta: *Dialogi de Trinitate Libri duo: De justitia regni Christi Capitula quatuor.* Observatur, alteram librorum horum editionem, quæ multum differat a prima illa, factam esse A. 1553, quo ipso Servetus Genevæ combustus fuit. *Capite 6* recensetur Maldonati Jesuitæ Dissertatio nondum edita de *Mysterio Trinitatis*, luculenter & accuratissime elaborata. Lectu quoque dignissimum est *Caput 9*, in quo conjicitur rationibus non contemnendis, Historiam Sanchuniathonis esse librum subditivum, circa tempus Porphyrii a quopiam confectum ad Ethnicismum contra invalescentem Christianam religionem stabiliendum. *Capite 13* disseritur de MSto Græco LXX Interpretum, quod continet versionem omnium Prophetarum, & 800 annorum ætatem excedit. In eo videre est asteriscos,

riscos, obelos, & notas criticas alias. Saepe etiam, maxime in margine, occurrunt loca ex antiqua editione Graeca Luciani Martyris. Additur, Curterium ex isthoc codice edidisse Jesaiam prophetam, sed ita, ut passim suam in criticis ἀπαδείξιαν proderet, quod exemplis affirmatur. Hac occasione Simonius p. 179 notat Bernardum Montfauconium, quod in suo Diario Italico parum fide dignus sit, quod attinet ad MStorum Italicorum aetatem ac reliquas circumstantias. *Capite 17* de Guilielmi Cayci Historia Literaria Scriptorum Ecclesiasticorum iudicium durius fert Simonius, quam merebatur opus tanto Eruditorum plausu exceptam. Falsam vero censet ejus hypothesis, in Prolegomenis assertam, quod editiones Patrum, quae sunt vetustiores, eo fere sint accuratiores melioresque. Contrarium speciose probatur, elisa simul objectione de Patribus Pontificiorum opera castratis. De Erasmi vero editionibus Patrum pronuntiat, quod, cum ipsius aetate fuerint praestantissima, jam recentioribus collatae embryones tantum videantur & redes massae. *Cap. 26* iudicium exponitur de Bartoloeii Bibliotheca Rabbinica, esse scilicet illud opus magnae quidem molis, sed sine iudicio scriptum, multaque continere inutilia: adeo ut de eo Graecorum illud dicendum videatur: Βιβλίον μέγα, κακὸν μέγα. Tomi secundi (qui Capitibus 35 constat) *Capite 2* acute ostenditur, Iosephi testimonia de Christo atque Joanne Baptista esse ὑποθεσιμαία, simulque ad exceptiones responderi satis subtiliter. *Capite 12* agitur de loco *Rom. IX, 5* Christus, qui est super omnia Deus benedictus in secula; ac defenditur Erasmus, qui in sua editione Cypriani (lib. II Testim. adversus Iudaeos) vocem *Deus* omiserat; secutus nimirum Codices MStos, & primas Cypriani editiones. Additur, etiam omissa voce *Deus* ex isto loco Deitatem Christi probari posse, cum ἰδὲ *benedictus* jam significet Deum, stylo Iudaeorum, in ipsorum usitato precibus. Quod postremum jam observasse novimus Maldonatum Jesuitam Tomo I praesentis Bibliothecae cap. 6 p. 79, sq. cui addidit Jo. Fellum, Oxoniensem Episcopum, in annotatione ad memoratum Cypriani locum. *Capite 18* de Schlegii Bibliotheca Ecclesiastica agitur, eamque refertur propterea tam

tam raram esse, quod autor suis eam sumptibus imprimendam curare necesse habuerit, qua de causa tantum trecenta exempla fuerint excusa. Impressus autem esse liber ille dicitur Coloniae 1599 in folio, hoc titulo: *Bibliotheca Ecclesiastica, seu Commentariorum sacrorum de Expositione & illustratione Missalis & Breviarii, Torii quatuor.* Magna (en iudicium scriptoris de opere illo) eruditio multumque iudicii elucet ex hoc libro, licet multae sint immixtae fabulae erroresque populares, Ceterum propugnat acriter pro ceremoniis ecclesiae Romanae, & contra Protestantes disputat, Lutheranos nimirum & Reformatos, quorum illos dividit in Molles & Rigos, quos & Illyricanos appellat: hos in Calvino-Papistas (per quos intelligit Episcopales in Anglia, qui in fide sint Calviniani, in ceremoniis Papistae,) & Puritanos. Distinguit etiam opus illud variis curiosis animadversionibus. Inter alia disputat de unica Magdalena, & non tribus: quae tamen opinio, licet autoritate Patrum Latinorum & Scholasticorum Theologorum fulta, decretoque Sorbonae (quod Capite sequenti p. 286 exhibetur) firmata, merito rejicitur a Graecis Patribus, & ab Autore Dissertationis Gallicae A. 1699 editae, qui probandum suscepit, *Mariam Magdalenam, Mariam sororem Martha, & Mariam peccatricem esse tres diversas feminas.* Schultingius ille etiam contra immaculatam Mariae Deiparae conceptionem disputat, eamque in rem inseruit epistolam Jo. Hessehi, Theologi Lovanien- sis, secum consentientis. Memoratu etiam dignum videtur, quod in Schultingiano opere exstat Missa quaedam hoc titulo: *De Facie Domini seu Veronica.* Secundum hunc titulum nulla fuit sancta foemina, cui Veronicae nomen, sed est festum Imaginis facie Christi, quae appellata fuit *Vera icon*, id est, vera imago. Capite 23 de fabulosis columnis Sethi, Josepho commemoratis, earumque origine erudite disseritur. Sufficiant haec, ut constet, Editorem hujus Bibliothecae publicandis talibus magnam apud omnes Eruditos gratiam initurum esse.

JAC. PERIZONII RERUM PER EUROPA
maxime gestarum ab incu. te Seculo XVI usque ad Ca-
roli V mortem Commentarii Historici.

Lugduni Batavorum, apud Johannem van der Linden, 1710, 8.

Alph. 2 pl. 5.

Celeberrimo Autori placuit, Historiæ universalis rerum ab ortu Caroli V, qui incidit in seculi XVI initium, usque ad ejus exitum gestarum, contexere Compendium, idque ejusmodi, ut non exile nimis sit ac jejunum, sed media via inter plenum historiæ corpus ac tenue breviarium incedens, ita fugiat prolixitatem, ut tamen ad potissima historiæ momenta intelligenda deesse nihil videatur. Ubique enim historici officio satisfacturus, causas rerum & eventuum diligenter investigat, solerter quoque rimatus arcana consiliorum, & summa usus in scribendo libertate, ne summorum quidem Principum dissimulatis vitiis, sed strenue potius convictis. Perpetuo autem filo hanc suam historiæ contexuit, nulla nec in libros nec in capita facta divisione, immo nec annotationes adjunxit aut optimorum cujusque nationis & fide dignissimorum autorum (ex quibus se omnia hausisse præfatur) testimonia. Qua in re eum superstitiose imitatus videri possit veteres, postremum tamen in præfatione hunc in modum defendit: *Abhorret prorsus a continuis illis citationibus genus hoc scripturæ, in quo fidei & diligentia Autoris, modo hæc illius dotes ex re ipsa & tota scribendi ratione sese ulro probent, satisque liqueat, nullas habere ipsum mentiendi causas aut consilia, aliquid est tribuendum.* Ceterum nec temporis rationem nullam habuit, singulis, quibus quæque contigerunt, annis in margine notatis, & subjuncto denique Indice rerum uberrimo. Nos ex eleganti hoc opere delibaturi nonnulla, in historia ecclesiastica paulisper hærebimus, cum in ea Autor clarissimus longissime ultra mortem Caroli V, ac propemodum ad finem seculi sit progressus. In historia igitur emendatæ religionis causas exponit, cur tantos habuerit successus illud negotium: earumque tres generales p. 7 indicat, nempe (1) aulæ Romanæ flagitia, tunc notiora facta, quam antea, (2) linguarum & literarum studia, quorum ope ejus ætatis homines viderint meliora probarintque, (3) inventam artem typographicam, cujus subsidio & flagitia Pædagogorum & dogmata sinceriora in vulgus sparsa. Nec invidet

conat-

conatus illius primam laudem Luthero præ Zuinglio p. 103, illumque passim magnis ornat elogiis, styli quoque ejus acerbiter p. 107 excusans, & plenum magni viri characterem describens p. 338 sq. Nec tamen tanti viri navos, qui quidem ipsi videntur, silentio premit, notans p. 335 *spiritum Lutheri, nimium in eo, quod semel animo conceperat, persequendo, & dissentientium impatientem.* Conf. p. 167, 177, 314. Sic cum p. 113 Lutherum ea, quæ se absente a Carolo studio Wittebergæ facta fuerant, damnantem commemorat, hanc subjicit epigrammā: *At, si verum fateri volumus, ferre Lutherus non poterat, ab alio hæc proficisci (certum Lutheri vitium) querebaturque, quod Carolo studio cupiebat, ut ipse scripsit, fieri subito novus magister, & suas ordinationes in populo pressa autoritate mea (Lutheri) erigere.* Rursus p. 137 sq. Lutherum scribit in Marpurgensi colloquio controversiam eucharisticam satis moderate tractasse. *Sed, inquit, idem tamen postea convitiis, & nimis sibi solita Diaboli in hanc scenam inductione, abstinere non potuit.* Reprehendit etiam p. 168 & 170 consilium Lutheri, defensionem religionis armatam simpliciter damnantis, idque *remexitatis fanaticæ multum præferre arbitratur.* A pag. 646 usque ad p. 662 persequitur schisma, Lutheranos inter & Calvinianos ortum, ostenditque p. 648, Calvinianorum appellationem, Zuinglianorum nomine ferme abolito, tunc ortam esse, cum Joachimi Westphali scripto de S. Cœna respondisset publice Calvinus. Nec minus singularis est p. 240 observatio de nomine Huguenottorum, quod a Germanico vocabulo *Eidynostorum* sive *Eignottorum* detortum esse credit cum acutioribus. Aliorum quoque e nostratibus Theologorum in controversia illa Eucharistica vehementiam improbat, interque eos Joach. Westphalum vocat acerbissimi ingenii hominem p. 525 & 647, Heshusium arrogantem & turbuleatum p. 648, Jac. Andreæ Smidlinum impudentissimæ acerbiter hominem p. 655 & 657. De Formula Concordiæ agens, judicat p. 658, confirmatum esse per eam illud inter Lutheranos & Calvinianos schisma, *nunquam, ut videtur, & ut se res habent hominum theologica, extinguendum, nisi forsan valida communium & utriusque eque*

inensorum hostium violentia. In quibus omnibus utrum sinceri officio historici functus sit Cel. Autor, an affectibus non nihil obtemperaverit, cuius integrum relinquimus iudicium. Ex historia civili illa observatio non videtur prætermittenda, ex p. 8, 9, 10, 119, 120, 606, quod nempe initio seculi XVI & superiore tempore ubique fere extra Italiam Principes cum paupertate & inopia conflictati sint. Cujus rei causas docet fuisse (a) Indias nondum peruestigatas, (β) mercaturam nondum florentem, nisi fere in Italia, (γ) quod Principes nondum tam absoluta muniti fuerint potestate, ut cives suos pro arbitrio emungere pecunia auderent. Addit mala, ex hac pecunie penuria tum in Remp. redundantia, scilicet, quod (1) Principes ea re sæpius inhibiti sint a rebus opportuno tempore agendis, (2) iidem non potuerint alere nec magnum nec perpetuum exercitum, (3) dimissi bello confecto milites regiones misere vexarint ac depopulati sint. Sed hæc hæcenus. Ceterum quam celeberrimus Vir in ipso hujus libri limine p. 1 promittit Historiæ novæ continuationem, eam ut literatio Orbi pariter aliquando sistat, publico eum nomine rogatum volumus.

*ACTA LITERARIA EX MANUSCRIPTIS
eruta & collecta, cura BURCHARDI GÖTTHELF
STRUVII.*

*Fasciculus II, 1705, III, 1705, IV, 1706, V, 1707, VI,
1709, VII, 1710.*

Jenæ, apud Jo. Felicem Bielkium, 8.

Alph. 1 pl. 16.,

Primus horum Actorum Fasciculus jam A. 1703 p. 59 recensitus fuit, superest, ut reliquos nunc perlustremus, ac brevem eorum recensionem tibi sistamus. Secundo itaque Fasciculo exhibentur primum *Jacobi Puteani* Elogia, a *Joanne Alberto Porriero* congesta, in quibus de Puteani morbo, supremis fati & bibliotheca nonnihil edisseritur. Subsequitur *Thomæ Campanellæ Albetinum triumphans*, ex Manuscripto demum editus, non ille quidem integer, sed aliqua parte hic expressus, prout ab impresso exemplo visum est dōctissimo Col-
lectori

lectori Struvio discrepare. Servat illud Manuscriptum Bibliotheca Salara, characteribus Italorum exaratum, & de nonnullorum sententia pro ipso Campanellæ ἀπολογία habitum: in quò cum Struvius plurima observasset, quæ in impresso exemplo alter se haberent, diligenter hæc annotavit loca, & collectioni præsentis inseruit. Post hæc enarratur *Historia certaminis Reuchliniani*, quod cum monachis de exurendis Judæorum libris inivit. Sed nihil hic singulare offendimus, ut si cui cupido sit isthac de controversia nonnihil perlegere, plenius id intelligere liceat ex Reuchlini vita a doctissimo Maio quondam perscripta. Vita denique *Joannis Loniceri* ab Anonymo exarata, & Epistola *Fred. Bened. Carpozvii* inedita agmen concludunt.

Fasciculo tertio continetur primum *Jo. Christiani Boineburgii Vita*, a Struvio nostro non ineleganter exarata, ubi & facta & studia hujus Viri doctissimi exponit. Hanc excipiunt *Excerpta literaria* ex mutuis *Boineburgii & Zachariae Prussebenckii* epistolis delibata, jucunda certe ac eruditissima, in quibus & Struvii institutum maxime comprobamus, qui, quomodo in edendis clarorum Virorum Epistolis versari nos oporteat, exemplo suo præiit. Nimirum ut ex epistolis excerpamus non omnia, sed quæ meliora & digniora videntur. Multa in his excerptis literariis legimus, quæ ad statum civilem non minus, quam ad bonorum librorum noticiam faciunt. Ultimo loco apparet *Adriani VI Papæ Conclave*, quod etsi jam in Italica Conclavium collectione habeatur, nihilominus dignum fuit visum nostro Struvio, quod huic loco infereretur, maxime cum aliqua parte diversum sit ab eo, quod editum jam diximus. Operis fronti præmittitur numus, in priore parte hujus Papæ effigiem repræsentans, qui ab Ultrajectensibus, civibus eius, dicitur excusus.

Fasciculus tertius comprehendit primum *Inventarium Bibliothecæ Sixti IV* per Barth. Platinam congestum, in quo non ordinem modo Bibliothecæ Vaticanæ, tum temporis observatum, sed codices quoque, qui in ea continebantur, descriptos videmus; quanquam hoc Inventarium a Struvio non integrum insertum sit, sed potiora tantum excerpit, quæ

quæ ordinem ac methodum hujus catalogi demonstrant. Tum succedit *Synodus*; a *Joanne Majore* versibus comprehensa. Est virulentum hoc carmen & difficile admodum intellectu, cum de certaminibus inter Philippistas, ut vocant, & Flacianos seculo XVI excitatis agat, idque ita, ut per diversa aviuna nomina viros undiquaque doctos notet ac confodiat: sed carminis illius clavem adjecit Struvius, nempe notas & animadversiones *Joachimi Felleri*, nostri quondam Collegæ desideratissimi, subtexuit longe doctissimas, qui, quid per aves intelligatur, felicissime enodavit; & Fellerum in $\epsilon\sigma\chi\alpha\sigma\mu\tilde{\omega}$ non infelicem fuisse hic deprehendes. Sub finem fasciculi potiora ex *Conradi Magdeburgensis* Oeconomicis referuntur, adjecta insuper *Viti Winsthemii* Epistola manuscripta, quæ de avulso *Mauritii* capite in statua Berolini expressi nonnulla recenset.

Quintus Fasciculus itidem varia notatu digna complectitur, ubi primo loco exhibetur *Vita Zacharia Pruschenkii* a Struvio nostro composita, quam excipiunt ipsius Pruschenkii *Epistola ad Georg. Calixtum* aliosque viros eruditos perscriptæ. Multa in his legimus, quæ controversiam Calixtinam egregie illustrent, quamvis alia quoque subinde inspergantur. In primis vero hic, quæ sequitur, *Epistola Gasparii Scioppii* commendanda est, quæ fata & doctrinam *Jordani Bruni*, Romæ combusti, eleganter exponit, & genium quoque Scioppianum aliqua ex parte repræsentat. Neque illa putamus negligenda esse, quæ post hæc de *Cælio Secundo Curione* referuntur, ex manuscripto edita, quibus vita & fata hujus viri nonnihil illustantur. Carmina inedita, quæ appendicis loco apparent, hic prætermittimus, cum non adeo magni sint ponderis.

In sexto Fasciculo, in quo miscellanea nonnulla literaria ex eruditorum Epistolis congesta repræsentantur, in primis observandæ sunt *Casp. Barthii* ad Christianum *Dauca* *Vita* Epistolæ varia doctrina refertæ. Excerptemus, cum e recentioribus hic sit Fasciculus, nonnulla speciminis loco, ut de reliquorum bonitate facilius constet. Pag. 5 ex *Geo. Fabricii* literis cognoscimus, quam difficulter aggressus fuerit, *Origines Saxonice* conscribere, cum, ut de se scribit, homo sit obscurus, nec ad
ulius

ullius rei magnæ consilium unquam adhibitus, ut aliquando infamia sit futurum magnis temporis sui Oratoribus, qui sibi rem tantam commiserint. Pag. 14 insigne *Lindebrogii* plagium detegitur, qui in carcerem capite nudo tractus fuerit, ob sedecim Volumina Manuscripta, quæ monacho uno conscio subduxit e monasterio Victoris. Pag. 24 de *Bacleri* historia belli Danici, quam *Tristensohnii* auspiciis meditatus est, nonnihil edocemur. Curiosa sunt, quæ p. 47 de *Andrea Mülleri* Sinicis referuntur a *Jobo Ludolfo*, ubi simul animadvertere licet, quam difficilis in communicandis aut evulgandis inventis suis fuerit *Müllerus*. Pag. 53 legimus, *Annales Boicos*, qui sub nomine Cancellarii Bavarici *Adlzreitteri* prodierint, partum esse *P. Joannis Fervaux* Lotharingi. (Conf. Acta Er. M. Junii p. 252.) Nec forte philologis displicebunt, quæ p. 57 de significato וְשׁוֹ & וְיָק afferuntur. P. 70 laudatur *Maria Helena*, filia *Matthæi Wackeri a Wackensfels*, quæ Græce loqui, & carmina Pindarica componere potuit, sed A. 1607 immatura morte prærepta, cum nondum ætatis annum duodecimum implevisset.

In septimo Fasciculo, qui nuperrime prodit, continentur Excerpta ex Epistolis hæcenus ineditis clarissimorum Virorum, & imprimis celeberrimi illius Polyhistoris *Jacobi Thomasi*. Sane quibus viri hujus doctrina & judicium, quo poluit, notum est, non possunt non egrègia sibi ex istis litterarum excerptis polliceri. Cujus rei ut fidem faciamus, placet uno alteroque specimine testatum id facere. Ita refert nobis *Thomasius*, *Reinesium* notas quasdam MSS. in *Caroli Stephani* Dictionarium confecisse, ac merito objurgat Bibliopolarum avaritiam, qui sumptus in hunc librum impendere recusarunt. Deinde in *Labbei* libro de Scriptoribus Ecclesiasticis annotat styli acerbiter in omnes, quos ille heterodoxos putaverit, nisi quod uni *Vossio* parcere videatur. Idem *Thomasius* indicat, *Joannem Bernhardum Bertramum* sub *Dilherri* præsidio disputationem Jenæ habuisse, cui titulus: *Examen Inscriptionum antiquarum nobiliorum obscuriorumque*, sed pleraque esse a *Thoma Reinesio* profecta. Idem nonnihil agit de *Henrici Mori Antiatheismo* ex Anglica lingua in Latinam verso & adhuc ἀντιθεῖστος , & toto prope Capite quinto Libri

p. 2.

3.

5.

9.

secundi nihil aliud agi affirmat, quam ut animarum defendatur præxistentia. Nec minus digna sunt, quæ de *Novo Testamento*, ab Antonio Bruciolo in linguam Etruscam converso, refert. Nos integrum locum exscribimus: „Il Nuovo Testamento di Greco nuovamente tradotto in lingua Toscana per Antonio Brucioli, 1530 (in octavo) in Vinegia, nelle case di Lucantonio Giunti Fiorentino, con privilegio dell' inclito Senato Veneto. Alia etiam extat hujus N. T. editio Veneta & ipsa in 12, in cujus fine testatur Autor, se quia versio sua passim sed non unis depravata modis recusa sit, editiones illas non pro suis, sed hanc agnoscere, quæ a Francisco Bruciolo & fratribus ejus impressa sit. Illa in 8 cum privilegio Senatus Veneti edita erat, sed in hac in 12 privilegii illius nullam mentionem video. Illa ab autore dedicata Herculi Gonzagæ Cardinali Mantuano, idque dedicatione duplici, quarum altera præmittitur priori Novi Testamenti parti, quam Evangelistæ auspiciantur, hæc posteriori, quam Pauli epistola ad Romanos; hanc idem autor dedicavit Leonoræ de Toletio Ducissæ Florentiæ, sed non nisi unica epistola, quæ legitur in fronte. Ceterum nulli dedicatoriæ adscriptum annum legitur, aut diem, aut locum. Nomen autoris in priori editione inviolatum ubique est, in altera erasum ex titulo libri, chartula glutine impacta occultatum in dedicatoria, saluum tamen initio pariter & fine partis secundæ. Ut adeo haudvana sit suspicio, displicuisse Pontificiis Brucioli hanc versionem, curavisseque adeo, ut illa vel supprimeretur vel corrumpere, ipsiusque etiam nomen autoris aboleretur. Sane vero nomen etiam Antonii Brucioli reperio in Indice librorum prohibitorum Pii IV p. 30 sub autoribus primæ classis. Sine illa editio A. 1530 e genuinis, an corruptis, dicere non habeo, neque enim textum ipsum conferre licuit cum altera. De corruptoribus suis video autorem etiam queri in dedicatione ad Leonoram de Toletio; contra eos autem, qui negant, sacrum Codicem vulgari lingua vertendum esse, disputare graviter in editionis prioris dedicatione altera. Tum

Jo. Eusebii Nierembergii de Arte Voluntatis Libri sex perstrin-
gunt.

guntur a Thomasio, qui putat, Nicrembergium Rhetorem in hoc opere magis agere, quam Philosophum, & majorem videri subtilitatis habuisse rationem, quam veritatis. *Nicolaus Heinsius* edidit olim A. 1667 *Prudentium* scriptorem Christianum, Ferdinando, Episcopo Paderbornensi, inscriptum. De qua dedicatione censet Thomasio, Heinsium nimia assentatione tum Episcopo, tum ipsi Romano Pontifici blanditum esse, ut incertum sit, fueritne ipse proximus apostatae, an ex eorum numero, qui omnem religionem habeant pro una. Qui de *Illuminatorum* secta & eorum doctrina nosse quaedam desiderant, ex Christophori Arnoldi & forte etiam Thomasio Epistola hic subjecta praesidium accersant. De *Jo. Ludovici Vivis* Valentini Operibus in duos Tomos distributis & Basileae quondam A. 1555 fol. editis nonnihil quoque addit Thomasio, & collectorem, quisquis ille sit, parum providum fuisse ait, & in rem minime attentum, namque novos Vivis libros plerosque non a titulis, qui singulis debeantur, novis, sed ab epistola, si quam habeant, dedicatoria inchoari. Deinde *Kircheri China* parum probatur Sereniss. Ducis Florentini Secretario cuidam, (nomen enim hic non additur) qui Chinesem Athanasii phantasiam vocat, additque, Patres Jesuitas ex China reduces factos pleraque in libro isto improbasse, id quod ex Christophori Arnoldi Epistola hic perspicimus. Sed omnium dignissima est *Epistola Jacobi Augusti Tbuani* ad Jo. Meursium exarata, ubi de opere suo historico agit, quod in castris inter tubas inchoatum & quidem ab anno MDXLV h. e. a belli Germanici primis initiis ad annum usque XXCVI deductum esse ait. Plura sunt, quae Lectorem juyabunt, sed nos brevitatis rationem habentes solum abrumpimus.

p. 23,

43.

61.

82.

ויקרא שמעוני

PERA SIMÉONIS, b. e. COLLECTIO LOCO-
rum Scripturae Sacrae in antiquissimis Judaeorum libris,
Sipbra, Siphri, Mechilea, Rabbotb, Tanchuma, Miscbna,
Gemara explicatorum, secundum ordinem Co-
dicis Hebraei digesta.

Q9 2

Tomi

Francof. ad Oderam, Anno comput. minor. 469, h. e. A. C.
1709, in fol.

Constat Alph. 10 plag. 12.

Hujus libri jam supra Anno MDCLXXXVII mense Novembri p. 638 mentio facta est, cum Francofurti ad Moenum recuderetur, ut nobis tantum nova hæc editio, quæ ex illa accurate descripta videtur, indicanda sit. Si itaque interpretes antiquissimorum Judæorum explicationes Scripturæ consulere voluerint, hunc librum evolvant, ex quo de omnium fere versuum sensu cognoscere poterunt. In margine partim libri eorumque folia allegantur, partim ignotâ & rariora vocabula aliis Hebraicis explicantur. Felicius vero lectores procedent, si ענין ה' h. e. Commentarium in hunc librum conferant, qui nupeq. Dessaviæ Anno sup. min. 464, h. e. A. C. 1704 impressus est.

INTRODUCTION A L' ECRITURE SAINTE,

h. e.

INTRODUCTIO AD SCRIPTURAM SACRAM, in qua Judæorum origo, historia, Reipublicæ forma, leges, consuetudines, Terra sancta, Hierosolyma, templum & reliqua describuntur; Autore BERNARDO LAMT; ex Latino idiomate in Gallicum translata, & aucta.

Lugduni Gallorum, apud Joannem Certe, 1709, 4.

Constat Alph. 3 pl. 6 chart. Geograph. 3 & 13 tabb. æneis.

Prima hujus libri lineamenta Latine scripta, & in modum tabularum ordine analytico disposita in Galliis primum typis sunt excusa, quæ deinde a Boerio & Bellegardio in Gallicam linguam conversa, cum Parisiis, tum Lugduni, & tandem iterum Latino idiomate Amstelodami anno MDCCVII sub titulo Apparatus Biblici comparuerunt. Sed libellus hîc vix duodecim complevit plagulas, quas hæc nova editio insigni mole

mole auctas conspicimus, ut novi plane operis speciem præ se ferat. Accessiones novæ ipsam Cl. Lamy autorem agnoscunt, quas ab eo Latino idiomate exaratas amicus quidam in Gallicum transtulit, & Autoris relectioni & emendationi tradidit. Scopus, quem libro primo Cl. Autor intendit, est, historiam & accuratam omnium rerum, quæ Judæos concernunt, descriptionem & formam exprimere. Quare in hoc omnia, quæ ad Judæorum originem, divisionem in tribus, Terram sanctam, loca sacra, Chronologiam, festos dies, sacrificia, ministros templi, Sectas, Rempubicam, leges, consuetudines, pondera & mensuras spectant, complexus est. Cap. I profelytos descripturus, nostri baptismi originem ex ritu Judæorum, in initiatione profelytorum observato, & a Maimonide descripto, deduxit. Cap. II defendit situm paradisi, prout a Cl. Hueto descriptus est, & Hierosolymam quasi in medio totius terræ olim cognitæ locat. Cap. VIII de ministris templi Hierosol. disserit, & observat, quod Judæi in Synagogis semper textum Hebræum prælegerint, in gratiam vero populi, hujus linguæ ignari, interpretem, quem Targumistam appellarunt, constituerint, cui in aurem textum prælegerunt, quem ille alia lingua alta voce populo interpretatus est. Hunc ritum Christum respexisse advertit, præcipientem discipulis: *Quod vobis in aurem dicitur, prædicate in tectis*, Matth. X, 27. Liber secundus exhibet, quæ de Bibliis, numero librorum Canonicorum, divisione eorum, scriptoribus sacris, linguis, Masoretis, antiquis versionibus, LXX senum, Latinis, Vulgata, Pentateucho Samaritano, Paraphrasibus Chaldaicis, Bibliorum præcipuis editionibus, regulis hermeneuticis, & Interpretibus Scripturæ notanda sunt. Duos libros Regum ex pluribus particularibus libris ab incerto autore compilatos esse putat, nec ratione sufficienti eos vel Jeremiæ vel Esdræ adscribi existimat. Paralipomenon libros pro supplemento Pentateuchi, librorum Josuæ, Judicum, & Regum habet, ex Regum diariis ab Esdra collecto. Non omnes Psalmos a Davide, sed quosdam a Mose, alios a Samuele, alios ab Esdra compositos esse autumat. In Cantico Canticorum nomæn Dei nunquam occurrere observat, & sub epi-

P. 13.

48.

56.

154.

261.

- thalamii specie alta mysteria recondita esse scribit. Sapien-
 tiæ librum Salomonis nomen gerere, non quod a Salomone
 scriptus, sed quod ejus Autor Salomonis stylum & meditatio-
 nes imitatus sit. Ecclesiastici appellationem cum Augustino
 ab Ecclesia derivat, quod ille quondam in Ecclesia lectus sit.
 Veteres enim Canonicos appellasse libros, quos certo a Spiritu
 Sancto inspiratos esse sciverunt, Ecclesiasticos vero, qui qui-
 dem boni sed non infallibilis auctoritatis fuerunt. Cap. III de
 Autoribus & Chronologia librorum agit, Mosique totum Pen-
 tateuchum tribuit, concedit tamen, quod Esdra quædam vel in
 margine notaverit, vel textui inseruerit, quæ ad explicationem
 necessaria visa sunt. Josuæ librum non sine ratione Josuæ ipsi
 attribui existimat, quorundam tamen eruditorum conjectura
 illum post Salomonis regnum scriptum esse, annotat. Auto-
 rem libri Judicum ignorari afferit, quamvis alii hujus & Ruthæ
 nec non priorum librorum Regum Samuelém autorem perhi-
 beant. Tertium & quartum librum Regum, ut & duos Para-
 lipomenon Esdræ tribuit, idque Theodoretæ auctoritate confir-
 mat. Prophetas suorum vaticiniorum compendia conscri-
 pisse, eaque templi portis, ut in omnium notitiam pervenirent,
 affixisse, quæ deinde a ministris templi collecta & asservata sint,
 cum aliis conjicit. Litem Capellum inter & Buxtorfium de
 Hebrææ linguæ primis literis actam, duabus rationibus dirimit,
 1 quod Græcæ literæ inversæ propius ad characteres Samarita-
 nos, quam ad Hebræos hodiernos accedant, 2 quod antiqui
 ficli, a Judæis cusi, Samaritanas literas exhibeant. Puncta He-
 bræi Codicis vocalia multis rationibus novitatis accusat, &
 vestigia Capelli & Waltoni premit. LXX. senum versionem
 eam ob causam Patriarchis antediluvianis longiorem ætatem
 dedisse refert, ut Judæi in Ægypto degentes Mosis historiam
 Annalibus Ægyptiorum accommodarent. Josephi auctoritate
 nixus, primo Pentateuchum tantum translaturum, reliquos vero
 libros ab aliis adjectos esse putat. Quamvis vulgata versio
 in Concilio Tridentino authentica sit declarata, eam tamen ex
 fontibus emendandam esse judicat, approbatque correctionem
 Esdr. IX, 8 factam, ubi loco *pax illius* juxta fontes *paxillus* re-
 stitui-

stituitur, & Prov. XVI, 11 loco *lapides Seculi*, hodie *lapides sacculi* leguntur. Lib. III comprehendit reliqua, quæ ad Scripturæ interpretationem sunt necessaria, quorsum spectant idola, animalia, herbæ, lapides, metalla, aromata, alimenta, vestes, ædes, morbi, theatra ludorum, ad quæ sacri scriptores alludunt, quibus additur methodus, qua sacrorum Bibliorum lectio uno anno cum fructu absolvitur. Occasionē columbarum, quas inter alia animalia Cap. II describit, *stercus columbarum*, cujus quarta pars cavi quinque argenteis vendita est (IV Reg. VII, 25) cum Bocharto de *leguminibus* Arabica lingua *stercus columba* dictis interpretatur. Phœnicis in scriptura nullam mentionem fieri existimat, sed Judæos tantum Job. XXIX, 10 vocem, quæ *arenam* significat, de ave illa esse interpretatos, eam mille annos vivere tradentes. Occasionē serpentum de aspide refert, quod non sit surda, nec aures contra incantationes obduret, sed quod Ps. LVIII, 5 David tantum dicat, Magorum incantationes esse frustraneas, & aspides iis non aliter affici, quam si essent surdæ, vel earum aures obduratæ, ut eas non audiant. Presteres sive serpentes igneos a morsu carbonis instar urente appellatos esse autumat, & Israelitarum plagam, quam in deserto ab iisdem perpeffi sunt, cum alia, quam Plutarch. LVIII, de festis, quæst. 9 descripsit, comparat. Scorpiones in cauda aculeum gerere, ovoque similes esse, ut caput ejus vix discernatur, ex Lucæ Cap. XI v. 12 probat, ubi Salvator dicit: *aut si peioris ovum, prabeat illi scorpionem.* Cætum, in cujus ventre Jonas fuisse Matth. XII, 40 refertur, canem marinum, quem Græci Lamiam appellant, interpretatur, quia in mari mediterraneo nulli ceti inveniuntur, nec eorum gula tam ampla est, ut hominem capiat. Ipse Cl. Autor ejusmodi Lamiam vidit & tantam ejus gulam esse observavit, ut homo commodissime transire potuerit. *Bebemotib* & *Leviathan*, quos Jobus Cap. XL & XLI descripsit, cum Bocharto de *Hippopotamo* & *Crocodylo* intelligit. In animalibus fabulosis numerat *Akkō* Deut. XIV 5, Græcis *τραγέλαφον* dictum. Griphes LXX senibus aquilas significasse existimat. *Ixion* (vel potius *Ixon*) vulgati Deut. XIV, 13 cum Bocharto in *oxyn* mutandum esse censet,

p. 396.

401.

409.

AYEM

avem ab oculorum acie Græcis appellatam. Mirmicoleon Job IV, 11 ipsi est species leonum, uti & vulgatus ibi transtulit. Jer. L, 39 *Lim*, quos Hieronymus Ficarios vertit, Noster pro spectris habet, quæ terrorem incutiunt. Per *Sirenes* Jer. XIII, 21 LXX senes muscarum speciem magnum strepitum excitantium intellexisse, ex Isaaco Vossio refert. *Lilith*, Græcis Onocentaurus, Es. XXXIV, 14 a Nostro inter spectra refertur, quod ibi desertum describitur. Cap. III, Lib. III ordine alphabetico omnes arbores recenset, & de *Hysopo* annotat, quod cum nostro non conveniat, & ignotum sit, utrum in arboribus, an vero in herbis numeranda sit. Milites enim Salvatori potum exhibentes, hysopi caule usi sunt, ex quo colligitur, quod ille nostro multo longior fuerit, quia crux elevata erat. *Kikajon* Jonæ cum Bocharto cum Ægyptiorum *kiki* & Latinorum *ricino* confert. Cap. IV lapides pretiosos describere, rem arduam, imo impossibilem esse, conqueritur, ut in hoc argumento probabilitate quadam contenti esse debeamus. Nihilominus duodecim lapides, pectorali summi Sacerdotis olim insertos, ex LXX Senum & Vulgati versionibus cum aliqua veritatis specie declarat, & ampliorem descriptionem in libro de templo Hierosolymitano promittit. Post metalla ad vestitum Hebræorum progreditur, & varia textilium & acupictorum genera describit. Inter alia advertit, quod Hebræorum *Scheseb* & *Bad* idem sit cum Græcorum & Vulgati *byss*, & nostro *lino*, quia Hebræorum *Pischim* tam *Scheseb*, quam *Bad* refert. De cibis Hebræorum acturus, rejicit quidem Salmasii etymologiam, quæ Manna ex manhu, *quid est hoc*, derivat, approbat tamen ejusdem sententiam, qua Manna rorem fuisse statuitur. Sed eo miraculum mannae non negat, sed illud ob alias circumstantias extollit, quod nempe tanta quantitate deciderit, ut omnibus Israelitis sufficeret, quod die Sabbati nulla fuerit inventa, quod tam æstivo quam hyemali tempore sit collecta, & quæ reliqua. Morborum biblicorum historiam partim ex Wilhelmi Aderi, partim ex Thomæ Bartholini libris hausit, & in compendium redegit. Reliqua non persequemur. Sed B. L. potius ad ipsum librum remitemus, in quo plura, quæ ad Scriptu-

re explicationem requiruntur, jucunda brevitate & perspicuitate collecta & descripta inveniet.

70 ANNIS MEINECI, ECCL. RAMBOENSIS
Pastoris Christus a Tridentino Concilio (Sess. 7 can. I de
Bapt.) excommunicatus; cum Prefatione ZACHARIÆ
GRAPII.

Rostochii, apud Christianum Gottholt Garmann, 1709, 4.
 Const. 4 plag.

Confutat hoc schediasmate Autor Reverendus Canonem Tridentinum I de Baptismo: *Si quis dixerit, baptismum Johannis habuisse eandem vim cum baptismo Christi, anathema sit.* Instat, Christum ipsum hoc dixisse, dum baptismo Johannis aquam & spiritum, quin & regenerationem, tribuit Jo. III, 5 seqq. Id non nisi de baptismo Johannis intelligi posse, cum alius eo tempore nondum fuerit, evidentissime demonstratur § 26, 27 seqq. Jam vero Pontificii ipsi, nominatim Bellarminus & Schererus, quorum verba afferuntur, aquam & spiritum essentiam baptismi absolvere, diserte fatentur. Unde baptismum Johannis & Christi ex hujus ipsius sententia eundem esse, admittant necesse est. Nituntur Concilii Tridentini defensores locis Matth. III, 11, Marc. I, 8, Luc. III, 56, Jo. I, 26, 31, 33, ubi Johannes aqua, Christus spiritu baptizare dicitur. Sed respondetur, perperam ab illis confundi baptismum Christi improprium & extrasacramentalem, scil. effusionem Spiritus S. ut explicatur Act. I, 5 & XI, 16 cum baptismo proprio & sacramentali. Illum diversum esse a baptismo Johannis, nemo unquam negavit: sed quæritur de posteriori, quem Christus Matth. XXVIII, 19 & Marc. XVI, 16 non primum instituit, sed confirmavit.

Das neue Teutsche und Wendische Gesang-Buch.

h. e.

NOVUS GERMANICARUM ET SORABICARUM
Cantionum liber.

Rt

Bu-

Budissinæ, sumptibus Joannis Wilisch, 1710, 8.

Alph. 2 plag. 15 $\frac{1}{2}$.

Illustres spectatissimique Lusatiae Superioris Status, pro insigni suo & nunquam satis laudando veræ religionis promovendæ studio, in Sorabica Nationis gratiam non tantum Evangelia & Epistolas, quæ diebus Dominicis ac Festis publice exponi solent, catechismum Lutheri minorem, atque Ecclesiae Evangelicæ agenda in linguam Sorabicam transferri, & typis ante aliquot annos exscribi curarunt, (conf. Acta A. 1693 p. 305,) sed cum ipsos minime lateret, cantiones ecclesiasticas quoque ad verum Dei cultum haud parum facere, in iis autem, quæ Sorabis in usu erant, unus atque alter defectus deprehenderetur, de medela huic malo afferenda navisque illis tollendis pietissimam eorum curam foverunt, atque admodum Reverendis Viris, M. Paulo Prætorio, Ecclesiae Budissinensis S. Petro sacrae Archidiacono, Georgio Matthæi, Pastori Colmensi, Joanni Ast, Pastori Budissinensi ad S. Michaelis, & Johanni Wauer, Pastori Hochkircheni, Cantionum illarum accuratorem perlustrationem atque emendationem demandarunt. Quem laborem laudatissimi Viri lubenti animo in se suscipientes libros Cantionum Sorabicarum manuscriptos e diversis ecclesiis ad se mitti curabant, ut versiones inter se curatius componere, optimas earum eligere, atque emendatione haud ita difficili totum negotium perficere possent. Ast instituta sedula perlustratione cum fere omnes versiones in artis poeticæ regulas, non paucas in Sorabicae linguæ genium, multas quoque in ipsam fidei analogiam impingere deprehenderent, necessitas ipsa exigere videbatur, ut novam plane versionem Sorabicam elaborarent, Ad quam inde se accinxerunt, & in ea conficienda Germanicarum cantionum sensum & verba ipsa, quantum fieri potuit, exprimere, inprimis autem analogiam fidei probe observare studuerunt, insimul etiam accentum, pedes, genus carminis & rhythmos poeseos Germanicæ sequentes. Ut vero appareat, quantum ab antiquis versionibus nova ipsorum recedat, duas cantiones Paschales, quas ex hac æne usitatis optimas esse deprehenderunt, fere immutatas inseruerunt, earumque unam, cum

in nullo Germanicarum cantionum libro post diligens scrutinium invenerint, in Germanicum idioma verterunt: cantionem, quæ septem verba a Christo in cruce prolata exhibet, transtulerunt, prout eadem a Vincentio Schmuckio emendata fuit, cum prima illius editio, quæ in communi usu apud nos esse solet, cum genuino verborum istorum ordine pugnet. In quo opere perficiendo publicandoque duos fere annos insumserunt, cum illius editionem tum Suecorum in hæc regiones irruptio, tum supra commendati, M. Prætorii, qui ceterorum verbi divini Ministrorum ad hoc opus perficiendum delectorum Præses & linguæ Sorabiciæ callentissimus fuit, beata analysis, tum horrendum Budissinæ urbis incendium retardarint. Superatis hæc aliisque impedimentis, liber tandem iste absolutus in lucem exoptato prodit. Constat autem ille tribus partibus, quarum prima Cantiones Festivales; secunda-Catecheticas; tertia matutinas, vespertinas, mensales & funebres exhibet. Quibus accessit appendix aliquot cantionum, quarum nonnullæ de novo confectæ, aliæ vero e Sorabica lingua in Germanicam translatae fuerunt, cum in nullo cantionum Germanicarum libro eas reperire licuerit. In linguam Sorabiciam insimul versa sunt verba, quorum in vulgo sic dictis Collectis Ecclesiasticis usus esse consuevit. Tandem geminus Index, Germanica alter, alter Sorabica lingua exaratus, adjicitur.

SCRIPTORES ET EXCERPTA JURIS POSTARUM sive Miscellanea & Collectanea Juris publici curiosa de Regali Postarum Jure, publici juris facta per CHRISTIANUM LEONHARDI S. R. Poloniæ Majestatis & Elector. Saxon. Secretarium Intimum & Postarum Administratorem Primarium.

Lipsiæ, ex Officina Christiani Genschii, 1710, in fol.

Alph. 3 plag. II.

Muneris, quo cursum publicum dirigit, ratio soletissimo Autori scriptum hocce colligendi præbuit occasionem, cujus opera illis erit pergrata, quibus Jus Postarum penitus cognoscere volupe est. Ita autem in hoc opere concinnando versatus est, ut non tantum integros tractatus ac dissertationes de hoc argumento conscriptas exhiberet, sed & quæ in Recessibus Imperii aliisque Scriptoribus de jure postarum sparsim habentur, in hæcce collectanea referret, quo sine etiam index Scriptorum, ex quibus hoc opus compositum, adjectus est. Duos tamen Scriptores se hic omisisse fatetur doctissimus Autor, videlicet Ludovicum ab Hornigk de Regali Postarum Jure & Casareo Turriani Glorwürdigen Adler / five gründliche Vorstellung des der Kayserlichen Majestät reservirten Post-Regals / cujus rei eam fuisse causam ait, quod prius scriptum in bibliopoliis adhuc extet, posterius autem publicam eamque liberam, quantum intelligere licuerit, lucem nunquam viderit, sed tantummodo in quorundam Postarum Imperialium Praefectorum scriniis lateat. Ut specialius nonnulla attingamus, primo loco occurrit Gründlicher Unterricht von dem aus Landes Fürstlicher Hoheit her springenden Post-Regal derer Chur- und Fürsten des heiligen Römischen Reichs küniglich fürgestellet und Hn. Ludolffs von Hornigk irrigen Meynungen entgegen gesetzt durch Emeran Ackold / id est, literis suo ordini restitutis, Andream Ockel. Hoc scriptum cum impugnasset Casareus Turrianus im Glorwürdigen Adler / mox Clarissimus Ockelius Discursus Juridico-Politicos de Regali Postarum Jure Electorum Principumque Imperii, quibus Majestaticum hoc jus, vigore Superioritatis Territorialis Serenissimis Principibus Germaniæ competens, de novo asseritur ac inanibus oppositionibus, quibus Dn. Casareus Turrianus Emeranum Ackold oppetiit, respondetur, in lucem emisit, qui in hisce collectaneis secundo loco exhibentur. In Capite tertio horum Discursuum Dn. Ockelius viginti duo Turriani argumenta strictim recenset, iisque in capite quarto respondet, ex quo etiam apparet, quod, utut Nobilissimus Leonhardi noster Turriani scriptum Volumini huic non inseruerit,

sit, ejus tamen argumentum ex opposito Ockelii tractatu quodammodo possit intelligi. Tertium locum occupat *der Stadt Nürnberg gründliche Refutation einer mit vielen Lästungen angefüllten so genannten Information, wie es um das Kayserliche Post-Wesen in gedachter Stadt Nürnberg beschaffen.* His accedunt Dissertationes Bechmanni, Ledereri, Reichii, Feschii, Canstadii, Cocceji, Ludwigi, Wildvogelii, Hofmanni, Fritschii, Wittii, Miethii & Harprechtii de Postis rebusque affinibus conscriptæ. Denique excerpta ex variis Autoribus desumpta ac suis singula numeris distincta sequuntur. Ceterum huic Collectioni adjungi non immerito poterit, quæ nuper admodum Gissæ Hassorum prodiit, *succincta Demonstratio, S. Rom. Imp. Principem, Dominum Eugenium Alexandrum de Turre & Tassis, in possessionem Juris Postarum per Belgium Hispanicum, qua per bellum hocce & antea dejectus fuit, restituendum esse.* Sed de hoc ut pluribus agamus, ab instituto nostro alienum est.

C. VETTI AQUILINI JUVENCI, HISPANI Presbyteri, Historia Evangelica Libri III, cum Notis integris Georgii Matthia Kœnigii, Magni Danielis Omeisii & Christiani Schœtgenii; itemque Jodoci Badii Ascensii, Georgii Fabricii aliorumque selectioribus. ERHARDUS REUSCH recensuit, & Memoriam Omeisianam cum duobus Indicibus adjecit.

Francofurti & Lipsiæ, apud Wolfgangum Michahelles,
Bbl. Norimb. 1710, 8.

Alph. 1 pl. 14.

DIu est, quod nullam hujus Poetæ editionem vidit Orbis cruditus, quam tamen jacturam optima hac editione refarcire voluit Cl. Editor. Varia autem hujus editionis fuit fortuna. Primo enim Joannes Saubertus filius Juvenci editionem molitus est, ejusque etiam in scriptis suis spem fecerat, sed cum propter impedimenta quædam id præstare non potuisset, Omeisius veterem aliquam ejus editionem ex bibliotheca

Rr 3

illius

illius sibi comparavit, ad quam ex MS. Helmstadiensi notatae erant variae lectiones. Idem postea a Koenigio, qui Poetam hunc auditoribus suis publice praexerat, notas accepit, ipse quoque praelectionem ejus publicam & simul editionem aggressus. Sed mors in causa fuit, quo minus ipsam editionem procurare potuerit, adeoque Spartani hanc paullo ante obitum Cl. Reuschio obtulit, qui dum id ageret, interea etiam a doctissimo Schoettgenio nostro observationes nactus est, quas cum suis & reliquis debito ordine textui subiecit. Sequuntur Praefationem variorum Auctorum, tum veterum, tum recentiorum de Juvenco testimonia, nec non Catalogus Editionum & Codicum MSS. In ipsis ad Poetam animadversionibus plura occurrunt, quae ad illustrandam Philologiam tam sacram quam profanam pertinent. Ita varias habemus verborum significationes exemplis confirmatas, e. g. 1. 432 Poeta *maculosum textum* pro reti posuit, ubi in notis observatur *maculam* ab optimae notae scriptoribus pro reti fuisse positam, tanquam partem pro toto, nosque vocem ei similem in nostra lingua retinere, eine *Masche* oder *Schmasehe*. *Artem* pro quavis summitate poni ostenditur ad 2. 281. Apud Scriptores Ecclesiasticos peculiare significationes observantur in verbo *tenere*, quod notat credere, statuere, ad 1. 210. *Affectus* iisdem sunt cognati, propinqui, erga quos singulari amore affici debemus, ut ostenditur 3. 547. Ex Hebraea lingua petita est notio vocis *radicare*, pro eloqui, sicut radix רָחַץ usurpatur Psalm. XLV, 1: *Eructavit cor meum verbum bonum*; qualiter etiam radicem Hebraicam & Syriacam רָחַץ verti observatur ad 2. 834. Ex antiquitatibus profanis observatur ad 3. 719, *Actores famulos* apud Romanos fuisse, qui reditus a colonis exigebant, rationemque deinceps dominis reddebant, & villici fere munia obibant in familia urbana. Quid *sigma* sit, ostenditur 3. 616, ubi Poeta verba Servatoris de vitanda περὶ οὐκλίσιαι efferens ait:

Cornibus in summis devitet ponere membra.

Cornua sunt duae summitates in sigmate litera Graecam C praesentante, ubi qui accumbebant, primum locum occupabant.

bant. Ad sacram literaturam sive Philologiam N. T. spectant quamplurima in hunc Poetam annotata, ex quibus speciminis loco sequentia tantum delibabimus. Lucæ II, 14 in cantico Angelorum, ubi legitur: ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία, videtur Poeta secutus esse aliam lectionem, quæ omiſſa distinctione legit εὐδοκίας, ut ita homines Ἰησοῦς εὐδοκίας sint iusti, boni, pii, scil. in quibus Deo beneplacitum est. Nam Noster verba hæc ita vertit:

In terris iustos homines pax digna sequatur.

Ἄρτον ἐπίσσιον Noster I. 595 videtur de spiritali pane intelligere, quia cum epitheto *sanctum* vocat. Per κάμηλον non funeam sed animal intelligit, dum verba hunc in modum effert:

Nam cuius tenuis per acus transire foramen

Deformis poterunt immania membra cameli.

Matth. XX post v. 28 in quibusdam Codd. MSS. leguntur hæc verba: ὅτι οὐ δύναται ἡ κάμηλος διὰ τὸν ὄφθαλμον εἰσελθεῖν καὶ ἐκεῖθεν ἐξέλθει. Tali codice instructus fuit etiam Iuvenecus, qui hæc ita reddidit:

At vos ex minimis opibus transcendere vultis,

Et sic e summis lapsi comprehenditis imos.

Τὸ βδέλυγμα Ἰησοῦς ἐρημώσεως quomodo Poeta 4. 121 intellexerit, non facile pervidere possumus. Nam in eo versu:

Adveniet jam tunc tristis desertio terræ;

Alii legunt *desertio*, alii *deslexio*, alii *dejectio*. Quodnam ex his vocabulo ἐρημώσεως proximum sit, inter interpretes dubium est, cum quævis harum lectionum bonam admittat explicationem. Admisit tamen Cl. Editor in textum vocem *desertio*, quæ ex illius mente notat discessionem militis a duce & h. l. populi discessum ex regione & patria sua. Unum adhuc notamus, nempe notam Koenigii ad hunc versum 3. 270:

Tunc Christus cunctis aridens pectore blando.

Quæ ita sonat: *Christum aliquando risisse non legitur; flevisse legitur. Fuisse tamen ἀγέλασον, haud facile dixerim. Cui & nos pollicem premimus. Nam cum risus perinde ac fletus ad imperfectiones humanas pertineat, quas nostri causa Serva-*

tor sustinuit, & præterea indifferens sit, h. e. sine peccato fiat, cur non dicamus Servatorem etiam risisse, licet in sacris literis non legatur? Plura producere supervacaneum erit, quippe cum hæc ex multis allata specimina sufficere putemus ad ostendendam tum ipsius Poetæ, tum etiam notarum utilitatem. Quoniam autem Cl. Editori placuit, Memoriam Omeifianam adjicere, vitam quoque hujus ex ea paucis apponemus. Natus est Vir Celeberrimus Magnus Daniel Omeisius Noribergæ 8 Id. Sept. 1646, patre Jo. Henrico Omeisio, Presbytero Sebaldino, matre vero Gertruda, Jo. Sauberti Jur. filia. In ipsa pueritia post christiana sacra studiorum etiam fundamenta jecit in Schola Sebaldina, ex qua postea ad Ægidianum Gymnasium translatus est, ibique Dilherri præcipue & Araoldi ductu magnos in studiis profectus fecit. Porro eosdem in Academia Altdorfina prosequens, 1667 Magistri Philosophiæ honores nactus est, & a Sigismundo a Bircken in Societatem florigeram ad Pegnesum receptus. Postea a summis viris ad formandas filiorum mentes receptus est, in quo se strenuum & fidelem adeo præstitit, ut a quodam Patronorum Reipublicæ Norimbergensium ad subeundam in Academia Altdorfina Eloquentiæ Professionem commendaretur, quam & A. 1674 magno cum studiosæ juventutis applausu pariter & utilitate adiit, cui postea quoque 1677 Morum Professio adjuncta est. Anno porro 1691 a gloriosissimo Imperatore Leopoldo, intercedente Serenissimo Electore Moguntino Anshelmo Francisco, Comitum Palatini dignitatem sortitus est, cui paullo post alia accedebat, dum a Societate ad Pegnesum Præses constitutus est. Mortuo A. 1699 Cel. Koenigio accessit etiam Professio Poeseos & A. 1704 Beneficiorum Noricorum Inspectio, præterea fascis Academici binis vicibus ab eo fideliter administrati. Conjugem vero habuit Mariam Dorotheam Rostiam, quæ Lusiferi Fano ex Hispania oriunda, vidua vero Conradi Pilsneri fuit, ex qua filium unicum sustulit, quem post breve tempus Deo suo reddidit. Ad obitum ejus quod spectat, ab A. 1705 debilitatem capitis passus est, a quo tempore licet ad labores redire licuerit, senio tamen accedente debilior factus est,

est, donec A. 1708, qui ipsi erat Climactericus, placida & beata morte obiit, ea nocte, quæ inter diem 22 & 23 Novembris intercessit. Sequuntur hanc Memoriam duo Indices in Juvenum, quorum alter est rerum, alter verborum, quibus etiam libellum *διηγορησίας* adjungere voluit Cl. Editor, sed a Bibliopola ad nundinas Francofurtenses properante, quo minus hoc faceret, prohibitus fuit.

*HORATII TURSELLINI DE PARTICULIS
Latina orationis libellus locupletatus a B. JAC. THOMASIO,
nunc collocupletatus a IO. CONRADO
SCHWARTZ,*

Lipsiæ, apud Jo. Ludov. Gleditsch & Maur. G. Weidmann, 1709, 8.
Const. Alph. 4.

Qui novam hanc editionem nobis dedit Tursellini, est Cl. Schwartzius, qui & Plagium literarium scripsit, & demonstrationes Dei, quem ratio docet & Scriptura sacra. Quod utrumque scriptum bonæ frugis & judicii plenum est. In hoc autem Tursellino plurima menda, quæ in superiores editiones irrepsérant, delevit; loca scriptorum, unde particularum Latini sermonis usus discendus est, diligenter evolvit, & in decenti integritate annotavit; errores Tursellini modeste retexit & correxit; usu trita ab inusitatis discriminavit; interpretationem Germanicam, si quando opus fuit, expolivit; plurimas novas observationes inseruit. In summa, ut quam plenissimus & accuratissimus fieret Tursellinus, præstantiores Scriptores Latinos data opera perlegit; commodis studiosorum Latinæ linguæ unice serviturus. Nunc fama est, eum in illustrandis veteribus Rei Rusticæ scriptoribus, Catone, Varrone, Columella, Palladio versari, & magnam cum ad ipsos, tum eorum commentatores atque explicatores industriam adhibuisse. Quas lucubrationes quam primum videre optamus.

*HISTORIA MORBORUM, QVI ANNO MDCCII
Vratislavia grassati sunt, a Collegio Academia Leopoldina
Ss Nature*

Natura Curiosorum Vratislaviensi in lucem edita.

Vratislaviae & Lipsiae, sumptibus Christiani Bauchii, 1710, 4.
Constat Alphab. 1 plag. 8.

Post longum fatis atque diuturnum silentium, quod tam Clinici quam alii literarii labores imperarunt, non deservisse suum in Artem nobilissimam affectum & studium, nunc de novo testatur Academia Naturae Curiosorum Leopoldinae Collegium Vratislaviense, quod Historiae morborum Vratislaviensium Continuationem, annum scilicet quartum, nunc offert, prioribus insistens vestigiis. De qua pro more nostro pauca commemorabimus.

P. 49.

Quoniam in intestinis eorum, qui flatibus vexari levi data occasione solent,prehendimus,inquunt,majorem inesse flacciditatem ac remissionem tensionis illius, qua motum peristalticum absolvunt, putare licet, flatus excitari, quando in intestinis reperiuntur fermentescibilia ad diffusionem & expansionem elasticam apta, & intestina in hac illave voluminis sui parte non ita tonice tensa sunt, ut halituosae fermentescibilium diffusioni obstantur, sed ita flaccida existunt, ut expansioni facile amplius concedant spatium. Quodsi praeterea fermentescibilia in intestinis praesentia hisce irritatione, acrimonia, acore, aut alio modo infesta sunt; absque dubio spasmodicae contentiones ad amovendum & eliminandum ea, quae molesta sunt, in intestinis fiunt, unde contingit, uno eodemque tempore, ut in hac intestinorum parte tonus intendatur, in altera vero remittatur. Quando vero portio illa intestinorum, quae relaxatam partem excipit, etiam spasmodice contrahitur, & hoc pacto illa a flatibus propter tonum remissum debilitata pars intestini utrinque & in superiori & inferiori regione cingitur a strictis & spasmodice contractis intestinorum partibus, fieri profecto aliter nequit, quin flatus incarcerentur, & tormina ac dolores distensorii & quasi ruptorii sentiantur; dum nimirum flatus vi sua elastica contentioni intestinorum renitentur. Arduum vero est definire, an halituosa illa substantia,

tja, quam flatus dicimus, aqueæ an vero aeræ sit indolis, cura sequeretur, si aeræ sit prolapsæ, carnem bubulam omnium maxime esse flatulentam, eo quod, teste Boyleo, ex nullo prope modo alimento major aeris copia educi posset. Præterea annon radix cervariæ arefacta cum vino decocta & pedibus applicata dolores podagricos demulceat, probandum commendatur practicis. Quoad strabismum, modo congenitus modo ascititius is est; ille in eo consistere videtur, quod humor crystallinus pupillæ non recte opponatur, sed in utroque oculo vel ad latus, aut sursum aut deorsum versat & declinet. Eo ipso autem fit, ut ille non secundum lineam rectam sed obliquam rebus videndis opponatur. Apud alios vitium non tam in depravato humoris crystallini situ hæret, quam in prava musculorum oculos moventium dispositione ac conformatione, qua fit, ut oculus non in situ æquali contineatur, & præterea necessaria musculorum sympraxis lædatur. Quando enim hæc pervertitur, & hic vel ille musculus antagonistam suum superat, eidemque præpotlet, eo ipso, dum oculum nimis in suas trahit partes, visionem distortam efficit, & si in utroque oculo id eveniat, strabismum inducit: quemadmodum autem talis strabismus nulli subiacet curæ, ita qui per pravam consuetudinem contrahitur, non adeo facilem admittit medelam. Sequens hæmoptysi medendi methodus ab amico communicata aliquoties bono cum successu administrata fuit. Scilicet sequens Mixtura Hor. VII matutina & III pomeridiana exhibetur dosi 40 gutt. Rec. Ess. milleped. mum. exot. ana ʒʒ. Seord. Tinct. bezoard, ana ʒj. Tinct. Mass. pil. de cynogloss. gut. xx. M. Hora X matutina & VI pomeridiana sequens eadem dosi: Rec. Tinct. ʒ C. C. ana ʒʒʒ. M. Vesperi datur pulveris sequentis ʒj. Rec. Bol. Armen. præp. Terr. sigill. mum. veræ, sangv. Drac. spermat. cet. ana ʒij. spec. diatrag. frig. ʒj. spec. Mass. Pill. de Cynogloss. ʒj. M. In eruptione violentiori ex spec. de hyacinth. ʒʒ quocunque tempore oblatus est. Sin vero hoc medicamento ferocia effusionis non mitigaretur, mox hoc pulvere ista domita fuit: Rec. Spec. Mass. Pil. de cynoglossa, ocul. ʒʒ ana ʒj. M. Ta-

p. 56

69.

63.

Pag. 14.
36.
72.
73.
99.
103.
194.
205.
214.

cemus alia, quæ non minus digna essent, quæ referrentur, e. g. cum de Apoplexiæ differentia ab aliis morbis congeneribus, & diversâ ejusdem cura inter Methodicos & Modernos: de Mensium suppressionis causis & cura: de fluxu sanguinis in gravidis: de venæ sectionis utilitate in raucedine: de curis vernalibus instituendis præservatoriis: de fluôris albi & gonorrhœæ muliebris differentia disseritur. Legi etiam merentur observationes de febre quintana, septimana, octana, & hæmorrhoidali, ut & de prima specie morbi ab Hippocrate Crassi appellati, quo nomine incrementum totius corporis vel partis in molem ex multa humorum pravitate impactorum parti vel diffusorum per universum corpus complexus est.

EUCI IDES REFORMATUS,

sive

PLANA ET SOLIDA GEOMETRIÆ ELEMENTA.
Autore ANGELO DE MARCHETTIS, Regiæ Celsitudinis
FERDINANDI Hetrurici Principis Mathematico ac in Pisa-
na Universitate Scientiarum Mechanicarum
Professore.

Liburni, apud Jacobum Valsis. 1709, 4.

Constat i Alph. 10 plag.

PLures jam elapsi sunt anni, ex quo Cl. Autor rationis & proportionis naturam ac proprietates nova methodo publice demonstravit, uti videre licet in Actis A. 1696 p. 244, 245. Cum itaque intelligeret, Viris egregiis, quos inter Dn. Abbatem, *Stephanum de Angelis, Dominicum Gulielmini & Franciscum Spoletii* refert, institutum suum proberi; libellum modo laudatum ex patrio idiomate in Latinum transferre decrevit, ut exteri quoque ad ejus lectionem admittantur. Quoniam vero & circa reliqua *Euclidis* elementa emendanda non inanem operam collocaverat; integram Geometriam elementarem enucleandam sibi sumsit. Hinc enatum est præsens, quod commemoramus, opus. Istud evolvens reperies, quod ex theorematum numero in numerum axiomaticum & ex proble-

blematum numero in numerum postulatorum propositiones nonnullas retulerit, quarum, utpote per solum definitionum intuitum evidentium, demonstrationem cum *Euclide* contexere supervacaneum duxit. Paucas etiam propositiones superaddidit, quæ in *Euclide* non habentur, vel quod faciliores demonstrationes suppeditent, vel quod ad reliqua Mathematica tractanda eorum cognitio requiratur. Contra vero eas omisit, quarum cognitio tyronibus non usque adeo necessaria videri poterat. Factum hinc, ut ordinem Propositionum *Euclideanarum* inmutaverit, quanquam operæ pretium fecerit, quod a latere notarit, cuinam *Euclideanæ* quælibet suarum respondeat. Libro itaque secundo explicat, quæ Elementum tertium constituunt. Tertio proportionum doctrinam tradit: quarto figurarum proportionem examinat, *Euclidi* in Elemento sexto expensam. Quinto figuras circulo inscriptas & circumscriptas considerat, ubi una propositionum Elementi secundi oculares fere demonstrationes affert & ex Elemento decimo tertio sectionem divinam atque rationem lateris figurarum regularium ad diametrum circuli, cui inscribuntur, adducit: septimo denique ad Geometriam solidorum progreditur, Elementis undecimo & duodecimo comprehensam. Quæ autem Elementis 7, 8 & 9 de numerorum proprietatibus occurrunt, quæque in Elemento decimo de solidis regularibus sphaeræ inscribendis & circumscribendis habentur, prorsus omisit, quod ad alia majoris ponderis intelligenda non omnino necessaria ipsi fuerint visa.

**Vollständige Anleitung zu der Perspectiv = Reiß =
Kunst.**

hoc est,

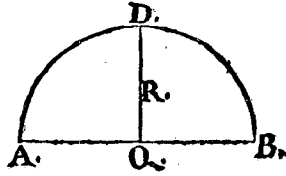
**PERSPECTIVA PRACTICA, AB ANONYMO
Societatis Jesu Parisiis primum edita, nunc vero ex idio-
mate Gallico in Germanicum translata a JOHAN-
NE CHRISTOPHORO Rembold.**

Augustæ Vindelicorum, apud Jeremiam Wolfium, 1710, 4.
Const. 1 Alph. 13 plag.

DE Germanis optime meriturus *Johannes Boxbarth*, partem primam Perspectivæ *Andræ Pusei* Augustæ Vindelicorum A. 1706 recudi curavit, textu Autoris Gallico in Germanicum idioma translato & figuris imminuto modulo contractis. Idem anno superiore in parte altera præstitit *Georgius Conradus Bodener*. Horum exemplo dubio procul excitatus Autor Germanicam operis Gallici de eodem argumento versionem dedit, quod ab Artis peritis palmam fere reliquis præcipere judicatur. Utut enim Gallus Anonymus praxin potissimum tradere intendat, principia tamen totius Artis theoretica ad captum eorum, quos Ars nostra juvat, una ponit. Totam nimirum partem primam, definitionibus terminorum, tam in Geometria, quam Perspectiva usitatorum, præmissis, Geometrica quædam problemata explicat, radiorum naturam & phaenomenorum nonnullorum opticorum rationes examinat, & quibus fundamentis Perspectiva tota nitatur, ita edisserit, ut nihil afferat, quod non ad praxin momentum quoddam afferat, lucemque ipsi uberrimam affundat. Parte altera Ichnographiam figurarum omnis generis conficere docet; tertiam orthographiam corporum explanat & singularia artificia practica subnectit; quarta in proportionem rerum delineandarum inquirat, quæque circa homines, statuas, animalia delineanda observari debeant, annotat; quinta denique de umbra, quam ad lucem Solis atque lunæ candelarum projiciunt corpora, tractat. Ad praxin itaque rationalem qui adspirant, a Geometricis autem demonstrationibus abhorrent; ad operis utilissimi ac nitidissimi lectionem facile invitantur. Tot figuras æri incisas in eo reperies, quot folia: quæ quamvis ad splendorem editionis Gallicæ non omnino accedant, nitore tamen suo minime carent.

*APODIXIS ANALYTICA, QVA PERDINANDUS
ERNESTUS Comes ab HERBERSTEIN centri gravitatis*

tatis adminiculo Sphæra superficiem Circuli ejusdem
Sphæra maximi quadruplam esse de-
monstrat.

PRæclarum illud atque admirabile Theorema, quo immor-
tale nomen apud Geometras consecutus est Archimedes,
dum ex Analyseos Speciosæ principiis demonstrare aggrediôr,
argumentum, ut opinor, suscipio eo tractari dignius, quo cer-
tius, neminem hæcenus Geometrarum id directe præstitisse.
Quanquam enim elegantes sint acutissimi Sturmii conatus, *Prop.*
39 Mathes. Euccl. circa nobilissimum hoc Theorema occupa-
ti, in propatulo attamen est, eundem hanc veritatem, post-
quam cylindri ad Sphæram sibi inscriptam proportionem me-
thodo indivisibilium demonstrasset, per modum Confectarii
solummodo deduxisse. Aliam proinde semitam ingressus, viam
circulationis contemplos, quam centrum gravitatis R motu
suo absolvit, dum interim semicirculus ADB sui circumvolu-
tione Sphæram generat; cum etenim ex illis, quæ P. Guldinus,
in signis e Societate Jesu Geometra, de centro gravitatis de-
monstravit, superficiem Sphære, factò sub via circulationis &
semicircumferentia circuli maximi ADB æquari sit manifestum,
adhibito calculo Analytico, quæ superficiem Sphæricæ ad Circu-
lum ejusdem Sphære maximum sit proportio, pariter innotē-
scet. Est itaque semiperipheria ADB = x. AB : ADB = Z : y, erit
proinde x y : z = ADB : AB = x : (zx : y) atqui adeo QD = ZX : 2y ;
Est autem AD : QD = QD : QR, hoc est, $\frac{1}{2}x : (zx : 2y) = (zx : 2y) :$
 $(z^2x : y^2)$ obtinebitur itaque via circulationis, si fiat $\frac{1}{2}z : y =$
 $(z^2x : y^2) : (2zx : y)$. Quare superficies Sphære æquabitur $2zx^2 : y$,
Circulus autem ejusdem Sphære maximus erit $zx^2 : 2y$. Porro :
2 : $\frac{1}{2}$.

$2 : \frac{1}{2} = 4 : 1 = (2 \cdot 2 \cdot x^2 : y) : (zx^2 : 2y.)$ Est igitur superficies Sphærae quadrupla circuli ejusdem Sphærae maximi. Q. E. D.

*RETICULUM NOVUM PRO OBSERVANDIS ECLIP-
sibus, exhibitum ab A. C. G. Prof.*

Cum Micrometri, ab Ill. Hugenio inventi, & a Piccarto Calisque magis magisque perfecti, utilitates in observationibus Astronomicis longe sint maximæ, idem & Eclipsibus maxime Lunaribus adhibere conati sunt Eruditi. Etenim methodum illam qua sideris imago in loco obscuro tabula albâ & sex circulis concentricis distincta excipitur, non nisi in Solaribus, minus vero in Lunaribus, eclipsibus ob ejus luminis imbecillitatem locum habere advertentes, Micrometrum in subsidium vocare, cujus sex fila immobilia diametrum Lunæ Solisve comprehenderent, mobile vero filum, in media distantia inter fila immobilia positum, singulos digitos Eclipsis indicaret.

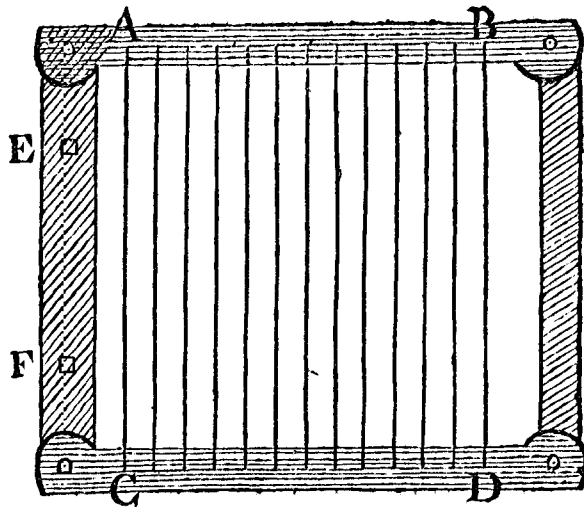
Ast quoniam Solis aut Lunæ diameter apprensus vix eadem in Eclipsibus recurrat, ideoque pro singulis Eclipsibus nova divisio Micrometri instituenda est; novum Reticuli genus excogitare coactus fuit Observator solers & ingeniosus Dominus de la Hire, parando Telescopium, quod loco unius vitri objectivi e. g. 8 pedum, habeat duo objectiva, foci 16 pedum, quæ conjuncta dant focum 8 pedum. In foco vero telescopii figit laminam vitream planam, in qua ope adamantis circules describit concentricos, quorum distantiam, ut & positum lentium objectivarum (quo Solis Lunæve diametrum ad datum tempus circuli exacte includant) per calculum & ambages licet ingeniosas edocet.

Has ambages evitaturus, paravi aliud Reticulum, quod paria cum superiori præstiturum, sua vero se simplicitate commendaturum, confido.

Ex quatuor Regulis æneis Parallelogrammum ad angulos mobile paravi in foco telescopii ad E & F firmandum; postquam vero methodo alias nota, diametrum maximam Lunæ,

næ,

næ, in foco telescopii mei apparentem i. e. Reticuli diametrum inveni, hanc in latera opposita ab A. ad B. item a C. ad D. transtuli, spatiumque intermedium in 12 partes per fila serica divisi, quæ darent digitos eclipticos. Jam vero statim apparet, quod si Diameter sideris minor sit (nam maximam adsumseramus) ideoque & digiti arctiores evadant, nil aliud requiratur, quam ut latus E F leni ductu parum vel sursum vel deorsum promoveatur, donec fila extrema diametrum Lunæ accurate includant, spatiis intermediis simul proportionaliter contractatis. Si accuratissimum cupis Machinulæ motum, illum cochlea obtinebis.

ANTIQUITATES GANDERSHEIMENSES,
 Oder
 Historische Beschreibung des ubralten Kayserlichen
 Freyen weltlichen Reichs - Stiffts Ganders-
 heim ic.
 hoc est,
 HISTORICA DESCRIPTIO PER ANTIQVI
 TR
 hberè

*liberi Imperialis secularis Monasterii Gandersheimensis ;
Autore JOANNE GEORGIO LEUCKFELD,
Pastore Primario Groningensi.*

Guelpherbyti, apud Godofredum Freytagium, 1709, 4.

Alphab. 2 plag. 17 fig. an. 13.

HActenus a se editis Antiquitatibus variis, quarum in Actis nostris plus vice simplici facta est mentio, subjunxit *Cl. Leuckfeldius* has etiam *Gandersheimenses* seu *Gandesianas*, nec non *Ilfeldenses*, mox memorandas. Has autem Antiquitates *Gandersheimenses* ut componeret, eo imprimis se permotum fuisse, ait Autor, quod pauca de Cœnobio hoc Imperiali libero typis expressa reperiantur, nec sufficiant, quæ Celeberrimus quondam Helmsstädiensium Medicus & Polyhistor, D. Henricus Meibomius, in Syntagmate de Monasterio hoc idiomate Latino ediderit, & quæ a Johanne Leznero, nec non M. Michaele Rupio, consignata, nondum autem prelo subjecta fuerint. Accurate vero *Leuckfeldius* de singulis, quæ ad Cœnobii *Gandersheimensis* delineationem faciunt, edisserit, de loco scilicet, ubi istud exstructum, de fundatore ejusdem, de causâ & occasione illud erigendi, de tempore hujus foundationis, de inauguratione, factis, ædificiis, privilegiis, feudis, Abbatissis, Decanissis, Canonissis (speciatim de erudita illa *Hroswitz* ejusque scriptis) Advocatis, Superintendentibus Generalibus, Diaconis, Compastoribus, Rectoribus Scholæ, aliisque celeberrimi hujus Monasterii memorabilibus. Fundator nimirum ejus fuit *Ludolphus*, Saxonum Dux inclytus, sepultus ibidem in sacello S. Stephani, in cujus, nec non Conjugis ipsius *Serenissimæ Ode* memoriam tabula quædam cum utriusque imaginibus sequentia lectoribus exhibet verba:

Pag. 19.

Da man thät schreiben 800 Jahr /
Und 53 die Jahr Zahl war /
Der tapffre Held Ludolph genant /
Der erste Herzog in Sachsen Land /
Und Oda seine Frau Lobes an /
Diß löbliche Stifft erbauet han.

Superintendentes Generales, qui Ecclesiæ Cœnobii Gandesiani
præ-

præfuerunt, hoc recensentur ordine : *Hermannus Hamelmanus* p. 309. seqq.
mus, autor ille Chronicorum Oldenburgensium notissimus; *D. Nicolaus Schneccerus*, Superintendens quondam Lipsiensium meritissimus; *D. Timotheus Kircknerus*; *M. Valentinus Greferus*; *M. Michael Rapius*; *Reinerus Schraderus*; *M. Joach. Pallingus*; *M. Julius Sailerus*; *M. Job. Wilh. Majus*; *L. Job. Hackemannus*; *Luderus Gerbard Weutbergius*; *Job. Georg. Wernerus*, & *Henr. Christianus Behmius*, quorum omnium hic describitur vita, mors animique indoles, allegatis & eorundem, siquæ composuerint, scriptis. Hos excipiunt Diaconi, Compastores & Ludi Rectores, nominibus suis expressi. In fine Chronicon aliquod de hoc Coenobio ligata oratione conceptum, & a Canonico quodam ejus Ecclesiæ, *Eberhardo*, A. 1216 e Latina in Germanicam linguam translatum; ut & *Hroswitz* Canonissæ Gandersheimensis supra laudatæ *Carmen* Latinum de constructione Coenobii Gandersheimensis, hætenus ineditum diuque desideratum, Cl. Autor adjecit. Et idem plane carmen ab Ill. Leibnitio in Tomum II Scriptorum Brunsvicensia illustrantium, (qui nondum quidem hætenus integer excusus propediem tamen una cum tertio proditurus est) relatam fuisse, in Actis jam tum anni MDCCVIII p. 487 seq. nuntiavimus.

35t.

ANTIQUITATES ILFELDENSES,

Oder

Historische Beschreibung des Closters Isfeld etc.

hoc est,

HISTORICA DESCRIPTIO COENOBII ILfeldensis; Autore JOHANNE GEORGIO LEUCKFELD, Past. Prim. Groning.

Quedlinburgi, apud Theodorum Philippum Calvisium, 1709, 4. Alphab. 1 plag. 10.

IN Dedicacione hujus libri, ad quosdam Ecclesiæ Ministros directa, describit Cl. *Leuckfeldius* patriam suam *Heringam*, in *aureo arvo*, ut vocant, (*guldene Aue*) Comitatu Stolbergen- sitam, enarratis satis ejusdem variis, ut & omnibus ejus loci

Pastoribus Primariis, Archi-Diaconis atque Diaconis. De ipso autem Coenobio Ilfeldensi ita agit, ut perpendat illius antiquitatem, situm, conditionem, nomen, institutionem, Ordinem, Ecclesias, Privilegia, Dominos, Fundatores, Abbates, Administratores, Evangelicos Sacerdotes, Scholæ Rectores, Con-Rectores, Alumnosque & alia, insertis variis Observationibus, Diplomatis, literis, figurisque æneis. In fine adjecta est *Ilfelda Harcynica* a M. Laurentio Rhodomanno anno 1581 carminæ Latino descripta. Quemadmodum vero ubique ad cognatas materias pulcre excurrit, ita historiam quoque & genealogiam Burggraviorum Kirchbergensium p. 60 seqv. accurate recenset. Inter Rectores Ludi Ilfeldensis notandus imprimis celeberrimus *Michael Neander*, cujus non minus scripta, edita pariter ac inedita, quam vitam, p. 197 & seqv. Autor nolter exposuit. Ex alumnis quoque ejusdem Scholæ magnum consecutus est nomen *Job. Henr. Hofmannus*, cujus proinde *Leuckfeldius* p. 212 seqv. descripsit vitam, allegatis insimul libris ab ipso conscriptis.

Müglische Ehren- und Gedächtnis-Seule.

h. e.

MONUMENTUM MUGELLENSE; AUTORE
IOHANNE FIEDLERO.

Lipsiæ, apud Hæredes Friderici Lanckisii, 1709, 4.

Alphab. 2 plag. 6.

Autori hujus libri Reverendo, *Job. Fiedlero*, Ecclesiæ Mugellensis Diacono meritissimo, monumentum aliquod Mugellæ, oppido in Misnia sito, erecturo placuit de civitatis istius situ, ortu, nomine, incolis, fati & mutationibus variis agere, immixtis quibusdam memorabilibus, quæ non minus in circumjacente Misnia, quam oppido dicto, belli pacisque temporibus contingere. Cum vero idem historiam non nisi ad A. 1652 produxerit, eam ad annum usque 1709 continuare non est gravatus *M. Daniel Otto Zieslerus*, Diaconus itidem apud Mugellenses vigilantissimus. Ostendit inter alia *Fiedlerus*, Mugellam vel ipsi *Straboni*, inter antiquissimas Germaniæ Misniæ-
que

que incolas Mugillones nominanti, notam, pagumque vel Principatum veterum Svevorum fuisse. Dumque Episcopos Misennenses, quibus Mugella paruit, recenset, mentionem facit (p. 41) *Graffthonis* maxime avari, plurimumque temporis numerando pecunias suas terentis, & hisce delitiis die 18 Junii A. 1060 in conclavi suo immortui, collo ipsius, ut narrant, a diabolo obtorto. Sed nostrum non est, fastos oppidi haud adeo celebris curatius evolvere.

NOVA LITERARIA.

Perlatas ex Italia ad nos nuper est cum libris novis aliis Diarii novi Veneti, *Giornale di Letterati d' Italia* inscripti, & supra in Novis Litt. M. Aprilis a nobis commemorati, Tomus I, in quo, sive ordinem & excerpti studium, sive typum & reliqua, quæ ejus generis fastos literarios commendare valent, respicias, nihil magnopere desideraveris. Præmisere Autores Diarii tum Epistolam ad Ferdinandum III Hetruriæ Principem, cujus se tutelæ committunt, plura Mediceæ domus propensi in literatos animi exempla simul recensentes; tum Præfationem perelegantem, in qua potiora Eruditorum, præsertim Itatorum, Diaria enumerant, atque id sibi propositum indicant unice, ut, quæ Itali passim hoc Seculo vel edidere, vel adhuc prelo parata habent, excerptant accurate aut nuntient. Ceterum trimestri quovis spatio viginti plus minus plagularum Tomum in 12 edere constituere, nova literaria identidem sub finem liberaliter communicaturi. Enimvero operæ pretium nos facturos existimamus, si quæ maxime notatu digna nobis visâ fuerint in hujus Tomi Novis Literariis, huc transferamus.

Venetis Dominicus Gulielmini, qui de sanguinis natura & constitutione A. 1701, de Salibus A. 1705 & de idearum vitiis, correctione & usu A. 1707 nonnihil commentatus est, de *Principio Sulphureo* Tractatum prelo subjecit. Romæ Catalogus Bibliothecæ Cardinalis Imperialis, in quo adornando doctissimus Justus Fontaninus occupatur, nondum prodiit, quamvis prodiisse eum esset; Cl. Basnagius. Ibidem Hieronymus Gigli, qui hoc ipso anno Tiburi (*in Tivoli*) *Vita e Profeszie del Brandano Sanese, volgarmente detto il pazzo di Cristo*

vulgavit, in eo nunc est, ut edat *Vita di Re' Giannino*, h. e. vitam Regis Johannini, (quem Ludovici X Gallia Regis filium, a nemine fere memoratum, tradit,) ab eodem Cl. Fontanino notis illustrandam. Dominicus de Rosli jam prelo absolvit opus figuris exornatum: *La Cronologia de Gran Maestri dello Spedale della Sacra Religione Militare di S. Gio. Gerofolimitano e dell'ordine del S. Sepolcro*, oggi detto di Malta; cui operi vitas singulorum adjecit Johannes Baptista Brancadori, Senensis. Ravennae Petrus Caneff Ambrosii Camaldulensis Epistolas ineditas proxime prelo subjiciet, una cum iis quae sparsim sunt editae, nec non ejusdem Praefationibus & aliorum ad eum Epistolis. Patavii Antonius Vallisnieri post editum hoc ipso anno librum: *Considerazioni ed Esperienze intorno al credito Cervello di Bue impietrito*, vivente ancor l'animato; nunc opus non minus elegans de Generatione vermium in corpore humano parat. Ibidem sub prelo sudant triumviri amorum, Catullus, Tibullus & Propertius, cum emendationibus & notis Joannis Antonii Volpe, Pergamatis, Jur. Doct. qui plures etiam Poetarum & Scriptorum veterum editiones, si illi minus displicuerint, pollicetur. Neapoli Paulus Maria Doria, Nobilis Gehuensis, prelo tradidit de vita civili & educatione Principis librum, vernaculo sermone compositum, ac sanae Politicae regulis refertum: & brevi illic prodibit Dominici de Angelis Vitarum Eruditorum Salentinorum Pars I, eodem sermone composita. Astae imprimitur Jo. Baptistae Vulpini, Astensis, *Spasmologia sive Clinice inaudita, brevi, facili intruenteaque methodo saniorum genio adornata*, cui accedent & de vanitate purgationis electivae, de scrutinio urinae & fecum fallaci & sordido, de diliriis, ut ait, bilis, & de superstitione, quae est de diebus criticis, Tractatus quatuor accedent, una cum ejusdem Erasistrato vindicato aut defenso, quo libro jam olim edito famam Autor sibi comparavit. Hae haecenus e Diario novo Veneto, quod ut pari, qua ceptum est, industria continuetur, serio precamur.

LIBRI NOVI.

Atlas Novus, exhibens Orbem Terraqueum per naturae
ope-

operis, *historie nova ac veteris monumenta, artisque Geographicae leges & praecepta, h. e. Geographia universa in septem Partes contracta & instructa ducentis fere chartis Geographicis & figuris; Autore R. P. Henrico Scherer, Soc. Jesu. Augustae Vindel. Dilingae & Francof. apud Jo. Casparum Bencard, 1710, 4 maj.*

Bavaria Sancta, Maximiliani Sereniss. Principis Imperii, Comitum Palatini Rheni, viriusque Bav. Ducis, auspiciis capta, descripta eidemque nuncupata a Mattheo Radero, de Soc. Jesu. Editio nova. Monachii, sumptibus Joannis Caspari Bencard, 1704, fol.

Joannis Aventini Annalium Bojorum Libri VII cum doctissimorum Virorum quibuscunque editionibus collati, emendatius aucliusque excusi, quibus ejusdem Aventini Abacus simul ac Perrarus Francisci Guillimanni de Helvetia seu rebus Helveticorum Tractatus Lectoris curiosi commodo accesserunt, Praefationem curante Nicolao Hieronymo Gundlingio, J. U. D. Sacri Tribunalis, quod in Ducatu est Magdeburgico, Consiliario. Regio, Eloquentiae ac Antiquitatum in Fridericiana Professore Ord. Lipsiae, sumptibus Jo. Friderici Braunii, 1710, fol.

Joannis Adlzreiter a Tetenweis, Arcani Consilii Cancellarii, Annalium Boicae Gentis Partes III, quibus Historia a prima Bojorum origine usque ad A. MDCLI, quo Maximilianus Elector Bavarix decessit, continetur. Accessere Andrea Brunneri, e Soc. Jes. Annalium Boicorum a primis initiis ad Annum MCCCXI Partes III. Editio nova, ad Monachicas accurate recusa, novoque indice locupletissimo instructa; cum Praefatione Godfridi Guilielmi Leibnitii. Francofurti ad Moenum, impensis Jo. Friderici Gleditsch, & Filii, 1710, fol.

Miscellanea Berolinensia, ad incrementum Scientiarum ex scriptis Societatis Regiae Scientiarum exhibitis edita, cum figuris aeneis & indice materialium. Berolini, sumptibus Johannis Christ. Papenii, 1710, 4.

Museum Kircherianum, sive Museum a P. Ath. Kirchero in
Col-

Collegio Rom. Soc. J. jam pridem incaptum; nuper restitutum, auctum, descriptum & iconibus illustratum a P. Philippo Bonanni, Soc. J. Romæ, typis Georgii Placchi, 1709, fol.

Gemme antiche figurate date in luce da Domenico de' Rossi colle Sposizioni di Paolo Alessandro Maffei, Patrio Volterrano, Cavaliere dell' Ordine di S. Stefano & della Guardia Pontificia. Parte prima. In Roma, alla Pace, 1707. Parte seconda, 1707. Parte terza, 1708. Parte quarta, 1709, 4.

Controversiæ dogmaticæ adversus Hæreses utriusque Orbis, Occidentalis & Orientalis, explicatae Alumnis seminarii S. Pancratii a Rev. P. Fr. Liberio a Jesu, Carmelita Excalceato &c. in tres Tomos distributa. Tomus I de Ecclesia militante & de prætenso Primatu Anglicano. Roma, ex typographia Bernabo, 1710, f.

Agnelli qui & Andreas, Abbatibus S. Marie ad Blackernas, & S. Bartholomæi Ravennatis, Liber Pontificalis, sive Vita Pontificum Ravennatum. D. Benedictus Bacchini, Abbas S. Mariae de Lacroma O. S. B. Congregationis Casinensis, ex Bibliotheca Estensis eruit, Dissertationibus & Observationibus, nec non Appendice Monumentorum illustravit & auxit, Mutina, typis Antonii Capponii, 1708, 4.

Institutiones Theologicae Antiquorum Patrum, qua aperto sermone exponunt breviter Theologiam sive theoreticam sive practicam. Tomus I, complectens secundum ordinem temporum Opuscula tum Latina tum Græca, quæ aditum januamque patefaciunt ad Ecclesiastica dogmata. Roma, ex typogr. S. Congreg. de Propag. Fide, 1709, 8.

ERRATA.

Pag. 236 lin. 18 pro quod lege enim, & pro nolim lege volim; pag. 237 lin. 23 lege PRAE'IDIP & UEP'PETAS; lin. ult. lege Medicum; pag. 238 lin. 29 lege Basilii; pag. 141 lin. 13 pro institui lege constitui; pag. 242 lin. 8 pro bene lege pene; p. 243 lin. ult. l. adhibitum; p. 245 lin. 31 pro &c. lege &; pag. 246 lin. 29 pro non lege non; p. 247 lin. 5 l. promissimus.

* *

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Augusti, Anno MDCC X.

MUSÆUM KIRCHERIANUM, SEU MUSÆUM a P. Athanasio Kirchero, in Collegio Romano S. J. jam pridem inceptum, nuper restitutum, auctum, descriptum, & iconibus illustratum, Excellentissimo Domino FRANCISCO MARIE RUSPOLO, antiquæ urbis Agyllinæ Principi, oblatum a P. PHILIPPO BONANNI, S. J.

Romæ, typis Georgii Plachi, 1709, fol.

Alph. 4 pl. 7 & Fig. æn. plag. 88.

Musæum hoc jam antea descripsit Georgius de Sepibus, Custos ejusdem & elaborandis machinis opifex, eo libro qui Amstelodami sub titulo: *Romani Collegii Soc. Jesu Musæum celeberrimum*, A. 1678 perexiguo volumine in fol. prodit & Kircherianis operibus vulgo adjungi consuevit. Verum non tumultuarie modo progressus in eo est Autor, sed non pauca etiam, tanquam revera Musæum ornarent, jactavit, quæ illi inferre cogitatione saltem destinaverat Kircherus. Post hujus fata, cum partim superiorum incuria furtivas quorundam manus invitaret, partim multa seu temporis vitio, seu quod conservari non possent sine ingenti sumtu, perirent: quid mirum, nihil fere præter nomen Musæo remansisse? Restauratum tamen celeberrimi Bonanni curis est, translatumque in ædes Collegii, bonarum artium studiis a Gregorio XIII erectas,

Uu

& præ-

& præter novum hoc ornamentum Bibliotheca 60000 voluminum insignes. Hujus itaque en novam descriptionem, ab Amstelodamensi illa prorsus diversam. Digestum vero est opus in Classis XII, quarum prima *idola & instrumenta*, quæ sacrificiis Gentilium serviere, complectitur. Insignis hic occurrit tripus marmoreus, qui alatis gryphorum pedibus nixus, & arietino capite, ex singulo angulo superiori prominente, conspicuus, triplici facie triplicem genium exhibet, prima scutum rotundum sustinentem, secunda inclinatum supra humerum & temonem navis ferentem, tertia galeam manibus gestantem. Illum Apollini, post partam ejus beneficio victoriam navalem ad Actium promontorium consecratum, vel vasis vel cineribus sacris asservandis inservisse probatur. Formam illius, quam hic depictam dedimus, ut & candelabri marmorei, prope ad eandem accedentis, lucernisque aut cereis sustinendis olim destinati, cujus Autor ectypam in Tab. sua II dedit, plane dissimilem tripodum & candelabrorum figuris, quas Michael Angelus Causeus in Musæo suo Romano & Claudius Molinetus in Musæo S. Genovefæ sistunt, deprehendimus. Quos parum distinte sua subinde exponere animadvertet, qui contulerit apud Nostrum p. 9 de secespita, p. 11 sequ. de sympuviis seu simpulis, præfericulo, vasis libatoriis, pateris & patellis accuratius dicta. Inter libatoria vasa illud quoque hic occurrit, quod antiqui vas fictile appellabant, alii cadum vocant, quo aqua in sacrificiis adhibenda e fonte Juturnæ hauriri solebat, in acutum fundum, ut stare nequeat, ideo desinens, quia sacra illa unda terram tangi nefas erat. Sæpe id cum urnis cinerum confundi vero est simillimum, cum multæ illarum, quales & Noster Tab. XXXIII spectandas præbet, formæ sint plane ejusdem. Cum porro Deorum simulacra prosequitur, occasione Bacchi Bisfrontis, p. 23 unius Solis varias virtutes, modo sub Dionysii seu Bacchi idolo, modo sub Hercule p. 24, modo sub Mercurio p. 25, sub Serapide p. 26, & Esculapio p. 27 cultas esse, recte monet. Eademque opera, si et illi quidem hoc propositum non sit, viam subinde conjecturis haud inficetis aperit, quibus penetrari nonnulla antiquissimæ Philosophiæ naturalis momenta possunt, sub
fabulis

TAB. V.

Fig. 1. 2. 3.

p. 6.

Fig. 4.

p. 14.

TAB.V. ad A. 1710 M. Aug.
pag. 325.

Fig. 1.

Fig. 5.

Fig. 4.

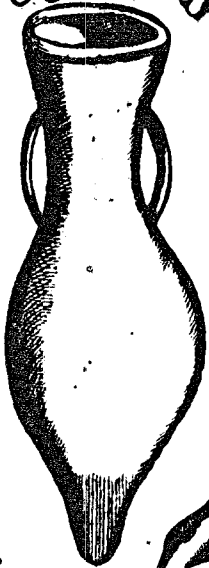

Fig. 2.

Fig. 3.

fabulis plus salis, quam vulgo videtur, habentibus occultata. Præcipuæ raritatis esse nec simile sibi Romæ habere, affirmat Auctor, animal æneum quadrupes taurino capite, & parte postica corporis, in collum rursus caputque vervecinum exeunte. Quo Jovis in ista animalia metamorphosis denotari, simul opinatur. Nec prætermittendum signum muliebri, Lunæ semicirculum Solemque capiti superimpositum, dextra temonem, sinistra duo copiæ cornuatenens, quod Fortunæ Noster vindicat p. 27. Sed rectius forte Cereri adjudicasset, cum huic Solis Lunæque imago magis conveniat, quæ magnam utriusque in proferendis fovendisque frugibus vim indicat. Et temo quoque Cereri tribui solet, ut patet ex numo, quem illustris Spanhemius affert in Observ. ad Callimachum p. 651, ubi hoc ipso Deæ hujus in maria potentiam designari putat. Præterea Cereris eadem sæpe ac Isis symbola esse, ne dubitari quidem potest; Isis vero modo navigia, modo temones tribui, certum est, & observatum etiam in his Actis A. 1682 p. 309. Ceterum nos doctissimo Bonanni secus sentienti litem hac de re nequaquam movebimus.

Secundam Classem *Tabule votivæ & anathemata* constituent, ex quibus pauca attingemus. Occasione FLORÆ votivæ illustratur familia Plautia p. 61, 62. Tabula, in qua hæc conspiciuntur: IN. VI. CITE. CE. LE. STI. U. RA. NI. AE. DONA. PO; quæ ita legit Noster: *Invidæ cælesti Uranie dona posuit*; de Venere explicatur p. 79. Manum æneam, hieroglyphicis figuris utrinque conspicuam, & ab his, quas Causeus proposuit S. V. Tab. 11, 12, 13, 14, diversam, repræsentat in Tab. XXV, conjicitque, illam hastæ præfixam, in Sacris Isis, quæ & passim Junonis nomine colebatur, circumferri fuisse solitam. Per expansam manum beneficentiam Deæ in sustentandis rebus naturalibus indigari, per lacertam aerem, per serpentem ignem, per ranam humidum elementum, per testudinem terrestre, per Serapidis caput vim Solis, per vas debitam proportionem in combinandis ad productionem rerum elementis, & per vitem fecunditatem.

In tertia Classe se offerunt *Sepulchra & inscriptiones sepulchrales*, ubi istarum deliciarum amatoribus haud ingrata erunt non-

P. 27.

TAB. V
Fig. 5.

P. 71 ff.

nullæ, in pulcherrimo Inscriptionum opere Grutero - Gravianò nondum obviæ, admistæque passim observationes non increditæ. Quales sunt, quodnam fuerit munus *ab sacratio D. Augusti*, p. 100, itemque *a memoria Augusti*, p. 105, quisnam fuerit *decurio ministratorum*, p. 104, quinam *equites singulares*, p. 112, ut & de epulo ferali, in monumento quodam expresso, p. 96, 97. Verba inscriptionis XI p. 103: DIS LI MAN, Cl. Bonannio, ut ipse testatur, nunquam alibi deprehensa, legit: *Dis Libitina seu Libitinariis manibus*. Hæret autem p. III in illa:

DECESSIT TA SOM
JACIS IND TYCHAE
HS VIXIT AN. XXX.

M. DUO. DIIS. VIII.

nec quid sibi velint verba TA SOM JACIS IND, assequi se, fatetur. Consuetudinem cremandi cadavera p. 85 circa A. 138 desisse putat, quam quidem post Antoninorum tempora sat diu durasse, evicit Cl. Ficoroni in Observationibus ad Diasium Italicum Montfauconii p. 61, prout nos inde animadvertimus M. Martio hujus Anni p. 116.

Classis IV lucernas sepulchrales exhibet, quæ quidam ad numerum atque elegantiam eorum non accedunt, quas Fortunius Licetus ac Bartoli atque Bellorius conquassare. Habet tamen nonnullas, quarum similes apud istos Trismyros frustra quassaveris, ut n. 4 Belluarium, n. 18 sphingem, n. 28 duo cornua copix, n. 30 caligam cum clavis, n. 34 elephantem, n. 35 Atlantem. Ante omnes vero insignis est 29, signo Pantheo majores Deos omnes, per hieroglyphica cuilibet propria, uno complexu ostentans.

Classis V titulum *fragmentorum erudite antiquitatis* præ se fert, eaque præter stylos scriptorios, libellumque plumbeum, e septem laminis, quibus signa & literæ ignotæ insculptæ sunt, compactum, sigilla, annulos, lunulam calceorum, ir. aures, fibulas, tintinnabula, sistrum, nec non XLI caligas & calceamenta peculiaris figuræ atque ætatis, ut & alia quædam, comprehendit.

Classis VI *Lapidibus fossilibus, aliisque glebis, a natura effigie*

figie aliqua donatis, destinata, parum habet, quod ostentare magnopere possit. Post caput hominis cum thorace, cancrum & alia petrefacta, lapides aliquot possidet ac metalla. Inter illos quidem piscium vestigiis spectabiles exstant, & asbestinus, quem in filamenta diducendi, & ex iis decantatam adeo telam incombustibilem contexendi methodus docetur p. 206.

In Classe VII *peregrine res ex variis Orbis plagis*, in VIII *planta marina, frutices, animalia tum marina tum terrestria*, in nona *machinae mechanicae, hydraulicae, catoptricae, dioptricae, & automata nonnulla*, sunt collecta.

Decimam Classem constituunt; I *Tabulae pictae*, praeter aliquot insignium Pictorum & Architectorum imagines, quas inter etiam Albertus Durerus est, Magnatum imprimis icones exhibentes: ubi Noster tres effigies Principum Holsatiae de Culmbach recenset; quo haud dubie Marchiones Brandenburgicos e stirpe Franconica indicare voluit; 2 *Signa marmorea*; 3 triplex *Numismatum* series, quarum prima ultra 600 Caesarum antiquorum numos exhibet, secunda Pontificios, a temporibus Martini V usque ad hodiernum Pontificem cufos, tertia Heroum celebriumque cum virorum tum foeminarum icones repraesentat. Brevissimus in hac Classe Autor est; nec nisi quinque numismata attingit: quorum ultimum, amplissime de literis elegantioribus & Literatis merito *Antonio Magliabechio* sacrum, altera parte vultum ejus exhibet, altera sub arbore inter libros, sedentem legentemque, cum lemmate: *Scire nostrum reminisci*.

Classis XI complectitur microscopia, institutasque illarum beneficio observationes, culicis, papilionum, muscae, pediculi, pulicis, cimicis, aculeorum, spinarum, vermiculorum aceti, squammarum piscium, & pilorum. Quae antequam enarrantur, p. 324 numerosus illorum index textitur, qui minuta hujusmodi sollicito microscopio scrutati, suarum contemplationum publice reddidere rationem, quique microscopia aut ipsi conficere, aut conficiendi artificium tradidere.

Denique Classis XII, quam complent testacea, in tres Partes dispescitur: prima, quarum menti & oculis ex cochlearum

consideratione oriatur oblectatio exponit, eaque occasione Musæorum, in quibus concharum & cochlearum testæ asservantur, ingentem numerum recenset. Inter illa dum Wormianum recte collocat, Wormium ipsum insignem Medicinæ in Ollandia Professore appellat: simili memoriæ lapsu, quo in superiori Classe p. 328 Jo. Hevelium Polonum vocat; quem Borussum, & in patria Gedano Senatorem Palæopolitanum fuisse constat. Inde P. II æri incisa explicantur primum 39 testacea univalvia, non turbinata, deinde 135 testacea bivalvia, & ultimo loco 412 testacea turbinata. Classi operique simul colophonem imponit Pars III, varia problemata menti proposita in observatione testaceorum ventilans. Multa inibi disputantur de conchis unionum feracibus, de testaceorum generatione, forma, coloribus, & reliquis, quibus singulis operose recensendis superfedemus.

*AGNELLI, QUI ET ANDREAS, ABBATIS
Ravennatis, Liber Pontificalis, sive Vita Pontificum
Ravennatum. D. BENEDICTUS BACCHINIUS,
Abbas S. Maris de Lacroma O. S. B. Congregationis Cas-
sinensis, ex Bibliotheca Estensi eruit, Dissertationibus
& Observationibus, nec non Appendice monimen-
torum illustravit & auxit.*

Mutinæ, typis Antonii Capponii, 1708, 4.

Alph. 5 plag. 16.

PRæfens Agnelli scriptum laudabili nunc primum opera doctissimi Bacchini, (cujus de Ecclesiasticæ Hierarchiæ originibus Dissertationem, quam ut scriberet, ex hoc ipso Agnelli opere occasionem nactus est, justis elogiis mactavimus in Actis A. 1705 p. 330 ff.) in lucem protractum sistimus, postquam per plurium seculorum decursum in Italia latuit, nec nisi ex Hieronymi Rubei testimonio, qui in describenda Ravennæ historia Agnello illo sæpius duce fuerat usus, in plerorumque notitiam pervenerat. Unde & factum, ut Eruditorum quidam in errorem sint adducti, rati, Agnellum hunc eundem esse, qui sexto sæculo

culo Ravennatum fuit Episcopus. Hunc enim errorem Vossius lib. III de Hist. Lat. erravit, quem Guil. Caveus in Hist. Litter. Script. Eccl. ad sæc. VI annum 555 secutus videtur: ac merito proinde Vossium emendat eruditissimus Agnelli Editor, cujus tamen errorem jam notatum observamus a Sandio in Animadversionibus ad Vossium p. 291. Præmissa est autem Operi huic Præfatio longior, cujus initio vitia quædam Agnelli recensentur, sed ejus fere generis, facile ut ea condonaturus Autori fuisse videatur Cl. Bacchinius, nisi idem sæpius in vectus esset in Præsulum suæ ætatis mores corruptissimos, ac præterea jura Romani Pontificis in Episcopos Ravennatum identidem oppugnasset: quæ & causa fuisse videtur, cur liber jam tum A. 1708 prelo absolutus, nuper demum in vulgus prodierit. Hac enim re inductus, non solum sæpenumero eum vocat schismaticum, sed & contra eum, qui P. I p. 281 tradit, Valentinianum III Imp. Præsuli Ravennati pallium concessisse (quod idem Rubeus memoriæ prodidit) & P. II p. 85 refert, Maximianum Episcopum Ravennatum pallium a Justiniano Imp. accepisse, copiose disputat, eumque erroris convincere operose conatur in Præfatione a p. 20 usque ad p. 45, adeoque ad finem usque Præfationis. Illud tamen non dissimulat, Agnellum omnium primum Ravennatum Pontificum acta perscriptisse, ejusque opera esse usos, quotquot eodem de argumento postea scripserint. Ipsum opus in duas Partes secuit, priore vitas Archiepiscoporum ab Apollinari ad Ecclesium usque complexus, posteriore ab Ecclesio ad Georgium, qui sæculo IX Episcopatum gessit, Agnello *σύγγραφοι*. In utraque Parte ita versatus est Editor, ut non solum Vitæ ab Agnello descriptis subjecerit Observationes multum lucis Autori affundentes, verum etiam septem interseruerit Dissertationes historico-chronologicas, quibus singulorum Pontificum ætatem exquirat, ac temporis diligentissimam habet rationem. Quid? quod nec dubitavit Agnello præmittere Scholastici anonymi versus, rudes quidem & impolitos, qui in MSto codice exstiterant: quos & docte illustrat explicatque. Quando vero ad hosce versus perventum est, de Petronacio Archiepiscopo agentes:

Alterum ab undecimo quem Presbyterumque creavit,

Sum-

Summus is antistes merito sede (lege sedet) urbis optima; eos ita p. 57 explicat, quod significetur his verbis, Petronacium undecimum esse a Theodoro, qui Romani Præfulis obedientiæ se submisit. Sed p. 61 ingenuè fatetur, ne sibi quidem ipsi hanc explicationem satisfacere, *cum alter ab undecimo non sit undecimus.* Liceat igitur paucis Petronacii mentem declarare. Nimirum civitatis verbis non Petronacius describitur, sed Agnellus noster, quem Petronacius alterum ab undecimo, hoc est, decimum Presbyterum ordinavit. Id quod confirmamus ex ipso Agnello, qui in Vita Maximiani P. II p. 103 diserte scribit, se esse *decimum Presbyterum in ordine sedis.* Absolutum hac methodo opus excipit Appendix, quæ continet primum compendiosissimam Archiepiscoporum Ravennatum historiam, ab Anonymo quodam usque ad Opizonem, qui fuit octogesimus tertius Archiepiscopus, A. 1300 mortuus, deductam. Ubi tamen diligentissimus Editor complura alia monumenta nondum ante edita inseruit: ut p. 5-34 Vitam S. Severi, Ravennæ Archiepiscopi, ex Lectionario antiquo Ravennati descriptam. Hanc vero vitam ex Agnello desumptam esse, collatio manifestum reddit, ita tamen, ut historiis ab Agnello narratis (si modo sunt historiæ, & non potius manifestæ & putidissimæ fabulæ) additæ sint morales digressiones. Rursus a p. 39 ad 58 ex antiquo quodam Lectionario publicatur vita Barbatiani Confessoris, quæ & ipsa referta est magna & vere incredibili miraculorum ab eo patratorum multitudine. Perro p. 61-67 exhibetur venerandæ antiquitatis documentum de fundis Siciliensibus, ex avtographo in papyro Ægyptiaca descripto desumptum. Quod cum Mabillonius in Appendice operis sui Diplomatici jam ediderit, Bacchinius facta avtographi & editionis Mabillonianæ collatione id recudendum curavit. Sic p. 80-90 ex cathedralis Mutinensis Tabulario edidit Acta *ἀνέκδοτα* Concilii Romani, sub Nicolao I Papa contra Joannem Ravennatem Archiepiscopum habiti. Memoratu etiam digna est, quæ p. 94-96 exstat, Constitutio Ottonis Imp. in Romano Concilio A. 998 habito (cujus alibi mentionem fieri Bacchinius non meminit) qua prohibentur Episcopi & Abbates possessiones Ecclesiasticas vendere vel cognatis

gnatis suis donare. Pag. 110 hujus Appendicis, ubi finitur historia Anonymi memorata, sequitur continuatio ejus, Autore Paulo Scordilli, qui se fuisse Doctorem Decretorum & Præpositum Ravennæ, ipse testatur p. 131, 134 & 137. Autor iste sequentium Archiepiscoporum Ravennatum vitas uberius persequitur atque ad sua tempora, adeoque usque ad Joannem Archiepiscopum XCV, qui vixit initio sæculi decimi quinti. Hic rursus doctissimus Editor interjecit curiosa quædam & antiquitatum cultoribus gratissima: Nam post p. 138 quatuor æneis laminis descripta existat sedes Pontificum Ravennatum, quam se vidisse Bacchinius testatur in archivo Archiepiscopalis illius Ecclesiæ. Denique p. 341 seqq. ex codice membranceo Tabularii Mutinensis cathedralis, qui sæculo XI scriptus videtur Editori, exhibetur Calendarium pro divinis officiis & regulæ pro anni temporibus, quibus ex Computistarum rationibus ea disponebantur. Sed redeundum est ad Agnellum, cujus fides in antiquiorum Episcoporum vitis non videtur omni exceptione major, quippe cum ipsemet fateatur, se conscribere historias vulgo creditas & communi traditione nixas: sed circa tempora ab se propius remota major ejus esse debet auctoritas. Primum Ravennæ Episcopum facit S. Apollinarium, natione Antiochenum, Petri Apostoli discipulum, quocum Romanam pervenisse & ab eo post aliquot annos Pontifex ordinatus esse scribitur. Ab eo, refert Agnellus, plurima miracula patrata esse, quæ recenset, addens, ei in vincula coniecto angelos victum cœlestem ministrasse. Tandem Episcopatu annis 28 gesto cum martyrio coronatum esse refert temporibus Vespasiani Cæsaris. Imprimis lectu digna est vita Mauri P. II p. 270 sqq. cujus contentiones cum Papa Rom. enarrat Agnellus, & simul affert ejus epitaphium hisce verbis conceptum: *Hic requiescit in pace Maurus Archiepiscopus, qui vixit annos LXVII, qui tempore Domini Constantini Imp. liberavit ecclesiam suam de jugo Romanorum servitutis.* Nec observatu indignum, quod Agnellus in Prologo operis sui p. 73 Gregorio M. Papæ diserte tribuat *libros Dialogorum*, de quorum auctore alias Eruditi disputant. Nec pauca sunt in

Agnello, civilem illustrantiam historiam. Sic P. II p. 178 meminit, Narsetem Romæ obiisse annos natum 95; ibidemque & seqq. paginis Alboini Langobardorum Regis eadem opera uxoris Rosmundæ, cui patris sui cranium vino repletum præbuerat ebibendum, patratam meminit; quam historiam paulo aliter enarrat Paulus Warnefridi lib. II cap. 28. Idem Agnellus P. II p. 466 testatur, Carolum M. obiisse die 30 Januarii. Sed opera pretium majus facturi videmur, si ex Editoris annotationibus doctissimis nonnulla afferamus in gratiam studiosorum antiquitatis. P. II p. 488 observat, Oblatas sive Hostias Agnelli ævo diversæ quidem formæ fuisse & differentis artificii a vulgari pane; eas tamen, licet ex azymis confectas, ad placentarum modum crassas & in furno coctas fuisse. P. I p. 104 sqq. erudite demonstrat, Acta Concilii Romæ a Julio celebrati A. 337, quæ circumferuntur, & a Baronio pro genuinis habita sunt, esse supposititia. Julium Firmicum Maternum, quem a Baronio inter Episcopos Mediolanenses male referri notat, opus suum *de mysteriis profanarum religionum* scripsisse imperantibus Constantio & Constante, post A. C. 348, ostendit P. I p. 113 sqq. Elegans quoque est observatio P. I p. 298 sqq. & P. II p. 65, non licuisse olim intra Basilicas sive templa fidelium corpora sepeliri, sed tamen fas fuisse, cæmeteria circa templa fieri, nec non ædiculas fidelium sepulturæ dicatas. Cum vero ex Petri Chrysologi, qui seculo V Ravennæ Archiepiscopus fuit, versibus ab Agnello P. I p. 330 allatis:

• • se sternat humi, morbosque latentes

Arce pedes Medici curâ properante recludat;

Bacchinius in Prefat. §. VIII p. 14 probari posse prætat auricularis confessionis praxin, illo jam tempore vigentem, veremur, ut cordatorum multos in assensum pertrahat. Quando Agnellus P. I p. 233 in vita Petri memorat, eum *alapas* Evangeliorum ex auro optimo & gemmis lucidissimis fecisse, & effigiem illius itidem factam fuisse, annotat Bacchinius p. 235, per *alapas* hoc loco intelligi tabulas exteriores, quibus Evangeliorum liber compactus fuerat: addens, barbarum illud *alapa-*

rum nomen Glossariorum scriptoribus ignotum esse. Sed
 versatur, ne librarii manus isthoc loco aberraverit, & pro *alas*
 oscitanter scripserit *alapas*. *Alarum* certe vocabulo commo-
 de insigniri possunt duæ illæ tabulæ, quibus libri compingun-
 tur. Quemadmodum & latera templi *alas* vocata esse, ex
 Gervasio quodam probat Carolus du Fresne in Glossario. De
 Hieronymo Rubeo, Ravennatis historiæ scriptore percelebri,
 P. I p. 8 hoc fert iudicium: *Fecit id ille sane summa Latini*
sermonis puritate, eoque accurato scribendi genere, quo Livii
glorie æmulus audit: ac quod pertinet ad chronologiam, re-
rumque & scriptorum crisin, plura ex arbitrio scripsit, & se-
pius veritatem ita parergis ornavit, ut simplicitate adempta
fucum obtulerit. Verum, quod plaris est, spreis veris A-
gnello narratis, falsa nonnulla ita inseruit, ut Agnello tan-
quam gravi auctore laudato, & ejus, & vera esse, ullus vix
inficiari possit. Etiam P. I p. 80 refert, Rubeum historiam
 illam suam nova editione, eaque supra dimidium aucta Vene-
 tis typis A. 1590 in publicum produxisse. In antiquarum fa-
 bularum numero ponendum est, quod monachi in vitis Epi-
 scoporum describendis persæpe memorant, supra caput eorum
 ad Episcopatum electorum apparuisse columbam. Videatur
 hujus operis Appendix p. 4, 5, 13, 14, & pluribus locis, &
 ipse Bacchinius P. I p. 173 lqq. Id quod in memoriam nobis
 revocat historiam, in Actis de Martyrio Polycarpi, supra men-
 se Maio recensitis, exstantem, qua traditur, ex Polycarpi gla-
 dio confossi corpore columbam processisse. Hinc enim li-
 quet, Autorem illorum Actorum eo respexisse, quod, sicut Spi-
 ritus S. sub specie columbæ supra Polycarpi, cum Episcopus
 eligeretur, caput apparuerit, ita jam ex ejus corpore cum ani-
 ma discesserit, hoc factio testatus, Polycarpum verum sancto-
 que Spiritu repletum fuisse Episcopum. Ex quo colligere li-
 cebit, Acta illa Martyrii si non plane subditiua, certe a credu-
 lo quodam & superstitione Græcico interpolata fabulisque au-
 da esse. Antequam de manu deponamus exitium hoc o-
 pus, lubet quædam Agnelli testimonia asserere de corruptis cle-
 ricorum moribus. Ac sane mirandum est, Bacchinium in his

fidem derogare Agnello, cum tamen omnis ævi historia confirmet, nimis Episcoporum honoribus opibusque sanctitatem morum veluti suffocatam esse, & ejusdem generis complura alia testimonia in hoc ipso opere exhibeantur, & quidem in monumentis non ab Agnello profectis. Graviter itaque Agnellus conqueritur de Episcoporum sui ævi avaritia, luxu, & turpissimis moribus P. II p. 101, 202, 224 sqq. 231, 233, 295 sq. 304. Et P. II p. 39 laudato Ecclesio Archiepiscopo exclamat: *Heu vobis gregibus, quales erant Pastores! quantum mutati estis ab illis!*

*INSTITUTIONES THEOLOGICÆ ANTI-
quorum Patrum, quæ aperto sermone exponunt brevi-
ter Theologiam; sive Theoreticam, sive Pra-
cticam.*

Tomus primus.

Romæ, ex Typographia S. Congreg. de propag. Fide, 1709, 8.
Plag. 18.

CONSTITUIT Editor hujus operis, qui latere voluit, secundum ordinem temporum Opuscula Patrum dogmatica, tum Latina, tum Græca, certis comprehensa fasciculis, evulgare. Unde præsentis in Volumine apparent Tertulliani liber de præscriptionibus adversus hæreticos, ex recensione Pamellii: Gregorii Nazianzeni Oratio de moderatione in disputationibus Theologicis servanda, interprete Jacobo Billio: ejusdem Oratio prima de Theologia, ejusdem Billii adjuncta versione: ac denique Vincentii Lirinensis Commonitorium. Etsi autem Editor id spectasse videtur, ut accuratissimas maximeque emendatas sequatur editiones: tamen nullis hæc opuscula distinxit annotationibus, nisi quod quatuor earum in toto hocce Tomo occurrunt, sed nec ipsæ magni momenti. Præfationis loco præmisit trium Pontificum Romanorum, Leonis, Innocentii III & Gregorii M. litteras, quibus lectionem Patrum Ecclesiæ magnopere commendarunt, subjunctis aliquot versiculis ex cap. 39 Siracidis. Pollicetur etiam Indicem generalem, ultimo hujus Operis

ris Tomo annectendum, in quo sententias Patrum ibi contentorum distincte sit collocaturus. Non dubitamus, gratum fore hoc institutum iis, qui ab ingrediendis vastis Patrum campis abhorrentes, selecta eorum scripta perlustrare malunt, ideoque, ut reliqui Tomi sequantur propediem, haud dubie optabunt. Illud unum adjicimus, Editorem, ejusmodi scripta conjungendo, quibus adversus hæreticos urgetur argumentum ab auctoritate Ecclesiæ desumptum, haud obscure prodere, ab se eo potissimum consilio tomos hosce edi, ut & Pontificii in fide sua conserventur; & Protestantium quidam hoc artificio ad amplectendâ ejus Ecclesiæ, quæ antiquitatis ultimæ speciem præ se fert, dogmata permoveantur.

R. SALOMONIS JARCHI COMMENTARIUS Hebraicus in Pentateuchum, Latine versus, cum duobus vetustissimis Codicibus MSis collatus, & notis illustratus a JOANNE FRIDERICO BREITHAUPTO, S. Cæs. Majest. & Duc. Sax.

Consiliario.

Gothæ, typis Reyherianis, 1710, 4.

Alph. 8 plæg. 12.

Usum, quem Raschii Commentarii in sacri Codicis explicatione præstant, multi Eruditorum agnoverunt. Noster B. Scherzerus eum hoc labore dignum judicavit, ut ejus Sectionem primam, Judæis *Breschit* cognominatam, in Latinam linguam transferret, notis ex Judaicis scriptoribus collectis illustraret, & sub nomine *Trifolii orientalis*, & *Opera pretii*, una cum Maimonidis *Mercaba*, & *Abarbanelii Commentario in Haggæum* ederet. Distractis exemplaribus, Jo. Georgius Abichtius, S. Theol. D. & LL. OO. in Academia nostra Professor, Collega noster honoratissimus, sui antecessoris vestigia pressit, & non solum Trifolium Scherzeri revidit & emendavit, sed etiam secundam Jarchii Sectionem, Judæis *Noach* appellatam, Latine vertit, notisque ad methodum Scherzeri ex Judæorum scriptis illustratam, una cum *Commentario AbenEsra in Haggæum*, Latine versum, sub

Selectorum Rabbincorum titulo Lipsiæ A. 1705 publicavit. Tanti etiam Cl. Relando Raschii Commentarii æstimati sunt, ut eos in numero optimorum interpretum posuerit, & in Prolegom. ad *Analekta Rabbinnica* fateretur, quod Raschii Commentarii sapius, dubio in codice Hebræo moto, magis satisfecerint, quam alii interpretes in Bibliis Criticis comprehensi, aut alibi obvi. Idem nos l. c. certiores reddidit, Amstelodami agitari consilium de recudendis Raschii Commentariis, in sermonem Latinum transfusus. Consilium hoc executus est in Germania Illustris noster Breithauptus, qui non solum Commentarios in Pentateuchum, sed & in omnes reliquos libros sacros, Latinitate donavit, & hætenus Biblioposam, qui sumtus suppeteret, expectavit. Felicis sui in vertendis Hebraicis libris ingenii specimen dedit in versione nova Josephi Gorjonidis, de qua in Supplement. Tom. IV Sect. III p. 111 verba fecimus. Idem in hoc Raschii Commentario præstitit, quod agnoscent illi, qui ejus versionem cum Hebræo Rabbinum contextu conferent. Omnes harum literarum cultores concedunt, quod Raschii Commentarii, propter stylum concisum ac brevem, sæpe obscuri sint, & alios interpretes requirant, qui etiam magno numero apud Hebræos prostant. Huc pertinent *Birkim al hâaschel* R. Nathanis, Venetiis Anno supput. minoris 349. h. e. Chr. 1589 editis, & *Debek Tobh* a R. Simeone Osneburgo scriptus & Venetiis & Cracoviæ impressus, reliquos nominat R. Schabhse in *Siphse Jesebenim* fol. II col. 2. Traditiones quoque Judæorum ex Rabboth, Tanchuma, Pirke, Rabbi Elieser, Talmude &c. adductæ, sed sine capitulis & foliis allegatione summariter & quandoque primis tantum verbis descriptæ, interpreti remoras ponunt; nihil dicam de nominibus Gallicis, seculo duodecimo usitatis, sed tanto temporis intervallo immutatis, & in codicibus rarius recte descriptis, ad quæ explicanda & restituenda tempus & labor non exiguus requiritur. Has tamen difficultates noster laudatus Interpres sedulo studio superavit, & oblato dubio librum *Gur Arieh*, a R. Leone Juda scriptum, & *Siphse Chacanim* a R. Schabhse Uratislavensium Judæorum Cantore editum, consuluit. Prior sententiam Raschii explanat, posterior vero plerorumque Judæorum explicatio.

cationes in Raschium in compendium collegit, & ipsius Raschii verbis subjunxit. Allegationes, quas in notis frequenter offendes, ex *Toldos Abaron* in ejusdem R. Schabhsse libro repertis, alias quoque separatim excusis, hausit. Ut vero ubique sensum Raschii perspicuum exprimeret; stylum adhibuit, non quidem elegantissimum, & oratorum floribus conspersum, qui a nemine in versione desideratur; sed Latinum satis evidentem & brevem, qui non ubique Commentatorem presso pede sequitur, ab eo tamen non adeo multum recedit. Deceverat noster Cl. Interpres, textum Hebræum, prout in Gorjoniade factum, versioni adungere, sed mutavit mentem, & versionem tantum exhibuit, quia Raschii exempla ubique prostant; quod nobis optimo consilio factum videtur, notum enim est, quod *Raschii Commentarii in Pentateuchum* duobus abhinc annis Francofurti ad Oderam una cum Onkelosio & textu Mosis recusi vili pretio vendantur. Variantes lectiones, quæ nostro tempore magno labore colliguntur, noster Cl. Interpres non prætermisit, sed eas ex duobus codicibus MStis vetustissimis, quorum copia ipsi ex Bibliotheca Erfurtensi facta est, multo studio collegit, & notis suis, cuius paginæ subjectis, inseruit. Ut pauca de ejusmodi versionis usu addamus, eum varium esse existimamus. Sive enim Rabbinarum literarum tyrones Judæorum scripta Hebræo idioma exarata legere cupiunt, Raschii Commentarios evolvere, & cum versione conferre poterunt. Sive alii Judæorum fabulas, quas sancte venerantur, cognoscere studeant, habebunt librum, qui plerasque Judæorum traditiones complectitur, illas enim partim in ipso Raschii textu, partim in annotationibus fufius deductas invenient. Sive denique quidam Judæorum errores refutare, vel cum Judæis disceptare velint, necesse est, ut ex Raschio imprimis eorum dogmata hauriant, eaque solidis rationibus destruant, nisi Judæorum ludibrio se exponere velint. Præter hos usus alius prostat, interpretibus maxime proficius. Si phrasîs Pentateuchi obscurior occurrit, quæ linguæ idiotismo, vel loco parallelo, vel antiquæ Ecclesiæ Judaicæ consensu, explicanda est, ea frequenter a Raschio quam optime exponitur, & aliis locis illustratur, ut alios usus silentio prætereamus.

Si v. g. Judæi hodierni negant Gen. XLIX, 10 per Schilo intelligi Messiam, refutantur ex Raschio, qui hoc nobiscum affirmat. Si iidem nobis objiciant, quod Jesus quem nos colimus, Messias non sit, quia legem Moſis immutavit; respondemus ex Raschio, qui ad cap. XVIII, 22 Deut. fatetur, quod Prophetæ excellenti & perfecte justo, qualis fuit Elias, obtemperandum sit, licet aliquid contra legem præcipiat. Sic enim Elias in monte Carmel obtulit sacrificium, licet omnia sacrificia in excelsis essent prohibita. Gratulamur itaque Cl. Interpreti, nullique dubitamus, ejus labores, quos in senectute suscepit, Eruditis fore gratissimos.

XAPITOAOTIA SACRA,

ſeu

SYSTEMA GRATIÆ DIVINÆ; ID EST, conciliationis Gratiæ Dei salutifera universalis & particularis tentamen; auctore SAMUELE STRIMESIO, Professore Theol. & Ecclesiæ primario in Eccles. & Univerſ. Francof.

Francofurti ad Oderam, apud Jo. Völcker, 1710, 4.

Alph. 2 plag. 3.

Celeberrimus Autor in doctrina de Gratia Dei salutifera ab una parte sibi observasse videtur peccari, dum Gratia *Universalis* plus æquo extenditur naturæque commiscetur, particularis vero infenso animo rejicitur: ab altera, dum abusu dictorum Scripturæ, de gratia *particulari* agentium, nimis gratia coarctatur, & major hominum pars inevitabili, sive ante sive post lapsum communium omnibus parentum, exitio addicitur, omnique gratia salutifera orbatur: Scripturæ vero dicta gratiam universalem confirmantia, contra expressam eorum literam, citra necessitatem, in particularis gratiæ argumenta commutantur. Hinc gratiæ *universali* & *particulari* conciliandæ animus appulit: eoque sine primum *supponenda* quædam præmittit, absque quibus indoles ejus non facile percipitur. Dehinc ad ea procedit, quibus utriusque gratiæ natura con-

continetur. Atque eo quidem, quod nunc tenemus, volumine gratiæ universalis delineatio continetur. In posteriore vero, deinceps secuturo, celeb. Autor gratiam particularem ejusque cum universali conciliationem possibilem, re apse præstitam, necessariam, sistit, deque ejus æqualitate & inæqualitate nonnulla commentatus, operi coronam imponet. In supponendis *primum* est doctrina de imagine & similitudine Dei, quam re unum idemque in Deo esse, in homine parte constare duplici arbitrat: *essentia*, quæ sit ipsa mens humana ejusque intellectus ac voluntas; ac *extræssentia*, quam absolvunt qualitates sapientiæ & bonitatis, omnem stuporem & ad malum proclivitatem excludentes, neque in statu purorum naturalium hominem relinquentes. Cumque hac imagine Dei hominem creari debuisse, neque eam, lapsus licet mox fuerit homo, frustraneam fuisse ostenditur. *Secundum* in supponendis observationes quædam absolvunt circa lapsum hominis, ad tria capita revocatæ: hominem nempe labilem, sponte sua & per se ipsum lapsum esse, ita ut nec a Deo, nec a Diabolo, nec a proprio intellectu, sed libero voluntatis abusu ad peccandum sit determinatus; tum postea uno labente omnes defecisse miserolque evasisse, participatione quidem & infectione ejus peccati, non vero vel imputatione, vel surreptione Physica, vel imitatione. denique cum unius tum omnium lapsum per se exitialem fuisse, totumque adeo genus & morbis & morti Spirituali atque æternæ obnoxium fecisse. Hinc *tertium* sequitur supponendorum caput: hominem nempe ex mera Dei *Φιλανθρωπία* ad fœdus gratiæ fuisse admissum: idque factum esse per Protevangelium Gen. III, 14, 15. In eo vero gratiam & *universalem* & *particularem* manifestatam esse. Illam quidem eo, quod inimicitia h. e. spirituale odium, ponatur inter mulierem perq; eam virum quoque, totumque adeo genus humanum, & serpentem h. e. diabolum: atque ad hoc odium spirituale gratia spiritualis sufficiens, respectu habito ad semen mulieris conferenda, antecedenter ad infidelitatem majoris partis subsecuturam promittitur, quæ proinde gratia & *subjective* & *objective* sit *universalis*. *Particularem* vero gratiam partem

alteram promissionis Prot-evangelicæ promere. Nempe in ea per semen serpentis, suffragantibus inter Lutheranos B. Hulsemanno & Geiero, intelligi quotquot principis Diabolorum indolem referunt, damnati scilicet Spiritus ceteri & impii homines. Per semen mulieris *primario* Christum, *secundario* fideles indicari, neque id quidem dissentibus Lutheranis quibusdam, quod non dissimulet B. Seb. Schmidius noster Colleg. Bibl. prior. Loc. IV §. I p. 145 ed. tertiæ. Hinc vero patere, promissionem de semine mulieris, contrituro caput serpentis, pertinere ad *actualem* regni Diabolici oppugnationem & devictionem, cum ratione *Christi*, tum ratione *membrorum* Christi conspicuam, adeoque ad gratiam *particularem*, seu *specialem*: cui hypothese suæ quæ favent, in ipsa Lutheri commentatione ad Protevangelium T. I Oper. p. 23 se reperisse existimat: quemadmodum contra Reformatos, qui gratiam universalem in Protevangelio agnoscere nolunt, confutat, eisque alios, quos sanius heic judicasse existimat, opponit.

A *presupponendis* illis ad ipsam gratiæ indolem delineandam procedit: ab initio statim in evolutione terminorum, quorum mira in hoc articulo confusio variæ rerum perturbationi occasionem dedit, occupatus. Et primo quidem, ad discutiendas nebulas a Pelagio & asseclis doctrinæ de gratia ofufas, observat, gratiam Dei, *absolute & generaliter* acceptam, benevolam Dei voluntatem in hominem simpliciter spectatum; *restrictè* & *specialiter* sumtam, in hominem qua lapsus & miserum, ad media salutis supernaturalia, sine merito ejus, ipsi suppeditanda significare. Gratiam *restrictè* ad hominem miserum acceptam considerari posse primo *subjective*, quatenus est in Deo; & sic iterum cum *radicaliter* pro bonitate & benignitate Dei essentiali, tum *formaliter* pro ipsa benignitate actuali erga dictum hominem miserum in propria sua forma, & cum objecto, homine misero, spectata, accipi; quæ quatenus cum objecto suo spectatur, non *essentialis* quidem sit Deo, sed tamen *naturalis* h. e. naturæ ejus congrua, *arbitraria* tamen & *liberrima*, Deo sc. per naturam suam non obligato ad miserendum hominis, sponte lapsi. Vel secundo *causaliter*

aliter gratiam accipi, pro beneficio ejus, homini impertito, quo salus vel procurari *possit*, vel *actu* procuretur: eamque vel *objectivam* tantum esse, extra hominem sitam, quæ tamen salutem ejus quoquo modo efficere possit, qualis sit gratia redemptionis; vel *subjectivam* esse simul, quæ uno verba sit gratia salutiferæ vocationis, quæ respectu ejus, *per quod* homo vocatur, *objectiva* sit quidem, simul vero sit *subjectiva*, respectu ejus, *quo vocatur*, vel quo vocationi dicto audiens esse potest. Hanc non sola doctrina & exemplo Christi, sed interna in utramque animæ facultatem operatione, perfici: gradusque habere suos, qui Gratia *prævenientis*, *præparantis*, *operantis*, *cooperantis*, *perficientis* nominibus non incommode designentur. In omnibus suis gradibus *salutiferam* esse gratiam, salutemque & *afferre* & *conferre* quodammodo, supernaturalem hujusmodi dispositionem sive majorem, sive minorem efficiendo, cui, si haut desint homines, majorem gratiam consequantur, ad salutem eos æternam, vel *contingenter* tandem, vel *necessario* perducitur. *Universalitatem* inde gratiæ ratione *objecti* intelligi talem, qua nemo, qui homo sit, non comprehendatur: ratione *temporis*, quæ pateat omni tempore hujus quidem vitæ *per se*, licet *per accidens* in statu indurationis, & peccato in Spiritum S. culpa hominum subtrahatur. Gratia vero *universalitatem* non intelligi ratione omnium *graduum* gratiæ, nec cum exclusione mediatoris, sed secundum *gradum* exilem, remote interim ad salutem sufficientem. *Particularem* gratiam intelligi ratione *objecti*, quod paucioribus contingat, per media eadem quidem, per quæ obtingit gratia universalis, atque adeo per media ordinaria (ut cum gratia proinde extraordinaria confundenda non sit) gradu tamen excellentiora. Hinc ratione *formæ* suæ eam illos, quibus obtingit, infallibiliter, necessario, & a priori ad salutem æternam perducere: cum gratia *universalis* vel homines ad salutem non perducatur, sufficiens licet in se, ex hominum culpa: vel, si perducatur, non infallibiliter tamen, a priori, & ratione causalitatis suæ verum a posteriori tantum, & ratione eventus id præstet. Sic quoque adeo *Universalitatem* & *Particularitatem* gratiæ divinæ,

non duas gratiæ *species*, sed totidem tantum gradus efficere, quorum uterque ad conversionem per se sit efficax. Conciliationemque proinde *universalis* & *particularis* gratiæ ex Scripturis sacris ita esse instituendam, ut ne dicta ejus ad *universalem* gratiam spectantia detorqueantur ad *particularem*, & vice versa, sed ut utrorumque vigor illibatus servetur, & tum *universalis* gratia *particulari*, ut ipse loquitur, ratione *continentiæ intensivæ*; tum particularis gratia universali ratione *continentiæ extensivæ* subordinetur.

Istam viam conciliationis ingressurus, postquam gratiæ *universalis* præcise acceptæ *formale* in *potentiâ salutis* consequendæ positum esse ostendisset, ad eam potentiam duo pertinere docet, tum *gratiam subjektivam universalem*, h. e. redemptionem Christi, quam omnium hominum esse ex Scripturis probat, ita plures ex Reformatis sensisse prolatis testimoniis eorum ostendit, aliorumque rationes & exceptiones in contrarium diluit: tum *gratiam subjektivam universalem*, h. e. vocationem omnium hominum. Hanc vero docet duabus partibus constare, indivulso nexu junctis, externa altera & adhuc *objectiva*, nempe oblatione & vocatione, altera *interna*, *subjectiva* & *inhesiva*, nempe sufficientis capacitatis vocationem sequendi infusione, sine qua prior pars hujus gratiæ, in vocatione externa, gratiæ nomine omnino indigna sit, ad rigorosam Dei justitiam potius referenda. Naturam vero gratiæ *universalis subjektivæ* in quatuor momentis esse locandam, 1. serâ Dei homines salvandi intentione, 2. efficacia salvandi, 3. sufficientia ad salutem, qua impedimenta homini lapsio naturalia, quam resistantiam naturalem vulgo vocant, tollat, ita tamen ut malitiose homo resistere valeat, 4. universalitate, quam tamen ut explicet, citra verbum Dei hominibus vocationem divinam obtingere posse docet, per propositionem regiminis & beneficentiæ divinæ in creaturas, & suscitationes conclusionum practicarum in mentibus infidelium, eamque gratiam remotissime sufficientem statuit, de qua mox pluribus. *Subjectiva* autem gratiæ huic proprietates tribuit duas, *irresistibilitatem* ratione initii & potentia, *resistibilitatem* ratione continuationis & actus. Atque ex istis libe-

rum arbitrium ex gratia restauratum exstruit, quod ante plene peractam conversionem homini a Lutheranis negari reprehendit (quasi illi, quousque gratia operatur, & in initiis ipsis conversionis liberandi arbitrii initia fieri negarent) suamque hypothese in pluribus firmat & vindicat, indeque gratiæ universalis *subjectivæ* delineationem multis argumentis propugnat, dissentientibus vero respondet. Gratia *subjectiva* seu vocationis universalis duos jam *modos* generaliores statuit. Eorum prior *vocationis naturalis* nomine ipsi venit: ad quam stabiliendam locum Joh. I, 9 trahit, eamque cum Jobi XXXIII, 30, 31 confert vindicata ab Enthusiasmi suspicione explicatione sua. Huic vocationi essentialiter coherere docet gratiam precandi universalem. Modos vero ejus esse tres, nempe *primo* vocationem externam per opera creationis & prudentiæ divinæ: *secundo* vocationem internam per legem naturæ, quam contra Chauvinum vindicat, atque ex ea occasione ideas innatas contra Bentlejum, Clericum, Lockium prolixiore digressionem defendit: *tertio* per vocationem, quam civilem vocat, ex fama de Ecclesia existentem. *Naturalem* vero hanc vocationem, quam tamen *gratiæ* esse vult, citra verbum revelatum, salutarem saltem remote plurimos tam Lutheranorum quam Reformatorum agnovisse, neque cum Arminianismo, vel Amyraldismo & Enthusiasmo ei commune quidquam esse, dubiis quoque nonnullis solutis, ostendit. Alterum *modum* gratiæ *subjectivæ* statuit *vocationem supernaturalem*, per verbum Dei revelatum peractam, cujus universalitatem priori modo multum cedere, & ad tria tantum tempora, Adamitarum scilicet, Noachidarum, & primorum Christianorum extendendam esse putat. Eius tamen etiam universalitatem, & argumentis tuetur plurimis, & testimoniis Doctorum, & confessionum Ecclesiæ Reformatae, & exceptionibus variis respondet, Apostolosque omnino in omnibus partibus terræ habitabilis Evangelium prædicasse defendit, sententiamque hanc a Pelagianismi, Socinismi, Arminianismi, Pepismi & Synergismi criminatione vindicat. Denique totam doctrinam de Gratia Universali sequentibus limitibus circumscribit, quos ipsis ejus verbis hoc loco referre dividiæ haut fore existimavimus.

I. Nunquam obiectiva seu externa Dei gratia, cuiuscunque generis ea sit, sola & a subjectiva, seu interna, abstracta separatque puitur, quippe quae libero arbitrio naturali, seu viribus hominis naturalibus, omnem salutis efficientiam transferberet, ad minimum ipsam divina gratia & verbi divini admissionem ac receptionem istis vindicaret naturalem; sed vero omnis gratia obiectiva & externa, cum subjectiva praeviente atque interna, concreta statuatur; quin nisi hac praefracte rejiciatur, etiam cum concomitante & subsequente gratia interna, connexa.

II. Subjectiva praeviens, intelligatur, qua potentiam, irresistibilem, actu vero libero usurpata, majoribus gratia gradibus, ipsa quoque particulari & qua actum irresistibilem Dei gratia (per quam fere solam a Deo solo, conversio efficitur, homine sese mere passive habente) adaugenda.

III. Subjectiva praeviens sufficiens quidem habeatur, at, si naturalis tantum sit, & circa verbum Dei contingat, sufficientia remotissima, si vero per verbum Dei imperiatur, sufficientia proximiori gaudens, qua homines per hanc ipsam solam minus refractarii, mediantibus majoribus gratia gradibus, tandem irresistibili quoque ac particulari gratia, ad Christum fidemque in Christum deducendi sunt, unice per & propter Christum, fide vera apprehensum, salvandi.

IV. Subjectiva praeviens, sive circa verbum, sive cum verbo talis, nullo modo meritoria, sed omni ex parte gratuita censeatur.

V. Gratia universalis quaecunque, tam propius, quam remotius sufficiens, a nullo homine sibi ipsi ita applicanda doceatur, ut hic per legitimum istius usum ad particularem gratiam se pervenisse autumare queat; quin potius pro certo habeatur, homini ad Deum se conversum animadvertenti, deque fide sua certo, aestimandum esse, se posthabita neglectaque gratia universali, utut sufficienti, ex mera tantum Dei misericordia, speciali sola gratia postliminio donatum esse, sicque gratie huic totum conversionis suae negotium in solidum a se acceptum ferendum.

Horum limitum primum arcendo Pelagianismo & Semi-pelagi-

pelagianismo vult servire, omne liberum arbitrium naturale excludendo. *Secundum*, eo quod excludat omnis liberi arbitrii, etiam ex gratia restituti, seu usus hujus recti; in ipsa conversione exercitium, *Arminianismo* & *Synergismo* opponi. *Tertium Socinianismum* spectare, dum doctrinam de salute, extra unicum Christi sacrificium, ceu meritum proprie sic dictum, fidemque in istud, ceu instrumentum morale, citra omnem fidei acceptationem speranda, rejiciat. *Quartum Papismum* excludere, omnis meriti sive de congruo sive de condigno negatione. *Quintum* denique pullulantem ex his omnibus Pharisaismum, erroribus dictis omnibus sive theoreticis sive practicis per eum repudiatis.

JO. GEORGII NEUMANNI, THEOLOGI
Vitembergensis, Theologia Aphoristica, ex B. Autoris
MSS. absoluta, & edita a M. JO. GUILLIELMO
JANO, Ord. Phil. Adj.

Vitembergæ, apud Godofr. Zimmermannum, 1710, 8.

Alph. 2 plag. 6.

Quod in omni doctrinæ genere maximopere spectandum exoptandumque est, ut vera sententia cum perspicue exponatur, tum sufficientibus rationibus confirmetur, id in primis in sanctissima Deum colendi disciplina B. Autor, multis jam pridem in rem sacram meritis clarus, sibi propositum habuit. Nam per totum hunc librum id unice egit, ut præcipua singulorum articulorum fidei momenta succinctis Aphorismis comprehenderet, & selectissimis quibusque argumentis, quæ jam antea in controversiis Theologicis adhibita ignem tentationis sustinuerunt, confirmaret. Fecit autem hoc in iis potissimum, quæ a recentioribus adversariis impugnata sunt, & quibus speciatim singuli Aphorismi opponantur, in margine breviter indicavit.

Ceterum cum per modum disputationum Academicarum opusculum hoc edere instituisset, præmatura morte occupatus non ultra caput de Scriptura S. progredi potuit. Reliqua ex relictis

lietis ejus schedis collegit Jo. Guil. Janus, Collega noster perindustrius, plura ex iis additurus, nisi importuna Bibliopola flagitatione impeditus fuisset. Hic enim suæ utilitati intentus cum fructu impensæ, quam in priores XIII plagulas, superstitite adhuc B. Autore impressas, fecerat, diutius carere nollet, & nisi reliqua ante imminentes nundinas absolverentur, vitiosam eorum ex nescio quo collegio illius MS. additionem minaretur, intra paucos menses totum colligendi edendique laborem restrinxit. Quo factum est, ut posteriores loci prioribus paulo exiliores prodirent. Interim ea, quæ forsitan desiderari possunt, editor aut iterata editione, aut alia occasione supplere constituit.

HIEROCLIS, PHILOSOPHI ALEXANDRINI, Commentarius in Aurea Carmina; de Providentia & Fato, quæ supersunt, & reliqua Fragmenta, Græcæ & Latine. Græca cum MSS. collata castigavit, versionem recensuit, Natas & Indicem adjecit PETRUS NEEDHAM S. T. B. Coll. D. Joannis Cantabr.

Socius.

Cantabrigiæ, impensis A. & J. Churchill, Bibliop. Lond. 1709, 8.

Alph. 1 plag. 11.

Aureus est plane Hieroclis huius in aurea carmina, quæ sub Pythagoræ nomine circumferuntur, Commentarius, sed qui bis tervè tantum hætenus lucem vidit. Et primo quidem Latina saltem versio Jo. Aurispæ prodiit Patavii 1474, qui eam ex codice MS. Venetiis emto concinnaverat. Græcum verò textum primus Parisiis 1583 edidit Jo. Curterius, qui tamen ex Pearsoni & Cl. Editoris judicio admodum in Græcis autoribus vertendis & emendandis infelix fuit, ejus etiam rei aliquot in Præfatione testimonia adducuntur. Melior secuta est Londinensis editio A. 1655, cum notis Merici Casauboni & Prolegomenis Pearsoni. Versiones quoque Anglicanæ hujus Commentarii memorantur, quarum una edita est A. 1682. Tandem Vir Celeb. Andreas Dacierius una cum vita & symbolis Pythagoræ edidit etiam vitam Hieroclis & versionem Commentarii in aurea

Cag.

Carmina Parisiis 1706, quæ recensita invenies in Actis nostris A. 1708 p. 140. seqq. Opera ergo pretium se facturum putavit Vir. Clar. Petrus Needham, si hunc librum emaculatum, recensitum, suisque & aliorum animadversionibus illustratum, in eruditorum conspectum emitteret. Subsidia ad hæc fuere primo Aurispæ versio, ex qua ille perpetuo textus ipsius lectionem dijudicavit, multasque bonas lectiones & conjecturas confirmavit; deinde illa, quæ Lambecius de MSS. 77, 78, 79 Bibliothecæ Vindobonensis excerpfit, quamvis pauca admodum adhibuit, de codice 77 quoque conferendo sollicitus, quod tamen impetrare non potuit. Postea ex bibliotheca If. Vossii collationem cum variis MSS. Regis Galliæ editionis Curterianæ margini adscriptis impetravit, cui tandem accesserunt ea, quæ ex MS. Mediceo Dacerio miserat Ant. Maria Salvinus, Græcæ Linguae Professor, Florentinus. Integram hujus codicis collationem, quamvis id sedulo egerit, nancisci tamen non potuit Cl. Editor.

Ea porro Fragmenta, quæ ex Hierocle citat Stobæus, emendata sunt ex MSto Stobæi, quod in Collegii Novi Bibliotheca Oxonii servatur. Postea Viros Celeberrimos Bentlejum & Davistum laudat, qui animadversiones & emendationes suas benigne secum communicaverint. Ipsa vero aurea Carmina ex aliquot Bibliothecæ Bodlejanæ codicibus castigavit. Versiones Curterii in Commentario Hieroclis & Schotti in Excerptis librorum de Providentia & Fato ex Photii Bibliotheca Cl. Needham multis in locis sibi minus satisfaciens invenit, quapropter eas recensere necesse habuit, & plurimis in locis immutare. Quanquam in hoc quoque styli sui veniam petat, dum aliquando voces & phrasas Philosophicas adhibet, idque auctoritate Quintiliani tuetur.

Cum autem sub Hieroclis nomine plures noti sint, duo ex his præcipue sunt, quos horum operum auctores esse tradunt Viri eruditi. Unus fuit Vicarius & postea Præses Bithyniæ, tandemque Præfectus Alexandriæ circa A. C. 302, Imp. Diocletiano, cui auctor fuit excitandæ in Christianos persecutionis, quippe quos etiam libris duobus acerbissime insectatus

est, quod testatur Lactantius. Alter fuit Philosophus Platonicus, qui circa medium seculi V Alexandriæ decuit, Theodosio II, Martiano & Leone Thrace Impp. Hunc posteriorem Noster autorem tradit operum a se editorum, idque sequentibus rationibus ductus, (1) quia libros de Providentia & Fato dedicavit Olympiodoro, qui seculo eodem vixit, (2) quia Theosebuis, qui A. C. 540, floruit, ejus fuit discipulus, (3) quia memorat Plutarchum, qui iisdem temporibus inclaruit, (4) quia fuit præceptor Aeneæ Gazzi, ut ipse in Dialogo de Resurrectione notat, qui sub finem quinti & principium seculi sequentis inclarescere cœpit.

Præfationem Editoris in hoc opere sequuntur Saïda de Hierocle testimonium, & Pearsoni Prolegomena cum ipsius animadversionibus: ipsa deinde aurea Carmina & commentarius Hieroclis, tum librorum de Providentia & Fato excerpta ex Photii bibliotheca, nec non fragmenta ex Stobæo. Postea Theodori Marcilii notæ in aurea Carmina, Editoris notæ in eadem & Hieroclem, quibus admixtæ sunt etiam Merici Casauboni, tandemque Facetiæ, quæ sub Hieroclis nomine eduntur, cum anonymi Editoris Lugdunensis observationibus.

Ad ipsum Hieroclis commentarium quod attinet, non facile quis aliquid ab Ethnico profectum inveniet, in quo solidiores de veris virtutibus regulæ tradantur. Et certe hoc unicum fere scriptum est, ex quo optime discere possumus, quanta sit hominis naturalis in moralibus scientia, cum hodie quamplurimi sint, qui vel nimis, vel minus æquo tribuant homini sacris Christianis non initiato. Dignus ergo utique fuit aureus plane liber, cujus menda ab erudita manu abstergerentur, quod sane in hac novissima editione quamplurimis in locis felicissime factum est. E. g. p. 10 occurrit lacunæ signum in præcedentibus editionibus, quæ ita legunt: *Ἐστὶ δὲ ἡ μὲν πρακτικὴ Φιλοσοφία ἀρετῆς ποιητικὴ. ἀληθείας *** ὡς καὶ ἐν ἀντοῖς τοῖς ἑπεσι τὴν μὲν πρακτικὴν Φιλοσοφίαν ἀνθρώπινην ἀρετὴν εὐρίσκομεν λεγομένην.* Clarissimus igitur Edi-

tor cum celeb. Bentlejo ita restituit: ἔστι δὲ ἡ μὲν πρακτικὴ φιλοσοφία ἀρετῆς πολιτικῆς· ἡ δὲ ἄλλη θείας· ὡς καὶ &c. *Practica autem Philosophia virtutis politica est; altera vero (Theoretica) divina.* Quam lectionem probat ex sequentibus verbis Hieroclis, qui practicam Philosophiam ἀνθρώπινην ἀρετήν vocat, theoreticam vero θεϊαν ἀρετήν. Deinde producit aliorum auctorum loca, ex quibus constare possit, saepe vocem ποιητικὸς pro πολιτικὸς scriptam inveniri. Plura doctarum emendationum & restitutionum specimina non adducimus, sed potius ex MS. Medicei collatione, quam possidet quidam ex nostris Collegis, aliqua depromemus, quae fortasse adhuc observanda essent. P. 30, ubi haec leguntur: Μελέτη δὲ ἀρετῆς τῆς ἡρετῆς τὸ περὶ αὐτὸν (ἑαυτοῦ) σέβας, τὸ μὴ πυκνᾶς, μηδὲ ὡς ἔτυχέ χερσὶν αὐτῶν ἔχειν; multo melius MS. Flor. legit τὸ περὶ αὐτὸ δόγμα, hoc sensu: *Optimum esse studium, si quis de iurjurando hanc doctrinam observet, ne crebro, neque temere eodem utatur.* Sic p. 40, ubi ita: πάντων ἐν ἀνθρώπων ὄντων κατὰ τὸ καταχθονίων, ὡς γείτων λογικῶν, ἔπαντων δὲ δαημένων, MS. For. emendatius habet: πάντων ἐν ἀνθρώπων κατὰ τὸ χθονίων, ὄντων λογικῶν &c. Lectionis hujus veritas & evidentia melius ex toto contextu dijudicari poterit. Locutus enim erat supra Hierocles primo de Diis immortalibus, deinde Heroibus & Daemonibus, qui κατὰχθονίους vocantur in aureis Carminibus, tandem etiam de hominibus loqui incipit. Hoc igitur tertium genus τῶν λογικῶν ἑστῶν vocat χθονίων, quippe quum Deus ipsi sit ἑεράσιον, Dæmones ἀθρήσιον. Nunc ergo pergit: πάντων ἐν ἀνθρώπων, κατὰ τὸ το (provocat his verbis ad ea, quae modo de substantiis rationalibus dixerat) χθονίων, ὄντων λογικῶν. P. 66. ita Hierocles: *Uadē contingit, ut ejus (justitiæ) primum versus meminerit, deinde prudentia, καὶ ἐφεξῆς τῶν ἀπὸ τῆς φρονήσεως ἐπιγινωσκέντων ἀρετῶν ἐπιηδευμάτων.* Lege pro ἐπιγινωσκέντων e MS. ἐπιγενομένων, & verte: *Postea quoque meminit optimorum studiorum, quae a prudentia descendunt.* Porro p. 74. *Fuerit vero perfecta prudentia, ἡ περὶ μηδενὸς ἀλογίως ἔχουσα, ἀλλ' ἐπεσκεμμένη μὲν περὶ τῆς θνητῆς σώματος,*
Ζ Ζ Ζ
ἐπε-

ἑπισκευμένη δὲ περὶ τῶν εἰς τῆς χρείαν συλλεγμένων. Lege utraque vice ex MS. ἑπισκευμμένης ut ἀλογίως ἔχουσα, & post δὲ infere copulam καί. P. 83, ubi de legibus agit, dicit, poenas punito memoriam injicere τῶν νόμων, δι' ὧν πᾶσι κακῶς. Melius MS. διδ. P. 110 Φόρμος γὰρ ἢ ἀνθρώπων φύσις πολλῶν διαφόρων δοξασμάτων vertit Cl. Editor: *Obnoxia enim est hominum natura variis opinionum erroribus, cum notitias communes non sequitur.* Lege ex auctoritate MS. Medicei: Γόνιμος, & verte: *Producit enim hominum &c.* Ad p. 124 notat Cl. Needham p. 394, pro verbo ἀμελεία in MS. Mediceo legi μελείαν, quæ tamen non sequitur, sed vulgatam editionem recte retinet. Verum in nostra collatione etiam apparet ἀμελεία, & incertum est, quid ista sibi velint. Pythagoras Deum Τηλεάδα & Τηλεακίον vocat v. 47, quæ verba dum Noster exponit, inter alia hæc dicit: πῶς δὲ Τηλεάς ὁ Θεὸς ἔτος. Ita legunt priores editiones Bentlejus vult Θεὸς νοητὸς, quod Noster in textum reponit, & ita vertit: *Ceterum quo pacto Deus ille, qui sub intelligentiam cadit, quaternarius sit, ex sacro sermone Pythagoræ discas.* MS. Flor. optime legit ὄντως, hoc sensu: *Qua ratione Deus vere sit Τηλεάς &c.*

Plura talia sunt, quæ ex sæpius laudato Codice Florentino restitui possent, sed quæ nos data opera præterimus, qui hæc speciminis saltem loco adduximus.

DE LINEARUM CURVARUM LONGITUDINE; Autore JOANNE CRAIG.

Excerpt. ex Transl. Anglic. A. 1708 n. 314 p. 64 & 599.

LEMMA. *Duorum quadratorum summam in alia duobus quadrata dividere.*

Sint dz^2 & ds^2 duo quadrata data, quorum summa $dz^2 + ds^2$ dividenda est in alia duo quadrata dx^2 & dy^2 , sintque m & n duo quilibet numeri ad arbitrium sumendi. Jam ex conditione problematis est $dx^2 + dy^2 = dz^2 + ds^2$, unde (ut

ex Dis-

ex Diophanto constat), erit $dx = \frac{(mm - nn) dz + 2mnds}{mm + nn}$,

$dy = \frac{(nn - mm) ds + 2mndz}{mm + nn}$. Q. e. d.

PROBLEMA. *Curvas innumeras invenire, quæ sint ejusdem longitudinis cum curva quavis proposita, sive Algebraica, sive Transcendente.*

Designent z & s coordinatas curvæ propositæ, x & y coordinatas curvæ quæsitæ, quæ ejusdem sint longitudinis cum proposita. Unde ex curvarum elementis $dx^2 + dy^2 = dz^2 + ds^2$. Ideoque per lemma præcedens $dx = \frac{(mm - nn) dz + 2mnds}{mm + nn}$, $dy = \frac{(nn - mm) ds + 2mndz}{mm + nn}$. Quarum

integrales sunt: $x = \frac{(m^2 - n^2) z + 2mns}{mm + nn}$, $y = \frac{(m^2 - n^2) s + 2mnz}{mm + nn}$

Et sic innotescunt coordinatæ x , y unius ex curvis quæsitis. Similiter ex hac una invenietur secunda, ex secunda tertia & sic porro innumeræ invenientur. Q. e. d.

Exempla jam non addo, nam postea (Deo volente) opportunior dabitur locus, in quo methodus hæc ad plura hujusmodi problemata extendetur, & solutio problematis hujus per exempla illustrabitur. Et quidem hanc solutionem semel iterumque tam aperte indicavi, ut facillime a quovis in his versato deduci possit ex iis, quæ subjunguntur solutioni casus specialis hujus Problematis, in quo sc. Curva proposita est Algebraica, quamque exhibui in Actis Phil. R. S. Jan. 1704, ut Clarissimo Problematis propositori *D. Jo. Bernoulli* constaret, illius solutionem e methodis calculi differentialis inversis maxime tritis posse obtineri, utpote qui in privatis suis ad *D. Cheyneum* litteris significabat, eandem non posse exhiberi per Theorematam nostram in Actis Phil. R. S. Mart. 1703 publicata. Et quoniam ex Actis Erud. Aug. 1705 percipio, solutionem illam (quæ scopo prædicto satis superque satisfaciebat) doctissimo Viro non arridere, ideo modo præmissam solutionem nulli

objectioni obnoxiam publici juris facio. Necessè itaque est, ut Cl. *Bernoulli* agnoscat, vix ullum dari problema, cujus solutio ex calculo integrali facilius deducitur, quam sui de transformatione curvarum. Quæ vero in ipsius *Bernoulli* solutione displicent, paucis enarrabo. Et 1 quod ad curvastantum Algebraicas eam extenderet, 2 quod Méchanica tantum sit, a motu (ut vocat) rectorio tota dependens.

L'INGENIEUR PRATIQUE.

h. e.

ARCHITECTUS MILITARIS PRACTICUS;

Autore SEBASTIANO FERDINANDO DE
MEDRANO.

Bruxellis, apud Fratres T' Serstevens, 1709, 8, ch. maj.

Alph. 1 plæg. 1 & Tabb. æn. 36.

Cum anno 1696 primum prodiret libellus, ex lingua Hispanica in Gallicam ab ipso Autore non sine augmento translatus, applausu ab ijs excipiebatur, qui castra sequuntur. Et tyronibus certe commendari meretur ad praxin Architecturæ militaris adspirantibus. Etenim satis perspicue in eo explicantur, quæ usui esse possunt. Præmissis scilicet solitis terminorum explicationibus & axiomatibus fundamentalibus de quantitate præsertim linearum in fortalicio vel conspiciendarum, vel saltem concipiendarum, antiquam muniendi methodum exponit mechanicam, collis quintam, alis ad chordam perpendicularibus sextam lateris interni partem tribuens, secundarias rejiciens, operumque externorum atque campestrium constructione absoluta, propriam annexit, quæ alas retractas & auricula rotunda testas *Vaubaniano* more in arcum efformat & *Paganiano* duplicat. Constructio sine omni Tabularum apparatu numerorumque notitia absolvitur: id quod prædicis placere solet. Facta autem in charta delineatione, lineæ singulæ ad scalam Geometricam applicantur, & e. g. in Pentagono reperitur linea defensionis $849\frac{1}{2}$ pedum, facies $314\frac{5}{7}$, ala recta 160, collum 170, chorda $460\frac{1}{2}$, linea capitalis

309 $\frac{3}{10}$ semidiameter 680, auriculæ chorda 64, linea retractio-
nis alæ 35, ala retracta 110. Postquam sub finem libri primi
methodos aperiendi *Freitagii, Stevini, Mattiæ Dögeni, Se-
muelis Marotois, Nicolai Goldmanni, Erhardi de Barleduc,
Emanuelis Alvarez, Petri Brovino, Petri Sardi, Tansini* (cui
propugnaculorum separatorum inventionem tribuit) *Antonii
de Ville, Comitæ de Pagan, P. P. Fournier & Millieri de Chales*
atque *Malleti* examinasset; Libro secundo de singulis lineis,
angulis aliisque fortalitiarum partibus discurrit, & quædam
in singulis observari debeant, edocet. Simili industria ipsam
monimentorum extructionem Libro 3, & praxin offensivam ac
defensivam Libro 4 edocet, tandemque Libro 5 Geometriam præ-
cicam more consueto superaddit.

*Historische Nachricht von der öffentlichen Biblio-
theque des Fürstl. Gymnasii zu Eisenach,*
hoc est,

*HISTORICA RELATIO DE PUBLICA BI-
bliotheca Gymnasii Isenacensis; una cum peculiari Dissertatione de nonnullis regionum Saxoniarum publicis
Bibliothecis, edita a CHRISTIANO JUNCKERO,
Dresd. Historiographo Ducali Saxo-Hennebergico,
Duc. Gymnasii Rectore & Biblio-
thecario.*

Isenaci, apud Joh. Adolphum Boetium, 1709, 4.

Plag. 16.

Laudabili studio, & in Rei litterariæ haud contemnendam
utilitatem, Cl. Autor hanc Bibliothecæ, quæ Isenaci est,
scholasticæ historiam composuit. Primum veluti fundamen-
tum modo memoratæ Bibliothecæ A. 1586 jecit M. Valenti-
nus Weinrichius, firmiusque reddidit illud Christoph. Winerus,
cum A. 1589 Calendis Nov. 150 florenos Misnicos, nec non
varios ex supellectile sua libros impressos & manu exaratos, ei
legaret testamento. Lucem Winerus iste vidit A. 1545 in
pago Megalupnissa (Großen-Lupnitz) prope Isenacum. Jactis
Isena-

12 sqq. Ifenaci studiorum fundamentis. Jenam posteaque Heidelber-
gam se contulit, ac ultimo loco Magisterii gradum lauream-
que Poeticam accepit. Circa annum 1569 Corrector scholæ
Gothanæ constituebatur, quod quidem officium decennio per-
acto deposuit, anno 1579 Sunthusium ad munus Ecclesiastes voca-
tus. Sed cum pro concionibus ibi doceret, corpus & san-
guinem Christi in sacra cœna spiritualiter tantum a solis fide-
libus veris manducari, ob hanc, cui adhærebat pertinaciter,
sententiam officio suo fuit exutus. Reliquum vitæ tempus
16 sqq. privatim Sunthusii consumsit, & peste tandem correptus, A.
1597 obiit. Scripta, quæ edidit maximam partem poetica, exi-
guæ molis neque majoris subinde momenti sunt. Noster ea
chronologico ordine recenset, atque ex illis notatu dignissima
30 sqq. studiose excerpit. Postquam deinde ipsam foundationis episto-
lam Winerianam, superiorum auctoritate confirmatam, ex
manuscripto adduxit Cl. Autor, catalogum exhibet librorum
omnium in Bibliotheca Ifenaci scholastica, ab aliis, hic passim
laudatis, post Weneri obitum insigniter auctas, atque suas
85. nonnullis observationes subjicit. Hos inter, licet numerum
545 nondum excedant, reperiuntur tamen varia singularis &
raritatis & pretii scripta. V. gr. ex *Theologicis* I Biblia Latina
V. & N. T. cum Canonibus Evangelistarumque concordantiis,
48. nec non præmissa Codici Biblico interpretatione Hebraico-
rum nominum, in oppido Nürnberg, anno 1478 fol. Scriptu-
ræ horum Bibliorum, uti observat Cl. Autor, valde sunt de-
curtatæ, literæque initiales omnes rubra notatæ lineola. Li-
bri quidem ipsi in capita, illa vero in versiculos non distin-
guuntur. Psalmos vocat editor *Soliloquia*. II Psalmorum Da-
vidis codex Latinus cum canticis Prophetarum Moguntia im-
49. pressus A. 1490 fol. exstat Typorum characteres ex rubris nigris-
que coloribus mixti sunt, adeoque recentes, ac si nuper admo-
dum essent impressæ. Litera initialis uniuscujusque Psalmi
permagna est, & variis tenuibus lineolis atque ornamentis
pulcerrime exornata. Insuper musicæ notæ, quamvis in qua-
tuor tantum lineis, occurrunt adjunctæ. Finem libri, notatu
dignum, & hic exhibemus: *Præfens Psalmorum codex ve-*
tusta.

ustate capitalium decoratus rubricationibusque ac notis sufficienter distinctus, ad inventionem artificiosam imprimendi ac caratterizandi: absque ulla calami exaratione in nobili civitate Moguntina hujus artis inventrice elimatriceque prima se effigiat, & ad laudem Dei ac honorem sancti Benedicti per Petrum Schöffer de Gernsheim est consummatus. Anno Domini MCCCCXC, ultima die mensis Augusti. III Bibliorum Germ. Lutheri Tom. I & II, Cassellis 1601 fol. IV Biblia Germ. Norimb. 1483 fol. Aureis ista literis varieque pictis egregie pro ejus temporis ratione ornata sunt. Figuræ ligno incisæ, iidemque discolores, quoad inventiones insignem sapius simplicitatem spirant. Sic enim Gen. III serpens facie muliebri, quæ crines promittit; paradusæ cæcibus turribusque cinctus; Sirenes duæ ad arcam Noæ; Abrahamus prægrandem sub brachio gladium tenens juxta molam in monte alaram; & qui Jacobum mortuum efferunt, in vestitu monastico representantur. Locus 1 Joh. V, quem in ultimis ab ipso Luthero revisis, ac Witteb. 1544 editis Bibliis frustra quæris, diserte in hisce legitur. Ex *Juridicis* merito rarissimum censetur Jus Canonicum, impressum Coloniae 1479 fol. quod juxta Notrum non tam Jus Canonicum, quam commentarium in partem ejusdem exhibet. Ex *Philosophicis* notanda veniunt Friderici Wilhelmi, Saxoniae Ducis, Administr. Electoratus, Exercitationes horarum subsecivarum, Torgæ 1598 fol. impressæ. Observat hic Cl. Autor, quod exempla veteris ac recentioris historiae nec non moralia & sapientum prudenter dicta istæ contineant, quodque ejusdem Principis precesiones Latinas Torgav. 1595, 4 editas alibi viderit, & ipse alium codicem, A. 1559 vulgatum forma sedecim foliorum possideat, in quo precesiones Electoris Saxoniae Johannis Friderici, ejusque conjugis atque liberorum, collectæ sunt. Inter MSta, recentioris omnia ætatis, eminent cum Epistolæ eruditorem, ex quibus notatu dignissima hic attulit Noster, tum Nic. Rebhani Chronicon Ecclesiae Isenacensis.

In dissertatione de nonnullis regionum Saxoniarum Bibliothecis primo loco exoptat Vir clarissimus, ut non solum Præfecti publicis Bibliothecis, aut seorsim singuli, aut unanimi omnium consensu catalogos Bibliothecarum in ordinem redigerent, & pe-

p. 49
53 seq.

60.

69.

87 ff.

96.

3.

culiaribus d'atribis exponerent Orbi erudito; sed etiam alii ex privatis suis bibliothecis rarissima quæque & manuscripta lubenter cum illis communicarent: siquidem hac demum ratione plenum & utilissimum prorsus systema historię & arcanorum Bibliothecarum aliquando confici posset. Deinde Cl. Autor publicas Bibliothecas Annabergæ, Arostadii, Budisæ, Chemnitii, Coburgi, Dresdæ, Isenaci, Gothæ, Jenæ, Lipsiæ, Mainungæ, Misenæ, Romhildæ, Schleussingæ, Vinaris, Wittebergæ, Cizæ & Cygnæ isto, quem hic exhibuimus, ordine breviter recenset & quanam illis præpositi hodie sint, quique unam alteramve jam descripserint, paucis observat, & ipse hinc inde nonnulla de iis curiosa inspergit.

* * *

Equidem novos libros recensere nostri alias instituti leges ferunt, ut eclogarum, quas ex *Petri Alliaceri* scriptis nobis transmitit celebris Doctor Complutensis, rationem isthuc habere initio hæsitaverimus. Verum, præterquam quod hic ipse non pauca in iis observat, ea argumenti, de quo illic agitur, dignitas, ea librorum, ex quibus illa excerpta petita sunt, etiam inter eruditissimos viros raritas, ea autoris harum eclogarum conditio, ut illa omnia spectanti nova multis modis videri possint, quæ hic repræsentamus. Ea præterea *Petri Alliaceri* ætas, ea in Romana Ecclesia auctoritas est, ut jucundissimum non esse non possit, illum de argumento ejus indolis sententiam expromentem audire. Is enim Gallus gente, Compendii ad Isaram anno 1350 natus, Joannis Gersonis & Nicolai Clemangii in Collegio Navarrensi præceptor, Academia Parisiensis ab A. 1389 Cancellarius, & Carolo VI Regia sacris largitionibus & confessionibus, Capellæ item Regiæ apud Parisios ab A. 1394 thesaurarius, Episcopus inde A. 1395 Aniciensis & postea 1396 Cameracensis, maximis in Republica Ecclesiastica negotiis adhibitus fuit. Academia Parisiensis A. 1387 coram Clemente VII Pontifice Avinionense Oratorem, contra Joannem Montessonum Dominicanum, conceptionis immaculatæ B. Virginis impugnatorem, egit. Anno 1394 a Carolo Rege ad Benedictum XIII, qui Clementi VII successerat, Schismatis tollendi causa est missus. Anno 1395 eidem Pontifici

Pontifici decreti de celebrando festo Trinitatis, habita Genuæ concione, autor extitit. A. 1411 Concilio Pisano interfuit. Et Cardinalitia eo tempore impetrata dignitate, triennio post in Germaniam, Pontificis legatus, abiit, atque sub anni 1414 exitum ad concilium Constantiense profectus, tertiæ ejus sessioni præfuit, ejus reliquo tempore pars magna extitit, crebras in eo conciones habuit. Cameraci fatis est functus A. 1425, *Aquila Francica*, & *Mallei veritate aberrantium indefessi* elogio mastratus. Tanti igitur inter suos Viri en tibi, Lector, de *infallibilitate Ecclesie* sententiam, ab interprete minime suspecto ipsis ejus verbis, ne apice quidem mutato, ut integra sit scripto fides, ipso ita volente, repræsentatam.

EX PETRI ALLIACENI, DOCTORIS PARISIENSIS, tum Romana Ecclesie Cardinalis, Questione de Resumpta Selecta quadam & Excerpta de Ecclesia infallibilitate; adjunctis nonnullis ad ejus mentem rationibus & autoritatibus, in voto Christianæ & Catholicæ pacis. Opera D. PETRI DE AGURTO, Doctoris Complutensis.

PRO Petro Alliaceno, scholæ Parisiensis Doctore celebri, & dein Cardinali, dicto Cameracensi, fide jubere non est animus. Sibi stat, sua istis sententia & doctrina securus, quam jam breviter exponam. Quod emolumento fore duxi, cum tantum hodie de infallibili Ecclesie judicio Doctores & Episcopi altercantur, & in hunc excessum efferuntur plurimi, ut Ecclesiam contendant divino & certo munere ab errore esse immunem, etiam cum de factis post Prophetarum, Christi & Apostolorum tempora sero natis dijudicat. Si angustiori tramite factam a Christo Ecclesie sponsonem Alliacenus concludit, novitii Magistri indulgent longe nimium latiori hæreat, qui poterit, medio intersecamine.

Petrus Alliacenus in hanc iverat sententiam, in suis supra Magistrum sententiarum Lectionibus, & eam tota fere questione, quam inscripsit de Resumpta, repetit & confirmat: *Ex Scriptura Sacra non convincitur, quod semper est aliqua particularis*

laris Ecclesia, qua Christi legis regula conformetur. Ista fuit illius potissima ratio: Illud, quod in Scriptura Sacra attribuitur toti & nulli parti, temerarium esse asserere de parte. Nimirum hoc sibi visum solummodo in Filii Dei verbis: Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem seculi, Matth. IV versu ultimo. Et clarius adhuc his: ubi sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum, eodem XVIII, 20. Promissum semper adimplendum autumabat, sed in hac vel illa parte. In nulla vero, quæ hoc jure perenniter necessario potiretur. Unde Ecclesiam definebat, Ecclesiam inquam, cujus sunt promissiones: Ecclesia est omnis homo, vel omnes homines fideles in mortali corpore naturaliter viventes. Observabat, Ecclesiam fuisse quondam in Abele totam, in paucis, vel forte uno extremis mundi temporibus futuram. Ideoque Vir summus arguebat, esse bonam definitionem abs se allatam, quæ converteretur cum definito, non solum pro una differentia temporis, sed pro qualibet, & respectu cujuslibet copula etiam de possibili.

Ex his comperitur, & deinceps pluribus patefiet, quantum ardeat promissiones Cardinalis eruditus; quantum sponsam, & promissam a Christo sponsæ fidem.

Doctor alius quidam, cujus nominis non meminit in scriptis Alliacenus, forte Alliaceni æmulus, iis omnibus impetit argumentis problema, quibus & hodie spes esset posse convelli. Argutabatur, Ecclesiam, ex mente ipsiusmet Alliaceni, non esse totam erroris & mendacii capacem, quod promississet Christus, se affore semper, allaturum sui luminis auxilium. Concilium ergo generale, quod totam Ecclesiam repræsentabat, quamvis non tota esset Ecclesia, sed illius pars, nunquam in errorem delapsurum. Re ipsa non licere a Concilio generali ad aliud Concilium generale appellare, multo minus ad Papam Concilio inferiorem. Unde agebat S. Gregorius de quatuor primis conciliis generalibus, quod universali consensu constituta sint, & ideo quisquis præsumperit absolvere, quæ illa ligant, aut ligare, quod solvunt, se ipsum & non illa destruit. Addebatur, eos qui in nomine Domini convenere, de lumine superno certos fieri. Nec

oppo-

opponendum, eos non donatos fide obfirmata, & nullatenus variabili, quia nutaret fides Ecclesie totius argumento eodem.

Ad hæc Alliacenus constanti sane & vivido mentis acumine, statim calculum aliquorum, ut invidiam propellat, vel intundendo in plures minuatur, indigitans, *Probabiliter respondent aliqui*, inquit, *quod Concilium generale potest contra fidem errare. Imo de facto sic aliquando erravit, sicut per multa exempla ostenditur, & specialiter per Synodum Epbesinam secundam, que erravit & ideo reprobata fuit, sicut Glossa 15 dist. cap. 11. Et ad objecta in contrarium dicunt, negantio consequentiam. Et ad probationem negant assumptum dicentes, quod si concilium generale erraret contra fidem, liceret ab ipso appellare, scilicet ad aliud concilium generale, si esset facultas ipsum congregandi. Et si illud iterum erraret, liceret ad aliud appellare, & sic semper, donec Catholici convenirent. Insuper si Papa non esset presens, concilio generali errante, liceret ad ipsum presentem, vel ad ipsum tunc cum alio concilio congregando appellare, vel etiam ad universalem Ecclesiam, si posset in unum convenire, esset principaliter appellandum. Si vero tota Christianitas esset sic depravata, quod soli heretici haberent potentiam, & quod soli pauci & simplices pauperes manerent in fide, & reputarent, concilium generale errare, nec possent se humano auxilio tueri, non restaret aliud nisi se divina gratia committere, & illam injuriam patienter tolerare cum gemitu, tristitia & dolore, sicut Hieronymus consulit viro Ecclesiastico, quando in ea, que vocatur domus Domini, invalescit iniquitas, & justitia omnis deprimatur, prout recitatur 93. dist. cap. Diaconi. Vide Hieronymum Canone quando ergo 11, quest. 3.*

Quantum vero ad illud, quod dicitur de subjectione in causa fidei, dicunt, quod omnis persona & congregatio errans in fide omni alteri non sic erranti in causa fidei est subiecta. Et talis est præstantior in Ecclesia, qualiscunque, aut cujuscunque conditionis existat. Ad confirmationem, concesso antecedente negant consequentiam. Tum quia primo Papa est persona publica, gerens vices totius Ecclesie, & tamen potest contra fidem errare, & per consequens similiter concilium generale. Tum secundo, quia non oportet, quod omnis persona vel congregatio gaudeat omni prero-

gativa, qua gaudet illa, cujus vices gerit. Et ad autoritatem B. Gregorii ajunt, quod loquitur de concilio Dyfice & rite a Catholicis celebratis, & loquitur de facto, non de possibili. Quare non oportet sic esse de omnibus aliis. Ad aliam confirmationem potest dici, quod stat, quod illi qui sunt in generali Concilio, non sint congregati in nomine Christi, sed quod sint Christo contrarii. Tamen hoc non obstat, non sequitur propositum, quia illo concessio statet, quod sic congregati errant in fide, propter eandem ibidem causam, quia scilicet non propter hoc sunt in fide confirmati. Nec valet replicatio, quia non sic argui potest de Ecclesia universali. Nam licet sic viatrix, tamen confirmata est in fide universalis Ecclesia, nec talis confirmatio repugnat statui via ad intellectum supra expressum. Nec valet, quod dicitur, quod licet seorsum possit errare, tamen non sequitur, quod omnes simul congregati. Nam concursus ad eundem locum non reddit aliquos magis inobligabiles a fide, quam ante. Talis etiam concursus in Christi nomine, habet locum in conciliis particularibus, de quibus tamen constat, quod possint errare. Haec tenet Alliaceus.

Magister is alter Petri Alliacei amulus urgebat pro infallibili Ecclesiae judicio, in concilio, vel supposito determinato, sedis Romanae privilegium, quo aliis omnibus sedibus praeminet, ut in quibuscunque fidei causis judicet, & sit commune aliarum Ecclesiarum coagulam, centrum. Quod est certissimum istius sedis summæ jus; ad stipulantibus antiquis Patribus, Cypriano, Ambrosio, Hieronymo, Augustino. At Alliaceus reponit, Ecclesiam Romanam ipsam esse posse deformari legi Christi. De privilegii vero jure, ut ad ipsam omnes conveniant Ecclesiae, & de omni causa fidei judicet, non absolutum jus, sed conditionatum censet, ita ut jure cadat, si fide. Respondetur, inquit, quod ipsa particularis Ecclesia Romana, non est caput universalis Ecclesiae, nec apud eam residet autoritas praedicta, nisi sub conditione, quamdiu manet in fide recta. Nam licet in B. Petro recepit eam, tamen nihil videtur prohibere quin eam possit perdere, sicut Ecclesia Antiochena. Et ita si ipsa fieret infidelis, vel haeretica, illi, qui prius erant Romana Ecclesia, desinerent esse caput Ecclesiae, nec haberent eandem principatum, aut autoritatem; nec propter hoc desiceret si-

des Ecclesia universalis. Patres autem; qui suffragati sunt sedi, laudasse dicit Romanam Ecclesiam, sui avi quisque, sanam, & non hæresi pollutam; sed non importune dijudicare voluisse, quid ad eam, contrario & possibili eventu, pertineret. Loquuntur de facto, ait hic iterum, & de Ecclesia, qua erat tempore Sanctorum illorum; sed non loquuntur de possibili. Et ideo, si futurum contingeret, quod Romana Ecclesia hæreticaret, sicut videtur possibile, nec oppositum est ex Sacra Scriptura revelatum, quare hoc dicere esset temerarium, tunc illud quod in dictis autoritatibus affirmatur, in illo casu, non haberet locum.

Objecit & adversarius celebre Augustini effatum: *Ego Evangelio non crederem, nisi me Ecclesia Catholica commoveret autoritas; Aug. cont. Epist. fundam. cap. 2.* Hic primo absurdum esse observat Alliacenus, dicere autoritati alicujus particularis Ecclesiæ esse magis credendum quam Evangelio. Deinde patere dicit ex verbis Augustini, quia loquitur de Ecclesia, quæ ad usque ipsum successerat a tempore Petri; & sic ipsa comprehendebat Petrum, alios Apostolos, Evangelistas, ac Sanctos omnes, a quibus in Ecclesia susceptum erat Evangelium. Ergo universalis Ecclesia, non particularis ulla portio. Quin imo non tam universalis Ecclesia ipsa, quam traditio divina, & vivens & loquens perpetuo verbum divinum, verbo scripto testificans.

Ultimo effutiebatur duraturum semper Ministerium, donec Christus veniret, teste Paulo. Quasi vero Alliacenus de duratione Ministerii discerneret, cum de infallibilitate.

Sic clara mente & generoso pectore Doctor eximius sumptum lemma tuebatur, non posse probari ex Scriptura Sacra, quod semper sit aliqua particularis Ecclesia, & specialis Ecclesiæ portio, quæ Christi legi, regulæ conformetur; & contra temerarium videri tribuere parti; & non toti, quod Scriptura tribuit toti, & nulli speciatim parti.

Alliaceni digna prorsus longa & erudita commentatione sententia. Sed cordi sit laboris alicui ejusdem scholæ Alumno, & Parisiensi Doctore, mentis & placitorum hæredi. Rota versetur hæc a discipulo innocui ac veracis Richerii Doctoris, quibus scholæ majorum Alliaceni, Almaini, Gersonis, Joannis Majoria

ioris & aliorum libertatis Ecclesie vindices codices in unum collegit. Mihi sit pensulum, nonnulla advertere non ut præ dogmatis Cardinalis Alliaceni, sed æquus æstimator, qui, & pondus judicet, & diductiori doctrinæ in asserenda infallibilitate Ecclesie circa non revelata, præferat.

1. Alliaceni doctrina non ea haberi potest, quæ ei de calamo deciderit præceps incogitanti. Sic jam senserat in suis in Magistrum Sententiarum Quæstionibus. Tota fere Quæstione de Resumpta iterum defendit. Purpura indutus, mentem non exuit pristinam.

2. Ex ejus loquendi modo conspicuum est, non tunc eum solum suis fuisse placitis. Docti & Doctores alii calculum addebant. *Respondent. Dicunt.*

3. Non male hypothesin cum Scriptura conciliat. Tantum coherere satis non videretur cum Prophetarum promissis & allegoriis in efferenda præcellenti Ecclesie gloria. Verum hoc habuisset imbelles adversarii telum Alliacenus; cum meris allegoricis locutionibus, nihil usquequaque certum. Hic etiam distinxisset factum & possibile, institutum & eventum. Magnam hanc florentis Ecclesie gloriam a Prophetis prænuntiata, comparata sub Constantino Magno libertate, designavisset. Vel forte ipso jugo, ipsa tyrannide sub Nerone & Diocletiano. Quoniam tunc sanguis Martyrum, semen Christianorum, & multiplicabatur gens, magnificabatur latitia, coram Deo & Angelis in coelo, & coram hominibus fidelibus in terra. Illius & non omnis a vitalis fuit decor, talis Ecclesie gloria. Arrha autem, gloria, a qua nusquam potuit, poterit Ecclesia desilire, qua nullo carebit tempore, hæc est, non eam deserturum sponsum, magnam, vel parvam, angustam, vel dilatam & populosam. *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, usque, ad consummationem sæculi, Matth. IV v. ult.*, inquebat Christus, seipsum promittens discipulis, numero paucis. Et iterum: *Ubi sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum, ibid. XVIII, 20.* Quodque cum primis adnotandum, Patres & Doctores antiqui, qui Scripturæ metaphoras de Ecclesia numerosa & visibili protendere longius, eam tamen in omni determinata parte, in ipso etiam plenario & generali

rali concilio agnovere fallibilem. Adeo Alliacenus cum illis in re primaria convenit, si in aliqua circumstantia discrepat. In medium proferetur eorum sententia deinceps.

4. Quamvis in fidei controversiis Judicis viventis & loquentis probetur necessitas, quo altercationes & hæreses sopiantur, diminuentur, nondum æquali momento stabilita est certa & infallibilis Judicii fides. Ad Ecclesiam remittimur a Christo & Apostolis, in qua Doctores, Episcopi, Concilia sedent judices. Sed Doctores, Episcopi, etiam summi, & in propriis Apostolorum sedibus successores, utique fallibiles. Concilia particularia errori obnoxia. Concilia generalia similiter obnoxia Alliacenus censeat. Sed infallibilis tamen, inconcussa veritas semper in Ecclesia vigebit, quia in vitis erroris conatibus & præjudiciis, sibi servabit Deus, sibi servabit Christus hos duos vel tres congregatos in nomine ejus, in quorum medio erit. Ad Dominum pertinebit cura de rara olea post arboris excussionem, de racemo raro post vindemiam. *Quomodo si pauca oliva, quæ remanserunt, excutiantur ex olea, & racemi, cum fuerit finita vindemia, hi levabunt vocem suam, Et. XXIV, 13, 14.*

5. Nec ideo consentaneum non est, ut Ecclesiæ tribunal non adeatur. E contra Christus Dominus expresse præcipit, audire nos Scribas & Phariseos sedentes super cathedram Moysis & Prophetarum, Matth. XXIII, 2. Hoc certe jubens, ut juxta hæreamus, & iis, salva alioquin veritate & incolumi, credamus. Scilicet Scribæ & Pharisei doctrinam divinam in multis corruperant, a Christo reprehensi, qui discipulis agebat, ut caverent a fermento Phariseorum, Marc. VIII, 13. Joseph ab Arimathia, & Nicodemus, duo vix homines, in senatu & concilio Judæorum non omnino mali. Alliacenus investigata Christianorum historia, non semel similem deprehendit defectionem. Honorabilis tamen cathedra, non spernendum Ministerium. Non longe stare licet. Audienda vox; sed ita ut secernatur, caveatur fermentum. Flagitiosus & nequam Caiphas incogitans ipse prophetabat. Ut Doctorum & Pastorum multitudo aberraverit, jam pusillus & purus grex balatu resonet, jam fideles illi pauci, electi clament, vociferentur, tantoque magis, quo fuerint magis angustati, & longe remoti. *Hinnient de mari, Et. XXIV, 14.*

6. In istis non fallitur parum, quisquis non adverterit, ea quæ sufficiunt malis communibus remedia, extremis cedere malis, ipsaque extrema augere mala. Pastor Ecclesiæ unus, Doctor unus, summus aliquis Pontifex, concilium provinciale, nationale, generale, hanc & hanc seorsim compescuere hæresim. Cessit veritati & zelo meadacium. Verum sæpe sæpius tenebræ ortæ, unde lumen oriebatur. Doctores, Episcopi, summi Pontifices, Concilia, & ex mente Alliaceni ipsa Generalia, prava disseminarunt, decreverunt dogmata. Varium morbi incrementum. Et ecce juxta dosis medicamenti. *Episcoporum litteras per sermonem sapientiore[m] cujuslibet in ea reperituris, & per aliorum Episcoporum graviore[m] sapientiore[m]q; auctoritatem & prudentiam licet reprehendi, si quid iis forte a veritate deviatum est. Et ipsa concilia, quæ per singulas regiones fiunt, vel provincias, plenariorum conciliorum auctoritati, quæ fiunt ex universo orbe Christiano sine ulla ambagibus cedunt. Ipsaq; plenaria sæpe priora posterioribus concordantur.* Aug. L. 2 cont. Don. C. 3. Alliaceni verba diceres, & sunt Augustini, concinentis Alliaceno. Si vero posteriora plenaria concilia & ipsa a veritate deflectant, augeant malum, non emendent, tunc illud unum superest ex eodem Alliaceno, mutante ex Hieronymo, ut fideles se divinæ gratiæ committant & ingemiscant cum lacrymis, eo quod invaluit error, & omnis veritas deprimitur. Prorsus ingens, sed funereum, Antichristus regnans in templo Dei concilium! 2 Thess. II, 4. Gregorius nempe scripsit, præparari exercitum Sacerdotum Antichristo. Lib. IV Ep. 38 C. 82. Quod Paulus, ut videtur, indigitat, loquens de periculis novissimorum temporum, Tit. I, 10, & in illis pravos hos Doctores & Pastores suis propriis & nativis coloribus depingens. Unde jam non ænigma in Scripturis Antichristus, qui veniet & jam venit. *Antichristus venit & Antichristi multi facti sunt,* 1 Joh. II, 18. Congregata sunt & congregabuntur concilia generalia & solemnia, libera, heu nimium! excelsa heu nimis in templo Dei, cum sint Antichristus, Christum præfingentia. Fallerentur, seducerentur etiam ipsi electi, nisi propter illos breviarentur dies, & ii miris inodis salvarentur. Ope suorum refarcitur Ecclesia, in juventutem renovatur, & quæ prius fere erat mortua, feliciter refurgit interdum.

7. Alterum quoque argumentum Petrus Alliacenus attigit,

quo

quod sedi & curiæ Romanæ non parum facessat negotii. Supremum communionis Christianæ sibi tribuit apicem. Hinc infert suum infallibile iudicium, ut de tota Ecclesia possit iudicare & totius infallibilis non sit caput fallibile. At Alliacenus non agnoscit, hoc jus primarium ad sedem Romanam pertinere, nisi sub conditione, & quatenus in fide sincera perseverat; ita ut, quo gradu a fide deficit, & eodem a primatu. Fuit quondam Antiochena sedes omnium prima. Recedente B. Petro, de privilegio decidit. Pariter Romana decidet, si a fide Petri recedat; cum fides magis, quam præsentia primatui congruat. Potuisset alius rem totam eructo Parisiensis Magister, observando, Apostolicas sedes omnes æqualis fuisse honoris & potestatis, ex divino instituto, quidquid sit de humano. Si enim Petrus primus omnium in Apostolorum tessera ab Evangelistis nuncupatur, hoc solum denotat, fuisse hunc primum omnium a Christo vocatum, vel hunc primum ante alios Apostolos potestate ligandi atque solvendi donatum. Nihil præterea. Re ipsa Apostolus Paulus primas dat Jacobo, Petrum nomine postponens, Gal. II, 9. Luculenter Cyprianus: *Hoc erant utiq; ceteri Apostoli, quod fuit Petrus, pari consortio præditi, & honoris & potestatis*, de Simplic. Præl. Aliæ igitur sedes Apostolicæ, quæ suorum autorum & fundatorum juri succedunt, cum non sibi quæque de apice & primatu abblandiantur, neq; Romana Apostolica sedes debet abblandiri, multo minus sibi infallibile tribunalis iudicium usurpare, quod nulla alia primaria sedes neque per somnium sedis prærogativam suæ cogitavit. Fama notæ illæ Orientis Ecclesiæ, in manibus Apostolorum formata, sapientia gubernata, sanctitate conspicua, nihil hodie nisi magni nominis umbræ. Similis forte manet fortuna Romam, nisi forte pejor etiam strage nequior. Sed stet semper Romana sedes, stet Antiochena, stet Hierosolymitana, Alexandrina. Stent ad usque ultimum diem, ut non dubium staturum perpetuo Ministerium vel in iis sedibus, vel ab iis derivatum, non erunt nisi cathedra Moïsi & Prophetarum, cathedra Christi & Apostolorum, in qua Scribæ & Pharisei, corrupti ministri & fallaces sedebunt non raro. In hanc venient lupi rapaces, vestiti pellibus ovium, ut se simulent candidos & mites. Quæ nobis Evangelium ob oculos ponit mala ministerii. Sed sylvam quoque bonorum detegit. Oстен-

dit dignitatem excellentiamque; ex parte Dei, qui est autor & principium; divini verbi, quo uti debet ut norma, ut regula; Sacramentorum, quæ semper sacra & sancta in nomine Christi administrat; vinculi denique, quo cum ministerio nunquam non cohareamus indivulsi, etiam audientes malos magistros, ministros, ut, quæ vera & bona docent, amplectamur, non facientes secundum eorum opera.

8. Ubi de prece communi totius, quæ Christi nomine insignitur, Ecclesiæ ageretur, apposite satis sese offerret Cardinalis Alliceni doctrina. Nulla se Ecclesia jactaret infallibilem, ex præjudicio & supercilio. Ecclesia Romana & Ecclesiæ illi in Latio assectæ, Ecclesiæ Græcæ, Ecclesiæ Hispanicæ, Ecclesiæ Germanicæ, Ecclesiæ Galliæ, Angliæ, Poloniæ, Sueviæ, Daniæ, cujusvis demum ditionis terræ ad assignatum congressus locum legatos mitterent, quos quæque elegisset doctos, sed modestos & non immoderati animi. His omnium Ecclesiarum committeretur fides, de qua ex Evangelii lege semper facta tecta transigerent. Sic fidem firmarent, figerent, variis Ecclesiarum placitis tremulam. In apertis pronuntiarent. In obscuris & dubiis iudicium suspenderent, & cuique permitterent suo abundare sensu. Verum & generale esset concilium, in quo Ecclesiæ & gentis omnis Christianæ admitteretur liberum suffragium. Non tamen ideo simbras vestimentorum extenderet & infalibilitatem ambiret, affectaret. Nihil simile a Christo fuit promissum ex sententia Alliceni. Parcius, sed æquius, certius in fidei dogmate dijudicaret. Non præsumens dirigeret ad verum rectius, Læus denique ejus, non verba, sed operis magnitudo. Vere dignum & laudandum concilium, cujus exitus tandiu desiderata Christianorum omnium pax & unanimitas fides! cum potuerit aliorum conciliorum esse, nec omnino malorum seopus, imperium regere & potestatum soli Deo supparum colla subdere, in Gentium Policiam invadere, anathemata & articulos ad ravim & ut in scholis, non ex decore tribunalis pronuntiare, non omnes audire & suscipere, Monarcham alium a Christo in Ecclesia habere, non potentem, omniscium, infallibilem, cujus nutu solus, & non Evangelica Scriptura, traditione divina cuncta gubernentur, uno verbo, cum tot & aliis pluribus errationis indicis de tripode se dare infallibile.

le. Sin Ecclesia Romana de præjudicato in his iudicio desisteret, & de sancita sibi fide compromitteret, Autorem haberet, non extraneum, non pumilionem, sed alumnum, sed Magistrum Scholæ in primis celebris & orthodoxæ Parisiensis, Doctorem, quem sedes ipsa Romana purpura sua donavit.

9. Quoniam vero difficilius hæc labefactarentur Cardinalis Alliaceni dogmata, quæ sunt aliunde paci & quieti communi faventia, non continuo in contrarias omnino partes esset eundum. Prudenter jam in medio sisteretur, & Ecclesia concluderetur infallibilis, in præceptis & documentis divinis solis enodandis, explicandis; juxta hæc Christi jamjam ascensuri in cœlum verba: *Ite, docentes omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti, docentes eos servare omnia quæcumque dixi vobis. Et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem sæculi*, Matth. Cap. & vers. ult.

9. At sibi non temperat curia Romana & medio stare nescit, utcumque hoc placuerit Theologis & Magistris suis quampluribus doctissimis & sapientissimis. Curia Romana & extra curiam illi adulantes Prælati, non sibi satisfactum, sat concessum putant, nisi Ecclesia, quam curia afflat, infalsiloqua in omni iudicio pronuntietur, etiam de rebus & eventis novis, longe post clausa S. Spiritus & sacrorum Autorum scrinia. Videant, ne lacerent, quod nimis diducunt. Fenelonius, Archiep. Cam. qui tot & tanta nuper pro hoc alio tripode scripsit, jam primum salvet & muniat. Jam infalsidicos probet, non summos Pontifices & Episcopos seorsim & separatos, sed in congressibus & conciliis generalibus conjunctos, non de rebus & factis humanis agentes, sed volentes loqui divina, divina interpretari. Odrubilantem Fenelonius Allacenum abigar, nubes, rationum momenta dissipet, quæ Doctor celebris in hanc meliorem infalsiloquam vim intulit. Si præstas, Feneloni, jam amicitus purpura Romana donaberis. Reprimas, rejicies doctrinam Petri Alliaceni, sed nomen dignitatis revocabis. Exurges & velut resurget Cardinalis Cameracensis in te Cardinali Archiepiscopo Cameracensi. Sed antequam spartam hanc, quam nactus est Fenelonius, sibi & nobis exornet, per hunc liceat nobis placita Archiepiscopi Cameracensis placitis Alliaceni, Cardinalis Cameracensis dicti, postpo-

nere. Hæc pacis, concordia communis amica, & forte quondam, ut diximus, janua, nodus. Illa ciant inter Catholicos bella, & reduces oves longe arcant ab Ecclesia.

11. Jam hic ad litem de Jansenii recta fide & ut vocant, factum Jansenii devenimus. Controversia sane super æthera nota, si unquam ulla, quam potestas utraque Sacerdotium & Imperium componere tentavit; quam Episcopale tribunal iteratis judicis diremit. Deinceps nolle dijudicare iterum, consentaneum & commodum. Sat firmæ inhæretur sententiæ & facilis sic quies paratur. Sed nonne hoc sufficit? num adhuc de humano Jansenii errore & casu tanquam de divino quodam & revelato credendum? An Christus sedit pro tribunali, cum judicatus est Jansenius non doquissæ cum orthodoxis Augustino & Thoma? Implicita res & quam Spiritus Sanctus ne *yeo* expressit in Evangelio. Apud Archiepiscopum Cameracensem Fenelonium, & Doctores sui similes, in parvo pretio fides divina. Aliis in multo majori est. Sacri & divinitus afflari Autores non scripsere, Jansenium hoc & hoc pravum dogma docturum; ne quidem fore unquam Jansenium. Christus circa hæc solum, quæ praecepit & docuit, promisit Ecclesiæ se affuturum. Ubi ergo divina fides de Episcopi crimine? humana est, non divina fides, quæ in humano Ecclesiæ judicio fundatur. Impetiit Jansenium suorum Coepiscoporum numerosa manus, Aequo fert animo & placido, fructu nunc Deo indubie post vitam in laboribus & in pietate actam. Sin aberravere judices, delusorum misereatur, & infaustis res secundas successuras sperat. Similem fortunam experti alii Doctores & Pontifices, majori pressi judicio. Quæ vident omnia & metuunt Jansenii hostes, qui ideo de Decreto, adversus Jansenium, prout ejus personam & opus afficit, vellent sentiri, tanquam de dogmate sacro fidei, a quo non licet resiliere unquam. Bene si vel hypothesein Alliaceni in adverso positam elidant, tantum abest ut in tam novo & fragili fidem antiquam & divinam collocent.

12. Nullus diffiteatur, qui pectore sit candido & aperto, motum de Jansenio judicium non a fide revelata pendere, sed ab æquitate & charitate. Aequum, si reus est, ut condemnetur. Aequum & humanum, ut vel dubie innocens dimittatur. Ignavum, indoctum vulgus non judicat. Cœcum acquiescit Pontificum &

Epi-

Episcoporum nutu; compendio facili. Qui autem legendo non sunt impares Jansenio, alii sibi videntur in re, vel in imagine, quinque famosas illas Propositiones reperisse, tuti & securi addentes calculum. Alii vero tota oculorum acie & mentis perspicacia nihil simile invenisse asserunt, quamvis propositiones detestentur in ipso Jansenio, si sint. Illis desit visus, mens & attentio docilis. Non mehercule supernaturalis fides. Quin ipsi Episcopi & summi Pontifices potuere falli iudicio, quia non omnes, quia non congregati, tum præcipue quia de iis, quæ revelata non sunt, nulla specialis facta Ecclesiæ promissio, non promissum auxilium. Attamen Ecclesiæ censura perstringit rebelles suæ sententiæ, de evidenti, ut putat, hæresis crimine. Dolenda fors eorum, qui a se depellunt errorem iudicio impactum, & tamen reverentur tribunal. Incauti, male sobrii, æquo sinceriores, de quiete non solliciti. Verum laudandi, qui Ecclesiæ semper adhæreant, & unitatem & fraternitatem ament; ut insons diffitens impostum scelus & iudicem non odio habens. Nullis parcant laboribus, ut veritati nunquam non serviant, non litent. Suaque illis & norma & consolatio sit in eximiis Augustini verbis: *Si Furius Camillus, inquit, ingratiam Patriam a cuius cervicibus acerrimorum hostium Vejentium jugum depulerat, damnatusq; ab æmulis fuerat, a Gal- lis iterum liberavit, quia non habebat potiore, ubi posset vivere Ecclesia ab inimicis carnalibus gravissimam exhonorationis passus injuriam, non se ad ejus hostes hereticos contulit, aut aliquam contra ipsam heresim condidit, sed eam potius, quantum valuit, ab hereticorum perniciosissima pravitate defendit,* de Civ. Dei L. V. c. 18.

11. Nihil hic in malam trahatur partem. Hostes Ecclesiæ profligavit Jansenius. Profligavere magni nominis Viri, defensores Jansenii, & gloriosi discipuli. Exterorum & domesticorum Vejentium jugum depulerunt. Hinc contra illos invidia, ira. Stetere tamen immoti in suo pro Republica, pro Sanctorum patria amore, utcunque pulsæ. Non sit Respublica, patria tam constantis animi inmemor. Non summi juris prætextu, summam de se bene meritis inurat injuriam. Non periclitatur fides; non sancta morum regula. Flocci res est, & in qua errare sit perhumanum. Vane ergo inflatis buccis inclamet Archipræsul Cameracensis, fide divina certum heresim condidisse Jansenium. Sit modo fidei humanæ, & fallibilis momentum. Romani iudices, non unis addicti partibus, contrarias partes cæco & inclementi zelo pessumdent; sed quæ sunt communis

Eccle-

Ecclesie pacis ament, quarant, decernant. Nondum plenarium Ecclesie concilium in causa pronuntiavit Jansenii, ut concilia plenaria totius Ecclesie in scripta pronuntiarentur Papae Honorii, ut quae dogma Monothelitarum saperent: vindicaretur Romae sui Pontificis honor. Et sit haereticus, qui in Belgio, vel in Gallia honorem vindicat Jansenii! Non erubuisse nos, erubescant posteri.

14. Hi contra Cardinalis Alliaceni opinionem fuisse ex data occasione e longinquo gaudebunt reducem. Quasi unico securis ictu arborem ingentem infallibilitatis tot ramorum truncum de radice vertit. Non pro Alliaceno sumus praedes & sponsores. Nec praestat apud creditores praepotentes juxta & duras, ad ultimum & vilem obolum debitum reposcentes. Sed tamen sententia Alliaceni & Scriptura, ut videtur, nascitur, fluit. Scaturigo in Es. XXIV, 11, 12, ubi de fide & Ecclesia symbolice dicitur: *Deserta est omnis letitia, translatum gaudium terrae. Relicta est in urbe solitudo & calamitas opprimit portas.* Ibidem Esaias fideles paucis olivis, quae post excussorem oleae, paucis racemis, qui post vindemiam supersunt, comparat. Paria Christus de pusillo suorum grege. *Pusillus grex*, Luc. XII, 32, inquit, fidem & Ecclesiam condens, quam se servaturum sperndat, ubi duo vel tres erunt in nomine ejus congregati. Quae de Pastoribus & Ministris tota effertur sacra pagina, iis consonant. Patres ipsi avita huic Parisiensium Doctorum doctrina consentiunt; paucos Romanos Pontifices & aliqua concilia excipit, in sua causa aequo creduliora. Alii dixerunt ingemuisse totum Orbem terrarum, se incogitantem esse haeresi pollutum. Hier. Naz. Alii confessus Episcoporum generales plerumque nocuisse, raro profuisse. Greg. Naz. Alii quascunque partes de suis plenariis Conciliis sibi plaudere; unde sepositis his ad amissum verbi divini erant cuncta componenda. Alii concilia generalia saepe priora posterioribus emendari. Augustin. Patres denique & Doctores hoc viderunt & videre nos voluerunt, quod objicitur oculis, tum in historia Judaeorum, tum in historia Christianorum, tres caelum paruisse aliquando non amplius ulnas; Ecclesiam, inquam, nonnunquam oppressam, non fuisse extra paucos carceres & angustas cavernas distram. Unus vel alter eorumdem Patrum de visibili & magna specie Ecclesiae cum pompa disseruit. At quam visibili & magna specie, eandem fallibilem judicio agnovit. Ecclesiam sui aevi, longe usquequaque dilatatam, propatulum tunc & fulgens late Ministerium, continua serie ab Apostolis prognatum, & cui hoc vere patet esset, essentabant providi Patres, non ex aequo eidem Ministerio fore fidem se nescer sociam, judicantes. Suas illi indivisas sedes in oraculis Prophetarum & Apostolorum, in fidelium sinceris pectoribus figebant. Viridarium, vineam, arbores, vitem designaverunt, non fructum procelloso erroris impetu, quandoque rarum. Ita ut & Scriptura, & historia, & autoritas Patrum Alliaceno saveant. Cardinalis eruditus animo sensit generoso & libero. Ad jugum demittendum, quisque bene preparatae mentis inardescit, ut viderit spai luculana. In periculis & terroribus, terrore & horrendo circumsepti Inquisitorio Tribunali, adspiramus

liberari.

Excerpta & meditata in nostro Museo, Compluti, a Kal. ad Idus Maji
1709. D. Pedro de Agurto, Doctor Complutensis.

* * *

N. IX.
A C T A
ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ.

Calendis Septembris, Anno M DCC X.

Christfürstliche Andachten/ und Betrachtungen etli-
cher Biblischen Sprüche/ zur Ehre und Lobe Got-
tes/ wie auch sein und der seinigen Erbauung/
aufgesetzt von J. W. H. Z. S.

id est,

*CHRISTIANO AC PRINCIPE DIGNÆ ME-
ditationes, Considerationesque aliquot Scriptura Sacre
Dictorum; Autore JOHANNE WILHEL-
MO, Duce Saxonie, &c. &c.*

Ifenaci, & prostant Lipsiæ apud Jo. Ludov. Gleditsch & M.
Weidmann, 1709, 8.

Alph. 1 pl. 13.

Rarum utique est, videre Principem ita studiis litterarum
indulgentem, ut non modo utatur iis ad Reipublicæ suæ
commoda, sed in alios etiam, quidquid ipse feliciter hau-
sit, velit derivare, aut animi meditamenta, aut res a se suis-
que majoribus gestas fortiter præclarèque peculiaribus libris
exponendo. Rarum id est, sed nec tamen ab omni alienum
documento. Nam & priora secula tales tulerunt Principes
in Græco pariter Romanoque Imperio; nec patrum memo-
ria, aut nostræ ævi spatium infœcundam est præstantia exem-
plorum. Si verò quædam ineunda sit ratio, non temere
aerrasse a vero cœsendus est, qui, ceteris fere in hoc genere
eminere plures SERENISSIMÆ DOMUS SAXONICÆ
PRINCIPES, audeat affirmare. In promitu foret, huic asser-

Ccc

tioni

tionem adstruere fidem, nisi frustra videretur, in re, quæ dubio caret, proluxæ immorari velle ostensioni, nec adhuc dum per totam Germaniam vel REVERENDISSIMI AC SERENISSIMI DUCIS SAXO-NUMBURGICI, DOMINI MAURITII WILHELMI, fama circumferretur, qua constat satis, nihil in omni historiarum complexu tam obscurum esse, intricatumve in serie illustrium familiarem genealogicam, cui ipse aut non affundat lucem, aut quod nesciat explicare.

Quam propria vero laus ista SERENISSIMO huic PRINCIPI est, æternamque duratura; tam grande simul & litteris & veræ pietati accessit decus ex SERENISSIMI DUCIS SAXO-ISENACENSIS, DOMINI JOHANNIS WILHELMI, edito nuper sub literis initialibus J. W. H. Z. S. hoc est, *Johann Wilhelm, Herzog zu Sachsen*, libro, quo ipse *Meditamenta sua de beneficiis Dei*, (quæ sola A. 1709 prodierunt) iisque nunc junctas *Considerationes ditorum aliquot Bibliorum*, noluit intra privatæ pietatis limites continere, sed iussit potius eas notas fieri pluribus, edique in lucem, & incitamento esse ad cultum sincerum Dei virtutisque, tum *Sua Familia Celiffima*, tum suis etiam civibus, aliisque. *Facere enim, quod alii quo loco peropportune infert Vellejus, Paterculus, recte civis suos Princeps optimus faciendo docet; cumque sit imperio maximus, exemplo major est.*

II, 126.

Genus autem sermonis, quo SERENISSIMUS AUTOR nititur, PRINCIPE omnino dignum haberi debet, planum quippe & elegans, nec ullibi affectatum, sed plenum amoris erga supremum Numen, cumque verbo ejus sanctissimaque loquendi consuetudine prorsus conveniens; sic ut multos hinc intelligamus erubescere posse, qui in more habent positum, nescimus quo orationis fastu & furo aliunde petito, precum meditationumque sacrarum exempla proponere, ingenii quidem fortasse nimium sapientis specimina daturi, tantum abest, ut simplices animi sensus exprimere studeant. Nihil certe heic aut adulationi damus, aut nostræ in SERENISSIMUM hunc PRINCIPEM devotioni, maxima illa sit licet ac submississima; certum quippe, idem nobiscum facile persuasum in quem.

quemlibet libri, nostro hoc ævo rarissimis adnumerandi, pium curiosumque Lectorem, quem, si unquam alias, nunc sane utile est intrui a tanti exempli auctore, ut quævis potius aut facere velit aut pati, quam eâ deserere fidei vitæque officia, quæ Deo non possunt esse non grata, atque a superstitioso impioque cultu sunt alienissima.

Eam vero ob causam, quia majori cum fructu datur legentibus liber iste in manus, quam si particulas ejus vèlimus aut decerpere, aut contrahere in summam; hinc potest sufficere, si indicamus non solum, inesse eidem, simul cum *Adlocutionibus* piis, clementissimisque & gravi oratione compositis, ad SERENISSIMAM CONJUGEM, SERENISS. FILIOS FILIASque, & Ministrorum utriusque status Collegia, *Medicamenta* XLI & LII *Considerationes dictorum Biblicorum* veteris novique Testamenti; sed &; quod aliunde certo accepimus, in eo fuisse, quem *Hala Magdeburgica* peracerbo, quia præmature, funere nuper extulit, SERENISS. MUM. PRINCIPEM HÆREDITARIUM SAXO-NUMBURGENSEM, DN. FRIDERICUM AUGUSTUM, nunc beatissimum; ut hunc ipsum librum *Gallica* interpretaretur lingua, eique operæ jam quoque dedisse initium, perducendæ mox ad finem, nisi animam cœlestem cœlo reddidisset ante, quam cœptam telam perficeret. Ceterum nostrum est optare, ut vivendi spatii & diuturnis & constanti decurrentibus prosperitate SERENISSIMUS DUX possit perfrui.

GENEALOGIÆ VIGINTI ILLUSTRUM
in Italia Familiarum, Exegesi historica perpetua illustrata, Insigniumque iconibus exornata. Studio ac opera
JACOBI WILHELMI IMHOFF, Consilarii
& Questoris Ærarii Norimbergensis.

Amstelodami, ex officina Fratrum Chatelain, 1710, in fol.

Alph. 4.

Splendidum opus est, quod illustris *Imhoffius* cum Eruditis, quibus volupe est ultra vulgus sapere in studio excelsarum fami-

Cccx

fami-

familiarum stirpes successionesque cognoscendi nuper communicavit; benevolam ea in re expertus operam Clarissimi apud Amstelodamenses Viri, *Chatelainii*, quem nos alio loco, autorem eximii operis, quod *Aclantem Historicum* inscripsit, ex merito laudavimus. Nec addi quidquam posse illius perfectioni, plane persuademur, usque adeo & typi sunt elegantes, & adhibita ab Autore industria singularis omnino habenda esse, quippe cum nihil appareat, quod tritum sit aut temere positum, sed exquisita omnia, & longo etiam cum Viris in utraque Republica principibus eam ob rem instituto litterarum commercio confirmata. Nos quidem, qui fateraur, faciem prætulisse hactenus Celeberrimum Imhofium, non paucis inter nostræ gentis homines, longe tamen eos post se relinquentem malumus versum, quo coronatur operis præsentis Præfatio: *Scripti, atque absolvi dederat que pensa Minerva:* eo accipi sensu, quod nihil in ipso desiderari queat, quippe numeris omnibus absoluto; quam quo accipi voluit ipsemet in litteris ad quendam Collegarum nostrorum datis, ultimam videlicet manum nunc impositam a se esse toti studio Genealogico publicis scriptis explicando; quin potius, ut defatigatus videri nolit in cursu tam generoso, vehementer optamus; jam quidem, quid in opere præsentis exhibeatur, paucis tradituri pro more nostro.

Divisum est illud in *Classes* omnino *Tres*; quarum *Prima* complectitur *Novem* in *Superiore Italia* regione, quam Galliam Cisalpinam vocant, eminentes florentesque familias nempe: I *Ciboam*, Ducum *Mastæ* & Principum *Carrariæ*; ceteri inspergitur *Malaspinæ*; II *Farnesiam*, Ducum *Parmae*, *Placentiæ* & *Lateræ*; III *Picam*, Principum *Mirandulæ* & *Concordiæ*; IV *Biragam*, ex qua prodierunt etiam Comites de *Visques*, & *Roasche*, & Marchiones *de Roccavione*; V *Ferreriam*, Principum de *Masserano*, nec non Marchionum de *Crevecoeur*, *Romagnani*, *Marmora*, & *Canosio*; VI *Homodeam*; VII *Giudiciam* (seu *Judicum*, dei *Giudici*) unde propagines Principum de *Cellumare* & Ducum de *Giovenazzo*; VIII *Sfondratiara*, & IX *Trivuliam*.

Clas-

Classis *Secunda* exhibet *quinque* familias *Hetrufcas*; quarum eminentissima ac merito suo *prima* est *Medicea*, Magnorum Florentiæ Ducum stirps; in qua tradenda adju- tum se esse illustris *Magliabecchii* singulari studio, prolixè præ- dicat Imhofius. II Comitum *Guidiorum*, Comitum *Palati- norum in Tuscia*; ex quibus originem trahunt Comites de Mutiliano, de Balneo (*di Bagno*) aliique; III *Piccolominea*; IV *Salviatina*; V *Stroziana*.

Classis *Tertia* representat familias partim *Romanas*, par- tim *Neapolitanas*, videlicet, I *Columnensem*; II *Gambacurti- am*; III *Pignatelliam*; IV *Ruffensem*; V *Sanseverinam*; & VI *Ursinam*. Adeoque omnino XX Familiaz dantur conspicien- dz, prorsus distinctæ ab iis, quæ ante aliquod tempus compa- ruerunt in *Genealogiis Stirpium Italicarum*, & *Stemmata Re- gio Lusitanico*. Singulæ stirpes in suos ramos diffusæ per tabulas oculis curiosis subjiciuntur; ne vero ex sola nominum alle- gatione tædium Lectori subnasci queat, sitim explent abunde additæ statim *Exegeses historica*; ex quarum penu larga de- promere nunc libet aliqua saltim, multis etiam verbis fontem ipsum dulcissimum non exhausturi.

Itaque refertur de *Johanne Baptista Cybo*, qui postea in- claruit Pontifex Max. sub Innocentii VIII nomine, quod revocaverit annum vigintimillium Ducatorum censum, a Rege Neapolitano pendi solitum, cum equo albo commutatum, ex concessione Sixti IV P. M. ut saltim aliquod vinculum feudi Regii superesset; quodque idem Bajazethis II Turcarum Im- peratoris fratrem *Zizimum* Romæ habuerit in custodia ho- nestâ, acceptis pro illius sustentatione annuis XLM aureis, ne fratri nocere posset; non ingrato interim lucro ipsi Pontifici. *Albericus* autem *Cybo* ab Imp. Rudolpho II augmentum digni- tatis S. Imperii Principis, quæ jam ornatus fuerat a Maximil- liano II, retulit A. 1588, aquilam videlicet Imperialem, cum vocabulo *Liberiati*, scuto suo gentilitio inferendam. Tum Petrus III Farnesius, supremi Equitatus Ecclesiastici Præfectus, extruxisse dicitur oppidum maris Tusci, *Orbitello*, A. 1099, & alius Petrus Farnesius A. 1362, castris Pisanorum copis,

Præf. & p.
111.

p. 7.

9.

18.

nu-

- p. 19. numos aureos argenteosque jussisse cudi, signatos *resuspina vulpe, sub effigie S. Johannis*, quod *Pisani* a Florentinis joculari vocabulo *vulpes* appellarentur. *Alexander* autem *Farnesius*, qui Pauli III nomine sedem Romanæ Ecclesiæ A. 1534 occupavit, usus magistro, *Pomponio Læo*, Ciceronis Epistolæ ad Atticum illustravit, exstantque ejus ad vates sui seculi eruditos Epistolæ tredecim. In vitis tamen ejusdem commemoratur, quod in consiliis capiendis ac ceteris rebus suis semper astrologos, hosque inter imprimis *Lucam Gauricum*, consulisset, quem & mensæ solebat adhibere; exprobrata etiam Patri (nam filios genuerat duos, cum filia, non ex conjugè) Petri Aloisii, seu Ludovici, flagitia & obscœnitates cum essent, hoc solum consuesset dicere: *Filium non commonstrante parente hac didicisse*. De hoc vero *Petro Aloisio Farnesio*, Parmæ & Placentiæ Duce, memorabile non minus est, quod traditur, ipsum jussum esse a Diabolo, incantationibus evocato, ut conjuratorum in se nomina indicaret, diligenter inspicere suam monetam, in ea quippe locum conjurationis & conjuratorum nomina reperturum; id vero tunc minime intellectum, proque delusione habitum, & tamen facta mox cæde verum fuisse compertum. Nam cum in *antica parte* Farnesiano- rum numorum scriptum sit: P. ALOIS. FARN. PARM. ET. PLAC. DUX, vocis *Placentia*, ubi cædes facta est, prima quatuor elementa, *Pallavicinum, Landum, Anguisciolan,* & *Confalonarium*, designarunt, cædis auctores. Prolixius traditur vita *Johannis Pici*, Mirandulæ Principis, qui, quod esset vir ingenii pæne prodigiosi, inque omni artium, scientiarum & literarum varietate usque ad miraculum excultus, *Phoenix* meruit appellari. Sepulcro Renati *Biragi*, Cardinalis & Franciæ Cancellarii, A. 1583 fato functi suo, inscriptum fuisse hunc versum commemoratur:
- Quid tibi opus statua? satis est, statuisse, Birage,
Virtutis passim tot monumenta tue.*
44. neque præteritur silentio, quod *Franciscus Birago*, qui in Ticinensi Universitate magna cum laude docuit, A. 1643 facultates suas omnes generali donatione in *Franciscum Mariam Mediobarbam*, nobilem Ticinensem, Helenamque *Biragam*, conju-

conjuges, transtulerit, ea lege, ut successoribus eorum primogenitis perpetuo nomen *Francisci Biragi* inderetur; quæ lex usu etiam nuper venit in Illustrissimo S. R. J. Comite *Francisco Mediobarba Birago*, illorum nepote, ac Regiæ Civitatis Papiensis Decurione, viro in studiis rei antiquariæ numariæque egregio, & scriptis de ea vulgatis per omnem cultiorem orbem celebratissimo. *Jobannes Stephanus Ferrerius*, Episcopus Vercellenis & Bononiensis, A. 1513 mortuus, non mortalem sibi famam peperit, quod ipsius auspiciis & cura *Aristotelis Magna Moralia*, tum nemini nota, communia cum orbe litterario per *Jacobum Fabrum Stapulensem* facta fuerint. Porro existat narratio accurata, de vita scriptisque *Celestini Sfondrati*, Abbatis S. Gallensis apud Helvetos, & R. E. Cardinalis, de quibus in his Actis etiam non una jam pridem facta est mentio. *Tripulteriorum* Insignia vel hoc ipso nomine notanda sunt, quod ut imago Jani duos; ita hæc tres vultus humanos, uno tectos pileo, repræsentent. Singulare est Epitaphium, quod *Jobannes Jacobus Trivultius*, Franciæ Marechallus, qui obiit A. 1518 suo sepulcro jussit inscribi: *Job. Jacobus Magnus Trivultius, qui nunquam quievit, quiescit. Tace.* Gentem autem hanc non parum exornavit *Damigella Trivultia*, uxor *Francisci Torelli*, Comitiss de Montechirugulo, in Parmensi territorio, quæ inter eruditæ mulieres locum nacta est, quod erudita esset litteris Græcis Latinisque, & Philosophiæ sciens, ac fertur etiam orationes suo Marte elaboratas coram Pontificibus & Prælatibus sæpenu-mero habuisse. De *Cosmo I* Medicæo laude dignum est, quod narratur, cum immensam pecuniæ vim indies erogaret in res ad cultum divinum pauperumque sustentationem spectantes, aliquoties questum esse apud amicos, se nunquam eosque largiendo in Dei honorem progressum fuisse, ut Deum rationibus suis debitorem haberet. Dignissima certe vox locupletissimo Principe. *Franciscus Piccolomineus*, Papali ornatus corona A. 1503, assumpto Pii III nomine, cum in solennitate coronationis faciem stupeam majorum vidisset collucentem, audivissetque vocem illam; *Santissime Pater, sic transit*

f. 54.

80.

81.

93.

95.

126.

174.

glo-

- f. 178. *gloria mundi*; flore coepit, ingenitens humanam sortem brevi perituram; implevitque post paucos dies triste praefagium. Ac memorabile est etiam *Francisci Piccolominei*, celeberrimi Viri Epitaphium, istis conceptum verbis: D. O. M. *Franciscus Piccolomineus, Philosophus, ejusque haeredes, donec lux postrema resurdeat, in his tenebris requiescent. Fides dirigit, Spes elevat, Charitas cum Deo necit.* MDCIII. *Laurentia Strozza*, quae A. 1591 obiit mortem, cum vitam religiosam adhuc septennis vovisset, & Dominicano sodalitate Prati in Etruria in coenobio S. Nicolai dedisset nomen, Graecam Latinamque linguam in illa solitudine apprimè didicit, & hymnos Latinos in cunctos festos dies, juxta Ecclesiae Romanae usum, metris & Horatii imitatione felicitate mira paravit, eosque in *Lactantii de Lactantiis, Pistoriensis Antiphona* nomine edidit. *Carolus* autem *Strozza*, Senator Florentinus, qui octogenario major A. 1670 mortuus est, inde a prima juvenia ad senectam aetatem mirifice studio antiquitatis Etruscae Latinaeque ac Graecae flagavit, Archivaque civitatis patriae cuncta indefessa excussit, pervolvavit atque excerptis industria, ita ut plus quam centum & quinquaginta volumina, res praecipue Florentinas complexa, & propria scripta manu, reliquisse celebretur; alia quoque Manuscripta Volumina, eaque tria millia & amplius perhibetur collegisse, quae indicibus repertoriisque copiosissimis ipse instruxerit. Genealogiam praeterea non suam tantum, sed aliarum etiam familiarum confecit; a cujus filio, *Ludovico Strozza*, Abbate & Archidiacono Florentino, genealogiam Strozianam, ad haec usque tempora productam, accepit Imhofius, non sine grata in benevolentiam hanc sui animi declaratione. De *Petro* autem *Strozio*, cui ingens cum Medicis intercesserat inimicitia, in vincula demum coniecto, refertur, quod gladio, ne subiceretur tormentis, incumbens damnatas sibi met attulerit manus, inscriptis prius in mentem verbis Didonis Carthaginensis ex Virgilio: *Exoriare aliquis nostris ex ossibus ultior.* Fidei autem conjugalis hoc maxime festivum ac memorandum exemplum est, quod aucto-

rem habet Franciscum Petrarcham Libr. 2 Rer. memorand. Tract. 3 cap. 23, his quidem verbis: Bonifacius VIII, Rom. Pontifex, duobus fere lustris domum de Columna vagam egit ac toto orbe dispersam; capitale fuerat, aliquem de generosis exulibus hospitio suscepisse. Nuntiatum est interea, *Agapeti de Columna* uxorem, quæ sanguine illum contingebat, esse prægnantem. Sensit hostem suum Romæ fuisse, & accensus ira atque odio, perduci ante pedes suos mulierem iussit. Venit illa verecunde, & ventrem studio tegens. At ille, ut erat in sermone mordacissimus, dimitte, inquit, pallium, meretrix, quis te gravidam fecit? Loqui coacta, Pater, ait, sanctissime, tu mihi virum meum abstuleras, quid facerem? quod & ætas & forma suaferunt, consilium cepi. Inter innumerabiles peregrinos, quos hic annus in urbe hac congregavit, (erat millesimus trecentessimus isque Jubilæus primus) conspiciens unum viro meo simillimum, notavi; placuit oculis meis ille, & in exulantis mariti memoriam susceptus est per noctem; mane abiens, qualem cernis me, dimisit. Hæc autem, alludens ad viri habitum, dicebat, qui sub veste peregrini ignotissimus, ad uxorem penetraverat. Risit Bonifacius, & muliebri facundia mitigatus est. Carolus III, Rex Neapolitanus, ordinem equestrem instituit, cuius *Nave* nomen erat, A. 1381, virisque nobilibus in eum cooptatis deferendam dedit *torquem*, ex *conchis* & *lunis cornutis* compositam, a qua pendeat navigium, cum lemmate: *Non credo tempori*. Ceterum usque adeo singulare fuit matrimonii exemplum, ut recte Autor noster asserat; vix ullum simile huic exstare in omni historia; quando *Johanna*, VIII Dux de Monteleone, & VI de *Terranova*, *Andræa* Fabritii *Pignatelli* filia, A. 1679 nupsit *Proavi sui fratri*, Nicolao VIII, Duci de Monteleone, & Pro-Regi Sardinie, Equiti Aur. Vell. & Magnati Hispanie. Nec notabile mortis omen non est, quod *Jacobo*, *Afcanio* & *Sigismunda* fratribus; Comitibus *Sanseverinis*, stirpis Saponarie, contigit; ex quibus *Afcanius*, per Saponariam cum præceptore suo, *Marino Solima*, deambulans, forte in ruina casulæ tres vidit perdices, captoque subito & emisso telo, mediam ex eis dejecit,

D d d

reliquis

p. 265.

271 seq.

304.

reliquis nullatenus sese moventibus; itaque secundo tertioque missili etiam istas necavit. Quod cum in triste omen traheret Solima, perscriberetque ad Alphonsum, Sommarum Ducem, cum hoc epilogo: *utinam mali nihil nobis accidat!* brevi post evenit, ut *Afcanius*, hausto juxta cum fratribus veneno; *primus* animam efflaret, huncque *Jacobus* exciperet, quem *Sigismundus* secutus est. Ex occasione donati feudo Neapolitano *Ursi Ursini*, explicatur locutio usitata a mediis scriptoribus, doceturque, quod *ligius homo* (i. e. vasallus) inde fuerit dictus, quod *ligatis* Rex pollicibus illum fidei imperioque suo sic vinciat statuatque obnoxium. Cujus rei ratio e Pontani Hist. Lib. II prolixè traditur.

P. 319.

Tandem adjiciendum & hoc est, quod in fine hujus operis Imhofiani legantur Gallica lingua scripta ad Autorem elegantissimæ duæ Epistolæ Viri illustris, *Danielis de Mediolano Vice-Comitis*, (Milan-Visconti) Lib. Baronis S. Rom. Imperii, & Senatoris Ultrajectensis, *de Genis sua oriù & sculo*; additis tabulis Genealogicis.

TITI PETRONII ARBITRI SATTRICON,
quæ supersunt, cum integris Virorum, Doctorum Com-
mentariis & Notis, curante PETRO BUR-
MANNO.

Trajecti ad Rhenum, ap. Guil. Van de Water, 1709, 4.

Alphab. 6 plag. 14.

Luculentissimam Petronii editionem sistimus, in qua non lea tantum, quæ præcedentibus aliquid vel dignitatis vel ornamenti atque elegantia conciliabant, omnia reperiantur; Joannis Sambuci, Petri Danielis, Jo. Tornæsii, Petri & Fr. Pithæorum, Jani Doux, Conr. Rittershusii, Jo. Alex. Brassicani, Jo. Aurati, Jo. Wouwerii, Georgii Erhardi, (quem Goldastum esse Cl. Burmannus existimat, variisque argumentis eam sententiam persuadet,) Erici Etmij, Alphonsi Delbeni, Claudii Puteani, Jac. Bôngarsii, Mamerii Patissonii, Joannis Weitzii, Jos. Antonii Gonzalii de Gonsalas, Jo. Bosschii, Jo. Schef-

feri, Thomæ Reinesii, Jo. Caji Tilebomeni, qui est Jacobus Mentelius, &c. Notæ, Commentarij, Lectiones, Emendationes, Præfationes & Dissertationes in Petronium editæ: verum & quæ nunquam antea lucem adspexerant, Nicolai Heinſii, Gu-
 lielmi Goefii, & clarissimi Joannis Barmanni eruditissimæ ob-
 servationes. Toti operi luculentam Præfationem præmisit
 idem Cl. Burmannus, in qua primum de ipso Petronio agit:
 quem non ad Neronis ætatem referendum, neque ejus vitia
 Satyricis istis castigari, quod visum plerisque; multo minus ad
 Antoninorum tempora detrudendum esse cum Valesiis, eosque
 secutus Sponio & Statilio; sed Tiberii, Caligulæ, Claudii æta-
 ti esse vindicandum, imo ipsius Augusti tempora attigisse, exi-
 stimat. Ipsum vero Claudium & potentium sub eo liber-
 torum crimina & scelera præcipuam materiem præbuisse Sa-
 tyricis hisce, ex Tacito, Dioni & Senecæ de Claudii moribus
 traditis patere existimat. In eos vero Petronium peculiari
 sanctitatis morum studio calamum strinxisse arbitratur. Cu-
 jus argumentum sit perpetua sermonis puritas, licet impurissi-
 mas sui temporis libidines describat. Nullum quippe in toto
 opere ejus soticum & obscœnum origine & prima signifi-
 catione verbum deprehendi, sed translatis semper & honestis-
 simis verbis ad nequitas exprimendas summa verecundia eum
 uti. Ceterum in *Petroniorum* gente *Petronium* illum *Ar-
 bitrum* frustra quæri existimat, cum inter omnes *Petronios*
 nullus hoc nomine reperiat. Se igitur aliquoties ait dubi-
 tasse, an non ipsius libelli hujus Satyrici titulus fuerit *Petroni-
 us Arbitræ*, eodem modo, ut *Apicius* inscribuntur libri de re
 culinaria, quos nullus unquam *Apiciorum* conscripsit, & *Ca-
 to* libellus distichorum, qui nullum *Catonem* autorem habeat,
 Quos indices ideo quidam sœverint imponere suis libris,
 quod ejus artis aut disciplinæ præcepta traderent, qua viri illi
 celebres fuerant. Quia vero ille Petronius Tacito memora-
 tus, non gentilitium, aut hæreditarium, sed ex studio & arte
 illa, qua in lautitiis & elegantis disponendis eminebat, co-
 gnomen illud *Arbitri* esset consecutus, Autorem hujus libri, qui-
 eunque fuit, ejus nomen præscribere potuisse. Quantum

ad titulum ejus, illis suffragatur, qui *Saiyricon* more Græcis solenni librum inscriptum censent, secundo casu numeri multitudinis. Editiones vero ejus diligentissime recenset, quibus in nova hac adornanda potissimum usus sit, indicans. Litem de fragmento Traguriano pro dijudicata habet, cum nemo hodie sit eruditorum, qui de fide ejus dubitet, quam ipse Codex a viris eruditis inspectus satis tueatur. Fragmenta vero a Francisco Nodotio edita severa censura notat, stridorem styli barbarum, Gallicismos frequentes, & affectatam phrasium Petronii alibi obviarum repetitionem, assatim imposturam prodere, ostendens. Ipsæ notæ Heinſianæ, Goeſianæ, & Burmanianæ imprimis (de ceteris enim dicere nihil attinet) salis habent assatim, dignæque sunt arbitro elegantiarum. Quam pulchra p. 25 restitutio lectionis in versibus Petronianis:

Interdum subducta foro det pagina *versum* (pro *cursum*)

Et *cortina* (vulg. *fortuna*) sonet celeri *descripta* (vulg. *discincta*) *meatu*.

Quis enim in istis locus esse poterat *fortuna*? quid esset *fortuna celeri discincta meatu*? Elegantissimum autem est, quod *cortina descripta* a prætervolante quasi, non insidente ei Poeta, *sonare* quandoque debere dicitur: hoc sensu, quod versus aliquando, tanquam in transcursu, sepositis tantisper forensibus negotiis sint faciendi. Quam erudita, quæ p. 91 de *libera scena* disseruntur, quæ ea est Cl. Burmanno apud Petronium, ad quam quilibet promiscue admitteretur. Quam ingeniosa, quæ p. 136 de voce *Patracina* proferuntur. Scilicet locum eruditissimus Editor ita legit & explicat: *itaque primus cum PATER ACINA poposcisset*, id est, clamasset *Pater Bacche da acina*. Sed talia plura sunt, quam allega heic possint: quæcunque vero allegentur, pauca erunt, cum infinita tamen sint relinquenda.

ACTA SANCTORUM JUNII, COLLECTA,
digesta & Commentario illustrata a G. HENSCHENIO,
D. PAPEBROCHIO, FR. BERTIO, CONR.
JANNIN-

JANNINGO, I. B. SOLLERIO S. J. Tomus V, Sanctos a
Die XXV Junii usque ad finem Mensis complexus, continet
Chronologiam Patriarcharum Alexandrinorum
illustratam.

Antverpiæ, apud viduam Petri Jacobs, 1709, fol.
Alph. 10 $\frac{1}{2}$ & Tabb. æn. 5.

Prostat Lipsiæ ap. Jo. Frid. Gleditsch & Fil.

INscribitur præfens Tomus WILHELMINÆ AMALIÆ,
Rom. Imperatrici, ideo, quia multos continet Sanctos, Regia
sive eque Germania & ditionibus Austriacis oriundos: quod-
que Imperatrix Augusta amorem erga Sanctos in prolem suam
transfuderit, cui Theodechildem, Susannam Ermendrudem,
Hemmam ad imitandum Hagiographi proponunt, ad-
duntque, Leopoldum, divum Imperatorem, diu noctuque ista
Sanctorum Acta perlustrasse. Sequitur Tractatus Prælimi-
naris J. B. Sollerii de Patriarchis Alexandrinis lectu dignissi-
mus, de quo, cum seorsim etiam prodidisset A. 1708, diximus
in Actis Anni superioris M. Dec. p. 536.

Primum inter Sanctos diei XXV Junii locum obtinent
S. *Sospater & Jason*, quorum ille Iconiensium, hic Tarsensium
Episcopus e Monologio, Basilii Porphyrogeneti jussa con-
cinnato, fertur. Ambo iniquis a Cercylino, Corcyrarum Re-
ge, vinculis constricti traduntur, supplicii tamen fatorum lege
in Regis familiam paulo post derivatis. Menæa Græcorum
aliter sentiunt, & fabulas produnt, quibus benigno Papebro-
chius nutu adstipulatur. Hunc excipit S. *Medicus*, Utricula-
norum Patronus, sed non nisi seculo XVI demum natus, nec
per inventas ac temere subditas reliquias satis assertus. Unde
admodum sincere Papebrochius: malo fateri, quod ignorem,
sub quo Imperatore passus hic Sanctus, quam tam male consu-
tis Actis insistere. *Luceja Virgo*, & *Aucejas Rex* e meris
& omnino vanis conjecturis asseruntur. S. *Febronia*, Tho-
maidis Magistræ calamo celebrata, a Carmelitis sodalibus cupi-
de arrepta, suæque societati indita, indignantibus ideo Jesuitis,
colitur apud Tranenses, atque inde per omne regnum Neapo-

- p. 17. litanum. Vita a Thomaide prolixissime scripta, eque membris Vaticanis depromta, illam aetatem non redolet, & facta ab illis seculis plane aliena continet. Quis enim credat, eoque tempore τὸ ἀσκητικὸν ζῆμα, βῆλον, κρείαν μεγάλην, Archimandritas & alia nomina & officia in usu fuisse. Ipsa Thomas, quae aliquoties sese spectatricem certaminum Pebroniae iactaverat, tandem oblita sui, sese ista ex Lysimacho percepisse fateatur. *S. Gallicani Martyris Acta* subiectae fidei Hagiographis habentur, quantumvis Ado Viennensis ea pene integra Martyrologio suo indiderit. Idem de *S. Anidii* vita & gestis judicandum, qui Dæmone pro equo usus Romam devedus dicitur, quae dum Chiffletius crederet, aut non refutaret, jure Sardonium Papebrochii risum meruit: *Nos*, ait ille, *haec Acta damus, sed ut mera somnia.* Nihilominus tamen ille & apud Vefontinos & apud Lusitanos, teste Georgio Cardoso, colitur. *Maximi Taurinensis* vitam Anonymus Monachus Novaliciensis dedit, eamque fabulis foede contaminavit, piusque Praesulem tanquam gravissimum idololatricae sibi denegatae vindicem exhibuit: cujus cum vestigia A. 1646 Franciscus Fulvius Trugo, Ord. Minorum, vir alias eloquens, pressisset, vitamque Maximi Italorum vernacula editam figmentis conspurcasset, merito suo Papebrochii censuram subiit: nec minus Ughellus, qui Maximum Willembegi Trajectensis Episcopi familiarem temere asseruit, cum inter Trajectenses nemo hujus nominis Praesul deprehendatur. *Prosperum*, Regii Lepidi Episcopum, operose describunt, eumque a Prospero Aquirano feceritendum tempestive monent: missis Joannis Antonii Flaminii aliorumque nugis, a *Labbeo* solide refutatis. Acta Prosperi antiquiora non exhibentur, sed quae a IV saeculo scripta, ideoque conficta videntur. Jungitur translationum Historia, quae dimicationes de Reliquiis varias exhibet, de quibus nihil hoc loco addimus. In Vita *Tygridis*, seu *Tygriz*, virginis Maurianensis, quam Carolus de Fresne & Jo. Jacobus Taurinellus suppeditarunt, aut fabulae continentur, aut manifesta suppositionis indicia. Cetera quae ad Praesulatus Maurianensis initia pertinent, legi merentur.

Aman.

Amandus, & *Domnolenus*, ut parum nobiles, ita non nimium claros virtutum suarum præcones habuerunt. Nec felicior *Æmilianus*, Episcopus Nannetensis, nisi quod sub ejus nomine Jacobus Huraldus, Præsul Aduensis, societatem seculo XVI instituit. Vita *Æmiliani* a Roberto Theologo Gallico edita A. 1607, ex qua constat, ipsum fuisse Episcopum militem, cumque Sacracenis aliquoties congressum, tandemque in ipsa acie cæsum, qua occasione selecta quædam de Sacracenorum primo in Gallias adventu Papebrochius protulit. *S. Pecinna*, Ludovico Castaneo in Notis ad Litanias Pictavienses memorata, Perseverandæ simul nomen obtinuit. Natales illius incerti, & omnis reliqua vita, in qua exigua veræ certæque-historiæ documenta reperiantur. *Eurofia*, virgo Jaccensis, Hispana, seculo VIII clara, Bohemorum cujusdem Regis filia perhibetur, quo nomine Consecratio illius a Pio V Pontifice A. 1560, sed frustra, postulata fuit. Ortum Bohemicum Papebrochius ex nominis etymologia refellit, assentientibus, etiam Hispanis. Quibus cum sese opponeret Joannes de Monte Oliveti, Bojohemus, Genealogiam Eurofiæ contexens, Tama-yus eundem fortiter refutavit. Miracula Virginis Martinus Cruce, Sodalis Augustinianus, in lucem emisit, sed aliunde depromta. In ejus honorem Basurtus, vates Castellanus, rhythmos composuit, vitam vero paratam habuit Primus. Aloysius de Tattis, cui Martyrologium Novocômense A. 1675 editum debemus. *S. Dicentii* Acta confusionis plena, id quod Jacobus Brahehe in opere de Sanctis Arvernæ agnoscit, qui in iisdem invenit Linum II, Pontificem Romanum; Historiæ Ecclesiasticæ gnaris plane ignotum, unde Papebrochius omnia, quæ in iisdem continentur, inter nugas retulit. *Adalberti* Egmondani vitam e veteribus Monachus quidam Mediolacensis jussu Præsulis Egberti composuit, in qua quidem *ingenii crassitudinem & incultæ rusticitatis absontatem* fatetur. E recentioribus Joannes Gerbrandus a Leydis tum in Chronico Egmondano, tum in Chronico Hollandiæ & Episcoporum Ultrajectinorum. Henschenius Chronologiam accuratè constituit in Commentario vitæ, deque initiis Comitatus Hollandiæ adversus Dou-

p. 78.

79.

82.

88.

91.

94.

sam,

Sam, Mirzum aliosque disputat. Ceterum Adalbertus, gente Saxo, Egberti in Hybernia discipulus fuit, a quo una cum Willebrodo ad convertendos Germanos anno Christi 710 dimissus, Frisiam annuente Pipino Heristallo ingressus, inde a Willebrodo in Hollandiam missus, Egmondæ verbi divini segetem sperfit, apud Eggonem quendam commoratus, unde Egmonda nomen traxit. Jacet hodie inter ruinas splendida olim Abbatia, quod Geufiorum furori A. 1572 debachanti debet, dissipatis etiam, quod Hagiographi lugent, S. Adalberti reliquiis. *Simon, Petrus & Febronia*, quamvis ad Ruthenorum Principum familiam referantur, nuda sunt nomina, iisque, quibus premuntur, tenebris non indigna. Lucem aliquam iis attulit illustris Dn. Gabriel de Sparwensfeld, qui Menologium Slavico-Russicum in Linguam Latinam transtulit; tum Synaxarium Ruthenorum a Georgio Davide, Jesuita, Societatis ad Ruthenos Missionario, Latinitate donatum. *Guilelmus*, Fundator Eremitarum Montis Virginis, Guleti apud Nuscum in Apulia A. 1142, vitam memoriamque debet Joanni Nuscano, a Joanne Jacobo Jordano, ejusdem Congregationis Abbate, A. 1643 editam: tum vero etiam Felici Rendæ, Mercuſianensi, qui Guilelmi gesta cum privilegiis ordinis A. 1581 Neapoli publicavit: ac præterea Thomæ Costo, Neapolitano, ejusdem Montis Virginis historico. Fuit autem Guilelmus mirus homo, qui ad compescendas libidines cervicem galea, lumbos ferro constrinxit, Montemque Virginis colendæ solitudini delegit, in quo Virgilium Mantuanum hortos habuisse magicos, Jordanus ex Joannis Schoppæ, Grammatici Neapolitani, Commentariis stulte credidit. Ingenium ejus, omni artium cultura carens, unicum Davidis canticum CIX tenuit. Libidinum tantus osor, ut tum demum meretricis, concubitum expetentis, voto se satisfacturum polliceretur, si palæstram & clinopalen inter ardentes prunas exerceri vellet. Magnis inde in delitijs Rogerio Regi habitus, & arcanis confessionibus admotus, maxima quæque sibi sodalibusque beneficia conciliavit, egregio plane adscitæ sanctitatis fructu. Obiit senex, sique oraculis vulgi credendum, miraculis ad hunc usque diem viget.

Ipsius

p. 110, 111.

p. 112.

Iplius & Montis Virginum icones æri incisæ Adis inferuntur.
Henricus Zdico Olumecensis Episcopus A. 1151 Regia stirpe editus & ex *Weleslavini*, egregii & diligentis Genealogistæ, sententia *Otonis I* filius, omnium fere Bohemæ scriptorum, *Cosmæ*, *Pulkanæ*, *Jaroslai Godeschalci*, *Cutheni*, *Lapacii*, *Hagecii*, *Dubravii*, *Augustini Moravi*, *Balbini* potissimum, & *Georgii Crugeri* ore laudatus, omnem virtutem suam præstantamque in exædificandis templis, prohibendisque Sacerdotum proliibulis exeruit: cujus rei causa Romam cum periculo vitæ maximo demum profectus, Legatum Pontificis adduxit. *Joannes* porro *Hispanus*, Carthusianus, ex civitate *Almanceps*, Hagiographis ignota, oriundus, nulla re nobilis, nisi quod domum *Repausatorii* in *Faucianensi* provincia condidit. Vitam illius suggessit *Fr. Leo Vassorius*; *Burboniensis* in *Normannia* Monachus, qui & ipse *Notitias Cartusiarum* duobus voluminibus edidit. In vita *Joannis* id notatu dignum, quod se extra templi spatia sepeliri voluerit, exemplo *Marcellini* Pontificis, idem de se statuentis, adducto: quod de Pontifice perperam tradi, Hagiographi in *Notis* observarunt. *S. Odoinus*, a *Molano*, *Miræo*, *Bartholomeo Fisenio* in *Floribus Ecclesiæ Leodiensis* citatus, tum vero etiam *Guido Maramaldus* *Dominicanus*, *Dominico Mariæ Marchesio*, & *Theodoro de Piperino* in *Compendio historico virorum illustrium Provinciæ Neapolitanæ* laudatus, ad vulgus Sanctorum pertinent. Hujus postremi sepulchrum hætenus ignoratur, magno sane viventium damno, quandoquidem magno cum auri pondere conditum *Fr. Cyprianus* a *Neapoli* libello, cui *Cisterne discoperta* titulum fecerat, tradidit: quem egregie decipi, *Pompejus Sarnelly* alio libello, *Filium Ariadnes* inscripto, satis demonstravit.

p. 140.

143.

150.

Dies Junii XXVI *Thaddeum* sistit, Hagiologio *Habessino* inditum, cujus fauces indigne quidem laqueo fractæ sunt: cum divitum avaritiam eo usque sua profligaverit eloquentia, ut ipsum camelum per acum transire coegerit, *Vigilius* quondam Episcopus *Tridentinus*, ob *Idolorum* everisionem passim exercitam, sub primo *Consulatu Stiliconis*, calonibus,

157.

163.

Ecc

quod

- quod ferrei calceamenti genus erat, obrutus ac trucidatus, cui posteritas templum extruxit; Alemannus Pataviensis restituit. Cineres illius Seculo XIII surrepti & ad Mediolanenses traducti fuere. De eo temere Honorius Augustodunensis tradidit, quod quinque libros in Martyrum honorem scripserit. Pariter nugatur Georgius Cardosus in Hagiologio Lusitano, dum duos Vigilios Tridentinos comminiscitur. Acta Vigilii, quæ profertur, spuria sunt & *avisopistas* plena, fideque indigna. *S. Maxentius* seculo V & VI Picaviensis Abbas floruit. Acta illius magno haberi pretio Hagiographi volunt, Gregorio nempe Turonensi citata. Ex hisce discimus infantes septimo post nativatem mense tinctos fuisse; susceptionem liberorum ex sacro fonte, Patris imperatam, rem liberæ voluntatis fuisse, ejusque officii denegationem non cum famæ dispendio conjunctam: sanctam Eucharistiam in insaniam remedium propinatam. *S. David* solitarius in arbore amygdalina aviculæ in morem Cellam habuit, quem Anachoretæ apud Moschos hodie imitantur. Ossa apud Papienses servari colique, Jacobus Gvalla L. IV Papiensis Sanctuarii retulit. *S. Babolepus* Fossatensis a Bobiensi & altero Stabulensi distinguendus est, quod
179. Patricius Flemmingus, Hybernus, Ord. Franc. Sodalit, in Collectaneis de S. Columbano, a Thoma Sirino A. 1677 publicatis, ostendit. *S. Joannes*, Gothiæ Episcopus ad Mazotidem, Latinis prope ignotus, Græcis admodum celebris magno cum elogio citatur. In commentario Vitæ prævio multa egregia ad Gothiam, Portas Caspias, & Chazarorum sedem, Principesque illorum, vulgari more Chaganos olim appellari solitos, pertinentia referuntur. Vita illius, ex Codice Vaticano nunc primum edita, ipsum strenuum imaginum defensorem existisse, fidem certissimam facit. *S. Papolenus*, Stabulensis, & Malmundariensis Abbas; seculo VII Remaci successor, quod Benedictus de la Rive Monasterii Stabulensis Sacerdos & Bibliothecæ tabularumque publicarum custos, testatur, a Clodoveo III. Episcopus, & vir Apostolicus appellatur.
184. *S. Salvius & Saperius*, Martyres Valentineses in Belgio. Salvius ab aliis duobus, Ambianensi & Albiensi, secernendus, quod
- 195.
- 196.

quod monuit Claudius Castellanus Canonicus Parisiensis. Vixit sub Carolo Martello Salvius, sed incertæ sedis Episcopus, licet sint, qui Engolismensem dicant. Vita ab Autore coarctata, deinde a Philippo, Abbate Bonæ Spei, seculo XII scripta. Prior Actis inseritur. Ad tumulum ejus jurisjurandi formulæ editæ, perjuræ graviter punita sunt. De eo Henticus d' Oitremann in Historia Valentiana egit. *S. Pelagius* A. 925 clarus, Martyr Cordubensis, Raguelem Presbyterum præconem habuit, cujus commentarium, e Codice Cadennensi depromptum; Prudentius Sandovallius Antiquitatibus Ecclesiæ Tolosanæ inseruit. Accessit Roswitha Virgo, anno forte 950 Pelagii laudes edisserens. Amborum monumenta Actis sunt indita: Roswithæ carmen emendatius; ut inde Schurtzfleischiana editio aliquoties corrigi possit, cujus tamen eruditissima Prolegomena Hagiographis nondum omnino visa suspicamur. Additur ex schedis Papebrochianis Appendix de Hermygio, Pelagii discipulo: ac præterea Officium Mozarabium in diem Pelagii, e quo ritus Isidorianus, Joanni Vazaro, Alvaro Gomezio, Eugenio Roblezio, nuperque admodum Flochierio, in vita Francisci Ximenii Cardinalis, p. 114 & 115 descriptus, cognosci potest. *S. Wambertus* Martyr, in Monasterio S. Petri ad Divam fluvium, vel ideo memorandus, quod eum Acturus a Monasterio in egregio Opere, *Neustria Pia* inscripto, neglexit. *S. Anthelmus*, ex Carthusiano Episcopus Bellicensis, a Petro Dorlando L. 4 Chron. Theodoro Petrazo, & Arnolfo Bostio laudatus. Ejus reliquiarum translatio a Josepho Geldolfo a Ryckel, Ulyssiponensis Carthusiæ Initiatoribus dedicata fuit. Epistolas Anthelmi Chesnæus T. IV Scriptorum Hist. Fr. vitam vero ex Magna Carthusia accersitam Henschenius publicavit. Inter laudes Anthelmi refertur, quod sterilitati sexus mederi potuerit, quod num in Monacho mirum, aut a moribus alienum, alii viderint. *S. Crescens* in Galatiam abiisse dicitur, quæ una, & certissima de eo notitia. Viennam Gallicam Crescenti pericaram *Ado* Viennensis voluit, & Cives credunt, etsi in Galatiam denuo abiisse concedunt. Aliqui putant, tandem iterata vice Moguntiam vidisse, quos ex silentio Ri-

p. 104.

2150

2160

2500

- tualium Moguntinorum *Serrarius* compefcit. *Franciscus Bo-*
sqvetus, Præful inter Gallos prudentiffimus, & a fabulis maxime
 alienus, ita de eo fcribit, ut omnia Crefcantis incerta elle fatea-
 tur. Inter Martyres Cordubenfes *Zoilus* eminent, genere no-
 bilis, meate conftans, capite cæfus, & divinitus tandem, cum
 diu inter tenebras jacuiffet, patefactus. Ingratus tamen in ar-
 dentiffimum fui cultorem *Agapium* extitit, cui ob frequentiores
 deofculationes offibus illatas priores excuffit dentes, quod *Lu-*
cius Marineus Siculus L. V de R. Hisp. teftatur. Multa
 patrafte miracula dicitur, quæ *Papebrochius* a *Josepho Pere-*
zio, Monacho S. Facundi, per Differtationes Ecclefiafticas no-
 254. to, fruftra hætenus flagitavit. In *Anelli* Martyris vita pluri-
 mum Iufit fcribentium ingenium. Menæa fub Diocletiano
 horrendis fuppliciiis mactatum fcribunt. Credo & eorum fig-
 mmento τὸ ἀνεκτὸν, quali fuffinentis, nomen natum elle. Be-
 ne *Papebrochius*: potefte in aliqua alicujus Martyris paffio-
 ne legi tam fingulare & atrox quippiam, quod hic
 adductum non fuerit? *S. Deodati*, Epifcopi Nolani, memo-
 259. riam omnium primus *Philippus Ferrarius* dilatavit, qui vitam edi-
 dit: hinc *Constantinus Ghinius* Natalibus Sanctorum Cano-
 nicorum infcripfit. Ejusdem vitæ Epitomen *Marius de Vipe-*
ra Beneventanus concinnavit. In Commentario prævio va-
 ria de urbis Nolanæ ftatu lectuque digniffima afferuntur. De
 261. *S. Samfone*, Xenodocho Constantinopolitano, egregie meri-
 tus eft *Francifcus Vethovius* Jefuita, qui vitam, *Leoni Allatio*
 neglectam, dedit accuratius & Menæis & Menologiis difcuffit.
 Accedit alia *Samfonis* vita, quam *Hagiographi* e Codice
 MSS. Bibliothecæ Medicæ Regis Chriftianiffimi depromfe-
 runt. *Lucas* Eremita ex folo Synaxario Divionenfi notus, λό-
 278. γος feu fermones fcripiffie p̄rbibetur. *Arialdus* & *Herlem-*
baldus, Mediolanenfes, indigniffime quidem Sanctis accenfentur,
 quippe qui adverfus legitimas facerdotum nuptias confpiran-
 tes Hærefin *Arialdistarum* condiderunt. Eorum vitam, ab
Andrea Vallumbrofano Arialdi difcipulo fcriptam, *Petrus Pu-*
ricellus, Eccliefiæ Laurentianæ Archi-Prefbyter, Libro II de San-
 ctis Mediolanenfibuf infervit, cum tamen a *Triftano Calcho*,
 Carolo

Carolo Sigonio, Josepho Ripamontio, Arnulfo aliisque jure fuerint reprehensi. Eandem illorum vitam Andreas Alciatus, celeberrimus Legum Interpres, qui Arialdum ad suam gentem referebat; & Petrus Azarius meditati sunt, conatu tamen tanto minore damno interrupto, quanto certius constat, hos fucos nihil bonæ rei gessisse, sed rebelles & Reipublicæ faces, atro in æternum carbone notandos esse. Andreae Liber Actis inditus VIII Capitibus absolvitur: sequuntur Analecta Merlembaldi, & antiqua Chronologia apud Puricellum deprompta. *Ludovicus S.* Hungariæ Rex ab Antonio Bonfinio luculentissime descriptus, Varadini sepultus, ornamentis sepulcralibus, corona tumbaque argentea a Georgio Rakotzio seniore spoliatus, ligneaque tandem arca conclusus, has genti Rakotziorum diras accessivisse dicitur, ut nullus inde ex illustri familia post mortem in crypta quiescere potuerit. Quod primum universæ Rakotziorum vetustiori familia in ecclesiis Szeveniensi & Vadaziensi contigit: tum vero etiam Georgio, Sigismundo, & Nicolao, Albæ Juliæ sepultis, & Georgio Juniori, Franciscoque, adeo ut ad quartam usque propaginem exercratio transferretur. *S. Benevenutus* inter Sanctorum umbras pertinet. *S. Ferdinandus*, Calatinus Præsul, ob solum sanguinis decus sanctitatis titulum meruit. *B. Irenæi*, Lugdunensis, A. C. 207 coronati, memoriam e veteribus Hieronymus, Epiphanius, Eusebius, Basilus, Theodoretus, Florus, Ado Vienneſis & Synaxaria tradunt. De Anno Martyrii Theophilus Raynaudus in Prolegomenis ad Indiculum Sanctorum Lugdunensium; de gestis & scriptis Petrus Halloix in Vitis illustrium Ecclesiæ Orientis Scriptorum commentati sunt; quorum is de Irenæo XXXV Capitibus disseruit. Honori Præfalis S. Patiens Ecclesiam construxit, tanta veneratione habitam, ut non nisi pedibus nudis & conscientia sceleribus expiata adiretur. Litem, quæ Ecclesiæ S. Justi & Irenæi de possessione sanctorum cinerum intercedit, Chiffletius descripsit; Hagiographi samentis hisce Acta ornarunt. *S. Lupercus*, Episcopus Elusanensis, ex antiquioribus Actis asseritur, quæ Guilelmus Catellus Memoriarum Languedocensium pag. 445 explicuit, de-

p. 315.

317.

327.

330.

335.

349.

- que iis crudite disseruit. Vitam Petrus Episcopus S. Papuli, e familia de Crofso natus, seculo XIV edidit. Saussayus ex Actis MSS. Tolosanis monet, Lupercum Martyrem non Episcopum fuisse. Supplicia illius mirum in modum sunt laudata, ut sunt ingenia ad amplificandum prona. Franciscus Bosquetus Acta Luperci Hist. Eccl. Augusto inseruit P. II p. 161, quæ Hagiographis pariter & Bosqueto apocrypha videntur. Post Martyres quosdam Alexandrinos, Afros, Græcos Schytopolitanos, Benignum, Pappianum, minorum gentium Deos, *Theodechildis* incedit, Clojovel I Francorum Regis Filia, & monasterii S. Petri Vivi fundatrix, quod ex Diplomatum contra *Coinium* vindicatis, tum ex Epitaphio, & antiquissima traditione stabilitur. Ex illis constat Basoli ducis a Clodoveo in vinculis habiti ditiones, *Theodechildi* olim donatas, Monasterio cessisse. Basoli ducis Epitaphium Gaufridus de Collone servavit: inde Urbanus Raverfajus Historiæ MSS. Ecclesiæ Senonensis intulit, ex qua Mabillonius & nostri tandem Hagiographi, ad fidem *Theodechildi* conciliandam, depromserunt. Ab hac altera Theodorici Austrasiæ Regis filia, Venantio Fortunato laudata, distingui debet. Reliquias Regiæ virginis extare, Victor Cotronius in Chronico S. Petri vivi & Hugo Mathoud in Dissertatione typis tradata testantur. *Leo II* Pontifex Rom. cujus Chronologiam intricatissimam Labbeus agnoscit, ad annum Servatoris 684 referur. Patria fuit Herlitanus Siculus, Messanensibus tamen & Aidonensibus ea de re certantibus. Pontificatum Papebrochius evolvit: magnam vero in ejus antiquitatibus perquirendis Antonius Languidara operam impendit. Reliquias sibi Ferrarienses vendicant, scriptoremque patrum M. Antonium Guarinium suffragitorem habent. Romani nihilo secius de iisdem contendunt.
378. *Paulus I*, itidem Pontifex, a Petro de Natalibus Sanctorum numero primum illatus, est quem alii sequuntur. Exuvie illius A. 1506, Julio II Pontifice majorum cineres colligente, inventæ non sunt, quod ex insigni Franc. Mariæ Turrigii libro de Pontificibus Rom. scripto constat. Merentur legi Papebrochii de hoc Pontifice Analecta: unde nempe discimus, ipsum Pipino Franciæ Regi percarum ad summæ & intimæ familiaritatis officia admissum

missum esse. Epistolae ejus Gretserus edidit. *Argimirus* Monachus, & *Sergius* Miles, umbræ sunt: nec melior est iis *Heimeradus* Presbyter, cujus vitam dum ederet Adolphus Overham Werthinensis notisque illustraret, oleum operamque perdidit.

p. 384
305.

Vigesimus nonus Junii dies *Petri & Pauli* Sanctorum Apostolorum Acta sistit. Præcedit Commentarius de scriptoribus vitarum Apostolicarum effuse differens, Lini commentis, ut spuris, illico rejectis. Præter Petri itinera Romam suscepta, statua Simoni Mago posita defenditur. Sequitur Commentarius Gr. ex Codice Medicæo Regis Galliarum depromptus admodum Pontificibus favens: tum Acta Petri Lino supposita, & analecta Papebrochiana raris & curiosis observationibus plena, de Petri ad Tarentinos appulso & Joannis Juvenis Historia Tarentina: de Pauli apud Melitenses naufragio & cultu & Francisci Abelæ descriptione Melitena: de S. Apostolorum trophæis apud Romanos ex Fr. M. Turrigii libro, sub hoc Trophæi titulo edito: de æneo Petri simulacro, ille solem suum J. Ant. Stafettam acerbe castigante, ex Maphei Vegii Laudensis MSS. de rebus memorabilibus Basilicæ Vaticanæ, & ex Liberil Alforani libro MSS. de Catacumbis: de Remotione reliquiarum e conspectu vulgi: de brachio Petri ad Hispanos delato, ex Hieronymi Blañci rerum Arragõensium Commentariis: de Capitibus Pauli & Petri, ex Josephi Mariæ Soresinii opusculo A. 1673 edito: de dextera Paulo concessa: de brachio illius apud Misenenfes A. 1632 a Jacobo Butlero Hyberno invento, & ad Polonos translato: de vinculis Petri, eorumque ratione clavibus inclusa: de cathedra lignea, æri incisa: de festis: gladiis Apostolorum: pileolo Petri: apparitionibus: Basilicarum extructionibus, & aliâ eruditam Lectorem haud parum delectatura. Acta *Marcelli & Anastasis*, ex Labbeo deprompta, otiosorum hominum figmenta sunt, qui talia habere cupiebant, quam nulla. *S. Syri*, Genuensium in Liguria Præsulis, Acta Marcus Palæscandulus primum eruit, vitam Obertus Episcopus concinnavit. *S. Leolinus & Hilarius*, Præsules Patavini in Italia, apud Bernardinum Scardeonium

398.

475

378.

483.

memo-

- p. 486. memorantur. *Cassius* Narniensis soli Gregorio M. in dialogis notus fuit. Exuviae apud Luccenses servatae, a Narniensibus insigni, ut creditum est, pietate A. 1679 mirum in modum expetitae leguntur. *S. Salomes & Juditha* viduae vita a Balthasare Krafft A. 1480 composita fuit. Hemma, Gurcensis Ecclesiae Fundatrix, qui scripserit vitam, nondum ad liquidum ratione perductum: nisi quis Paulinum Waldnerum autorem agnoscere velit.
492. Dies Junii XXX *Lucinam*, Apostolorum discipulam exhibet, ex Actis Processi & Martiniani notam, eamque malo consilio in aliquot ejusdem nominis multiplicatam. Haec religionis studio ducta, domum Ecclesiam fecit. Sebastianum aliosque Martyres sepelisse, multaque memoranda patrassè dicitur, quae Hagiographis veritati adversa judicantur. *S. Martialis*, Apostolorum discipulus, a Petro Lemovicum missus omnem Aquitaniam ad Christum deduxisse, ex Actis ab Aureliano scriptis perhibetur, quae suppositionis suspecta omnem de Martiale historiam conturbant. Praestantissimi quique Galliae Viri, pridemque laudatus Franciscus Bosquetus, dudum illa fragmenta agnovere, etsi Apostolatus Martialis, quod apud Pagium legitur, totis Conciliis fuerit assertus, Suffragatores Bosquetus habuit Joannem Cordesum & Petrum de Marca, qui quidem ipsum Praefulatu Lemovicensi non movent, attamen ab Apostolatu excludunt. Acta & miracula illius ex MSS. S. Martini Turonensis, simulque Historiam Monasterii S. Martialis, ex duobus Chronographis seculi XII Ademaro & Gaufrido collecta, Hagiographi benigne suppeditarunt. Praefigitur Joannis Cordesii Praeb. & Canonici Lemovicensis Dissertatio de tempore missi in Aquitaniam Sancti, ex Gallorum vernacula Bosqueto interprete in Latium translata; tum Petri de Marca Epistola de tempore praedicatae primum in Gallia fidei. Martialem obscuriores nonnulli excipiunt usque ad *Theobaldum*, Eremitam Vicentinum, cujus gesta praeter vetustos aliquot Carolus Jamotte Gallico sermone Leodii fecit excudi A. 1669. Debetis ab aliis duobus, Archiepiscopo nempe Viennense & Italo quodam, prope Montem Regalem nato, probe distingui. *Arnulfi*

nulsi Villariensis memoriam ex aequalibus Gosvvinus Bosuten-
 sis, e recentioribus Franciscus Moschus consecravit. *Raimun-*
du *Lullus* agmen Sanctorum Mensis Junii claudit, vir utique
 magnus, cumque utraque fortuna colluctatus, quæ nunc ipsum
 cælo laudibus inseruit, nunc ad convitiarum bārathra dejecit.
 Hoc autem nostro tandem seculo emergit ille, accedente ad pa-
 trocinium J. B. Sollerio, qui notitiam illius dedit, cultum, E-
 pitaphia, & Scriptores vitæ magno labore explicavit, Ortho-
 doxiam ejus mirabili conatu defendit, Librorum ab ipso scri-
 ptorum, quorum numerus ad quadringentos prope accedit,
 accuratissimum Indicem exhibuit, insertis etiam duobus vitam
 complectentibus Commentariis, quorum prior a' Anonymo
 scriptus opera Benedicti Gononi, Monachi Cœl. Astini, alter a
 Carolo Bovillo ad Raimundum Bucherium olim composuit fu-
 it. Monet autem Sollerius, anceps illud de Lulli doctrina ju-
 dicio inde natum esse, quod Aymericus, Inquisitor, Lullo
 ob defensam Mariæ Virginis ἀναμαρτυρίαν infensus, Bullam
 Gregorii XI adversus ipsum tanquam hæreticum hominem
 impetraverit: quæ ejus protectores vel plane negant, vel frau-
 dibus extortam statuunt: Pontificibus ad has lites silentibus,
 perque dissimulationem concedentibus, ut quæ olim fue-
 re prava, hodie ob multitudinem assentientium, non so-
 lum non habeantur turpitudini, sed laudibus etiam prolixis
 & cultu plurimis excipiantur. Omnem præterea in de-
 fendendo Lullo operam navarunt & Nicolaus de Pax
 Patricius Majoricensis, & Jacobus Custrerius Jesuita Ma-
 joricensis, duabus Dissertationibus Majoricæ Lingua Castel-
 lana A. 1700 editis, quarum altera de Cultu memorabili
 B. Raymundi Lulli Doctoris Illuminati & Martyris: altera de
 Immunitate a Censuris, qua gaudet ejus doctrina, tradit. Col-
 legit in iis Scriptor accuratus juxta ac diligens, quicquid ad
 vindicias Lullianas potissimum conferre potest, tanta ingenii
 perspicacia, maturitate judicii, & ponderationum, ut Sollerius
 fateatur, se eo ad Raymundi vitam illustrandam fuisse
 compulsus. Hæc de Tomo V; de tertio & quarto, hætenus a
 nobis non sum recensitis, dicemus proxime in Supplementis.

p. 633.

CONTROVERSIÆ DOGMATICÆ ADVER-
sus Hæreses utriusque Orbis, orientalis & occidentalis, in
tres Tomos distributa; auctore P. F. LIBERIO A JESU,
Carmelita Excalceato, &c. Tomus I, de Ecclesia mi-
litante, & de prætenso Primatu
Anglicano.

Romæ, ex Typographia Bernabo, 1710, fol.

Alph. 7 plag. 6.

AUtor tripartiti hujus operis Controversiarum Prælector
 est in Seminario Pancratiano, quod Romæ est, Carmelita-
 rum Discalceatorum, simulque, ut in Dedicacione ad Clementem
 XI P. M. fatetur, Præfectus Romani Collegii de propaganda
 Fide. Quia igitur constitutus est ad monachos conversioni
 infidelium præparandos, hinc in usum maxime Missionario-
 rum a se hoc opus elucubratum esse, diserte meminit. Est
 autem hoc opus A. 1701 primum editum, sed a Congregatio-
 ne Generalis Inquisitionis, donec corrigeretur, suspensum.
 Postea ab ipso Autore correctum & expurgatum, A. 1709 li-
 bertate donatum est, rursus prodeundi in publicum. Causa
 autem, cur inquisitoribus publica luce indignum videretur
 hoc opus, hæc fuit, quod quædam tradiderat dogmatibus Jan-
 senistarum affinia. Namque inter pag. 192 & 193 insertum
 est folium, in quo Autor commissum a se errorem publice re-
 tractat. Nimirum ad hæreticorum, quos vocat, objectionem
 de dissidiis Jansenistarum & Jesuitarum in Romana Ecclesia,
 responderat: *Jansenistas cum omni humilitate se subjicere Ro-*
mano Pontifici in damnatione quinque Propositionum, prout so-
nant, & secundum questionem Juris: sed eos postulare audiri
in questione facti, an scilicet illæ Propositiones inventantur in li-
bro Jansenii, & an in eo sensu intellexerit Jansenius? At ve-
ro in questionibus facti Apostolicam sedem non esse judicem in-
fallibilem. Quas theses singulas jam agnoscit falsas esse si-
 bique merito repudiandas. Sed progrediamur ad perustratio-
 nem ipsius Operis. Primus igitur hic Tomus duabus absolvi-
 tur Partibus, quarum priore, more Pontificiis solenni, polemi-
 cam

cam theologiam a doctrina de Ecclesia militante auspicator, eamque rem quinque Disputationibus conficit. In quibus eam sequitur methodum, primum ut sententiam suam, vel potius suorum, explicet ac corroborare studeat, deinde adversariorum argumenta magno numero producat, ac denique iis evertendis strenuam navet operam. Quanquam illud non possumus diffiteri, eum non proferre gravissima quæque adversariæ partis argumenta, sed fere levia, imo non raro plane ficta: adeo ut non verendum sit, ne vici pondere rationum hæretici, lecto Opere, redeant in potestatem Romani Præsulis. Prima Disputatio de quidditate & origine Ecclesiæ Catholicæ inscripta est: in qua XII controversias expendit. *Primum* an Ecclesiæ militantis membra sint etiam Angeli, quatenus sunt spiritus administratorii in salutem hominum viatorum? id quod negat. *Secundo*, an Animæ in purgatorio degentes sint membra Ecclesiæ militantis? quod idem negat. *Tertio*, an soli electi sive prædestinati sint membra Ecclesiæ? quod & ipsum negat, vehementi contra hæreticos suscepta disputatione. Hanc tamen controversiam a Protestantibus pro *λογωμαχία* haberi, inter Ecclesiam strictè & laxius dictam discrimen statuèntibus, obiter monemus. *Quarto*, an ad ecclesiam pertineant mali æque ac boni, & quidem temporaliter tales? Nam de finaliter talibus jam præcedens quæstio fuerat. Hanc igitur quæstionem affirmat. Sed fortassis & hic Protestantibus res videbitur redire ad definitionem Ecclesiæ: quam cum Auctor noster hunc in modum definiit: *Est universitas fidelium viatorum colentium Deum & tendentium ad assecutionem finis ultimi*; sibi videri possit contradixisse. *Quinto*, an irapeccabilitas sit de constitutivo Ecclesiæ, sive, an iusti habentes peccata venialia sint vera Ecclesiæ membra? ubi prius negat contra Anabaptistas. *Sexto*, an Baptismus sit de constitutivo Ecclesiæ? id quod affirmat, negans, Catechumenos esse actu membra Ecclesiæ. *Septimo*, an fides integra sit de constitutivo militantis Ecclesiæ? id quod affirmat, ostendere nitens, hæreticos non esse membra Ecclesiæ. *Ottavo*, an necessaria sit sincera fidei professio? quod affirmatur, & ostenditur, Pseudo-Politicos, externos Christianos & hæreticos occultos non esse

P. 3

7.

9.

17.

21.

33.

37.

42.

49.

- p. 57. membra Ecclesie. *Nono*, an Schismatici simplices, id est, qui retenta fide vera, certis de causis tantum Pontifici Romano subjectionem negant, sint membra Ecclesie? quod quidem affirmat, sed simul addit, sibi de iis sermonem esse, qui in omnibus cum Ecclesia sentiunt, maxime in eo; quod Papa sit verum Ecclesie caput, eique sit obediendum, sed propter certas causas ei obedientiam denegant. *Decimo*, an excommunicatus; excepta causa hæreseos, maneat membrum Ecclesie? quod affirmatur. *Undecimo*, an Adam & Eva fuerint de ecclesia militante? Hic respondet negando, quia non habuerint sacramenta in Paradiso; nec in venturum Christum crediderint. *Igitur*, inquit, *Ecclesia quoad formam incepit post lapsum ab Abel, sed fundamenta jacta sunt in Adam & Eva.*
- 61.
- 66.
70. Denique *duodecimo*, quo tempore inceperit Ecclesia Novi Testamenti? ubi statuit, quoad substantiam a prædicatione Christi eam sumsisse initium, sed quoad intrinsecam consummationem a passione dñi. In Disputatione secunda agit de qualitate Ecclesie militantis, copiose defendens, Ecclesiam esse unam unitate corporis mystici, unitate indivisibilitatis, unitate status; eandem quoque visibilem esse, ab omni errore immunem, sanctam, Catholicam & Apostolicam. Disputatio III *notas Ecclesie* considerat. Ubi primum negat, prædicationem verbi & usum sacramentorum veram esse Ecclesie *negativa*, quippe veræ & falsis Ecclesiis communia. Deinde suorum quosdam reprehendit, quod nimis magnum dederint numerum signorum veræ Ecclesie, nominatim Thomam Bozium, qui centum, & Jo. Laurentium Luchesium, qui mille enumeravit. Ipse quinque veræ Ecclesie notis contentus est, unitate, id est, concordia in doctrina fidei & sacramentorum & unione membrorum sub uno capite visibili: universalitate, sive propagatione per totum terrarum orbem: sanctitate: miraculis: & successione legitima Pastorum. Quinque hæc veræ Ecclesie criteria, verissime in Ecclesiam Romanam convenire, probare nititur in Disputatione IV; qua illam solvendam suscepit questionem, ubinam tandem sit veræ Ecclesie? Quinta Disputatio vexatissimum illud dubium tractat, an Ecclesia Romana

107.

230.

Romana degeneravit in Antichristianam? Verum Autor ostendere conatur; Anti-Christum in Scriptura S. prædictum non esse Regnum aliquod Tyrannicum, sed aliquam personam singularem: Eliam & Enochum esse futuros defensores Ecclesiæ tempore Anti-Christi: desolationem imperii Romani præcessuram esse adventum Anti-Christi: brevissimum fore Anti-Christi regnum: non Romæ, sed Hierosolymæ eum habiturum esse sedem suam: eum denique aperte Christum esse negaturum, sibi que Divinitatem arrogaturum. Pars posterior inscribitur de falso prætenso capite Ecclesiæ Anglicanæ, seu de Laicocephalia Anglicana. Quatuor ea constat Disputationibus. Harum prima vulgaris tradit de potestate civili, nimirum quod politica potestas Christianis sit licita, quodque Principes leges possint condere, earumque auctoritatem vel capitalibus asserere suppliciis. Quando vero Autor disputat inter hæc, politicum magistratum non esse immediate a Deo, ingenuè fatetur in ingressu hujus disputationis, Pontificiorum permultos hanc sententiam propterea totis viribus demonstrare conatos esse, quod a sententia opposita periculum timuerint potestati Papæ Romani: quorum tamen laborem improbat. Ipse vero suam ita exponit mentem. Magistratus, inquit, abstractivè considerati causa immediata Deus est, quippe volens homines constitutis societibus regi, alias victuros vitam planè miseram: sed non est Deus causa immediata Magistratus concretivè considerati, i. e. non determinavit aut formam Reginis, aut personam imperio præfuturam. Altera Disputatione probare conatur, potestatem spiritualis Jurisdictionis in Ecclesia Christi nec penes populum esse, nec penes Consistorium Seniorum, nec penes Reges (vel Reginas) quibus eam potestatem nec jure divino sive Veteris sive Novi Testamenti, nec jure humano, nec auctoritate Patrum; nec ex principiis Rationis convenire, multis defensum ivit. Tertia Disputatione agit de persecutione Anglicana adversus Catholicos, docens, Anglos non potuisse sine peccato jurare in formulam obedientiæ a Jacobo I Rege præscriptam, quod in ea fidelitatem exegerit etiam in spiritualibus

p. 273.

317.

326.

bus: Catholicis Anglis non licuisse ad evitandas pœnas adire
 templa Hæreticorum: eosdem ob persecutionem licite aufu-
 gisse: qui vero ex illis pro Religione mortem sint passi, ve-
 ros esse Martyrès, quibus nec veretur annumerare famosum
 illum Jesuitam, Henricum Garnetum. Quartâ eademque ul-
 timâ Disputatione agit de erroribus Anglicanis circa cultum
 Sanctorum, hæc defendens sententias: crucem Christi &
 ejus imaginem, Mariam & Sanctos, esse adorandos; reliquias
 cultu sacro esse venerandos: Sanctorum imagines non solum
 cultu dignas, verum etiam eodẽm, quo prototypus, cultu ve-
 neraandas esse.

p. 431.
 444.

כבוד
 ושוע שמים

Oder

Herrlichkeit Jesu Christi / ic.

i. e.

*GLORIA CHRISTI, SEU ARGUMENTA PRO
 veritate religionis Christianæ, contra incredulos, specia-
 tim Judæos, per modum Dialogi explicata, una cum Ca-
 techismo Judaico; Autore CASPARE CALVOER,
 Superint. in Hercynia Generali.*

Lipsiæ, apud Jo. Christ. König, 1710, 4.

Alph. 4 plag. 8.

NON Tibi ignotum esse potest B. L. Celeb. Autoris nomen,
 cujus famam tot in publicum ab ipso emissa scripta lo-
 quantur. Quibus novum hoc nunc accedit, & materiæ,
 quam tractat, raritate, & imprimis singulari, qua refertum est,
 eruditione, scriptumque industria, omnino sese commendans.
 Cum enim ante hos duodecim annos edita ab ipso sit *Gloria
 Moysi*, æquum esse judicavit, ut *Gloria Christi*, optimi Salva-
 toris nostri, etiam prostaret. Exoptata labori huic occasio
 primum subnata est, cum sacris nostris iniciandus esset Judæus;
 hæc summa fidei nostræ capita lingua postea Germanica,
 quam

quam callebat, convertendus, characteribus tamen Rabbincis (im Jüden-Teutsdy) consignata, legenda exhibebat Cel. Autor. Cumque institutum hoc suum Cel. *Wagenfeilii* consilio respondere videret, qui scilicet istis characteribus quam nostris fidei Christianæ articulos Judæis patefieri maluit, rem cum *Wagenfeilio* communicavit, & non approbationem tantum ejus impetravit, sed de edendo etiam a se ejusmodi propediem opere, spem Orbi Erudito a Cel. Viro observavit publice factam. Ab eo igitur tempore totus in eo fuit, ut veritatem Salvatoris nostri non firmissimis tantum rationibus ex V. T. oraculis adstrueret, sed eandem etiam contra quascunque adversariorum objectiones, scripto ejusmodi Germanico methodo Dialogi vindicaret; utque legeretur ab iis, in quorum potissimum gratiam labor omnis susceptus est, in altera paginæ parte Rabbincis characteribus id ipsum exprimi curaret. Ad conversionem enim gentis hujus (quam, tum ob dictum Rom. XI, 25, 26, tum ob alia dicta, quæ, nisi hanc admittas, vix commode explicaveris, quorumque in ipso opere aliquot dedit specimina, sperat) vix quicquam magis conducere arbitratur, quam ut linguæ rituumque Judaicorum cognitionem sibi acquirant solidam, qui hac etiam ratione Domini vineam colere, in animum induunt. Qua quidem in parte primas defert Hispaniarum genti; laudans non tantum Concilii Tolentani, A. 633 directore Isidoro Hispalensi celebrati, decretum, quo sanctum, ut rationibus in posterum non armis Judæi vincerentur; sed in primis *Raymundi a Penna fortis* industriam commendat, ut qui circa A. 1248 Castellæ Arragoniæque Regibus Autor exstitit, quo aliquot præstantes ingenio Viros, Hebrææ, Chaldaicæ & Arabicæ Linguæ notitia sumptibus Regiis imbui curarent, ut his potissimum armis cum Judæis congregarentur; effecitque, ut A. 1250 in Conc. Tolet. octo huic fini destinarentur Viri, quos inter Raymundus Martini Monachus Barcinonensis adeo profecit, ut non ipse tantum multos Christianis sacris initiaret, sed præter alios utilissimum *Fidei pugionem* adversus Mauros & Judæos ederet. Et licet per aliquot de ipsa Secula Linguarum Or. neglectus non levem instituto remorari

injiceret, efflorescente tamen dein Seculo XVI religionis puritate linguarum quoque harum studium opera Joh. Reuchlini aliorumque iterum effloruit, & hac ratione Judæorum conversio non parum promota est. Cum autem Judæorum admodum pauci Latina, quibus negotium hactenus fuerat tractatum, calleant, ad illos recensendos pergit, qui characteribus Rabbincis doctrinam nostram lingua vernacula proposuere; ubi primo *B. Elia Schadei*, Professoris olim Argent. operam commendat, qui characteribus istis Evangelium Lucæ atque Johannis cum Actis Apostolorum & Epistolis ad Romanos & Hebræos ex versione B. Lutheri edidit. Quem secutus ante aliquot annos *Christ. Möllerus* Pastor Samlaviensis, qui universum Novum Testamentum habitu isto loci exposuit, ad quorum exemplum, Fidei nostræ veritatem, ab adversariorum objectionibus solidissime vindicatam, proponit Cl. Antor. In quo quidem opere id inprimis videtur eximium, quod ex vasto Talmudis opere Rabbincisque scriptis ea sint collecta, quæ vel ad firmandam nostram de Messia sententiam, vel ad refutandas ipsorum adversariorum strophas faciunt. Sic quando p. 205 illud Gen. IV, 9, 10, vindicat, ad antiquissimi Tract. *Breschis Rabba* consensum provocare haud veretur, quippe qui non de Messia tantum dictum istud explicat, sed fatetur etiam, sceptrum ab eo usque tempore, quo natus est Messias noster, a Juda esse remotum. Cum de LXX Danielis septimanis agit, docet ex collatione celeberrimorum ex Judæis, non in terminis tantum a quo & ad quem, sed in ipsa etiam supputandi ratione, nobiscum illos facere. Sic Messiam jam advenisse ex *Cod. Sanhedr. C. XI* probat. Cum autem fundamentum quasi omne in veritate narrationis Evangelistarum & Apostolorum de Salvatore nostro subsistat, eandem invictissimis rationibus demonstrat, & quadantenus ad consensum ipsorum Judæorum provocat p. 304 ubi ex *Cod. Schabb. Jerusch. Cap. Schémóna Scherazim, Abo da Zara, Midrasch Cabelith*, & inprimis ex blasphemio Libri *Toldos Ieschu* Autore docet, miracula a Salvatore ejusque discipulis perpetrata, non quidem ab ipsis vocari in dubium; attamen cum per decan-

tatum

tatum ipsorum *Schembampberasch*, quod ex Templo Hieros. eum suffuratum esse, mentiuntur, omnia ista fuisse facta prodant, non perspicue tantum omne ipsorum de *Schembampberasch* (cujus fundamentum in Ex. XIV, 19, 20, 21 reponunt) figmentum recenset, sed blasphemiam etiam istam a Salvatore nostro avertit. Placuit autem Cel. Autori totam tractationem III comprehendere Libris; quorum I personam, officia, & criteria Messiae pandit; II Messiam advenisse probat; III officia huic Salvatore debita recenset. His in fine additur Catechismus Judaicus, qui octo Capitibus corruptionis nostrae post lapsum misericordiam & factam per Messiam liberationem docet, cujus adeo officia, Deitas, *εὐαγγελιστής* & alia huc facientia proponuntur. Appendicis loco Noster *δοξολογίαν* nominis Jesu ex V. T. Libris conquistam annectit, & ex *Michaëlis Havemannii* *וְגַלְגַלֵּי* (*Wegleuchte*) nec non ex *B. Scriberii Seelensch.* P. V. Conc. I, S. 77, quid de conversione Judaeorum ante finem mundi futura habendum sit, exponit. Denique XIV Regulis legendi Rabbini - Germanica (*Das Jüden-Deutsch*) rationem docet.

In proluxa autem Operi praemissa Introductione Talmudis historia & totius operis oeconomia traditur, nec non autoritas ejus in probandis fidei mysteriis ex variis rationibus, quas ex ipso interdum Talmude depromit, subruitur.

Nec veretur Cel. Autor, ne exoptato successu destituatur iste labor, fretus tot de conversione Judaeorum vaticiniis, & quamvis fateatur multos ex conversis ad vomitum haecenus rediisse, tritumque istud Hispan. Regis: *Aquam tripliciter corrumpi, eam sc. quae generoso miscetur vino, eam quae marina infunditur, eam denique quae in S. Baptismatis fonte Judaeus tingitur*, quodammodo probet; non tamen desperandum plane esse aliorum exemplo contrario evincit, quos inter nominat: *Nicol. Lyram, Hier. a S. Fide, Paulum Burgensem, Petrum Galatinum, Christ. Gersonem, Paulum Weidnerum, Victorem a Carben, Antoniam Margaritam, Paulum Pragensem, Emanuelem Trémellium, Ern. Ferd. Hessum, Jo. Steph. Rittangelium*, aliosque. Causam vero impeditae haecenus conver-

tionis partim in ipsos Judæos partim in nosmet conjicit, & tandem consilia haud spernenda suppeditat, quibus observatis nos officio nostro possimus satisfacere.

Summarien/

oder

Gründliche Auslegung über die ganze Heil. Schrift
Alten und Neuen Testaments ꝛc. ꝛc.

i. e.

*SUMMARIÆ, SIVE TOTIUS S. SCRIPTURÆ
V. & N. Testamenti Explicatio ad praxim accommodata,
publico Ecclesiarum in Ducatu Württembergico usui, &
privata familiarum devotioni primum destinata, nunc
vero cum cura revisa, multisque observationibus au-
cta, opera Facultatis Theologicæ, quæ in Academia Tu-
bingensi hoc tempore floret, cujus & Præfatio nova ac-
cessit. Editio secunda, in VI Tomos divisa &
indice instructa.*

Lipsiæ, apud Jo. Fridericum Gleditsch, 1709, 4.

Alph. 21.

Complures efflaxerunt anni, ex quo opus hoc insigne ac pietati promovendæ aptissimum in lucem publicam primum produit, quod cum plurimis nostratium alias non ignotum sit, ea modo, quæ ad illius historiam novamque, quam hic sistimus, editionem spectant, breviter enarrasse sufficiet. Cum scilicet A. C. 1634 factum esset, ut Württembergicis ditionibus ferro atque incendiis misere devastatis, *Viti Dieterici* Summaria Scripturæ S. breviora, quæ eousque in lectionibus vespertinis publice prælecta fuerant, maximam partem aut diriperentur aut abolerentur, *EBERHARDUS III*, Dux Württembergicus, laudabili verbi divini ac civium suorum commodis inserviendi studio excitatus, nova Scholia in usum publicum æque ac privatum a Viris piis atque eruditis adornari voluit, Ut igitur optimi Principis voluntati satisfaceret, admo-

admovit primum negotio manus *Jo. Jacobus Heinlinus*, Monasterii Bebenhusani prope Tubingam Abbas ac Superintendens Generalis, qui expositis N. T. libris, Prophetarum quoque scripta aggressus est, & ex utroque labore debitam laudem promeruit. Hinc *Jeremias Rebstockius*; Blaubeurenensis Monasterii Abbas, Vir orientalium linguarum & Theologiae non mediocriter doctus, Genesin egregie explanavit, cui morte praepropera impedito, quin coepta prosequeretur & ad finem perduceret, successit *Jo. Conradus Zellerus*, Superintendens Generalis & Monasterii Bebenhusani itidem Abbas, qui ea, quae Genesi addenda erant, non modo supplevit, sed & reliquos Mosis libros, nec non Josuae, Judicum, Ruth, Samuelis, Regum & ceteros, qui sequuntur, pulcherrime illustravit. His ergo autoribus totum operis Systema concinnatum laudatus modo Princeps, **EBERHARDUS III, A. C. 1667**, singulari edicto, quod huic quoque editioni praefixum legitur, ecclesiae sedulo commendavit, publicisque praefectionibus destinavit, veteris ecclesiae consuetudinem secutus, quam Vir summe Rev. *Jo. Andreas Schmidius*, Theologus Helmstadiensis, elegantis Schediasmate *de primitiva ecclesia testoribus* non ita pridem exposuit. Ex eo vero tempore tam avidem ecclesiam librum exceptit, ut distractis omnino exemplaribus, nova editione opus esse videretur, imprimis cum Imperatoris Augustissimi JOSEPHI indulgentia, qua immortalem gloriam sibi comparavit, in Silesiae Ducatu Augustanae Confessionis Sociis liberior cultus denuo permitteretur, inter quos haec ipsa Summaria jamdudum usu fuisse recepta constat. Quocirca laudatur merito Theologis Wuerttembergicis in Praefatione operis *Jo. Fridericus Gleditschius*, quod pro eo, quo in rem literariam promovendam studio fertur, novae editioni adornandae facilem se praebuerit, nihilque praetermiserit, quod vel ad augmentum vel ornamentum libri aliquid conferre visum fuit. Nec dubitamus, fore, ut illi, qui priorem cum hac editione contulerint, isti Virorum Celeberrimorum sententiae calculum suum libentissime adjiciant; maxime cum non pauca a Tubingensibus Theologis addita nunc & emendata invenerint.

ARTICULI SMALCALDICI, XVII. Dissertationibus publicis in Academia Rintelienſi propoſiti, a JOHANNB. KAHLER, SS. Theol. D. ejusdemque Professore Primario & Mathem. Ordinario.

Rintelii, typis Hermannii Augustini Enax, 1710, 4.

Alphab. 2½.

Quemadmodum Maxime Reverendi Autoris egregiam, quam in Augustanam Confessionem impendit, operam in Actis nostris A. 1695 p. 116, cum priorem ejusdem partem, quæ fidei articulos exhibet, viginti Dissertationibus ab ipso illustratam, recenseremus; atque iterum A. 1697 p. 47, cum posterioris, quæ de abusibus agit, septem Dissertationibus ab eodem declaratæ, mentionem faceremus, commendare non dubitavimus: ita præsentēs quoque Dissertationes, quibus Articulis Smalcaldicis lucem affundere studuit, Librorum Symbolicorum æstimatoribus non displicituras esse confidimus. Cum autem Articuli Smalcaldici in tres partes abeant, harum primam, quæ continet articulos tunc temporis quidem extra controversiam positos, interim quorum confessio retundebat sparsas eo tempore calumnias, in nostris ecclesiis foveti Ariarismum & Ethnicismum &c, sex Dissertationibus illustravit: secundæ parti, quæ sistit articulos a Pontificiis in controversiam vocatos, tribus Dissertationibus lucem conciliavit: tertia pars, quæ ejusmodi articulos proponit, quos multi Papistæ parvi quidem pendunt, interim quos memorari, nostrarumque ecclesiarum de iis sententiam viris doctis in Papatu innotescere, e re fuit, octo Dissertationibus dilucidatur, & sub finem Index rerum præcipuarum exhibetur.

HUGONIS GROTHII LIBRI III. DE JURE BELLII & Pacis, Observationibus Theologicis, Moralibus & Politicis illustrati; Autore JOHANNB. WOLFFGANGO JÆGERO, Cancellario & Primario Theol. Prof. Tub. Gen. Superint. & Abb. Adelberg.

Tu.

Post tot aliorum in vastæ eruditionis opus Grotianum curas, non dubitavit Celeb. Autor ea in lucem emittere, quæ diuturna Operis hujus tractatio ipsi suggessit. Nec sane laude sua privari potest Autoris institutum. Cum enim Grotius ex omni fere eruditionis genere huc congerisset, quicquid vel obscurum alias vel diffusum hinc inde non sine magno labore conquirendum erat, facile judicare est, non cujusvis esse, ad lectionem operis hujus cum fructu accedere. Ut itaque naturalis disciplinæ Cultores juvaret Noster, in compendium redegit a Grotio prolixè deducta, ea quidem methodo, ut juxta ordinem seriemque capitum atque paragr. operis Grotiani Quæstionibus omnia tractet; & rationibus utrinque allegari solitis in medium allatis, decidendi fundamenta addat, nec raro syllabum Autorum tradat, qui tum affirmativæ tum negativæ partis fuere socii, ut ita nervus exhibeatur sine mole, & Lectori occasio subministretur prolixius in materiam propositam inquirendi. Fatetur autem, Ill. Pufendorfium, quem post Grotium in hoc studiorum genere maximi facit, utramque sibi paginam facere, ideo imprimis quod in fidei rebus multo deprehendatur Grotio purior; cujus quippe rei in Tractatu *de Jure Fœdali* specimen sat luculentum dedit, utpote succo quasi & sanguine purioris Theologiæ. Ita tamen secutus Pufendorfium est, ut discedere ab eodem, ubi ratio postulat, non sibi religioni ducat. Sic quando Cel. Pufendorfius Novum Testamentum Fœdus quam Testamentum dici mavult, non rationes tantum ejus prolixè adducit, sed contrarias etiã allegat, atque illas refutat. In Obs. statim I, ubi de fundamento & fonte Juris Naturalis agit, observat, male Grotium intellexisse, quotquot auctoritate Grotii inducti, fontem universalem Juris naturæ Societatem statuerunt; cum is neque in Prol. p. 2, neque Cap. 1 §. 3 Jus naturæ in tota sua latitudine, sed partialiter tantum pro justitia & æquitate accipiat. Nec raro, imprimis ubi de rebus Theologicis agit, ejusmodi proponit Quæstiones, quas ex Commentatoribus nemi-

nem tetigisse antea tradit. Ita v. g. pronuntiat de ea, quæ p. 114 movetur ad L. I C. II §. 7 n. 5 Grotii, quomodo lex dicatur durasse usque ad Johannem? Matth. XI, 13, coll. Marc. I, 1. Luc. I, 77 & aliis, quarum examen B. L. relinquimus.

GEORGII WOLFFGANGI WEDELII EPI-
tomes Praxeos Clinica Sectio prima de Morbis
Capitis.

Jenæ, sumptibus Johannis Felicis Bielckii, 1710, 4.

Constat Alph. 1 plag. 4.

Quam dudum luci publicæ expositurum se pollicitus fuerat Praxin Clinicam clarissimus Wedelius, eam industriis Medicinæ alumnis ulterius invidere noluit, primam ejus Sectionem, Capitis morbos exhibentem, nunc sistens. Methodus scilicet hæc Epitome est medendi specialis, ad individualem & singularem facili negotio applicanda; unde non nisi hujus intuitu generalis fuerit dicenda. Demonstrativa simul est & analytica, certa & indubitata artis fundamenta edocens; quamplurimis in simul observationibus superstructa, & ex crebra Praxi nata. Capita XIII continet hæc Sectio, in quorum I de Convulsione, in II de Melancholia, in III de Apoplexia, in IV de Paralyfi, in V de Doloræ Capitis, in VI de Vertigine, in VII de Epilepsia, in VIII de Mania, in IX de Incubo, in X de Affectibus soporosis, in XI de Catalepsi, in XII de Catarrho, raucedine, & coryza, in XIII de Phrenitide agitur. Speciminis loco caput I de Convulsione in compendio sistemus.

Scilicet pro dignoscendo morbo, locoque affecto, notare jubentur Practici, an adsit tensio in corporis partibus, an circa articulos, an in mollibus partibus? an contractio sit involuntaria, ac invita, coactiva? an tensio fixa, constans, permanens, & sine κλύω? an dolorifica, an indolens? an tendines duri instar chordæ & tensi? an tensio sit in toto corpore, an in parte certa & definita? an contorta membra, an rigida? an incurvatio, an æqualis sit rigor? an lateralis potius fiat inflexio & tensio? an sensibus integris hæc peragantur? an cerebrum simul quatiat, an medius inter convulsionem & epile-

epilepsiam affectus? an per paroxysmos convulsio peragatur? an unus saltem & continuus magis sit paroxysmus? an frequentes hinc inde in corpore sub cute undulationes? an flatus in corpore? an vermium indicia adsint? an fascini vel obsessiois ipsius se offerant vestigia? an cum paralyfi reciprocet convulsio? an vera hæc sit, an apparens? an hysterica? quem typum alium morbus teneat? an primarius sit, an symptomaticus, an comitatus? an vires resolvat? an hæc ferendo sint? an terror prægressus, an ebrietas, an vulnus? an epidemius & malignus sit morbus? an repletio, an inanitio præcesserit? an paralyfis lateat alterutrius lateris, an convulsio oris, oculorum, œsophagi, brachii, penis, uteri, manuum, pedum, vel surarum? an in corpore obeso contingat, an in exsucco & macro? an prægressa sit tensio externa, an compressio? an in gravidis fiat? Eaque omnia uberius dilucidantur. Præsupposito ergo, in convulsione omni esse motum tonicum passivum, & fibras nerveas motrices vel inflatas, vel irritatas, quoad extimam potissimum membranam, delicatam & tensilem, vel distortas penitus, adeoque stricTURAM istiusmodi tonicam pati. Tres inde exurgunt Indicationes, quarum I sic se habet: Inflatio & inæqualitas spirituum tensiva tollenda & moderanda est: ubi, quando venæ sectio, cucurbitulæ, victus tenuis, alterantia, imprimis cephalica & nitrosa locum inveniãnt, clarius docetur. Indicatio II humores figentes, coagulantes, irritantes, acidos, austeros, atrabilarios, fixiores corrigendos commendat: qua occasione diaphoretica, emetica, purgantia, clysmata, salivantia, vesicatoria, cephalica, antepileptica, anodyna, antihypochondriaca, antiscorbutica, hysterica, carminantia quando conveniant, injungitur. Ultima Indicatio partium convulsarum, nervorum, muscULORUM, & partium determinatarum tensionem, distortionem, vellicationem, & contractionem tam æqualem, quam inæqualem demulcendam & mitigandam esse suadet; idque quomodo topica, emollientia, nervina, paregorica, frictio, situs mutatio, suffitus &c. præstent, indicatur.

PRÆ.

PRÆLECTIONES CHYMICÆ, IN QUI-
bus omnes fere operationes Chymicæ ad vera principia
& ipsius Naturæ leges rediguntur, Oxoniæ habitæ a
JOHANNÆ FREIND, M. D. Aedis Christi
Alumno.

Amstelodami, apud Janssonio Waesbergios, 1710, 8.

Constat plag. 7.

Chymicos in experimentis cum laude hæcenus progressos
esse agnoscit Autor, in iis autem explicandis parum pro-
fecisse affirmat, talibus quippe usos principiis, quæ vix intelli-
gi possint. Artem igitur Chymicam illustraturus singulas
operationes eo, quo inter se connexæ sunt, ordine explicare &
qua potissimum vi Mechanica edantur, disquirere intendit.
Monet autem viam, qua ad Mechanica principia Chymia ex-
igi possit, primum aperuisse *Johannem Keil* in iis, quæ ex
Transactionibus Anglicanis Sectioni sextæ Tom. IV Supplemen-
torum p. 272 & seqq. inseruimus, & spem facit operis Physici
ab ipso edendi, in quò res maxime reconditas illustratum iri
ait. Adhibet nimirum præter notissima principia Arithmeti-
ca, Geometrica & Hydrostatica, etiam hypothesein *Keilianam*
(quam loco citato ipsis Autoris verbis descripsimus, & jam in
Actis Anni superioris attigimus) de vi attractrice particula-
rum minimarum. Verum enim vero Dn. *Keilius* cum sequa-
cibus redit reapse ad qualitates occultas, quales apud Scholæ
Philosophos sympathia & antipathia fuerunt, dum vim quan-
dam attractricem statuit, quæ si (ut ipse vult) primitiva est,
omniq; materiæ erga omnem materiam essentialiter com-
petit, utique per rationes mechanicas explicari nequit, atque
adeo vel erit aliquid absurdum, vel in miraculum seu volun-
tatem Dei extraordinariam resolvetur, ad quam tamen in Phy-
sicis sine necessitate confugiendum non esse, convenit inter
intelligentes. Quodsi aliter procedimus & fictionibus in-
dulgemus, reditur ad Philosophiam quâdam phantasticam
Scholæ vel etiam Enthusiasticam, qualis *Fluddi* fuit. Ita uno
ictu subvertentur, quæ in Anglia ipsa *Robertus Boyleus* & alii
Viri

Viri docti de rebus naturalibus mechanice, id est, rationabiliter explicandis magno studio stabiliverunt, quæ *Boylus* etiam diserte ad Chymica applicuit. Juxta infelicem hanc philosophandi rationem Autor adeo supponit, omnes materiæ partes a se invicem trahi; vim attractivam per exigua admodum spaciola diffundi & in contactu validissimam existere, decrefcere autem in ratione majore, quam est duplicata distantiarum; eandem pro varia particularum figura & densitate diversam esse; immo in uno latere fortiozem sese exerere quam in alio; particulas eo majore velocitate ad se invicem accedere, quo sint minores; cohesionem denique materiæ in corporibus ab hac attractione oriri & pro varia contactuum quantitate multifariam mutari. Sed hæc omnia sine qualitate illa occulta attractrice, veræ Philosophiæ principia confundente & in antiquum chaos redeunte, commode explicari possunt; partim etiam a Viris doctis jam explicata sunt, statuendo plurimas materiæ particulas sphaera quadam magnetica fluidi subtilioris esse circumdatas, cujus motu (ut in magnetibus nostris fieri videmus) attrahant se invicem aut repellant & ad situm convenientem disponant, quoties scilicet libertatem aliquam sunt nata. Ut alios multos modos mechanicos taceamus a *pulsis* ortos, quibus *sine attractione proprie dicta* explicari potest, cur corpora ad se invicem accedant, ut attrahi videantur; veluti cum aqua per suctionem in tubos assurgit, vel cum guttæ binæ ejusdem liquoris ex contactu subito in unam coalescunt. Itaque ad aliquid precarium & minime intelligibile confugere necesse non est. Et talibus semel admissis aperta que fingendi licentia, mox erunt qui alias hujusmodi *qualitates occultas*, seu quas ipsi agnoscant absolute inexplicabiles, comminiscuntur, & paulatim ad vetera ignorantiae asyla redibunt. Si detur vis attrahendi seu sympathia, quidni pari jure detur vis repellendi seu antipathia. Ita facile etiam dabitur Antipercussio, dabuntur qualitates emissæ per modum specierum cum suis actu potentialibus; dabitur funiculus *Lini* attractivus a *Boyllo* refutatus, dabitur in materia eadem variatio extensionis non apparentis tantum, sed etiam veræ, ejusdemque mate-

ria accurata in majus volumen distensio, aut in minus volumen compressio, sine aliena materia intro admissa vel expulsa, seu rarefactio aut condensatio proprie dicta, tanquam mater vis elasticæ, imo hanc extensionis variationem, ni fallor, Dn. *Keilius* jam ipse introducere conatur loco supra laudato. Et ut verbo dicam, pleraque omnia monstra Scholastica, studio *Baconi*, *Galilæi*, *Jungii*, *Cartesii*, *Hobbii*, *Toricellii*, *Pascali*, *Boyllii* profligata, velut agmine facto per posticum iterum in Philosophiam, nisi cavemus, irrumperent. Videamus vero, quomodo Autor figmento isto ad Chymicas operationes explicandas utatur.

Cum Chymia sit Ars corporum naturalium partes vel segregatas conjungendi, vel conjunctas segregandi, idque plerumque ignis auxilio; eam in *Diacrisin* & *Syncrisin* dividit. Ad illam calcinationem, distillationem, sublimationem; ad hanc fermentationem, digestionem, extractionem, præcipitationem & chrySTALLISATIONEM refert. Calcinationem quoniam sine liquatione nunquam fere contingit, hanc primo loco explicat. Cohærent ex mente Autoris particulae per mutuam attractionem, in ipso contactu fortissimam. Liqueantur ergo corpora, dum corpuscula ignea in ea se insinuant & ita segregant, ut particularum multo minor contactus fiat. Hanc segregationem a corporum liquefactorum rarefactione probat, & ex cohærentiæ discrepantia omnem in corporibus liquandis varietatem deducit. Calcinationem diuturnioris liquationis effectum pronuntiat, dum corpuscula magis subtilia avolent & igneæ particulae ea multitudine in corpus se insinuent, eique quaquaversum se immisceant ac intimius agglutinent, ut amplius persistere nequeat fluiditas: id quod ex aucto corporum calcinatorum pondere probat. Ad calcinationem quoque vitrificationem revocat, & sine ratione decrepitationem atque detonationem apud Chymicos ab ea distingui, notat. Ascensum fluidi in destillatione duplici causæ adscribit, specificæ nempe levitati & impulsui. Demonstrat itaque, particulas rarefactas specificè leviores fieri, e. gr. moleculam aquæ, cujus gravitas est ad gravitatem aeris, ut 800 ad 1, si ejus diameter per rarefactionem decupla evadat. Sed leviora in gravioribus

bus ascendunt. Erit autem tanto promptior ascensus, quo corporum particulae facilius rarefcunt. Impulsum a celeritate deducit, quae ignea corpuscula moventur, virium quantitatem ex facto massae in celeritatem per communem errorem passim in his Actis notatum aestimans. Ad elevationem particularum specificè graviorum multum conferre superficiem eorundem, cum plura ignea corpuscula in eas impetum faciant, si lata fuerit, quam si exigua existat. In elevatione solidorum, quae sit per sublimationem, rarefcntiam vix locum habere, sed soli impulsui ascensum tribui debere. Considerandum vero esse, quod in particularum sejunctione vi ignis facta gravitas minuat in ratione cuborum, superficiem in ratione quadratorum diametrorum, atque adeo abolita fere gravitate lata satis superficies particulae evehendae relinquatur. Ex. gr. sit diameter corporis 11, gravitas 11. Si diameter evaserit subdupla, gravitas infra binarium subsistit, superficies autem ad 36 assurgit. Fermentationem per motum partium intestinorum definit, qui suboritur, si salia in liquoribus seu menstruis colliquefcunt, eamque in dissolutionem & ebullitionem dividit. Dissolutionem fieri, si salia dissolvenda validius attrahant particulas fluidi, quam haec a se invicem trahantur. Ita enitè fieri, ut in viciniam salium propius ire contendant, sicque in motum concitatae cum quodam impetu in salia ferantur & in eorum meatus aditu parato eadem comminuant atque diffingant. Quodsi particulae ad motum concitatae elasticae fuerint, fermentationem oriri, cum eadem celeritate post ictum recedant, qua prius ad se invicem accedebant. Aerem rarefactum, dum expellitur, ebullitionem causari, & motu vehementius crescente, calorem excitari. Amalgamationem & corrosionem eodem modo explicat: nec aliter de digestionem statuit, nisi quod hic ignis in subsidium vocetur. Extractionem quoque per eandem particularum attractionem declarat: praecipitationem vero fieri ait, vel si liquor specificè levior instillatus menstrui gravitatem & consequenter tenacitatem minuat, ut particulae specificè graviores, quae huic separandae antea pares non existebant, nunc eam vincant, sicque descendant; vel si liquoris specificè gravioris, dum infunditur, particulae fundum petentes, reliquas

per fluidum diffusas secum una abripiant, a fundo non amplius elevandæ, cum per se fluido specificè graviores existant. Crystallisationem denique a vi particularum salinarum attractiva immediate ac unice derivat. Similes meditationes passim habent recentiores Philosophi, quando res chymicas ad causas revocare conantur, nisi quod a vi illa attractiva merito abstineant, ne vocula eleganter sonante ignorantiam suam paliare videantur. Sed tum demum eos valde profecisse dicendum erit, cum effecerint, ut experimenta nondum capta ex constitutis principiis prædici possint.

L' ESPRIT DE GUY PATIN,

h. e.

GENIUS GUIDONIS PATINI, CONFABULATIONIBUS IPSIUS, EPISTOLISQUE, & ALIIS SCRIPTIS INNOTESCENS.

Amstelodami, apud Petrum de Coup, 1710, 12.

Plag. 12.

JAm primo seculi hujus anno Patiniana cum Naudæanis junctim fuerant emissa, Amstelodami non ita longe post iterata recusa editione, in quibus sapienter doctèque juxta atque jocose dicta a Guidone Patino, celeberrimo salutaris artis apud Parisiensis Doctore, continentur, prout familiari sermone ab eruditis Viris hinc inde prolata in aliorum transferre notitiam & typis descripta publicare moris hætenus fuit. Noverat hoc præsentis libelli Autor, neque impediri tamen inde potuit, quo minus nactus collectionem aliam apophthegmatum Patini, denuo hæc publicaret, adderetque iisdem non pauca ex Epistolis summi Viri & aliis ipsius scriptis, congestisque accuratiori studio novum diversumque plane præfigerent titulum. Præmissa est excerptis istis imago Guidonis Patini h. e. vitæ consuetudinis ejus brevis descriptio, in qua refertur inter alia, quod, teste quidem Huguetano Advocato Lugdunensi, qui per familiaris ipsi fuit, ad Ciceronem, cujus Romæ spectata illi fuit statua, quoad oris lineamenta mira quadam similitudine accessit

ferit Patinus, itemque, quod Chymicos simias Medicinæ, Pharmacopolas coquos Arabicos, & *animalia* dixerit *bene facientia partes & mirabiliter lucrantia*, vel exinde ipsis indignatus, quod nimia medicamentorum propinatione decumbentibus ægre faciunt, in quem finem, & ut obviam iretur ipsorum impostoris, libellum, *Apoiquaire charitable* dictum, passim curaverit divulgari; imo & quod antimonii, Chymicorum ejus temporis idoli, ut ipsi vocabatur, intempestivum usum multis modis notaverit, longum Catalogum conficiendo inter alia eorum, quos mori contigerit ob hanc causam, quem *Martyrologium antimonii* inscripserit. Sed ex illa ipsa dictorum Patini collectione sequentia nos jam enotabimus: Cujacii summi JCi filia acrior ad Venerem foemina extitit, & non unius

P: 2.

libidinis incurrit notam, quam cum A 1587 mater enixura es-

set, ex ortivo cardine, quem horoscopum dicunt, auguratus fuit

Pater, aut filium sibi nasci carnificis olim periturum manu, aut

filiam vulgati corporis vilitate futuram notabilem. Ejus ipsius

memoriæ sequentes scripti sunt versus:

Viderat immensos Cujaci nata labores

Æternum Patri promeruisse decus.

Ingenio haud poterat tam magnum æquare Parentem

Filia, quod potuit, corpore fecit opus.

Tassus, rægnæ celebritatis apud Italos Poeta, multum denique

cum paupertate luctatus est, & necessum habuit aliquando vel

uncialem unum numum mutuari ab amico, ut haberet quo

per septimanam vitam suam sustentaret, scripsitque idem eti-

am tetrade castichon ad selem suam, ut per unam noctem su-

os sibi oculos commodaret, rogans, cum ad candelam emen-

dam deesset nimirum pecunia. Plinii Historia naturalis jure

pauperum dici potest Bibliotheca, cui siquis Aristotelem ad-

jungat, integram pene ispossidebit Bibliothecam, si Plutarchus

& Seneca accesserint, tum familia quasi optimorum librorum

omnibus absoluta numeris coibit. Hugo Grotius adeo asti-

mavit Lucani Poemata, ut in marsupio eadem nunquam non

gestaret secum, imo & sapius oscularetur. Venusti sunt non

parum versus, qui Parisiis Horologio Palatii adscripti sunt:

Hhh 3

Machi-

3.

14.

28.

32.

- Machina, quæ bis sex tam iuste dividit horas,
Justitiam servare monet legesque tueri.
Itemque alius, qui in Horologio magnæ Aulæ legitur:
Sacra Themis mores, ut pendula dirigit horas.
Versus habetur unus hexameter, qui octodecim constat voca-
bulis, & ita effertur.
Tu ergo age, abi, agram adi anum, atram eme ovem, album
ede ovum, ante agrum ubi hoc est.
88. Legitur testamentum lapidi cujusdam pictoris Batavi Heims-
kerkii, qui certam pecuniæ summam legavit, qua virgo ali-
qua natalis pagi quotannis elocaretur, ea addita lege, ut spon-
sus cum sponsa & convivis præsentibus in istis nuptiis ad tu-
mulum suum saltarent. Stephani Pasquierii hi sunt versus,
quibus triplex Theodori Bezzæ conjugium signavit:
Uxores ego tres vario sum tempore nactus,
Cum Juvénis, tum Vir, factus & inde Senex.
Propter opus prima est validis mihi juncta sub annis,
Altera propter opes, tertia propter opem.
115. Tiraquellus, quem doctus quidam vir alterum nostri seculi
Varronem nominavit, singulis annis librum edidit in publi-
cam lucem, & unius simul infantis Pater extitit, triginta om-
nino numerans liberos.
125. Sixtus V Romanus Pontifex sacro ab-
lutus lavacro Felicis nomen reportavit, solebatque Monachus de-
inde jocans affirmare, non una felicitate baptismum suum no-
tabilem fuisse redditum, quandoquidem & Parochum initia-
torem & sponsores, qui in solennibus istis præfens fuerat, eo-
dem nomine insigniri contigerat.
191. Quidam Jctus Germaniæ
Hieronymus Gerardus ita asseruit Brentii in Esaiaæ Vaticini-
um Commentationes, ut easdem non legeret modo assidue,
verum secum etiam mortuo eodem condi vellet loculo, An-
tonius Barberinus, Urbani VIII R. Pontificis frater, e Capucino
Monacho factus Cardinalis a regula Ordinis sui nunquam re-
cedere, & moriens suo sepulchro inscribi voluit hæc verba:
Hic jacet umbra, cinis, nihil.
201. De versione Curtii, quam Gallicam Vaugelasius adornavit, di-
cere solebat Balzacius: Alexandrum Q. Curtii invincibilem, at
illum
- 218.

illum Vaugelasii esse inimitabilem. Pasquini effigies hac in- p. 243.
scriptione aliquando ornata fuit Romæ:

Pasquinus eram; nunc lapis:
Forfan apis; quia pungo.
Dii tibi culeum, si spernis aculeum.
Etiam mellibus ungo; veritas dat favos,
Et felle purgo; si sapis,
audi lapidem
magis lepidum quam lividum.
Frudere salibus, insulse,
ut bene sapias.

Calcibus calceos olim aptavi,
nunc rectos pedibus gressus inculco.

Abi in lapidicinam, si spernis lapidicinium,

Franciscus Brianus, e gente Bolenia Eques apud Anglos, inter- p. 262.
rogatus aliquando ab Heinricho VIII Rege, qui cum uxore
Thomæ Bolenii & filia rem habebat, an crimen adeo ma-
gnum nuncupari debeat, si cum matre quis & filia consuesce-
ret, subridens respondit, idem hoc esse ac si quis gallinam & pul-
lum gallinaceum una devoraret; cumque Rex deinde captus hac
bella responsione, in qua vocibus *la Poule & le Poulet* ad il-
lam gentilitiam *Boulen* aluserat, se Vicarium Brianum in inferno
habiturum dixisset, Vicarii infernalis nomine coepit appellari.
Sufficiat hæc selegisse e copia non vulgari judiciorum juxta at-
que jurandarum etiam oppido narrationum, quas legere haud
paulo nobis foret acceptius, si, de quibus potissimum sermo fit,
rectius utique constaret, neque initialibus literis saltem signare
eorum placuisset nomina, quorum vitæ ratio & fata passim
memorantur.

DIALECTICA S. SCRIPTURÆ TESTIMO-
niis ac SS. Patrum doctrinis illustrata; Autore F. JO-
SEPH PERGOLINO, Montenovenſi, Minorum Con-
ventualium Sancti Francisci, Sac. Theologiae
Magistro.

Romæ,

Romæ, typis Bernabo, 1707, 4.

Alphab. 3 plag. 17½.

DOctissimus Autor cum judicaret, Dialecticam inter eas artes, quæ a suo perfectionis statu defecerunt, referendam esse, multaque in eadem necessaria omitti, e contrario plurima aliena ac inutilia, quæ non sine maximo discentium quoque detrimento cognoscuntur, majorem illius partem occupare, novam hancce Dialecticam edere, & in illa obscuris lucem asfunderi, multa obsoleta, quorum nec nomen quidem in scholis remansit, excitare, & cuncta, quæ ab aliis accepit, novis ac utilibus animadversionibus adaugere, ac insuper Scripturæ sacræ & Patrum doctoris illustrare conatus fuit. Placuit autem ipsi in hoc opere Dialectico Aristotelem sequi, quia is Logicam non quæstionibus onustam, sed præceptis ac documentis instructam reliquerit. Interim tamen eorum, quæ ab Aristotele neglecta & a recentioribus demum Dialecticis tradita sunt, mentionem facere non intermisit. Sic v. g. Libro primo cap. 19 & 20 de suppositione illiusque variis speciebus, & cap. 21 de aliis terminorum proprietatibus agit, atque statum *Gal. I, 8*; ampliationem *Matth. XXVIII, 20, Psalm. XIX, 5, Rom. X, 18 & VIII, 30*; distractionem *Matth. XI, 5, Judic. XIV, 14, Tit. III, 5, Job. XV, 15*; restrictionem, & quidem implicitam, *1 Tim. V, 20, Job. VII, 39*; diminutionem *2 Cor. VI, 9, Luc. XXII, 52*; alienationem *Exod. XXXII, 8*; appellationem *1 Sam. III, 20, 1 Cor. XV, 53, Deut. XXIX, 65, Ecclesiastici XII, 4*; declarare studet. Totum opus in sex Libros, quorum I de Terminis, II de Propositione, III de Syllogismo demonstrativo, V de Syllogismo dialectico, VI de Syllogismo sophistico agit, dispescitur, atque duplici Indice gaudet, quorum prior, qui est capitum, præmittitur, posterior autem, qui res notabiles exhibet, sub finem apparet.

ERRATA M. MAJI.

Pag. 215 lin. 23 post *movendum* dele: *tamen ineptum illud aa movendum*; lin. 24 post *debet* adde: *ad movendum tamen ineptum*; pag. 244 lin. 18 lege *Gorezynski*.

N. X.
ACTA
ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Octobris, Anno MDCC X.

NOVUM TESTAMENTUM CUM LECTIO-
nibus variantibus, Locis parallelis & Prolegomenis, stu-
dio JOANNIS MILLII, S. T. P. recensitum, melius dispo-
situm, & locupletatum a LUDOLPHO KU-
STERO.

Amstelodami, & prostat Lipsiæ apud Joh. Frid. Gleditschium,
& Fil. 1710, fol. Alph. 8.

Cum dignitatem Milliani Operis immortalem jam A.
1708 p. 1 seqq. satis deprædicaverimus, nihil nunc no-
bis incumbet aliud, quam ut Editionis hujus præ prima
prærogativam illustremus. Et *Cl.* quidem *Küsterus* tam celebre
hactenus nomen sibi peperit, tantam lucubrationum suarum cu-
piditatem injecit eruditis, ut vel ex frontispicio nihil non præclari
liceat expectare. Attamen ne vaga nimis sit illa expectatio,
ipsius Viri Celeb. *Præfationem* sequentes, suis eam terminis
constituemus. In hac primo statim loco, *dari variantes N. T.*
LECTIONES, neque, cum dentur, quicquam inde dogmatum nostro-
rum certitudini, decedere, monstrat. Quæ res cum omnibus,
qui sapiunt aliquid, extra dubium debeat esse posita, parum nos
morabitur, cui propterea nec ipse *Küsterus* laboriose nimis
inhæreere voluit. Disquirendum ille putavit potius, *quæ sit*
LECTIONUM istarum natura, quæ differentia. Quatuor illarum
statuit genera, 1 *falso ita dictarum, 2 dubiarum, 3 verarum qui-*
dem, sed nullius momenti, 4 verarum & alicujus vel magni
momenti. Inter *falsas* refert certas Textus depravationes, quæ
produunt se, cum faciunt lectiones contradictorias & absurdas,
vel cum Codicem, cujus sunt variantes lectiones, constat ex

alio aliquo descriptum, qui discrepantias istas non agnoscit. Huc pertinent præter menda typographicâ istæ quoque Lectionum varietates, quæ ex citationibus memoriter factis sunt ortæ, item cum diversa ratione vox eadem scribitur, cum utraque tamen apud Librarios obtinuerit, ut *εἰρήνη* pro *ειρήνη*, nisi tamen utro modo vocabulum sit scriptum, æque commodus signatur sensus, ut 1 Joh. IV, 2 ex *γινώσκετε* & *γινώσκεται*. Sequuntur lectiones *dubie*, quæ sunt Küllero istæ Patrum citationes, de quibus liquido non constat, utrum codicis alicujus auctoritate, vel memoria tantum suggerente sint factæ. Scilicet cum hoc sit certum, allegare Patres sæpius S. Scriptionis textum non inspecto, videndum, an lectio nusquam alibi, neque in Codd. MSS, neque in versionibus antiquis, nec apud ullum alium scriptorem Ecclesiasticum, vel apud ipsum etiam, qui citat, aliis in locis occurrat, vel an apud aliquos quidem Patres inveniantur, licet MSSi vel versionis antiquæ suffragio non sit munita. Sin illud, forsam, sin hoc, dubiam jubet judicari lectionem. Restant *peræ*, inter quas illæ *nullius sunt momenti*, quæ nullam sententiæ inferunt mutationem. Eas autem, quæ magis merentur respici, solertissime jam in Prolegomenis suis excussit *Millius*. Attamen, cum & aliqua diligentiam ipsius fugerint, nec dextre satis de omnibus putetur judicasse, circa 12 loca *κρίσιν* suam in hac Prefatione *Küßerus* exercet. Duo nobis inde specimenis loco sufficiant. Circa Gal. IV, 25 vexatissimum eam tuetur sententiã, quam *Cl. Bentlejus* in Epistola ad Millium Malalæ subiecta proposuerat. Scilicet τὸ γὰρ Ἄγαρ, Σινὰ ἔροισιν ἐν τῇ Ἀραβίᾳ, per librarios e margine in textum translata & omittenda penitus esse Noster censet. Quid si vero unicam illam vocem Ἄγαρ v. 25 vel ex antecedenti 24 vel ab imperiti Scholiastæ annotationibus irrepsisse dicamus, cum reliqua quidem non sint αἰσῦματα cum sequentibus? Apostolus scilicet, qui per Allegorias, hic cum Judæis loquens, partum Agarit τὴν ἀπὸ δεξιῶν Σινὰ διαθήκη significasse dixerat v. 24, pergit nunc: *Sina enim mons est quidam in Arabia* (poterant enim Judæi objicere, quid Sina Arabiæ mons ad nos?) *αὐτοῖσι δὲ, convenit autem cum Hierosolymis nostris, &c.* Alter locus est 1 Petri II, 18, ubi προσκομισ, quod omnes hodie

die habent Codices, *δυσκόλοις* legendum censuit *Millius*, Vulgati solus autoritate, illam hujus interpretationem existimans. Contra hæc *Küsterus* præter Codicum consensum id urget, quod vox significationis certæ & claræ, qualis sit *δυσκόλος*, non solèat per aliam *πολυσημοτέραν* explicari, qualis *σκαλιός* esse deprehendatur. Cum vero fuerint jam Viri docti qui ad censuram *Millianos* labores revocaverint, *L' Esfant* scilicet in *Biblioth. Selecta Clerici* T. XVI & XVIII & *Pfaffius* in peculiari dissertatione, eo ipso tamen *Millii* laudibus, quas infinitas meruerit, nihil decedere monet *Küsterus*, quin & aliquo in loco contra *Cl. L' Esfant* eundem defendit. Ea vero quæ præstitit in hac Editione *Vir Celeb.* ad collationem præcipue duodecim Codicum, a *Millio* non visorum, redit. Novem priorum in Bibliotheca Regis Christianissimi per Illustrissimos Abbates *Bignonium* & *Luvosium* (*Louvois*) facta ipsi fuit copia, inter quos nonus maxime notatu dignus, quippe qui cum sit insignis vetustatis, duplici constat scriptura, recentiori scilicet & vetustiori. Illa *Ephræmi* Opuscula exhibet, vetus autem per recentiorem pene oblitterata maximam N. T. partem ordine penitus confuso, prout nempe dissutum Codicem librarius, qui *Ephræmi* opusculis illum destinaverat, rursus consuit, de quo vide *Montfauconii* *Palæogr.* L. III c. 3. Trium reliquorum unum *Seidelianum* a possessore Berolinenti appellat, 700 annorum hunc (aliena tamen fide, cum ipse non viderit) esse referens. Reliqui duo *Lipsienses* sunt, a Viris summe plurimumque Reverendis *Carpovio* *Bærnero*que possessi, quorum luculentam descriptionem pro eorundem dignitate infra p. 436 suppeditamus. Illam *Küsteri* suspensionem tacere non possumus, qua putat, in Britannia scriptum Codicem *Bærnerianum*, cum in versione Latina Anglo-Saxonice quasdam literas deprehenderit. Nec minus notari meretur observatio, quæ post perfectas jam in Textum notas videtur nata. *Phil.* III, 10, ubi est in Græco *συμφορ-Φύμενος* Latinæ Codicis *Claromontani* & *Sangermanensis* versiones, *Lucifer* item *Calaritani*, reddiderunt *conneratus*, quod unde sit, nemo, ne ipse quidem *Millius*, scivit. In Codice autem *Bærneriano* invenit *Küsterus* scriptum *συμφορτιζόμενος*, quod

formari facile ex *συμμορφιζόμενος*, quomodo l. c. Codd. quidam legunt, poterat. Dubium hinc non esse putat, quin eodem errore plures fuerint inquinati Codices, in quos qui inciderint Latini, illis postea versionem suam accommodarint. Præter has autem illorum Codicum collationes Lectorum consulturus commodis Vir Cl. annotationes textui subiectas, continuo prius ordine impressas, pro versuum in Sacro Textu numero distinxit, appendicem priori Editioni annexam suis locis inseruit, loca ex Prolegomenis, imprimis ea, in quibus vel sententiam suam corrigit Millius, vel aliquid dicit ante inditum, citavit, ipsa vero Prolegomena in Sectiones minores numeris ad marginem positas divisit, sua, quæ Millianis annotationibus addidit, his signis (††) inclusit. Unicum adhuc addimus, post Küsteri nempe Præfationem annecti Clerici Epistolam, quam olim *T. XVI Bibl. Select.* p. 311 inseruit. In ea autem illud imprimis facit, ut loca quædam Novi Fœderis illustret critice, & lectiones varias ex *Optato Milevitano Methodioque*, a Millio prætermittas, recenseat, quæ tamen, ut & ipse Vir Celeb. fatetur, non sunt magni momenti, & eo potius collecta videntur, ut de *Cypriani & Tertulliani* testimoniis circa i Joh. V, 7 quid sentiat, possit insinuare, quod factum jam olim, sub *Critobuli Hieropolitani* nomine in Epistola ad *Origenem Adamantium*, ad calcem defensionis Judiciorum, quæ in Simonii Historiam Criticam tulerunt Theologi quidam Batavi, p. 442 sqq. Ceterum cum Millianæ Editionis utilitatem agnoscant omnes, neminem fore putamus, qui hujus nostræ ἐξοχήν non fateatur.

Ἡ καινὴ Διαθήκη διγλωτῆς.

i. e.

NOVUM TESTAMENTUM GRÆCUM ET
Græcobarbarum.

Halaë Saxonum, ex Typogr. Orphanotrophii, 1710, 12 ch. maj.
Alphab. 2.

HABES hic, Lector, de quō Anno 1708 p. 276 spem tibi fecimus, Novum Testamentum ἀπλῆ διαλέκτῳ in vicinia
nostra

nostra editum. Scilicet non hodie primum aut nudius tertius gentis Græcæ cognoscimus necessitates, quæ quo duriori premitur jugo, promptioribus eò remediis ad conservandum, quicquid adhuc est inter eos divinæ veritatis, habet opus. Ex ipsis hoc Græcis probe scivere *Maximus Calliopolita*, qui propterea A. 1638 Genevæ, & *Seraphinus*, qui A. 1703 Londini Novum Foedus consueta nunc Græcis dialecto prodire curaverunt. Et ille quidem, originalem (quem vocant) Textum addiderat barbaro, hic solam ἀπλῆν ediderat. Cum autem e re Græcorum esse videretur, illo potissimum voluntatem Dei scriptam idiomate legere, quo primum nobis fuit tradita, prior autem Calliopolitæ Editio dudum facta sit rarissima, resuscitare hos labores in animum induxit Vir Plur. Rever. *Aug. Herm. Franckius*. Atq; hæc consilia dum agitareatur, admirabilem se Numinis providentiam, ut in aliis, sic hic quoque fuisse expertum testatur. Græcus scilicet aliquis, *Anastasius Michael Macedo*, Constantinopoli Halam profectus est, ut illic cum Græcis aliis commoraretur. Ille itaq; traditum sibi a *Franckio* Londinensis Editionis exemplar correxit illo rogante, sedulo, si quæ rectius possent exprimi, notans. Aliquandiu hoc exemplar asservatum est, & expectata occasio, qua prosequi liceret institutum, & quod potissimum intendebatur, in Græcorum, quibus mittenda erant, exemplaria usum procudere. En vero novum providentiæ divinæ documentum, quæ dum incerta sunt omnia, *Augustissimam Borussia Reginam* excitavit, ut munifice sumtus Editioni suppeditaret, quo factum, ut & nitide prodierit, & magna exemplorum ligatorum copia Græcis rei tenuioris dono mitti potuerit. In hac, quod ad purum idioma, Leusdeniana Anni 1658 Editio fuit expressa, sphalmatibus tamen magna cum cura sublatis; in Metaphrasi orthographia, a Calliopolita & Seraphino sæpe neglecta, hic restituta, voces Turcicæ Italicæque rejectæ, & vel ἐλληνικαῖς vel ἀπλῆς compensatæ, lacunæ autem, quarum 27 in Londinensi sunt observatæ, in nostra dicuntur expletæ, restitutis non vocibus solum singulis, sed integris quandoque commatibus. Porro in Editione Calliopolitæ

politæ alia Textus editione Typographus, alia Metaphrastes fuerat usus, unde versuum divisiones utrinque sibi non respondebant, quæ nunc Leusdenianis sunt æquatæ, præterquam Joh. XIV, 12, 13 & Eph. II, 14, 15, quod cur factum sit, illo quidem in loco est obscurum, in hoc clarissimum. Signa distinctionum, quæ in editionibus prioribus minus recte se habuerunt, Leusdenianæ vel aliis probatæ fidei sunt accommodatæ. Præfixa est præfatio Græco-barbara *Cl. Heymanni*, Orientalium Linguarum in Academia Leidsensi Professoris, quæ Sacræ Scripturæ dignitatem extollit. Denique *Appendicis* etiam fit mentio, quæ animadversiones ad hanc Metaphrasin ex ejus relectione a *Liberio Colletti* Sacerdote Græco, qui Venetiis Halam divertit, factas, & Calendarium evolvendis Textibus, apud Græcos publice legi consuetis, contineret. Hac tamen, quæ huc sunt transmissa libri hujus exemplaria, quantum scimus, desituuntur omnia, ut adeo, num prodierit jam, an adhuc sit speranda, dubitemus. Ceterum de Metaphraseos hujus indole non est, ut aliquid addamus, quippe quæ dudum jam in manibus eruditorum atque judicis versatur. Quin potius Græcis; quorum & fortunas & cultus gravissime constat opprimi, *τὴν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ χάριτι* per pignus hoc sui erga nos amoris, verbum scilicet scriptum, excitandam divinitus præcæmur.

*BIBLIOTHECA SACRA, SEU SYLLABUS
omnium ferme Sacræ Scripturæ Editionum ac Versionum,
per JACOBUM LE LONG, Parisinum, Congregationis
Oratorii Sacerdotem; recensita de novo & aucta per
CHRISTIANUM FRIDERICUM BOERNERUM, S. Th.
D. & Humaniorum Literarum in Acad. Lips.
Professorem.*

Lipsiæ, apud Joh. Lud. Gleditschium & Maur. Georg.
Weidmannum, 1709, 8.

Alph. 4 plag. 2.

Cum alias ad promovendam doctrinam plurimum con-
sistat exacta scriptorum de quovis argumento notitia,
tum

tum Theologum maxime, quæ sint & quales τῶν ὑγιαίνοντων λόγων Editiones, nosse decet. Ea propter fuerunt passim Viri tam pii quam eruditi, quos earum Catalogos texere non piguit. Licet ex illis nominare *Cromæum*, *Hartleium*, *Kortholtium*, *Simonium*, quorum, ut alios nunc taceamus, ab ipso Autore factam legimus mentionem. Verum vel ordo vel numerus defuerunt aliis, qui partim ne ex instituto quidem id agunt; ut laudabilis adeo maximopere sit industria Nostri, qua restituere opus nunc jacens quasi est aggressus. Hoc enim affirmare possumus & approbare cunctis, naminem eorum, qui ante Longum simile quid susceperunt manus ad laborem studium, nea inem apparatus instructiorem attulisse. Is nempe 4317 Sacros Codices tam MStos quam impressos summa cum diligentia conquistavit, & illis usus subsidiis, quæ maxima Parisienses suppeditant Bibliothecæ, & celebriores per Europam alia, quarum vel per editos Catalogos accepit notitiam, vel ex Eruditorum ad ipsum Epistolis, simul & officinarum Catalogis consultis. In *MStorum* autem selectu ita se gessit, ut ex *Ebrais* & *Latinis* bonæ solum notæ Codices, & aliquid habentes peculiare, recenseret, ex *Græcis* ob variarum Lectionum apparatus inde colligendum nullum pratermitteret, uti nec ex iis, qui *linguis vulgaribus* sunt conditi, præter *Gallicos* quosdam ubivis obvios, nec aliud quid quam *Suârti des Moulins* versionem continentes. Ceterum cum de ordine, quò collectam copiam disponderet, esset sollicitus, præ Chronologico, quem Kortholtus secutus est post Simonium, cum eum magnis ob incertitudinem difficultatibus videret obnoxium, selegit alium, Editiones scilicet Scripturæ secundum varias, quibus comparuere, linguas collocandi. Quindecim capitibus absolvitur tota tractatio, in varias rursus sectiones divisis. C. 1 Biblia Polyglotta, c. 2 linguæ Orientalibus scripta, non omissis Chaldaicis paraphrasibus, c. 3 Græca, c. 4 Latina, c. 5 Gallica, c. 6 Italica, c. 7 Hispanica, c. 8 Romanensia, ut vocat, sc. Pedemontana, Catalana, Rhetica, Valacha, c. 9 Germanica, quo Gothica quoque referuntur, c. 10 aliis idiomaticibus e Teutonico derivatis scripta, Danica sc. Suecica &c. c. 11 Slavica, c. 12 aliis linguæ Europæis, Islandica sc. Wallica &c.

exarata

exarata, c. 13 Americana denique recensentur. Adduntur postremo c. 14, quod Harmonias Evangelicas secundum ordinem Autorum Alphabeticum, & c. 15, quod Concordantias & variarum lectionum Syllabos pro linguarum diversitate exhibet. In ipsa Tractatione hunc servat ordinem, ut quædam de Idiome, cujus vel MSta vel Editiones recenset, præmittat, & quæ ad autorem vel tempus confectæ versionis pertinent, discutiat. Dein MStos, & ultimo denique loco impressos Ccdices, pro temporum, quibus prodierunt, ordine recenset. Præterea cum fert occasio, MSSis adhuc fictitias vel non perfectas sed tentatas modo versiones præmittit. Ast ne Catalogi solum speciem habeat hic labor, copiose satis Criticas annotationes atque Historicis addidit, quæ vel ex MStorum conditione, quorum nunquam dantur specimina, vel ex editorum præfationibus, vel ex Scriptoribus denique, qui dedita de hoc argumento egerunt operâ, vel ad Autorem dederunt literas, sunt de promptæ *Leibnitius* hic, *Ottius*, *Renaldotus Abbas*, *Benzelius Upsaliensis Archiepiscopus*, veniunt commemorandi. Criticorum noluit vulgarium sequi lucubrations, quare, quæ notantur Critica, *Simonio* potissimum accepta refert atque *Karibolo*, quorum hic quidem, quoad antiquas versiones illius plerumque mentem expressisse dicitur, multa vero de Germanicis aliisque popularibus habere peculiaria. Parcior tamen in illis est notandis, quæ de *μεταφράσεις τῶν* LXX & Vulgata dici poterant, cum in immensam fere molem his de argumentis scripta creverint. Indicium denique loco, *Elenchus* primo *Chronologicus Bibliorum* ab A. 1457 ad 1709 *excusorum* subjectus est, indicatis simul Bibliotheca, Scriptorum, vel Catalogo, quodvis exemplar suppeditantibus, quatum etiam *Bibliothecarum Scriptorum* vel *Catalogorum* ante hunc *Elenchum Alphabetico ordine* facit *notitiam*. Sequitur *Delectus precipuarum S. Scriptura Editionum* alphabeticus, quem excipiunt, *series Chronologica primarum S. Scriptura totius in quavis lingua Editionum*, *Index Codd. MSS.* hic allegatorum, *Systema linguarum, in quas conversa est*, *Index versionum Biblicarum Alphabeticus*, in quo sublestæ fidei versiones notantur asterisco; *Index* denique *Autorum*, qui vel versiones, vel

Har.

Harmonias & Concordantias, vel variantium porro Lectionum libros emiserunt, ubi nomina scriptorum, cognomina, patriam, religionis cultum, dignitatem, aetatem, mortisque tempus inventas notata. His explicatis illud nos effectum dedisse confidimus, ut plane cuivis, quomodo circa hanc Bibliothecam Cl. Autor versatus sit, pateat. Attamen ut clarius, qualis inde sit expectanda utilitas, perspiciatur, aliquot ex multis specimina pro more nostro delibabimus. Mittimus autem hic ea consulto, quæ cum observari mereantur, ex libris tamen alias impressis possunt hauriri, secuturi tantum illa, quorum extra Longi hunc Tractatum fere non detur copia. Dixerat *Po-*

P. I p. 46.

cockius in Pref. ad var. Lect. Arab. T. VI Bibl. Polygl. Angl. de versione quadam Arabica literis Hebraicis exarata & in Pentateucho Polyglotta Constantinop. 1596 edita, *passim illam scate-
tere mendis, ob eorum, qui vocales apposuerint Grammatica A-
rabice lingueque proprietati minus consonas, imperitiam.* Cor-
rigit hanc sententiam *Renaldus* in literis ad Autorem datis ob-
servans; *Characteribus Ebraicis Arabum puncta vocalia ex-
primi non potuisse, exemplaris autem ejus punctationem habita
pronuntiationis ratione accuratam omnino esse, parique modo
Judeos in Persicis suis translationibus, tam excusis quam MSis,
egisse.* *Isaacus Vossius*, quod notum est, statuit, Biblia Ebræa
vocalibus additis primum Venetiis a Bombergio prodisse,
cujus prima Editio, ut monstrat Autor p. 98 contra Buxtor-
fium, qui ad annum 1511, & Hodium, qui ad 1491 eam retulerat,
A. 1528 vidit lucem. Invenias autem, jam A. 1488 Biblia
cum punctis, *Soncini*, Judæorum opera fuisse excusa, quæ editio
latuit haud dubie Vossium, ut & altera *Brixie A. 1494* im-
pressa in 8, *Gersonis* cujusdam studio, quam refert quidem No-
ster, neque tamen quicquam, an punctis sit instructa, addit. An-
tiquioream illam Romæ in Barberina Florentiæque in Medicea
conditam ipse docet, hanc apud *Ezardum* patrem existisse no-
vimus, cujus nunc sine dubio filii eam possidebunt. In *Leidensi*
præterea ac Oratorii Parisiensis Bibliothecis eam haberi, per
Indicem apud Autorem patet: quod indicamus propterea, quo-
niam operæ pretium fore credimus, si conferantur invicem

p. 96.

97.

- hæc exemplaria, ut appareat, num tanta fuerit ante Bombegii Editiones inter Judæos de punctis controversia, ut primus is litem diremisit, quod putat Vossius, dici queat. Ad
- P. 109. A. 1584 Biblia recenset Ebraica, Antwerpia tum edita, quorum titulus, *accessisse huic Editioni libros Græce scriptos, quos Ecclesia orthodoxa, Hebræorum Canonem secuta, inter Apocryphos recenset*, monet. Quæ verba, dicit Noster, a Plantino Pontificio scripta, in bonam partem, non juxta mentem Protestantium, intelligenda. Se certe aliud in Bibl. Reg. hujus Editionis exemplum vidisse, quod sic concepta hæc verba habuerit: *Accesserunt & huic Editioni libri Græce scripti, qui vocantur apocryphi*. Quæ in re controversa diversitas num inde sit, quod Protestantes (qui vocantur) eo tempore rerum Antwerpensium fuerint potiti, alii considerabunt. Circa Syriacas versiones aliquot sunt Renaldoti observata. *Simonium* notat falli, cum in antiquissimis exemplaribus & optimis puncta omnino credat abesse. Iniquior in hanc versionem fuit *J. Vossius* Diss. de LXX Interpr. c. 28, qui quod hodie legitur exemplar, vix 5 aut 6 seculis esse dicit antiquius. Hanc quoque confutat doctissimus Abbas, quem & nulla Syriaci Idiomatis cognitione prodit imbutum, & falsum, cum asserat, loca, quæ ex Syro a patribus allegentur, plurimum ab hodierno discrepare. *Pocockius* in *præf. ad Comm. in Joëlem Thomam* quendam *Heracleensem* autorem Syriacæ versionis alicujus fecerat. Id negat *Renaldotus*, nec aliud quid Thomam fecisse scribit, præterquam quod in Ægyptiaco S. Antonii monasterio Textum sacrum cum antiquis Codicibus Græcis contulerit, ad quam correctam editionem Syri fere omnes sua, præsertim Novi Testamenti, exemplaria formarint.
- 171, 172. *Mafius* in *proæm. Comment. Bar Cephæ de Paradiso*, *Theodoro* cuidam Syro Veteris Testamenti in patriam linguam versionem tribuerat. Ait errare Virum doctissimum monstrat *Renaldotus*, cum iste, quem nominet, non alius sit, quam *Theodorus Mopsuestenus*, *Interpres* dictus, non ob concinnatas versiones, sed ob commentarios in S. Scripturam elaboratos, quos Syriace scriptos prodiderunt Nestoriani, alii contra per hujus sectæ homines in Syriacum

riacum conversos affirmarunt. In *Actis* his nostris A. 1698 M. Febr. p. 77 de Samaritica versione Græca, τὸ Σαμαρειτικὸν nomine passim veniente, conjecturam Anonymi cujusdam retulimus, suspicantis, ipsam Symmachi versionem sic appellari. Hujus Autorem Noster Summe Rev. *Job. Frid. Maierum* facit, cujus ex scriptis simile quid adducit, nos vero Celeb. *Fabricium* potius arbitramur, quod ex *Bibl. Græc. III, 12* conjicimus; simul vero rejicit hanc opinionem ex *Procopii Gazæ* auctoritate, qui sub initium *Comment. in Deuteron.* Samariticum exemplar & Symmachi versionem una eademque pagina alleget, adeoque distinguat. Adducit & *Morinum*, qui *Exerc. 3 in Pentat. Samarit.* p. 232 duplex discriminis inter Samariticum codicem & Symmachum proferat exemplum. Ipse Longus aliam hic rationem sequitur. *Autores Græci*, inquit, *linguam Ebraicam non callentes, quæ explicanda volebant, exquirebant a Samaritanis ipsis, v. g. erant Gaze plurimi Samaritani, a quibus, quæ adduxit Procopius, discere potuit. Idem dicendum & de aliis scriptoribus, qui exemplaris Samaritici, non vero versionis Samaritanorum loca proferunt. Quæ verba declarant, cum per exemplar Samariticum, non Græcum aliquod, sed ipsam Samaritanam Pentateuchum designare. Waltonus in prolegom. ad Bibl. Polygl. Arabicam versionem duplicem apud Orientales in usu esse, Alexandrinam scilicet, & Antiochenam, Syriæ asseruerat, utramque ex LXX confectam. Verum ejus distinctionis apud Christianos in Oriente vix ullam occurrere memoriam, opponit *Ronaldus*. Alexandrinos scilicet in sacris Græca τῶν LXX μετὰ Φεράς, Antiochenos uti Syriaca, illos privatim Arabicam legere secundam τῶν LXX exaratum, hos ejusdem linguæ idioma Syriacum Textum & Hebraicum sequens. Ceterum versiones Arabicas, quæ totam contineant Scripturam, non ab eadem manu, sed per Librarios collectas esse notat, qui diversas sæpe conjunxerint & valde interpolaverint. Plura de versionibus Arabicis observantur ab eodem paulo inferius p. 219. Notandum quoque ejusdem (quem primæ nominis literæ E. R. designant) de Vaticano Codice τῶν LXX effatum: *Illum codicem scilicet, in quo multa reperian-**

p. 214.

214.

339.

- P. 534. *itur manu recentiore emendata, non esse adeo antiquum, nec bone nota; cum erratum saepe fuerit ab antiquario. Davallius T. XV Bibl. PP. Lugdun. p. 663* Lugdunensem Ecclesiam, Latinam Bibliorum versionem penitus a Vulgata discrepantem habuisse seculo IX asseruerat, nixus testimoniis Scripturæ in libro hujus Ecclesiæ adversus Johannem Scotum allegatis. Istum vero librum, cum & quoad MSum ejus codicem, & quoad varias editiones, cum Vulgata conferret *Longus*, in omnibus fere illi convenire, paucissimis exceptis, deprehendit. Non obscura est Librorum Sacrorum e Syriaco in Latinum sermonem a *Gabriele Sionita* facta translatio, quam tamen ex Ebrææ linguæ ignorantia & illius inde neglectu non nimis bonam apud Nostrum judicat Vir doctissimus *Michael Lequien*. Ista primæ partis quædam ornamenta, jam ad secundam progrediamur.

737.

P. II.

P. 17.

19.

Ab initio statim multa curiose de Gallicis interpretationibus, variis earum additis speciminibus, disserit, & *Antonii* quidem *Verderii παροῦσα* notat in sine, qui in Bibl. Gallica p. 979 *Guiarti* illius *Molinai (des Moulins)* interpretationem Petro cuidam S. Petri Ariæ in Archiepiscopatu Trevirensi Decano assignat, qui miserit illam *Guilielmo Silvanectensi* Archiepiscopo emendandam. Id *Verderius* autoritate codicis cujusdam, quem ipse possidebat, affirmavit, cum res tamen ita se habeat. *Petrus Comestor* Decanus Parisiensis (non Arienfis) Historiam scripsit scholasticam, & *Guilielmo Sennonensi* (non Silvanectensi) Archiepiscopo misit emendandam. Hanc Gallice dein vertit, addito Textu Biblico, *Guiartus* ille designatus Arienfis Decanus in Episcopatu Teruannensi Belgico. Tempore *Caroli V Galliarum Regis Radulphus de Praella* Scripturæ S. libros in vernaculum sermonem transtulit, cujus versionis sat jucundum specimen apponendo Genes. c. 3 exhibet *Longus*. Ejus institutum tulit, ut sensum potius, quam posset, optime, non tamen paraphrasten agendo, exprimeret, quam ut verborum ordinem sequeretur. Hinc synonymicas phrasas, quas putavit, omisit, ut in Protevangelio, quod ita reddit: *Etsi metterai ennemistie, entre toy & la femme, & ta semence & la femme; ultimoque verborum non habita ratione, quandoque tamen*

men

men minutas etiam Textui annotationes inserui, ut v. 21 sqq. *Lors leur fist nostre S. cottes de piaux de bestes mortes pour leur montrer, quils estoient mortels, & paulo post, il fu mis hors de Paradis & fu translate en Hebron du coste du champ Damascene &c.* Aliud alius Codicis specimen scripti ante quingentos hos annos peritorum iudicio refert inferius, quod itidem explicationes nonnunquam insertas habet Textui. Antiquissima est dialectus & undecimi seculi plane referens indolem. En & explicationum & dialecti exemplum: 1 Sam. 1, 9. *Vini sen al tabernacle, truvad levesche hely al entree, ki assis iert, quil as alanz e as venanz parole de salyt mustrast.* Mittere possemus Gallicas Bibliorum versiones, ni taceri nolle- mus eamquam *Michael de Marolles A. 1671* erat publicaturus, impetrato jam Regis privilegio, libroque ad Levit. XXIII usque impresso. Interdicta enim mox fuit publicatio, quod ipse quidam versionis Autor in praef. ad Apocalypsin rhyth- mis Gallicis ab ipso redditam refert, causam vero rei dissimulat. Haec autem ita se habuit. Adjecerat huic versioni *Peire- rius*, Praesdamitarum ille propugnator, annotationes, quae cum ad *Harleum* Parisiensem Archiepiscopum deferrentur, is eas *Gvilielmo Martino* Calviniano primum post Pontificio dedit examinandas, qui cum pessimis erroribus censeret refertas, per *Seggierium* Cancellarium prohiberi curavit editionem. Inter fa- cetias, quibus Historiam Sixti V condidit *Gregorius Letus*, non minimam faciunt partem, quae de Codice Sacro Pontificis hu- jus jussu Italice proculso refert. Et fuerunt omnino, quod fa- tetur *Longus*, *Viri magno ceteroquin iudicio pollentes*, qui rem irridendis quippe Pontificiis comparatam procliviter crederent. Id factum miratur Autor, tum quod nemo mentionem Edi- tionis hujus praeter Letum faciat, qui tamen ipse ferme falsa se potius & jucunda quam veritatem nudam dicere, fateatur, tum quod in Bibliothecis *Medicea, Laurentiana, & Ambrosiana* (quas Letus allegaverat,) nullum ejus existat exemplar, quod faciat suspicionem, ne in *Genevensi* quidem, cujus nullam habet notitiam Noster, quamq; simul cum prioribus Letus nominat, vel minimum hujus historiæ dari documentum. Veneran-

p. 30.

56.

131.

p. 172.

dum est antiquitatis monumentum (ut saltum ad Gothica facere liceat) versio quam *Ulphila* Valentis tempore condidit. De eo dum notat plurima Noster, consilium simul *Reverendissimi*, quem supra nominavimus, *Benzelii* patefacit, quod hic cum eo per literas communicavit, edendæ scilicet Latinæ hujus Codicis translationis, quam triennio fere jam habeat paratam, cui correctum exemplar Gothicum esset additurus, cum *Junius* veram Codicis lectionem vel oculorum imbecillitate vel tadio victus infinitis in locis non sit assecutus. Paginam hujus codicis typis Gothicis recens fuis expressam ad *Lorgum* transmisit Præful doctissimus, at nunc proditurus demum ipse sit, *Benzelio*, ut accepimus, A. 1709 die 17 Februarii Upsaliæ defuncto, dies docebit. De *Bibliis Germanicis*, & *Tigurinis* quidem maxime, dum agit Autor, ex *Ottii* literis vel dissertatione potius MSta notat, *Anabaptistas hodiernos editionem Tigurinam A. 1531 & Froshoverianas in genere etiam atque etiam maxime deperire*, tum quod stylo veteri delectentur, tum quod loca quædam ibi habeantur, quæ ad errores suos sinistre contorqueant. Igitur illos, rejecta A. 1667 editione cum aliis, Froshoverianos codices magno redimere pretio, quin imo N. T. Froshoverianum A. 1531 editum Basileæ A. 1687 recudi clam curavisse. Ab eodem Autore habet, quod Bernenses incolæ versione Piscatoris, Tigurini propria, Basileenses & Scaphusii Luthèri translatione utantur. Eidem *Ottio* Bibliopola Tigurinus *avtoris* rei testis retulit, *Achiam Judsum* Amstelodamensem Typographum *Anglica* sumptibus ingentibus edidisse *Biblia*, quo anno vel qua forma incertum.

262.

336.

Sic nostro nos labore defunctos credere possemus, si Parisiensis solum editionis A. 1709 procuratæ reddenda foret ratio. Verum haud sunt tacenda, quæ Summe Rev. *Börnerus*, Collega noster honoratissimus, in hanc nostram contulit. Is nempe relegendo, castigando, supplendo, addenda locis suis inferendo, & in omnibus his infinitas devorando molestias, id fecit, ut novus optimo jure liber videri queat. Quanquam tantum abest ut aliquam inde gloriam ambiat, ut fateatur potius lubens & queatur, non omnibus modis absolutam hanc esse Editionem, nec

ab

ab erroribus omnino vacuam. Quippe per sex hebdomadam angustum satis spatium præcipitandus ipsi labor omnis fuit, instante nimis & opus urgente Bibliopola. Interim si tempus hoc cum iis compares quæ præstitit, summæ tamen ipsum manebunt laudes tanquam fructus utilitatis publicæ promotæ in illum redundaturæ. Atqui sint rerum æstimatores oportet, qui hoc dijudicent, quibus se suaque scripta labenter Summe Rev. Editor committet. Captatores enim censurarum & quibus non datum est rerum cognoscere causas, proprio patietur sensu abundare. Attamen, ut & horum elodantur, si qui forte fuerint, coactus, & bonorum excitetur favor, ex additionibus, quibus Syllabum hunc auxit, quædam proferemus.

Inter primæ Parti addita notatuque maxime digna primum ordine locum sortitur, *Syriaci Evangeliorum Codicis*, quem Alto:siua possidet Academia, descriptio, ex Summe Rev. *Sontagii* literis huc ante aliquod tempus scriptis petita. *Est scilicet manuscriptus in Palimpsesto sub forma 4 minuscula. Character translationis duplex est, vetustior atque recentior. Ille pertingit inde usque a Matthæi initio ad cap. XI Joh. v. 48. Hic serie non interrupta pergit. Ille est ut plurimum vere Evangelus, cujusmodi olim solis sacerdotibus & doctoribus proprius fuit. Hic autem vulgaris seu communis, qui ad finem usque Johannis Evangelisæ protenditur. In Senatoria, quæ hic est, Bibliotheca duo sunt Ebrai Codices inter Wagenfeilianos in eam delati. Primus Pentateuchum, libellum Ruth, Ithrenos, Canticum & Esbera initium continet. Membranaeus est, quo nullum antiquiorem in catalogo suorum MSS. se vidisse Wagenfeilius ipse testatur, quippe qui sexcentorum amplius annorum agat ætatem. A Metensibus illum Judæis acceperat, qui a R. Salomone Jarchi factum asseruerunt, quod minime credit Vir doctissimus, quanquam ejus ævo paratum haud ambigat. Sacro textui puncta & accentus literisque Begadkephat lineola Raphe adjiciuntur. In lateribus per Pentateuchum Targum utrumque, Onkelosi sc. & Hierosolymitanum, ubi multa in excusis libris omissa habentur, comparent. Ceteri libri R, Salomonem tantum habent additum. In par-*

Ad p. 188. in

Addend. p.

759.

p. 300. sqq.

te inferiore paginæ cuique Paraschæ conveniens Haphtara, & ipsa R. Salomonis commentario instructa subditur. Solius Deuteronomii capita 4 priora etiam utraque Masora gaudent, parva in latere, magna in suprema ora se exhibet. Incipit Codex a Gen. I, 21; nimio namque senio & maligna Judæorum custodia vitium quandoque contraxisse dicitur. *Alier Codex in minore folio membranaceus est, vetus, integer, pulcherrimusque.* Comprehendit Pentateuchum cum suis Haphtarot, libellum Ruth, Canticum, Ecclesiasten, Threnos, libellum Esther, Psalmos, Proverbia, Jobum, quibus omnibus præter puncta & accentus Masora utraque adijcitur. Inter multa, quæ habet hic Codex, singularia & ab Occidentalibus diversa, notandum, nullam in Pentateucho majorum sive minorum Sectionum, per Pe vel Samech, fieri distinctionem; quorundam librorum primas literas aut integras initiales voces auro coruscare. Totum Psalterium, Proverbia & Jobum initio hujus & fine, quæ liquido sunt prosaica, exceptis, ita scripta esse, prout metra exprimuntur. Accedit in fine historia Maccabæorum fratrum, quæ טרסונון תלגו dicitur, sermone Chaldaico, quo nondum publice exstat. Quæ Codicum descriptio ex Wagenfeilii Catalogo MSS. quem ipse confecerat, hic exhibetur. De alio *Parilopomenon Græco*, qui *Cantabrigia* servatur, notat *Vir Summe Rev.* eum non ut *Waltonus* putarit, ante 1000 annos esse scriptum, siquidem IX demum seculo literas colligandi pluresque uno ductu exarandi consuetudo fuerit invecata. Ita scriptum Codicem, nec ullum Theodori Cantuariensis Archiepiscopi, qui Sec. III floruit, cujusque fuisse perhibetur, exstare in illo indicium, ipse cum Codicem inspiceret, observavit. Nec tacendi sunt insignes duo Codices Græci, quorum alterum *Barnerus* ipse, *Carpzovius* Ecclesiastes Lipsiensis, Collega noster honoratissimus, alterum possidet. Hic *Evangeliorum* est membranaceus, elegantissimus seculo X scriptus. Singulis Evangelii præmittuntur κεφάλαια tum & imagines Evangelistarum, peritissime in fundo aureo depicta. Prima folia rubro caractere ac deaurato scripta formam crucis referunt, totusque liber passim majusculis aureis rubrisce literis est exornatus. Capita rerum in Evangelii tractatarum

per

P. 333.

P. 389.

per textum in summa vel ima pagina notantur. Alter Codex *E-*
pistolae Paulinas continet. Membranaceus est, literis quadratis p. 399.
 absque accentibus & distinctionum notis, ante seculum VII scri-
 ptus. Versionem Latinam interlinearem habet Græco textui ex-
 actissime respondentem, omnesque literas illius & apices expri-
 mentem. Idem de hoc Codice statuendum censet Vir Summe
 Rev. quod Millius statuit de *Claramontano, Cantabrigiensi &*
Sangermanensi, itemque *Bodleiano*; esse scilicet eum e libris
 Græco-Latinis in Occidentalium gratiam exaratis, & versionem
 Italam ante Hieronymi tempora factam. Parte secunda notata
 sunt dignissima, quibus *Longi de Bibliis Germanicis* commenta-
 tio adaugetur. Afferuntur specimina Codicum *Psalterii, &*
Evangeliorum, quos *Bibliotheca*, quæ apud nos est, *Paulina* ser-
 vat. Ille ætatis incertæ est Latino-Germanicus, sic ut alternis
 vicibus versus hæc idiomata sibi jungantur. Hic Seculi XIV
 Germanicus est tantum, & ut ex principio Evangelii, quod affer-
 tur pro specimine, patet, Græcum textum sequitur accurate, in
 verborum ordine raro quid mutans. v. g. verba, ἐγένετο ἐν ταῖς
 ἡμέραις &c. ita vertit: Es was in den Tagen Herodis des
 Kuniges ein Priester in Judea. Ut adeo comma quod nos
 (& recte quidem) post *Isdaías* ponimus, versionis autor *Mat-*
thias de Beheim post *βασιλέως* collocarit. Ἐξ ἐφημερίας
Αβιά, vertit: von *Abyas* Zeche. Simili modo paulo post ali-
 quot ex Editione Bibliorum prima, quæ putatur, A. 1467, & cu-
 jus duo apud nos in Senatoria Bibliotheca servantur exempla,
 versionis adducit documenta. Psalmus II hic ita incipit: Wor-
 um grüßgramnten die Heyden / und die Völk betrachten
 in üppig. In primis observari merentur, quæ de *Sauberti* versio-
 ne Germanica narrantur, quam *Augusti Brunsvicensis* jussu con-
 cinnabat, quamque Princeps is jam adusq; i Sam. XVII excudi cu-
 raverat, cum diem obiret supremum, ex quo jacuit, ipso Sauberto
 negotii, quod invitus susceperat, continuationem disuadente.
 Sunt apud *Boernerum* XXV priora *Geneseos* capita MSta, quæ
Divus Augustus speciminis loco transmisit *B. Geiero*, ut iudicium
 ejus experiretur, una cum *Geieri & Conringii* hac de re mutuis
 epistolis. Exscribi hinc C. 9 curavit, unde patet sæpe, hanc ver-

181, 183,

222 sq.

sionem Lutheri translationi convenire, sæpius longe satis ab illa recedere. Annotationes quoque cum novis (quæ vocant) summariis adduntur, atque illæ textui sunt subjectæ, prædentes maximam partem Autoris in Rabbinos eorumque expositiones studium. Sic v. 1 vertit: Ich habe bekommen einen Mann durch den Herrn; v. 5 Und sein Angesicht versiel; v. 7 Ist's nicht so, du mögest gleich was gutes opffern oder nicht / so liegest du an der Thür der Sünde? wiewol jenes (sc. Abelis) seine Begierde zu dir stehet / so wilt du doch über ihn herrschen. Absolvimus ita, quæ proposueramus, dum id, ut videtur, effecimus, ut quis dignitatem libri & utilitatem facili negotio cognoscat. Nobis certe salivam movit, ut expectemus a vide, donec cum Parte secunda *Commentariorum Bibliothecæ* repræsentaturæ, hunc quoque Tomum novis augendum accessionibus emittat in lucem Autor doctissimus. In novo autem Tomo retulit omnes, cujuscunque ætatis, religionis, conditionis, populi homines, qui, quæcunque scripserint lingua, in S. Scripturam aliquid sunt commentati, sive per justa factum sit illud volumina, sive per breviores in singula loca dissertationes. Ordine Alphabetico disposuit autores, adjectis omnibus illorum in sacros libros lucubrationibus, quas ipsas postmodum etiam autorum additis nominibus secundum librorum in S. Codice ordinem collocavit. Hæc omnia ex ipsius *Longi* literis, felicem operi & subitum optantes successum, ita retulimus.

RECUEIL DES ORDONNANCES, MANDemens & Censures de M. l' Evêque d' Arras.

hoc est,

COLLECTIO CONSTITUTIONUM, MANDatorum & Censurarum Episcopi Atrebatensis.

Atrebatî, apud Casarem Duchamp, 1710, 8.

Alph. 1.

PRæfens opusculum quamvis mole sit exiguum, tamen memoratu digna continet tam multa, ut Lectori gratum nos faciat.

Auros

cluros speremus, si paulo diligentius atque copiosius varia & curiosa ejus argumenta percensuerimus. Comprehendit Illustrissimi & Reverendissimi Episcopi Atrebatensis, Dn. Guidonis de Seve de Rochechouart, Edicta & statuta Episcopalia, cujus sedulitas & diligentia in munere tam arduo hinc elucet clarissime. Uti vero e vetustis Conciliorum canonibus perverfos id temporis mores Clericorum Laicorumque perspicere licet, quippe ad quos emendandos tot leges in iis sunt promulgata: ita ex præsentis libello idem colligere possumus, cum id sibi negotii datum esse credat laudatus Episcopus, ut quavis ratione sanet enormia Ecclesiæ suæ vulnera. Unde statim pag. 1 usque ad p. 24 exhibetur Constitutio Anno 1675 facta, & A. 1678 repetita, de instauranda disciplina ecclesiastica, tollendis que quibusdam abusibus. Judicat enim pag. 2 & 106, a reformatione Cleri pendere reformationem populi; graviterque dolet p. 16 & 106, permultos Sacerdotes haudquaquam agere vitam suo munere dignam, sed prorsus Laicam, quæque demonstrent, se non solum non esse Christianos, sed ne homines quidem ratione præditos: quid? quod p. 17 ait, pravos sacerdotum mores belli divinitus immissi causam sibi videri. Laudabiliter etiam p. 14 & 112 Sacerdotes admonet, præcipuum ipsorum munus in docendo ac prædicando verbo divino versari. Quam vero corrupti sint multorum in diocesi ipsius Clericorum mores, ex eo apparet, quod p. 17 & 55 vetat, eos secum habere mulieres vel ancillas suspectas, & p. 38 & 73 diserte præscribit, ne secum habeant foeminas XL annis minores. Quos & p. 23 ita affatur: *Studete caste, sancte & religiose vivere.* Etiam p. 51 atque 90 sequentem canonem statuit: *Nullus Confessarius poterit complicem suam in quolibet peccato mortali, contra castitatem exterius commissio, valide absolvere a dicto peccato, nisi in mortis articulo.* Contra eorundem superstitionem pugnat, cum p. 21 prohibet abusum exorcismi, ne scilicet eum adhibeant in rebus frivolis, vel superstitiose certo tempore, nempe in novilunio. Pag. 58 Clericis interdicit saltationibus. Pag. 24, 37, 50, 54 & 107 prohibentur Clerici edendi potandique causa cauponas intrare. Pag. 38

ludere iidem prohibentur, maxime cum rusticis, in loco publico. P. 39 jubentur libros studiose lectitare ad eruditionem ac pietatem facientes. Isdem p. 43, 112 & 116 præcipitur, ut catecheses diligenter instituant, nec quenquam benedictione nuptiali impertiantur, nisi qui promte possit de præcipuis religionis dogmatibus respondere. P. 109 interdicitur Clericis usus capillamentorum, nisi impetrata fuerit ab Episcopo ea gestandi libertas, post demonstratam a Clerico necessitatem, P. 118 sq. prohibentur monachi suis egredi monasteriis vanitatis studio. P. 87 habetur iste canon: *Confessarii mulierum confessiones non nisi in loco conspicuo audiant, & si tenebre sint, admodum lumine & a latere tantum & crate interposito.* P. 89 memorabiles exstant canones sequentes: *Ea penitentibus injungant, quibus sperare possint a suis peccatis retrahendos: superbos opera quadam humilitatis exercere, eleemosynam avaros facere, ebriosos popinas non ingredi, &c. præcipiant. Uno verbo, contraria quantum poterunt, peccatis applicent medicamenta. Penitentibus rite dispositis beneficium absolutionis impendant, denegent indispositis: de quorum vero debita dispositione dubitant, aut incerti sunt, illos absolvere non licet, sed tunc differenda est absolutio.* P. 86 exstat mandatum A. 1695 datum, quo omnes, qui ad munus ecclesiasticum aspirant, jubentur post absoluta in Academia Duacensi studia se conferre in Seminarium Tornacense. Et p. 102 exhibetur Statutum de condendo in urbe Atrebatensi Seminario ecclesiastico. P. 121 sq. legitur Epistola a Nuntio Apostolico jussu Urbani VIII P. M. A. 1635 ad Episcopos missa, qua Episcopi jubentur providere, ut impudens & scandalosus sceminarum habitus abrogetur, quo contra Apostoli mandatum se denudant ac summa pectoris conspicienda præbent, faciemque conspergunt emplastris, quæ *Gallis les mouches* vocantur, atque eo habitu ad Pœnitentiam accedunt & Sacramentum Cœnæ. Atceri proinde jubentur ejusmodi scemina a Pœnitentia & S. Cœna, prætereaque Sacerdotes pro cathedra graviter invehi in turpem illum & lascivum sceminarum habitum. In eandem sententiam Edictum Innocentii XI Pontificis Maximi, A. 1683 publicatum, sequitur p. 123, in quo additur, sceminas, quæ facta ter admonitione non sint

sint huic legi parituræ, excommunicationis reas fore, a nemine nisi ab ipso Papa absolvendas, excepto mortis articulo. Eiusdem argumenti Mandatum ab Episcopo Atrebatensi A. 1708 factum exhibetur p. 52. P. II, p. 34 existat mandatum ejusdem Episcopi A. 1685 editum, quo prohibentur Comœdiæ, maxime tempore Adventus & Quadragesimæ. Itaque reliquæ Paganismi semper ab Ecclesia damnatæ: jubenturque comœdiarceri a S. Coena, donec hoc vitæ genus missum fecerint. P. 37 existat ejusdem A. 1698 datum de Tragœdiis Scholasticis mandatum, refelliturque prætextus, quod hoc modo adolescentibus timiditas depeilatur. Nimirum putat Episcopus, utiliora hanc in rem adhiberi posse, cura & Magistri componendo tragœdias & discipuli ediscendo nimium temporis perdant: multosque addit animosos Concionatores & Causarum patronos nunquam in theatro comparuisse in adolescentia sua. Laudat simul regulas Societatis Jesu, quod *Tragœdiæ non sint habendæ, nisi Latino sermone, idque de sancto argumento, nec introducta persona sexus sequioris, ac denique rarius.* Ait quoque, Magistris potius curæ esse debere, ut discipuli fiant boni Christiani, quam ut boni actores. Hinc simpliciter prohibet actionem Tragœdiarum in locis sacris, eamque vocat abominationem in loco sancto. Tandem vero usum Tragœdiarum Rectoribus Collegiorum concedit sub certis conditionibus. In fine addit, multis hoc mandatum displiciturum esse: sed, *si, inquit, hominibus placerem, Christi servus non essem.* P. 43 seq. afferuntur rationes viginti tres, quæ valeant ad Comœdias prorsus damnandas. Gravissimis quoque rationibus & verbis ad animos legentium vehementer commovendos aptis refertum est ejusdem mandatum A. 1695 conceptum, quo choreæ (*les Bals*) plane prohibentur. P. 56 sqq. exhibetur mandatum A. 1697 publicatum, de quatuor propositionibus a *Delcurtio*, Theologiæ Professore & Seminarii Duacensis Præsidente, A. 1696 publice disputatis, quibus hic obviam iturus Jansenianus statuerat, non esse revelatum, quis sit sensus Scripturæ Sacræ, traditionum, symbolorum fidei, & canonum conciliorum. Cum enim hæc propositiones pessimum præ se ferant sensum, bono licet consilio ab Autore prolata, adeoque scanda-

lum præbeant, Delcurtius ab Episcopo admonitus eas retractavit contrariumque statuit. Unde Episcopus prohibet, ne quis illas theses defendat. P. 67 narratur, Jesuitam quendam Atribatensem, *Michaelem Belangerum*, pro concione investum esse in frequentem Sacræ Cœnæ usum, nec voluisse ab Episcopo monitum mentem mutare. Quapropter Episcopus ipsi concionibus publicè habendis interdixit, Monitaque publicavit A. 1687, Cœna Sacra usuris observanda, p. 69 sqq. P. 91 exstat Edictum, quo prohibentur Sacerdotes in popinas ire potandi ludendique causa. Inprimis in hoc opusculo memorabiles occurrunt Censuræ quædam librorum, pravis dogmatibus infectorum. Sic p. 119 edita A. 1665 censura damnantur VII propositiones de Pœnitentia, quibus quidam, cujus nomen supprimitur, Confessarius imposuerat necessitatem, nimis liberaliter, injuste ac temerarie pœnitentes absolvendi. P. 125 seqq. exhibetur Censura septem propositionum, quas Concionator quidam A. 1697 protulerat, docens, Scapulare qui gestent in honorem Mariæ semper virginis, eos habere certum *τεκμήριον* suæ prædestinationis æternæque salutis, ita ut non possit ejusmodi homo damnari. Hæ igitur propositiones damnantur tanquam falsæ, scandalosæ, & aptæ cum ad homines in peccando securos reddendos, tum ad cultum Mariæ hæreticis ridiculum & blasphemum representandum. P. 140 sqq. exstat Censura A. 1702 facta libri hoc titulo editi: *Le Confesseur charitable*. Ex hoc repetuntur & damnantur sequentes theses: (1) Utile est, multum peccasse, quia ita post actam pœnitentiam augetur divina gratia. (2) Qui in pœnitentia ne attritionem quidem sensit, ei ad consequendam criminum veniam sufficit, si modo doleat, quod non doleat. (3) Murmuratio contra Deum in calamitatibus non est peccatum. (4) Potest quis salvari æternum, licet paulo ante mortem non senserit contritionem aut amorem Dei: modo antea aliquando in vita suâ de Christo cogitaverit, & in ejus nomine aliquid boni operis fecerit. (5) Si quis moriturus non potest coelum intrare per meritum Christi, intrare illud potest per preces Mariæ, matris ejus. (6) Qui Mariam coluit in vita sua, is damnari nequit. (7) Qui

ita

ita orat sapius: *Mi Jeshu, per amaritudinem, quam pro me in cruce sustinuiſti, maxime cum anima tua exceſſit corpore, misere-re miſere mee anima, quando & ipsa diſcedit ex corpore;* is potest Paradisum intrare non ingressus prius ignem purgato-rium. Pag. 148 alia Censura A. 1703 edita damnantur ex *Joh. Baptista Taberna*, Societatis Jesu Theologi, *Synopſi Theologiæ practice* XIII propositiones, ex quarum numero sequentes da-bimus: 3. Peccatum non est mortale, nisi sit perfecte volunta-rium: non potest autem dici perfecte voluntarium, nisi adsit plena advertentia ad ejus malitiam. 7. Si injuste invalus sit vir militaris, cui fuga est ignominiosa, non tenetur fugere, si possit, potius quam invalorem occidere. 8. Furem licet occidere, si aliter rem ablatam non possis recuperare sine magna molestia & sumptibus, e. g. via juris, occulta compensatione, &c. 9. Si a-ctus conjugalis sit certo tempore conjugibus illicitus, e. g. ob morbum vel periculum abortus, non ideo sunt illis illiciti alii actus Venerei, secluso semper periculo pollutionis: idemque dicendum in casu impotentiae supervenientis matrimonio. 10. Si judex pro injusta sententia ferenda pretium accepit, illud retinere potest. 11. Testis a judice legitime interrogatus non tenetur veritatem dicere, si ex sua testificatione sibi vel suis no-tabile damnum timeat. 12. Qui profert verba juratoria sive ex levitate & inadvertentia, sive ex consuetudine & iracundia vel alia passione, is non peccat mortaliter, licet falsum affirmet. 13. Confessarius non tenetur poenitentem monere de facienda restitutione famæ vel bonorum, si nulla sit spes profectus, & poenitens sibi certo persuadeat, se non teneri: tunc enim re-linqui debet in sua bona fide. P. 162 seq. exhibetur Censu-ra A. 1703 publicata in *Georgii Gobati*, Societatis Jesu *Theolo-gi, Opera moralia omnia*. In his operibus damnantur propo-sitiones XXXII, & in his sequentes notabiliores: 1. Si quis Lu-theranus moribundus dicit: *Moriar in vera religione, sed quæ talis sit, nescio; propitius esto mihi peccatori Deus; videtur posse salvari.* 2. Si quis Lutheranus moribundus confessio-nem facit, & Sacram Cœnam accipit a Sacerdote Catholico, qui simulat, se ministrum Lutheranum esse, salvari potest. 7.

Reste

Recte orat, qui cum voluntariis & perpetuis distractionibus mentis orationem recitat, modo integre faciat & cum intentione orandi. 8. Licitum est filio, gaudere de patricidio parentis a se in ebrietate perpetrato, propter ingentes divitias inde ex hereditate consequendas. 11. Fas est occidere injustum invasorem, & non fugere, quando fuga est ignominiosa. 12. Qui cum foemina in lecto aliquot horas exutus cubuit, & tamen nihil nisi oscula & turpes attrectationes exercuit, ei Confessarius absolutionem negare non potest, uti nec mulieri, licet non habeant propositum nunquam amplius idem faciendi. 14. Theologice & proprie loquendo non est ebrius, qui ob aliam causam, quam ob voluptatem, privavit se ratione per potum. 18. Equivocationes & restrictiones mentales in juramentis semper sunt permittæ, si subsit vera utilitas propria: immo quælibet permittæ sunt, ex quibus nullum cuiquam damnum emergit. Alia Censura A. 1708 edita p. 194. sq. damnatur libellus ἀνωμότως publicatus contra *Sigillum Confessionis*: cujus XXII propositiones rejiciuntur, quibus Auctor Confessariis largam facultatem permittit, secreta, quæ ipsis commissa sunt a poenitentibus, cum aliis communicandi. P. 201. existant leges ab hoc Episcopo præscriptæ in Synodo A. 1697 habita, quæ pleræquæ jam latæ fuerunt in Mandatis ante memoratis. Concludit librum p. 210. sqq. Mandatum, quo Episcopus suos subiectos exhortatur ad elargiendas in pauperes liberaliter elemosynas: quod quidem Mandatum gravissimis abundat argumentis moventibus, & simul omnes avarorum prætextus singulatim recenset atque refellit. Emissum id est A. 1710 d. 25. Januarii. Ultimo loco monemus, libri hujus paginas, nescimus qua de causa, non perpetua serie numeratas esse, sed post pag. 142. rursus de novo numerari p. 1. &c. quod iis observandum, qui loca a nobis citata forte voluerint evolvere: ut, si in priore parte aliquid non invenerint, ne graventur partem consulere posteriorem, & vice versa,

MENSIS OCTOBRIS A. MDCCX. 445
DEUS SACRILEGII VINDEX EX HISTO-
RIA SACRA & PROFANA DEMONSTRATUS A M. TOBIA
ECKHARDO, Ill. Quedlei Rectore.

Quedlinburgi, impensis Philippi Calvisii, 1710, 8.

Plag. 16.

CUM ante decem annos nefarii quidam homines Luneburgi laminam auream aliaque pretiosa templo, quod S. Michaeli dedicatum est, nefando sacrilegio surriperent, autoresque auspiciis Serenissimi Ducis *Georgii Guilelmi*, ad supplicia ducerentur, id egit Cl. Autor, ut templi Hierosolymitani, quod omnium & sanctissimum & augustissimum fuit, non semel expilati vindicatique, pervestigaret rationes, & in Stadensi Gymnasio, cui tum præerat, per modum Dissertationis ad disputandum proponeret. Sed quia longius diffundebatur hoc argumentum, quam disputationis modus permetteret, horis postea subcisivis adnotavit, quæ in eam rem occurrerent, autores dum volveret ac meditando perquireret. Enatus hinc est præfens Tractatus, *novem* constans Capitibus, in quorum *primo* originem vocis sacrilegii, & varias ejus apud sacros ac profanos scriptores significationes exponit, illud definit, eruditeque disquirat, an res profanas in loco sacro auferre, vel personas e templis abducere, vel in iis violare sacrilegium sit? Capite *secundo* detestabilem criminis gravitatem, poenasque civiles in Oriente, apud Judæos, Græcos, Romanos aliasque gentes, & bella ob sacrilegia gesta, describit. Sequenti Capite ostendit, sacrilegia, ab hominibus non punita, vindicari a Deo, quo Luneburgense, aliaque singulariter detecta refert, nec non exempla Achanis, Maccabæorum, filiorum Eli, & aliorum. Capite IV ad templum Hierosolymitanum a Salomone conditum accedit, quod quinquies ab hostibus exspoliatum esse ait, quam in cineres redigeretur. Capite V exponit poenas divinitus immixtas violentibus bello sacra, speciatim Philistæis, & Belsazeri, quibus multa alia punitorum Regum exempla subjungit. Capite VI enarrat, quod ipsi Judæorum Reges sacros templo detraxerint thesauros, & in civiles adhibuerint usus, quos tamen sacrilegos fuisse negat. Cap. VII ad templum

M m m

secun-

secundum progressus observat, illud septies direptum fuisse. Misso templo Hierosolymitano Cap. VIII ad alia direptorum templorum exempla venit, & expoliationes, a Juliano, Leone IV, Imperatore Byzantino, Balduino II, & Bonifacio II, S. Pontifice, aliisque factas, describit. Ultimo tandem Capite disquirit, quid de exemplis puoti divinitus sacrilegii habendum sit, interpositoque de singulis suo iudicio, concludit, non impunita Deum vindicem sacrilegia reliquisse.

VINDICIÆ LIBRORUM ECCLESIAE LUTHERANÆ Symbolicorum, autore M. JO. FRIDERICO WALLISERO.

Ulmae, sumptibus Wilhelmi Kühn, 1710, 8.

Alph. 1 plag. 5.

Reverendus Autor, Vayhingæ quondam, nunc Steinsfeldæ Pastor in Suevia, sinistra nonnullorum iudicia ac suspiciones de doctrinæ suæ sinceritate amoliturus, & nominis exillimationi consulturus, hæc Librorum nostræ Ecclesiæ Symbolicorum vindicias adornavit, in quibus, quid sensu orthodoxo sint & valeant, indicavit, dispunctisque censuris, quibus vellicari solet eorum autoritas, omnes difficultates, quæ illis objiciuntur, sollicitè examinavit. Postquam enim Capite *primo* genuinum Librorum Symb. sensum breviter strictimque exhibuit, expendit Capite II, quid Pontificii & Calviniani Libris Symb. opponant, & in singulis eorum objectionibus refellendis multum studii ac operæ ponit. *Tertio* Capite illa sub examen vocat dubia, quæ forsitan pio & attento Lectori horum librorum hinc inde occurrere queant. Quibus scrupulis ex legentium animo exemptis ad specialia dubia se confert examinanda. Ubi primo difficiliora Augustinæ Confessionis loca, a malevolis in sequiorem sensum tracta, recenset, eademque perdocte vindicat. Tum ad Apologiam Aug. Conf. progressus institutum copiose & magna diligentia laude persequitur. Percensitis tandem simili ratione solutisque dubiis, quæ adversus Articulos Smalcaldicos, utrumque Catechisimum Lutheri & Formulam Concordiæ moventur, finem

nem scribendi facit quæstione: *quid vera & viva fides sit ac aperetur?* ad quam ex Libris Symb. idonee respondet.

*R. ABARBANELIS COMMENTARIUS IN
Prophetam Habacuc Hebraice & Latine.*

Trajecti Batav. apud Thomam Appels, 1710, 8.

Const. 7 plag.

IN usum Academiae Trajectinae hic libellus suavis Clarissimi Relandi recusus est. Latine eum verterat Clarissimus Meyerus in Academia Harderoviciana, S. Theol. & Orientalium Linguarum Professor Celeberrimus, notisque ad Seder Olam inseruerat. Sed cum hæc versio magis sensum sequeretur; Clarissimus Sprecherus aliam edidit, Helmstadii Anno 1703 excusam, quæ fere singula ad verbum reddit. Hanc ad studiosæ juventutis usum commodiorem in hoc libello recusam invenimus.

*BREVIS INTRODUCTIO AD GRAMMATICAM
Hebræam Altingianam, in usum Academiae Trajectinae.
Accedit ad exercitium Analyseos Liber Ruth
cum Commentariis Rabbincis, & Observationibus
Masoreticis, Hebraice & Latine.*

Trajecti ad Rhenum, ex officina Thomæ Appels, 1710, 8.

Plag. 15½.

QUOD Clarissimus Opitius commodo Hebrææ linguæ tyro- num fecit, dum B. Wasmuthi Hebraismum in compendium redegit, id quoque hujus libelli Autor Cl. Relandus, qui nomen quidem non apposuit, operæ pretium judicavit. Introductionem enim prolixiori Altingianæ Grammaticæ præmisit, & quæ viam ad Hebræam linguam sternunt, principia collegit, eaque quinque plagulis comprehendit, ne studiosa juvenus grandi regularum volumine detereretur a linguæ studio Theologis omnibus necessario. Altera libelli pars librum Ruth exhibet, quem cum commentariis Aben Melechi, Abendanae, Jarchi, Aben Esræ, & observationibus Masoreticis Hebraice & Latine B. noster Carpzovius, L. S. Professor, olim e-

didit, omiffis tamen, quas B. Vir addiderat, annotationibus, Lipsienfi editioni annexis. Utrumque libellum Hebræarum literarum cultoribus utilem judicamus, illum, ex quo prima fundamenta addifcant, hunc, in quo analyfin exerceant, & ad Rabbīnorum lectionem præparati, sine cortice natate, & sine punctis Hebræa legere incipiant. Faxit DEUS, ut, quæ jam contemnuntur Hebræorum literæ, refuscitentur, & arcana divina nobis revelata non in turbidis tantum versionibus, fed in limpido Israelis fonte legantur.

MEMORIÆ HAMBURGENSES, SIVE HAMBURGI & virorum de Ecclesia, Reque publica & Scholastica Hamburgensi bene meritorum Elogia & Vita, collectore JO. ALBERTO FABRICIO, D. Prof. Publ. & Scholæ Rectore.

Volumina duo.

Hamburgi, sumtu Christiani Liebezeit, 1710, 8.

Alph. 3 plag. 8.

CUM viris præstantibus, qui ante nostram memoriam commodis & salutis publicæ invigilarunt, aliud ferme post fata ipsorum præmium referri non possit, quam ut eorum cum laude recordemur, Celeberrimus Autor, memorias virorum, qui consilio & opera salutem civium & incrementum Reipublicæ Hamburgensis feliciter promoverunt, conservaturus, quæcunque in hoc genere conquirere potuit, in hæc Volumina congefist. In primo hoc Tomo principe loco habetur Jo. Frederi *encomium Hamburgi*, carmine scriptum non ineleganti, & doctissimorum virorum *encomium* jam dudum promeritum. Hoc excipiunt Jo. Ritzenbergii Virorum meritis in Ecclesiam & Remp. Hamburgensem clarorum *Epitaphia*, ad editionem Rostochiensem 1555 recusa. Sequitur series Consulium inclytorum Reip. Hamburgensis per annos circiter quadringentos, eorumque *elogia & vita*, partim separatim antea editæ, partim nunc demum vulgatæ. Qua in serie Autor Collectionis hujus summe Reverendus consuluit Nobilissimorum Virorum Herm. Rœveri in ed. tam, & Adami

dam Trazigeri, nepotis, typis exscriptam hujus argumenti commentationem, maxime vero Fastos nuper vulgatos Magnifici Gerhardi Schroederi, ejus & privatis observationibus debere se profiteretur, quod nonnulla accuratius tradere potuerit. Tum enarratis Vincentii Molleri Consilarii Regis Sueciæ, & Liberi Baronis de Delwig, Urbis Præfecti, elogiis ad describendas Syndicorum vitas sese confert, iisdemque elogia Senatorum & Prætorum subjungit, iisdem usus subsidiis ac monumentis, nempe Programmatibus Rectorum scholæ, & Orationibus in eorum laudes recitatis, quibus Consulium & Syndicorum vitas descripserant. Inserta quoque huic Collectioni videas Petri Ravenatis Carmen ad Senatum Hamburgensem circa A. C. 1500 scriptum, nec non Henningi Cunradi, Poetæ Hamburgensis, Carmina de situ Hamburgi, & de Alstria fluvio, item Christophori Sylvii de Urbe Hamburgo, & Felicis Fidleri de Albi Fluvio. His quoque inferuntur p. 418 symbola, quæ urbis Hamburgensium portæ literis aureis ostentant. Militiana scil. porta: *Da pacem Domine in diebus nostris. Libertatem, quam peperere majores, digne sudeat conservare posteritas.* Ansgarii vero porta:

Justitia sine Prudentia multum

Prudentia sine Justitia nihil

ad fidem faciendam valet.

Diligite justitiam, qui judicatis terram.

Aggeris porta: *Roboris vinculum & Libertatis pignus Concordia. Tantum perge Deo fidere, salvus eris.*

In secundo Volumine primo loco habentur series antea vel non ita accurate, vel nunquam adhuc vulgatæ Archiepiscoporum, Præpositorum, Decanorum & Canonicorum Ecclesiæ & Reverendi Capituli Hamburgensis, quibus Decanos Calendarum & Vicarios subjunxit. Inde succedit *Philippi Casaris*, qui antequam ad Romanam Ecclesiam se conferret, Canonicum & Pastorem egit Ecclesiæ S. Ansgarii apud Bremenses, *Triapostolatus Septentrionis*, quo titulo exhibentur vitæ & gesta S. S. *Willebadi, Ansgarii & Rimberti*, trium Principalium Ecclesiæ Bremensis Episcoporum, & Septentrionis Apostolorum, ex antiquo Codice Hamburgensi descripta, pridem a *Philippo Casare* cum

notis atque antiquorum quorundam diplomatum appendice vulgata Coloniae A. C. 1642. Et quamvis vita *S. Willebaei* abbreviata legatur apud Surium quoque ad 8 Nov. integram tamen & sinceram, qualem *S. Ansgarius* composuit, primus & solus haecenus ediderat Philippus Caesar. Vitam SS. *Ansgarii* & *Rimberti* in Actis Sanctorum Antwerpiensibus, cum Commentario praevio erudito, recudi curavit Godfridus Henschenius T. I Februarii p. 408 & 559; sed vastum illud opus cum in paucissimorum sit manibus, Celeberrimus Collector non passus est se dimoveri a consilio recudendam dandi *Rimberti* vitam. Illam vero *S. Ansgarii*, quia ante paucos annos Hamburgi ad calcem Libri I *Originum Hamburgensium* ex P. Lambecii editione recudi curaverat, hoc loco praetermisit, solis Capitum argumentis, Caesarisque notis, quae utraque a Lambecio omissa sunt, adjunctis. Post opusculum Casateanum, *Appendicem* quoque *Epistolarum* & *Decretorum* complexum, sequuntur elogium Rev. Decanorum Capituli Hamburgensis, & primo quidem loco vita *Alb. Crantzii* ex Melch. Adamo descripta. Negaverat summe Rev. Collector p. 439 superioris Voluminis, ex autoritate & testimonio Jo. Mollerii V. C. quod Albertus iste Crantzius praeter Decani ac Lectoris Theologiae munus etiam Syndici Reipubl. Hamburgensis Ordinarii partibus functus fuerit. In hoc vero Volumine p. 791 aliter sentit, quod postea, monente Magnifico *Gerardo Schrödero*, comperit in Volumine antiquo membranaceo expensarum publicarum illius temporis per annos amplius XX quotannis semper memorari *sexaginta talenta pro annua soldia*, sive *propina*, sive *stipendio*, (his enim verbis promiscue usi sunt) *D. Alberto Crantzio Syndico numerata*. His subjicitur Nicolai Hardkopffii, Pastoris ad S. Nicolai, concio habita A. 1617 in Jubilaeo Reformationis Evangelicae, agiturque de Bugenhagio & scriptis ejus, cujus potissimum opera DEus usus est ad reddendam Hamburgo & magnae Septentrionis parti verbi divini lucem. Tandem series continua & accurata Superintendentum sequitur, Seniorum item, Pastorum & Diaconorum Rev. Ministerii Hamburgensis a temporibus repurgatae religionis usque ad A. M. DCCX, similique ratione enarrantur Physici ac Subphysici
Ham.

Hamburgenſes, ac Gymnaſii Inſpectores, Rectores, Profeſſores, & monimenta Gymnaſii inſtaurati, ac Bibliothecæ memoria, & quæ huc pertinent alia. Ceterum cum plures reſtent e- ruditi Hamburgenſes, tertium etiam & forte quartum ha- rum Memoriarum Volumen proditurum deinceps, ſperamus.

HERBARIUM DILUVIANUM COLLE- ctum a JOHANNE JACOBO SCHEUCHZERO, Med. D. Matheſ. Prof. Tigurino, Acad. Leopoldinae Svec. Reg. Anglicæ ac Prufficæ Mem- bro.

Tiguri, literis Davidis Geſneri, 1709, fol.
 Conſt. plag 10½ & Fig. æn. Tabb. X.

Quæ ratione piſces, diluvianæ catastrophes teſtes, ſuam di- xerint cauſam, ex *Actis noſtris A. 1709 Menſe Januario pag. 23*, ubi Clariffimi *Scheuchzeri Querelas & Vindicias Pi- ſcium* recenſuimus, videre eſt. Nunc eadem agitur, non fa- bula, ſed hiſtoria, ſolis mutatis perſonis. Plantæ quippe jam ſiſtuntur ab inundatione illa fatali & univerſali reſiduæ. Cum enim Vir Clariffimus; integram de Dendritis, aliisque lapidi- bus, qui in ſuperficie ſua plantarum, florum, foliorum figuras exprimunt, Hiſtoriam ante bina jam annorum luſtra ceptam illuſtrare ſuſceperit, ex ea nunc, quæ ad rhombum faciunt, denuo excerptit. Quemadmodum igitur pro perficiendo felici- ter iſto opere ſanitate conſtantesque animi vires Viro Cla- riſſimo apprecamur, ita ex hoc Herbario Diluviano quædam nunc cum L. B. communicaturi ſumus.

Inter alia depingitur ſpica frumenti ſeminatura, quæ vel pag. 5. ſola, quo tempore acciderit diluvium, docere poteſt. Qua oc- caſione in gratiam eorum, qui calculi ſunt curioſi, *ὅς ἐν τῷ αἰὶν* integram ſiſtit Clariff. Autor diluvianæ inundationis ſeriem Chronologicam, viam monſtrantibus iſtis SS. textibus; & tan- dem concludit, Noachum ab uno Majo ad alterum, per an- num plus minusve moratum fuiſſe in arca. Poſt deſcriptas plantas diluvianas luſus naturæ commemorat, interque eas
 Den-

Dendritas, quarum generationis modum ubi docet, si igni imponatur Dendrites, brevi evanescere picturam monet, relicto lapide simplici & nudo, pictura sua orbatō, qui adeo sit tenax & igni invictus, ut diutissime vim ejus sustineat absque calcinatione, imo continuata ignis actione in vitrum abeat. Ex quo phænomeno patere dicit, quod Tincturæ illius nigræ, qua lapides alias albi vel cinerei pinguntur, materia alia sit a materia lapidis ipsius & quidem illa hac subtilior, mobilior, fluidior, id quod odor bituminosus & fumus, quem igni conjectus lapis de se spargit, tum locus natalis confirmat. Memorabile quippe, quod dum putei in profundum fodiuntur, strata plura lapidis fossilis reperiantur, in nullo vero eorum figurarum hujusmodi quidpiam conspici, nisi in ultimo, cui vena lithantracum immediate subjacet. Quod si vero per ignis torturam picturæ non evanescant, e.g. in Dendrita Pappenheimensi, tum particulas tincturæ volatiles ita cum terrestribus alcalicis fixatas perhibet, ut ab earum compedibus vix liberari queant. Quod vero Dendritæ adeo tenacis sint & compactæ substantiæ, ut igni maneant invicti, inde concludit, esse earum substantiam valde homogeneam, in minimis partium constituentium superficiiculis applicabilem, quam homogeneitatem vel ipse fissilium saxorum parallelismus, sæpe ad *Analysin Mathematicam* exquisitus, homogenearum partium simul subsidentium index certissimus, comprobat. Ubi varii generis particule in eadem massa miscentur, ibi facilitari dicit calcinationem. Solent Dendritæ semper solas arborum & fruticum ramificationes, prout ex longinquo spectantur, (a pictoribus miniato vel punctulato opere (*en miniature*) exprimuntur) representare, nunquam flores, vel semina, vel fructus, nec etiam folia, prout visui propius admota sese offerunt. Ex quo patere putat, partim non esse has arbuscularum imagines ipsas arbusculas petrefactas, nec etiam fruticum impressiones in molliori adhuc lapidis superficie factas; partim non eodem modo produci has plantas in lapidibus depictas, quo progerminant e terræ gremio vegetabilia. Notabilis est & una ex præcipuis Dendritarum circumstantiis, quod ita juxta invicem

exi.

exurgant arbusculæ, ut nulla alium impediât, nulla alteri cedat, nullus ramus vel ramusculus alium premat vel interfecet. Ad cuius rei causam rite subministrandam provocat Autor clarissimus ad experimentum cuiusvis notum, quo bina marmora polita vel lapides fissiles læves, super invicem oleo vel aqua interfluente triti, easdem prorsus arbuscularum figuras eodemque modo exprimunt. Quemadmodum enim hic, quam diu tabulæ cohærent, fluidum æqualiter pressum sese æqualiter super tabulas expandit, nullaque certa prodit figura, diductis autem ab invicem tabulis fluidum inter eas medium, præsertim si oleosum sit atque tenacius, simul elevatur, formanturque ex cohæsiōne partium extremi primum ramuli, hinc ex pluribus confluentibus trunci coralloidis instar ramosi, quorsum scilicet fluidi hic ibi elevati portio sese concentrat; ita in terræ visceribus crustave superiori postquam subsedit resoluta in pulverem massa, formavit ea strata parallela, mollia primum, seu lutosa, postea indurata, quæ ipsa nunc sunt marmora, saxaque fissilia, hic ibi arbuscularum figuris pulcre exornata. Fiunt igitur Dendritæ per expressionem fluidi cujusdam ex ipsius lapidis substantia, quod postea super externam ejus superficiem sese diffundat; & quidem sit exudatio illa fluidæ tincturæ per crassiorem & breviorē lapidis fissilis diametrum, non per longiorem seu superficiem ampliorem, qua in fissuris se invicem tangunt, sive in planitiebus suis stratorum instar superimponuntur. Sed & figuræ quædam hic sunt exhibendæ. In Tab. VI. Fig. 1 in fissili lapide Oeningensi cretaceo sinit pallido flavescēte colore costam foliosam plantæ alieius leguminosæ, vel filicinæ, quam speciatim determinare arduum ducit Autor Clarissimus. Per medium singulorum foliorum nervus trajicitur, ut de origine diluviali nullus dubitare possit. In eadem Tabula Fig. 2 in fissili pariter lapide Oeningensi dioceseos Constantiensis libellam exhibet, statæ ætatis, plene jam elaboratam, & ejus quidem generis, quæ Maximæ dicuntur. Potaret quis primo intuitu, representari in hac figura vermiculum libellæ, eo quidem metamorphoseos statu, quo tubercula quatuor e dorso, ubi thorax ventri connectitur, nitide protuberant, quæ tuberculâ alarum sunt receptacula. Sed obstat, non parallela de-

TAB. VI.
Fig. 1.

Fig. 2.

TAB. VI
Fig. 3.

fig. 4.

orsum, sed cruciformis velut tuberculorum horum expansio, quæ non nascentes, sed natas jam alas, licet in lapide non expressas indicat. Quæ observatio lucem sceneratur haud exigam tempori, quo diluvium contigit, quod supra ad mensum Majum ex Autore retulimus, quo ipsum hoc animal suam acquirit perfectionem, & vergente æstate mature sese in suos folliculos convolvit. Confirmat ratiocinium hocce aliud libellæ genus ex Maximarum familia in lapide fissili candido Fig. 3. ex agri Veronensis valle montana, Bolga dicta, alis expansis, quarum tractus non obscure quidem, sed nec ita clare, ut sculptor expressit, visuntur, & ad basin vermiculus Acqua-juolo nuncupatus. Non minus rarum est fatalis illius Catastrophes *μνημόσυνον* piscis fossilis elegans, ex eodem natali, in Fig. 4, quod figura integra, pinnis, cauda, brachio utrinque extenso in medio fere corpore, magis tamen versus anteriora, adeo exacte convenit cum Guaperva Brasiliensibus Marggravii, *the American Toadfish*, descripta, in serie piscium cartilagineorum oviperorum, a *Francisco Willoughby Hist. Pisc. Lib. III cap. 3. pag. 90*, ut iconem ipsam, quæ extat Tab. O. I. n. 4 lapidi huic impressam dixeris.

PHILOSOPHICAL PRINCIPLES OF NATURAL Religion, &c.

h. e.

PHILOSOPHICA PRINCIPIA RELIGIONIS Naturalis, quæ Elementa Philosophiæ Naturalis continent, & probationes, ad stabiliendam religionem naturalem inde deductas: Autore GEORGIO CHETNÆO,

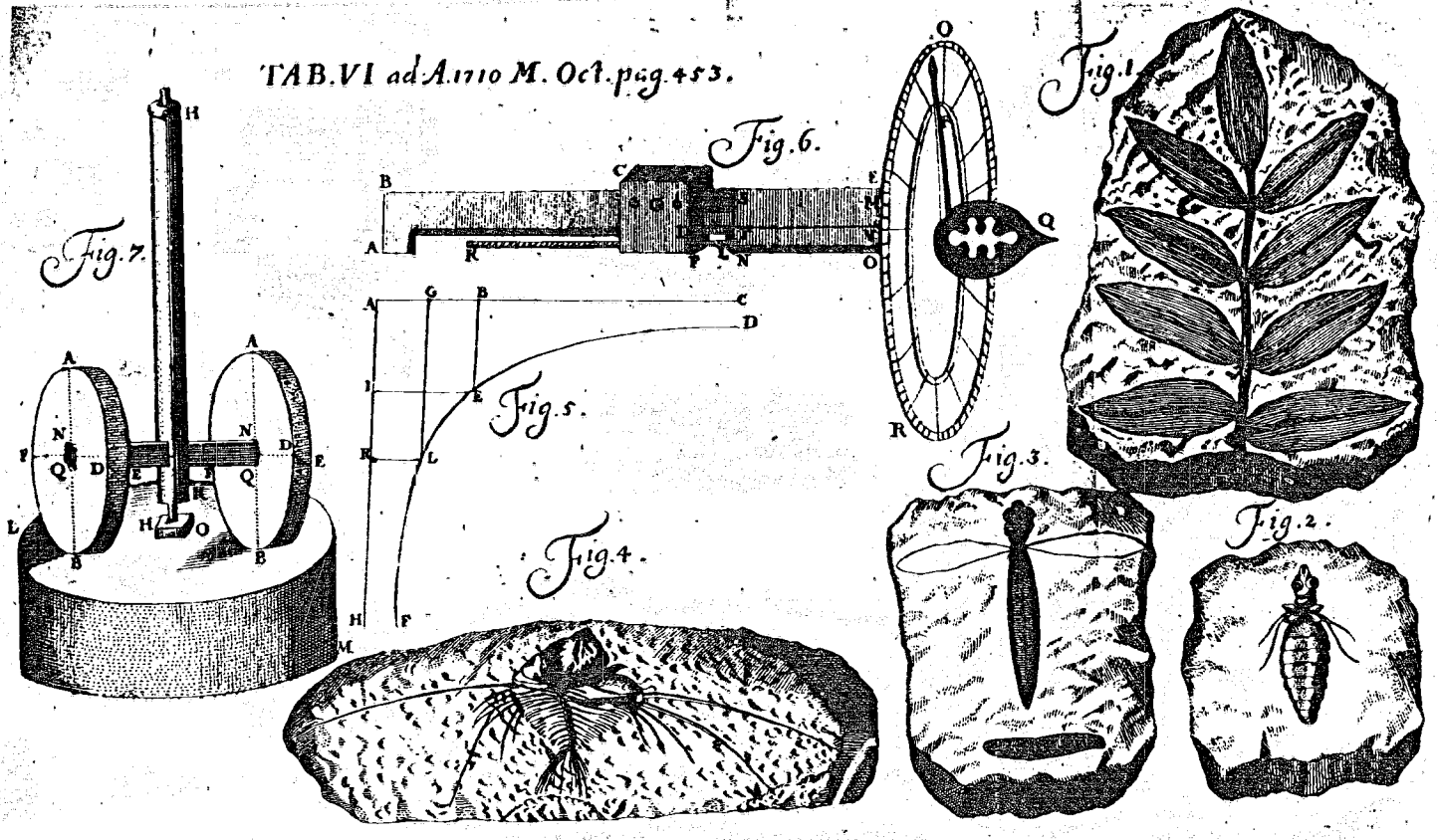
M. D. & R. S. S.

Londini, A. 1705, in 8.

Constat 1 Alphab. 3. pag.

CL. Autor generalia Physices principia explicat, ex iis productionem mundi per fortuitum atomorum concursum itemque necessariam ejus ab æterno existentiam refellit, contra Entis infiniti, quod mundum in tempore produxit & hodie-

TAB. VI ad Anno M. Oct. pag. 453.

dienum conservat, existentiam stabilit, tandemque ex consideratione tam macrocosmi, quam microcosmi sapientiam atque potentiam ejus evincit. Colophonis loco in naturam finitatis & infinitatis inquit. Quamvis autem in ipso opere Autores non laudet, per quos profecit, ne vanam multæ lectionis gloriam captasse videretur; liberum tamen in Præfatione unicuique relinquit, ut, quod suum agnoscit, suum; quod alterius est, alterius esse reputet nec distinetur, se in Physica generali & celesti per *Newtonum*, in œconomia animali per *Borellum* atque *Bellinum*, & *Archibaldi* imprimis *Pitcarpii* dissertationes profecisse.

Principia generalia Philosophiæ naturalis expositurus monet, se per *naturam* intelligere vastam hanc machinam Universi, ex innumeris machinis minoribus compositam; per *leges nature* verò leges motus, quibus corporum naturalium actiones reguntur, per illorum adeo mutationes inviolabiles. Postquam igitur animam mundi *Platonis*, formas substantiales *Aristotelis*, calidum innatum *Hippocratis*, virtutem plasticam *Scaligeri*, principium hylarchicum *Mori* rejecisset (quibus vim attractivam ac repulsivam primigeniam seu sympathiam & antipathiam Scholasticorum a quibusdam recentioribus renovatam addere poterat) tum quod termini videantur mere allegorici ad velandam Autorum ignorantiam excogitati, tum quod talia entia Autori nature derogare arbitretur, qui mundum facilius quam per istiusmodi Numina inferiora gubernare valeat: leges nature recenset, quas Vir summus *Newtonus* in Principiis Philosophiæ Naturalis Mathematicis p. 12 & seqq. posuit. Scilicet 1 *Corpus omne* (ut etiam *Cartesius* docet) *perseverare in statu suo quiescendi vel movendi uniformiter in directum, nisi quatenus a viribus impressis cogitur statum illum mutare.* Unde infert, cum nullum corpus statum suum propria mutet, eademque requiratur ob vim inertiam, quam cum *Keplero* nostro atque *Leibnitio* in materia agnoscit *Newtonus*, eamque quantitati materiæ proportionalem, tam ad motum ciendum, quam sistendum; materiam esse ad motum & quietem indifferentem, atque adeo mere passivam, omni vi agen-

di propria destitutam, nec corpus motum vi semel impressa describere posse lineam Curvam, ob perpetuam, quæ hic requiritur, directionis mutationem. Planetas ergo vi quadam attractrice (addi poterat: vel impulsu ambientis ex sententia Leibnitiana) a motibus rectilineis retrahi, nec motum materiæ esse essentialem, nec quietem, & consequenter perseverationem in motu ac quiete ab omnipotentia Dei dependere, Urget quoque vacuum necessarium esse ad motus continuandos. Nisi enim daretur vacuum, corpora ejusdem molis ejusdem fore ponderis (quod est supponere gravitatem omni corpori competere) & corpora duo æqualia æquali celeritate mota ad contactum se mutuo sisterent: id quod experientiæ repugnet. Enimvero hujus consequentiæ ratio nulla redditur. 2. *Mutationem motus proportionalem esse vi motrici impressa & fieri secundum lineam rectam, qua via illa imprimitur.* Ex qua potissimum lege concludit, motum perpetuum esse impossibilem. Cum enim motus in aere fiat, hoc est in medio resistente, partem quandam motus uni parti impressi minui, antequam per eam alteri communicetur, atque hinc integrum per circulum communicari non posse: immo præterea ipsum imminui per machinarum affricum. Sed talis motus perpetuus, quem frictiones & media non tollant tandem, a Mechanicis non quæritur. Sciunt enim omnem machinam tandem atteri. 3. *Actioni contrariam semper & æqualem esse reactionem:* Unde de resolutione motus obliqui, quo diagonalis parallelogrammi describitur, in duos directos, quo latera eodem tempore describantur, nonnulla deducit; & ulterius urget, corpus in orbita moveri non posse eadem servata quantitate motus per vim semel impressam, atque adeo Planetas eorumque satellites, quorum motus perennant, vi semel impressa (sola scilicet) non moveri. Carpit vero *Cartesium*, motus conservationem ab æthere ambiente in varios vortices divisæ petentem, argumentis ex *Gregorii Elementis Astronomiæ Physiæ & Geometriæ lib. 1 prop. 76 f. 94 & seqq.* eodem, quo ab ipso posita sunt ordine, repetito. Et fatendum est, *Cartesium* ea in re nodum in scirpo quæsisse, cum motus ipse se conservet, nisi qua-

quatenus a contiguo minuitur, vel augetur. Ipsum igitur Gregorium hic pressò pede secutus, ea quoque repetit, quæ prop. 78 f. 101 & seqq. contra theoriam de motuum celestium causis Leibnitianam proposuerat & ex eadem non satis intellecta profluxisse, in Actis A. 1706 p. 446 abunde docuit Vir illustris, Leibnitius: nisi quod de suo addat, vorticem harmonice circulantem simplicitati naturæ repugnare, quoniam explicatu difficilis ipsi videatur. Falsis rationibus persuasus, Planetas a fluido ambiente moveri non posse; vi quadam attractiva-Solis eosdem in orbita retineri assumit. Hanc non minus ac gravitatem corporum partialium, qua a centro totali attrahuntur, materiæ superadditam probat, quod mechanice explicari nequeat. Si enim gravitatis darentur rationes mechanicæ, a motu alicujus fluidi ambientis petendæ essent. Hoc vero ipsi absurdum videtur ob rationes sequentes: 1 quod concipi nequeat, quomodo illud fluidum a centro per circum maximum undiquaque recedere conetur; (*sed conabitur a centro recedere per rectam, quod variis modis explicari potest:*) 2 quod aliud rursus fluidum ponendum sit, unde motus hujus fluidi oriatur, & sic porro in infinitum; (*sed quidni fluidum aque ac solidum, seu ipse Planeta, motum semel impressum habere possit?*) 3 quod absurdum sit statuere, materiam gravificam non esse gravem, utpote cum materia omnis sit uniformis, nec dici possit, Deum tam nobili virtute quandam ejus partem exuisse, qualis est gravitas; (*at materia non est gravifica, nec gravis per se, sed per motum suum, materia autem motibus non est uniformis:*) 4 quod corpora non gravitent in ratione superficialium, sed massarum; (*sciendum vero, gravitas per se esse materia gravifica ut rete, atque adeo etiam intus ab ea impelli:*) 5 quod illud fluidum ad salvanda varia naturæ phænomena diversis motibus fieri deberet; (*sed magis rationi convenit, plures ponere motus aut plura fluida moventia diversi gradus, si opus videatur, quam plures virtutes seu qualitates occultas.*) Quam igitur materiæ superadditam esse agnoscit vim attractivam, eandem ipsi essentialem negat, tum quod nullus motus essentialis materiæ. tum quod in distans agat, ut ex vi attra-

Atque Solis manifestum, tum quod intendi ac remitti possit, ut ex descensu corporum gravium liquet. Ergo vis illa, si naturalis est, erit aliquid materiae superadditum instar principii hyalarchici ab Autore refutati. Ceterum vim illam attractricem non modo corporibus mundi totalibus, sed etiam minimis materiae moleculis attribuit. Per eam omnia Naturae phaenomena, tam in corporibus mundi totalibus, quam partialibus obvia, solvi debere contendit. Quod si objicias, hanc vim non esse principium mechanicum; nec motum fluidi subtilissimi, quem una omnes Deo immediate tribuunt, mechanicum esse regerit, nec ullum hactenus excogitatum Philosophiae Naturalis systema agnoscit, in quo non quadam occurrant postulata, quae pro mechanicis haberi nequeunt. Impressionem facultatis attractricis non durius esse postulatum, quam existentiam materiae, impressionem motus rectilinei, & conservationem facultatum agentis naturalis. Sed has quidem positiones necessarias esse ipsa ratio docet. Inesse Telluri vim attractivam, per experientiam constare: quae cum per principia Mechanica explicari nequeat, (si ipsum sequimur) ad causae primae influxum omnino recurrendum esse. Quod si ulterius urgeas, actionem naturalem in distans absurdam esse: multa admitti debere regerit, quorum nullum habemus conceptum, qualia sunt cogitatio, reflexio, reminiscentia, sensatio, communicatio motus & prima motus productio, actio animae in corpus & corporis in animam. Enimvero horum omnium ratio redditur ex principii harmoniae praestabilitate. Praecipuam adeo legem a Deo corporibus latam hanc esse concludit, *ut qualibet pars corporis uniuscujusque attrahat partem quamlibet cujuscunque alterius* (quasi Deus in natura leges ferat, quarum ratio ex natura rei reddi non possit, id est, quasi Deus praeter rationem agat) *& conditiones legis praecipuas esse, quod vis attractiva sit in ratione reciproca duplicata distantiarum, in eadem vero distantia in ratione quantitatis materiae:* (sed haec conditio magis rationi consentanea est quam lex ipsa). Hinc ad generales corporum affectiones explicandas progreditur, & ad fluiditatem requirit r
 parti-

particularum molem exiguam, 2 figuram sphericam aut sphaeroidicam, ut contactus non nisi in puncto fiat, 3 politam superficiem, 4 vim attractivam gravitate minorem, a qua cohesionem derivat. Videtur scilicet supponere atomos jam satis profligatas. In specie de aqua, Mercurio, aere & lumine quaedam superaddit, quæ fluidorum elementa constituit & congelationem aquæ particulis salinis ex aere in eam derivatis tribuit: cum enim aculeatæ existant, poris sphaerularum binarum intrudi sicque eas connecti. Quare cum hac ratione contactus prohibentur, glaciem majus spatium aqua occupare. Solem & fixas corpora esse ait solida intensissime candefacta, ut calorem omnem intra multas annorum myriades exhalate nequeant. Particulas exhalatas pro luminis radiis habet luminisque proprietates atque colorum naturam ex *Newtoniana* Optica sane præclara repetit. Inter alia defendit, lumen non a solidis corporum particulis reflecti, in quas impingit (alias enim a vitris politis, cum prorsus æquabilem superficiem non habeant, regulariter non reflecterentur); sed a vi quadam corporis per superficiem ejus æqualiter diffusa (per quam in radios agat, antequam eam contingant) & densitati ejusdem proportionali. In de Solis substantiam quotidie decrescere concludit & calorem virtualement in succo vegetabilium aliquam illius partem constituit.

His præmissis Capite secundo in mundi originem ac in specie hominum ortum inquirat. Disputat contra Epicureos, fortuito atomorum concursui originem mundi tribuentes: quorum sententiam inde potissimum convellit, quod lex gravitationis, qua Planetae se mutuo attrahunt, Mechanismo repugnet, atque adeo primaria quædam corporum proprietates a legibus Mechanismi non dependeat, & præterea productio animalium cum iisdem non consistat, circulatione sanguinis perpetuum mobile in corpore animali prodente, quod per leges Mechanicas impossibile, & motibus spontaneis in animalibus sensitivis, voluntariis in rationalibus hominumque libero arbitrio in Mechanismum impingentibus: qua data occasione *Cartesi* quoque Cosmogoniam perstringit. Enimvero ad probandam existentiam Dei non opus est, ut ad qualitatem

ocul.

occultam scholasticorum, qualis est Autoris gravitas, recurramus. Et infirmum omnino argumentum, quod exemplo *Mori* in *Euchiridio* Metaphysico ab insufficientia Mechanismi petitur, ut jam ab aliis satis superque ostensum. Optime origo animalium primæva, ut & libertas humana, per leges Mechanicas non explicari posse dicitur, cum utraque sit supra mechanismum: at de motibus animalium spontaneis idem minime valet. Refutat Autor præterea illorum opinionem, qui mundum, qualis nunc existit, ab æterno independentem ab omni causa extitisse affirmant. Urget contra eos, quod visibilia hæc a re alia tanquam a causa sua in esse & conservari pendeant: remoto enim ex. gr. Sole, omnes in Tellure cessare generationes; remota Luna, tolli fluxum & refluxum maris; remotis montibus, fontes; remota atmosphaera, corpora animalium intumescere nec conservari posse. Addit, animalia ab æterno esse non posse, quia eorum productio a principiis extrinsecis pendet, ac vires materiæ superat, omniaque organa ad certos fines prudenter sunt disposita. Si mundus ab æterno extitisset, dudum ex Autoris mente defecisset aqua, quæ plantarum & animalium nutritioni, mineralium & metallorum productioni copiosa impenditur; Sol & fixæ ex ipsius hypothese dudum absumptæ fuissent; motus planetarum ob aliqualem saltem medii resistantiam exspirasset; genus humanum aut dudum in infinitum procrevisset, aut plane defecisset. Scientiæ a perfectione sua non amplius abessent. Motus præterea Planetarum juxta Nostrum ortum suum ad aliud ens refert, quia curvilineus; & cum ex animalculis præexistentibus generatio fiat, infinita animalcula, quorum singulorum infinita sunt organa, in uno aliquo contineri debent: id quod ipsi absurdum. Denique in visibilibus mundi proprietates ex alicuius fluentes observari negat, quales necessitatem existendi & independentiam, omnipotentiam, omniscientiam, infinitam bonitatem & sapientiam, dependentiam omnium a se, esse arbitratur. Hisce rationibus utitur Autor ad æternitatem mundi destruendam; sed rem non plane efficiunt.

Quomodo Capite tertio existentiam Numinis h. e. supremæ cujusdam virtutis, qua productus fuerit mundus & etiam

etiamnum conservetur, per existentiam materiæ atque animalium, per conservationem facultatum, per pulcritudinem universi & rerum ordinem probet; tam ex superioribus colligitur, quam aliunde constat. Omnium scilicet argumentorum vis partim ad finium considerationem, partim ad Mechanismi insufficientiam Autori visam redit. Ex *Leibnitianis* meditationibus satis intelligitur, omnia quidem in natura corpora fieri mechanice, ipsa vero principia Mechanismi ex altiori fonte, nempe a substantia incorporea & quidem per rationes finales oriri. At Noster dum asserta ostendere satagit, c. A. ta ex superioribus repetit & de systemate mundi planetarum que motibus ex Cl. *Gregorii* Elementis Astronomiæ ac Cosmotheoro *Hugenii*, de œconomia animali ex *Borelli*, *Bellini* aliorumque scriptis multa congerit, ita tamen ut finesubique obvios potissimum & recte urgeat.

Tandem Capite quarto in eo imprimis est, ut evincat, rationi humanæ æque ac moli corporis suos præfixos esse limites, quos ut prætergrediatur, fieri nequeat. Id probaturus urget, nos magnitudinis distinctam habere notionem, infinitam tamen magnitudinem concipere haud posse: (*quanquam aliquo modo dici possit, nos concipere id, ejus necessitatem; intelligimus*). Alias quantitates infinitas esse intuitu aliarum infinite parvarum, quæ infinitudo infinitos gradus admittat, cum quod unius respectu est infinite parvum, alterius respectu infinite magnum existat: alias esse infinitas intuitu aliarum finitarum. Sed inventor calculi infinite simialis infinite parva & infinite magna in quantitibus pro veris rebus nunquam venditavit. Noster illius exempla producit angulum contactus, quem recta cum curva efficit, infinite magnum intuitu anguli per contactum duarum curvarum formati, & vim centrifugam in arcibus infinite parvis orbitarum Planetarum, quarum intuitu vis projiciens infinita; alterius vero spatium inter asymptotam Hyperboloidis alicujus & rectam ipsi parallelam comprehensum, quod infinitum intuitu spatii finiti inter asymptoton & Curvam in infinitum productas contenti. Sed hujusmodi infinita aut infinite parva, si rigorose sumantur, magis notionalia quam realia sunt.

sunt. Infinitatem non involvere contradictionem ostendit, quod concipi possit numeri infiniti genesis per continuam unitatis additionem & infinite parvi generatio per subtractionem aut divisionem; quodque fractionum infinitarum valor

sit assignabilis e. gr. $\frac{1}{a} + \frac{1}{a^2} + \frac{1}{a^3} + \dots$ &c. in infinitum $= a-1$; quod extensionis, durationis & divisibilitatis materię nullus concipiatur terminus. Monet autem ideas finitudinis & infinitudinis per se non significare entia realia, sed esse incompletas, nec realem ideam adimplere, nisi substantię cuidam jungantur. Egr. infinitam scientiam, infinitam sapientiam; infinitam extensionem & durationem esse proprietates rerum intelligibiles. Infinitatem vero in abstracto esse notionem vagam. Infinitatem Deo soli competere negat, cum nulla sit absurditas statueret, creaturam imbutam esse qualitatibus gradu infinitis (de numero infinitis hoc certius affirmari poterat). Non repugnare, mundum esse creatum & tamen ab aeterno extitisse atque in infinitum extendi. (Sed si mundus infinitus poneretur, revera unum totum non foret, unde recte *Cartesius* aggregatum quantumcunque indefinitum intelligi maluit). Finitudinem & infinitudinem esse disparata instar luminis & soni. (Sed in his duobus nulla ut in illis est oppositio). Hinc non communes admittere proprietates, sed multis modis contrarias. Positivam infinitatis naturam non comprehendere ab intellectu finito quare cum infinitas numero series in Arithmetice concipimus, partes omnes eadem ratione inter se distinguantur opus est. Inde *Arithmetica infinitorum* generales regulas deducit. Sit enim $1+1+1+1$ &c. in infinitum $= \infty$ aut generatim $a+a+a+a$ &c. in infinitum $= \infty a$, erit $\infty : \infty = 1$ aut seu pars infinite parva numeri infiniti, $\infty 2 : \infty = 2$ & generatim $\infty a : \infty = a$; $\infty = \infty^2 = (1+1+1+1 \dots \text{in infinitum}) (1+1+1+1 \dots \text{in infinitum})$, ∞^3 cubus, ∞^n potestas indeterminata numeri infiniti. Hinc pro *Additione* $2 \infty + \infty 3 = \infty 5$, $\infty^n + p \infty^n = (p+1) \infty^n$, $\infty 3 + 10 = \infty 3$, $\infty a + a = \infty a$, $\infty^2 + \infty = \infty^2$ & generatim ∞^n .

$\infty^n + \infty^{n-1} = \infty^n$. Pro subtractione $\infty 10a \rightarrow \infty$
 $3a = \infty 7a$, $\infty 5 - \infty 7 = -\infty 2$, $9\infty^r - 5\infty^r$
 $= 4\infty^r$, $\infty^p - \infty^{p-1} = \infty^p$. Pro multiplicatione
 $\infty \cdot 3 = 3\infty$, $\infty \cdot a = a\infty$, $\infty \cdot \infty = \infty^2$, $a\infty$
 $c\infty = ca\infty^2$, $\infty^p \cdot \infty^q = \infty^{p+q}$. Pro divisione
 $\infty : 2 = \frac{1}{2}\infty$, $\infty 2 : \infty = 2$, $\infty 3 : \infty 4 = \frac{3}{4}$,
 $\infty^3 : \infty = \infty^2$, $\infty^r : \infty^q = \infty^{r-q}$. Pro frac-
tionibus $\infty \frac{2}{3} + \infty \frac{4}{5} = \infty \frac{22}{15}$; $\infty a : e + \infty p : q =$
 $\infty (aq + ep) : eq$ &c. Hunc calculum pluribus exemplis spe-
cialibus illustrat. Ex. gr. sit summa Progressionis Arithmeticae
y, terminus primus a, ultimus v, differentia communis e, sit
 ∞ signum differentiae duarum quantitatum, de quibus non
constat, quænam alterutram excedat, erit $y = (v^2 \infty a^2 + ve +$
 $a^2) : 2e$. Sit jam $a = \infty$, $v = 0$, erit $y = (\infty^2 - 0^2 + ce$
 $+ \infty e) : 2e = \infty^2 : 2e$, & pars æqualis infinite parva hu-
jus seriei $= \infty : 2e = \infty \frac{1}{2e}$. Sit $a = \infty^n$, $v = \infty$
 m , $e = \infty p$, erit $y = (\infty^2 pn + \infty^2 pm) : 2$. Si $n = 2$,
 $m = 3$, $p = 1$, erit $y = (\infty^2 2 + \infty^2 3) : 2 = \infty^2 5 : 2$.
Sit in progressionem Geometricam continua terminus primus a,
ultimus v, exponens rationis r:s, erit $y = (ra \infty v) : r \infty$
s. Sit jam $a = \infty$, $v = 0$, erit $y = r\infty : (r - s)$. Sit r:s = 2,
erit $y = \infty + \frac{1}{2}\infty + \frac{1}{4}\infty + \frac{1}{8}\infty$ &c. in infinitum
 $= \infty 2 : (2 - 1) = \infty 2$ & pars infinite parva æqua-
lis 2. Sit universaliter pars hæc infinite parva dx, erit ∞dx
 $= \infty r : (r - s)$ consequenter $dx = \infty r : (\infty r - \infty s) =$
 $r : (r - s)$, hoc est (si r:s = $\frac{1}{2}$) $= 2 : (2 - 1) = 2$. Sit Curva TAB. VI
DEF. Sumantur abscissæ a puncto A in axe AIH, sitque AI = Fig. 5.
IE = 1, AK = x, KL = y, æquatio curvæ $y = x^n$, erit per
methodum quadratarum area ABCDELK = $x^{n+1} : (n+1)$,
& area indefinita AGLFHIA = $nx^{n+1} : (n+1)$. Sit jam
 $n = 1$, erit $y = 1 : x$, & area ABCDELK = $x^{1+1} : (1+1)$
 $= 1 : (1 - 1) = 1 + 1 + 1 + 1 + 1$ &c. in infinitum, ita ut pars
infinite parva spatii Hyperbolici Apolloniani = 1. Si area A
GLFHKI requiratur, reperietur (quoniam $x = y^{-1/n}$) $ny^{n-1} : n$
 $(1-n) =$ (quia $y = 1$ & $n = 1$) $2 - 1$, ; $1 - 1 = 1 : (1 - 1)$
Ooo 2

$= 1 + 1 + 1 + 1 + \dots$ &c. in infinitum. Ergo integrum spatium inter utramque Asymptoton & Hyperbolam Apollonianam $= \infty$. Sed multa in his sunt, quæ non nisi commoda explicatione salvari possunt, ne contradictiones continere videantur: rigorose enim loquendo in infinito non magis quam in ipso finito pars toti æqualis esse potest. Unde illud $\infty a + a = \infty a$ rigorose loquendo locum non habet, quemadmodum nec $xdy + ydx + dx^2 = ydx + xdy$. Ast in calculo infinitesimali sustinetur per reductionem commodam ad ea; quibus nihil obijci potest: quod sæpe monuit calculi Autor.

MICROMETRIA, HOC EST, DE MICROMETrorum, Tubis opticis, seu Telescopiis & Microscopiis applicandorum varia structura ac usu multiplici Opusculum. Autore THEODORO BALTHASARIS, Med. Lic. Matbes. & Physic. Prof. Ordinar.

Erlang.

Christian. Erlangæ, apud Joh. Andr. Lorberum, 1710, in 8. Constat plag. 8. & Tabb. æn. plag. 2.

Cum micrometra telescopiis applicentur, hæc autem ex lentibus componantur; Autor sub initium nonnulla de lentium proprietatibus demonstrat, usus *Kepleriana* ratione anguli incidentiæ ad angulum refractionis minus exacta, non autem vera horum angulorum sinuum a *Willebrordo Snellio* primum inventa & *Cartesio* vulgo attribui solita, & de tuborum compositione disserit, imprimis Astronomici, ad quem potissimum spectant micrometra. Inter hæc autem primo loco commemorat reticulum ex filis sericeis aut pilis equinis ad angulos rectos sese interfecantibus, ad selenographiam faciendam exemplo *Millietii Dechales* commendatum. Huic jungit alterum ad Eclipsin Solis observandam usurpatum ab Astronomis Parisinis, cujus in commentariis Academiæ Regiæ Scientiarum Anni 1706 p. 212 edit. Bat. mentio fit, quodque ex circulis concentricis duodecim digitos disci Solaris representanti

tantibus constat. Indicat præterea micrometrum a *Gascoignio* inventum, a *Richardo Townley* perfectum & in *Transactionibus Anglicanis A. 1667* num. 29 p. 542 itemque in *Johannis Lowborpii* Epitome earundem p. 219 vol. I. descriptum & *Actis A. 1708* descriptionem *Micrometri Heveliani* ipsis *Heckeri* verbis repetit, *Kirchianumque* *Micrometrum* structuræ omnium simplicissimæ; alia occasione proxime describendum, commendat. Non minus, quam hoc, commendari debebat, quod ab *Auzouto* inventum describitur in ipsius *Traclatu de Micrometro*, quem in *Actis A. 1695* p. 130 indicavimus, fol. 415 & seqq. cum varia opera Mathematicorum & Physicorum ab Academicis Regiis scientiarum elaboratorum recensereamus, a *Philippo de la Hire* in *Tabulis Astronomicis* p. 66 & seqq. atque *Nicolao Bion* in *Traclatu de Constructione & præcipuis usibus instrumentorum Mathematicorum*, mensè *Januario* p. 15 & seqq. commemorato. Nec silentio prætereundum erat micrometrum a *Philippo de la Hire* excogitatum, quod duplicis circini figuram refert & in *Tabulis astronomicis* p. 71 repræsentatur. Poterant ulterius commemorari gemina instrumenta, quæ *Robertus Hooke* in *Operibus posthumis* f. 497 & 498 proposuit. Sed hæc omnia ad Autoris notitiam non pervenerunt. Ipse autem aliquod micrometrum propriæ inventionis exhibet, cujus hæc constructio. ABCE est lamina orichalcea competentis crassitie, pinnula perpendiculari A instructa, cujus pars BC tubo immittitur & duorum pollicum existit, DE vero exterior æqualis parti AB in æquales particulas divisa, quarum singulæ singulis distantis spirarum cochleæ KL æquantur. CF est corpus parallelepipedum orichalceum exactissimeque lævigatum, per cujus foramen inferius oblongum transmittitur lamina ABCE, inibique firmatur ope clavulorum, ut ne minimum quidem vacillare queat; parte vero superiori habet matricem F pro recipienda cochlea chalybea æqualis ubique crassitie; cujus longitudo KL æquatur ipsi AD. Reliquæ ejus parti cylindricæ affixus index P cum manubrio Q pro ipsa circumgyranda. OR denique est orbis orichalcæus cum gemina vagina ferrea SM & TV afferruminata, quarum ista

TAB. VI
Fig. 6.

Laminam BE, hæc partem cochleæ cylindricam LO recipit. Limbus ejus in decem partes dividendus ac singulæ in alias decem subdividendæ. Pro recipiendo corpore parallelepipedo G paratur capsula orichalcea, cujus interior superficies exacte lævigata est & cavitas cum isto congruit, ut hujus beneficio micrometrum tubo vel profundius immitti, sine difficultate eximi iterumque immitti & una pluribus tubis inservire queat. Longitudo ejus arbitraria. Duabus pinnulis instruitur, ut transmissis per ejus foraminula clavus tubo affigi possit. Quodsi desideres, ut medium micrometri medio tubi respondeat; structuram ejus aliquantisper variari jubet. Sine micrometro micrometriam exercere satagenti suadet, ut tubo cruribus circini immisso capiatur distantia punctorum objecti visi quæsitæ & in scalam Geometricam exactissime divisam transferatur. Postquam igitur micrometrorum structuram absolvit, illorum ad tubos applicationem docet, ubi una proponit regulam inveniendi, quot partes micrometri singulis secundis & minutis respondeant, ab ea, quæ vulgo recepta est, differentem. Capienda est distantia micrometri a lente objectiva (inclusa etiam hujus crassitie) in particulis millesimis, pedis & assumptæ cujuslibet aperturæ micrometri quantitas in eadem mensura indaganda. Quo facto, inferatur: ut distantia micrometri ad aperturam ejusdem; ita sinus totus ad tangentem vel sinum anguli quæsitæ. Exhibet quoque micrometrum aliquod extra tubum usurpandum & objectiones diluit, quæ ab imperitis contra usum micrometrorum formari possent. Impedimenta remoturus, quæ micrometriam difficilem reddunt, mentionem facit remedii, quo *Hugenius* telescopia a tubi optici molimine liberavit, & ex Actis A. 1707 p. 419 citat, quæ de *Campani* quodam invento commemorantur, hæc tamen non evulgato. Ubi obiter monemus Celeb. *Wolffum* nostrum suspicari, totum illud inventum consistere in unica lente plano-convexa, cujus diameter 30 & plurium pedum, latitudo autem solita multo major. Ipse enim expertus est, per tabulam vitream plano-convexam, cujus convexitatis diameter 30 pedum, longitudo duorum, latitudo $1\frac{1}{2}$ pedum, in ipsa

psa luce meridiana, sine ullo tubi molimine, duobus oculis apertis, ad distantiam duorum milliarium Germanicorum ædificia monti superstructa distinctissime videri potuisse. Autor suadet (ex *Hugenii* nimirum *Dioptrica*) ut speculorum planorum ope tubi coarctentur & ad observationes siderum commendat micrometrum simplicissimum, in *Actis A.* 1708 p. 346 elineatum, quod tamen melius præstat per *Newtoniana* inventa catoptrica, Coronidis loco speciales quosdam micrometri usus & observationes micrometricas recenset, quarum nonnullas ex proprio penu promit. Diametrum Solis in Apogæo constituit 31' 35" in Perigæo 32' 44". Diametrum Solis verticalem occasui proximi non semper eandem invenit. E. gr. A. 1707 d. 28 Sept. reperit eam 26' 46"; A. 1709 d. 22 Sept. 23 8"; cum transversa in priori esset 32' 5", in posteriore 32' 36". Tandem micrometra microscopiis applicare docet.

Richtige Invention einer ganz neuen Pulver-Mühle/

i. e.

MACHINA NOVA AD MATERIAM PULVERIS pyrii conterendam aptissima.

Autore F. R. V. J. Sacra Cesareæ Majestatis Archibedeo Militari.

Ratisbonæ, 1701, in 12. Constat pl. 1½.

Autor in machinis, quibus ad conterendam pulveris pyrii materiam vulgo utuntur, reprehendit, quod nimis lente nec sine incendii periculo materia conteratur. Cum itaque didicisset, attritu marmorum ignem non excitari, aliud molendini genus huic usui aptissimum proposuit, cujus structuram schematicè, a nobis descriptioni Autoris superadditus adumbrat. Sunt scilicet AFBE duo lapides ex marmore parati una cum cylindro HK circa axem ipsius mobiles Diameter AB 6, 7 vel 8 pedum; crassities DE 8 digitorum, diameter foraminis NQ 6 digitorum. LM est lapis marmoreus horizontaliter positus, cujus margo ultra reliquam superficiem duobus digitis assurgit. Ferrum HO va-
plura

TAB. VI
Fig. 7.

plumbeo circumdatur, ut oleum commode infundi possit ad restinguendum calorem ejus ex attritu ortum. Reliqua ex his determinantur. Quamvis vero, ut verum fateamur, hoc molendini genus novum non sit; ejus enim structura à *Backlero* in Theatro Machinarum Tab. LXVIII delineatur, nisi quod is monere neglexerit (id quod tamen palmarium est) lapides AB & LM marmoreos esse debere nec reliqua satis accurate descripserit, Noster vero lapidem cursorem AB geminet; ob insignem tamen, quem expertus pollicetur, usum ejus hic mentionem facere non dubitavimus.

NOVA LITTERARIA.

Manuscripta Marquardi Gudii, excellentis doctrinæ Viri & inter principes olim Criticos habiti, inclytæ Bibliothecæ Ducali Welferbytanæ, itinere in Holsatiam suscepto viadicavit Ill. Leibnitius; Serenissimo Duce ANTONIO ULRICO thesaurum hunc, difficillimis licet temporibus, pro generosa sua in bonas litteras munificentia redimente; ne aut dissiparetur, aut Germania exportaretur. Thesaurum autem merito appellamus insignem numerum Manuscriptorum Codicum, imprimis antiquorum Græcorum & Latinorum, quibus non pauci insunt nunquam editi, plurimi digni qui editis conferantur. Et paucissimæ sunt in Germania Bibliothecæ publicæ, quæ Gudianæ privatæ (quam Morhofius Reginam privatam vocat) ea in re præferri potuerint.

Cum nuperrime ad nos delatus sit Dicitur Veneti, de quo M. Julio dicere cœpimus, Tomus secundus, nunc istud tantum e novis litterariis, quæ fufus illic nuntiantur, monēbimus, Florentiæ hoc tempore Heinricum Brenkman, Belgam, totum in eo esse, ut illustrem illum Pandectarum Codicem, qui isthic cūstoditur, accurate conferat; qua in re socium laboris habet Italum *νεπινοτάτω* Antonium Mariam Salvini, qui pari etiam studio libros Basilicorum aliæque Græcorum monumenta, quorum plura sunt Florentiæ, cum legibus civilibus diligenter comparat. De reliquis dicemus Mense proximo.

ERRATA.

Pag. 198 lin. 21 pro p. 23 lege p. 32; pag. 200 lin. 10 lege *Pe-
rsono* p. 28 jam correctum; p. 352 l. 14 lege *αυτοψία* &
l. 15 lege *ἰσχυρῶν*.

N. XI.
ACTA
ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Novembris, Anno MDCCX.

SEPTUAGINTA INTERPRETUM TOMUS
ultimus, continens Psalmorum, Jobi, ac tres Salomonis
libros, cum Apocrypha ejusdem nec non Siracide sa-
pientia, per JO. ERNESTUM GRABE,
S. T. P.

Oxonii, e Theatro Sheldoniano, 1709, in fol. & 8.

Alph. 2 plag. 11 in 8 & Alph. 1 plag. 10 in fol.

Eodem ordine, quem A. 1708 p. 193 sqq. in T. I Codicis
Alexandrini a Cl. Editore vidimus observatum, hic etiam
in Prolegomenis procedit, Cap. I notitiam Codicis sui quo-
ad hunc Tomum subministrans. Ipsi, qui hic continentur, libri
συνηρως scripti sunt omnes, quod *vetus Patrum inventum ex*
Hesychii Hierosolymitani testimonio confirmat, ipsumque etiam
Origenem in Hexaplis textum τῶν ὀ ita exhibuisse ex Euseb.
H. E. VI, 16 probat. Hinc Stichometrias docet natas, *Nicepho-*
ri puta CPlitani, & illam quam Coelestinus judicio de Barnabæ
Epistola inseruit, quarum tamen & inter se & a MS. Alexandri-
no magna sit discrepantia, quod exemplis declaratur. Capitem
distinctionem nullam in Codice dari, præterquam quod Psalmi
cujushbet principium vel titulum minio librarius exaraverit.
Psalmis in isto Codice præfiguntur 1 Athanasii ad Marcellinum
Epistola, Psalterii dignitatem Psalmorumque singulorum in va-
riis casibus usum declarans. Hanc inde ab Athanasii ævo Psal-
teriis præmitti solitam, licet in variis Athanasii editionibus exstet,
hic tamen Vir Clarissimus ex membranis S. Patri fere coævus cor-
rectiorem haud paulo & pleniorẽ, quam in Montsfaucõnii et-

C. 1.

§. 2.

3.

Ppp iam

§. 4.

iam Editione extat, repræsentavit. Sequitur 2 *Eusebii* Pamphili *ὑπόθεσις*, qua de Hebræorum divisione Psalterii in quinque libros, deque diversis diversorum Psalmorum Autoribus ac inscriptionibus notatu digna traduntur. Hanc *Monifanconius* Eusebii Commentariis in Psalmos præmisit, nec habet tamen, quæ additur in Cod. Alex. ἀκολουθία, sive seriem Psalmorum ad Davidis Historiam pertinentium, juxta temporis, quo compositi fuerunt, ordinem, quæ ἀποσπασμάτιον est ipsius Eusebii commentariorum, ut luculenter Autor demonstrat. 3 *Περὶ τοῦ εἰς τὰς ψαλμῆς*, quæ p. 2 Edit. Montf. ὑπόθεσις τῆς Εὐσεβίου vocantur, quibus Syriacæ & Arabicæ Psalterii versionis Autorem vel Editorem usum docemur. 4 *Κανόνες τῶν ψαλμῶν ἡμετέροι καὶ νυκτερινοί*, quæ omnia ex MSto Prolegomenis suis inseruit. Post hæc sequitur ipsum *Psalterium*, subnexis *V. & N. T. Hymnis & Orationibus*, quæ in plerisque Codicibus Psalterio junguntur, addito in quibusdam Exemplaribus, inter quæ & Alexandrinum, *Ἦμνω ἐωθινῶ*, cujus initium *Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῶ*; de quo Commentatio *D. Thoma Smithi* extat inter ejus *Miscellanea* p. 133 sqq. ut alios nunc taceamus. Hic non possumus non meminisse, quomodo *Vir Cl.* antiquitatem sui Codicis ab objectione vindicaret, quæ fieri Hymnorum, de quibus diximus, occasione poterat. In inscriptione sc. *Hymni B. Mariæ* ex *Luc. I Θεοτόκος* nomen illi tribuitur, unde videri poterat, Codicem Alex. post III demum Concilium Oecumenicum, quod Ephesi Seculi V anno 30 B. Virgini titulum hunc asseruit, esse conscriptum. Hic vero magna cum diligentia Patrum conquisivit loca, qui ante dictum Concilium Θεοτόκον Mariam appellaverunt, quod tamen tum demum contra Nestorium autoritate publica confirmabatur. Ad *Jobum* quantum attinet, illius liber in Alexandrino MS. multum a primæva τῶν ὀ versione recedit, quippe non Origeniana solum supplementa exhibens, quæ sunt in MStis omnibus, (secus ac in Psalterio quod ex κοινή descriptum additamentis his omnibus ferme caret) verum & hic commata quædam ac verba sæpe mutans, ut Romanum adeo Exemplar huic quoad *Jobum* longe sit præferendum. Hujus interpolationis tempus & autorem cum quæreret *Grabi-*

7.

us, eo tandem quaerendo pervenit, ut haud absque fundamento suspicetur, Alexandrinum exemplar *Lucianaeam τὸν ὁ* revisionem quoad *Jobi* librum exhibere. Cumque constet ex Hieronymo, *Luciani exemplaria CPLi usque Antiochiam esse prolata*, citationes libri *Jobi* apud *Chrysostrum* extantes, cum *Romano* pariter ac *Alexandrino* exemplari composuit, quod faciens cura deprehenderet, istas huic saepius quam illi esse consonas, certior factus est conjecturae, utque nos etiam certiores redderet, distas citationes cum utroque Codice collatas Lectoribus repraesentavit. Sunt tamen in hoc quoque libro loca, ubi Alexandrinum exemplar accuratissimam habeat lectionem, ea scilicet quae *Lucianus* intacta reliquerat. His expositis ea recensentur accurate, quae minio scripta sunt in hoc Codice, quo labore confirmatur, quod supra dictum est, capitum distinctionem hic esse nullam.

Cap. II ratio hujus Editionis Psalmorum &c. & methodus explicatur. Superfluum enim videri poterat libros hos metricos denuo excudere, postquam non in *Waltoniano* solum opere diversae hujus Codicis lectiones sint adnotatae, sed & in super *Galeus* A. 1678 Psalterium & *Junius* A. 1637 *Jobum* ex Alexandrino Codice ediderint, hoc etiam anno 1663 *Franequeræ* recuso. Enimvero quoniam & *Galei* liber multis scateat adhuc mendis, non semper etiam Codice recte lecto (quae ha magno numero adducuntur) idemque *Junio* acciderit, & *Huiffo*, qui *Waltonum* in variis lectionibus colligendis adjuvit (quod itidem testimoniis probatur) non inutile putatum est, si & hi libri ea, quae *Ostateuchus*, industria recuderentur. Jam de emendationibus, distinctionibus, signis, quae habet, plane sunt eadem, & aequè uberrimis illustrantur exemplis, ac in T. I factum fuisse observavimus.

C. III Editos recenset & MStos, quibus in hoc negotio usus fuit, libros. *Complutensem* ex illis ad *Eclesiastici* lacunas supplendas maxime sibi fuisse usui dicit, qui perfectissimum ejus textum habere demonstratur. *Aldinum* exemplar & *Romanum* secutus est in *Jobo*, & ex Romano etiam insignem Alexandrini MSti in *Psalterio* defectum a Ps. XLIX, 19. ad Ps. LXXIX, 11 supplevit, ut alias singulorum librorum

S. 2.

9.

C. II.

S. 1.

2. 3.

C. III.

S. 1.

2.

5. 4. Editiones taceamus. E MStis, quantum ad *Psalterium*, *Bodle-*
 5. *jani* aliquot insignibus usus est, quorum antiquissimum Seculo X
 videtur scriptum. In *Jobo* elaborando pariter illa solum *Biblio-*
theca fuit contentus, insignia Catenarum volumina offendens,
 6. in quibus textum *Jobi* a *Lucianis* interpolationibus liberum de-
 prehendit. Eadem *Grabio* in *Proverbiis* (præterquam quod
 Sapientiæ librum, in quodam Regiæ Bibliothecæ libro latentem,
 serius accepit, nec novas emendationes suppeditare ani-
 madvertit) *Ecclesiastæ* & *Cantico* fuerunt adjumento. Atta-
 men cum *Sapientiæ* & *Ecclesiastici* nullus in Anglicanis MStus
 extet Codex, *Vindobonensium* duorum MStorum collationem
 a Junio olim consignatam a *Celeb. Bentlejo* habuit, ad quem sche-
 7. dæ hæ Junianæ pervenerunt. Imprimis autem usus *Gallica-*
no Psalterii exemplari, ab *Hieronymo* ex Hexaplari Editione cor-
 recto, & cum obelis ac asteriscis Latine edito. Quod cum
 aliquoties lucem viderit, illa præsto fuit Viro Cl. editio, quam
Martianus T. I Operum *Hieronymi* inseruit. Contulit autem
 8. impressum cum uno *Cottoniano* MSto A. C. 703 exarato, &
 duobus recentioribus *Lamberhanis*. Juxta hunc & alius *Hiero-*
nymi labor priori similis in *Jobum* præsto fuit, cujus primam fa-
 cultatem publice *Martianus* l. c. fecit. Hujus tamen Editionem
 multis deturpatam vitiis ex *MS. Bodlejano* partim, partim e textu
 τὸν ὁ & *Augustini* Commentariis emendavit & supplevit, ob-
 9, 10. elos etiam quosdam & asteriscos restituit. *Patres* denique (in-
 ter quos *Eusebium* præcipue in *Psalms* laudat) consuluit, &
 ex illorum allegationibus dubias lectiones constantes, deprava-
 tas meliores reddidit, eorum tamen locorum non habita ratio-
 ne, quæ vitii suspensionem habebant, aut interpolationis.

C. IV.

9. Capite IV illorum locorum prolixum & Criticis utilissi-
 mam text catalogum, quæ sola ex conjectura emendavit, nec il-
 lis prætermissis, de quorum cogitavit quidem correctione, sed
 quod ea non nimis esset facilis, textui inferre dubitavit. Quod
 ultimus vero post primum statim, omisis tantisper Tomis
 intermediis, prodierit, hæc est ratio. Spes nempe facta fuit
 Cl. *Grabio*, fore, ut celebrem *Maffii Codicem*, qui *Herborne*
Nassoviorum delitescere dicebatur, quoque ad *libros Historicos*
 eden-

edendos opus apprime habebat, nancisceretur. Quæ res cum postmodum extracta, nunc etiam adhuc sit dubia, *Propbetis* autem procedendis duo *Codices Gallici*, quorum etiam tam cito copia fieri non poterat, deessent, ad præmittendos metricos, ne diutius expectarentur sui labores, tantum non est coactus. Ceterum videre nondum potuit Gravius, cum Tomum hunc ederet, ea quæ in *Diario eruditorum Paris.* M. Decembr. A. 1709 p. 515-571 ipsi a Salmanticensi Theologo, eo ipso, qui A. 1709 Epistolam de restitutione Textus LXXviralis edidit, sunt opposita. Offendit bonum virum, quod Alexandrinus Codex a Gravius præferatur Vaticano. Quapropter his ad Abbatem B. (Bignonium summum Virum) literis contrarium plane nititur probare. Quin & Editionis Gravianæ rationem perstringit, quod tamen argumentorum genus non nimis solet esse gravitatis. Haud dubitamus, fore, ut Cl. Gravius & huic Viro satis cetera modesto respondeat, & Sainjorium etiam non prætermittat; si tamen hujus, quam tenet, scribendi ratio, pro argumentis contumelias spargens, requirat responsum.

Ἡ παλαιὰ Διαθήκη.

i. e.

VETUS TESTAMENTUM EX VERSIONE
LXX Interpretum, juxta exemplar Vaticanum cum
Scholiis, variis Lectionibus & Fragmentis veterum In-
terpretum; edidit LAMBERTUS BOS, L. Gr.

in Acad. Franeg. Professor.

Franquera; apud Franciscum Halma, 1709, 4 maj.

Alphab. 8 pl. 5.

GRÆCIS literis, quas docet publice *Celeb. Bosius*, ulterius quotidie promovendis navat operam. Ter jam in Actis, A. 1700 p. 419 & A. 1702 p. 183 nec non Supplem. T. III p. 314 vidimus ejus studii documenta. Nunquam tamen adhuc æque quam nunc luculentum, cum pretiosissimum divinæ linguæ thesaurum, LXX viralem puta versionem, cum publico communi-
nicat. Præmisit huic Editioni suæ *Prolegomena* tribus Capitulis

Ppp 3

bus

bus distincta, quorum primo & sententiam suam de LXX Interpretibus declarat, quæ eadem ferme est cum *Hodii*, & diversitatem Interpretum per singulas partes eundo exemplis ostendit. Addit denique de utilitate hujus versionis aliqua, quam demonstrat 1 ex ejus in primitiva Ecclesia usu frequenti, tum Apostolorum & Patrum in allegatis, tum in privata lectione Christianorum & Judæorum Ἑλληνιστῶν; 2 ex facilitate quam ἐξηγήσει Novi Fœderis affert, uti Heinsius, Grotius, Keuchenius, Pearsonius assatim id declararunt; 3 ex eo denique, quod ad vetum Scripturæ sensum indagandum faciat plurimum, quippe cum melior sæpe sit lectio τῶν ὀ quam Codicis, quem habemus, Ebræi. Exempla hujus rei afferre conatur varia. Sic Gen. XXIII, 13 durissima nunc Ellipsi dicit legi ἡ τῶν ὀν, cum commodius multo foret, si cum LXX legas ἡ τῶν ὀν, ἐπειδὴ πρὸς ἐμὲ εἶ, quoniam mihi faves, quemadmodum phrasia Ebræa eodem fere modo Græce reddita occurrit 4 Reg. X, 6. Nec censet tamen propterea præferendum Ebræo Græcum esse Textum, quippe qui & ab Autoribus elementa similia sæpe confundentibus non ubique purus prædierit, & a librariis adhuc magis sit deturpatus.

C. II Codicum Vaticani & Alexandrini præstantiam, Editionumque variarum qualitates varias indicat. Se purum Textus Vaticani juxta Romanam editionem exemplar hic repræsentare docet, in quo nil mutarit, præter Apocryphorum ordinem, quos ad calcem Canonicorum reposit. Addita sunt & Romæ Editionis scholia variantesque, quotquot conquiriti potuerunt, Lectiones. De Alexandrino Codice dum loquitur, observasse se dicit in eo quædam Jonicam redolentia dialectum, v. g. τέσσαρα pro τίσσαρα, λήψομαι pro λήσομαι, quæ nolit a Cl. Græbio mutata, cum idiomati potius linguæ quam vitio scriptoris sint tribuenda; eum & aliqua fugisse loca mōnstrat, quibus vera fuerit scriptura restituenda, quæ in re magnū laborem ille locavit. Quin & circa loca quædam a Græbio per conjecturas emendata & restituta sua quoque affert cogitata omnino doctissima. Sic Jud. XI, 35 habentur in MSco Alex. hæc verba
 "Οιμυμι

"Οἱμοι δὲ γατῆρ μᾶ, ἐμπεποδοσάτηκας με καὶ σεμνοτάτη, εἰς σκῶλον ἐγένεθ &c. Vocem σεμνοτάτη sine dubio ex conjectura & ex lectionis in Codice vestigiis supplevit Grabius: nam ut ab Huiffo in Polyglottis verba representantur, inter καὶ & εἰς est lacuna indicans legi hæc non potuisse. Cum tamen vel sic restet obscuritas, scriptum putat Noster, σύ μοιωτάτη εἰς σκῶλον ἐγένεθ, sicut 1 Macc. X, 70 dicitur, Σύ μονώτατος ἐφαίρη ἐφ' ἡμᾶς. Exod. XV, 18 βασιλεύων τῶν αἰῶνων: substituit Grabius pro βασιλεύων τὸν αἰῶνα, ex Philone de Plant. Nox p. 221. Bosius existimat antiquam retinendam esse lectionem, Philonis locum mendosum putat & ibi quoque substituendum accusativum, cum inferius paulo βασιλευε τὸν ἀπειρον αἰῶνα dicatur; quin etiam non Græce satis dici βασιλεύων τῶν αἰῶνων. Nos si symbolas afferre liceat, non putamus quidem ex Philonis loco corrigendos τῶν ὄ, cum ille videatur citavisse ex memoria ut inspicienti patebit, quin potius τὸν αἰῶνα scriptum ab iis putamus, quod, ut hoc præterea addamus, cum aliquis, ut æquivocationem phraseos tolleret, quæ κατ' αἰῶνα etiam poterat significare, in margine per ἐπ' αἰῶνα explicaret, illud postea in Textum irrepsit. Nec adeo probanda, qualis nunc est, lectio βασιλεύων τὸν αἰῶνα καὶ ἐν αἰῶνα. Est enim semel tantum םלך in Ebræo. Ceterum mendosus non videtur Philonis locus: bis enim eadem pagina lin. 9 & 31 repetitur eadem constructio. Cur autem inferius accusativum τῶ βασιλεύειν apposuerit, patet ex verborum βασιλευε δὴ τὸν ἀπειρον αἰῶνα ψυχῆς τῆς κέτιδος. Ubi manifeste patet, concursum sex genitivorum ab illo evitatum. De phraseos autem Græcitate dubitare cur debeamus, non satis patet. .

Capite denique III quasdam ad aliqua τῶν ὄ loca observationes subnectit, quibus ut aliquid in universum horum Interpretum Textum elaboraret, optare adducimur. Ita egregie quandoque vindicat eorum versionem, quandoque feliciter corrigit, neque, quod audacius quidam sunt moliti, aliter ac nunc ab iis in Ebræo fuisse lectum, sæpe statuit, quippe quod correctionibus dein Ebræi Textus ansam dare nonnulli volunt. Exempla duo age hic apponamus. Ezech. XX, 37 scribitur, καὶ διάξω ὑμᾶς ἐν ἀριθμῶ; illud autem ἀριθμῶ cum Ebræo תרומ mini-

C. III.

minime convenit, quapropter eos primum ἐν ἀεθμῶ, vel ἐν ἀεθμῶ διαθήκης (hæc enim vox in quibusdam Codd. additur) scripsisse putat; significat enim ἀεθμός εἰρήνην, συνθήκη, Φιλίαν, pacis foedus, secundum Hesychium, quod idem plane est cum Ebræo. Amos. IX, 6 dubium est quid ἐπαγγελία sibi velit, Ebræo Πַלֵּן respondens, & diversum plane significans; hinc στραγγαλίαν, quod fasciculum pariter ut vox Ebræa notat, scriptum ab Interprete censet, maxime cum eandem Textus authenticæ vocem eodem Græco vocabulo redditam Esa. LVIII, 6 observaverit. Illa jam loca quibus & τῶν ὀ lectionem tueretur, & in alios passim Interpretes observationes suppeditat, ne multi nimis simus, sunt tacenda.

**DEFENSIO RELIGIONIS, NEC NON MO-
SIS & Gentis Judaicæ, contra duas Dissertationes Job.
Tolandii; Autore JACOBO FATO, SS. Theol. Doctore
& in Ecclesiâ Ultrajectino-Britannica Sacrorum
Mysteriorum Interprete.**

Ultrajecti, apud Guilielmum Brædelet, 1709, 8.

Constat plag. 16.

Tolandum in duabus, quas mense Junio anni superioris p. 248 recensuimus, Dissertationibus id agere, ut religionem & naturalem & revelatam subvertat, Autor ostendere conatur. Cum enim affirmet, Livium totam religionem patriam pro commento Politicorum, in Magistratum subsidium & Sacerdotum emolumentum subtiliter excogitato, miracula, præfagia, ostenta, prodigia pro fabulis habuisse; quæstuosas sacrificulorum in miraculis & prodigiis fingendis fraudes; vulgi in ostentis credendis & variis religionibus amplectendis facilitatem ac simplicitatem, Principum & nobilitatis credulitatem false perstrinxisse; præter Deos patrios exteros quoque pro nullis reputasse; nec gentilem, nec Christianum, nec Judæum fuisse: ut ipsum Atheismi suspectum reddat, lapidem omnem movere. Quod si excipias, Livium interne Deum incorporatum coluisse; hoc ad-

missio

missio, ipsum necessario vel Judæum, vel Christianum fuisse regerit. Neuter si fuerit, fieri haudquaquam potuisse, ut aliud præter naturam & materiam Numen agnosceret: quæ Atheorum opinio. Addit, si Deum incorporeum, omnium conditorem ac moderatorem, agnovisset, miracula, præfagia, oracula non fabulæ aniles visa fuissent. Enimvero poterat *Livius* religionis patriæ absurditatem agnoscere & ob externam quandam cum Judaica & Christiana, utut levem & perexiguam, convenientiam a serio utriusque examine abstinere, solamque religionem naturalem amplecti. Naturalista ergo fuisset, non Atheus. Poterat miraculorum fictorum, quæ sacrificuli jactabant, nullitatem perspicere ac proinde ad miracula Judæorum ac Christianorum non attendere. Quoniam itaque *Tolandus* audacem religionis irrisorem & nefarium hypocritam *Livium* acere Nostro videtur; ipsum quoque Atheismi suspectum evadere concludit. Sed hoc iis etiam proprium, qui eundem cum Christianis Deum, ast ex præscripto rationis solius, colunt. Postquam vero operose adstruere conatus est, quod *Tolandus* religionem a superstitione non distinguat, immo religiones omnes confundat & injuste traducat: eorundem patrocinium acturus, Ethnicam pariter atque Judaicam & Christianam hoc potissimum argumento defendit, quod in singulis unius summi Dei omnipotentis, cœli & terræ opificis, notio retenta fuerit. Probat igitur, illas religiones naturalem involvere: verum tamen eas contra Naturalistas & Atheos propugnaturus de iis potissimum dispicere debebat, quæ in unaquaque naturali superadduntur. Quoniam vero *Tolandus* ulterius insinuat, quod omnes legum sacrarum latores & religionum fundatores, consequenter Christum ipsum (absit blasphemia verbo) impostores vocet; omnes sacrorum antistites fraudis ac avaritiæ accuset; spiritus incorporeos, adeoque & existentiam Dei, immortalitatem animæ, poenas & præmia post mortem, Numinis providentiam ac metum neget: ea refutaturus, religionum conditores, sacrarum antistites, religionis cultores & miracula defendere, spirituum existentiam, immortalitatem animæ & providenti-

am divinam evincere conatur. Spiritus incorporeos dari, ex testimoniis Philosophorum, ex ratione, ex eorum notione & facultatibus, ex phænomenis denique ac ostentis probat. Ratio ipsi duo argumenta suggerit, quod scilicet 1. talem naturam esse non repugnet (sed hoc argumentum non satis evolvit) & 2. omnes homines in ea statuenda consenserint. Quod a notione desumitur, ex *Cartesiana* Philosophia notum. Inter facultates entis incorporei refert, quod sit sui conscius & totum objectum simul ac semel percipiat. Ad phænomena urget, plus dari in rerum natura, quam materia producere valet, qualia sunt cogitatio, vita, sensus, motus spontaneus, subitæ apparitiones ac disparitiones spectrorum, actiones obsessorum, miracula, vaticinia, inventio linguarum & artium. Dum in existentia Dei demonstranda occupatur, ideo quoque *Tolantium* Atheismi reum pronunciat, quod affirmer, nomen Jehovah ahaq; Deo in sacris tributa, ut cum dicitur *α & ω*, primus & ultimus &c. esse æquivoca & Atheismo æque ac Theismo apprime congruere. Ast non perpendit, nomina hæc Deo tribui ob aseitatem. Quæcunque autem ex notione entis a se immediate deducuntur; nec ab Atheis negantur, sed in iis Athæi cum Theistis conveniunt. Ea nisi consideremus, facile nobis imponet Atheus. Admittet enim quam lubentissime, Deum esse ens a se, æternum, independens, a quo omnia entia reliqua ita pendent, ut sine eo ne unico quidem momento subsistere valeant, cui acceptum referri debeat, quicquid realitatis in ente ubivis obvio deprehenditur, esse beneficum, potentissimum, omnium possibilium perfectissimum, numero unicum; obligare entia quælibet ad certas actiones edendas, ipsumque hominem, ut ex præscripto rationis vivat. Talia nimirum ex notione entis a se deducuntur, adeoque ab eo admittenda sunt, qui ens a se admittit, quod nemo sanus existere negat. Unde consequitur, eum contra Atheos parum proficere, qui istiusmodi tantummodo probat. Eorum profecto molimina subversurus demonstrare tenetur, ens a se non posse esse machinam hujus universi, sed esse Rationem quandam supremam, quæ per rationes finales essentias rerum exsculpsit & iis in tempore existi-

stenti-

sentiam superaddiderit. Tale nimirum ens esse ens a se, cum Christianis consentiunt, quotquot ab Atheorum grege secedunt. Ad ea cum non satis attenderit Autor, multa profert, quæ quidem Entis a se, at non Dei, quem nos veneramus, existentiam evincunt. Dum argumentum *Cartesii* de idea entis perfectissimi urget, more communi infert: Per abstractionem formata non est. Ergo innata. Demonstrare autem præterea debebat, quod nec per arbitrariam compositionem ad imitationem aliorum notionum fuerit efficta, vi eorum quæ in Actis A. 1707 p. 509 leguntur. Providentiam Dei asserturus, ad testimonia scriptorum sacrorum & profanorum, rationem sanam & phænomena provocat. Argumenta rationis hæc sunt. Deus semper vivit, agit & cogitat. Ergo hujus mundi regimini se immiscet. Mens nostra totum corpus nutu suo regit & extremas mundi visibilis partes cogitatione sua pertingit. Ergo multo magis mens præstantissima Deus omnia moderatur. Deus est bonus. Ergo paternam curam adhibere debet in creaturis sustentandis & administrandis. Inter phænomena urget ordinem ac motum siderum perennantem, specierum conservationem, societatis humanæ inter tot malos homines & spiritus malignos in perniciem generis humani conjurantes ab interitu vindicationem, imperiorum vastissimorum everisionem, miracula & vaticinia: ubi multa occurrunt, quæ contra originem mundi ex fortuito atomorum concursu faciunt. Pro animæ immortalitate argumentatur cum *Cartesio*: Dividi nequit, quia incorporea. Ergo nec corrumpi. Sed hoc est negare menti, quam a corpore distinctam & independentem esse aliunde jam constat, talem corruptibilitatem convenire, qualis corpori competit, & mentis interitum ab iisdem causis pendere posse, a quibus corporis interitus proficiscitur. Argumentatur porro: Desiderium immortalitatis omni homini est innatum adeoque a Deo. Ergo cum is fallere nequeat, anima immortalis esse debet. Item: Deus justus pios remunerari impios punire debet. Sed hoc non semper in hac vita contingit. Anima ergo hominis immortalis. Hac vero occasione *Tolandii* opinionem optime perstringit, qui in Epistola secunda ad *Serenam* Anglice conscripta doctrinam de immortalitate animæ ab *Egyptiis* ex nimio & superstitioso mortuo-

rum cultu derivatam esse contendit. Denique cum *Tolandus* cum *Balio* asserat, *Atheismum* Reipublicæ minus nocere superstitione: contrarium acriter propugnat. Assumit autem, Atheum ex genio suo unice vivere suumque commodum quaerere, nec ullum boni & mali moralis discrimen agnoscere, quin potius statuere, nihil esse justum aut injustum natura sua, hoc est, supponit, Deum menti humanæ legem tulisse, cujus nulla ex ipsius natura ratio reddi possit nullumque obligationis principium in ipsa mentis natura contineri. Valde itaque verendum, ne momentum controversiæ non satis assecutus fuerit. Demonstrandum scilicet erat, rationes legum a natura humana petitas non tantum valere in voluntate hominis inclinanda, quantum valet ratio immediate a voluntate divina petita, quodque Numinis metus a sceleribus rectius avocet, quam poenarum civilium formido. Hæc sunt, quæ Autor contra priorem *Tolandi* dissertationem opposuit. Pace Viri clarissimi quædam subinde annotavimus, non quod ab Antagonistæ ipsius partibus stamus, sed quia periculosum judicamus argumentis partim non satis firmis, partim non adæquatis religionem contra Atheos & Naturalistas defendere.

In posteriore dissertatione, quam Originibus Judaicis *Tolandi* opponit, *Huetium* a censure *Tolandi* vindicat, ejus demonstrationem ad refellendos religionis irrisores perutilem, principisque satis firmis superstructam esse ostendit. Hinc in specie in locum *Diodori Siculi* lib. 1 sub finem & alterum *Strabonis* lib. 16, quem utrumque ab *Huetio* perperam adduci asseverat *Tolandus*, inquit, & ostendit, *Huetium* & ante ipsum *Justinum* atque *Cyrillum* non sine prægnantibus rationibus pro *Moeve Mosén* habuisse, ab ipso *Huetio* jamdum sufficienter expositis. Quoniam vero sibi persuadet, ipsum *Tolandum* *Mosén* & gentem *Judaicam*, ejusque regionem & religionem pro tali habere, qualem a *Strabone* haberi contendit, *Mosén* ab imputatione Pantheismi vindicat, terræ *Judaicæ* fertilitatem ex scriptoribus sacris, ex auctoribus exoticis, ex historicis probat, *Judæos* *Ægyptios* non fuisse ostendit, eorum ve-

ram pro'apiam deducit, tandemque religionem a Mose institutam defendit.

EXCERPTA E LITTERIS CHRISTFRIDI
WÆCHTLERI IC. ad I. B. M.

EX iis, quas Sectione VII Tomi IV Suppl. nuper edita infer-
tas video, Observationibus sacris consultissimi Viri, Jo. Friderici Hombergii de Vach, vel unicus Synesii locus qualemcun-
que hanc nobis inspectionem suppeditavit. Mentionem enim illius cum fecerit ad 1 Cor. XV, 29 p. 40, inciditq; in illum, monstrante Hug. Grotio de J. B. & P. Lib. I c. 4 n. 7, in quo tractando tunc versabatur Noster, arripienda isthæc occasio nobis videbatur, ad eliciendas, si ita videretur, observationes quasdam ad libros Hugonis Grotii. Locus Synesii sumptus est ex epistola illius, quarta, ad Evoptium fratrem. Et quanquam fragmentum illius tantum attulisset Grotius, statim tamen deprehendit Dn. Hombergius, servire id causæ suæ & ὑπὲρ ψυχῆς adhiberi a Synesio eo sensu, quem causalem possimus cum Hombergio vocare, atque adeo lucem inde aliquam accipere verba Apostoli ὑπὲρ ἰῶν νεκρῶν. Integer locus iste exhibet verba gubernatoris navis, qui erat Judæus, & sub occasum Solis clavum e manibus, ob instantem Parascevem, abjecerat. Neque ille, cum suborta jam esset tempestas, mutabat consilium, sed τὸ βιβλίον ὑπανεγίνωσκε, *librum ipse tacitus legebat*, interprete Jacobo Cujacio. Tandem cum jam ad medium noctis res esset extracta, & instans periculum animo observaretur, a nemine rogatus, sponte ad gubernacula sese admovet: νῦν γὰρ inquiens, ὁ νόμος ἐφίησιν, ἐπειδὴ νῦν σαφῶς τὸν ὑπὲρ ψυχῆς θέομεν, *Nunc enim lex facere istud permittit, quoniam nunc incurrimus presens vitæ periculum.* Suppleo enim τὸν κίνδυνον. Laudat hic Judæum H. Grotius, quod causam neglectæ legis de Sabbatho veram reddiderit. Barocius autem cum in eundem Synesii locum incidisset Apparât. n. 13, censuram Casauboni meruit utique. Neque enim dixit Synesius, tota nocte cum sequenti die, usque

ad dimidium noctis proximæ sedisse Judæum otiosum, ac tunc demum sponte rediisse ad clavum. Sed nequæ frigidam attulit ei Scioppius, quem hic latere ajunt; quando non constat de Latino interprete, quem Barónius hic exscripserit. Primus fortè errorem hunc non erravit ille. Certe non debebat. Sed ansam errori dederunt verba Synesii anteriora: ἦν δὲ νύκτα τῇ μετ' αὐτὴν ἡμέρα λογίζονται, καὶ ἦν εἰδὲν θέμις εἶναι ἐνεργὸν ἔχειν τὴν χεῖρα, Cujacius, *Noctem sequenti ipsam die ponderant*, rectius Dionysius Petavius, *Parasceves noctem cum sequenti die computant Judæi, qua die nulli manum licet operi admovere*. Gubernator vero illius navigii quamvis nosset hanc legem, prima tamen statim nocte, atque adeo in ipso Sabbato, ad clavum regressus est. Et cogita jam præterea, an Epistolam hanc scripserit Synesius eo tempore, cum jam esset Episcopus? Nam quinta Epistola, quæ proxime sequitur, ad illum characterem pertinet haud dubie. Sed perturbatus est omnium Epistolarum harum ordo: quod facile patebit, si eas, quæ Episcopatum Synesii produnt, ad quem subito aspiravit, & citra gradus abreptus fuerat, separavero a reliquis. Ad illam classem refero nobiliores has: 5, 9, 11, 12, 33, 14, 57, 58, 66, 67, 72, 76, 79, 89, 95, 105, 121, 128; secundum seriem scilicet qua extant. Sed hæc iterum si ad ordinem temporum, quo scriptæ sunt, exigantur, ita collocandæ erunt, ut prima fiat, quæ nunc est 105, sequatur eam 95, 11, 13, 66, 72, (in utraque enim dicit, se nondum explevisse annum in Episcopatu) de reliquis nihil definio. Nam Lucas Holstenius in Dissertatione de Synesio & de fuga Episcopatus multo adhuc pauciores Epistolas in hanc rem conduxit, nobisque spicilegium voluti reliquit satis copiosum. Petavius autem parum interesse rebatur, dummodo omnes legentur, in Not. fol. 59.

FRIDERICI RUTSCHII, ANATOM. ET BOTANICES Professoris, nec non Academia Cesarea Naturæ Curiosorum Collegæ, Thesaurus Animalium primus, cum Figuris æneis.

Amstæ.

Altor celeberrimus, primum huncce Animalium Thesaurum cum publico communicans, tantum quidem objectorum curiosorum, in quinque conclavibus a se nitide asservatorum & per thesauros majores ac minores apte dispositorum innuit numerum, ut nemini haecenus cuncta perlustrare licuerit; molestiorem tamen omnium & singulorum descriptionem posthac eo minus expectare jubet, quo ardentius reliquos Thesauros humanos ante obitum, quem supremum Numen quam diutissime ab ipso avertat! studet absolvere. Tali autem methodo Thesaurus praesens, unus ex minimis, occurrit concinnatus, ut non solum animus illorum saturari valeat, quibus animalia exotica, pisces puta, quadrupedia, aviculas & insecta volupe est adspicere, sed & qui conchyliis ac studio botanico delectantur. Eum namque in finem phialæ, objecta continentis, subere, vesica & serico villosa rubro ita habentur obturata, ut pedamentorum vice una inserviant impositis aut conchyliis Indicis rarioribus ramulisque marinis, aut florum herbarumve fasciculis elegantioribus, modo cum pisciculis rarissimis Indicis, balsamo induratis, modo cum similibus & talibus insectis, quæ ex vegetabilibus istis victum quaritant. In asserere speciatim primo Avicula Ceylonica quadricolor, Papilio Turcicus versicolor, Perca Amboinensis volans, Locusta Africana, Vespertilio Indicus, Avicula Indiæ occidentalis mellivora, Papiliunculus caeruleus Pettiveri, Aranea tricolor ex Capite bonæ spei, Scorpius Africanus, Turdus Indicus versicolor, Cerostes Ceylanicus cinereus, Crabo Africanus ruber, Echinomelocactos Americanus spinis brevioribus, Echinus marinus Turcicus, cum nonnullis Serpentibus, Erucis atque Lacertis, comprehenduntur. In altero vero asserere longe plura exhibentur animalia, e quibus duos pisciculos Africanos rarissimos, quorum alterum intuitu lobi plani, caput inter & abdomen dependentis, lobatum, alterum ob gutturis extensionem gutturosum Noster appellat, Lacertam Africanam itidem gutturosam, Loliginem cum suo ovario, Bufoni simile Americanum animal pedibus posterioribus anserinis, Pipa & Pipal incolis

lis Surinamensibus audiens foetusque suos in dorso producents, Orbem Curacaoviensem, Pisciculum Indicum rotundum, nummularis nomine Autori venientem, Holothurium Ceylanicum velivolantem, Armadillæ & Crocodili foetum, Rajæ iidem foetus, testas atque ovarium, nominasse sufficiat. Ejusmodi nihilominus animalia asservandi & exornandi ratio quo evidentius pateat, juvabit Tabulam, quæ Nostro quarta est, cum Figuris adponere, modo Radicis Aconiti flore cœruleo, Seminisque Daturæ & Cicutariæ vim deleteriam ab Autore exemplis fuisse comprobatam monuerimus.

Tab. VII.

Fig. I. Congeries conchyliorum, & ramulorum marinarum &c.

Fig. II. Bufoni simile animal Americanum, Pipa & Pipal indigenis dictum, pedibus posterioribus anserinis.

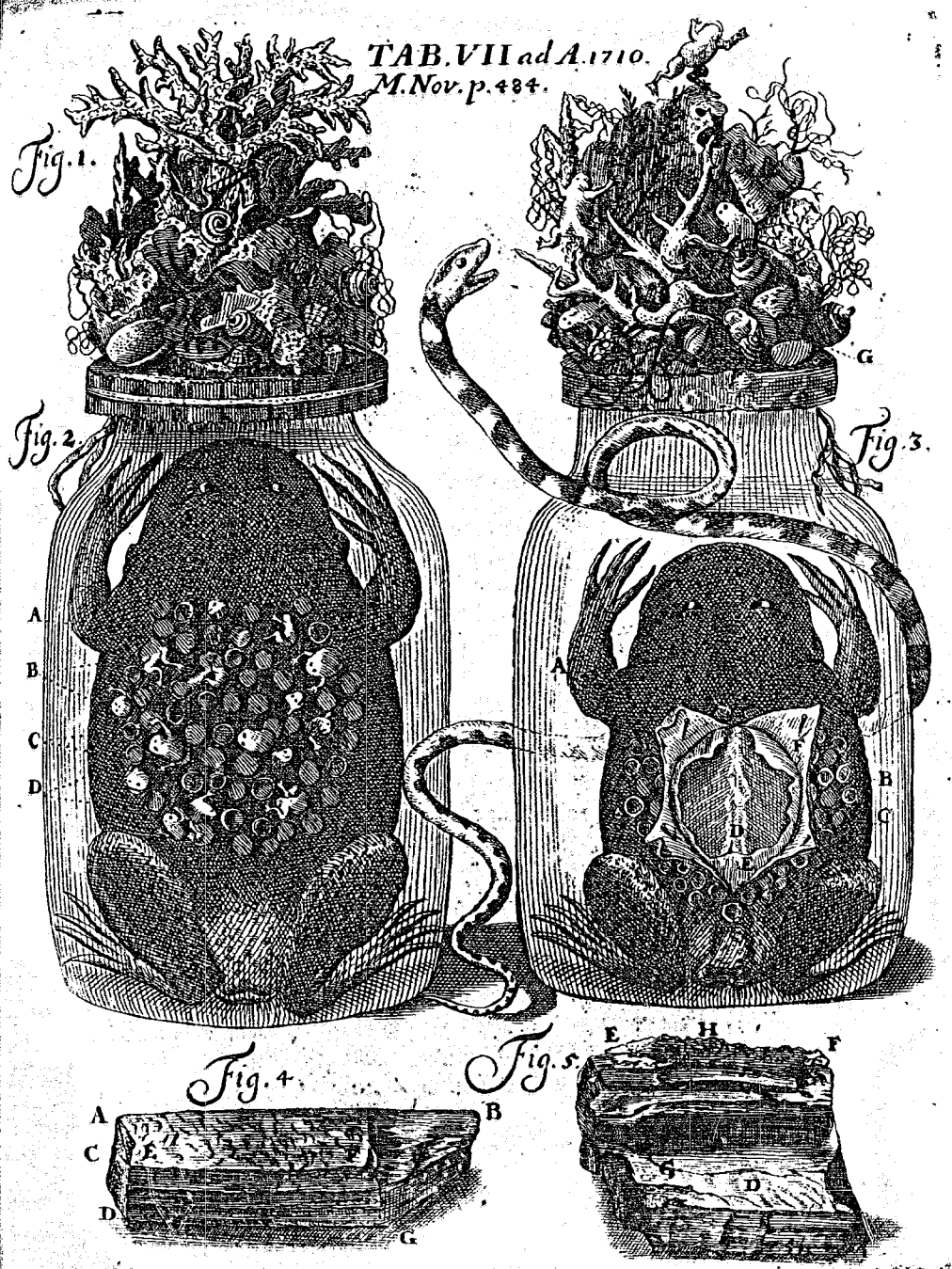
A. Pipa. B. B. Foetus e dorso emergentes. C. C. Cavitates seu utriculi, e quibus exierunt foetus. D. D. Calyces adhuc cooperti suo operculo, sub quo foetus occultantur.

Fig. III. Phiala in liquore continens aliam Pipam, cujus dorso ab Autore aperto conspici potest, sc. neque ovula, neque foetum, commercium habere cum abdominis cavo.

A. Pipa. B. Foetus sub calycibus seu utriculis adhuc occlusi, ita ut nondum in conspectum veniant. C. Calyces seu utriculi, e quibus exiere foetus. D. Dorsi vertebræ. E. Substantia muskulosa. F. Portio cutis circumnexa. G. Congeries conchyliorum & ramulorum marinarum, per quæ repunt foetus Pipæ.

MIRA METAMORPHOSIS LIGNI IN MINERAM FERRI, per experimenta comprobata, ex literis JOH. GEORGII LIEBKNECHT, Mathematicum in Academia Gissensi Professoris, ad CHRISTIANUM WOLFIUM, in Academia Halensi Mathem. Prof. datis excerpta.

Quæ

Quæ nuper de trunco quodam ligni in mineram ferri mutato scripsi, Te, Vir Clarissime, suo ore examini ulteriori submitti. Nec piget laboris: probari enim posse didici, quæ ante non nisi suspicabar. Recte autem mones, duo expendenda esse, utrum scilicet substantia, de qua loquor, revera lignum extiterit nec ne, & num aliquas ferri particulas contineat. Quin primum *ἀποψία* Te doceat, nullus dubito: vides enim in portione gemina, quam mitto, corticem EF, distincte seceris fibras DG, haud difficulter a se invicem separandas, utut massa integra firmissima & durissima existat, ita ut chalybi allisa ignis scintillulas ipsa quidem illasa emittat; medullam ab altera sine labore multo separabis atque in pulverem comminues. Quantum autem ex hisce partibus ligni essentialibus conjicio, truncus fagi fuit, qui admirandam hanc metamorphosin passus. Neque vero ex vano assero, ipsum in mineram ferri abiisse, cum multis id argumentis comprobare valeam. Non ad colorem provoco, quo ferrum amulatur; non splendorem urgeo, quem poliendo induxi; non stridorem & resistantiam allego, quam in mortario contusæ expertus, certe majorem ea, quæ in minera ferri satis divite deprehenditur; nec gravitatem specificam urgeo, qua mineram ferri superavit: ea enim non nisi probabilitatem pariunt. Alia igitur majoris roboris profero. Æqualis massæ nostræ ac alterius cujusdam mineræ ferreæ in mortario probe contusæ portiones aquæ immisi, ut a particulis terreis utraque liberaretur: ubi non sine jucunditate massæ nostræ celerius, quam mineræ ferreæ particulas fundum petentes conspexi, qui tamen descensus, ablutione sæpius repetita, æqualis fere deprehensus. Negare tamen nequeo, particulas tandem mineræ ferreæ celerius massa nostra descendisse, ubi satis expurgatæ fuerant, utut ablutione absoluta hæc istis tantillo specificè gravior adhuc deprehenderetur. Cum illam ulterius torrendo expurgassem, tuo consilio aquam cum oleo vitrioli affudi, quod optimæ notæ mihi tradiderat Collega honoratissimus, Dn. D. *Bartholdus* Chymicæ apud nos Professor, & mox ebullitionem cum calore notabili halitumque inde assurgentem notavi: id quod non simplice vice diverso tempore in aliorum præsentia repetii. No-

TAB. VII
Fig. 4, 5.

tatu vero dignum iudico, quod minera ferri in locum nostræ massæ substituta calorem multo minorem produxerit. Tanto magis igitur de ferrearum particularum præsentia securus cum Physico urbis nostræ Dn. D. *Antonio* partes regulinas quæsi & separatis scoriis inveni, ut non satis perfectas, quoniam nimia curiositas nos adigebat, ut ignem iusto citius removeremus. Et hæc quidem partes, ut ipse experiri potes, tuusque ex Anglia nunc redux *Hanischius* testis oculatus confirmabit, non modo cum oleo vitrioli vehementer effervescent, verum etiam a magnete trahuntur. Ad eas autem obtinendas sequentem adhibuimus methodum. Massam in pulverem grossum redactam & postmodum torrefactam sali tartari fixo commiscuimus, ignique contumaci aperto & ventoso mediante crucibulo imposuimus, quo postmodum liquefacta cono fusorio infusa fuit. Inter transfundendum pyramidem calefactam sevoque illitam malleo concussimus: quo facto regulus Martis in fundo inventus, mediante malleo a scoriis separatus.

Anfangs-Gründe aller Mathematischen Wissenschaften.

hoc est,

*ELEMENTA MATHESEOS UNIVERSÆ,
edita a CHRISTIANO WOLFIO, in Academia
Fridericiana Mathematicum Professoris*

Regio.

Halæ Magdeburgicæ, in bibliopolio Rengeriano, 1710, 8.

Constat 5 Alph. 10 plag. Tab, ænear. plag. 14.

Multiplicem Mathematicum tum in intellectu perficiendo, tum in scientiis promovendis, tum deniq; in vita communi usum cum Autor, Collega noster indefessus, expendere, atque ipsa experientia edoctus esset, desiderari adhuc librum, in quo ad illa via plana ac brevis sternatur, hoc est, omissis superfluis necessaria clare ac distincte proponantur & theorix ad praxin statim applicentur; Matheseos universæ Elementa muneris sui ratione exigente nec sine aliorum hortatu edere constituit. Germanico

nico autem idiomate eadem consignare placuit, cum in Germanorum usum conscripta sint, utque iis etiam, qui litteris operam non dant, aditus ad ea concedatur. Monemus tamen Lectorem, Latinam quoque editionem jam sub prælo sudare, ut eodem labore illorum conatus juventur, qui Germanicam linguam non callent, aut Latina magis delectantur. Totum opus in quatuor Tomos divisum. In primo commentationem de Methodo Mathematica, Arithmetica, Geometriam, Trigonometriam & Architecturam civilem: in secundo Pyrotechiam, Architecturam militarem, Mechanicam, Hydrostaticam, Aerometriam & Hydraulicam: in tertio Opticam, Catoptricam, Dioptricam, Perspectivam, Trigonometriam Sphæricam, Astronomiam, Chronologiam, Geographiam & Gnomonicam: in quarto denique Algebram communem, Analysis infinitesimalem illustris *Leibnitii* & appendicem de præcipuis scriptis Mathematicis reperies. Quid Mathematica in perficiendo intellectu humano præsent, in Præfatione docuit Cl. Autor. Quid enim vires intellectus humani valeant, si iisdem recte utamur, ex Algebra imprimis, Geometria sublimiori & Astronomia liquet. Quare Algebram ita exposuit, ut qualibet præcepta ad problematum solutionem applicentur, quibus tota Mathesis universalis, difficiliora Arithmetice ac Geometriæ communis & palmaria Geometriæ sublimioris de Curvis continentur, ut appareat, ope Analyseos facilius præprio Marte inveniri, quæ ab aliis more veterum jam demonstrata difficiliter percipiuntur. Eundem porro in finem, ubi progressus casuum in infinitum occurrit, theoremata generalia investigare docuit, ut constaret, nec casuum infinitatem obstare, quo minus ad omnes æque parati simus, modo ratione rite utamur. In Astronomia vero monstravit, quomodo ex observationibus leges tam apparentiarum, quam verorum motuum constituantur siderumque natura cognoscatur, ut nemini obscurum esset, ex principiis, quæ prima specie abjecta & sterilia videntur, quam maxime abdita Naturæ erui, si ea rite meditari detur. Genuinum virium intellectus usum methodus Mathematica monstrat. Ejusdem itaque leges non modo sub initium Tomi primi breviter licet, plenius tamen quam alibi

publice haecenus factum, exposuit; sed eam ipsam quoque omnibus disciplinis paulo ante commemoratis, quantum rerum natura tulit, applicuit, ut hac ratione ostenderet, nec eas disciplinas, quae maximam partem experientis superstruuntur, Geometrarum methodum respicere, nec aliter intellectum ex observationibus & experientis, quam notionibus abstractis rationari. Ab Arithmetica, Trigonometria & Algebra, tanquam specialibus inveniendi methodis, regulae inveniendi universales abstrahuntur & in specie Algebra summae perfectionis, quae in Artem ratiocinandi cadit, specimina exhibet. Illarum adeo methodos ex primis notionibus deduxit & quomodo ex iis, quae per simpliciores inventa sunt, aliae magis compositae & abstrusiores eruantur, docuit: quo ipso demonstratum dedit, nisi methodi inveniendi ad speciale quoddam objectum applicentur, generalia tantum praescribi posse, quae & ipsa parum profunt nisi applicata. Continent Scientiae Mathematicae clavem ad Naturae arcana referenda: id quod potissimum perficitur, Geometria, Trigonometria, Mechanica, Hydrostatica & Algebra ad Physicam applicata. Quare non modo eas disciplinas pro hoc scopo sufficienter exposuit; verum etiam in Opticis & Astronomicis ad Matheos cum Physica connubium constanter dignum intendit: Aerometriam insuper in numerum Scientiarum Mathematicarum primus retulit, atque in appendice ad Algebram quaestiones nonnullas Physico-Mathematicas solvit, plura suo tempore alibi additurus. Continent quoque Scientiae Mathematicae clavem quandam Universae Artis. Eum in finem praeter praeses Arithmeticas & Geometricas in Architectura, tam civili, quam militari, & in Mechanica praesertim atque Hydraulica multa traduntur. Historicis proderunt Chronologia & Geographia. Utiis consuleret, quibus Matheos ad vitam civilem applicatio curae cordique exiit, non modo in Arithmetica consuetas regulas tradidit & in scholiis ad regulam trium praestantiora Practicae Italicae compendia exposuit, Geometriae praeses in campo variis modis exercendas descripsit, quos inter unus ope pyxidis magneticae & instrumenti transportatorii regulis parallelis instructi absolvendus, quantum

tum constat, alibi nondum publice propositus; sed & in Architectura civili doctrinam de quinque ordinibus eorundemque usu principiis facilibus superstruxit; totam ædificandi praxin regulis concinnis comprehendit & omnium delineationum Architectonicarum rationem aperuit; in Architectura militari legibus fundamentalibus ex notionibus muniendi, oppugnandi, & defendendi deductis & muniendi formis, Belgica, Comitum de *Pagan*, *Blondelli* atque utraque *Vaubanii* per varia problemata traditis, una cum irregulari muniendi methodo, ea quoque considerat, quæ in munimentorum extructione attendenda; in Pyrotechnia pulveris 'pyrii' præparationem & præparati examen, utrumque rationibus ab experientia petitis munitum, tormentorum ac mortariorum structuram, delineationem, stereometriam, onerationem ac directionem, una cum instrumentis ad onerandum requisitis & globis ferreis, plumbeis, lapideis, lucentibus, incendiariis &c. tormentum insititium & cuniculos subterraneos describit; in Mechanica non (quod vulgo fit) simplicium machinarum vires demonstrasse contentus, sed multa præterea de ipsarum constructione viriumque motricium inanimatorum & animatorum diversa applicatione una cum arte libellandi tradit; in Hydrostatica ad variorum problematum solutionem doctrinas transfert; in Hydraulicis machinis omnes considerat; quibus aqua in altum elevatur; rationem aquæductuum fontiumque salientium & methodos diversas exponit, quibus aquæ salienti variæ figuræ inducuntur; in Optica speculorum conficiendorum & tuborum ac microscopiorum componendorum vitraque poliendi praxes, operaturam lentium via experimentali definiendam aliaque hujus generis fuscè persequitur; in Chronologia calendarii constructionem, & in Gnomonica facilem horologiorum solarium descriptionem docet. Qui historiam litterariam curant, notitiam scriptorum præcipuorum ex appendice Tomi quarti non superficialiam haurient. Singulorum enim disciplinarum scriptores præstantissimos ita recensuit, ut una judicium de iis tulerit & momenta progressus scientiarum præcipua annotavit; unde innotescit, quemnam prodi-

verso scopo discentes sibi præ aliis ducem maxime fidum eligere queant. Ut perspicuitati, quantum fieri posset, litaret, singula eo ordine proposuit, quo mentem subire debent veritatem perspecturi, nihilque meditantibus supplendum reliquit: quod non per citationes in memoriam ex antecedentibus facile revocatur, in problematum solutionibus singulos actus suis numeris inter se distinxit & calculorum integros typos exhibuit, quo ipso Astronomiam (cujus hæcenus compendium quoad calculos Geometricos & Trigonometricos desideratum) atque Algebram perfacilem reddidit. Verbo: ita Elementa hæc conscribere intendit, ut, si quis clara & distincta voce sibi hæc prælegat, viva vox doctoris accessisse videatur. In Arithmetica præces demonstrationibus ex notionibus proxime derivatis stabilit. E. gr. divisionem fractionum ita demonstrat: Vi definitionis fractionem datam per aliam datam divisurus invenire debet, quoties hæc in ista contineatur. Jam cum ex natura numerorum constet, nonnisi homogeneos, h. e. eandem unitatem supponentes, inter se comparari posse; fractiones dividendæ & dividens ad communem denominatorem reducendæ sunt & in numeratoribus reductarum divisio instituenda. Cum itaq; numerator fractionis, quæ dividendæ æquivaleret, ex ductu numeratoris dividendæ in denominatorem dividens; numerator vero alterius ex ductu numeratoris dividens in denominatorem dividendæ enascatur; evidens est, non alia re opus esse, quam ut dividens inversa in dividendam ducatur. Simili ratione ex legibus multiplicationis compositionem Quadratorum & cuborum demonstrat, indeque regulas extrahendi ex utraque potentia radices derivat. In Geometria pleræque demonstrationes ad æqualitatem Triangulorum reducuntur, theoremata de solidis per methodum infinite parvorum demonstrantur, alia autem per calculum Arithmeticæ vulgaris. In Architectura civili rationes eorum redduntur, quæ hæcenus rationibus destituta fuerunt. Quædam de his speciminis loco in medium proferemus. Perfectionem ædificii in omnimoda ejus cum finibus fundatoris convenientia consistere ait: perfectionem vero vocari pulchritudinem, quatenus animadvertitur. Hinc per præjudicium sæpe pulchrum haberi, quod non est, aut contra. Ca-
veri

veri autem præjudicia, si in fines cum cura inquiratur & cum iis structura conferatur. Pulchritudini non satisfieri ex arte monstrat, nisi perfectionis apparentis etiam ratio habeatur, hoc est, nisi fiant, quæ necessaria videri possunt, licet forte non sint, & ornatus accessorius accedat, ædificio extræssentialis, quo ad contemplationem ædificii invitentur prætereuntes: qui adeo non nimius esse, multo minus pulchritudini si-ve essentiali, si-ve apparenti derogare debeat. Rationes dimensionum pulchras in Architectonicis probat, quas oculus facile dimetitur. Hæc mensura cum in minutiis fallat, in iis a rationibus bonis recedi posse, aliis præsertim id urgentibus. Rationem in casibus specialibus optimam eligi, si ex fine judicetur, ultra dimensio alteram superare debeat & quanta circiter inæqualitas admittatur, hincque catalogus bonarum rationum (quem exhibuit) consulatur. Eurythmiam in iis observandam monet, quæ una conspici possunt, adeoque aliquoties iterandam, in iis, quæ è longinquo integra, in vicinia saltem ex parte oculos incurrunt. Cum Vitruvii exemplo ab antiquorum simplici struendi ratione Ordinum Architectonicorum originem deduxisset; eadem quoque utitur ad reddendas rationes singulorum, quæ in hac doctrina considerari merentur. Inter alia evincit, membra Ordinum essentialia esse, quibus aliquid repræsentatur, quod in illa necessarium erat, & reliquorum cum his legitimas combinationes edocet, per quas omnis apparatus ornamentorum Architectonicorum proprio Marte ab unoquoque inveniri potest. Addit, quomodo singulorum membrorum altitudines & ecphoræ definiendæ, combinatione legitime facta. Enimvero cum Elementa sua omnium usibus adoptarit, in Præfatione enarrat, quænam unicuique omittenda sint, prout hunc vel alium sibi elegerit scopum. Specialiora non addimus, nisi quod moneamus, Autorem in Theoricis unice *Keplerum* sequi, cum inter intelligentes satis constet, ipsum primum naturæ consonam theoriam prodidisse. Hac autem ratione Copernicanum systema defendere cogitur, contra quod vulgo Scripturæ autoritas allegari solet. Enimvero evidentissime demonstrat, perperam in hac controversia ad Scripturam provocari. Cum enim profecta sit

fit a Deo sapientissimo in usum hominum tam plebejorum, quam eruditorum; amborum quoque captui adoptari debuit. Quare si quando considerationibus physicis ad potentiam, sapientiam & bonitatem Numinis hominibus persuadendam utatur, aut alio quodam sine de rebus physicis loquatur; in phaenomenorum nuda recensione subsistere, nequaquam vero ad eorundem solutionem progredi debet, nonnisi in Mathesi & experimentis multum versatis perspicendam. Scripturae igitur interpretes veras cum vocibus jungere debere notiones, eas nempe, quae a rebus praesentibus abstrahuntur, nisi Deus ipse explicuit: qua regula non admissa, Scriptura sacra intelligi nequit aut erit sine mente sonus, quod absurdum. Juxta hanc regulam e. gr. deducit, per stationem Solis nonnisi apparentem ejus ad Solis situm immutatum intelligi posse.

NOUVEAU TRAITE' DES SERINS DE
Canarie par Mr. Hervieux.

b. c.

NOVUS TRACTATUS DE PASSERIBUS
Canariis, Autore HERVIEUX.

Parisiis, apud Claudium Prudhomme, 1709, 12.

Constat pag. 15.

PAsseres Canarii, qui ex Canariis insulis ad nos primum delati, suavitatem cantus sese commendant. Sed singulari cura opus est circa pullorum praesertim generationem ac educationem. Autor itaque de iis optime meruit, qui illam gerere decreverunt, cum fidelissime exposuerit, quae in hoc argumento desiderari possunt. Curiosus autem opusculi lectio nec illis displicebit; quos rariorum naturae phaenomenorum cognitio juvat. Singularia enim de avicularum nostrarum indole ac operationibus annotata reperies. Sed ut specialiora quaedam proferamus, monemus, suadere Autorem, ut aviaria ex quercu aut ex nuce construantur, cum ob elegantiam, tum ob perpetuitatem. Cancellis ferreis aut cereis eadem instrui jubet, quo hominum conspectui adfuescant, ne ad eorum adventum (quod alias fieri solet) capita ad parietem aut tecta allidant. Caveas cylindri-

Indricas improbat, propterea quod spatio deambulandi negato in melancholiam incidant, eumque in finem longas & altas, sed parum latas commendat. Quod si cibo nimio sese ingurgitent, & formam perdunt, & ad cantum seigniores evadunt. Quamobrem ex conspectu ipsorum, quantum fieri potest, removendus. Nidum paraturis dandum est foenum radiis solaribus per aliquod temporis spatium expositum, & ubi fere paratum, aliquid musci probe itidem exsiccati, atque pilorum cervinorum adjiciendum. Circa pastum plurima observanda, quæ hic recenseri prolixum foret. Ubi pulli sunt 15 dies nati cibum ipsimet capere valent, singulis caveis singuli includendi & in conclavi collocandi, ubi nullius avis vocem percipere datur. Diebus circiter octo elapsis, fistula ad cantum excitandi. Caveatur tamen, ne sonus edatur nimis acutus; alias enim cantui ad internecionem usque indulgent. Per 15 dies priores cavea panno nigro, postea viridi tegatur. Lektionen quinque, ad summum sex per diem aviculis nostris conveniunt, nec pluribus melodiis eodem tempore turbandæ. Duæ nimirum lectiones evigilantibus, una a prandio & duæ cubitum ituris satisfaciunt. Genus illarum actemperamenta valde diversa. E. gr. Mares fere semper tristes & ad melancholiam nimis proni a cantu abhorrent, nisi continuo aliarum cantu excitentur. Quidam usque adeo maligni, ut foemellas ipsis sociatas internecioni dent. Quamobrem si aliis maribus destituamur, suadet Autor, ut duæ foemellæ ætate unius circiter anni majores mare eidem jungantur, quarum in una cavea per aliquod tempus contracta familiaritas zelotypiæ locum nullum relinquit: cum enim ipsis minas intentat, conjunctis viribus eum egrediuntur, & ubi se superiores cognoverit, amorem conjugalem promptos præstat. Quidam ova a foemellis exclusa devorant, aut pullos in lucem vix editos unguibus correptos ad parietem allidunt, donec enecentur. Hos itaque caveæ in medio aviario positæ includi jubet: foemellam enim, modo marem præsentem contueatur, onus nutriendorum pullorum lubentissime in se solam suscipere, donec elapsis 10 vel 12 diebus iidem removeantur, ut in mutuos amplexus cum mare suo denuo ruat. Simili artificio opus est,

dum foemella ovis incubat: ubi tamen notandum, quod interea temporis, cum ea excludit, quae jam posita sunt, in area condantur. Mares cantus continuo indulgentes socias in ovis incubandis & pullis nutriendis operas praestant. Si mas in morbum incidit, cum foemella ova excludit ipsisq; incubat, cavea includendus, ut curari possit & ne tristitia foemella corripatur, subinde ipsi monstrandus. Eodem modo foemellarum quoque genium diversum describit, & plura alia scitu non injucunda superaddit.

ANECDOTA GRÆCA, QUÆ EX MSS. CODICIBUS nunc primum eruit, Latine donat; Notis & Disquisitionibus auget LUDOVICUS ANTONIUS MURATORIUS, Sereniss. Ducis Mutinae Bibliothecarius.

Patavii, typis Semioctii, 1709, 4.

Alph. 2 pl. 3.

CL. Editor, cujus *de Poesi Italica* liber nuper in Suppl. Actorum T. IV Sect. 5 p. 203 seqq. recensitus est, superiore seculo vergente, nempe anno 1697 & 1698, ex Ambrosianæ Bibliothecæ tenebris in lucem protraxit *Anecdotorum Latinorum* Tomos duos in his Actis commemoratos A. 1698 p. 57, & A. 1699 p. 304 seqq. Horum plures tomos cum eruditus communicaturus, quam primum pax Italiae fuerit reddita, interim *Græcæ hæc Anecdota* publici juris faciendâ statuit. In qua Sylloge primum locum concessit CCXXVIII epigrammatibus, a Gregorio Nazianzeno concinnatis. Hujus enim complura carmina adhuc inedita superesse, jam pridem indicarunt Lambecius atque Caveus, quorum ille complura in Vindobonensi, hic in Bodleiana Bibliotheca latere recondita, publice testatus est. Noster sua maximam partem descripsit e MS. codice, ultra septingentos annos assurgente, Bibliothecæ Ambrosianæ, quæ Mediolani est: quædam ex Bibliotheca Regia Parisiensi ipsi subministravit Jo. Bovinius, librario illi thesauro prefectus: alia Salvinius in Lyceo Florentino Græcæ linguæ Professor, qui & epigrammata quædam hic inserta reddidit Latinis verbis haud inelegantibus; pauca etiam ipsi simul edenda misit

Abbas

Abbas del Miro, Vaticanæ Bibliothecæ præpositus. Inter hæc epigrammata, cum hæud pauca sint, singularem ingenii vim, qua polluit Gregorius ille, prudentia, non diffidetur tamen Cl. Muratorius, immixta esse nonnulla incondita, quæ ex opulento ingenio tumultuaria excidentia Gregorius in tabellas retulisse videatur. Præterea etiam observat, interjecta esse epigrammata quædam ab alio, quam Nazianzeno, profecta. Pleraque horum carminum notis illustravit doctissimus Editor, iisque partim historicis & antiquariis, partim criticis, quibus falsam codicum quorundam scripturam emendare annisus est. Ut autem de argumento horum epigrammatum rectius constet, priora 135 omnia in defunctos eorumque laudem sunt composita: quæ inter cum plura compareant uniceidemque dicata; & omnino quinquaginta in matris suæ honorem ab Auctore contexta, (quorum optimum Editori videtur centesimum decimum quartum) facile apparet, eum fecundo luxuriantique ingenio liberaliter indulgisse. Quod idem colligere fas erit ex sequentibus. Nam epigrammate 137 & succedentibus usque ad 183 in sepulcrorum efflores invehitur: rursus epigram. 201 usque ad 212 in Agapetos & Agapetas: denique epigram. 218 seqq. in eos, qui in Martyrum basilicis genio indulgebant. Cetera agunt de Christo ac virtutibus quibusdam vitijisque. Primum omnium epigramma in Proxesium Rhetorem, quo præceptore usus fuerat Gregorius, quemque *Regis eloquentie* titulo publice ornarunt Romani, concinnatum est. Omnium autem elegantissimum veterumque Græcorum ingenio plane dignum Editori videtur vigesimum septimum, in obitum Euphemii, doctissimi juxta ac suavissimi adolescentis, compositum: quod proinde Lectoris in gratiam excerpere visum fuit, subjuncta versione nostra qualicunque metrica.

Ἄι χάρητες Μῆσασι τί ρέζομεν; ἐκίτ ἀγαλμα
 κερῶν ἡμετέρων Ἐυφῆμιος ἐν μερόπεσσι.
 Ἥ αἱ Μῆσαι χαρίτωσιν ἐπὶ Φθόνος ἐστὶν ἀμιγρός,
 Τόσσον ἔχει. Ἡμῖν δὲ τίδ' ὄρκιον ἔμπεδον ἔστω,
 Μῆκέτ' ἀναστῆσαι τοῖον μερόπεσσι ἀγαλμα.

Gratiæ: *Plangite, Pierides, Euphemius occidit, ipsa
 Cui nostris manibus præcordia finximus, eben!*

Musæ: *Invida prapropere quem fata tulere, Sorores,
Abstulerint. Cautum est nobis jurantibus esto,
Ne simile huic unquam simulacrum fingere fas sit.*

p. 23.

95.

131 seqq.

277, seqq.

279.

Mérito tamen, quæ hic & alibi sæpius de *fato invido* canit Poeta noster, Cl. Muratorius refert inter reliquias malefanz vetustatis, a Poetis & scriptoribus Christianis improvide servatas. Nos vero inter causas ortæ deinceps hagiolatriz referimus, cum Gregorius noster epigr. 97 defunctorum suorum parentum auxilium conceptis implorat precibus. Gentilium enim Oratorum Poetarumque vanitatem imitatus, quod & Nyssenum, Gregorium Basiliumque Magnum fecisse constat, vulgo locum fecit errandi mortuosque invocandi serio, tanquam divos. Ceterum cum Gregorii Nazianzeni carmina illustrarit quidam ineditus *ἀνώνυμος* Scholiastes, qui MStus itidem delitescit in Ambrosiana illa Bibliotheca, ejus specimen producit Cl. Editor p. 208 seqq. De quo suspicamur, esse fortasse celebrem illum Johannem Zonaram, a quo Gregorii Nazianzeni carmina paraphrasibus elucidata fuisse, Lambecius tradit in suis de Biblioth. Vindob. Commentariis, eique triginta tres paraphrases ad totidem Nazianzeni carmina, quibus in codice prædictæ Bibliothecæ nomen nullum inscriptum est, asserere conatur. Ex perdoctis annotationibus Cl. Editoris, unam duntaxat asserere placet, & quidem conjecturam illam, qua ex Epigr. 132 probatum est, Theosebiam non fuisse Gregorii Nysseni uxorem, quæ Baronii, Papebrochii, reliquorumque omnium est sententia, sed uxorem Nazianzeni illius Gregorii. Verum hæc sufficiat dixisse de ineditis Gregorianis: nisi quod observamus adhuc epigrammatis CCIV disticha secundum & tertium non jam primum publicari, ut Cl. Editor credidit, cum ea jam allata sint a Christoph. Justello in notis ad Concilii Niceni canonem tertium. Alter, cujus Anecdota Cl. Editor ex Ambrosiana Bibliotheca exhibet, est Firmus, Cæsariensis in Cappadocia Episcopus, qui Ephesinz synodo oecumenicæ A. 431 celebratæ interfuit, & A. 439 diem obiit supremum. Hujus nihil unquam fuit editum, sed primus omnium Cl. Muratorius jam XLV ejus epistolas a situ liberatas ac Latina

Latina versione donatas evulgat. Quæ licet omnes sint familiares, ac rerum plane steriles, tamen auctoris sui eruditionem produnt; quippe qui bella subinde intersperfit adagia, ac saltem philologis hæctenus non ingratus erit. Tertio loco offert ex eadem Bibliotheca Cl. Muratorius quatuor Juliani Imp. quem Apostatam vocant, epistolas, a Montfauconio jam laudatas in Diario Italico. Harum primæ, in qua Julianus ab Alexandrinis petit, ut obeliscum in Alexandrino littore jacentem sibi mittant, Constantinopoli collocandum, initium jam fuerat a Rigaltio, Petavio, ac Spanhemio editum: sed hic prodit integra. Altera continet edictum, quo acclamationes sibi in templa ingredienti fieri vetat. Tertia ad pictorem scripta Cl. Editori ita obscura vel etiam depravata videtur, ut Delio natatore eam indigere existimet. Sed quia nobis quidem secus videtur, integrum afferemus Latine redditum epistolium, & pæce Cl. Editoris explicabimus. Sic igitur Julianus pictori scribit: *Si quidem non haberem, & mihi fuisses gratificatus, venia dignus esses. Sin haberem quidem, non autem uterer, Deos ferrem, vel potius a Diis ferrer. Tu vero, o amice, quare alienum mihi habitum dedisti? Qualem me vidisti, talem etiam pingito. Vox habitus (ἔμφρα) lucem affert toti epistolæ. Nimirum Julianus, quem civilem in cultos, & in quibusdam Philosopho propiorem fuisse, testatur Eutropius Breviar. Hist. Rom. X, 8, 5 & 7, usus haud dubie est veste mediocri, etiam in hoc imitatus, quem æmulabatur, Alexandrum Magnum, cujus cultum habitumque paululum a privato abhorruisse, testatur Curtius III, 6, 19. Jam cum pictor, gratiam Juliani inepte aucupans, eum splendidissima indutum veste ac fortasse etiam corona ornatum depinxisset, hac epistola eum Julianus reprehendit, ita inquiens: *Si non haberem tam splendidam vestem, qua uti possem, tu, si tali me induisses, venia dignus esses, eo quod me ampliore honore dignum judicasses, tuamque ostendisses in me benevolentiam. At cum Imperatori mihi liceat exquisitissimum habere cultum, nec tamen tali utar, facile conicere poteras, me id facere ex modestia & ex pietate in Deos, tam augusta forma pingi solitos. Ergo**

p. 326.

332.

333.

P. 334.

341 sqq.

364.

218 sqq.

241 sqq.

scias, in posterum me tibi eo habitu pingendum esse, quo uti soleo. Quarta Juliani epistola, nunc primum edita, scripta est ad Arfacem Armeniorum Regem, a quo imperiose admodum auxilium postulat in Persico bello ferendum. Hujus epistolæ obscuram Ammianus Marcellinus, disertissimam vero mentionem Sozomenus jam olim injecerat. Postremo loco Cl. Editor exhibet epistolam ad Dionysium *de incarnatione Christi*, quam a Julio I Episcopo Romano scriptam esse, refert Genadius lib. *de Scriptor. Eccles.* cap. 2. Sed eam esse suppositivam, Baronius, Binius, Bellarminus, Petavius ac imprimis Simonius in notis ad Facundum Hermianensem, contendunt: quanquam illi non viderant hanc epistolam. Noster vero ex eadem Ambrosiana Bibliotheca epistolam istam jam producit. Hæc igitur sunt Cl. Muratorii Anecdota Græca, quibus ut plus splendoris ac gratiæ conciliaret, interseruit quatuor disquisitiones a se conscriptas, quarum argumenta paucis enarrabimus. *Prima agit de Synisactis & Agapetis*, hoc est, sceminis, quæ pietatis simulatione cum clericis monachisque eadem incolentes ædes turpem colebant amicitiam. De quibus, quæ jam pridem ex antiquitatis monumentis collegere Christoph. Justellus in notis ad Can. III. Concil. Nic. & Dodwellus in Dissert. Cyprian. III, cum adeo elaborata sint, ut vix quicquam majoris momenti addi a Nostro potuisse videatur, longiori recensione superledemus: obiter tantum notantes errorem Flacii, in Catal. Test. Verit. cap. 31, ex male intellecto Hieronymi loco tradentis, Agapetos fuisse genus quoddam hæreticorum. *Disquisitione II agit de Agapis subtilis.* Per agapàs autem intelligit convivia in natalitiis martyrum celebrari solita, ostenditque, ea primum celebrari consuevisse ex indulgentia Patrum erga recens conversos, epulis sacris in gentilismo adfectos, deinde ebrietate & luxu ea fuisse foedata, ac propterea tandem plane abrogata. Verum cum idem argumentum jam diligentissime pertractatum habeamus a Jansenii Polyhistoro, Casp. Sagittario, in tractatu de Natalitiis Martyrum, non ita pridem in Belgio reculo, integro capite VI, nec hic quidem excerpta dabimus. Repetimus tantum sanam

nam observationem, qua suam Disquisitionem Cl. Muratorius conclusit: *Ex his, inquit, discimus, ne eos quidem ritus interdum in Ecclesia Dei ferendos esse, qui, tamesi a pietate originem habeant, abusus tamen nimis contaminantur.*

p. 256.

Tertia Disquisitione agit de sepultura in templis, cumque jam T. I Anecdotorum Latinorum diss. 17 ostendisset, eam in Occidentis Ecclesiis a vetustissimis inde temporibus fuisse usitatam, hic de Orientis Ecclesiis idem comprobare nititur, saltem quod post Constantinum M. is mos fuerit in Oriente receptus. Refragari quidem Autoris sententiæ videtur *lex 6 Cod. Theod. de sepul. viol.* qua prohibitam esse mortuorum intra urbes sepulturam, permulti credunt: sed Noster eam legem ad solam urbem Constantinopolim arbitratur esse restringendam. Nos recordati, superiore mense Augusto relata a nobis fuisse contrariam de sepultura in templis sententiam Cl. Bacchini, facile inducimur, ut credamus, sapientiores subinde restitisse, quo minus is ritus ex superstitione natus in Ecclesiam invehetur, sed successu temporis superstitionem tandem prævaluisse, libentes largiamur Muratorio. Certe hic ipse incunabula hujus ritus pandit, cum ex Gregorii M. & Nicolai I Papparum litteris docet, id ideo factum esse, ut propinqui defunctorum, quoties in templum venirent suorumque sepulcra adspicerent, pro eis (e purgatorio liberandis) preces funderent ad Deum. *Quarta* eademque ultima Disquisitione sub censuram vocat illam Julio Papæ tributam epistolam, demonstratque, huic eam perperam adscribi, nec immerito ejus autorem credi Apollinarem hæreticum. Qua in re cum maxime insistat vestigiis Sirmondi paulo ante a nobis laudati, ad eum potissimum Lectorem amandamus, nolumusque doctis, quibus Sirmondiana jam lecta sunt, ædiola præsentis disquisitionis recensio molestiam creare. Illa tamen observatione Sirmondianas notas auxit Noster, quod ex Gregorii Nysseni opere contra Apollinarem scripto ostendat, eos, quos Apollinari Nyssenus tribuit errores, totidem fere verbis in præsentis epistola deprehendi. Ceterum laude publica dignam censemus Cl. Muratorii operam, qua *diversa* ex

258 seqq.

274

347 seqq.

362.

Biblio-

Bibliothecis profert in lucem, nostrumque facimus votum ejus, quod initio Præfationis concepit hisce verbis: *Utinam conatus nostros imitarentur alii eruditionis in Italia cultores. Sunt adhuc multa id genus nostris in Bibliotheca latentia, quæ sinere diutius cum pulvere teneisque consistari, aut probrum, aut certe illaudabilis mihi videtur socordia.*

ANONYMI Staat von Eisenach; ANDREÆ TOPPII Historie der Stadt Eisenach; JOH. MICHAEL KOCHII Beschreibung des Schlosses Wartburg ob Eisenach.

id est,

ANONYMI DESCRIPTIO STATUS SEU PROVINCIÆ Isenacensis; ANDREÆ TOPPII Annales urbis Isenacensis; JOH. MICHAELIS KOCHII Historia Arcis Wartburg. *Notas ad TOPPIUM Præfationem ad singulos libellos addidit CHRISTIANUS JÜNCKERUS.*

Isenæ, apud Joh. Adolphum Boetium, 1710, 8.

I Alph. 9 plag. cum Iconibus pluribus.

Non inutile est in rem publicam, etiam fragmenta historiarum colligi cum cura, neque quidquam eorum temere negligi, cum ex his veluti particulis totum denique corpus possit confici. Bene hoc jam pridem intellexerunt viri docti, quibus libri de singularibus locis scripti eodem, vel interdum quoque majori, pretio esse solent, quam alii magnæ molis. Quare laudem justam meretur hæc etiam de rebus urbis *Isenaci*, quæ Thuringiam ornat, monumentorum Collectio; isthoc volumine a Viro Cl. Christiano Jünckero, (qui in præfatione de Scriptoribus ad Historiam Isenacensem pertinentibus, tum editis tum ineditis, differit) cum eruditis communicata. Complectitur illa, veluti titulus ostendit, docti cujusdam vel in republica versati viri (qui nomen tamen suum voluit dissimulare,) descriptionem totius Principatus, quem Serenissimus Dux Saxo-Isenacensis.

nacensis; DN. JO. WILHELMUS, felicissime moderatur, tum Geographicam, tum Civilem, tum Ecclesiasticam, tum Genealogicam; in qua multa certe occurrunt, passim non obvia, & digna ideo fide majori, quam quæ in libellis vulgaribus consueverunt tradi. Cuiusque Serenissimus Dux etiam partem quandam Comitatus Saynensis ad Rhenum jure materno possideat; ideo *nova tabula Genealogica Comitum in Sayn & Wügenslein* pag. 12 addita fuit.

Quod *Andreae Toppii*, Pastoris Ecclesiæ olim in pago Thuringiæ, Tensted minoris, curiosi antiquitatum patriarum indagatoris, Historiam Isenacensem attinet; primus omnium eam integram ex MSS. protulit in lucem memoratus supra Cl. Junckerus, qui tamen adjecit suas animadversiones, p. 206—224, in quibus vel emendata sunt minus recte dicta, vel novis aucta accessionibus.

Johannis autem *Michaelis Kochii* Descriptio arcis *Wartburg*, quæ urbi Isenaco imminet, altitudine sua pariter ac vetustate coruscans, & vel Lutheri nomine, qui in ea durissimis temporibus delituit aliquandiu, per omnem Germaniam celebris, id agit unice, ut, quidquid de dominis ejus, & rebus, monumentisque, ibi gestis & adhuc exstantibus, dici potuit, non erudite solum tradatur, sed hæc etiam, simul cum aliquot Principum veterum imaginibus numisque huc pertinentibus, repræsententur haud ineleganter. Inprimis de *Elisabetha*, Thuringiæ Landgravia, inter *Santas* relata postmodum, multa docentur, non omnibus nota, additis simul iis, quæ memoriam ejus adhuc usque in Hassia passim conservant, scitu leque dignis. Ceterum malumus, Lectorem talium curiosum inspicere ipsum librum, quippe plenum bonarum rerum.

AUTHENTICÆ, SEU NOVELLÆ CONSTITUTIONIS PRIMÆ DN. JUSTINIANI SACRATISS. PRINCIPIS, NOVA VERSIO, NOTIS CRITICIS PERPETUIS & COMMENTARIO ILLUSTRATA, CURA JOH. ERIDER. HOMBERGK JU WACHL

Prof. Jur. in Acad. Marburg.

Marburgi Cattorum, typis Joh. Kursneri, 1710, fol.

Plag. 8.

Ostenderat Autor Consultissimas integra Dissertatione, Marburgi superiore anno 1709 ad textum Novellæ XXII edita, Versionem Novellarum non solum iudicio plurimorum Jctorum ita barbaram esse, ut sine tadio non possit legi, & nec intelligi plerumque, sed & a mente Justiniani adeo aberrantem, ut contrarium illi sensum nobis alicubi exhibeat, & talem, qui sine perturbatione Juris non possit retineri. Monuisse ergo ipsum Jctos quosdam illustres & meritis in Remp; & literas celebratissimos serio, ut etiam Versionem novam Novellarum daret, atque illorum jussui sine exceptione aut mora se obtemperandum putasse. Et nunc quidem exhibet nobis Novellam primam, novâ veste indutam; promittitque, in reliquis, quæ sequuntur, omnem diligentiam se adhibiturum, tum ut Novellæ, detracta horrida & spinosa illa facie, cultiores appareant, tum ut errores commissi notentur, & si qui exinde in Jus ipsum & Opiniones Communes manarunt, detegantur. Nam & in hac inspectione primæ Novellæ quasdam occurrere controversias, quæ circa mentem illius sine causa moveantur, & non iis rationibus decidi, quibus ex ipso textu decidi poterant: multa item non satis perpensa, multa male accepta esse. Statim in principio Cap. I annotavit Dn. Hombergius; obscurissimum esse hoc comma, nec intelligi posse versionem communiter receptam: *Si, quod precipitur, legitimum sit, aut si non illud aliqua lex prohibeat, vel si non fiat ab eo, qui honoratus est, tamen ratam esse expresse jam demonstrat.* Verba enim ipsius textus Græci hic esse involuta, & occasionem erroris dedisse Haloandro: *εἰ τὸ πρῶτον νόμιμον εἴη, ἢ εἰ μὴ τις αὐτὸ νόμος, εἰ καὶ μὴ γένοιτο παρὰ τὴ τιμῆν, ἀλλ' ἐν κύριον εἶναι βρωτὸς ἀποφαίνει.* Veterem Interpretem recte percepisse sensum, sed obscure expressisse; nisi deleatur illud *prohibeat*, quod etiam Haloander, seductus sine dubio ab antiqua versione, & verba textus non satis examinans, retinuerit. Inde factum, ut particulam *aut* insereret in locum, ubi illa non habeatur & quo etiam inseri non

non debuerit: nec ulla id lex prohibeat, aut ut maxime honoratus facere omittat &c. Melius Cujacium: vel si non id lex aliqua, etiam herede cessante, nominatim representet. Noster autem verba textus magis rimari voluisse profitetur, atque ita transtulit: si id, quod precipitur, justum sit, aut, nisi illud lex quadam, etiamsi non fiat ab eo, cui honor habitus est, ratum tamen esse expresse declaret. Hoc scilicet sensu, ut heres teneatur implere omnem voluntatem defuncti, nisi lex eam repræsentet, i. e. præstet illi, cui heres debebat, eamque ratam firmam ac sanctam esse jubeat, etsi heres eam non impleat. Id vero probari ex ipso textu, & verbo *αὐτὸ*, illud. Dicere enim Imperatorem, aut nisi lex quadam illud ratum esse jubeat, etsi non fiat ab herede; ut *αὐτὸ* referatur ad præcedens *πρὸς αὐτὸν*. Patere idem quoque ex verbo *κέραιον*, quod enim testator jussit, id lex ratum & quasi sancitum habet. Ita *κέραιον νόμον*, lex sancita, *κέραιον δόξαν* &c. Quasi ipso jure pro impleto habeatur id, quod heres facere jussus est; lege ita volente, & illud ipsum probante, nec necesse sit, heredem præcise id alteri præstare. Recte huc afferri a Cujacio, & ex eo ab omnibus reliquis, libertatem a lege repræsentatam; nam & Imperatorem in præfatione ejus mentionem facere. Vulgo referri huc quoque ea, quæ remissa sunt a lege, ut *iusjurandum*, cui sub jurisjurandi conditione aliquid relictum est: item conditionem viduitatis appositam, nec non divortii. Sed id fieri plane præter mentem hujus loci. Loqui enim Imperatorem de casu, quo lex ultro implet id, quod testator præcepit; quod certe non fiat in dictis modo exemplis. Imo impedire interdum legem, quo minus id possit is, cui præceptum est. Jam ad g. i. c. i. obscura Nostro iterum sunt ista: *dum competat ei qui honoratus est, quod relictum est*. In fonte Græco esse quidem participium Aor. i. *ἀκούσωντος*, sed id h. i. non attendendum. Dubitat tamen, an sensus etiam possit esse, *cum jam acceperit id quod relictum est*; quod propius accedat ad Aoristum illum. Sed magis ei placuit: *Si quis, cum relictum congruat illi, cui honor habitus est, annum totum traxerit*. i. e. cum tale

fit, ut lex nulla id prohibeat præstari. Nam si non debeat præstari, vel si non conveniat illi, non posse imputari moram. Eodem loco comparat Noster Novellam hanc primam cum XVIII, ratione Tertix vel Quartæ, tueturque, in Nov. 1 scribi ἔστω, τὴν τετάρτην, etiamsi Haloander & Basilica legant, κατὰ τὴν τρίτην. Factum id autem ea occasione, quod in Oriente Jcti Græci Novellam XVIII producerint etiam ad Falcidiam. Et codicem præterea Haloandri Græcum hic esse corruptum. Vicissim & Scrimgeri lectio vapulat Nostro in iis, ὡς περὶ τὴν δίδου παρρησίαν τῆς προσελύσεως τῶν κατ' ἐμάδα Φιδεικωμισσαρίων, & tertium singularem substituit; quia sermo sit de uno tantum fideicommissario generali. Paulo aliter deinceps distinguit illa verba, ὁμοίως δὲ τὰ ἀντὶ κρατεῖν, ut ad præcedentia pertineant, notum autem comma incipiat, καὶ εἰ μετ'. Sed quid illud sit, περὶ τῶν ἀφαιρέσιμων πραγμάτων; ego, inquit, non dixerim. Videbat enim, *pretextus* notionem hic vix posse afferri. Et recte castigatur hic oscitantia Fabrotti. Sed Codicis ipsius Scrimgeriani Græci, & Basilicorum vitium iterum accusat Noster in illa lectione, καὶ εἰ μὴ παρὰ τῆς τῆδε τῆ νόμου τύχης βοηθείας, pro, καὶ εἰ μὴ τῆς παρὰ τῆδε τῆ νόμου. *Auxilium enim venire a lege.* Certe Haloander hic nominandus, si non laudandus. Jam Cap. II pr. inserit textui illa, scil. Lex Falcidia: *Et hic quidem illa pugnare videtur.* Ibidem tollit ἔτι, εἰ μηδὲν ἐκατέρωθεν, ἴσως ἀν ἀγνοήσαντα, alias nullum posse exculpi sensum. Hunc enim putabat subesse, *æque; & nihilominus competiisse Falcidiam, etiamsi nihil dolo fecissent.* Laudat §. 1 antiquum Interpretem, qui non legerit, *scire oporteat.* Haloander vero, τῆ ἁπλοῦς, καὶ τὸν τοιαύτον εἶδεναι πληρονόμον. Διαμαρτυρίαν illustrat Noster ex Polluce & Harpocrate. Et hoc loco denotare eam testes ait ad legatarium missos, qui asserant, illos nolle venire. Ad verba §. 2 δάσει γὰρ, Veterem non intellexisse arbitratur verba Græca; ἐκτινὸς enim non esse substantivum *exalio*; pessime ergo vertere, *dabit pœnam exalio sue malignitatis.* Noster autem, *sed dabit illis, (quæ ex voluntate defuncti scilicet præstan-*

stāda sunt, integra,) *panam solvens suae malitiae*. Et confirmasse hanc interpretationem Fabrotum. Ad Cap. III τὴν ἀρχὴν confidenter exponit & magno animo, adverbialiter *plane, omnino*. Et allata esse exempla alibi; in Parergis nimirum sacris, ad Joh. VIII, 25. Ultima denique verba c. 4, μή τε ἐν παύσεια, recte emendat Homburgius. Ita enim legitur etiam Haloander; sed rectius ἐν ἀδυσία, cui opponitur paulo ante μετ' ἐνθυμίας. Hæc omnia cum laudabili industria præstitit Vir Consultissimus tantum non ex ingenio, quid non ab eo sperabimus, ubi in MSC, codices uno plures fato fortasse quodam inciderit aliquando? Postquam enim infinita fere MSCta librorum tam sacrorum quam profanorum ex omnium Bibliothecarum & Archivorum vinculis nostris temporibus protracta sunt in lucem, nemo credat, in illa nocte perpetuo mansuram Jurisprudentiæ infelicitatem, quæ illam pressit a tot seculis: ipso jure humanæ societatis & amore communis patriæ exigente, ne publicis usibus diutius subtrahantur tanti thesauri.

EXCERPTA E LITTERIS CHRISTFRIDI
WÆCHTLERI JC. ad J. B. M.

Ratulandum est seculo, prodisse ex Academia Marburgensi JC. modernum oppido eruditum in utraque literatura, Jo. Fridericum Homburgium de Vach, cui curæ sit, ut Jurisprudentiæ, quam in formulariam quandam scientiam, & notitiam quarundam opinionum & casuum usu vulgi tritarum fere ait degenerasse, dignitas sua conservetur, eique nova lux passim addatur. Certe enim lux additur ab eo Novellæ primæ statim in princ. c. 1, nec potuit excusare vel tolerare Haloandrum, quamdiu non constat, unde irrepsit in veterem Latinam versionem, *prohibeat*. Sed ecce in Editione Novellarum Græca Parisiensis MDXLII, ex officina Carolæ Guillard, sic lego, εἰ τὸ προσάχθεν νόμιμον εἴη, ἢ εἰ μὴ τις αὐτὸ νόμος κωλύσειν, ἢ, εἰ καὶ μὴ γένοιτο παρὰ τὸ τιμηθένος, ἀλλ' ἐν κύριον εἶναι ῥητῶς ἀποφαίνοι. Haloander ergo si reperit in Græco κωλύσειν, ἢ, non potuit non retinere in

versione sua Latina, *prohibeat, aut.* Et Noster n. 20: *si tale sit, ut lex nulla id prohibeat prestari.* Franciscus etiam Duareus, qui Haloandrinam cum exemplari Scrimgeriano contulit, nihil hic correxit, approbante Ludovico Russardo. Et quanquam desint illa in Basilicis, cum illis tamen perpetuo non consentiunt codices reliqui etiam alibi. Θεσπίζομεν, incipit Fabrotus hic, τῆς παρὰ: τινων γεγραμμένης ἢ καὶ τυχέντας ἀποκαταστάσεως τῶν καθ' ἑμάδα τυχόν - ἢ κατ' εἶδος &c. Scholiastes ibidem: ὡς δὴ (mendose, μὴ) τῆτο κατ' αὐτὴν τὴν φύσιν ἐφειλομένην, pro ὀφειλομένοις, quod tetinuit etiam Dn. Hombergius. Porro, πρὸς ἐς ἂν ὁ διαθέμενος βέλοιο, Φερομένη, pro, πρὸς ἅπαν, ὁ &c. ἔπειτα, ὅπερ οἱ μὲν παραδόντες, pro διότι οἱ μὲν. Et οἱ δὲ ἀγνώμονες, pro εἰ δὲ ἀγνώμονες. Deinde ad c. 1 §. 1 annotavit jam pridem D. Gothofredus, in codice Græco Haloandri non inventi ἀλλ' ἀρμόσαντος, sed ἀλλ' ἀρμόσαντα, quasi scriptum esset, τὰ ἀρμόσαντα. Deest ergo in Græco fonte utrobique dum, quæ vocula crucem fixit Interpretibus. Dempta autem illa recte Haloander verba retulit ad ἐλκύσει, si quis ea, quæ honoratio relictii nomine competunt, extraxerit per integrum annum. Nam ea, quæ competunt, sunt utique τὰ ἀρμόσαντα absolute, & citra ullam conditionem, quam textus Græcus hic ignorat. Perinde uti Scholiastes Theodorus in proœmio, τὸ ἐξ ἀδιαθέτου ἀρμόζον αὐτῶ, hoc, quod ei ab intestato competit. Glosarum Stephani ἀρμόζω, congruo, competo, ἀρμόζων, competentis, conveniens. Phavorinus, ἀρμόζω, ἀντὶ τῆς ἀρμόδιός εἰμι. Budæus vero istam significandi rationem non expressit. Neque offendant nos, eandem vocem in Præfatione occurrere, competentes deficientium dispositiones omnibus modis impleri. Nam ibi Vetus Interpres eam de suo inseruit, cum in fonte tantum sit, προσήκειν τὰς τῶν τελευτάντων διατυπώσεις πᾶσι πληροῦσθαι τρόποις, convenire vel oportere, ut morientium dispositiones omnibus modis impleantur. Interpres ergo προσήκειν aliam habere vim non ignorasse censendus est, eam non putavit in vulgatissimo axioma exhibendam. Similiter Ivo Carnotensis cum totum sensum exhaustiret parte

XVI Decreti c. 115 p. 432 omisit τὰ ἀειμόσυντα. Contius vero omisit *dum*, velut abundans: vidit enim infertum a Vetere Interprete: *Sed id, quod competens est & debitum, solvere totum annum distulerit.* Haloander autem religioni sibi duxit, maluitque aliquid addere, quam demere, *sed, dum quod jussus est, facere recusat, μὴ πράττων τῆτο, ὡς περὶ προσεταχθη, quod sane non est pejus.* Noster pene eadem ratione retinuit subjunctivum, addito *cum*, in vim conditionis, *si quis non implens, sed cum relictum congruat illi.* Nec potest adeo sensus esse, *cum jam acceperit id quod relictum est.* Aristus enim hic non mutat significationem. Sic c. 2 pr. *ἢ ἀν' ἰσως ἀειμόσυντα.* Et Harmenopulus lib. 3 c. 7 n. 8, τὸς ἀειμύσυντας τόνους. Potest tamen æque commode defendi lectio altera, ἀλλ' ἀειμύσυντος, eò sensu; si quis voluntatem defuncti non implet, *sed, competente eo, quod relictum est, illum, qui honoratus est, integrum annum protraxerit, neque faciat quod jussus est.* Sic enim ex casu gignente fiet casus auferendi, neque mutatur mens legis, vel conditio aliqua intruditur textui, etsi paulatim luæetur. Ratio autem afferatur poenæ, quod heres fuerit in mora implendi, sciretque, id quod relictum est, competere honorato. Quantum ad Tertiam attinet, vel Quartam, docemur a Scholiaste Græco, scripturam, quam sequuntur Basilica, non esse adeo recentem, sed satis antiquam. Et fidem ejus liberavit Fr. Balduinus in Scholiis ad Nov. 1 p. 241. Itaque mirum haud est, etiam in MSC. quod nactus erat Haloander sive ex Florentina, sive ex Veneta Bibliotheca Marciana, quodque ille primus edidit, extare, *κατὰ τὴν γρίτην.* Et quando multum ei honoris delatus fuit etiam ab Antonio Augustino Observat. L. 1 c. 3 & L. 3 c. 3, a nobis vique difficilem non meruit criminationem. Nam ante Haloandrum non nisi cum Latinorum barbarismis hic consistebamur. Ille vero primus membranas protulit, *quos scilicet extabant tunc, & qui extabant; neq. credo, inquit, ultra duo omnino exemplaria, que publice asservantur in Italia, ullum præterea reperiri, unde harum Constitutionum genuinum intellectus peti queat.* De Petro Gudelino constat, eum L. 2 c. 11 hic ad Harmenopulum, & Cujacium, sed & ad Eusebii Chroni-

con nos remittere. Idem cum repetat ex eo Dn. Hombergi-
 us, pervelim verba Eusebii & censuram Scaligeri ad numerum
 1976, Aleiati etiam, Broei & aliorum inspicere. Primus etiam
 Haloander emendavit errorem Veteris Interpretis, περικλησι-
 τὰ non esse eum, qui excluditur, sed qui circumscribitur. Ne-
 que tamen inde concludas, vitiose apud eum paulo post scri-
 bi παρεκκλησιμένον, ceu putabat Contius, melius statuente
 Balduino. Fabrotus autem & Serimgerus etiam τὸν περικλησι-
 μένον interpretantur *exclusum*, quod nollem. Et post non
 multa laudem codici Haloandrino publice tribuimus, ὡς προ-
 τερον διδοθαι παρησίαν τῶν καθ' οὐμάδα τῷ Φειδοκμισ-
 σαίῳ, ut prius *adeundi copia detur fideicommissario univer-*
sorum bonorum. Nam Basilica eandem rem diversa ratione
 explicant, ὡς προτέρω διδοθαι παρησίαν τῆς περισελευσι-
 ως τῷ καθ' οὐμάδα λαμβάνοντι τὴν ἀποκατάστασιν, ut prius
adeundi licentia concedatur fideicommissario generali. Quan-
 tum ad novam distinctionem, in Græco textu nihil respondet
 τῷ *est*, quod Hombergius addidit. Promptius autem est,
 ὁμοίως δὲ inchoare novum comma, etsi καὶ illud per quan-
 dam trajectionem exponatur, *similiter autem & ea obtine-*
ant, quæ jam dicentur, ut siquidem &c. pro & siquidem. Halo-
 andrum autem plane hic sequitur Fabrotus. Atque iterum
 uterque, εἴτα ἀπολείποντων, & εἴτα ἀπειπόντων, in trans-
 latione omisit. Illam vero obscuram πρόφασιν τῶν ἀφαιρέ-
 μένων πραγμάτων refero ad eam, quæ paulo ante dicta de au-
 ferendis omnibus quæ relicta erant, ita ut denique ad fiscum
 perveniant, τὰ ἀφαιρέμενα, quæ ablata sunt. Ac porro,
 τὸ ἀφαιρέμενον μένος primo ad substitutos, & demum ad fi-
 scum summa providentia transferri voluerat Imperator. Halo-
 andri codex plane omittit τῆς in verbis, καὶ εἰ μὴ παρὰ τὴν
 δε τῶ νόμου τύχοι βοηθείας, & nisi ab hac ei lege auxilium fe-
 ratur. Nunc pr. c. 2 idem edidit, καὶ ταῦτα γὰρ μάχ-
 εθῶν μὴ δοῦναι, tamen enim pugnare hac cum voluntate res-
 istis videntur. Ita perit obscuritas. Ibidem ἰσως non est
 aque, sed forlasse, ceu habet Vetus Interpretes. Glossarium
 Stephani, ἰσως, τὰ χα, forlasse, forssitan. Phavorinus, τὸ δὲ τὰ
 χα,

χα, ἀντὶ τῆ ἰσῶς, καὶ ἀμφοτέρων. ἕπερ καὶ μόνον τίθεται, καὶ μετὰ τὸ ἰσῶς. Ludovicus Charondas, *quæ tamen si nihil dolo egissent, fortasse tamen non competitura fuisset.* Ergo minus bene Fabrotus, *neutiquam;* & quem is secutus videtur, Haloander etiam. *Contius, si non subripuissent, cessaret; quia sufficienter erat ibi pro quarta.* Apud Harpocrationem, quid fuerit *διαμαρτυρία*, verbis Demosthenis ostendit Budæus. Et Pollux fragmentum aliquod ex eodem recitat, ceu annotavit Valesius. Erat nimirum exceptio, quæ apud Græcos vel ab actore vel reo in medium proferebatur ad inhibendam litis contestationem, iudicique constitutionem, ex mente Budæi, cui iunge Phavorinum. Addit tamen Budæus, *non me latet, aliter in Pandectis Græcis pleræque appellari, sed hæc illis permiscenda non duxi, quæ recentiora secula genuerunt, & e latinis Pandectis magnam partem conversa & efficta sunt, non veni & nativa.* Apud Demosthenem igitur non erat productio testis. Neque in hac Novella denotat testes ad legatarium missos, qui asserant illum nolle venire. Sed *διαμαρτυρεῖν* est quasi de scripto contestari, juxta eundem Budæum; & cum *διαμαρτυρίας τελλομένης* nollent venire ad Inventarium legatarii, i. e. etiamsi missa ad eos esset de scripto contestatio, in præsentia testium heres describebat inventarium. Mendum ergo est, in Vetere, *constitutione sibi præmissa*, pro *contestatione*. Et hinc recte Haloander, *testato conventi;* Fabrotus, *testato moniti.* Glossarium Stephani, *διαμαρτυρία; contestatio, testificatio.* In §. 2 non credam, Veterem *ἐκ τινός* habuisse pro substantivo, *ex alio*. Multa enim prostant vestigia, Interpretetam illam linguæ Græcæ fuisse apprime gnarum. Neque mirum, si vetustissima illa translatio æque ad nos attulit vestigia corrupti codicis, ceu libri juris reliqui. Et pertinet eo Cujacii observatio § c. 40 per tot. Res ipsa & nervus argumenti jamjam latebat in verbis anterioribus; *ἀλλὰ πληρώσει τὴς ἀγκαταρίας, καὶ εἴ ἡ τῶν ἀγκυρῶν ὁδοῖσ' ὑπὲρ Φάλη τὸ μέτρον τῆς καθαρῆς ἐστίας.* Exhauit dictionem hanc etiam Julianus Epitomator statim post Justinianum, *sciat se omnia legata omnia fideicommissa soluturum,*

quanti non sufficiat substantia testatoris. Hæc sunt ὀλίγηρα τὰ πρεσβεία, c. 3. Facile ergo intellexit Vetus ille etiam verba ultima Imp. *dabit eis penam, ἐκτινύς* (quod non repugnat accipi pro ἐκτίων) τῆς ἐαυτῆ κακουργίας, *luens propriam suam malitiam.* Deinde ἐκτινύω & ἐκτίω notat etiam *exigo penam*: sic πονηρός ἐκτινύς, *strenuus vel malus exactor, vindex,* apud Basilium. Potuit igitur scripsisse, *exactor sua malignitatis,* atque inde librarii lapsu, *exactio.* Et ἀγγισθαυ πινιρι, apud Hesiodum ἐργ. v. 804. A Fabro itaque nihil discendum hic erat. Nam & Contius pridem vidit, *emphasin latere in verbo πληρώσει, implebit integram testatoris voluntatem, sine deliberatione Falcidie.* Dubium non est, τὴν ἀρχὴν apud, *Ælianum & similes scriptores subinde accipi adverbialiter pro plane, prorsus.* Neque ignoravit id H. Stephanus in Thesauro. De loco autem Joh. VIII, 25 dubius erat etiam Beza. In Novella vero Nostra non ponitur vox hæc absolute, sicut ibi, sed respondet ei εἶτα ὑστερον, *post deinde,* quod perperam omisit Fabrotus. Ergo duo hic sunt tempora. Iterum, *πρὸ τῶν πράξεων, ἀλλὰ μὴ εἶτα.* Si τὴν ἀρχὴν hic est *plane vel prorsus,* vehementes negativæ concurrunt paulo plures, ἢ μὴν εἰ τὴν ἀρχὴν, *non omnia non permittimus,* cuius dictionis exempla forte apud Poetas & Oratores, at vix apud Justinianum; tum vero in eadem oratione. Nam ibidem est εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, *ab initio statim,* & iterum, ἀρχὴν δίδομεν *initium damus.* Inter hæc duo autem loca, τὴν ἀρχὴν nostrum, est medium. Unicum addo, locum Dionis Cassii lib. XLIX mereri etiam evolutionem Dn. Hombergii in eadem hac causa: ὡς τινὰ ἔχων. Pro αὖ γέ πη, quod in editione Xylandri est, alii γίπην, alii δέπην. Lex Falcidia ita disponit de successione heredum, ut aliquis quartam hereditatis, (οἱ vel οἱ) sibi relicta, si nimirum gravata sit, accipiat, reliquum autem transmittat ad eos, quibus testator dedit. Dio scripsit γέ τοι, vel γε δὴ, vel δὴ πρ, aut δέ πρ, & αὖ pro εἰ. Et ἀφείναι non intellexit de repudiatione; id enim fieret contra intentionem legis. Perperam autem Xylander, *si heres adire hereditatem gravetur.* Dio enim plane peri-

MENSIS NOVEMBRIS A. MDCCLX. 511
peritus fuit sui fori, nec poterat alias profiteri, quod hæc lex
καὶ νῦν ἐστὶ πλείστην εἶχε ἰσχὺν, & ex eo Suidas, totidem verbis.

ADAMI CORTREJI CORPUS JURIS
Publici S. Romani Imperii Germanici.

Tomus III.

Francos. ad Moenum, ex Officina Grossiana, 1709, fol.

Alph. 7, pl. 8.

Tomus IV.

Lipsiæ, ex eadem Officina, 1710, fol.

Alph. 4 pl. 13.

Postquam celeberrimus Autor Tomos duos priores hujus operis, recensitos a nobis mense Jan. A. 1708, ediderat, paulo post rebus mortalibus ereptus, curam reliquorum Tomorum edendorum. Consultissimo Filio Ernesto Ludovico, suo in Syndicatu provinciali Magdeburgico successori, reliquit. Prodierunt itaque nuper Tomus tertius & quartus. Ille continet *Pacem profanam & religiosam cum observatis Autoris historico-politico-juridicis ex actis publicis & diversorum Principum Imperii archivis.* In hoc vero reperiuntur primum *Observata ad S. Quod si vero contigerit 9 Artic. 4 Instrum. Pacis Osnabrugensis de expungendo Electoratu octavo, Linea Guilbelmiana in Domo Bavarica deficiente, deque Electoratu nono controverso.* Sequuntur appendicis loco *Acta publica circa Electorum nonum*, quorum in observatis non fit mentio. Hæc excipiunt *Observata ad S. Civitati vero Bremensi 8 Artic. 10 Pacis Osnabrugensis, de Civitate Bremensi in statu, quo tempore conclusa pacis fuit, relinquenda.* Ultimum locum occupant *Observata de regali postarum jure Electoribus & Principibus Imperii competente: quibus juncti sunt tractatus duo aliorum Autorum recusi, nimirum Informatio de jure postarum, Ratisbonæ quondam impressa, & Dissertio inauguralis Gerhardi Meybusch de eodem jure, Argentorati A. 1667 habita.* Cum controversia celebris de Electoratu nono ~~ante~~ biennium feliciter fuerit finita, Serenissimo Electore Brunsvicensi & Luæburgensi in Collegium Electorale solenniter introducto, visum est, præcipua momenta negotii tam ardui ex Observatis Autoris nostri breviter delibare. Cum A.

1692 Augustissimus Imperator Leopoldus cum Serenissimo Duce Brunsvicensi & Luneburgensi *ERNESTO AUGUSTO*, consentientibus Electoribus, Moguntino, Bayaro, Saxone & Brandenburgensi convenisset, se eum in numerum Electorum Imperii recepturum & officium Archi-Banneri ei collaturum, magnæ difficultates fuerunt subortæ, dissentientibus Electoribus, Trevirensi, Colonensi & Palatino, multisque Principibus Imperii, inter quos eminebant Rex Daniæ respectu Ducatus Holsatici, Episcopi, Herbipolensis & Monasteriensis, Duces Saxonici Lineæ Ernestinæ, & Duces Brunsvicenses & Luneburgenses Lineæ Guelferbytanæ. Præcipua momenta causæ quæstionibus duabus absoluebantur: primum an liceat per leges Imperii augere numerum Electorum? deinde annon Principes ab Electoribus in societatem suffragiorum hac de re referendorum sint admittendi? Pars quæstionem priorem negans allegabat memoratum § 9 Instrum. Pacis Osnabr. ubi constitutum est, exspirante Domo Bavarica, octavum Electoratum, sub Ferdinando II Imperatore erectum, omnino esse expungendum. Allegabant & præfationem Aureæ Bullæ, ubi septem Electores dicuntur *septem candelabra, lucens in unitate spiritus septiformis, per quos sacrum illuminari debeat Imperium*. Imprimis Status Imperii religioni Catholicæ Romanæ addicti ingens momentum, quod hac ratione religioni Protestantium adderetur, graviter exaggerabant. Ad hæc respondebatur, non contra, sed tantum præter leges imperii Novemviratum introduci, & si ob causas justas hæud liceret quidquam præter sanctiones Imperii introducere, neque Electoratum octavum potuisse erigi. De religione nihil metuendum esse, cum, extincta jam linea Palatina religioni Protestantium addicta, hi in Collegio Electorali non nisi tertiam partem suffragiorum sint habituri. Necessarias esse ad bellum Turcicum continuandum copias illas, quas hac conditione Domus Brunsvicensis obtulerit, neque Cæsaream Majestatem, respectu Domus Austriacæ, unquam cessuram fuisse Domui Hannoveranæ, nisi salus Imperii & orbis Christiani id necessario exposceret. Alteram quæstionem de consensu totius Imperii requirendo qui affirmabant, hoc potissimum argumento utebantur, quod Aurea Bulla & Pax Mo-

nasteriensis & Osnabrugensis consensu omnium Statuum fuerint conditæ, ideoq; & sine hoc non sint mutandæ. Electores respondebant, multa esse in legibus publicis, communi omnium consensu constitutâ, quæ tantum ad cognitionem Imperatoris & Collegii Electoralis pertineant; ita Principes de Comitibus habendis suffragatos esse in Pace Osnabrugensi, & tamen ea ab Imperatore, prævia communicatione cum Electoribus solis, indici, & quæ sunt ejus generis alia. Incidebat & alia controversia circa hoc negotium de officio Archi-Banneri, quod Domus Wurttembergica hereditarium sibi esse demonstrabat: qua protestatione Imperator commotus declarabat, se Domus Wurttembergicæ nihil præjudicii allaturum, & in investitura novi Electoris officii hujus mentionem non esse facturum. Ceterum Principes Ecclesiastici, cum viderent, Imperatorem in consilio suo persistere; autoritatem Papæ in hoc negotio implorabant, & præter politicas rationes, mysticas etiam in Aurea Bulla expressas, inprimisque periculum religionis urgebant. Tandem res sub finem A. 1699 eo redacta est, ut unanimi Electorum consensu decerneretur, novum Electoratum in Domino Brunsvicensi esse erigendum: solennis autem introductio in Collegium Electorum diu fuit dilata, quia desiderii Principum, auxilium ipsius Regis Galliæ, tanquam Sponsoris pacis Westphalicæ, A. 1700 implorantium, nondum per omnia erat satisfactum, donec A. 1702, uti jam dictum, res tota ad felicissimum exitum perduceretur. Præmissa est Tomo tertio hujus operis vita Autoris, ex qua breviter præcipua subjungemus. Natus fuit A. 1673 V Non. Oct. in oppido Electoratus Hannoverani Mariengarten, ubi tum parens ejus Præfecti munere fungebatur. Postquam in Scholis Hannoverana & Cellensi fundamenta studiorum laudabiliter posuerat, contulit se in Academiam Jenensem, ibique cum Philosophiæ tam Jurisprudentiæ egregiam operam navavit. A. 1660 pro gradu Doctoris consequendo dissertationem habuit, *Alphabeto integro constantem, de concessione expectativa in bonis allodialibus & feudalibus, inque secularibus & ecclesiasticis*. Inde in usum studiosæ juventutis in illa Academia aperuit collegia nonnulla, quibus Jus naturæ & publicum exponeret, causarum etiam patronum simul agens. Hoc instituto cum per

aliquot annos esset usus, A. 1668 munus Syndici Halensis & Inspectoris Gymnasii, quod ibi est, suscepit. Tandem Syndici provincialis Magdeburgensis sparta ipsi fuit demandata, cui usque ad mortem magna cum laude præfuit. Obiit XIII Cal. Julii 1706, cum fere annum ætatis septuagesimum attigisset.

THE HISTORY OF RESISTANCE AS PRACTIS'D
by the Church of England.

i. e.

HISTORIA RESISTENTIÆ IN ECCLESIA ANGLICANA usu recepta: in qua ex genuinis monumentis demonstratum est, laudatam Ecclesiam inde a repurgata religione in omnibus Regnis adjuvisse & approbasse eorum instituta, qui, aliorum potestati subjecti, se ipsos contra vim, a Principibus etiam natis per tyrannidem illatam, defenderunt; Autore

IO. WITHERS.

Londini, apud Jo. Robinson, 1710, 8.

Plag. 3.

Scripta est hæc historia occasione sermonis sacri a Dn. Agate 30 Januar, habiti, eo consilio, ut, quæ non ante multos annos rerum conversio in Britannia accidit, ea cum hodierna Imperii forma; & quæ constituta ac sancta legibus est, successione Principis, Protestantium sacris addicti, vindicaretur. Probare scilicet is, quem diximus, aggressus erat, summo Magistratui nullo modo nec quacunque de causâ resisti debere, etiamsi Papatum invehere in regionem, legibus suis subiectam, anniteretur. Hanc igitur assertionem falsam esse, vel ex autoritate Ecclesiæ Anglicanæ ostendit, quæ contrariam sententiam approbasse dicenda sit, cum inde a reparata doctrinæ puritate eorum consilia provexerit, qui Principibus inique agentibus se opposuerint. Patet id ex eo, quod, cum Eduardus VI, a Duce Northumbriæ permotus, ob periculum, quod religioni a Maria Sorore imminere sentiebat, foeminæ purioris doctrinæ studiosissimæ, Janæ Grajæ, nullo alioquin nomine ad coronam Regiam aspiranti, imperii habenas per testamentum decerneret, maxima autem Anglicanæ gentis

tis pars Mariæ, legitimæ scilicet heredi, successionis jura vindicare anniteretur, D. Ridlejus, Episcopus Londinensis, contra Mariam graviter pro cathedra religionis causa diceret. Cum deinde Maria res in religione novas moliretur, & Thomas Wiat magna militum copia, quâquam irrito labore, conatibus his occurreret, consilium ejus a civibus approbatum fuisse, ex Heylini Historia Reformationis p. 33 Noster probat. Sub Elisabetha Angli Gallis, Scotis & Germanis adversus vim, quam ab imperantibus patiebantur, vindicandis suppetias tulerunt, quod probatur aliquot exemplis a Cambdeno in Historia Elisabethæ Reginae p. 36, 62, 64, 137, 311 & 288 commemoratis. Jacobus II A. 1602, facta etiam pace cum Hispaniæ Rege, a Belgarum partibus semper stetit, eosque copiis instruxit, teste Heylino p. 385 Cosmographiæ. Confer Bentivoglii Historiam bellorum in Flandria gestorum p. 369 & 373. Sub Carolo I, A. 1625 bellum adversus Hispanos parans, subditi ex suggestibus inter alia monita, ab Archi-Episcopo Cantuariensi Gvil. Laudo concepta, hac imprimis ratione ad sumtus liberaliter suppeditando excitabantur, quod domus Austriaca & Rex Hispaniæ ea ceperit incrementa, ut Belgicæ provinciæ illis resistere in posterum non possent. Vide Heylini Vitam Laudi p. 163. Paulo post Angli A. 1628 Reformatis in Gallia, facta Rupellæ obsidione, misere vexatis, precibus succurrere tentarunt, indicta & decreta publice soleanni pœnitentia. Carolo II imperium obtinente, doctrina quidem illa de *obediencia passiva* publice inculcabatur, quod tamen non prohibuit, quominus contraria sententia usu approbaretur. Cum enim Lusitani, excusso jugo Hispanico, cui per 60 annos fuerant subjeti, Joannem Bragantiæ Ducem ad Regiam dignitatem evexissent, cujus filiam, Catharinam, in conjugem adsciverat Carolus II, hic ut Joannis Regis, non ita pridem defuncti, familiam contra Hispanos in throno Regali adfereret, leam militum manum in Lusitaniam misit: vide An. Historiam Lusitanæ p. 503, 509. Cumque hac ratione Alphonsus, Joannis filius, Regiam dignitatem obtineret, ea vero culpa sua ita excideret, ut A. 1668 communibus Ordinum suffragiis ad perpetuos carceres damnaretur, Frater ejus, natu minor, Petri dictus nomine, in lo-

p. 5.

6.

10.

11.

12.

cum

14.

cum ejus sufficitur: quem Carolus II primus legitimum Regem habuit; vide ibidem p. 563. Hinc Cl. Autor ultimam rerum in Anglia conversionem, annitente Principe Auriaco, Gloriosissimo Rege Wilhelmo III factam, tangit, ostenditque, falsissimum esse, quod Adversarius adstruere conatus erat, laudatum scilicet Principem nullo modo putasse resistendum Jacobo II, aut ipsi restitisse. Totam enim rem, ut gesta est, contrarium evincere per summa capita demonstratur. Nec hodiernam Serenissimam Regiam Britanniae ANNAM aliter statuisse, Noster ex eo evincit, quod Commenjis armorum & commeatus copiam, quanquam eventa consiliis non respondente, transmittendam censuerit. Denique Cl. Autor ad argumenta quaedam ab Adversario allata strictum respondet.

20.

Ceterum cum libellus hic ex iis sit, qui occasione litis nuper ab Henrico Sacheverell, Capellano ad aedem Servatoris Sudoveroensem (*in Southwark*) & Socio Collegii Magdalenæ, quod Oxoniæ est, motæ prodire, non ingratum futurum, Lectori existimamus, si hac occasione e schedula, sub tit. *an Account of the Life of D. Henry Sacheverell* Londini hoc anno excusa, de hoc Viro nonnihil addamus. Natus nimirum dicitur Sacheverellus A. 1674 Parente Theologo & Rectore quondam Ecclesiae Petrinæ, quæ Marlebrigæ colligitur. Hinc anno ætatis 16 Oxoniæ studiorum causa missus, in Collegium Magdalænum receptus, ac A. 1708 Theologiæ Doctor renunciatus est. Ad habendas præsentem Magistrum Civitatis Londinensis, quem *Lord Mayor* Angli appellant, conciones cum alias tum V Novembris die A. 1709 adhibitus est, quæ res turbis hæcenus magna animorum contentione agitatis animum dedit. Cum enim sermo illo, quem diximus, die habitus typis exprimeretur sub tit. *the perils of false Brethren*, b. c. *pericula quæ a falsis fratribus imminent*, non solum ista concio, sed alia ab eodem A. 1709 die 15 Augusti *Derbii* habita & sub tit. *the communication of Sin*, b. c. *participatio peccati* edita, multa continere visa est, quorum cognitio & examen Judicio, quod Parlamentum vocant, committeretur. Cetera ex publicis relationibus constant.

*Nova Litteraria, cum spatio præter spem hic excludamur,
in proximum Mensem rejicimus.*

N. XII.
A C T A
ERUDITORUM,

*publicata Lipsiæ
Calendis Decembris, Anno MDCCX.*

MEMOIRES ET NEGOCIATIONS SE-
cretes de la Cour de France, touchant la paix
de Munster, &c.

hoc est,

*AULÆ GALLICÆ SECRETA CIRCA PA-
cem Monasteriensem, in quibus continentur Epistole Re-
gis, Mazarini Cardinalis, & Comitæ Briennii ad Pleni-
potentiarios Gallicos Monasterium missos,
horumque Responsoria.*

Tomi IV.

Amstelodami, apud Fratres Chatelanos, 1710, in 8 maj.
Constant Alph. 4 pl. 9, ch. aug.

EX cujus scriniis prodierint hæc Volumina, & unde is
arcanas hæc Epistolas nactus sit, Lectori fortasse mole-
stum erit ignorare, quippe cujus multum interesse vi-
detur, utrumque compertum habere, ne forte carbonem pro
thesauro arripiat. Verum, cum Editor, qui sola littera C.
Dedicationi subscripta obscurissimum nominis sui indicium fe-
cit, graves videatur causas habere, cur utrumque notitiæ Le-
ctoris subtraxerit, non immerito ignorantiam illam æquo se-
rimus animo, & vel propterea fidem ei habemus, quod nihil
inist in istis epistolis a Gallorum genio valde abhorrens, nec
verosimile sit, virum prudentem, qualem Præfatio & Dedicatio
Electori Palatino facta prodit, reum se facere imposturæ,
a Gallis nullo negotio revincendæ. Dispertitus autem est
has epistolas in IV libros, quorum *primus* epistolas Plenipo-

XXX

XX

tentiariorum & aulæ Gallicæ mutuas a d. 6 Januarii A. 1646 usque ad d. 3 Martii : *alter* usque ad d. 18 Junii : *tertius* usque ad d. 26 Novembris : *quartus* usque ad d. 31 Decembris complectitur. Adeoque quatuor hisce Tomis unius dumtaxat anni commercium litterarium politicum continetur : nisi quod *Tomo IV* tres exhibentur epistolæ a Comite Servieno scriptæ, & una A. 1648 ab alio ad eum datâ, ac præter has epistolæ Comitum d'Avaux & Servien, quibus uterque ab alterius criminationibus se defendere studet. Equidem jam A. 1650 mutua hæ Comitum memoratorum epistolæ sunt publicatæ una cum illa Servieni ad Fœderatos Belgas A. 1647 scripta epistola. Verum cum liber is, in quo exstant, hodie sit rarissimus, recudendas eas Editor jure censuit. Toti operi luculenta præmissa est Præfatio, docens, quæ maxime notabilia occurrant in his epistolis, & quis ex earum lectione possit fructus percipi. Quo ipso cum Editor nostras partes occupasse videatur, hujus Præfationis argumenta recensebimus, paucula quædam, quæ ipsa libri lectio suppeditavit, addituri. Nimirum cum hodie, cum de Alsaciâ Gallis extorquenda Fœderati cogitarunt, illi vehementer querantur, violari sacrosancta fœdera Monasterii quondam inita, non alienum Editori visum est, hæc in publicum adspectum proferre litteras, ex quibus appareat, quibus artibus, qua fide Galli ea tempestate sint usi ad augendam suam potentiam. Eosdem, cum tunc armorum vi freti pace Westphalica confirmari sibi voluerint eorum omnium possessionem, quæ injustissime occuparant, Editor negat jure mirari, Fœderatos præsentis rerum statu postulare justam & ad tranquillitatem omnis Europæ necessariam regionum quarundam restitutionem. Sed ut ad ipsas epistolas accedamus, inde manifestum fit, quantumcunque Galli tum jactitarunt ardorem in impedienda bonorum ecclesiasticorum secularisatione, quam vocant, omnia simulata fuisse, cum litteris secretis Plenipotentiarii jussi sint, Suecis ea non difficulter concedere, quo scilicet & ipsi faciliores se præberent in commodis Galliæ promovendis. Inde porro patet, quam ancipiti cura distracti fuerint Gallorum animi, deli-

p. 50. - 111.
112 sqq.

T. I p. 11.
23.

T. III p. 106
107.

deliberantium, utrum magis consultum sit, Alsatiam tenere ut feudum Imperii, an supremo & independenti jure? Ad prius quod attinet, fatentur, melius videri suprema in hanc provinciam carere potestate, quam occasione Germaniam, quotiescunque volupe fuerit, turbandi. Posse enim tunc Galliae Reges, ut membra Imperii, aspirare ad Imperatorum fastigium; posse Gallos omnia, quae in Imperii Comitibus agantur, resciscere; posse Principes Germaniae eo audentius cum Gallo jungere foedera. Quamquam tandem majestatem Regis Galliae dignius judicant, Alsatiam possideri *ἀνεξαρτητως*. Ex iisdem hisce epistolis intelligimus, quanto studio Mazarinus Cardinalis contenderit, ut pro Catalonia, quam eo tempore tenebat Gallus, is ab Hispanis acciperet provincias Belgicas. Quo fine & Principi Arausionensi, ut eam rem adjuvaret, offerri jussit Marchionatum Antverpiensem. Proponit autem Purgatus ille Plenipotentiarius Gallicis duodecim causas, cur ante omnia eritendum sit ac laborandum, ut Galli in vicem redditae Cataloniae potiuntur Belgio Hispanico: inter quas haec sunt praecipuae, quod hoc facto (1) seditiosi Regni Gallici nec auxilium nec refugium amplius habeant, (2) Hollandi aliquando intestinorum dissidiorum occasione in ditionem Galli possint redigi, (3) Austriaca domus prohibeatur amplius Gallo nocere, (4) Hispania excludatur a communicatione cum Germania, (5) reditus & vires Galli in immensum augeantur. Harum igitur provinciarum potius cupiditas adeo praestinxit aciem mentis Mazarino, ut sibi persuaderet, se satis rationum excogitare posse, ad paradoxam hanc sententiam Foederatorum Belgarum animis imprimendam, minus ipsis periculosam esse viciniam Francorum vires conjunctas habentium, quam Hispanorum a Belgio tanto spatio divisorum. Docet enim Plenipotentiarios, Foederatis Belgis esse persuadendum, ipsos hac ratione summam securitatis fore compotes, cum Hispanus, perpetuus ipsorum inimicus, hoc pacto ab ipsis removeatur longissime, & si quidem cum Gallo & offensivum & defensivum foedus ineant, nemo quicquam adversus eos ausurus sit. Egregium vero consilium!

p. 130.

T. I p. 237, 259
10 2 sqq.

283.

quod si Batavi audissent, Æsopicas illas columbas essent fere imitati, in Iulii metu accipitrem, a quo defenderentur, adsciscerent. Sed sensit sane Cardinalis, non fore tam obesse naris Batavos, ut ita sibi facile paterentur imponi. Quare suis præcipit, ut tegant id consilii, eamque rem non ipsi Batavis proponant, sed per Hispanos proponendam curent. Ne vero callido huic consilio obstaret Hispanus, idem Purpuratus

T. I p. 116
199.

Gallicis Plenipotentariis rationes præscribit, quibus adduci videantur posse Hispani ad Belgium Gallo permittendum & cum Catalonia permutandum. Primo, inquit, Catalonia & Comitatus Ruscinonensis sunt potissima Hispaniæ propugnacula: (2) Catalonia amplior est provincia Belgio, & cum corpore Hispaniæ conjuncta: (3) Hispani Belgium non possunt sine maximis defendere sumptibus: (4) per Cataloniæ Galli semper possunt in mediam Hispaniam irrumperere: (5) Catalani Gallis favent: (6) Catalonia si maneat in potestate Galli, Hispano difficilis redditur communicatio cum suis in Italia provinciis: (7) Hispani sæpius optarunt, Belgium a sua monarchia esse sejunctum. Sed omne Mazarini consilium eo spectasse, ut Gallæ Regi successu temporis proclive esset opprimere Fœderatos Belgas, disertis ejus verbis docebimus. Ita enim inter alia scribit: *Sola dissidia interna, que pacis tempore facile oriuntur, possunt Fœderati Belgii quietem turbare. Et hæc est causa, cur Galli acquisitionem provinciarum Belgicarum, Hispano adhuc parentium, quibuscunque aliis accessio- nibus preferre debeant. Nam temporis progressu Galli non violatis amicitia ac fœderis legibus magnos possunt fructus capere ex Batavorum inter se dissensionibus.* Editor in proœmio recte observat, Gallæ Regem hujus consilii fructum capere voluisse, quanquam non omne possidebat Belgium, cum A. 1672 Fœderatorum Belgarum terras magnis copiis inavit. Nec falso idem notat, Gallos jamdudum animo agitasse, quæ superioribus annis contigerunt in Hispania. Nam rursus Cardinalis scribit: *Si Regis Hispanorum filia Regi Gallie jungetur matrimonio, nos poterimus adspirare ad successionem regni Hispanici, QUANTUMCUNQUE RENUNTIABEREMUS,*

114.

MUS, nec admodum longinqua hac spes est, cum nihil sit, quam vita fratris ejus; (noxa nuptæ,) qua Gallos inde possit arcere. Non autem hinc solum de fide Gallica luculenter constat, verum etiam ex eo, quod Comes de Servien, unus e Plenipotentiaris Gallicis, cum intellexisset, Hollandos subodorari illa Gallorum consilia, ac proinde ab iis mirum quantum abhorreere; non veritus est in litteris ad Foederatos Belgas datis hæc perscribere: *Confirmo vobis denuo, per vitam meam jurans & per dignitatem meam, relationes de Belgii Hispanici cum Catalonia permutatione, a Gallis in animum inducitas, esse mendacia ab inimicis conficta: atque adeo & vitam & honores meos perdam, si probari poterit, Gallos unquam ea de re cogitasse, aut cum Hispanis egisse. Sed (ita pergit,) justissimum foret, gravissima pœna, officii autores hujus fame, qui ausi sunt calumniis oppugnare fidem & existimationem Regis Gallie, Hollandorum amicissimi. Certe satis mirari nemo potest audaciam hujus Galli, id jurejurando negantis publice, quod tot epistolis hic exstantibus ita confirmatur, ut nihil Plenipotentiaris commendetur magis, quam cura de Belgio cum Catalonia permutando. Enimvero vix ulla est Mazarini epistola, in qua non agat hac de re, eaque ut curæ cordique sit Plenipotentiaris, vehementer etiam atque etiam roget. Denique (nam cetera mittimus,) ex epistolis his lucide etiam apparet, Bavarix Ducem clandestinam coluisse amicitiam eo tempore cum Gallo, hoste Imperatoris, cujus beneficio Electoralem dignitatem Bavarus tum accepit, eumque plus Gallo profuisse, quam omnes Principes ceteros, qui aperte Gallicas partes sunt secuti. Unde concludit Editor, non posse Bavarum hodie queri, si non restituatur ipsi Electoratus, cum subreptitè hæc dignitas in domum Bavaricam sit illata, Imperatore ita volente compensare officia Principis, quem falso sibi amicum & fidelem credebat, cum clanculum staret a partibus Gallorum, in eorumque gratiam faceret omnia. Verum antequam ab harum epistolarum tractatione plane discedamus, non possumus non memorati Cardinalis summam annotare circumspeditionem, qua describit characteres Plenipo-*

T. IV p. 57.

T. I p. 39, 66, 92, 275 &c.

T. I. p. 55 sqq. teatiorum, a Foederatis Belgis id temporis missorum. Meinderswikus, inquit, favet paci, nec aversum geur ab Hispanis animum: sed cum multum debeat Arausionensi Principi, non dubium est, quin ejus sit sententiam caeco secutus obsequio. Mathenesius itidem ad pacem propenso est animo, ac praeterea fautor religionis Catholicae. Pawius, nec Arausionenti, nec Gallis favet, ideoque si resciscat, Arausionensem commodis Gallorum esse addictiorem; metueddum est, ne ipse eo magis contrarium se praebet Gallorum commodis. Unde cum multa apud suos polleat autoritate, omnimodo ei est cedendum, ne crescat ei animus Gallis nocendi. Knuytus, Kipperda, & Niderhorstius plane addicti sunt Arausionensi, adeoque ex ipsius praescripto facient omnia, & Gallorum commoda diligenter promovebunt. Klandius est vir bonus, qui sequetur sententiam majoris partis. Donia pacem avide desiderat, sed Hispanorum commodis favet. Haec Purpuratus ille. Concludimus illa meditatione, qui factum sit; ut Mazarinus in tractatu Monasteriensi tam pertinax fuerit in servandis locis ab Rege Galliae occupatis; cum e contrario in tractatu Pyrenaeo nimis se facilem praebuerit in restituendis Hispano multis, idque citra necessitatem. Exponit nobis causam hujus rei Editor, quam olim Turentius Pufendorfio, Sueciae Regis legato, aperuit: nempe Ludovicum de Haro pollicitum esse Cardinali, Hispaniae Regem in proxima Papae electione allaboraturum straeque, ut ipse ad hoc fastigium evehatur; eaque de causa Cardinalem tantae spei sacrificasse commoda Regni Galliae, suasque rationes publicae rei anteposuisse. Haec haecenus, e mente praesertim Editoris, nullius praesudicio referre placuit.

ISAACI VOLMARI, L. B. DE RIEDEN,
*Diarium sive Protocolum Actorum publicorum Pacis
 Monasteriensis & Osnabrugensis.*

Francofurti, ex officina Grossiana, 1710, fol.

Alph. 10 & sig. an. Tabb. 40.

Quoniam spes est, fore, ut Europae post bellum, ob successionem Hispanicam per decem fere annos gestum, pacem iterum

iterum brevi tempore affulgeat, multis gratum futurum credidit hujus operis Editor, si vetera nonnulla instrumenta pacis, aliaque huc pertinentia recudenda curaret. Quam ob causam hoc anno edidit Volumen hoc, quo continentur Instrumenta Pacis Monasteriensis & Osnabrugensis, Recessus Imperii de A. 1654, Pax Pragensis, Capitulatio Ferdinandi IV, Pax Neomagensis, Rysvicensis, Carolovicensis, amicabile compositio in causa Elbingensi, Ernesti Gokelii tractatus de majestatico Legatorum jure, denique Privilegia Statibus Imperii Romano Germanici circa causas appellationum aliosque actus judiciales ab Imperatoribus concessa. Recudi hic etiam curavit Pacem Pyrenæam, hujusque historiam, ex Italico Comitis Galeatii Gualdi in Latinum sermonem a Petro Axenio conversam. Quæ omnia si cum Diario Volmari L. B. de Rieden ab eodem Bibliopola publicato compingantur, modicum Volumen in folio constituunt. Fuit hic Volmarus J. U. D. & Archiducis Ferdinandi Caroli Camera Præses, postea Cæsareæ Majestatis Consiliarius intimus & ad tractatus Pacis Westphalicæ Legatus Plenipotentarius, quem Viquefortius in libro de Legato inter aptissimos ministros, qui tractatibus illis interfuerint, refert, atque ob eruditionem, humanitatem aliasque virtutes laudat, A 1662, vita defunctum. Commentarii isti, in quos ea, quæ notatu digna Monasterii & Osnabrugæ fuerunt gesta, magna diligentiâ retulit, incipiunt mense Septembris A. 1643, quo Monasterium venit, & finiuntur mense Januario A. 1648. Multa in iis reperiuntur, quæ pertinent ad accuratiorē notitiā rerum, quæ in celebri illo congressu actæ fuerunt. Inter alia multis circumstantiis narrat, quam ægre Status Catholici in postulata Protestantium circa binos Episcopatus, Osnabrugensem & Mindensem, consenserint. Ipse Volmarus acriter admodum instabat, ut hi Episcopatus Catholicis restituerentur. Protestantes, aiebat, jam possidere quindecim Episcopatus & sex Prælaturas Imperii, cum innumeris bonis ecclesiasticis aliis, atque hoc tempore, quo res pervenerit ad statum transactionis, Catholicos in perpetuum hæc omnia cedere Protestantibus velle, nihilque nisi hæc duo excipere. Æquum itaque esse, ut ea restituerentur, cum, nisi Sueci fuissent, reliqua etiam

etiam omnino omnia fuissent restituenda. At Johannes Adlerus Salvius, Plenipotentarius Suecicus; nullo modo id fieri posse, respondebat, multa simul addens de odio universalis, quo Osnabrugenses Episcopum Franciscum Wilhelmum prosequerentur, adeo ut flendo sæpe Legatos Protestantium per Deum & per judicium extremum orarent, nollent permittere, ut in illius potestatem reciderent; fidem enim minimè expectari posse ab eo, qui jurejurando se ad extirpandos hæreticos obligavit. Plenipotentarius Gallicus etiam, qui huic colloquio intererat, multis verbis Suecum cohortabatur, ut ab hac præensione desisteret, Reginam enim Galliarum summo animi dolore conqueri de eo, quod ob conjunctionem Gallorum cum Suecis religio Catholica jacturam tantam facere cogatur. At illè regerebat, confederationem cum Gallis initam disertis verbis id dictare, ut omnia restituantur instarum, quò fuerint A. 1618, quo Protestantes jam utrumque Episcopatum in potestate sua habuerint. Cum postea à Catholicis summa quædam pecuniæ offerretur Protestantibus, ut his Episcopatibus cederent, Salvius negabat id Principibus religionis Protestantium convenire, esseque hanc conditionem turpem & inhonestam, & omnes etiam dicturos, religionem & libertatem conscientiarum miserorum civium fuisse venditam. Scriptas esse ab his litteras ad Reginam Sueciæ querimoniis adeo refertas, ut a lacrymis temperare sibi non potuerit, & mandaverit Plenipotentiariis, ne in restitutionem Episcopatum ullo pacto consentirent. Referebat etiam, evenisse die præcedente, ut nonnulli e ministris Episcopi Osnabrugensis, cum Evangelicos cantantes in templo Osnabrugæ audirent, dicere non essent veriti, balatus hoc brevi tempore cessaturos. Quod cum Senatui fuisset nuntiatum, Consules civitatis statim Legationem Suevicam adisse, & in genua procidentes orasse, nollent se in manus Francisci Wilhelmi, ita nominabant Episcopum, tradere. Volmarus respondebat, se quidem non pugnare pro persona Episcopi, sed pro ordine Catholico, & ipsum Episcopum declarasse, velle se Episcopatu se abdicare, modo Capitulo libertas eligendi successorem relinqueretur. At Salvius in sententia per-

persistebat, negans, sibi ullo modo a mandatis Reginae recedere licere. Tandem Plenipotentarius Gallicus, Comes Ava-rius in partes Suecorum transibat, non tamen sine magna difficultate, adeo ut, cum clausula de rebus ecclesiasticis ipsi subscribenda daretur, diceret: *Utinam nescirem literas*. Neque adhuc tamen Catholici spem omnem abiciebant saltem unum ex his Episcopatibus recipiendi, primumque Electori Brandenburgico praefecturas Schaumburgicas, quas Domus Castellana in satisfactionem sibi dari volebat, loco Episcopatus Mindenensis offerebant. Cumque Elector id recusaret, easdem praefecturas offerebant Domui Brunsvicensi & Luneburgensi, ut ab alternativa in Episcopatu Osnabrugensi desisteret. Sed cum & hic repulsam ferrent, res tandem eo modo composita, uti in Pace Westphalica constitutum legitur.

INSCRIPTIONES SEPULCHRALES HELMSTADIENSES, una cum monumentis ceteris collecta, editaque cura ac studio JUSTI CHRISTOPHORI BOEHMER, Polit. & Eloqu. Prof.

Helmstadii, typis ac sumptibus Georgi Wolfg. Hammii, 1710, 8. Plag. 13.

Cum illi bene merentur de re publica, qui proditis sui ingenii monumentis laudem inveniunt; tum haec scimus quae illi etiam melius, certe Genium aevi nostri magis placare videntur, qui aliorum hominum memoriam litteris consignatam venturae aetati commendant. Nam & minus invidiae subeunt, quod aliorum potius quam suae famae studere videntur; & prolixius merentur, cum multorum malunt, quam suam singulorum celebrari memoriam. In his, qui sic animati sunt, nomen suum adhuc profiteatur nobilissimus Inscriptionum harum Editor, nobis idem jam ex *Mysis Conringiana* in his Actis A. M DCC IX mense Decembri laudatus. Ornavit ille, pro cultissima sua doctrina, librum elegantis Praefatione, qua ostendit, eum se praemittere *Elogiis ac Vitis Professorum Helmstadiensium*; posthac in lucem edendis:

Yyy

imo

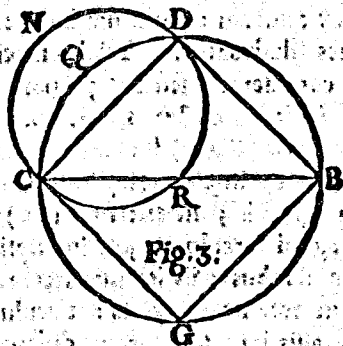
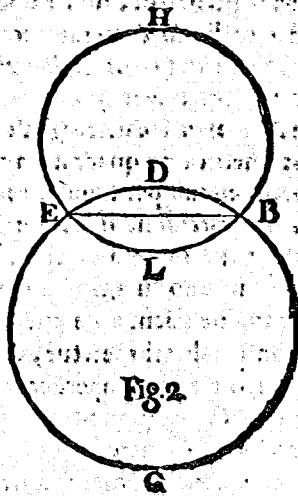
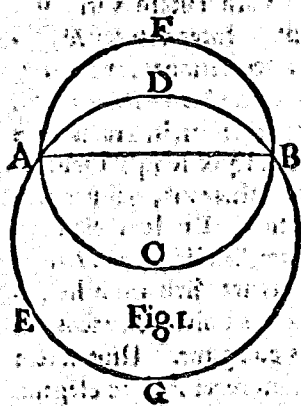
imò ex horum numero *Medicos ac Philosophos*, IX *Prole-
fionibus Academicis* celebratos, jam ad publicandum paratos
fese habere confirmat. Deinde commemorat eos, qui de
funeribus, & rebus sepulchralibus scripserunt; incipiens a
Kirchmanno, desinens in Laur. Bègeto, qui Jo. Petri Bellorii
Lucernas veterum sepulchrales iconicas Latine evulgavit, Co-
lon. March. 1702, fol. Præcipue vero ac copiose hos collaudat,
qui Inscriptiones veterum collegerunt atque ediderunt, quo-
rum principem Janum Gruterum, extremum *Mich. Ravenbec-
cium* ponit, collectorem hunc *Monumentorum Ecclesiarum
Noribergensium*, quæ in bibliotheca D. Würsbairii adhuc
MSS. asservuntur. Tandem operæ suæ institutum exponit.
Nimirum primo monumenta in templo S. Stephani, ejusque
coeneterio obvia, dein quæ in templo Academico sint, publi-
cisque Academiæ ædificiis reliquis adscripta, tum quæ in æde
S. Walburgis; postremo, quæ extra urbem partim in coenobio
Ludgeriano, partim Mariabergensi conspiciantur, se collegisse
& publicasse docet. Præfationem ipsæ Inscriptiones sequun-
tur, quibus bona pars Historiæ Academiæ Julæ contineri
videtur. Jucundum vero est tot præstantium virorum quasi
quasdam imagines lapidibus incisas cognoscere. In fine In-
dex additus est nominum eorum, quibus Inscriptiones dica-
tæ fuerunt. Ac vellemus sane, singulorum locorum, præ-
sertim illustrium, Monumenta vel nunc demum a Viris do-
ctis colligi, eaque accessione Historiam literariam nostris tem-
poribus locupletari. Editorem sane nostrum humanissime
rogamus, ut *Professorum Helmstädiensium Memorias*, quas ce-
leberimus Theologus, Gebh. Theodorus Meierus, Agnatus
ipsius, feliciter cepit, ad exitum perductas & suo ingenio per-
fectas, luci publicæ dare properet, atque exemplo laudabili
aliorum quoque studia in hunc campum provocet.

**DIATOME CIRCULORUM, SEU SPECIMEN GEO-
metricum, quo Lunularum, Curvilinearum aliorumque
spatiarum proportiones demonstrat FERDINAN-
DUS ERNESTUS Come, ab HERBER-
STEIN.**

Vete-

Vetero-Fragæ, apud Wolfgangum Wickart, 1710, 8.

Constat I Alph. Tab. an. 1.

AB omni tempore, quo Geometria ex culta Geometrarum
 ingenia exercuit, decantatum de quadratura Circuli pro-
 blema: ast herculeum huncce laborem nemo hactenus supera-
 vit. Equidem nuperrime & sibi & universo Orbi litterario de
 hoc invento miris verborum parasangis ob egregium hocce
 inventum ia programmate valvis templorum publice affixo

Yyy 2

applau.

appulsi *Jobus Ludolfus*, in Academia Erfurtenſi Matheſeos Profeſſor; ſed conſtructionis Geometricæ demonſtrationem, quam pollicetur, non exſpectamus. Varii autem variis viis ad circuli quadraturam contenderunt. Inter veteres *Hippocrates Chius* (ut ex *Ariſtotele* & ejus interpretibus Græcis *Simplicio*, *Themisthio* & *Mogentino* oſtendit *Jacobus Chriſtmannus*, in Academia Heidelbergenſi quondam Profeſſor, in Tractatione Geometrica de quadratura circuli C. 1 p. 14 & ſeqq.) Quadraturam circuli per lunulas tentavit, nec defuerunt, qui per ſegmenta circulum quadrare allaboraverunt. Eandem viam ex intervallo ingreſſum eſſe illuſtriſſimum Comitē *ab Herberſtein*, in quo ſummo Viro uti varia rerum divinarum humanarumque ſcientia, ita præcipue Matheſeos univerſe ardentiſſimum prædicari meretur, ex his Actis colligitur. Ut autem publico nondum aperuerit, qualem eam repererit, ex eleganti tamē, quod nunc impetitur, ſpecimine Geometrico apparet, quod eam minime lubricam expertus fuerit. Inſignem enim theorematum numerum invenit, quo lunularum & mixtilinearum ſpatorum ex duorum circulorum interſeſtione oriundorum proportiones illuſtrantur. Triplicem circulorum duntaxat diſtinctionem conſiderat; ſed 276 propoſitiones, pleraſque ex *Elementis Euclidis* demonſtratas, inde eruit.

In prima ſeſtione (Fig. 1) ſubtenſa ſegmenti circuli majoris *AB* eſt diameter; in altera (Fig. 2) *EB* major vel minor diametro circuli minoris; in tertia (Fig. 3) *CD* eſt quadratam lateris Tetragoni circulo majori inſcripti. Docet e. gr. Circulum datum duobus aliis ita interſecare, ut differentia lunularum ſint in ratione imperata; circulum determinare illumque duobus aliis ita interſecare, ut differentia, qua lunula major primæ ſeſtioni excedit curvilineum ſub arcibus concavis ſecundæ comprehenſum, dato rectilineo æqualis ſit; ſi ſuper latere *CD* quadrati circulo inſcripti deſcribatur circulus *CNDR*, lunulas ex interſeſtione circulorum genitas eſſe ut diametrum ad ſummam ex diametro & periphæria circuli majoris curvilineum *CQDRC* eſſe ad circulum minorem *CNDR* ut differentiam diametri a periphæria ad periphæriam;

Fig. 3.

am; ad circulum vero majorem QDBG ut eandem differenti-
 tam ad duplum peripheria. Sub finem denique demon-
 strat, datus in rectis *m* & *n* ratione segmenti ADB ad quadra-
 tum sub peripheria circuli AFBC comprehensum, vel ratione
 lunulae ADBFA ad idem quadratum; haberi quadraturam
 circuli. His adjungi possunt; quae de lunulis olim *Viceta* &
 in amoeniore Curvilinearum contemplatione *Vincentius Lee-*
laudus dedere.

Fig. 1.

SQVARCIO DI LETTERA DEL DOTTOR BER-
 NABO SCACCHI sopra le considerazioni del Signor
 BIAGIO GAROFALO intorno alla Poesia
 degli Ebrei.

b. c.
 FRAGMENTUM EPISTOLAE D. SCACCHII de Con-
 siderationibus BLASII GAROFALI de Poesi
 Hebraeorum.

Prostat in forma oct. & constat plag. 4 ch. aug.

SI Clarissimis Ephemeridum Venetarum Autoribus A. 1710
 Tom. II p. 499 fides habenda, haec Epistola Medicum quen-
 dam Judaeum; cui Raphael Rabbenio nomen est, Auto-
 rem habet, qui eam sub fictis Bernabo Scacchii & Fibriana
 Reali nominibus; sine temporis & loci mentione imprimen-
 dam curavit & Illustri MAGLIABECHIO (cui exemplar debe-
 mus) dedicavit. Considerationes vero Cl. Garofali, de *poesi*
Hebraeorum, quas supra A. 1708 mense Sept. p. 307 recensui-
 mus, personato Scacchio occasionem praebuerunt, ut suam
 de Hebraeorum Poesi sententiam promeret. Hic inter alia negat,
 quod antiquae Poeseos argumentum sit vera Philosophorum
 doctrina, sed existimat potius, quod Poetae fictionibus phan-
 tasia tantum commovere voluerint, prout Plato, Philo Judae-
 us, Muretus & nuper Motius alique judicarunt. Antiquos
 enim Philosophos veritatem non docuisse, Lactantii & Pauli ad
 Colloss. II testimonio; nec non decreto in Gallia A. 1204
 edito; quo Aristotelis opera Vulcano devota sunt, probat.

p. 11.

Yyy 3

Deinde

Deinde etiam in eo a Cl. Garofalo dissentit, quod lingua Hebraea amoenitate, vocumque naturali positu & ordine reliquas superet. Quamvis enim linguam harmonicam quid habere putat, quod, si in aliam linguam transferatur, amittat. Præterea urget, quod Cl. Garofalus tantam prærogativam vel ideo linguæ Hebraicæ dare non potuerit, quod p. 40, eam linguam cum antiqua Aegyptiaca convenire, & Moſen ideo in Hebraica profeciſſe, quia Aegyptiacæ fuerit peritus, ipſe confeſſus ſit. Ex hoc enim inferit, quod Hebraica lingua Aegyptiacam non ſuperaverit. P. 91 & 22 Cl. Garofalus Muſicam exultantem & jucundam Hebraeis denegaverat, ea ratione inductus, quod Agricultoræ dediti nulla theatra habuerint. Sed Scacchius contrariam ſententiam ex eo confirmat, quod Muſica Eccleſiaſtica, quæ apud Hebræos floruit, theatri, Plutarcho teſte, multo ſit antiquior. Sic Hebræis non deſuiſſe excellentes Muſicos, ex i. Paral. XVI, 22 & Euſeb. Démonſtr. Evangélica lib. XII, c. 16, nec non Philone de Vita contemplativa, abundo probavit. De metris Hebrææ Poëſeos multum diſceptarunt eruditi, quidam ea negarunt, alii eadem affirmarunt. Cl. Garofalus Clerici ſententiam, quam ex Bibliothecæ Selectæ Tom. IX cognoverat, ſecutus eſt, & rejectis metris Rhythmos ſubſtituit, alijs Orientis populis hodie uſitato; e contraſtio Scacchius, autoritate Philonis, Joſephi, Hieronymi metra defendit, non quidem illa, quæ pedibus & ſyllabis ubique reſpondent Græcis & Latinis, ſed quæ cantores exprimunt, tantum temporis lectione unius verſus conſumentes, quantum ad lectionem hexametri vel pentametri requiritur: quam ſententiam porro Hieronymi præf. in libr. Jobi & R. Moſis Habibi in Darche Noam teſtimonio confirmat. Ex quo ſequitur, quod Cl. Garofalus (qui p. 22 falſus eſt, quod tantum in quibusdam locis Scripturæ rhythmi caſu nati occurrant) nullam cauſam habuerit, ut rhythmorum reſtituendorum gratia ſtatueret, (1) Scripturam ſacram librariorum ignorantia eſſe depravatam, (2) depravata loca ab ipſis Hebræis agnoſci, & Tikkun Sopherin appellari, (3) Maſorethas in vocalium ſubjectione erraſſe, (4) eodem veram nominis מן lectionem immutaſſe, illudque ſi

Jahveb

Jabvob eum Diodoro Siculo aliisque legatur, rhythmos amissos reddere. Sed hæc omnia gratis esse supposita Scacchius contendit, partim quia Hebræorum Tikkun Sopheticum tantum est accommodatio phræses a primis sacris Scriptoribus facta, & neutiquam mutatio a librariis Scripturæ illata; partim quia ipsi Hebræi nihil quicquam in Codice sacro mutare vel potuerunt vel voluerunt. Non potuerunt, quia codices longe lateque dispersi fuerunt; nec voluerunt, quia unusquisque Judæorum, teste Josepho, & Eusebio, vel centies ad mortem subeundam paratus sit futurus, quam ut legi Mosaicæ derogari patiatur. Post aliâ lectû digna Scacchius prolixus est in asserenda vera Masoretharum punctatione, existimatque, eos nullas alias subjecisse vocales, quam quas constanti traditione a suis majoribus acceperunt.

P. 43

48

52

**PANDECTÆ JURIS CIVILIS, AUCTORIBUS SUIS
& libris restituti per HENRICUM BRENKMANN
J.C. representata Pandectarum Florentinarum editione,
collatoque Ampliff. Viri C. van BYNCKERSHOEK MSto
Codice & editione Haloandri. Accedunt Variæ Lectio-
nes, quas ipse Haloander edidit, nec non Ruffardi & Cha-
ronda: sed & alia, que in Prolegomenis indicantur.
Speciminis loco hic prodit P. ALFENUS
VARUS.**

Amstelædami, ex officina Wetsteniana, 1709, 8.
Plag. 4.

Exemplo Advocati cujusdam Parisiensis, & præterea Consuliff. Viri, Florentis Petri Pittenii, qui Oeconomiam Edicti Perpetui concinnavit, dum meditatur Autor Clarissimus leges Digestorum dissecare & dissectas suis quasque locis conglutinare, quod & Illustræm Leibnitium molitum fuisse novimus, adeo id institutum Ampliffimis Viris & Senatoribus, Ant. Slicher & Corn. van Bynkershoek, intellexit probari, ut operam hanc in publicum flagitarint, & consilia, labores & libros, quin & Illustris Dn. Bynkershoek pretiosissimum suum & perspicuè anti-

antiquitatis MStum ultro conferendum ei obtulerint. Rationem autem consilii sui in conspectu Prolegomenon uberius aperuit Autor, & ex illo potiora nos recitabimus. Neminem ait esse, quin veterum Ictorum scripta integra optet, & similem fragmentorum collectionem atque digestionem in Poetis aliisque scriptoribus dudum esse institutam. Hac ergo via studiosos Juris recta ad ipsos fontes adduci, neglectis vulgari commentatorum ambagibus. Convenientius enim ex ipsis Veteribus rite dispositis & collatis, Romani Juris intellectum peti, quam eorum Commentaria novis onerari. Non itaque novum Juris Systema hic obrudi, sed methodum exhiberi, quæ veteri intelligendo inserviat. Et summos Juriconsultos in hac palæstra jam antea fuisse exercitatos. Sive enim omnes unius ejusdemque Jcti Centones generatim, sive singuli singulorum Tractatum ac librorum in specie considerentur, ex utraque collatione, quæ alibi aut obscurius aut parcius tradita sunt, alibi clarius & largius deprehendi. Ex posteriore vero dignosci materiam, scopum & intentionem Jcti in unoquoque Libro & Tractatu. Et hinc restringi generalia, dubia explicari, abrupta & hiulca suppleri, totamque connectionis rationem indagari. Quæ enim olim cohaeserant, conglutinari iterum, & fugitiva seu exulantia capita suis sedibus restitui. Quum vero, quæ eo modo expediri nequeant, saepe per crism adjuventur, ideo accedere voluit huic Operi collationem MSti Bynckershoekiani & Editionis Haloandrinæ, tum vero varias lectiones & loca præcipua Budæi, Alciati, Duareni, Cujacii, Augustini, Taurelli, Russardi, Charondæ, Labitti & Freimonii, notata etiam recentiorum Jctorum, Corn. van Bynckershoek & Gerardi Noodt, cui se suaque omnia debere profitetur Noster. Et ad pleniorum hujus methodi commendationem promittit se tum alia adjuncturum, tum vero Oeconomiam Edicti Perpetui Pittenianam, & Christ. Ottonis a Bœkelen dissertationem de Sectis & familiis Jctorum. In ipso autem Opere non Vitas Jctorum tantum inserturum, sed etiam loca veterum Jctorum, apud Varronem, Festum, Gellium aliosque occurrentia, quatenus ad Jus aut verborum significationem per-

pertinent; imprimis vero fragmenta apud Autorem Collationis Legum Mosaicarum & Romanarum. Et nunc quidem laetitia Alfeni Varii; tersi & elegantis JCI; & cujus non nimia ad hujusmodi specimen capita supersint, Lectoribus, praemissa ejusdem Vita, exhibet. Ita quidem, ut primum recenseat verba textuum ex libro secundo, quarto, quinto, sexto & septimo Digestorum Alfeni, hodieque in libris Pandectarum extantia. Ex reliquis enim XL nihil ibi occurrere. Deinde distinctius sistuntur textus ii, qui ex Alfeni libris IIX Digestorum a Paulo epitomatorum ibidem supersunt; reiectis ad oram copiose factis variis lectionibus, annotatis autem Dionysii Gothofredi omissis. Postremo & alii invitantur hoc specimine, si quid alicujus momenti ad hoc opus se putent conferre posse, ut in tempore exhibeant; nec ingratum fore Nostrum, in singulis, ut merebuntur, honorifice allegandis. Quumque ex Diario Veneto jam innotuerit, eum nunc quidem Florentiae totum esse in collatione MSCtorum, quae isthic custodiuntur, & socium laboris habere Italum κατὰ κράτος, Antonium Mariam Salvini, qui pari etiam studio libros Basilicorum aliaque Graecorum monumenta cum legibus civilibus, prout hastenus extant, diligenter comparet, nova plane augmenta Operi, quod est sub manu, accessura confidimus, & prosperrimos ei successus precamur. Tunc enim, absolutis Pandectis, etiam ad Codicem pertingent haec cura, quidque ibi praestiturus sit Nostrer, simili forte specimine edito indicabit.

JO. ANDREAE SCHMIDII, D.P.P. ABBATIS
Mariae-vallensis; Breviarium Theologicum praecipuas
exhibens controversias cum Pontificiis, Reforma-
tis & Socinianis.

Helmstadii, impensis Jo. Melch. Suftermanni, 1710, 8.

Constat i Alph. 4 plag.

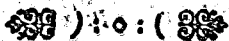
Venerabilis admodum Autor, qui succincta Theologiae dogmaticae, moralis, homileticae & historiae ecclesiasticae utriusque Testamenti Compendia, diversis temporibus, in

gratiam Auditorum suorum luci publicæ exposuit, fidem suam liberaturus, nunc quoque Breviarium Theologiæ polemiciæ in eorundem usus typis imprimi curavit. In isto autem ea methodo fuit usus, ut statu controversiæ rite formato, thesin orthodoxam solidis argumentis confirmarit, antithesin dein & fontes solutionum subjunxerit, toti Breviario præcipuarum in Theologia controversiarum conspectum præmiserit, singulis vero illius partibus controversiarum tractatarum nec non rerum & verborum indicem adjecerit. Et cum ex Præfatione pateat, summe Reverendum Autorem ante aliquot abhinc annis in scriptum aliquod polemicum longe pleniorum operam impendisse, non dubitamus, quia rem maxime gratam Theologiæ Cultoribus sit facturus Celeberrimus Autor, si istum excellentis ingenii foetum luce publica donabit. Interim hæc quoque compendiaris tractatio sacrarum litterarum consecraneis ad palatum erit, cum intra breve temporis spatium potiorum controversiarum, quæ nobis cum Pontificiis, Reformatis atque Socinianis intercedunt, notitiam sibi comparare poterunt.

NOVA LITTERARIA EX ITALIA.

PRodit Mediolani hoc anno Vita Leopoldi I Imp. Italice in 12, cujus autorem vocant *Carlo-Giuseppe Maria Reina*, qui & moderni Belli Historiam eodem idiomate, sub anagrammatico nomine: *Aria Rippamonte Cielvegra*, Tridenti 1708 edidit. Ibidem D. Johannis de^o Sitoni, Scōsus, sed nobilitate apud Mediolanenses donatus, qui & Chronicis A. 1706 Mediolani editis aliisque libris famam sibi peperit, Vicecomitum Mediolanensium Historiam Latino idiomate edere parat. Mutinæ Lud. Ant. Muratorius in Frane. Petrarchæ Poematibus una cum Alexandri Tassoni & suis Annotationibus edendis occupatur. Pisis doctissimus, Guido Grandi hoc ipso anno in 4 publicavit *De infinitis infinitorum & infinite parvorum ordinibus Disquisitionem Geometricam*: dedicata ea est Henrico Newton, M. Britannæ Regiæ ad Magnum Hetruriæ Ducem Legato, qui & ipse Lucæ nuper Epi-

Epistolas suas ac Poemata Latina prelo subjecit, Romæ Johannes Marius Crescimbeni Commentariorum in suam de Poesi vernaculæ Historiam Voluminis secundi Partem I (de Volumine I diximus A. 1704 p. 520) hoc anno edidit, in qua vitas imprimis Poetarum Provincialium, quos *Patres* vocat *Poeseos vernacule*, descripsit, idemque Partem I Vitarum Arcadum illustrius, A. 1708 editæ, Partem alteram nuperrime adjunxit. Scipio Maffei Libros tres *della vanità della scienza Cavalleresca* prelo subjecit, de quo libro multum sibi pollicentur Eruditi. *Institutionum Theologicarum veterum Patrum*, cujus Tomum I nuperrò M. Aug. p. 336 produximus, Tomum secundum nunc edere parat Josephus Maria Tommasi, cujus tum nomen ignoravimus. Venetiis prodiit nuperrime Camilli Contarini opus *Istoria della Guerra di Leopoldo I Imp. e Principi collegati contro il Turco dall' A. 1683 sino alla pace*, duabus partibus in 4, quod ob styli elegantiam non minus, quam ordinem & fidem historicam magnopere commendatur, Panormi in Sicilia superiori anno Joannis Andreæ Massæ, e Soc. Jesu, A. 1708 die 30 Dec. defuncti, opus posthumum *la Sicilia in Prospettiva &c.* duabus Partibus in 4 lucem aspexit, in quo topographia Siciliæ accurate describitur. Eodemq; anno Augustini Inveges, qui Annales Siciliæ Latine scriptos post se reliquit, prope modum absolutos, Prodrômus, seu, ut titulus habet, *ad Annales Siculos preliminaris Apparatus*, ib. in 4 prodiit, in quo de historicis Siciliæ accurate agitur, de quibus supplementa quoq; addidit Michael del Giudice. Inter eruditos hoc anno in Italia mortuos memorantur Franciscus Nicodemus, qui Neapoli die 15 Februarii, & Joh. Hieronymus Sbaraglia, qui die 8 Junii Bononiæ decessit, Ille Græcè Latineque doctissimus fratrem germanum Leonardum, in colligendis additionibus ad Nic. Toppi Bibliothecam Neapolitanam, cum celeberrimo Antonio Magliabechio, multum adjuvit: hic vero, quod contra Malpighium nonnulla scribere ausus est, nomen est sortitus inter Medicos.

(o)

INDEX AUTORUM,

quorum Libri aut Inventa hoc volumine
recensentur.

Cum post paginam 160 errore typographi iterum repetantur pa-
ginae 147 & sequentes, ea quae sub repetitis numeris occur-
runt, hoc signo † notavimus.

I. Libri Theologici & ad Historiam Ecclesiasticam spectantes.

A Nonymi Tentamen Versionis, sive Observationes ad versio- nes Gallicas N. T.	123
Anonymi Acta Martyrii S. Ignatii.	196
Anonymi Dialogi de Religione.	201
Anonymi Germanicarum & Sorabicarum Cantionum, liber.	297
Anonymorum Summaria seu totius S. Scripturae Explicatio.	406
R. Abarbanelis (Isaaci) Commentarius in Pentateuchum.	233
in Prophetam Habacuc.	447
Agnelli Vita Pontificum Ravennatum.	330
De Agurto (Petri) Excerpta de Ecclesiae Infallibilitate ex Petri Al- liaceni Quaestione de Resumpta.	359
Bacchini (Benedicti) Dissertationes & Observationes in Agnelli Vitas Pontificum Ravennatum.	330
Biblia Hebraica ex recensione Henrici Opii.	33
Boernerii (Christiani Friderici) Supplementa in Jacobi Le Long Bi- bliothecam S.	426
C. A. H. i. e. Christiani Adami Heumannii Conjectura critica de Philo- sophumenis Origeni adscriptis.	168
Cajetani (Octavii) Isagoge ad Historiam Sacram Siculam.	156
Calvoer (Caspari) Gloria Christi, seu argumenta pro veritate re- ligionis Christianae.	402
Cheynzi (Georgii) Philosophica Principia religionis naturalis.	454
Eckhardi	

INDEX AUTORUM.

Eckhardi (Tobie) <i>Deus sacrilegii vindex demonstratus.</i>	445
Fayi (Jacobi) <i>Defensio Religionis, nec non Mosis & Gentis Judaicae.</i>	476
Grabe (Jo. Ernesti) <i>Septuaginta Interpretum Tomus ultimus.</i>	470
Grotii (Hugonis) <i>de veritate religionis Christiana Editiones a Jo. Clerico & Ern. Sal. Cypriano illustratae.</i>	154
Harduini (Johannis) <i>Opera Selecta.</i>	47
Henschenii (G.) <i>Papebrochii & aliorum Acta Sanctorum Mensis Junii. Tomus V.</i>	383
Rabbi Jarchi (Salomonis) <i>Commentarius in Pentateuchum.</i>	327
A Jesu (Liberis) <i>Controversia dogmatica adversus Hereses utriusque orbis. Tomus I.</i>	398
S. Ignatii <i>Epistola cum notis Thoma Smithi.</i>	196
Johannis Wilhelmi, Ducis Saxoniae, <i>Meditationes Christiano ac Principe dignae.</i>	373
Juvenci (C. Vetti Aquilini) <i>Historia Evangelica Libri III.</i>	301
Kahler (Johannis) <i>Articuli Smalcaldici XVII Disputationibus propositi.</i>	408
Kusteri (Ludolphi) <i>Novum Testamentum Jo. Millii denuo recensitum.</i>	421
Lamy (Bernardi) <i>Introductio ad Scripturam Sacram.</i>	292
Le Long (Jacobi) <i>Bibliotheca sacra, a Christiano Frid. Bernero aucta.</i>	426
Lyseri (Polycarpi) <i>Praelectiones Academicae in Prophetas Minores.</i>	126
Meineci (Johannis) <i>Christus a Tridentino Concilio excommunicatus.</i>	297
Muratorii (Ludov. Antonii) <i>Anecdota Graeca.</i>	494
Neumanni (Jo. Georgii) <i>Theologia Aporistica.</i>	347
Novum Testamentum Jo. Millii denuo recensitum a Ludolpho Kustero.	421
<i>Graecum & Graeco-Barbarum.</i>	424
Opitii (Henrici) <i>Biblia Hebraica.</i>	33
Pergolini (Josephi) <i>Dialectica S. Scripturae testimonia illustrata.</i>	419

INDEX AUTORUM.

S. Polycarpi <i>Epistola ad Philipenses.</i>	196
De Rochechouart <i>vide de Seve.</i>	
Rollii (<i>Reinb. Henrici</i>) <i>Bibliotheca Nobilium Theologorum cum</i> <i>Praefatione D. Jo. Fechtii.</i>	45
Schmidii (<i>Jo. Andreae</i>) <i>Breviarium Theologicum.</i>	533
De Seve (<i>Guidonis</i>) <i>de Rochechouart Collectio Constitutionum,</i> <i>Mandatorum & Censurarum.</i>	438
Rabbi Simeon <i>Pera Simeonis.</i>	291
Speneri (<i>Philippi Jacobi</i>) <i>Consilia & Judicia Theologica Latina</i>	38
Strimesii (<i>Samuelis</i>) <i>Systema Gratiae Divinae.</i>	349
Testamentum <i>vide Novum & Vetus.</i>	
Tommali (<i>Josephi Mariae</i>) <i>Institutione Theologica antiquorum</i> <i>Patrum. Tomus I.</i>	336
Vetus Testamentum <i>LXX Interpretum ex recensione Jo. Ern. Gra-</i> <i>be. Tomus ultimus.</i>	469
<i>ex recensione Lamberti Bor.</i>	473
Ulse (<i>Erdmanni</i>) <i>Vita Scriptorum Eccl. Seculi XVI & XVII.</i>	220
Wachtleri (<i>Christofridi</i>) <i>e litteris ad J. B. M. Excerpta de J. Fr.</i> <i>Homburgii de Vach Observationibus sacris.</i>	481
Walliseri (<i>Jo. Friderici</i>) <i>Vindicia Librorum Ecclesiae Lutheranae</i> <i>symbolicorum.</i>	446
Withers (<i>Johannis</i>) <i>Historia resistenſia in Ecclesia Anglicana usu</i> <i>recepta.</i>	514

II. Libri Juridici.

A Nonymi (<i>G. D. T.</i>) <i>Tractatus de Contractibus Matrimonialibus.</i>	149
Best (<i>Guilielmi</i>) <i>e Litteris ad J. B. M. Excerpta, seu Defensio li-</i> <i>belli sui de ratione emendandi leges.</i>	151 *
Brenckmann (<i>Henrici</i>) <i>Pandecta Juris Civilis Autoribus suis &</i> <i>libris restituti.</i>	531
Van Bynkershoek (<i>Cornelii</i>) <i>Observationum Juris Romani Li-</i> <i>brum IV.</i>	1
Cortreij (<i>Adami</i>) <i>Corpus Juris publici S. Rom. Imp. Tomus III &</i> <i>IV.</i>	511
	610.

INDEX AUTORUM.

Grotii (Hugonis) de Jure Belli & Pacis Libri III a J. W. Jegero Observationibus illustrari.	408
Hombergk zu Bach (Jo. Friderici) Authentica, seu Novella Con- stitutionis primæ D. Justiniani Versio & in eam Nota.	501
Jægeri (Jo. Wolfgangi) Observationes in H. Grotium de J. B. & P.	408
Leonhardi (Christiani) Scriptores & Excerpta Juris Postarum.	299
De Sparre Codex Militaris, seu Collectio Diplomatum Ludovici XIV in causis militaribus.	203
Zu Bach vide Hombergk.	
Wachtleri (Christofridi) e Litteris Excerpta ad J. B. M. occasio- ne Observationum Cornelii van Bynkershoek. p. 73	occasione Epistola
Guilielmi Best ad J. B. M.	236
prima a J. F. Hombergio denuo versa & Notis illustrata.	505

III. Libri Medici & Physici.

A nonymi Amœnitates Hortenses novæ atque mirabiles.	134
Anonymi Tractatus de mediis flumina naribus vehendis apta reddendi.	141
Anonymi Historia Morborum, qui A. 1702 Uratûlaviæ grassati sunt.	305
Barchusen (Jo. Conradi) Historia Medicina.	211
Bernabeo, (Antonii Nicolai) Dissertatio de Mortibus improvisis.	156 *
Bonanni (Philippi) Museum Kercherianum.	324
Courtial Observationes de Ossibus.	130
Floyer (Johannis) Pulsuum Horologium Medicum.	4
De Fontenelle, Historia Academia Regia scientiarum A. 1708,	204, 247
Freind (Johannis) Praelectiones Chymica.	412
Hervieux Tractatus novus de Passeribus Canariis.	492
	Lib.

INDEX AUTORUM.

<i>Lib. Bar. de Huÿssen (Henrici) e Litteris excerpta de partu humano monstroso Cracovia A. 1710 d. 9 Febr. nato.</i>	137
<i>Långii (Caroli Nicolai) Tractatus de origine lapidum figuratorum.</i>	81
<i>Lemery (Ludovici) Dissertatio de Nutritione Ossium.</i>	136
<i>Liebknrecht (Jo. Georgii) mira Metamorphosis ligni in mineram ferri.</i>	484
<i>Petiti (J. L.) Ars medendi morbis Ossium.</i>	136
<i>Polyniere (Petri) Experimenta Physica.</i>	138
<i>Ruysschii (Friderici) Thesaurus animalium primus.</i>	482
<i>Scheuchzeri (Jo. Jacobi) Herbarium Diluvianum.</i>	451
<i>Sloane (Johannis) Historia Naturalis Jamaicae, cum Itinere in Jamaicam, Maderam &c.</i>	131
<i>Sthaar (Jo. Bernardi) e Litteris ad Henr. L. B. de Huÿssen Excerpta de peste Polonica.</i>	215
<i>Wedelii (Ge. Wilhelmi) Epitomes Praxeos Clinicae Sectio prima de Morbis Capitis.</i>	410

IV. Libri Mathematici.

A. <i>C. G. Reticulum novum pro observandis Eclipsibus.</i>	312
<i>Anonymi Galli Perspectiva Practica Germanice versa.</i>	309
<i>Balthazaris (Theodori) Micrometria, seu de Micrometrorum &c. structura.</i>	464
<i>Bion (Nicolai) Tractatus de constructione & principis usibus instrumentorum Mathematicorum.</i>	15
<i>De Birckenstein (Antonii Ernesti) Usus circuli & regulae.</i>	142
<i>A Borgsdorf (Ernesti Friderici) Munimentum inexpugnabile.</i>	141
<i>Nova Propositiones Viennenses de munimentis vi oppugnandis.</i>	142
<i>Cheynai (Georgii) Philosophica principia Religionis naturalis.</i>	454
<i>Craig (Johannis) de Linearum curvarum Longitudine.</i>	352

INDEX AUTORUM.

<i>F. R. U. J. Machina nova ad materiam pulveris pyrii conterendam aptissima.</i>	467
<i>De Fontenelle Historia Academiae Regiae Scientiarum A. 1708.</i>	204
<i>Comitis ab Heberstein (Ferdinandi Ernesti) Demonstratio Tetragonismi Lunulae Hippocratis.</i>	16
<i>Specimen Archimedeum, &c.</i>	161
<i>Apodixis Analytica, &c.</i>	310
<i>Diatome circularum.</i>	526
<i>Keill (Johannis) Epistola ad Christianum Wolffium.</i>	11
<i>De Marchettis (Angeli) Euclides Reformatus.</i>	308
<i>De Medrano (Seb. Ferdinandi) Architectus militaris Practicus.</i>	355
<i>Rembold (Jo. Christophori) Perspectiva Practica ex Anonymo Gallo Germanice versa.</i>	309
<i>Wolffii (Christiani) Responsio ad Epistolam Johannis Keill. Monitum circa experimentum de circulatione aeris per poros ligni.</i>	78
<i>Elementa Mathematicos universe.</i>	80
	486

V. Libri Historici, Geographici &c.

A <i>Anonymi Numismatum antiquorum Sylloge, Populi Graecis, Municipiis & Coloniae Romanis usorum.</i>	22
<i>Anonymi Historia Federis Cameracensis.</i>	41
<i>Anonymi Historia Imaginationum Dn. Oustii.</i>	259
<i>Anonymi Historia detecta Civitatis Antrensis.</i>	268
<i>Anonymi Genius Guidonis Patini.</i>	416
<i>Anonymi Descriptio Civitatis Isenacensis.</i>	500
<i>Anonymi Secreta Aulae Gallicae circa Pacem Monasteriensem, seu Epistolae, &c.</i>	518
<i>Antoniri Aug. Iter Britanniarum cum Commentariis Thome Gale.</i>	93
<i>Baluzii (Stephani) Historia Genealogica domus Aldernensis.</i>	179
<i>Boehmet (Justi Christoph.) Inscriptiones sepulchrales Helmstedtenses.</i>	525

A a a

Bud-

INDEX AUCTORUM.

Buddei (Jo. Francisci) <i>Lexicon Universale Historicum.</i>	149
Calvoet (Casparis) <i>Gloria Christi, seu argumenta pro veritate religionis Christianae.</i>	402
Fabricii (Jo. Alberti) <i>Memoria Hamburgenses, Tomus I & II.</i>	448
Ekroni (Francisci) <i>Observationes ad Bernhardi de Montfaucon Diarium Italicum.</i>	114
Fiedleri (Johannis) <i>Monumentum Mugellense.</i>	316
Gale (Thomas) <i>Commentarii in Antonini Iter Britanniarum.</i>	97
Gryphii (Christiani) <i>Dissertatio Isagogica de Scriptoribus Historiam Seculi XVII illustrantibus.</i>	249
Harduini (Johannis) <i>Opera Selecta.</i>	49
Imhoff (Jacobi Wilhelmi) <i>Genealogia viginti illustrium in Italia Familiarum.</i>	374
Junckeri (Christiani) <i>Vita Jobi Ludolfi.</i>	263
	<i>Relatio de Bibliotheca Gymnasii Isenacensis & Dissertatio de regionam Saxoniarum publicis Bibliothecis.</i>
	356
	<i>Notæ in Scriptores Historiæ Isenacensis.</i>
	500
Kochii (Jo. Michaelis) <i>Historia arcis Wartburg.</i>	500
Lelandi (Johannis) <i>de Scriptoribus Britannicis Commentarii.</i>	147
Leuckfeld (Jo. Georgii) <i>Antiquitates Gandersheimenses.</i>	313
	<i>Isildenses.</i>
	315
Lobineau (Guidonis Alexii) <i>Historia Britannia Minoris. Tomi duo.</i>	18
Mabillonii (Johannis) <i>de Re Diplomatica Libri VI.</i>	273
Perizonii (Jacobi) <i>Commentarii historici rerum ab ineunte Seculo XVI usque ad mortem Caroli V gestarum.</i>	283
Du Poncez <i>Historia Scanderbegi.</i>	270
Reusch (Erhardi) <i>Memoria Omeisiana.</i>	301
L. B. de Rieden (Isaaci Volmari) <i>Diarium sive Protocollum Actuum publicorum Pacis Monast. & Osnabrug.</i>	522
Rollii (Reinh. Henrici) <i>Bibliotheca Nobilium Theologorum, cum Prefatione D. Jo. Eschti.</i>	45
	<i>Memoria Philosophorum, Oratorum, Poetarum, Historicorum & Philologorum renovata Decas I.</i>
	47
	Ry.

INDEX AUTORUM.

Rymer (Thoma) <i>Fœdera, Conventiones, Littera & Acta publica Anglicana. Tomus II.</i>	87
Tomus III & IV.	225
Sloane (Joannis) <i>Historia Itineris in Insulas Maderam, Barbataam, Nivium, S. Christophori & Jamaicam.</i>	131
Toppii (Andrea) <i>Annales Urbis Isenacensis.</i>	500
Vignolii (Johannis) <i>Antiquiores Pontificum Romanorum Denarii.</i>	29
Volmarus <i>vide</i> L. B. de Rieden.	

VI. Libri Miscellanei.

A Nonymi <i>Historia Imaginationum Dn. Ouslii.</i>	259
Nonymi <i>Genius Guidonis Patini.</i>	416
Ackeri (Jo. Henrici) <i>Methodus scribendarum Epistolarum</i>	266
Azerouchi (Borhaneddini) <i>Enchiridion Studiosi, Arabice & Latine.</i>	151
Arbiter <i>vide</i> Petronius.	
Aristophanis <i>Comœdia XI, e recensione Ludolphi Kusteri.</i>	97
Boehmer (Justi Christoph.) <i>Inscriptiones sepulcrales Helmstedenses.</i>	55
Bonanni (Philippi) <i>Museum Kircherianum.</i>	324
C. A. H. <i>vide</i> Heumann.	
Casauboni (Isaaci) <i>Epistolæ, Dedications, Prefationes, Poemata & Fragmentum de libertate Ecclesiastica, una cum ejus vita.</i>	183
<i>varia judicicia & observationes seu Casauboniana.</i>	191
(Merici) <i>Epistola & tractatus quidam rariores.</i>	184
Cheynæi (Georgii) <i>Principia Philosophicæ Religionis Naturalis.</i>	454
De la Croze (Johannis Cornandi) <i>Vindicia Veterum Scriptorum contra Jo. Harduinum.</i>	69
Dacerii (Andrea) <i>Animadversiones Criticæ & Historica ad Horatii Carmina.</i>	117
Groschupf (Henrici Augustini) <i>novæ Librorum rariorum Collectio. Fasciculus I, II & III.</i>	255
Harduini (Johannis) <i>Opera Selecta.</i>	49
Hervieux <i>Tractatus novus de Passeribus Canariis.</i>	492

INDEX AUTORUM.

Heumann (<i>Christ. Adami</i>) <i>Conjectura Critica de Philosophumennis sub Origenis nomine editis.</i>	165
Hieroclis <i>Commentarius in Aurea Carmina cum Notis Petri Needham.</i>	348
Hochstetteri (<i>Andrea Adami</i>) <i>Collegium Pufendorfianum super libris de officio Hominis & Civis.</i>	171
Horatii <i>Opera, Latine & Gallice, cum Andrea Dacerii Animadversionibus.</i>	117
Jægeri (<i>Jo. Wolffgangi</i>) <i>Observationes in H. Grotium de J. B. & P.</i>	408
Mabillonii (<i>Johannis</i>) <i>de Re Diplomatica Libri VI.</i>	273
Menandri & Philemonis <i>Reliquie.</i>	111
Muratorii (<i>Ludov. Ansonii</i>) <i>Anecdota Græca.</i>	494
Nilant (<i>Jo. Frederici</i>) <i>Fabula antiqua ex Phædro desumpta & soluta oratione exposita.</i>	92
T. Petronii <i>Arbitri Satyricon quæ supersunt, cura Petri Burmanni.</i>	381
Philemonis & Menandri <i>Reliquie.</i>	111
Phædri <i>Fabule prosa oratione exposita cum Notis Jo. Frid. Nilant.</i>	92
Rabbenio (<i>Raphaëlis</i>) <i>Fragmentum Epistolæ de Blasii Garofali Considerationibus de Poesi Hebræorum.</i>	529
Relandi (<i>Adriani</i>) <i>brevis Introductio ad Grammaticam Hebræam Altingianam.</i>	447
<i>Commentarius in Librum Ruth.</i>	447
Richelet (<i>Petri</i>) <i>Novum Dictionarium Gallicum.</i>	120
Romuli <i>Fabula Æsopis.</i>	92
De Sainjore <i>vide</i> Simonius.	/
Scacchi (<i>Bernabo</i>) <i>vide</i> Rabbenio.	/
Simonii (<i>Richardii</i>) <i>Bibliotheca Critica. Tomus I & II.</i>	279
Struvii (<i>Burcardi Gottbelf</i>) <i>Acta Literaria ex MSptis eruta. Fasc. II, III, IV, V, VI & VII.</i>	286
Tursellini (<i>Horatii</i>) <i>de Particulis Latinae Orationis libellus a Jo. Conrado Schwarzio auctus.</i>	305
Wolfii (<i>Jo. Christophori</i>) <i>Note in Casauboniana.</i>	191

IN-

INDEX RERUM NOTABILIORUM

in hoc Volumine obviarum.

<p>D'Ablancourt (<i>Nic. Perro-</i> <i>rus</i>) <i>Apostata.</i> 121</p> <p>In <i>Academia Gallica</i> quis <i>pre-</i> <i>ium Eloquentia & Poesi con-</i> <i>stituerit?</i> 121</p> <p><i>Ackold</i> (<i>Emeran</i>) <i>per anagram-</i> <i>ma Andreas Ockel.</i> 300</p> <p><i>Actionis ad exhibendum que</i> <i>causa?</i> 2</p> <p><i>Actores qui Romanis dicti?</i> 302</p> <p><i>Acus magnetica Theoria Halle-</i> <i>jana commendata.</i> 207</p> <p><i>S. Adelberti acta.</i> 387</p> <p><i>Adlreiterianorum Annalium</i> <i>Boicorum verus autor.</i> 252, 289</p> <p><i>Adriani VI Pont. Conclave.</i> 287</p> <p><i>Edificiorum pulcritudo in quo</i> <i>consistat?</i> 491</p> <p><i>Equationes construendi metho-</i> <i>dus Slusiana impugnata.</i> 207</p> <p><i>Aer humidus sicco magis dilata-</i> <i>tur.</i> 206</p> <p style="padding-left: 20px;"><i>superior inferiore magis</i> <i>elasticus.</i> 206</p> <p style="padding-left: 20px;"><i>quomodo corpus ladat?</i> 159</p> <p><i>Aeris circulatio per poros ligni</i> <i>demonstrata.</i> 80, 81</p> <p style="padding-left: 20px;"><i>elater impugnatus.</i> 200</p> <p style="padding-left: 20px;"><i>defensus.</i> 206</p>	<p><i>Aerometria Christ. Wolfii com-</i> <i>mendata.</i> 206</p> <p><i>Etna mons fauces inferni.</i> 158</p> <p><i>De Agapis sublati Dissertatio.</i> 498</p> <p><i>De Agapetis Dissertatio.</i> 498</p> <p><i>Αγώγιμ</i> quid olim notave- <i>rit?</i> 75 seq.</p> <p><i>De Agrippæ libro de vanitate</i> <i>scientiarum iudicium.</i> 192</p> <p><i>Alæ quid veteribus?</i> 335</p> <p><i>Alapæ quid veteribus?</i> 334</p> <p><i>Alcoranum legens quid orare</i> <i>debeat?</i> 153</p> <p><i>Alfeni Vati lacinia e Digestis col-</i> <i>lecta.</i> 533</p> <p><i>Algebra facillime explicata.</i> 487</p> <p><i>Alliaceni (Petri) elogium & vi-</i> <i>ta.</i> 358 seq.</p> <p><i>Aloes analysis.</i> 249</p> <p><i>Alsatiæ cur Gallos tenere expe-</i> <i>diat?</i> 519</p> <p><i>Alvernæ Comitatus fines.</i> 181</p> <p style="padding-left: 20px;"><i>Comitum origo.</i> 179 sq.</p> <p><i>Amalgamatio ut fiat?</i> 415</p> <p><i>Anaticula vocabulum amatorii-</i> <i>um apud veteres.</i> 110</p> <p><i>Ancillæ a Poeta celebrata & in</i> <i>iborum adscitæ exemplum.</i> 121</p>
--	--

INDEX RERUM

Angeli quo die creati? 234	Apotheosis Mauritanis ignota. 59
Angli num ad Tragediam scribendam apti? 118	Aqua per machinas ut elevanda? 459
Angliæ scriptores a quibus illustrati? 149	quoties corrumpatur? 405
Bibliotheca excussa. 151	Aquæ ebullientis vis in elatere aeris intendendo. 205
Anima actionum corporearum reatrix. 213	salienti quomodo figure inducenda? 489
Animæ immortalitas probata. 479	De Arabicis Bibliorum versionibus observationes. 431
Animalium primæva origo mechanice inexplicabilis. 460	Arabicorum librorum Latine translatorum syllabus. 151
sonus diversus. 193	seq.
Antichristus quis? 366, 401	Arborum rami superflui quando refecandi? 135
S. Antidius explosus. 385	truncis gemmas inserendi methodus nova. 134 seq.
Antiochiæ in Syria status sub Augusti. 52, 53	Αρχιεγὺς Antiochenus Augustus quando factus? 53
numi explicati. ibid.	Αρχιεγὺς quinam olim dicti? 170
Antoninus Imp. num autor Litteris Britanniarum? 94, 95	Architectura aquarum Barateri commendata. 141
Antrensis urbis rudera. 268	Architecturæ principia enodata. 489 seq.
Apertura lentium in tubis ut definiatur? 489	militaris praxis descripta. 354, 489
S. Apollinarii acta. 333	Arcus cur in Pontificum numis cruci circumpositi? 32
Apollo grypho insidens in numis quid? 56	Αρτεπαγὺς num unquam existerit? 59
Apoplectici anatome. 157	Aristophanes quanti habitus a Chrystomo & Gaza? 97
stertor unde? 158	Aristophanis editiones varæ. 97 seq.
Apoplexia in catarrhum suffocativum mutata. 158	Aristo-
cur Romæ adeo frequens? 159	
Apoplexiæ causa. 158	
preservatio. 160	
ejusque cura differensia. 308	

NOTABILIORUM.

Aristotelis libri de mystica Phi-	Atomi profigata.	459
losofia spurii.	192	Atomorum concursus fortuitus
Magna Moralia a quo	explosus.	459
primum edita?	378	Attractio particularum mini-
Arithmetice infinitorum leges	marum unde?	415
explicate.	462 sq.	Attractrix vis primitiva explosa.
Arnaldus (Antonius) laudatus.	412, 413, 457	
	121	Avaritiæ puniæ exemplum.
quando mortuus?	121	divitum profiganda mi-
Arndius (Joannes) turbulenti		rum remedium.
ingenii accusatus.	354	388
Arstibellandi exposita.	489	Aubignæ scribendi cacoetbes &
Arteriæ systole & diastole unde?	6	supplicium.
	6	252
num se dilatent follium		Aventici urbis rudera num in
instar?	5	Gallia repecta?
contractio num feriat di-		268 sq.
gitum pulsam exploran-		Augusti nomen proprium & hæ-
tis?	5	reditarium.
Articuli Smalcaldici Dissertatio-		dignitas num perpetua?
nibus illustrati.	408	67
Arundinis saccharifera deli-		omnes ad communens si-
neatio.	134	piem referendi.
Arx quid?	302	67
Asterius (Justus) quis?	253	Aviaria pro passeribus Canariis
Astrolabiorum usus.	15	instruenda?
Astronomia Kepleri commenda-		493
ta.	491	Aυτογκάτορες Antiochie quas-
practica in perspicu-		do facti Imperatores Roma-
um compendium redacta.		ni?
	491	53
Athei num ens a se admittant?		De Autoribus librorum digno-
	478	scendis criterium.
Cum Atheo disputandi methodus		197
prescripta.	174	
Atheisimi ad Rempublicam b. z-		Bacchinius (Benedictus) laud-
bitus.	480	atus.
		330
		notatus.
		332, 335
		Bælius (Petrus) refutatus.
		128 sq.
		Bailletus (Adrianus) in vita Car-
		tesii scribenda a quo adjutus?
		123
		Bal-

INDEX RERUM

Balbini (Bokulai) candor lau- datus, 252	Beza (Theodorus) triplici conjugio memorabilis. 418
Baptismus pro mortuis quid? 56	Bibliotheca Regia Anglicana in- cremента. 151
cum initiatione Judeo- rum comparatus, 293	Iseuaceus historia. 355 seq.
Baratteri Architectura aquarum commendata. 141	libri varii res. 356 seq.
Barberini (Antonii) epitaphium. 418	Bibliotheca quadam Saxonica. 358
Barometrum novum. 205	Biragus vide Mediobarba.
De Baronio iudicium Pauli Sar- pii. 189	Biragi (Renati) Cardinalis epi- taphium. 377
Barrin Abbas notatus, 122	Bithynia Regum ordo. 53
S. Bartholomaeus Apostolus num fuerit in Sicilia? 160	Bochartus (Samuel) quinquagenarius linguam Aethiopicam discit. 265
De Bartolocci Bibliotheca Rab- binica iudicium. 282	De Bodini Demonomania iudi- cium. 200
Ad Belgium Hispanicum cur ad- spirent Galli? 519 seq.	Boerneriani Codicis Graeci Episto- larum Pauli descriptio. 437
Bellerophon cum Pegaso in nu- mis quid? 56	De Boethii libro de Disciplina Scholarium iudicium. 191 seq.
De Bembellona (Antonius) quis? 253	De Bohemi (Jacobi) libris iudi- cium P. J. Speneri. 40
Benedictini Monachi criminis falsi accusati. 280, 281	Boinsburgi (Jo. Christiani) vita. 287
Bentlejus (Richardus) laudatus. 105, 109, 112	Du Bois Abbas cur suspensus? 188
Berenicius (Theodosius) quis? 253	Bonanni (Philippus) notatus. 329, 330
Beringerus (Erichius) laudatus. 256	Bonfigli (Onuphrii) Commenta- rius Medico-Physicus de plica promissus. 224
Bethunil Commentarii laudati. 253	Bossuetus (J. Bened.) notatus. 202
Beza (Theodorus) Manichaeismi insimulatus. 189	laudatus. 392, 396 De

NOTABILIORUM.

De Bouchardi (Alani) Chroni- co magno Britannia judi- cium. 18	Cæsaris cades num a Cassio pa- trata? 66
De le Boud (Petri) Historia Bri- tannia Minoris judicium. 18	Distatuna ubi? 54
Bouhours (Dominicus) quando mortuus? 121	Calcipatio ut fiat? 414
Bourdaloüe (Ludovicus) quan- do natus & mortuus? 121	quid? 424
Boursault scriptor avjodidax. r. 121	Calendarii constructio explica- ta. 439
Brerewodii (Eduardi) Scrutinii Religionum Interpretes Lati- nus notatus. 265	Calvinianorum nomen quando ortum? 285
Bresler (Ferd. Lud.) ab Aschen- burg laudatus. 148	Camæracensis faderis historia. 41 seq.
Briani (Francisci) jocositas. 419	Campanellæ (Thoma) Atheis- mus triumphatus eum MSio collatus. 286 seq.
Britannia Minor a quibus Histo- ricis descripta? 18	Campaniæ Comitum titulus. 87
De Brucioli (Antonii) versione Italica Novi Test. singularia. 290	Canarii passeris ut educandi? 492
Brutus num interfecerit Cæsa- rem? 66	Cantiones Sorabica. 298 seq.
Broti familie nuni. 66	Capillamentorum usu clericis interdictum. 440
Bubonoccele miranda. 136	Capitis dolor a verme in sine frontali. 243
De Buchanano judicium Is. Casauboni. 188	per ambulationem cu- ratus. 248
Bucchingerus notatus. 160	Carolus M. quo die mortuus? 334
Buddei (Jo. Franc.) in colligen- do Lexico Historico studium. 147	Caroli Simplicis formula diplo- matum initialis. 276
Van Bykershoek (Cornelius) laudatus. 1	Carolus VIII R. G. num Annam Britannicam in thalamum raperit? 21
Cæsaris nomen num familie Can dignitatis? 67	Carproyiani Codicis Evangelio- rum Graeci descriptio. 436
	Cartesius notatus. 456, 459.
	Cartesiana Philosophia noxia. 191
	Bbbb Casaubo.

INDEX RERUM

Casaubonus (Isaacus) laudatus. 119, 187	De Christi umbilico singularia. 202
Casauboni (Is.) vita. 184 seq.	Christiana religio contra Judaeos asserta. 403
matrimonium felix. 185	Christiani I. El. Sax. religio num. constans? 130
character. 187	Christianissimi titulus Angliae Regi tributus. 191
(Merici) vita. 189 seq.	Christianorum secta qua eligenda? 154
filia docta. 190	Chronologicae regule ad Historiam Augustam illustrandam. 66
opera anecdota. 190	Chymia quid? 424
Callius num. interfecerit Casaubonem? 66	Chymiae defectus notati. 412
In Catarrha humor crystallinus condensatur. 247	profectus quales desiderantur? 416
Catarrhus suffocativus. morbis subitanea causa. 158	diviso. 424
In Catarrhum suffocativum mutata apoplexia. 158	Cicutariae vis deleteria. 484
Catholici titulus Regi Angliae tributus. 91	Circini usus explicatus. 142
Catimelibocensis Comes ligius Anglorum. 61	Circulorum diatome triplex. 528
Catullus num. Lyricis accensendus? 118	Circumcisio apud Aegyptios ante Christum nulla. 64
De Cave (Gulielmi) Historia Litteraria judicium durius. 282	De Clavicula Salomonis judicium. 260
Caulis plantarum cur perperdiculariter ascendant? 249	Cleopatra cur in numis Antonio juncta? 65
Cephas & Petrus num. iidem? 59, 68	Clericus (Joannes) notatus. 114
Cerae analysis. 248	Clerici (Joannis) in Melandri & Philemonis Reliquiis edendis studium. 112 seq.
Cervariae radix antipedagrica. 307	cum Petro Burmanno lites. 144
Chorae damnatae. 441	Clericorum mores castigati. 439 seq.
Christus num. riserit? 303 seq.	Clini.

NOTABILIORUM

Clinica praxis.	410	Confessiones dict. olim condi-	
Codex Alexandrinus Biblio-		toria Martyrum.	32
rum. <i>Jonica Dialecti vestigia</i>		Congelationis causa.	419
monstrat.	474	Constantiniani generis historia.	60
Boernerianus vide Boer-		seculi numi.	60
nerianus.		Constantinopoleos nomen in	
Carpzovianus vide Car-		numis an occurrat?	62
pzovianus.		Contarinus (Gamilus) lauda-	
Coelum aperiri & claudi ut di-		atur.	535
catur?	63	Convulsionis ibeoria.	410
Cohesionis causa.	414	cum.	411
Colletet (Guilielmus) quando		Copernicanum Systema Scri-	
natus & mortuus?	121	ptura non adversum.	491
Columbanam procefferite S. Po-		Cot num dilatetur folium in-	
lycarpi occisi corpore? 200, 335		star?	5
Columbula amatoria diſſio a-		Corua in ſigmate quid?	302
puſ veteres.	110	Coronelli (Vincentii) opera	
Colūmneſium ſub Bonifacio		grandiora.	48
VIII Pont. perſecutiones. 380		Contraſigillis quid inſculpi ſo-	
Comburendi cadavera humana		litura?	183
ritus quodſiſque duraverit?	116, 328	Corticoſio ut fiat?	415
Cometa ſtationarius & retro-		Cortreji (Adami) vita. 513 ſeq.	
gradus.	209	Cosani I M. Duc. Heſtrurie libe-	
Comœdi a S. Cœna uſu probi-		ralitas laudata.	378
biti.	441	Cosmogonia Carceſii notata.	
Comœdiæ origo.	117		459
Comœdiæ damnata.	441	Cotinus (Carolus) notius.	121
Conchoidum infinitarum ſym-		Crantzias (Albertus) num ſu-	
ptomata.	207	erit Syndicus Hambugen-	
Concilium generale num poſſit		ſis?	450
in ſide errare? 361, 366, 368		Cryſtalliſatio ut fiat?	4:6
A Concilio generalium detur		De la Cœva Card. autor Scrui-	
appellatio?	360 ſeq.	tinii libertatis Venetæ.	253
Confessionis auricularis origo.		Cujacii filia laſcivia.	417
	334	Cura paſſerum Canariorum.	491
		Bbbb 2	Cure

INDEX RERUM

<i>Curæ præservatoriæ vernaes.</i>	<i>Denarii Pontificum Rom. illu-</i>
308	<i>strati.</i> 29
<i>Curtius notatus.</i>	<i>Denarii S. Petri ab Anglis pen-</i>
282	<i>di soliti quales?</i> 33
<i>Curvæ innumera ejusdem cum</i>	<i>Dendritarum phenomena.</i> 452
<i>data longitudinis inveniendæ.</i>	<i>Descensus corporum in fluido</i>
353	<i>qualis.</i> 13
<i>Cybo (Albericus) inter Princi-</i>	<i>Destillatio ut fiat?</i> 414
<i>pes Imperii relatus.</i> 376	<i>Diaboli apparitiones falsæ.</i> 263
<i>Cycloidum rectificatio.</i> 207	<i>Diagnosis morborum ex pulsu.</i>
<i>Cyclopes antiquissimi Siciliae</i>	8
<i>idololatra.</i> 156	<i>Diameter Solis apparens quan-</i>
D <i>Andi (Jo. Peregrini) no-</i>	<i>ta?</i> 467
<i>vum Diarium promissum.</i>	<i>Diarium novum Venetum com-</i>
178	<i>mendatum.</i> 317
<i>Daphne quid sit?</i> 147	<i>Diaris Italica nova.</i> 178
<i>Daturæ vis deleteria.</i> 484	<i>Diastura quid?</i> 59
<i>Deana quid in antiquis monu-</i>	<i>inferior Consulatu.</i> 59
<i>mentis!</i> 115 seq.	<i>Diasturam ubi habuerit Ca-</i>
<i>Debitor pluribus Creditoribus</i>	<i>sar?</i> 54
<i>additus num juxta Leges XII</i>	<i>Didrachmus quid?</i> 59
<i>Tabb. in partes secandus?</i>	<i>Didymus Philosophumenon</i>
3, 73 seq.	<i>Autor assertus.</i> 166 ff.
<i>an vendendus trans Tibe-</i>	<i>Diluvii series chronologica.</i> 451
<i>rim?</i> 73 seq.	<i>Dio plagiarius.</i> 59
<i>Declinationis acus Magnetica</i>	<i>Dionysii Halicarnassæi stylus.</i>
<i>Systema Hallejanum com-</i>	72
<i>mendatum.</i> 207	<i>Dioscoridis libri postremi num-</i>
<i>Defensor Monachorum quid?</i>	<i>genuini?</i> 192
182	<i>Dissolutio ut fiat?</i> 415
<i>Dei existentia a Cartesio infir-</i>	<i>Divisio fractionum demonstra-</i>
<i>mo argumento probata.</i> 479	<i>ta.</i> 490
<i>ut probanda? 460, 478</i>	<i>Domini nostri qui Imperato-</i>
<i>nomen in Cantico nus-</i>	<i>rum primi appellati?</i> 52
<i>quam obvium.</i> 293	<i>Domnus qualis olim titulus?</i>
<i>Delicium per Musicam cura-</i>	33
<i>tum.</i> 207	Circa

NOTABILIORUM.

Circa Dotem quid Galli Ba- tuant? 150*	omnes status Imperii Rom. 513
Dramaticæ Poeseos apud Gra- cos origo & usus. 118	Electorum numerus num defi- nitus? 512
Dryden (Joannes) refutatus. 118	Ellipseos apud Græcos frequens usus. 104
De Duellis in Gallia prohibitis Edicta. 203	Emendandi apud ICros ratio quanam optima? 23
Dupinius (Elias) notatus. 167	Emmii (Ubbonis) elogium. 192
Dupionii (Eliæ) opus de Liberta- tibus Eccl. Gallicanæ pro- missum. 121	Epistolarum scribendarum me- thodus nova. 256
Dupleix (Scipio) castigatus. 252 seq.	Equitum de Nave signum. 380
Duvallius notatus. 432	Eremita (Daniel) Apostata. 189
E Bullitio ut fiat? 415	Erpenii fastidium lingua He- braica. 189
Eburaci urbis antiquitas & excellentiæ. 95	Et dicitio admirationem quan- doque notans. 155*
Ecclesiæ nota qua? 400	Eubulus (Ireneus) quis? 253
Ecclesia Episcopalis commen- data. 155	Euclides reformatus. 308, 309
quid? 360, 369	Euegyptus in Syrorum numis quis? 65
Romana num infallibilis? 362 seq. 367 seq.	Euphemii epitaphium. 495
Ecclesiam particularem num semper dari Scripturæ S. con- sentaneum? 360 seq.	S. Eurosia unde orta? 386
Ecclesiasticus liber Scripturæ cur dictus? 294	Eurythmia ubi observanda? 491
Elater aeris defenditur. 206	De Eusebii (Ernestus) quis? 253
impugnatur. 206	Exodia in Comædia quid? 119
Electoatus Hannoverani insti- tuti historia. 511 seq.	Exorcismus quando adhiben- dus? 439
In Electoatu novo instituendo num concurrere debeant	Extractio Chymica ut fiat? 415
	Experimenta physica descripta. 138
	F abricii (Georgii) modestia. 288
	Fabularum scopus primarius. 82

INDEX RERUM

Faydit Abbatis Censura Operum Jo. Clerici promissa.	122	Foeminarum denudatio coer- cita.	440
Febris accita cum delirio ex sal- tatione.	207	Foeminarum eruditum exem- pla.	378; 379
quintana, septimana, o- stana & hamorrhoidalis.	308	Foetus novimestris in Gaicris ab- domine Inventus.	137
Febris iberia.	215	Pipa e dorso emergunt.	484
Felibien (Andreas) quando na- sus & mortuus?	122	De la Fontaine (Joanne) pau- per.	122
Fellerus (Joachimus) laudatus.	288	Fontenellii de Oraculis opus commendatum.	261
Fenelonius notatus.	369	Formula Concordiae quando & a quibus composita & sub- scripta?	128, 129
Fermentatio ne fiat? quid?	415 425	Fortunae signum depictum.	327
Ferri examen.	485	Forum Tiberii urbs olim qua- lis?	269
partes regulinae ut inve- nienda?	486	Fractionum divisio demonstrata.	490
productio.	249	Fridericus II Imp. quomodo de- clatus hereticus?	147*
Fidei conjugalis exemplum me- morabile.	380	Fridericus Augustus Princeps Saxo-Numb. ob. literarum studium laudatus.	374
Firmi anecdota Epistola edita.	496	Friderici Wilhelmi D. Sax. O- pera quaedam laudata.	357
Firmianus (Petrus) quis?	253	Fulguris natura explicata.	204
Fixarum natura.	459	Fulmen conditum.	158
Flacius (Matthias) notatus.	498	Funis in viduarum insignibus quid nocet?	183
Flatum iberia.	306	G allicarum versionum Bi- blicarum specimina.	432.
Flavianus (Amandus) quis?	253	seq.	
Fluida in destillatione cur ascen- dant?	424	Gallus (Jo. Baptista) quis?	257
Fluiditas in quo consistat?	459	Gandersheimensis carabii fun- dator.	314
Circ. Fluidorum aequilibrium phenomena.	139		
Fluoris albi & gonorrhoeae multi- ebria differentia.	308		
Flumina ut navigabilia reddi queant?	141		

NOTABILIORUM.

Gavestonii (Petri) facta.	225	Gravitas mechanice num expli-	
Gaulicus (Lucas) Astrologus	457	cari possit?	457
Pauli III Pont.	377	non est vis primitiva.	78
Germanica Bibliorum versio			457
nova promissa.	437	Gronovius (Laur. Theod.) laud-	
Germanicarum versio num Bi-		datus.	237
blicarum specimina.	437	Gryphus in numis quid?	56
Germónius (Barthol.) notatus.		Gudii (Marquardi) MSpta in	
	71	Bibliothecam Welferbytana-	
Glacies in vacuo facilius lique-		nam translata.	468
fit.	207	Guicciardinus defensus.	43
Globus perpetuus Cassini.	209	Gulielmini (Dominici) Opera	
Globorum usus.	15	edita & promissa.	317
In Gobati (Georgii) Operibus			
Moralibus Propositiones quæ-		H Abert (Germanus & Phi-	
dædam damnatae.	443	lippus) fratres laudati.	122
Glocestria unde dicta?	96	Hæmoptyscos cura.	307
Gonorrhœæ & fluxus albi mu-		Hæmorrhoidalis febris.	308
licis differentia.	308	Hæreticæ quædam doctrina.	231
Gorczyński (Aquilini Mich.)		Hæretici in Sicilia nulli.	147
de Canonicis Lateranensibus		Hagiolatricia ut orta?	496
opus promissum.	224	Haloander (Gregorius) laudat-	
De Gothofredo (Jacobo) cen-		tus.	507
sura.	239	De Haloandro (Greg.) judi-	
Gratithonis Ep. Misnensis avar-		cium.	237
ritia punita.	317	Hamburgensium portarum in-	
Gratia Dei universalis descri-		scriptiones.	449
pta.	341 seq.	Harduinus (Joannes) notatus.	26
Gratiæ Dei universalis & par-		Harduini (Joannis) systema con-	
ticularis differentia.	345 seq.	futurum.	72
Gratianus numus explicatus.	62	Operum Selectio-	
Gravinæ (Jo. Vinc.) Opera va-		rum facta.	49
ria promissa.	224	Hæbraica Poësis qua re a prosa	
Gravitas ex motibus nascitur.		oratione differat?	117
	79	lingua num alias a-	
massa proportionalis.	78	maritate superet?	530
		De	

INDEX RERUM

De Hebraica Poesi Epistola. 529	Homborgius de Vach (Jo. Frid.)
Hebraei num Musica excellue- runt? 530	laudatus. 505
num metri in Poesi le- ges adhibuerint? 530	De Hornio (Georgio) censura. 351
Hæticæ cum. 10	Horologiorum inscriptiones. 418
Heimskerki pictoris testamen- tum notabile. 418	Hortenses amantates novæ. 134
Heinsii (Nicola) erga Salma- sum odium. 250	Hostiarum forma olim qualis? 334
assentatio notata. 291	Hottentotticorum vocabulorum collectio. 268
Helmstadiensium Professorum Elogia & Vita promissa. 525	Hroswithæ Carmen de cænobia Gandersheimensi vulgatum. 315
Herbarium Diluvianum. 451	de S. Pelagio emendatius editum. 390
Hercynianus (Fabius) quis? 253	Huetius (Daniel) defensio. 480
Hercules Semo vocatus. 110	Hugenottorum nomen unde? 285
Herodiadum Genealogia. 58, 59	Humidus aer sicco magis dila- tatur. 205
Heronis & Leandri fabula un- de? 52	Hysopus num arbor, an herba? 296
Heshulius notatus. 285	
Hickesius (Georgius) notatus. 274	
Hierocles cum Codice Mediceo collatio. 351 seq.	Jacobi vaticinium. 63
Hieronymus Sicilia Rex ulii- mus cujus filius? 55	Jacobi I Regis Anglia arditio. 188
Hierosolymæ situs. 293	Janfenius laudatus. 370, 371
Historia Augusta ex numis. 60	Janfenii doctrina examinata. 370 seq.
Historici Seculi XVII illustrati. 250 seq.	A Jesu (Liberii) retractatio. 398
Hobbesii (Thoma) doctrina pro nova ab autore venditata. 174	Jesuitæ Harduino adversi. 49
Homagium Ecclesiis præstitum num secundum constitutum? 183	traditiones stabilire mô- liuntur. 70
	quibus conditionibus in Gallia quondam tolerandi? 188
	Ignæ

NOTABILIORUM.

Ignatii Epistole spuriae quae? 199	Isbosethi aetas unde numeranda? 64
genuinae quando scriptae? 199	Isenacensis Historia scriptores aliquot editi. 500
nominis derivatio. 199	Italica Bibliorum versio Sixti P. 483
Illuminatorum Secta. 291	Ittigii (Thoma) vita & obitus. 221
Imbres ante diluuium nulli 63	(Gotfr. Nic.) vita & obitus. 222
Immolatio hominum quando in Sicilia cessauerit? 157	Juba Rex primus utriusque Mauritaniae. 54
Immortalitas animae probata. 479	ejus numus. 54
Indictionum origo. 61	Judae sceptrum quid? 235
Infinitas probata. 462	prærogativa. 235
Infiniti natio qualis? 461, 462	Judæi sub Adriano num bellum moverint? 54
Inflammationis theoria. 214	quibus armis oppugnandi? 403
Innocentius VIII Regi Neapolitano censum annuum remittit. 376	Judex controversiarum fidei quis? 365
Inscriptiones Romanae quales suspectae? 25	Julianus Imp. illustratus. 497
Insignium apud familias origo. 180	Juliani Imp. Epistola anædota edita. 497 seq.
Instrumenta Mathematica descripta. 15	Jurandi apud veteres ratio diversa. 105, 106, 109
Intestinum ad dimidium pedem resellum sine noxa. 136, 137	Jus præcipui in Gallia quod? 151 *
Inveniendi regulæ ut reperiantur? 486	Iustelli de Vicecomitibus Turreniis liber. 179
Investitura per traditionem curfelli. 227	
Iosephus defensus. 71	
Josua cur Nave didicit. 64	A Kempis (Thomas) num auctor libri de imitatione Christi? 280
Josue liber quando & a quo scriptus? 294	Kepleri Astronomia commentata. 491
Iris unicolor. 29	

INDEX RERUM

Kirchbergensium Burggravio- rum historia. 316	De Lectoribus primæ Ecclesiæ Schediasma J. A. Schmidii commendatum. 407
De Kircheri China judicium. 291	Legatorum ad Pacem Monast. missorum characteres. 522
Musæi prima edi- tione judicium. 325	Leges explicata vel emendata. L. 3 ff. ad exhib. 2, 73
Kisthenius castigatus. 189	4 pr. C. de Hæret. & Man. 3, 73
Kulpifius (Jo. Georgius) lauda- tus. 251	1 ff. de Solut. 153, * 241
Kulterus (Ludolfus) notatus. 100 sq.	3 S. 2 ff. pro Soc. 154, * 241
	un. ff. simul. ventr. 154, * 241 seq.
L Abbei libro de scripto- ribus Eccl. judicium. 289	82 ff. de jur. dot. 154, * 242
Lactantius de Lactantiis quis? 379	1 S. 14 ff. de agn. & al. lib. 154, * 242
Lamy (Bernardi) Descriptio Templi Hierosolymicani pro- missa. 122	3 S. 1 ff. ubi pup. educ. 154, * 243
A' Lapide (Hippolyti) libri de statu Imp. Germ. autor quis? 251	15 S. 1 ff. quando dies leg. 154, * 243
Lapides figurati num in terra nascantur? 83, 85	9 ff. de serv. export. 154, * 243
num diluvii testes? 83	28 S. 1 ff. de lib. leg. 154, * seq. 243 seq.
plantas & animalia representantes. 453	100 S. 3 ff. de Leg. 3. 155, * 244
Lapidum figuratorum origo. 81	17 S. 1 ff. de adopt. 155, * 245
Lapulus Protoplastorum expli- catus. 234	9 S. 1 ff. de fund. dot. 155, * 245
Lascaris (Constantinus) notatus. 160	5 S. 3 ff. de extr. cogn. 156, * 245
Leblancus refuratus. 31	3 S. 2 ff. n. aut. cap. 156, * 246
Lectiões variantes dijudi- candi criterium. 421	18 ff. de V. O. 236, 238
	1 S. 3 ff. de pos. 238 seq.

NOTABILIORUM.

21 §. 3 ff. quod met. caus.	240	De Libris Symbolicis Ecclesiæ	
67 ff. de proc.	240	Lutherana judicium P. J.	
183 ff. de V. S.	240	Speneri.	39
6 Cod. Theod. de Sepul. viol.	499	Ligijs homo unde dictus?	381
Legum natura definitio	455	Lignum in mineram ferrimuta- tatum.	425, 484
ratio unde pe- tenda?	438	Ligni pori aerem transmittunt.	80, 81
Lelandi (Jobannis) vita.	150	Limæus laudatus.	231
Lentes caustica veteribus cog- ita.	209	De Linda (Lucas) plagii accu- satus.	250
Lentium majorum effectus sin- gulares.	466	Lindebrogius insignis plagii ac- cusatus.	289
proprietates.	464	Lingux diverse in eodem numo quid notent?	53
Leonis III. Pont. in Carolum M. affectus.	31, 32	Linus II Pont. explosus.	386
Leopoldi I Imp. studium legen- di Acta Sanctorum.	384	Lipius (Justus) castigatus.	192
De Leunclavio judicium Jf. Casauboni.	188	Liquatio ut fiat?	414
Leydeckeri (Melch.) de Republ. Hebr. Tomus II & III pro- missus.	272	quid?	424
Libatoria vasa descripta.	326	Londinum unde dida?	95
Libertas mechanicè explicari num possit?	460	Londorpii Actorum Publicorum editio optima.	251
Libidinis compescenda ratio plane singularis.	387	De Longævitate Patrum ante diluvium sententia singula- ris.	294
Libra pretij mercis indicans.	15	Lotharius cur Pius dictus?	32
Libri in Russicum idioma trans- lati.	140	In Lucaum propensio H. Gro- tj.	417
Librorum apud Arabes cætus singularis.	153	Ludi in Gallia prohibiti.	263
		Ludolfi (Jobi) vita.	263 ff.
		Ludovicus I Imp. num Pius de- num post mortem dictus?	32
		II Imp. cur Pius di- ctus?	32
		De	

INDEX RERUM

De Ludovico S. Hungariae Rege varia.	393	In Magliabechium (Antonium) numisma recensitum.	329
De Lullo (Raymundo) varia.	397	Magnetis vis directiva, attractiva & communicativa.	139
Luminis phenomena.	459	Magneticæ acus delineatio.	207
Lunulæ Hippocratis tetragonis usus analyticè demonstratus.	16	Magni (Jobannis) Chronicon.	264
Lupi quo tempore adhuc fuerint in Anglia?	88	Mahomet vide Mohammedes.	
Lutherus (Mart.) a Perizonio notatus.	285	Majoris (Joannis) Carmen Synodus.	288
Lutheranos & Calvinianos inter concordiam speranda?	285 seq.	De Malherba (Francisco) judicium.	118
Lycanthropiæ fraus.	261	Manichæus an Manichæus dicendum?	3, 4, 76 seq.
Lyticæ Poeseos origo.	117	Mappæ analysis.	248
usûs apud Hebræos.	117	voci origo.	296
Græcos.	117	Marcianus Sicilia Apostolus.	158
Romanos.	118	primas Sicilia.	159
Gallos.	118	B. Mariæ cultus superstitiosus explosus.	442
Lyferus (Polycarpus) num fuerit Missionarius?	128	Mariæ Theresiæ renunciatio in Hispaniam cur nulla?	150 seq.
Lysson Deus.	157	Maris dominium.	92, 232
M Abillonius (Joannes) commendatus.	32, 275 seq.	De Marolles (Michael) versio Gallica Bibliorum publicari prohibita.	433
Macula quid?	302	Mars Belatucædrus Angli olim dictus.	95
Magdalena num unica in S. Scriptura?	283	De S. Martiali varia.	396
Magia explosa.	259 seq.	Martini (Raymundi) Pugio fidei laudatus.	403
De Magicis libris judicium.	260	Martini inter Pontifices quot?	33
Magister (Thomas) commendatus.	105	Masius notatus.	430
Magistratus num sit immediate a Deo?	401	Massæ definitio.	78
		Mathe-	

NOTABILIORUM.

Materia mere passiva.	455	Methodus medendi ex pulsibus	
Mathematica intellectum perficiunt.	487	theoria ut instituerenda?	9
Mathematica instrumenta descripta.	15	praecepta.	215
methodus exposita.	487	Metropholeos titulus num Ha-	
Mathematici Scriptores recensiti.	484	licarnasso competat?	52
Mathesis clavam naturae ac artis continet.	488	Metropolitanae Ecclesiae in quibus urbibus instituta?	159
Matrimonii mysterium. leges apud Gallos.	149 *	Micrometra descripta.	464 seq.
Maximilianus I Imp. num matrimonium cum Anna Britannica consummaverit?	150 *	Micrometrum novum.	312, 465
Mazarinus (Jul.) male fidei infamulatus.	522	extra tubum usurpandum.	465
Mechanica vere practica ubi tradatur?	489	Militaris Codex Gallicus.	202 seq.
Mechanismi insufficiensia num probet existentiam Dei? principia unde derivanda?	460	Miltonus (Joannes) repudiatis sex uxoribus famosus.	175
Medicamentorum quantitas & qualitas ut ex pulsu egri invenienda?	10	Miraculum falsum quid?	157
Medicinae historia.	211	Mirandulani (Jo. Pii) elogium.	377
Mediobarba (Franciscus Biragus) laudatus.	378	De Missa Ecclesiae Gallicana, veteris & moderna, sententiae diversa.	202
Méyaz pro adultiore.	71	Millionarius quis dicendus?	129
Mémoires conservandi apud Arabes remedium?	153	Modii (Francisci) Pandectarum triumphales commendatae.	250
Menses Paphiorum.	55	Mohammedis dicta quadam.	153, 154.
		De Mohammede II singularia.	275
		Molerii in satyra licentia.	254
		Monogrammata quadam numerorum explicata.	30 ff.
			53, 55, 61, 62.
		Monogrammatum usus quando invaluerit?	31
		Montfauconius (Bernardus) refutatus.	114 seq.
			282

INDEX RERUM

Morbūs est motus natura. 214	Musæum Soc. Jesu Roma in-
crassus quis? 308	flauratum. 325
Morbi cur in hominibus fre-	Musica curat febrem aut lam
quentiores quam in brucis?	cum delirio. 207
203	Mysterium fidei in consecratio-
Mortuorum diagnosi ex pulsu. 8	ne calicis quod? 57
causa. 203, 214	
Historia Uratisla-	N arbonensis Gallia numo-
via 1702 grassatorum. 305	rum ferax. 54
De Morerii (Ludovici) Lexico	Natura omnium operatur me-
judicium. 148	chanice. 461
De Mori (Henrici) Antiachæis-	Naturæ definitio. 455
mo quedam. 289 seq.	leges. 455
Mortuorum structura & usus.	Naudæi (Gabr.) libri le Mascu-
489	rat raritas. 253
Mortuum improvisarum causa.	De Naudæi (Gabr.) libello con-
157	tra Benedictinos judicium.
Moses defensus. 480	281
Motus perpetuus num deitur?	Navigabilia ut reddi possint flu-
456	mina. 141
vertiginis Jovis. 209	Nazianzeni (Gregorii) Carmi-
Motus tonici; spastici & con-	na anecdota vulgata. 494
pulsivi differentia. 212	Nicodemi (Francisci) obitus. 535
leges. 455	De Nierembergii (Jo. Euf.) libris
conservatio unde? 456	VI de Arte voluntatis judi-
spontanei animalium	cium. 290 seq.
mechanici. 460	Novella I fusiis illustrata. 562 ff.
Mugellæ urbis antiquitas. 317	Nubes ante diluvium nulla. 63
De Mullero (Andrea) judicium.	Numi aliquot explicati. 22 ff.
289	52 ff.
Mundus ut fuerit productus?	plumbei numi rari? 115
454, 459	quem usum veteribus
num fuerit ab æterno? 460	præbuerint? 115
Muniendi methodus mechani-	Numorum apud veteres quis
ca. 354	usus? 62
Munitamentum inexpugnabile.	Nutricis bona requisita. 160
141	Ocu-

NOTABILIORUM.

O culorum Phyllidis in A-	Papæ nomen unde?	38
stra metamorphosin quis	quibus olim concessum?	38
scripserit?	Pappus autor Epitomes rectum	122
Oliergii Domini.	Germ.	182 252
Omeisii (Magni Dan.) Vita.	Passetum Canariorum in doles.	304
Opitii (Henrici) Commentarius		492
Criticus & liber de notis Keri	nidus.	493
& Cetibb promissus.	pastus.	38 493
(Pauli Friderici) de Maso-	Pateracina vox apud Petroni-	
ra magnum opus promissum.	um explicata.	38 383
Opticæ praxes explicata.	Patinus (Carolus) notatus.	489 23
Orbitello oppidum Italie a quo	De Patini (Guidonis) Epistolis	
exstructum?	judicium.	376 253
Ordinum Architectonicorum	oris cum Cicerone se-	
principia explicata.	multitudine observatio.	491 416
Origenes num autor Philoso-	ingenio jocosæ speci-	
phumenon?	mina.	166 sq. 417 seq.
Osnabrogensium in Franciscum	S. Paulus Apostolus quo anno	
Wilhelmum Episcopum odi-	fuerit naufragium passus?	
um.		524 151
Ossium Descriptio exacta.	S. Pauli ad Senecam Epistola	136 spuria.
		197
P Acis Westphalica arcana	De S. Paulo singularia.	
detecta.	Pauli III Pont. eruditio.	517 sq. 522 sq. 377
Pagani Petre Sancte monimen-	superstitio.	377
tura sepulchrale illustratum.	Paupertas Principum initio Se-	
	culi XVI unde?	115 286
Pancratius Siciliae Apostolus.	Pelisson (Pauli Fontanier) inge-	158
Pandectarum codicis Florenti-	nium praxos, facta & obitus.	
ni historia.		237 122
nova collatio pro-	Pennæ pretiositas.	
missa.	Pentateuchus totum num a Mo-	468, 533 294
Papæ auctoritas in Anglia	se scriptus?	
quando primum labefacta?	Perfectio quid sit?	226 490
electio turbae.	Perspectiva practica.	228 309
arrogantiae.	Perspicuitas ut observetur?	228 490
	Peltis Polonica descriptio.	219
	Pestis	

INDEX RERUM

Pestis in Java majore plane ignota. 166	Planetæ vi semel impressa non moventur. 456
Pestilentielle elixir Schenbergeri. 218	Planetarum motus. 455, 457
Petrarchæ (Fr.) Poematum nova editio promissa. 534	De Plantis Americanis observata. 14. 132 seq.
S. Petrus num inter Apostolos dignitate primus? 367	Platinæ inventarium Bibliotheca Sixti IV. 247
Petri Apostoli in Siciliam adventus. 159	Plethonis Chorographia Thesaliae Ψευδοεὐρυγαφός. 192
De S. Petro singularia. 395	Plinii patria. 72
Petronius (T. Arbiter) quando vixerit? 381	Historia Naturalis commendata. 417
num stylo scripserit obscuro? 382	Pocockius (Eduardus) notatus. 429, 430
Philippus Sabaudia Dux quando mortuus? 89	Contra Podagram remedium radix Cervaria. 307
Philonis locus explicatus. 475	Pœnæ loco quid penitentibus a Confessionario injungendum? 440
Philosophiæ practica historia. 174	Pœtæ quidam antiqui laudati. 64
Philosophumenon, quæ Originis vocantur, verus autor. 166 sq.	ad veram historiam extendam num apti? 64
Photii Bibliotheca notata. 192	Poetarum Provincialium vita. 535
Physica experimenta descripta. 138	De Poesi Ebraica Epistola. 529
Physico studio quamnam prae-mittenda? 139	Poisson laudatus. 122 seq.
Physiologiæ fundamenta. 212	De Politiani (Angeli) collationibus Digestorum judicium. 236
Piccolomini (Francisci) episcopium. 379	Polybii cum Livio comparatio. 193
Pii III Pont. de morte sua praesagium. 378	stylus. 193
Pipæ fœtus e dorso emergunt. 484	S. Polycarpi Acta cur supposititia? 335
Plagiarii exemplum infigne. 289	Pontificiorum superstitio in articulo mortis damnata. 201
	De Pos-

NOTABILIORUM

De Possessione (Antonio) judicium. 193	Pulsus naturalis usus. 5, 6
Præcipitatio ut fiat? 415, 425	excedens & deficiens quis? 7
De Postarum Jure Auctores collecti. 300 seq.	varietatis cause. 7
Præceptorum apud Arabes venerationis. 153	exploratio ut institueretur? 8
Præservationis cura vernales. 308	Pulsuum horologium Medicum. 4
Praxis Clinica. 410	Pulveris pyrii præparatio & examen. 489
Præces Architecturae militaris explicata. 354	Putei Perspectiva Germanice versa. 309
Mechanica explicata. 489	Q uadratura Lunulae Hippocratis analytica. 134
Optica explicata. 489	circuli a quibus fuerit tentata? 527
Principi num liceat resistere? 514	R adices plantarum cur descendant? 249
Proæresus Rhetor laudatus. 495	Radii luminis quid? 459
Prognosis ex pulsa. 8	Solares vim percutiendi habent. 207
Prophetæ V. T. ut vaticinia sua publicaverint? 294	Rakotzia gens cur in crypta quiescere non possit? 393
In Prophetas Minores Commentarius Polyc. Lyceri commentatus. 126, 131 seq.	Rami arborum superflui quando amputandi? 135
Providentia Dei probata. 479	Ratio humana suos habet limites. 461
Provinciæ Comitatus num spectet ad Imperium? 88	Rationes dimensionum in Architectonicis quænam pulchra? 451
Psalmodiarum auctores diversi. 293	quomodo determinentur? 452
Ptolemæi Mauritani nismi. 54	In Raucitate vene sectionis utilitas. 308
Pulchra cur videantur que non sunt? 490	
Pulchritudinis definitio realis. 490	
adificiorum descriptio. 491	
Pulsus humidus vel siccus num deprehendatur? 5	

Dddd

Raven

INDEX RERUM

Ravennatum Pontificum vita.	302	Ruotare vox unde?	302
330sq.		Ruinarti (Theodorici) de Opere	
Reflexio luminis unde?	459	Mabiloniano de Re Diplom.	
Regis nomen tributum Prato-		merita.	274 seq.
ri Siciliae.	160	Rullici idiomatis correctio mo-	
Regulae usus explicatus.	142	derna in quod consistat?	149
Regum Libri ut compilati?		Du Ryer (Petrus) scriptor mer-	
	293	cenarius.	121
Reinesii (Thomae) in C. Ste-		S Acheverell (Henrici) vita.	
phani Dictionarium nota a-			516
neccota.	289	Sacrilegii puniti exempla.	445
Religio defensa.	477		seq.
Religionis Christianae veritas		Salerni (Petri) Vita Sanctorum	
asserta.	154, 403	Siculorum.	156
naturalis principia		Salivæ essentia Chymicorum	
Philosophica.	454	arcantum.	265
reformatio curtan-		Ex Saltati ne accita febris.	
tes habuerit successus?	284		267
Resistentia trahium.	209	Saltationes damnatae.	441
medii.	209	Salvinus (Ant. Maria) laudatus.	
Reticulum novum pro obser-			468, 494, 533
vandis Eclipsibus.	312	Samaritana Bibliorum versio.	
De Rieden vide Volmarus.			431
De Ripamontii (Josephi) Hi-		an Hebraea lingua	
storia Mediolanensi iudicium.		primeva?	294
	253	Σαυαρις quid fuerit?	431
Robertellus (Franc.) castigatus.	19	Sanchuniathonis historia num	
	19	genuina?	281
Roma num Pontificibus olim		Sanevremontii (Caroli) fata &	
an Imperatoribus obnoxia?	30	obitus.	121
	30	Sanguinis motus proportio.	6
Romulus Fabularum auctor		circulus vigesies intra	
quis?	93	horam absolvitur.	6
Rubei (Hier.) Historia optima		circulationis usus tri-	
editio.	335	plex.	6
De Rubeo (Hier.) iudicium.	335		San-

NOTABILIORUM.

Sanguinis matris & saluā cir- culatio fit per placenta uter- inam. 247	Scripturæ S. depravatio numi a librariis profecta? 530
Sapicha (Jo. Stanisl.) pater & filius laudati. 188	Scripturæ S. loca illustrata. Gen. I, 25. 56
Sapientia libri num autor. Sa- lomon? 294	III, 14, 15. 341 seq.
Satyra quid? 119	IV, 9, 10. 404
Varroniana seu Menip- pea. 119	XXIII, 13. 474
Satyra nomen unde? 119	XLIX, 10. 63, 234, 340.
origo apud Romanos. 191	Exod. XV, 13. 475
Saxoniarum Principes literarum fama celebres. 373	Deut. VI, 4. 125
Sbaraglia (Jo. Hier. obitus. 535	XIV, 5, 13. 295
Scanderbegi vita scriptoris. 270	XXI, 18. 176
res gesta descripta. 270 ff.	XXVIII, 22. 340
De Sceptro Jude controversia. 234 seq.	Jud. XI, 35. 474
Schemhamphorasch quid? 405	1 Reg. V, 18, 19. 174
Scheuchzeri (Joannis) Opus Agrostographicum. promif- sum. 176 seq.	VIII, 10. 176
De Schultingii Bibliotheca Ec- cles. judicium. 282 seq.	XXI, 2 seq. 176
Scioppii (Gasp.) libri rariores recus. 255	2 Reg. II, 10. 64
Scorpionum forma qualis? 295	4 Reg. VII, 25. 295
Scoti αὐτὸνομοί sed Anglia sub- jecti. 90	Efra IX, 8. 294
num Papa obnoxii? 91	Hiob. XXIX, 10. 295
Scriptorum Eccl. vita. 220	XXXIII, 30, 31. 345
Scripturæ S. Summaria. 406	Psal. LVIII, 5. 295
Dialectica explicata. 420	CIII, 12. 56
	CXXIII, 4, 5. 56
	Prov. XVI, 11. 295
	Cant. I, 2. 109
	IV, 10. 109
	Esa. XIII, 21. 296
	XIV, 19, 20, 21. 405
	XXIV, 11, 12. 372
	13, 14. 365
	XXXIV, 14. 296
	LX, 30. 108
	Jer. IX, 26. 64
	L, 39. 296.
	Ezech.

INDEX RERUM

Ezech. XVI, 9, 10.	109	Job. I, 9.	345
XX, 37.	475	III, 5 seq.	297
XLV, 11.	65	Job. V, 39.	194
Dan. XI, 45.	65	VIII, 25.	505
Amos IX, 6.	476	Act. XXVIII, 7.	159
2. Maccab. IV, 12.	194	Rom. IX, 5.	282
Matth. I, 1.	66, 124	XV, 14.	200
18.	124	1 Cor. III, 15.	193
III, 15.	124	XV, 29.	56, 481
V, 7.	108	2 Cor. XII, 2.	193
19.	124	Gal. II, 9.	367
23.	109	1.	68
VI, 11.	125	IV, 25.	422
16.	194	Phil. II, 30.	193
34.	124	III, 10.	423
VIII, 17.	125	2 Tim. II, 16.	193
X, 27.	293	Tit. I, 10.	366
XI, 13.	410	1 Petr. I, 19, 20.	57
XII, 40.	295	II, 18.	422
45.	125	1 Job. II, 18.	366
XIII, 43.	108	Ebr. IV, 13.	193
XVI, 28.	109, 125, 126	XII, 16.	104
XVII, 23.	59	Scripturæ S. claritas asserta.	
Marc. V, 9.	125		155
IX, 18.	193	Scripturam S. interpretandi regula fundamentali.	492
X, 38.	56	Scrutinii libertatis Venetæ autor quis?	43, 253
XII, 28.	225	Seckendorffii (V. E.) synopsis Juris Publ. commendata.	252
Luce. I, 28.	193	Sectionum Conicarum magnæ arcus quomodo describatur.	208
II, 2.	66		
14.	303	Semo olim idem qui Hercules.	116
XI, 12.	295		
XII, 32.	372		
50.	56		
XVI, 8.	124		
XXII, 25.	65		

NOTABILIORUM

Sepiæ rictus ovorum.	248	Sol quale corpus.	459
Sepulcra Christianorum num.		Solares radii vim percutiendi	
quæ olim fuerint in templis?	334	habent.	134
intra urbes num. o-	499	Solis statio in sacris ut concia	
lim prohibita?	499	pienda?	463
De Sepultura in templis Dis		Diameter apparens quan-	
sertatio.	499	ta?	467
Serpentes ignei.	297	Solutio ut fiat?	425
De Sæveti (Michaelis) Operi-		Sonus experimento illustratus.	
bis singularia.	281		139
Sibylla Sicula.	157	Spanhemii (Ezech.) Tomus ab	
Sicilia Evangelium quando ac-		tor de præstantia numisma-	
cepit?	158	tum promissus.	107
Papa a Ludovico Pio do-		Sphæra ad cylindrum circum-	
nata.	148	scriptum proportio.	161
Siculum mare num sub Adria-		Sphæricæ superficiæ ad circu-	
tico comprehendatur?	159	lum maximum proportio.	152
Sigillorum in Bullis Papalibus		ad superficiem con-	
ratio.	89	inscripibilem maximi pro-	
Sionitæ (Gabriellæ) versio Bi-		portio.	164
blicorum Latina qualis?	482	Spica deglutita ex tumore cir-	
Siri (Vistoris) Opera ubi im-		ca hypochondriam finistrum	
pressa?	251	extracla.	137
Siringius (Petra) quis?	253	Spiritus existentia probata.	
Sirmondus laudatus.	499		478
Smidlinus (Jac. Andr.) nota-		Stahlii principia Medica.	212
tus.	285	Stellæ fixæ quid?	459
Socialitatem num. fundamen-		Sterilitati quæ Sanctorum me-	
tum Juris Nat. posuerit Gro-		deri potuerit?	399
tius?	409	Stichometriam unde?	409
Societas Jesu frugifera a quo		Stomachica syncope moris su-	
instituta?	40	bitandæ causa.	157, 158
bonorum inter conju-		Strabismi causa.	307
ges passim in Gallia recepta.	150	Strozza (Laurentia) ob erudi-	
		tionem laudata.	379
	3	Stroz-	

MINDEX RERUM

Strozze (Caroli) elogium. 379	Tenere scriptoribus Eccl. quid? 302
Strozzius (Petrus) dicitur? 379	Terentii nomen unde? 199
Sublimatio ut fiat? 415, 425	Terræ motus in Sicilia Cbris- to moriente. 158
Suspensio necatorum scripto- rum exempla. 188	Tertullianus notatus. 75
Symbola in numis quotuplicia. 56	Textura pannorum quando primum in Angliam inve- sta? 232
Symbolicorum librorum vin- dicia. 446	De Theatro Europæo judi- cium. 251
Syncope stomachica mortis si- bitanea causa. 157, 158	Theodorus Mopsuestenus In- terprete dicitur. 430
Synesius illustratus. 483	Theologiæ Moralis prima ele- menta. 173
De Synisactis & Agapetis Dis- sertatio. 498	S. Theosebia qua? 496
Synodus Carmen Jo. Majoris. 288	Θεολογία appellatio. Mariz quando tribul. capta? 470
Syriacæ versiones Bibliorum. 430	Thomaidis vita S. Febroniæ inter spuria relata. 384 seq.
Syriaci codicis Altdorsini de- scriptio. 435	Thomas Magister laudatus. 105
T in inscriptionibus Roma- nis quid? 25	Thomasius (Jac.) laudatus. 289
Tabernæ (Jo. Bapt.) syno- psi Theol. Pract. propositio- nes quædam dantiacæ. 443	Thuanus (J. A.) in rebus Scipicia notatus. 188
Taverneri (Thomæ) nona scripto- rum Angliæ historia præmis- sa. 149	De Thuanii (Jac. Aug.) conti- nuatione judicium. 251
Talli (Torquati) paupertas. 417	(non Operæ) editionis bus Trallatus. 256
Temo sui Decorum tribuatur? 208	Historia singularis. 291
Templatorum persecutio. 226	Thucydides notatus. 64
	(non defensio) 64, 72
	Ti in inscriptionibus Romanis quid? nisi emendat. 25
	Tikkum Sopherim Hebræorum quid? 531
	Tira.

NOTABILIORUM.

Tiraquelli fecunditas.	418	Vacuam assertum.	12 ff.
Titius (Jo. Petrus) notatus.	256	impugnatum.	78,
Tolandus inter Atheos relatus.	476, 477	ad motum neces-	79
notatus.	479	sarium.	455
Tonitru genesis.	204	Valckenerius (Petrus) lauda-	
De Tonnerre (Clementius) Poe-		ius.	251
si in Academia Gallica pre-		Valvre (Sebastiani) elogium.	
tiuum constituit.	121		213
Tormentororum structura & u-		Vaporum elevatio unde?	
sus.	459		415
Tournafortii (Josephi Pittonii)		Varillasius castigatus.	41
elogium.	210	Vasa libatoria descripta.	326
Itinerarium pro-		Vaticanus Codex τὸν LXX	
missum.	123	qualis?	431
obitus.	123	De Vaugelas (Claudii Fabri)	
Tragedia origo.	117	pensio annua paupertas &	
Tragedia explosa.	441	obitus.	123.
Tributum aeo Constantini ano		De Vaugelasii (C. F.) versio-	
quid?	61	ne Curtii judicium.	418
Tripus Apollini sacer.	326	seq.	
Trissotinus apud Molerium		Venus Genitrix in numis	
quis?	121	qua?	66
Trivulvia (Damigella) ob eru-		Veneris Erycina templum in	
ditionem laudata.	78	Sicilia quando collapsura?	
Trivulvi (Jo. Jac.) epitaphium.			158
	378	In Venetos quid animave-	
Trivulviorum insignia.	378	rit Federis Cameracensis	
Tubi optici ut contrahendi?		socios?	41 seq.
	467	Verderius (Antonius) nota-	
Tuborum Astronomicorum		ius.	431
proprietates.	464	Versio vulgata e fontibus	
Turpilianæ (Petronia) gentis		emendanda.	294
insignia.	56	Versionis V. T. LXX viralis	
		utritas adstructa.	474
		Virgi-	

INDEX RERUM NOTABILIORUM.

Virginitas vetularum hario- los olim consulentium con- suetudo. 107	Vortices Cartesii notati. 456
Vis aliena Testa Chymicis quid? 265	Vossius (Gerb. Jo.) notatus. 331
inertia corporum asserta. 455	Vossius (Isaacus) notatus. 429, 430
attractrix materia as- serta. 412, 413, 458	Urnæ cinerariae cujus olim fuerint mensura? 115
explosa. 412, 413	Vulpes cur dicli Pisani? 377.
Vires motrices asserta. 489	W ackeria (Maria Hele- na) ob. eruditionem laudata. 289
ut machinis applicanda? 489	Waltonus notatus. 431, 436.
Virgilii horti magici. 387	Weleslavinus Genealogus laudatus. 388
Vita quid? 212	Winckelmanni (Jo. Justi) Annales Hassiae promissi. 252
Viterbiensis (Gottfridus) notatus. 160	Wineri (Christophori) vita. 356 seq.
Vitrificatio ut fiat? 414	Wolfii (Jo. Christoph.) libri quidam promissi. 105, 106
De Vives (Jo. Ludovici) O- perum Editione judicium. 291	Woodwardus notatus. 86
Volmari (Isaaci) L. B. de Rieden Vita. 523	X enophon notatus. 64 defensus. 64
Vortex Leibnitii harmonice circulans impugnatus. 457	

E R R A T A.

Pag. 302 lin. 3 lege *pralegenat*; pag. 377 lin. 8 lege *captendus*;
pag. 378 lin. 30 lege *conque*; pag. 379 lin. 9. lege *se-*
ptennia; pag. 382 lin. 5 lege *Petri Burmanni*; pag. 495
lin. 16 lege *decimum quintum & lin. 33 lege *alij**

